

Journal of MCU

Peace

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

ISSN : 2985-1556 (Online)

Studies

หลักสูตรสันติศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ปีที่ 11 ฉบับที่ 6
(กันยายน-ตุลาคม 2566)

Vol.11 No.6
(September-October 2023)

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

Journal of MCU Peace Studies

ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 (กันยายน - ตุลาคม 2566)

Vol. 11 No. 6 (September - October 2023)

ISSN: 2985-1556 (Online)

● วัตถุประสงค์

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร กำหนดเผยแพร่ปีละ 7 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม, ฉบับที่ 4 มิถุนายน, ฉบับที่ 5 กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 6 กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน - ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

The Journal of MCU Peace Studies published 7 time per year (1st issue January - February, 2nd issue March - April, 3rd issue May, 4th June, 5th issue July - August, 6th issue September - October and 7th issue November- December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students.

The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Peace Studies, should not be Previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Peace Studies including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Peace Studies, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ห้อง D 423 79 หมู่ที่ 1
ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภовังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035248000 ต่อ 8528,
084-320-3962, 082-551-5991
journalpeacemcu@gmail.com
โทรสาร: 035-248000 ต่อ 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **ที่ปรึกษา**

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

● **Owner**

Master of Arts Program in Peace Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Zone D, D423 4th floor, School Building,
79 M.1, Phahon Yothin Road, Lam Sai,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya,
13170, Thailand.
Tel: + 66 35 248 000 ext. 8528
084-320-3962, 082-551-5991
journalpeacemcu@gmail.com
Fax: + 66 35 248 000 ext. 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **Advisors**

The Rector
Vice-Rector for Academic Affairs
Dean, Faculty of Buddhism
Dean, Graduate School
The Secretary-General of King Prajadhipok's Institute
The Secretary-General of the Office of the Judiciary

● บรรณาธิการบริหาร

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● กองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นายสุชนา ศิริธัญญ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.นิตานาจ โสภภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศิลาคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผศ.ดร.พัทธธีรา นาคอุไรรัตน์

มหาวิทยาลัยมหิดล

● Executive Editor

Prof.Dr. Phra Medhivajarpundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● Editorial Board

Dr.Phrahruvinaithonsuriya suriyo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr.Phra Pramote Vadakovid

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phrakrupalad Adisak Vajirapañño

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst.Prof.Dr.Khantong Wattanapradith

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Mr.Suchaya Siritanyaporn

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Asst.Prof.Dr.Uthai Satiman

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Assoc.Prof.Dr.Rattana Panyapa

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Assoc.Prof.Dr.Nisanart Sopapol

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Krairoek Silakom

Udon Thani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Pramote Yotkaew

Suan Dusit University

Dr.Sanya Kenaphoom

Rajabhat mahasarakham University

Asst.Prof.Dr.Padtheera Narkurairattana

Mahidol University

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สุรัชย์ พุดชู

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dr.Chalat Pratheuangrattana

King Prajadhipok's Institute

Assoc.Prof.Dr.Pimolpun Phetsombat

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Asst.Prof.Dr.Phramaha Maghavin Purisuttamo

Mahamakut Buddhist University

Dr.Surachai Phutchu

Mahamakut Buddhist University

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว),

มือถือ: 084-320-3962 Line ID: Tom77725

อีเมลล์: Somporn.lang@mcu.ac.th

ดร.ประดิสสิษฐ์ ประคองสาย,

มือถือ: 082-551-5991 Line ID: ohho456

อีเมลล์: Pradisist.pra@mcu.ac.th

Coordination and Management

Phra Somporn Pasanno (Langkeaw),

Tel. 084-320-3962 ID line: Tom77725

Email: Somporn.lang@mcu.ac.th

Dr. Pradisist Prakongsai,

Tel. 082-551-5991 Line ID: ohho456

Email: Pradisist.pra@mcu.ac.th

● ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

ดร.คชาภรณ์ คำสอนทา: Dr.Kachaporn Kumsonta

● ออกแบบปก (Cover designed)

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน (โสมมา): Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

● จัดรูปเล่ม (Content designed)

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phra Somporn Pasanno (Langkaew)

ดร.ประดิสสิษฐ์ ประคองสาย, ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Dr. Pradisist Prakongsai

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม

ฉบับที่ 4 มิถุนายน

ฉบับที่ 5 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 6 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน – ธันวาคม

วารสารกำหนดระบบการอ้างอิงเป็น APA เอกสารอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความผู้เขียนจะต้อง
ปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เพื่อพัฒนาวารสารในการเตรียมเพื่อเข้าสู่ฐาน ACI และ Scopus ต่อไป

ตั้งแต่ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2562) เป็นต้นไป ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปแบบที่เป็น
เอกสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว สามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้คณาจารย์บุคลากร
เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้สนใจ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้เสนอและเผยแพร่บทความ ได้แก่
บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ บทความปริทรรศน์ และบทความพิเศษ ที่ได้มาตรฐาน
สู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้
เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย
และที่สำคัญองค์ความรู้ดังกล่าวจะเป็นแนวทางไปสู่การบูรณาการ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมสันติวิธี เนื่องจาก
สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ
และความเหลื่อมล้ำในสังคม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการอยู่ร่วมกันของสมาชิก
ที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและภาษา เป็นต้น อันก่อให้เกิดแนวโน้มนำไปสู่ความขัดแย้ง
เชิงโครงสร้างของสังคม หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เห็นถึงปัญหา
ดังกล่าว จึงได้จัดทำวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร เพื่อให้เป็นตลาดวิชาการ และเป็นช่องทางแห่งการ
ค้นหาและรวบรวม แนวคิด ทฤษฎี หลักการ แนวทาง กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง
และหลักการ แนวทางในการเสริมสร้างสันติวิธี เพื่อพัฒนาไปสู่สันติสุขหรือสันติภาพ ดังนั้น ชุตองค์ความรู้จาก
บทความวิชาการ บทความวิจัย เป็นต้น ที่ทางวารสารได้รับตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ
หลากหลายสาขามาไว้ด้วยกัน จะเกิดการสร้างสรรค์และค้นพบเครื่องมือการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
จะทำให้บุคคล องค์กร สังคม ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติให้เกิดสันติสุขได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน

หรือเตรียมความพร้อมให้กับบุคคลหรือสังคมเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงที่จะตามมา

ทั้งนี้ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้เปิดรับบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สันติศึกษา สังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชน การศึกษา จิตวิทยา และรวมถึงสหวิทยาการ เชิงประยุกต์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเผยแพร่ ปีละ 7 ฉบับๆ ละ 33 บทความ โดยบทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ทั้งนี้เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 (กันยายน - ตุลาคม 2566) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ โดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้รับความไว้วางใจ และความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความวิจัย และบทความวิชาการที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ซึ่งเป็นการเอื้อเพื่อแบ่งปันชุดองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อจะร่วมกันพัฒนาชีวิต องค์กร ชุม และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าอยู่อาศัยอย่างอารยชนยิ่งๆ ขึ้นไป

กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ให้ความสนใจส่งบทความวิชาการเข้ามาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้ และกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกผู้ติดตามอ่านทุกท่าน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

(พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย: Research Articles	

Synthesis of an Instructional Model Using Blended Learning with Collaborative Learning to Enhance English Reading Ability of English Teaching Program Students in the Faculty of Education, Rajabhat Universities.....	2127-2139
<i>Patthaporn Langprayoon and Ubonwan Songserm</i>	

บทความวิจัย: Research Articles	

การพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรทัดฐานวิถีชีวิตของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร: The Development of Urban Traditions under Bowon Framework by Buddhist Peaceful Means of Wat Sarod Community, Bangkok.....	2140-2153

ชัยฤทธิ์ อนุฤทธิ์ และ พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ:

Chairit Anurit and Phrakrupalad Adisak Vajirapañño

การสร้างชุดหนังสือเรียนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: Construction of a Textbook Package to Promote Thai Language Skills for Thai as a Foreign Language Primary Students.....	2154-2164

สุจินดา ยศแสน และ วิชญา ผิวคำ:

Suchinda Yotsaen and Wichaya Pewkam

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา: The Model for Developing of Counseling Teachers in Educational Institutions under the Office of the Vocational Education Commission.....	2165-2178
ธวัช สอนง่ายดี, จิตติมา วรรณศรี, วิทยา จันทร์ศิลา และ สติรพร เชาวนชัย: <i>Thawat Sonngaidee, Jitima Wannasri, Wittaya Chansila and Satiraporn Chaochai</i>	
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0: An Administration Model for Basic Education Institutions under the Office of the Basic Education Commission Affecting Competency Development of Learners in the Era of Thailand 4.0.....	2179-2194
สุดคนึง อาจชอบการ, ศิริพงษ์ เคาภายน และ มณฑิพย์ ทรงกิตติพิศาล: <i>Sutkhanueng Autchobkarn, Siripong Sawpayon and Montip Songkitipisal</i>	
แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย: The Guidelines for the Development of Factory Operations for Entering a Green Business in Loei Province.....	2195-2207
เยาว์ธิดา รัตนพลแสน, เหมวดี ภายใหญ่ และ รวิวัฒน์ มั่นทรา: <i>Yaothida Rattanaphonsaen, Hemwadee Kaiyai and Rawat Mantra</i>	
การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาท ด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและ การขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย: The Development of Thai Mae Chis' Potential to Enhance Knowledge in Theravada Buddhism and to Advance the Religious Work of Female Communities in Thai Society.....	2208-2221
อรชร ไกรจักร์, พระมหานุกูล อภิปัญโญ และ กนกอร ก้านน้อย: <i>Orachorn Kraichakr, Phramaha Nugoon Ariyadhammawattana and Kanokorn Kanno</i>	

เรื่อง	หน้า
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษา วิชาชีพครู: Learning Management Based on the 5-STEPs Learning Process in Combination with Thinking Tools for Pre-Service Teachers.....	2222-2231
ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์, วาสนาไทย วิเศษสัตย์, ขอบฟ้า จันทร์เจริญ, วีรยุทธ ชุติมารังสรรค์ และ ภัทรวรรณ คำแปล: <i>Channarong Wisetsat, Wissanathai Wisetsat, Khobfa Chancharoen, Wirayut Chutimarangsarn and Pattarawan Kamplae</i>	
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนและบุคลิกภาพที่มีต่ออารมณ์และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา: Interaction between Classroom Color Tones and Personality towards Emotions and Learning Achievement of Elementary School Students.....	2232-2246
ไพบุลย์ นาสำราญ, กอบกุล สรรพกิจจำนง และ ณรงพน ไส้ประกอบทรัพย์: <i>Paiboon Nasumran, Kobkul Sunphakitjumnong and Narongpon Laiprakobsup</i>	
แนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความสำเร็จการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทาง การแพทย์ในประเทศไทย: Strategic Development Guideline for Success as a Market Leader in Medical Protein Supplement in Thailand.....	2247-2262
เจนวิทย์ ข้าวทวี และ ภัครดา เกิดประทุม: <i>Jenwit Khaotawee and Pakkarada Kerdpratoom</i>	
การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการ แข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย: The Application of Enterprise Resource Planning System Affecting Entrepreneurs' Competitive Advantages in Thailand's Automotive Parts Manufacturing Industry.....	2263-2279
พัฒนา ศรีจันทร์, วงศ์ธีรา สุวรรณิน และ แก้วตา ผู้พัฒน์พงศ์: <i>Patana Srichan, Wongtera Suwanninand and Kaewta Poopatanapong</i>	

เรื่อง	หน้า
ผ้าทอไทลื้อสื่อศรัทธาสู่ศิลปะร่วมสมัย: The Transmission of Faith from Tai Lue Textiles to Contemporary Art.....	2280-2293
ปาริชาติ เกษมสุข และ ทิพวรรณ ทั้งมั่งมี:	
<i>Parichard Kasamsuk and Tippawan Thangmhungmee</i>	
รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร: The Model for the Well-being Development of High School Students under Secondary Educational Service Area Office Si Sa Ket, Yasothon.....	2294-2308
ธนชน กุดหอม, ชยาگانต์ เรืองสุวรรณ และ จำเนียร พลหาญ:	
<i>Tanachon Kudhom, Chayakarn Ruangsuan and Chumnian Pollaharn</i>	
แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: Guidelines for Economic Learning Management Based on Computational Thinking to Promote Financial Literacy in High School Students.....	2309-2320
เนตรชนก แก้วดี และ ชรินทร์ มั่งคั่ง:	
<i>Netchanok Kaewdee and Charin MangKhang</i>	
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสตีมศึกษา: Development of Creative Thinking of Mathayomsuksa 4 Students on the Topic of Solution by Using STEAM Education.....	2321-2334
พงศกร พลสุโพธิ์, อรุณรัตน์ คำแหงพล และ ทรราชกร วรธนะสาร:	
<i>Phongsakorn Pholsupho, Arunrat Khamhaengpol and Hassakorn Wattanasarn</i>	

เรื่อง	หน้า
รูปแบบกลยุทธ์การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย ในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย: The Model of Social Media Marketing Strategy Affecting Residence Purchase Decisions in the Southern Provinces of Thailand.....	2335-2347
<i>วิภากร ธนโชคเดชขจร และ ภัศรดา เกิดประทุม:</i> <i>Wipakorn Thanachokdechkhajorn and Pakrada Kerdprathum</i>	
แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวใน รูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย: Sustainable Success Management Guidelines of ODM Cosmetic Skincare Manufacturers for Small Enterprises in Thailand.....	2348-2362
<i>ศานันท์ วินิชวงศ์ และ ภัศรดา เกิดประทุม:</i> <i>Satanunt Vinichwong and Phakrada Kerdprathum</i>	
รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต): A Buddhism Dissemination Model Based on Buddhist Psychology of Prof. Dr. Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto).....	2363-2378
<i>พระโสภณวชิราวที (อาทิตย์ อดุลเวที), สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต,</i> <i>สิริวัฒน์ ศรีเครื่องดง และ วิชชุดา โชติธิริรัตน:</i> <i>Phrasophonvachiravathee (Arthit Aathavethee), Sompoch Imsupasit,</i> <i>Siriwat Srikhruedong and Witchuda Titichoatrattana</i>	
อิทธิพลของการรับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19: The Influence of Online Restaurant Reviews that Affect the Decision to Buy Food under the COVID-19 Crisis.....	2379-2391
<i>เอนก ศรีฟ้า, จอมขวัญ สุวรรณรักษ์ และ เปรมระพี อูยามาวีร์หิรัญ</i> <i>Anek Sonfa, Jomkhun Suwannarak and Premraphi Ooaymaweerahirun</i>	

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐภายในแขวง จำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: The Development of Information Systems Management Model in Government Organizations in Champasack Province, Lao People's Democratic Republic.....	2392-2401
เทียนไซ สถาพอน, มาลี ไชยเสนา และ ธิติพร ชาญศิริวัฒน์: <i>Thienhxay Sathaphone, Malee Chaisena and Thitiporn Chansiriwat</i>	
รูปแบบการจัดการศึกษาในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัด ชลบุรี: The Educational Management Model in the During COVID-19 Crisis: A Case Study of Chonburi Private Schools.....	2402-2412
บุญยภ ภูติรัตน์: <i>Boonyaphu Phutirat</i>	
ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 11: The Effects of Learning Management Using the Bar Model on the Ability to Solve Mathematical Problems in the First Secondary School Students.....	2413-2425
ขวัญชนก เจียชุม, กุสุมา ใจสบาย และ กตัญญูตา บางโท: <i>Kwanchanok Jerychum, Kusuma Jaisabuy and Katanyuta Bangtho</i>	
การพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนคร ชัยบุรินทร์: The Guidelines for Developing Strategies to Enhance Community Enterprises as a Social Enterprise in Nakhonchaiburin Provincial Cluster.....	2426-2441
ศรินนา แก้วสีเคน และ ภัครดา เกิดประทุม: <i>Sarinna Kaewseeken and Phakrada Kerdprathum</i>	

เรื่อง	หน้า
ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็วยุทธศาสตร์เชิงพุทธของผู้เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย: Psychosocial Factors Associated with Buddhist Successful Aging among Participants in the School Project for the Elderly in Chiang Rai Province.....	2442-2453
พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม (พงศ์พัฒน์ ตาโน), ธนภัทร โคตรสิงห์, ดุจเดือน พันธมนาวิน และ ดวงเดือน พันธมนาวิน <i>Phrakhru Suchinkanlayanatham (Phraphongsaphat Thano), Thannaphat Khotsing, Duchduen Bhanthumnavin and Duangduen Bhanthumnavin</i>	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบล ภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: People's Participation in the Development of Community Creative Communication System in Phu Khao Thong Sub-district, Mueang Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.....	2454-2466
ปนัดดา รักษาแก้ว: Panadda Raksakeao	
การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย: The Communication for Increasing Participation in Community Development of Subdistrict Administrative Organization in Chiang Rai Province.....	2467-2479
ธนากร ศรีก่อ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ และ จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์: <i>Thanakorn Sriko, Wittayatorn Tokeaw, Korrakoch Kantaboon and Jitarporn Suchivoraseth</i>	

เรื่อง	หน้า
ความสำคัญของชุมชนทางศาสนาของสตรี: ความเป็นตัวตนและศักยภาพด้านการส่งเสริม การรู้พระพุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีใน สังคมไทย: The Significance of Female Monasticism in Thailand: A Historical and Ethnographic Investigation of Thai Mae Chis' Socio-Religious Roles and Statuses in the Creation of Buddhist Knowledge and Communities..... แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, มาร์ติน เซเกอร์ และ กรรณิการ์ ขาวเงิน: <i>Kritsana Raksachom, Martin Seeger and Kannikar Khaw-ngern</i>	2480-2496
การพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์: The Development of a Body of Knowledge, Techniques, and the Processes of Caring for the Well-being of Monks..... สุพิชฌาย์ พรพิชมรงค์ และ พระธรรมวชิราจารย์ (สุชาติ กิตติปัญญา): <i>Supitcha Pornpitchanarong</i> <i>and Phradhammavachirajahn (Suchart Kittipaño)</i>	2497-2507
การพัฒนาบทเพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ: The Development of Music to Promote Happiness Based on Buddhist Peaceful Principles..... ศิริวัฒน์ หวานฉ่ำ และ พระมหาวีระศักดิ์ อภินันทเวที: <i>Siriwat Wanchum and Phramaha Weerasak Abhinandavedi</i>	2508-2520
การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติ: The Development to Processes to Promote Family Happiness Based on Buddhist Peaceful Principles..... อุดมวิษณุ ทองเจือ: <i>Udomwit Thongchua</i>	2521-2534

บทความวิชาการ : Articles

- แนวทางให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา: Career Counseling Guidelines for High School Students..... 2535-2545
 จิตตินันท์ บุญสทธิกรกุล: Jittinun Boonsathirakul
- การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย: The Cultural Diversity Management for Tourism in Thailand..... 2546-2558
 ศรายุทธ ทองหมั่น, กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล และ นิमित ชื่นสัน: Sarayute Thongmun, Kanyapat Pattanapokinsakul and Nimit Soonsan
- คุณลักษณะและองค์ประกอบผู้นำในการบริหารสถานศึกษา: การบริหารตามยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: Leadership Characteristics and Components in Educational Institutions: Administration Based on the Strategies of Bioeconomy, Circular Economy, and Green Economy of Rajabhat University..... 2559-2570
 วรณรัตน์ คนชื่อ: Waroonrat Khonsue

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

Synthesis of an Instructional Model Using Blended Learning with Collaborative Learning to Enhance English Reading Ability of English Teaching Program Students in the Faculty of Education, Rajabhat Universities*

¹Patthaporn Langprayoon and Ubonwan Songserm

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand.

¹Corresponding Author's E-mail: koontika@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study English reading abilities and problems of English Teaching Program students in the Faculty of Education at Rajabhat Universities and 2) to synthesize the instructional model by using blended learning with collaborative learning to enhance English reading abilities of English Teaching Program students in the Faculty of Education at Rajabhat University. This research was mixed-method research, and the research instruments used in this study were the documentary, questionnaire, and semi-structured interview. The statistics used in this study were content analysis, means, and standard deviation (S.D.).

The research results were found that 1. The students had problems in English reading in the highest level. 2. The instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability (PICCA Model) consisted of 4 factors: 1) theories 2) objectives 3) steps in teaching consisted of 5 steps 3.1) Preparation: P 3.2) Instruction: I 3.3) Collaboration: C 3.4) Checking: C 3.5) Assessment: A and 4) assessment and evaluation.

Keywords: Blended Learning, Collaborative Learning, Reading English

Introduction

English is an international language and it is widely used around the world. English skills are one of the most necessary skills in the 21st century. Therefore, English has been taught from elementary students to university students to develop their English skills, especially in reading English, which is the most important and necessary skill for getting new knowledge and lead to develop thinking process. It is also crucial for searching new knowledge from various resources to support different fields of research and learning language could help people get more knowledge (Department of Academic Affairs, 1997; Grabe, 1991; Lapp, and Fisher, 2011). Furthermore, both undergraduate and graduate students need to read academic articles or research in order to understand what they read and gain more knowledge. However,

*Received October 8, 2022; Revised November 17, 2022; Accepted November 22, 2022

many students get trouble with English reading. Some research identified that the English reading achievements of students were at a low level and that many students had some reading problems (Cattiwat, 2000; Duangloy, 2015). Some research analyzed the causes of the problems and found that teaching and learning are the main factors in reading problems because of a lack of suggestions from instructors or teachers in practicing and applying reading strategies. Related studies have found that reading ability of students was at a low level and unsatisfied. As the result, English reading should be developed and supported by suitable learning and teaching under instructional theories and paradigms in the twenty-first century (Joyce, and Weil, 1986; Khammanee, 2016). Therefore, blended learning and collaborative learning were utilized in this study.

Blended learning was the way of teaching between online learning and classroom teaching. It could support the interaction between instructors and learners, learners and learners outside classroom. The results from the study of Chobthamdee, and Langprayoon (2019) implied that blended learning could develop reading effective. To sum up, blended learning was flexible and suitable for nature of subjects. It also facilitates learners and it is convenient for learners learning by themselves (Khlaissang, 2010; Wankel, 2011; Nasongkhla, 2018,). Blended learning could support collaborative learning which is one of instruction paradigms in twenty-first century. It emphasizes the importance of learners creating their own knowledge through group work (Dachakupt, and Yindeesuk, 2014). The results from various studies of collaborative learning showed that learning achievement of the students could be increased (Prasantree, 2017; Boonwirut, 2012). Therefore, it could be concluded that blended learning and collaborative learning could develop learning achievement of the students in various fields.

According to the pandemic of COVID- 19, it has changed ways of teaching from classroom to online learning by using instructional media and technology in learning management to support learning activities between teachers and students, and also traditional classroom and online learning. It's called blended learning which is a way of teaching by using technology in learning management. By utilizing online learning through networking and traditional classroom participation, technology could facilitate both instructional and learner communication, support instructional systems, and encourage interaction between teachers and students. It could serve students' needs and provide a challenge. Finally, learners could develop their abilities in learning (Wannapiroon, 2008; Khlaissang, 2010; Nasongkhla, 2018). In addition, blended learning supports the interaction between instructors and learners, learners and learners outside classroom. It also supports collaborative learning that each member in the group has their own roles, their own responsibilities and support to do group work and encourage the interaction between members on the group or outside their group (Kaemanee, 2016; Thumthong, 2016). The role of the teacher has evolved from a teacher to a facilitator

who guides their students to the goal of learning (Kaemanee, 2016). This method could support the development of knowledge, skills, and processes at the same time.

The importance and problems of English reading have been identified by much research. University students face some reading problems, especially in English majors in the faculty of Education. All students have to pass CEFR at B2 or C1 level before they graduate from the university. The experience of researcher in teaching English reading identified that the students lack of skill in finding main ideas which is the basic reading comprehension skill, and learning achievement of the students was unsatisfied. The average reading English score was 40%. If the students cannot develop reading skills, they cannot graduate from the university. All teachers in English major in the faculty of Education are concerned about this problem and decided to emphasize the development of the reading skills of the students in English major in the faculty of Education. The students could not find the main idea of the passage and they couldn't understand what they read. Moreover, the students also have some problems with vocabulary. Therefore, problems with reading should be solved immediately.

The researcher realized the importance and problems in English reading, so the synthesis of an instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability was conducted, and it was a part of the Ph.D. research on Curriculum and Instruction major in the faculty of Education, Silpakorn University. The purpose of the results from this study was to help the students understand what they read and to realize the importance of reading, encourage them to learn new things and could develop their skills when they enrolled in critical reading for English teachers, which is the subject in the educational course of the students in English major in the faculty of Education.

Objectives of the Research

1. To study problems in English reading of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University.
2. To synthesize the instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat Universities.

Research Methodology

1st Step: Population and Sampling

The population of this research consisted of 1,050 first-year university students from 35 Rajabhat universities which have English major in the faculty of Education. The multi-stage sampling was used for sampling group and 285 university students were the sampling of this research. The questionnaire asked about problems and needs in English reading ability and wants in teaching and learning. In addition, 7 experts in English teaching who were interviewed

about English reading problems of the first-year students in English major in the faculty of Education.

2nd Step: Research material and validity

1. Research materials were questionnaires, semi- structure interview and the instructional model

2. The research tools were inspected by 5 experts to check the quality of the instruments by using the method of determining the Item-Objective Congruence (IOC). The evaluation of IOC was more than 0.50. Then, the interviewing form was revised and it was tried out by 2 English teachers in English Teaching Program at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. In addition, 9 experts were asked to do Focus Group Discussion (FGD) to discuss the instructional model and the instruments. After conducting Focus Group Discussion, 5 experts evaluated both the instructional model and research instruments. They were the representatives from Rajabhat universities and government universities, and all of them were from English teaching.

3rd Step: Data Collection and Data Analysis

1. The researcher collected the data from the questionnaire which was developed to ascertain the needs and difficulties in English reading ability of Rajabhat University's first-year students in the faculty of Education.

2. The participants answered the questionnaires by using self-evaluated questions about their abilities in using reading strategies, finding main ideas, and identifying patterns of organizations and needs of learning and teaching English. The researcher analyzed the information from the questionnaire by using X and S.D. Means were identified meaning as follows:

4.50-5.00 means the highest problems

3.50-4.49 means high problems

2.50-3.49 means moderate problems

1.50-2.49 means less problems

1.00-1.49 means the least problems

3. The interviewing form asked about problems in reading of the first-year students in English major in the Faculty of Education was a semi-structured interview. The English teachers who had more than five years of experience in teaching were interviewed.

4. The steps of Synthesizing the instructional model was conducted in order to develop an instructional model using blended learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat University. The steps to do this research were as follows:

4.1 Study related documents, concepts, theories, and related research about instructional model, blended learning, collaborative learning, and English teaching curriculum.

4.2 The data from questionnaires and the interview was analyzed focusing on problems in English reading of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University. The results were analyzed and the first draft the instructional model by using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University was created.

4.3 The first draft of the instructional model was created, and it was checked by thesis advisor and then it was revised.

4.4 The quality of the instructional model was conducted by using Focus Group Discussion (FGD) consisted of 9 experts to consider and discuss the model and the content (Content Validity).

4.5 A Focus Group Discussion (FGD) was conducted to make an agreement and to complete the instructional model. The 9 experts were purposive samples, and they were asked to discuss the framework of the model, factors of the model, and the instructional model. The experts gave some suggestions and concluded the discussion by using the terms "accepted model" and "unaccepted model."

4.6 After making a Focus Group Discussion (FGD) to discuss the instructional model, the researcher analyzed the data by using content analysis.

Research Results

The 1st objective of this study was to study problems in English reading of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University. The results of the problems in English reading of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University are follows:

Table 1: Problems and Needs in English Reading Ability of the first-year English Teaching Program Students in the faculty of Education, Rajabhat University.

English Reading Ability	$\bar{X}$	S.D.	Meaning
Problems in reading			
1. Skimming	4.57	0.66	Highest
2. Scanning	4.53	0.56	Highest
3. Previewing	4.64	0.73	Highest
4. Predicting	4.53	0.67	Highest
5. Finding Topic	4.49	0.63	High
6. Finding main idea and supporting detail	4.70	0.46	Highest
7. Summarize	4.54	0.56	Highest
8. Synonym	4.51	0.60	Highest
9. Antonyms	4.48	0.68	High
10. Guessing meaning from definition	4.23	0.63	High

English Reading Ability	$\bar{X}$	S.D.	Meaning
11. Guessing meaning from restatement	4.62	0.49	Highest
12. Guessing meaning from inference	4.26	0.76	High
13. Guessing meaning from giving examples	4.42	0.72	High
14. Finding main idea	4.79	0.41	Highest
15. Analyzing patterns of organization	4.81	0.45	Highest
Total Average	4.54	0.61	Highest

Table 1 has been shown that the students had some problems in using reading strategies at the highest level ($\bar{X}=4.54$). The reading problems that the students faced at the highest level were analyzing patterns of organization ($\bar{X}=4.81$), finding main idea ($\bar{X}=4.79$), and guessing meaning from definition ($\bar{X}=4.23$), respectively.

Table 2: Needs of Students in Learning Management in English Reading through Media and Technology for Supporting Reading, and Assessment and Evaluation.

Needs	$\bar{X}$	S.D.	Meaning
English Reading Learning Management			
1. Group work	4.65	0.57	High
2. Learning through media and technology	4.70	0.46	Highest
3. Collaborative in creating task	4.63	0.54	Highest
Total Average	4.66	0.52	Highest
Media and Technology for Supporting Reading			
1. Printing media such as books, documents, and worksheet	4.78	0.45	Highest
2. Technology in learning management such as social media (Facebook, Line, YouTube) applications and websites	4.86	0.35	Highest
Total Average	4.82	0.40	Highest
Assessment and Evaluation			
1. Evaluation from test	4.37	0.71	High
2. Evaluation from task	4.52	0.67	Highest
Total Average	4.45	0.69	High

The results from Table 2 has been shown that the needs of the students in English reading learning management was at highest level ($\bar{X}=4.66$). In short, the needs of the students in using media and technology for supporting reading was at the highest level ($\bar{X}=4.82$). The average needs of assessment and evaluation from task and test was at high level ($\bar{X}=4.45$).

Results of the study from the interview

Five interviewers from the English and technology departments were interviewed on five topics:

1. The findings of problems and needs in teaching reading for the first-year in English major indicated that the students had some problems in English reading in using reading strategies, finding main ideas, and analyzing patterns of organization, and that the attitude of the students towards learning English was negative.

2. Blended learning should be taught both online and on-site. The students should learn by themselves by online in order to prepare themselves before going to class and they should do some activities in the classroom.

3. Collaborative learning is suitable in learning and teaching in order to make students have a good attitude towards English. Collaborative learning consists of a group of students with 3-5 members who have different abilities. Each member has their own responsibilities, they have to help each other, and the role of the teachers is a facilitator.

Media and technology used in learning and teaching to improve English reading were printed media, websites, YouTube, or VDO clips.

The evaluation both online and in the classroom should be the test, tasks and self-evaluation of the students.

The 2nd objective is to synthesize the instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat Universities. From the research result, it was found that "PICCA Model" was created.

The synthesis of focus group discussion (PICCA Model)

The results from focus group discussion under the topic "the instructional model by using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat University" consisted of 4 factors: 1) theories 2) objectives 3) steps of teaching and learning were divided into 5 steps (PICCA Model) 3.1) Preparation: P 3.2) Instruction: I 3.3) Collaboration: C 3.4) Checking: C 3.5) Assessment :A and 4) assessment and evaluation

1. Theories

The instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University consisted of related theories: blended learning using technology and teaching in the classroom and online, collaborative learning that each member has their own responsibilities, they have to help each other, and discuss for sharing ideas to develop reading ability such as finding main ideas, analyzing patterns of organization and using reading strategies.

2. Objectives

2.1 to use this as a guideline to develop an instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat University.

2.2 to apply in teaching and learning by using instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University.

3. Five Steps of teaching consisted of:

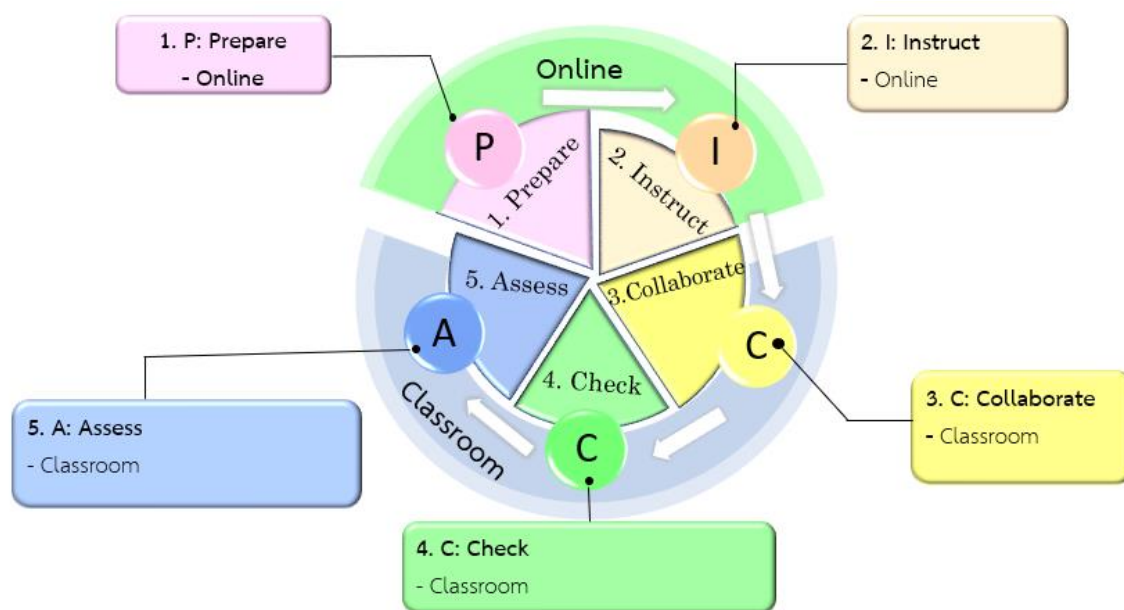

Figure 1: PICCA Model: The instructional model by using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat University

3.1 Preparation: P

3.1.1 The teacher suggests the ways of learning and teaching including the steps of learning, the way to learn, the roles of teachers and learners in the classroom, following the steps of the PICCA model.

3.1.2 The teacher tells the students about the objectives of the PICCA Model to develop reading skills.

3.1.3 The teacher tells the students about patterns of organization, reading activities, reading content, media in teaching and learning, and reading evaluation.

3.1.4 The teacher suggests a blended learning and collaborative learning approach that can be used both online and in the classroom.

3.1.5 The teacher suggests how to do group work, the way to group students, the roles and responsibilities of members in the group.

3.1.6 The students learn and study through online learning. Media and technology while learning consisted of 1. distance learning 2. electronic file 3. VDO Platform 4. Internet, website 5. web board, chat, social media or e-mail.

3.2 Instruction: I

3.2.1 In the warm-up, the teacher suggests content, the way in online learning and teaching.

3.2.2 Review and stimulate background knowledge of reading, general knowledge, or the specific knowledge of the articles, such as patterns of reading. The teacher should connect what the students know and what they need to know, and more information should be prepared to fulfill the students' knowledge.

3.2.3 The teacher teaches the content of reading, explains reading strategies, patterns of organization, guessing words, and patterns of organization.

3.2.4 The teacher suggested making groups of students and the number of members in each group consisted of 2–6 students, and the teacher suggested the way of collaborative learning, explaining the role and responsibilities of each member.

3.2.5 Teacher gives the assignments to the students who have their own responsibilities in their group.

3.2.6 Teachers and students learn and teach in the classroom by using collaborative learning. Media and technology used in the classroom were printed media.

3.3 Collaboration: C

3.3.1 The members in each group have their own duties and responsibilities. Each member helps and supports each other. They must learn through online learning, searching for information on the Internet, or other forms of media.

3.3.2 The students study reading, do reading activities, and try to understand what they read. The teacher suggests and practices the students to connect their background knowledge and new knowledge. The students should reread, consider what they read, and check their understanding.

3.3.3 Each student works in their group to brainstorm about what they read and shares the information they get from their reading and discusses it in their group.

3.3.4 Making discussion in the group, the students could share their opinions, their thoughts and explain them to other members of their group. The process of group work could develop students' thinking skills and it also supports the collaborative learning of the students. Therefore, the students could help each other, learn how to give reasons, how to give feedback, and support the relationship of the students in the group.

3.4 Checking: C

3.4.1 Students present their reading assignment to other students and other groups to compare the differences in the answers.

3.4.2 Students from different groups have some discussion in order to exchange information, opinions, and thoughts. The students could explain the results, listen to the different reasons from different groups, and it could support the interaction between the members of other groups to learn how to do group work.

3.4.3 Students from different groups have the opportunity to ask and answer some questions to exchange information or answers.

3.4.4 Students take the test after learning.

3.4.5 The teacher uses presentation, making a conclusion and discussion, working evaluation, asking and answering some questions, doing the test and collaborative learning for teaching methods. Media and technology used in learning and teaching are printed media and tests.

3.5 Assessment: A

3.5.1 Students make conclusions about reading activities and tell other students new knowledge they gained from their reading, their discussion, their collaborative learning, online learning, and finally, they could find main idea and supporting main idea.

3.5.2 The students evaluate their group work by considering their responsibilities.

3.5.3 Learning activities were presentation, making a conclusion and discussion, working evaluation, asking and answering some questions, doing the test and collaborative learning.

3.5.4 While learning, survey forms, evaluation forms, tests, and tasks were used as media and technology.

4. Assessment and evaluation

The ability of English reading from English Teaching Program students in the faculty of Education, Rajabhat Universities

The evaluation from the experts about the instructional model using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat University, is suitable.

The New Body of Knowledge

The results of the study implied that blended learning and collaborative learning were suitable for teaching methods in 21st century because both methods could support both classroom learning and online learning, and doing group work. Blended of the two teaching methods called PICCA Model were flexible and convenience for students to learn at anywhere and anytime. Furthermore, they could support learners to create their knowledge by

themselves and it could encourage self-learning from learners and finally lead to the target goal of learning.

Discussion of Research Results

Based on the first objective's research results, it was discovered that students struggled with employing reading strategies, word guessing, and patterns of organizational at the highest level. The findings might support related studies that found many students struggled with reading and that students' reading abilities were low level (Cattiwat, 2000; Duangloy, 2015). Additionally, the O-NET (Ordinary National Educational Test) results showed that Thai students were performing low level; as a result, the results of this study were associated with the O-NET results regarding English proficiency.

The second objective of the study was to improve the English reading proficiency of students enrolled in the English Teaching Program at Rajabhat University's Faculty of Education by combining blended learning and collaborative learning into an instructional model. The "PICCA Model" was developed by combining the two concepts from collaborative and blended learning. Based on relevant research that use blended learning, the findings indicated that employing blended learning can help students improve their English proficiency (Wannapiroon, 2008; Khlaisang, 2010; Nasongkhla, 2018). Since each student in the group has their own roles, responsibilities, and support to complete group work and encourage interaction between members of the group or outside of it. The study of collaborative learning - a skill that is essential in the twenty-first century - was applied in this study. This approach could simultaneously support the development of knowledge, skills, and processes (Kaemanee, 2016; Thumthong, 2016). According to studies on blended learning and collaborative learning (Wannapiroon, 2008; Khlaisang, 2010; Nasongkhla, 2018, Prasantree, 2017; Boonwirut, 2012, and Dachakupt, and Yindeesuk, 2014), both approaches can help students improve their English language proficiency. These two principles of instruction were used in this study, and it is possible that this led to the development of English proficiency. Afterwards, in order to enhance reading skills, this study combined blended learning with collaborative learning. Eventually, the "PICCA Model" was created by combining relevant theories, research, and a connoisseurship.

Conclusion

The synthesis of the instructional model by using blended learning with collaborative learning to enhance English reading ability of English Teaching Program students in the Faculty of Education, Rajabhat University, was related to some theories, learning and teaching critical reading, blended learning, and collaborative learning. All theories were synthesized and a new instructional model was created. Problems and abilities in English reading were surveyed and interviewed. Then, the data was collected and analyzed in order to create the instructional

model (PICCA Model), and the model was considered by experts through focus group discussion. The results of the study have shown that the students faced some problems in English reading at the highest level ($X=4.54$). In learning and teaching English reading, the results also identified that students wanted to learn through technology at the highest level ($X=4.70$), followed by doing group work ($X=4.65$) and doing group work to create some tasks ($X=4.63$), respectively. In assessment and evaluation, the students think that the evaluation from the test was suitable at a high level ($X=4.37$), and the evaluation from the task was suitable at the highest level ($X=4.45$). The results from the teachers' interview identified that the students have some problems with reading at the highest level. Blended learning and collaborative learning could develop English reading ability. The results from focus group discussion (FGD) have shown that the instructional model is suitable. This model consisted of four elements: 1 Theories 2. Objectives 3. Steps of teaching consisted of five steps 1) Preparation: P 2) Instruction: I 3) Collaboration: C 4) Checking: C 5) Assessment: A) and 4. Assessment and evaluation.

Suggestions

From the results of the research, the researcher has the suggestions as follows:

1. From the results of the study, the needs of the students indicated that they wanted to learn through technology, therefore, the variety of technology such as social media platform, educational applications should be applied. In addition, teaching method should be changed from blended learning to flipped classroom by using PICCA Model.

2. The instructional model could be applied for teaching other languages such as Thai, Japanese, or Chinese.

References

- Boonwirut, N. (2012). Use of Cooperative Learning Activities to Enhance University Students' English Learning Motivation. *FEU Academic Review*, 6(2), 67-73.
- Chattiwat, W. (2000). *Teaching English Reading Comprehension*. (2nd ed.). Bangkok: Faculty of Education, Silpakorn University.
- Chobthamdee, B., & Langprayoon, P. (2019). Synthesis of Research on Blended Learning in English Reading: A Meta-Analysis. *The 2nd National and International Conference on Humanities and Social Science* (pp. 146-155). Mandalay, Myanmar: Mandalay University of Distance Education.
- Dachakupt, P., & Yindeesuk, P. (2014). *Learning Management in 21st Century*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Department of Academic Affairs. (1997). *A Teaching Approach Emphasizing Process Skills*. Bangkok: Teachers Council of Thailand, Ladpraw.

- Duangloy, M. (2015). Factors Affecting Students' Problems in Reading English Rajamangala University of Technology Krungthep. *Industrial Teacher Journal University of Technology Rajamangala Thanyaburi*, 3(1), 153-167.
- Grabe, L. (1991). Reading instruction: What Do You Fit in? *School Media Quarterly*, 42, 375-376.
- Joyce, B., & Weil, M. (1986). *Models of Teaching*. Englewood Cliff. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kaemane, T. (2016). *Pedagogical Science: Knowledge for Organizing the Efficiency Learning Process*. (20th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khaisang, J. (2010). *The Effect of Blended Learning Using Different Forms of Courseware on Learning Achievement and Satisfaction of Graduate Degree Learners with Different Learning Abilities in the Course, the Leading Web-based Teaching Program*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Lapp, D., & Fisher, D. (2011). *Handbook of Research on Teaching the English Language Arts*. (3rd ed.). New York: Taylor & Francis.
- Naknon, T. (2020). The Development of a Cooperative Learning Management Model that Integrates King's Science to Promote English Reading Comprehension of Mathayom Suksa 4 Students. *Journal of Educational Technology and Communication*, 3(8), 79-95.
- Nasongkhla, J. (2018). *Digital Learning Design*. Bangkok: Textbooks and Documents Center Academic, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Prasantree T. (2017). Eight Steps of Holding Activities for Cooperative Learning on Characteristics of a Good Teacher for Undergraduate Students in the Faculty of Education. *Nakhon Phanom University Journal*, 7(3), 96- 105.
- Thumthong, B. (2016). *Theory and Model Development of Learning Management*. Bangkok: Company Triple Group Co., Ltd.
- Wankel, C. (2011). *Educating Educators with Social Media*. United Kingdom: Emerald Group Publishing Limited.
- Wannapiroon P. (2008). *Developing a Blended Web-based Learning Model Using the Problem as Principles for Developing Critical Thinking of Graduate Students*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

การพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรโดยพุทธสันติวิธี ของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร*

The Development of Urban Traditions under Bowon Framework by Buddhist Peaceful Means of Wat Sarod Community, Bangkok

¹ชัยฤทธิ์ อนุฤทธิ์ และ พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ

¹Chairit Anurit and Phrakrupalad Adisak Vajirapañño

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: achairit2440@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด และ 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร ดำเนินการวิจัยในรูปแบบ อริยสังข์โมเดล ภายใต้กรอบการวิจัยตามบันได 9 ขั้น (การวิจัยเชิงปฏิบัติการ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมมนา สนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 คน รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีชุมชนวัดสารอดสามารถหลอมรวมบวรให้เป็นหนึ่งเดียว แต่ปัญหาในอดีตที่ผ่านมาหลายปีทางวัดสารอดไม่มีการจัดงานประเพณีชุมชนซึ่งชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมจัดงาน ภายใต้การมีส่วนร่วมของพลังบวรเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเพณีให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนวัดสารอด 3) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมือง คือ หลักอริยสังข์ 4 เป็นการค้นหาสภาพปัญหาสาเหตุการพัฒนาประเพณีชุมชน หาแนวทางในการพัฒนาประเพณี เน้นการร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น ปรีกษาหารือกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดการสืบสานประเพณีที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน 5) ผลการพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด ทำให้ได้ “KRATONG'S Model” มีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ กระทั่งที่ 1 K=Knowledge ความรู้ชัด กระทั่งที่ 2 R=Relationship ตัดสินใจร่วมผูกความสัมพันธ์ กระทั่งที่ 3 A=Action ร่วมลงมือสร้างสรรค์ กระทั่งที่ 4 T=Team คณะทำงานมุ่งมั่น กระทั่งที่ 5 O=Ownership พากันรู้สึกเป็นเจ้าของ กระทั่งที่ 6 N=Network ครองใจเครือข่าย กระทั่งที่ 7 G=Growth ฉายความรุ่งเรือง และ กระทั่งที่ 8 S=Sustainability ต่อเนื่องยั่งยืน จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้าน คือ 1) อัตลักษณ์โดดเด่น 2) ชุมชนอยู่เย็น 3) จิตใจเป็นสุข 4) ปลูกปัญญา

คำสำคัญ: การพัฒนา; ประเพณีชุมชนเมือง; บวร; พุทธสันติวิธี; ชุมชนวัดสารอด

Abstract

This research aimed the following: 1) to analyze context, problems requirements, concepts and theories about the development of urban community traditions under 'Bowon' concept through Buddhist peaceful means of Wat Sarod Community in Bangkok; 2) to analyze Buddhist peaceful means conducive to the development of urban community traditions under 'Bowon' concept of Wat Sarod Community in Bangkok; and 3) to present the development of urban community traditions under 'Bowon' concept through Buddhist peaceful means of Wat Sarod Community in Bangkok. The study was based on *Ariyasacca* (the Four Noble Truths) model in line with the action research method under the 9-step. The tools used in the study were questionnaire, in-depth interview, academic seminar, focus group discussion, and both participation and non-participant observation. The key informants consisted of 50 persons. The data were collected and analyzed by content analysis.

From the study, the following results are found: 1) Although Wat Sarod community may combine the "Bowon" (village, temple, and school) into one, the research reveals problems that have arisen in recent years, including a lack of community tradition activities that people would like to participate in. This must be under the participation of 'Bowon' power in order to develop urban community traditions that are consistent with community identity; 2) The Buddhist peaceful means conducive to the development of urban community traditions include the use of *Ariyasacca* (the Four Noble Truths) to seek out problems in developing community traditions and find solutions by emphasizing meetings to express opinions, confer with one another, help and coordinate with one another, and set mutual goals. All of this will result in the preservation of valued traditions and the sustainable benefit of the community; and 3) From presenting the development of urban community traditions under 'Bowon' concept through Buddhist peaceful means of Wat Sarod Community in Bangkok, a model called Kratong's has been obtained, with the following eight components: (1) 'K' stands for Knowledge; (2) 'R' stands for Relationship; (3) 'A' stands for Action; (4) 'T' stands for Team; (5) 'O' stands for Ownership; (6) 'N' stands for Network; (7) 'G' stands for Growth; and (8) 'S' stands for Sustainability. A new body of knowledge in four aspects has gained from the said model, including: (1) Outstanding identity; (2) Peaceful community; (3) Happy mind; and (4) Cultivating Wisdom.

Keywords: Development; Urban Community Traditions; Bowon; Buddhist Peaceful Means; Wat Sarod Community

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) นับได้ว่า เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทย จนนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาและ

เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (National Strategy Secretariat, 2017) ให้ทำหน้าที่พัฒนาประเพณีชุมชนเมืองอันดีงาม เป็นค่านิยมและประเพณีชุมชนเมืองอันพึงประสงค์ที่เคยเข้มแข็งในอดีตให้กลับมาได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นฐานในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข โดยมีบูรณาการร่วมกันระหว่าง “ครอบครัว ชุมชน ศาสนา การศึกษา และสื่อ” จะทำให้เกิดการหล่อหลอมคนไทยให้มีประเพณีชุมชนเมืองในลักษณะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต (Department of Women's Affairs and Family Development, Ministry of Social Development and Human Security, 2020) ประเพณีชุมชนเมืองนับเป็นความมั่นคงของชาติ เพราะประเพณีชุมชนเมือง เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดชนชาติ ชุมชนสังคม และเผ่าพันธุ์มนุษย์ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตที่ดำรงของตนเอง บ่งบอกถึงรากเหง้าพื้นฐานของความเป็นชาติ สืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตกาล มีความสำคัญและมีคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง (Public Relations Group Office of Finearts Department, The Fine Arts Department, 2022) โดยในอดีตมีวัดเป็นศูนย์กลางทางประเพณีชุมชนเมืองในการหล่อหลอมคนในชุมชนให้มีคุณธรรมเกิดการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (Haekham, and Rakpa, 2021) ปัจจุบันชุมชนวิถีเมืองไม่ค่อยให้ความสนใจกับประเพณีชุมชนเมืองดั้งเดิมที่เคยไปปฏิบัติสืบทอดกันมาเท่าที่ควร มีการละเลยลดทอนความสำคัญในประเพณีชุมชนเมือง อีกทั้งไม่มีการถ่ายทอดส่งต่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลังผ่านกิจกรรมต่างๆ ทำให้ประเพณีชุมชนเมืองอันดีงามเริ่มสูญหายไปไม่เกิดความตระหนักที่จะให้ความสำคัญต่อการรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีชุมชนเมืองอันดีงามให้คงอยู่เพื่อคุณธรรมที่เจริญขึ้นในวิถีชีวิต (Pratumsuwan, 2016)

ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนเกิดการตระหนักรู้เกิดความเข้าใจ การปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้คนในชุมชนชุมชนเมืองเกิดความตระหนัก มีความตื่นตัวโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เผยแพร่ และสืบสานประเพณีชุมชนเมือง ทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยม และความเป็นชาติพันธุ์ (Phraya Anuman Rajadhon, 1953) ปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม จึงก่อให้เกิดปัญหาการดำรงชีวิตมากมาย เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงทำให้เยาวชนที่เติบโตขึ้นมารับประเพณีชุมชนเมืองสิ่งใหม่ๆ จนลืมสิ่งที่เปี่ยมมงคลประเพณีชุมชนเมืองเก่าๆ (Phatisena, and Phochai, 2019) และประเพณีชุมชนเมืองได้มีการถูกละเลย มีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังน้อยลง เช่น การแต่งกาย การพูด ประเพณีชุมชนเมืองและวิถีชีวิตที่ดีงาม ความหลากหลายทางประเพณีชุมชนเมืองภายใต้ความเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาและสืบทอดประเพณีที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ในขณะเดียวกันจะต้องอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชนเมืองเอาไว้ และจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้และมีกระบวนการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ สร้างภาคีเครือข่ายการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีชุมชนเมือง จากองค์กรภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและเผยแพร่อย่างมีระบบ จะทำให้การพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองยังคงสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความหมายและยั่งยืนต่อไปได้ (Phrakhrusiridhammapirat, 2019) การพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองโดยเฉพาะชุมชนเก่าแก่ที่ควรส่งเสริมและกระตุ้นให้คนในชุมชนพัฒนาประเพณีที่สูญหายไปของชุมชนเอง โดยการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองของชุมชน โดยศึกษาจากหลักฐานภาพถ่ายในอดีตของคนรุ่นเก่าที่อาศัยอยู่ในชุมชน คำบอกเล่าที่สอดคล้องกับหลักฐานที่พบ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพิธีกรรมของประเพณีในชุมชน (Chaiyakhet, Kaewchana, and Viriyo, 2020)

ชุมชนวัดสารอด มีวัดสารอดเป็นศูนย์กลางที่พึ่งทางใจและเป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย จึงถือว่าเป็นวัดเก่าแก่ที่มีต้นตุนทางประเพณีชุมชนเมืองมาอย่างยาวนาน แต่ปัจจุบันประเพณีชุมชนเมืองที่มีในอดีตเริ่มจืดจางและสูญหายไป เช่น กิจกรรมประเพณีวันลอยกระทง ประเพณีทำบุญงานวัด

ประจำปี กิจกรรมตักบาตรพระร้อย หรือกิจกรรมเทศกาลต่างๆ หลายเทศกาลที่เคยมีก็จัดจาง ประกอบกับคนในชุมชนเข้าวัดด้วยศรัทธาน้อยลง เพราะวัดขาดกระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้กรอบบรรพตเหมือนในอดีต ดังนั้นจะมีกระบวนการอย่างไรให้เกิดการกระบวนการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพตต่อไปได้

ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจจากการได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจต้องการจำเป็นและความพร้อมของชุมชนวัดสารอดในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพต ซึ่งชุมชนวัดสารอดมีความพร้อมและมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพตโดยพุทธสันติวิธี เพราะประเพณีดั้งเดิมของชุมชนที่สูญหายไปแม้ปัจจุบันจะได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาแต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาให้สามารถเสริมสร้างพลังแห่งสันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนเมือง โดยมีวัดสารอดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประเพณีของชุมชนดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจจึงเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง คือ ชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพตโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพตโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อพัฒนา และนำเสนอการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพตโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) คือ ชุมชนวัดสารอด แขวงราชบุรณบุรี เขตราชบุรณบุรี กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้ว่า ชุมชนวัดสารอดเป็นชุมชนใหม่ที่เกิดขึ้นมาใหม่ เมื่อปี 2565 ที่หลอมรวมชาวชุมชนในเขตราชบุรณบุรี 28 ชุมชน เป็นชุมชนที่ได้ออมรับให้วัดสารอดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาโดยมีวัดสารอดเป็นศูนย์กลางจนกลายเป็นชุมชนรักษาศีล 5 ต้นแบบ ของกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2565 การพัฒนาชุมชนวัดสารอด มีการถอดบทเรียนการดำเนินการพัฒนาชุมชนวัดสารอด สามารถสร้างจุดเด่นของชุมชนวัดสารอด อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนวัดสารอด ภายใต้การดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ จนเกิดความร่วมมือของพลัง “บวร” ภายใต้แนวคิด “ราชบุรณบุรีศีลบวร โมเดล” เกิดจุดเด่นที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) กายสะอาด สถานที่ภายในวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีความสะอาดเรียบร้อย มีความเป็นรมณีสถานที่ร่มรื่นขึ้นอย่างผิดหูผิดตา กลายเป็นวัดต้นแบบโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข 2) ศีลสะอาด ชาวชุมชนได้มีข้อปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานที่ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าความสำคัญต่อการนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 3) จิตใจสะอาด ชาวชุมชนรักษาศีล 5 มีความสุขใจ มีสถานที่ปฏิบัติธรรมภายใต้สำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร ที่สามารถรองรับชาวชุมชนวัดสารอดให้มาปฏิบัติธรรมได้ 4) ปัญญาสะอาด ชาวชุมชนรักษาศีล 5 มีความรู้ความเข้าใจหลักและแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกเจาะจงบุคคลผู้มีส่วนในการรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพชาโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด ทั้ง “บ้าน วัด ราชการ” เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพชาของชุมชนวัดสารอด ซึ่งผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) กลุ่ม “บ้าน” ได้แก่ ผู้แทนชุมชนวัดสารอด จำนวน 27 คน 2) กลุ่ม “วัด” ได้แก่ ผู้แทนวัดสารอด รวมจำนวน 15 รูป/คน 3) กลุ่ม “ราชการ” ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานราชการในชุมชนวัดสารอด ได้แก่ จำนวน 8 คน รวมจำนวนทั้งหมด 50 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดประเด็นในการศึกษา สร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพชาของชุมชนวัดสารอด

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการบันทึก MP3 บันทึกวิดีโอ การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ลดทอนข้อมูล และจัดกระทำข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพชาโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพชาโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร พบว่า บริบทสภาพปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด มีสภาพความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการจัดงานประเพณีชุมชนวัดสารอดจนสามารถหลอมรวมบรรพชาให้เป็นหนึ่งเดียว ปัญหาในอดีตที่ผ่านมาหลายปีทางวัดสารอดไม่มีการจัดงานประเพณีชุมชน ชุมชนขาดศรัทธาต่อวัด ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมเพื่อพัฒนาประเพณีชุมชน ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขาดประสบการณ์ ขาดความร่วมมือในการจัดงาน ขาดความเสียสละ ไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ประเพณีสำคัญที่หายไปคือประเพณีบวชพระหมู่ บวชสามเณร ภาคฤดูร้อน ประเพณีการรักษาอุโบสถศีลนุ่งขาวห่มขาวในวันพระ

ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีของชุมชนวัดสารอด คือ 1) ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด 2) ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวชุมชนได้รับทราบการทั่วถึง 3) ต้องการให้มีพื้นที่สำหรับชาวชุมชนได้การขายในงานประเพณี 4) ต้องการให้ประธานชุมชนทุกชุมชนวัดสารอดได้มีบทบาทในงานประเพณีชุมชนวัดสารอด 5) ต้องการให้มีการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับชุมชน

แนวทางการพัฒนาประเพณีของชุมชนวัดสารอด ได้แก่ 1) การพัฒนาติดต่อประสานงานผู้นำทั้งบ้าน วัด ราชการ คือ “บวร” ให้ได้มีส่วนร่วม 2) การตั้งคณะทำงานพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด เพื่อทำหน้าที่

ในการติดต่อประสานงาน “บวร” ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเพณี คงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้อย่างโดดเด่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

บริบทสภาพปัญหาของชุมชนวัดสารอด เป็นชุมชนเมืองไม่ค่อยให้ความสนใจกับประเพณีชุมชนเมืองดั้งเดิมลดทอนความสำคัญในประเพณีชุมชนตนเอง อีกทั้งไม่สามารถถ่ายทอดส่งต่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลังผ่านกิจกรรมต่างๆ ปัญหาในอดีตที่ไม่มีการจัดงานประเพณีชุมชนแบบมีส่วนร่วม ชุมชนขาดศรัทธาต่อวัดไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีชุมชน วัดจัดงานประเพณียังขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ ชุมชนวัดสารอดขาดประสบการณ์ ขาดความร่วมมือในการจัดงาน ขาดความเสียสละ

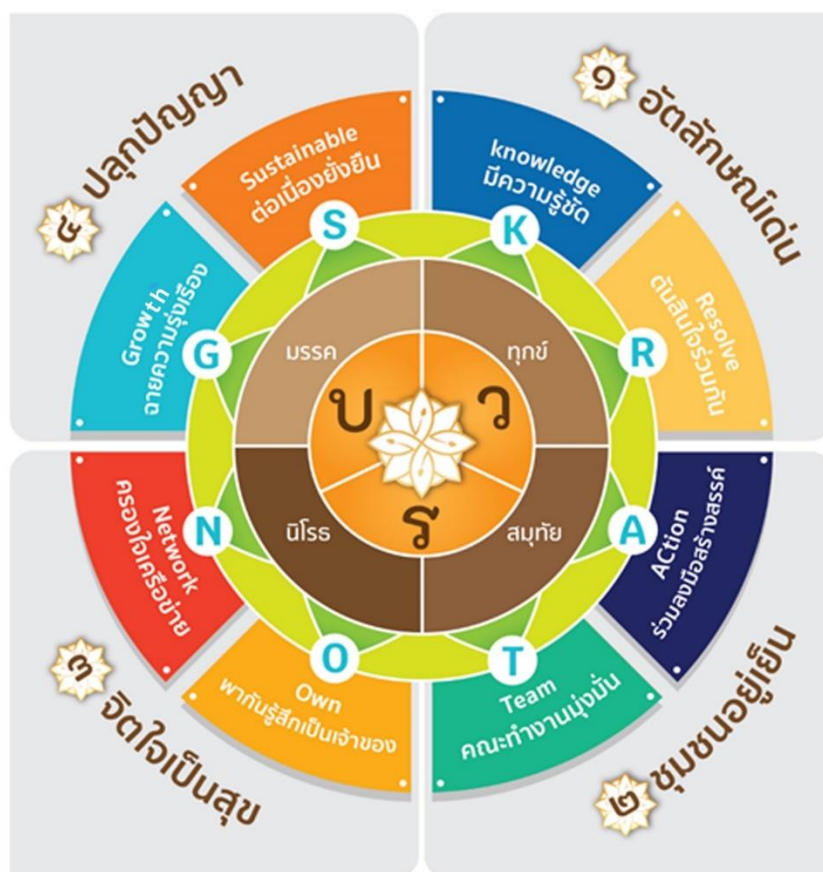
ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด ประธานชุมชนทุกชุมชนของชุมชนวัดสารอดต้องการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือแนวทางในการจัดงานประเพณี ต้องการร่วมมือและร่วมรับผิดชอบในด้านต่าง ต้องการให้เกิดการประชาสัมพันธ์ให้ชาวชุมชนได้รับทราบการจัดงานประเพณีอย่างทั่วถึง ชาวชุมชนต้องการขยายของในงานประเพณีต่างๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนวัดสารอด แนวทางในการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งบ้านวัดราชการร่วมคิด ร่วมทำร่วมพัฒนา และร่วมดำเนินการจัดงานประเพณีชุมชนวัดสารอด เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือสามัคคีกัน

หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อรูปแบบการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรของชุมชนวัดสารอด คือหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด การร่วมแสดงความคิดเห็นปรึกษาหารือกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ร่วมสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความร่วมมือ เสียสละ และร่วมดำเนินการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ร่วมกันรับผิดชอบ นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ร่วมพิจารณา คัดกลยุทธ์ต่างๆ ทำให้เกิดการสืบสานประเพณีที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

1. ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวรโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “KRATONG'S Model” มีองค์ประกอบย่อย 8 ประการ ได้แก่ กระทั่งที่ 1 K=Knowledge มีความรู้ชัด กระทั่งที่ 2 R=Resolve ตัดสินใจร่วมกัน กระทั่งที่ 3 A=Action ร่วมลงมือสร้างสรรค์ กระทั่งที่ 4 T=Team คณะทำงานมุ่งมั่น กระทั่งที่ 5 O=Own พากันรู้สึกเป็นเจ้าของ กระทั่งที่ 6 N=Network ครองใจเครือข่าย กระทั่งที่ 7 G=Grow ฉายความรุ่งเรือง และ กระทั่งที่ 8 S=Sustainable ต่อเนื่องยั่งยืน ซึ่งร่างรูปแบบนี้ได้รับการเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมโฟกัสกรุ๊ป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบ ดังนี้

K R A T O N G ' S Model กระบองโมเดล (ฉบับสมบูรณ์)

Figure 1: The Development of Urban Traditions Under Bowon Framework by Buddhist Peaceful Means of Wat Sarod Community, Bangkok.

2. ผลการนำกระบองโมเดล (KRATONG'S Model) ไปใช้ในการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด

กระบองที่ 1 K=Knowledge มีความรู้ชัด การพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด เริ่มด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมของชุมชนวัดสารอด ทำให้ชุมชนรู้สึกเห็นคุณค่าของประเพณีอันดีงามว่ามีประโยชน์สามารถหล่อหลอมชาวชุมชนให้เกิดความรักสามัคคีกันได้

กระบองที่ 2 ตัดสินใจร่วมผูกความสัมพันธ์ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดงานประเพณีเพื่อร่วมกันตัดสินใจ จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีเพราะได้ร่วมกันคิด วางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ นำไปสู่การประสานงานความร่วมมือที่ดี โดยเฉพาะผู้นำ "บวร" คือ บ้านวัดราชการที่มีความสัมพันธ์อันดี จะให้ความร่วมมือและพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนต่อไป

กระบองที่ 3 A=Action ร่วมลงมือสร้างสรรค์ ทุกภาคส่วน ร่วมลงมือดำเนินการจัดงานสร้างสรรค์เพื่อสืบสานประเพณีชุมชนวัดสารอดโดยไม่ทิ้งดูดาย ต่างชวนช่วยกันจัดงานการจัดงานประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังบวรที่จะมีส่วนในการสร้างสรรค์งานประเพณีจะก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

กระบองที่ 4 T=Team คณะทำงานมุ่งมั่น คณะทำงานเมื่อรับรู้ขั้นตอนในการดำเนินการมีการสื่อสารระหว่างคณะทำงานที่ชัดเจน เข้าใจตรงกันเพื่อขับเคลื่อนการจัดงานประเพณีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แล้วดำเนินการหน้างานเพื่อการจัดงานประเพณีด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจตามบทบาทหน้าที่ตลอดทั้งมีจิตอาสาในการทำงานไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ทำงานสนองงานอย่างทุ่มเทเสียสละ

กระทงที่ 5 O=Own พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของ โดยบ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ เกิดความรู้สึกและภาคภูมิใจประเพณีชุมชน ในฐานะเป็นเจ้าของประเพณี แสดงออกถึงความรักและหวงแหนในประเพณีของชุมชนวัดสารอด ซึ่งประเพณีวัดสารอดที่สำคัญ

กระทงที่ 6 N=Network ครอบใจเครือข่าย เครือข่ายให้ความร่วมมือร่วมใจ การพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดไม่ว่าจะดำเนินการโดยลำพัง จึงอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่อยู่ภายใต้กรอบพลังบวร

กระทงที่ 7 G=Growth ฉายความรุ่งเรือง เป็นการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดสร้างความเจริญจนสถานที่พร้อมเอื้อต่อการจัดงานสืบสานประเพณีชุมชนวัดสารอด การดำเนินการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด เกิดความเจริญรุ่งเรืองส่งผลให้เสนาสนะของวัดสารอดได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

กระทงที่ 8 S=Sustainable ต่อเนื่องยั่งยืน การพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดภายใต้กรอบบวรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดช่วงเพื่อการรักษา พัฒนาและต่อยอดให้เกิดความยั่งยืนส่งต่อรุ่นต่อรุ่นได้อย่างแท้จริง การจัดงานประเพณีต่อเนื่องไม่ให้เกิดขาดช่วง มีการส่งมอบองค์ความรู้ให้แก่นักเรียน เยาวชนในโรงเรียนของชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และให้เห็นคุณค่าความสำคัญของประเพณีอันดีงามที่สามารถหล่อหลอมผู้ในในชุมชนให้เกิดการรวมกลุ่มกันเข้ามาปฏิบัติกิจกรรมสำคัญๆ เพื่อการสืบทอดประเพณีและมารับประโยชน์ร่วมกันในการจัดประเพณีของชุมชนวัดสารอด สร้างความยั่งยืนสืบต่อไป

3. ผลการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร จากความคิดเห็นของชาวชุมชนวัดสารอด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ชุมชนวัดสารอดสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี 2) ประเพณีของชุมชนได้รับการสืบทอดได้และสร้างความประทับใจได้แม้จะไม่มีมหรสพในงานรื่นเริง 3) ประเพณีลอยกระทงที่ทางวัดได้มีการฟื้นฟูและพัฒนาขึ้นมาได้รับชื่นชมและศรัทธาจากผู้คนในชุมชนจำนวนมาก 4) อุบาสกอุบาสิกาผู้ที่มีมาปฏิบัติธรรมในวัดเพิ่มขึ้นมาก ทำให้ประเพณีการรักษาอุโบสถศีลในวันพระของชาวชุมชนได้เกิดขึ้นมา ความเข้มแข็งด้วยพลังศรัทธาของชาวชุมชน 5) ทำให้ชาวชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้กลับมาลอยกระทงในวัดสารอดเป็นวิถีชีวิตริมคลองเหมือนในอดีต 6) ทำให้เกิดความร่วมมืออันดีของบวร ทั้งบ้านวัดราชการ ให้ความมือ เพื่อการบริหารจัดงานประเพณี 7) ทำให้เกิดคณะทำงานที่มีความสามัคคีมุ่งมั่นตั้งใจอย่างเสียสละในการจัดงานประเพณีของชุมชนวัดสารอด 8) ทำให้ชาวชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ รู้สึกและภาคภูมิใจประเพณีชุมชนแสดงออกถึงความรักและหวงแหนในประเพณีของชุมชนวัดสารอด 9) ทำให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งและให้ความร่วมมือร่วมใจของพลังบวรประเพณีชุมชนมีความยั่งยืน

4) ผลการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอดให้การพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอดให้การพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการติดตามรักษาและพัฒนาต่อยอดการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดได้ดังต่อไปนี้

ชุมชนวัดสารอด ได้นำเอากระทงโมเดลขับเคลื่อนการพัฒนาประเพณีต่างๆ ของชุมชนวัดสารอด ทำให้กระทงโมเดลส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเพณีของชุมชนวัดสารอดเกิดความเปลี่ยนแปลงสร้างความโดดเด่น

และมีความเฉพาะที่สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ได้อย่างมากมาย เช่น วัดसारอด นำเอากระทรงโมเดล พัฒนาประเพณีสวดพระอภิธรรมของวัดसारอด ได้มีการพัฒนาปรับปรุงแบบประเพณีสวดพระอภิธรรม จาก 4 จบ เป็นจบเดียว โดยเพิ่มกิจกรรมปรารภธรรมประจำคืนก่อนสวดพระอภิธรรมเข้ามาแทนการสวดพระอภิธรรม 4 จบ ทางวัดยังได้มีการพัฒนาต่อยอดโดยการนำเอาสัญลักษณ์กระทรงโมเดลไปจัดทำตาลปัตรสวดพระอภิธรรมประจำศาลาธรรมสังเวชทุกศาลาในวัดसारอด โดยทำการพัฒนาตาลปัตรให้มีความข้อความคติธรรมสอนใจตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยทางวัดได้พัฒนาใช้สัญลักษณ์กระทรงโมเดลและเปลี่ยนข้อความใหม่ คือ ด้ามที่ 1 ใช้คำว่า มีตมา ด้ามที่ 2 ใช้คำว่า สว่างไป ด้ามที่ 3 ใช้คำว่า สว่างมา ด้ามที่ 4 ใช้คำว่า สว่างไป โดยทุกตาลปัตรมีข้อความล้อมรอบไว้ชื่อว่า “สังขารเสื่อมสิ้นธรรมดา พังใช้ชีวิตอย่าประมาท” ทำให้ตาลปัตรสำหรับใช้สวดพระอภิธรรมในวัดसारอดมีสัญลักษณ์เฉพาะอันน่าจดจำและมีคำสอนตามแนวคิดในทางพระพุทธศาสนา ทำให้คนผู้มางานศพได้ศึกษาเรียนรู้ โดยการปรารภธรรมประจำคืนก็มีการอธิบายความหมายของตาลปัตรที่พระสงฆ์ใช้สวดพระอภิธรรม ทำให้คนได้ศึกษาธรรมะเกิดปัญญาจากการได้มาร่วมงานประเพณีงานศพในวัดसारอด

นอกจากนั้น ยังพบอีกว่า วัดसारอดได้ร่วมมือกับสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ ได้พัฒนาภูมิปัญญาสัมมาชีพชุมชน ได้พัฒนาเมนูอาหารโดยได้ส่งเสริมการทำภาชนะรองรับอาหารด้วยการนำเอาใบตองมาทำเป็นกระทรง โดยเป็นการทำกระทรงใบตองสำหรับใส่เมนูขนม นับว่าชุมชนวัดसारอด ได้มีความพึงพอใจ มีความพยายาม ตั้งใจ และเลือกสรรประยุกต์ใช้กระทรงโมเดลเพื่อการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดसारอดสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรทัดฐานโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดसारอด กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนา ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดसारอด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) อัตลักษณ์โดดเด่น ประเพณีชุมชนวัดसारอด มีอัตลักษณ์โดดเด่นอันน่าจดจำ ซึ่งกระทรงโมเดลสามารถทำให้เกิดการค้นหาอัตลักษณ์ของประเพณีชุมชนวัดसारอด และนำเอาอัตลักษณ์นั้นมาสร้างเป็นสัญลักษณ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้เกิดขึ้นในชุมชนได้

2) ชุมชนอยู่เย็น ประเพณีชุมชนวัดसारอด เป็นการหลอมรวมชาวชุมชนทั้งบ้านวัดราชการให้ได้มาร่วมกันจัดงานและเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี ทำให้ชาวชุมชนเกิดความร่วมมือระหว่างกันและกัน ชาวชุมชนเกิดความรักสามัคคี เสียสละ และเอื้อเฟื้อ มีทำทีโอบอ้อมอารีต่อกัน แสดงถึงความร่มเย็นเป็นสุขของชาวชุมชน

3) จิตใจเป็นสุข ประเพณีชุมชนวัดसारอด ทำให้ชาวชุมชนมีจิตใจศรัทธา เชื่อมมั่น มั่นคงต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น มีจิตใจอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน ได้เกิดพลังเข้าถึงความสุขใจ

4) ปลูกปัญญา ประเพณีชุมชนวัดसारอด ส่งเสริมการสร้างสติปัญญาให้แก่ชาวชุมชน เพราะทุกงานประเพณีจะมีการแทรกกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาเพื่อเสริมธรรมเสริมปัญญาให้แก่ชาวชุมชน ได้แนวทางในการดำเนินชีวิต ได้ข้อคิดคติธรรมเป็นแสงสว่างนำทางชีวิต เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีชุมชนวัดसारอดก็จะได้รับฟังธรรม ทำให้คลายจากความหลงมกมาย ทำให้มีสติปัญญาเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประเพณีชุมชนวัดสารอดสามารถหลอมรวมบวรให้เป็นหนึ่งเดียว แต่ปัญหาในอดีตที่ผ่านมาหลายปีทางวัดสารอดไม่มีการจัดงานประเพณีชุมชน ชุมชนขาดศรัทธาต่อดั้งเดิม ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมเพื่อพัฒนาประเพณีชุมชน ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วม ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ ต้องการให้มีพื้นที่สำหรับชาวชุมชนได้การขายของในงานประเพณี ต้องการให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในงานประเพณีชุมชน และต้องการให้มีการประสานงานระหว่างวัดกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ชุมชนให้ความสำคัญกับวัดอย่างยิ่งเพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการหล่อหลอมคนในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวมาตั้งแต่อดีตแม้ปัจจุบันนี้วัดก็ยังถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้อย่างเข้มแข็งหากว่าวัดมีผู้นำหรือเจ้าอาวาสที่มีวิสัยทัศน์มีภาวะเป็นผู้นำพาการหลอมรวมชาวชุมชนให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว แต่หากว่าวัดไม่สามารถเป็นที่พึ่งของชาวชุมชนได้ก็ทำให้เป็นที่เสื่อมศรัทธา เมื่อจะจัดงานประเพณีชุมชนก็ย่อมไม่ได้รับความร่วมมือ

ทั้งนี้เนื่องจากว่าชาวชุมชนรู้สึกเสื่อมศรัทธาและวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางที่พึ่งของชาวชุมชนได้อย่างแท้จริง ชาวชุมชนไม่สามารถพึ่งพาวัดได้ นอกจากนั้น การจัดงานประเพณีหากไม่มีการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ให้กว้างขวางชาวชุมชนเมื่อไม่ได้รับรู้ข่าวสารก็ไม่สามารถมาเข้าร่วมการจัดประเพณีได้ ทั้งที่ชาวชุมชนที่มีศรัทธาหรือต้องการมามีส่วนร่วมก็ยังมีอยู่ ดังนั้นการพัฒนาประเพณีชุมชนก็จึงต้องเน้นที่การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Boonlert Chauythanee, Phramaha Daosayam Vajirapanno, Phra Komsan Jalearnwong, and Yai-in (2018) ได้ศึกษาเรื่อง การผสมผสานทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างประเพณีชุมชนเมืองการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและเมียนมาร์ พบผลการศึกษาความร่วมมือของทุกภาคส่วนโดยใช้กลไกทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการสานสัมพันธ์ร่วมมือจัดทำแผนงานและโครงการกิจกรรมยกระดับทุนทางประเพณีชุมชนเมือง ด้วย “บวร”

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองคือ หลักอริยสัจ 4 เป็นการค้นหาสภาพปัญหาสาเหตุการพัฒนาประเพณีชุมชน หาแนวทางในการพัฒนาประเพณี เน้นการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ปรัชญาหาทางกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ร่วมสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความร่วมมือ เสียสละ และร่วมดำเนินการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ร่วมกันรับผิดชอบ นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ร่วมพิจารณา คัดกลยุทธ์ต่างๆ ทำให้เกิดการสืบสานประเพณีที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว นับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองอย่างยิ่ง เพราะการนำเอาหลักอริยสัจ 4 เป็นฐานในการพัฒนา สิ่งสำคัญจึงต้องค้นหาปัญหาการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองว่ามีปัญหาสาเหตุอย่างไร จากนั้นก็กำหนดเป้าหมายร่วมกันกับชาวชุมชนเพื่อทราบเป้าหมายหลักที่สำคัญของการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองว่าการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองมีเป้าหมายอย่างไร เป็นการได้ทราบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมือง จึงจะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมือง เน้นการนำเอามรรคมีองค์ 8 ในกรอบอริยสัจ 4 โดยการประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองโดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมสามารถทำให้การพัฒนาประเพณีชุมชนเกิดความรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน เพราะว่าการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนจะทำให้ชาวชุมชนรู้สึกว่าได้ได้รับความสำคัญจึงพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ

ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ และพร้อมที่จะรับผิดชอบ เสียสละ และอาสาช่วยกันดำเนินการจัดงานประเพณีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตและจิตใจ

ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto et al. (2017) ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีทางจิตใจ หรือประเพณีที่ไม่มีลักษณะเป็นรูปร่างจับต้องได้ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรพตโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนวัดสารอด ทำให้ได้ “KRATONG’S Model” มีองค์ประกอบย่อย 8 ประการ ได้แก่ กระทั่งที่ 1 K=Knowledge มีความรู้ชัด กระทั่งที่ 2 R=Resolve ตัดสินใจร่วมกัน กระทั่งที่ 3 A=Action ร่วมลงมือสร้างสรรค์ กระทั่งที่ 4 T=Team คณะทำงานมุ่งมั่น กระทั่งที่ 5 O=Own พากันรู้สึกเป็นเจ้าของ กระทั่งที่ 6 N=Network ครอบใจเครือข่าย กระทั่งที่ 7 G=Grow ฉายความรุ่งเรือง และกระทั่งที่ 8 S=Sustainable ต่อเนื่องยั่งยืน จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) อัตลักษณ์โดดเด่น เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นน่าจดจำ สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ 2) ชุมชนอยู่เย็น ประเพณีชุมชนเป็นการหลอมรวมชาวชุมชนทั้งบ้านวัดราชการร่วมมือระหว่างกันและกัน เกิดความรักสามัคคี เสียสละ และเอื้อเฟื้อ มีทำที่โอบอ้อมอารีต่อกันเป็นความร่มเย็นเป็นสุขของชาวชุมชน 3) จิตใจเป็นสุข ประเพณีชุมชนวัดสารอด ทำให้ชาวชุมชนมีจิตใจศรัทธา เชื่อมมั่น มั่นคงต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น มีจิตใจอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน ได้เกิดพลังเข้าถึงความสุขใจ 4) ปลุกปัญญา ประเพณีชุมชนเกิดการสร้างสรรค์เสริมสติปัญญาให้แก่ชาวชุมชน เพราะมีการแทรกกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาทำให้คลายจากความหลงงมงาย ทำให้ชาวชุมชนมีสติปัญญาเพิ่มมากขึ้น

จากผลการพัฒนาดังกล่าว เป็นการกำเนิดกระโทงโมเดลที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนที่งานลอยกระทงสายกลางทางสว่างเป็นงานประเพณีชุมชนวัดสารอดที่สำคัญ เมื่อนำเอากระโทงโมเดลลงสู่การขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดก็ส่งผลให้เกิดประโยชน์มากมายแก่ชุมชนวัดสารอด กล่าวคือชุมชนวัดสารอดสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี ส่งผลให้ประเพณีของชุมชนได้รับการสืบทอดได้ และสร้างความประทับใจได้แม้จะไม่มีมหรสพในงานรื่นเริง ประเพณีลอยกระทงที่ทางวัดได้มีการฟื้นฟูและพัฒนาขึ้นมาได้รับชื่นชมและศรัทธาจากผู้คนในชุมชนจำนวนมากขึ้น อุบาสกอุบาสิกาผู้ที่มาปฏิบัติธรรมในวัดเพิ่มขึ้นมาก ทำให้ประเพณีการรักษาศุภศีลในวันพระของชาวชุมชนได้เกิดขึ้นมามากความเข้มแข็งด้วยพลังศรัทธาของชาวชุมชน ทำให้ชาวชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้กลับมาลอยกระทงในวัดสารอดเป็นวิถีชีวิตริมคลองเหมือนในอดีต ทำให้เกิดความร่วมมืออันดีของบรรดาทั้งบ้านวัดราชการให้ความมือ เพื่อการบริหารจัดงานประเพณี ทำให้เกิดคณะทำงานที่มีความสามัคคีมุ่งมั่นตั้งใจอย่างเสียสละในการจัดงานประเพณีของชุมชนวัดสารอด ทำให้ชาวชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ รู้สึกและภาคภูมิใจประเพณีชุมชนแสดงออกถึงความรักและห่วงใยในประเพณีของชุมชนวัดสารอด และทำให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งและให้ความร่วมมือร่วมใจของพลังบรรพตประเพณีชุมชนมีความยั่งยืน

ทั้งนี้เนื่องจากกระโทงโมเดลเป็นการพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบบรรพตที่เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งชาวชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของโมเดล และพร้อมที่จะดำเนินการนำเอาโมเดลไปขับเคลื่อนพัฒนาประเพณีทุกประเพณีของชุมชนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและสร้างประโยชน์เกื้อกูลให้แก่ชุมชนสังคมประเทศชาติต่อไป

ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhrusiridhammapirat (2019) ได้การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาประเพณีและพัฒนากระบวนการประเพณีการสวดด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาประเพณีและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

จะต้องปรับปรุงรูปแบบและพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ให้ได้

สรุป

ชาวชุมชนชาดศรธาต่อวัด ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมเพื่อพัฒนาประเพณีชุมชน ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วม มาถึงยุคปัจจุบันชาวชุมชนมีต้องการให้มีการพัฒนาประเพณีชุมชน วัดสารอดขึ้น โดยต้องการเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารรับรู้ถึงชาวชุมชนให้มากขึ้น ให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมและรู้สึกรับรู้ถึงความสำคัญและต้องการให้มีการประสานงานระหว่างวัดกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเพณีชุมชนเมือง คือ หลักอริยสัจ 4 เป็นการค้นหาสภาพปัญหาสาเหตุเกี่ยวกับการพัฒนาประเพณีชุมชน ค้นหาแนวทางในการพัฒนาประเพณี โดยเฉพาะแนวทางการร่วมประชุมระดมความคิดเห็น ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ปรัชญาหาหนทางเป้าหมายร่วมกัน ร่วมสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความร่วมมือ เสียสละ และร่วมดำเนินการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ร่วมกันรับผิดชอบ นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ร่วมพิจารณา คัดกลยุทธ์ต่างๆ ทำให้เกิดการสืบสานประเพณีที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอด โดยการนำเอา “KRATONG’S Model” มาเป็นแนวทางในการพัฒนา เมืองประกอบย่อย 8 กระทง ได้แก่ กระทงที่ 1 K=Knowledge ความรู้ชัด กระทงที่ 2 R=Relationship ตัดสินใจร่วมผูกความสัมพันธ์ กระทงที่ 3 A=Action ร่วมลงมือสร้างสรรค์ กระทงที่ 4 T=Team คณะทำงานมุ่งมั่น กระทงที่ 5 O=Own พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของ กระทงที่ 6 N=Network เครือข่าย กระทงที่ 7 G=Growth ฉายความรุ่งเรือง และ กระทงที่ 8 S=Sustainable ต่อเนื่องยั่งยืน จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) อัตลักษณ์โดดเด่น 2) ชุมชนอยู่เย็น 3) จิตใจเป็นสุข 4) ปลูกปัญญา ดังกล่าวนั้น การพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองภายใต้กรอบบรรทัดวิธีของชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร จนกลายเป็นต้นแบบการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองให้กับชุมชนต่างๆ ที่มีความสนใจที่จะฟื้นฟูประเพณีชุมชนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้ในชุมชน และประเพณีชุมชนมีความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืนในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลจากการวิจัยพบ รูปแบบ KRATONG’S ไปใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนเมือง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องพร้อมกับเตรียมความพร้อมในการพัฒนารองรับบริบทสภาพสังคมในยุคใหม่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย

1.2 การนำผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ KRATONG’S ไปใช้ในการจัดทำแผน กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการในการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเพณีชุมชนเมืองเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.3 จากรูปแบบ KRATONG’S เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเพณีชุมชนวัดสารอดทุกประเพณี

ของชุมชนให้เกิดความมั่นคง เข้มแข็ง ยั่งยืน สร้างความโดดเด่นเป็นกลายเป็นต้นแบบสำหรับการศึกษาเรียนรู้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “การพัฒนาประเพณีเพื่อสันติภาพชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี”

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาประเพณีเข้มแข็งเพื่อเสริมสร้างสันติภาพชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี”

References

- Chaiyakhet, W., Kaewchana, Th., & Viriyo, Y. (2020). The Restoration of Local Traditions and Promoting Culture Tourism for Klong Dan Community. In Sattayaraksa, W. D. *The 11th Hatyai National and International Conference* (pp. 2145-2157). Songkha: Hatyai University.
- Department of Women's Affairs and Family Development, Ministry of Social Development and Human Security. (2020). *Family Action Plan B.E. 2563-2565 (2020-2022)*. Retrieved May 27, 2022, from https://www.opsmoac.go.th/chachoengsao-action_plan-files-431091791793
- Haekham, N., & Rakpa, S. (2021). A Promotion of Love, Warmth, and Care in Family and Community Based on Buddhist Teaching. *Journal of MCU Humanities Review*, 7(1), 481-498.
- National Strategy Secretariat Office. (2017). *National Strategy 2018-2037*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Phatisena, T., & Phochai, Th. (2019). The Restoration, Inheritance and Value-added Culture of Thai-Yuan Food to Promote Well-being and Creative Community Economics in Sikiew District, Nakhon Ratchasima Province. *NRRU Community Research Journal*, 13(2), 15-26.
- Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto et al. (2017). Buddhism Culture for Peaceful Coexistence of Thai-Mon Ethnic Group in Ratchaburi Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(1), 66-77.
- Phrakhrusiridhammapirat. (2019). Guidelines of Recovery and Development the Suoddan Ritual at Wat Phra Mahathat Woramaha Vihara. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(2), 620-641.
- Phramaha Boonlert Chauythanee. Phramaha Daosayam Vajirapanno, Phra Komsan Jalearnwong, & Yai-in, A. (2018). *The Combination of Buddhist Mechanisms for Creation of Peaceful Co-existence Culture in ASEAN Community: A Case Study of Thailand and Indochinese Countries and Myanmar*. (Research Report). Bangkok: National Research Council of Thailand (NRCT) and The Thailand Research Fund.

- Pratumsuwan, K. (2016). Creative Media City: The Indicators for Youth Development. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 36(2), 55-69.
- Phraya Anuman Rajadhon. (1953). *Cultural*. Bangkok: Ministry of Culture.
- Public Relations Group Office of Fine Arts Department, The Fine Arts Department. (2022). *Why Preserve Cultural Heritage?* Retrieved May 27, 2022, from <https://www.finearts.go.th/promotion/view/7333>

การสร้างชุดหนังสือเรียนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*

Construction of a Textbook Package to Promote Thai Language Skills for Thai as a Foreign Language Primary Students

¹สุจินดา ยศแสน และ วิชญา ผิวคำ

¹Suchinda Yotsaen and Wichaya Pewkam

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: msyotsaen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ และ 2) ศึกษาพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาหลังจากการใช้ชุดหนังสือเรียนที่สร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ชุดหนังสือเรียนพร้อมกับคู่มือประกอบการใช้ชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ 2) แบบวัดทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ด้านการฟังและการพูด การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนประถมศึกษา ระดับเริ่มต้น (Beginner) จำนวน 17 คน จากโรงเรียนนานาชาติอเมริกัน ๒ แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งได้มาจากการเลือกอย่างเจาะจง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดหนังสือเรียนภาษาไทยใช้สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับเริ่มต้น (Beginner Level) ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาและอิงบริบทเชิงพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบด้วยหนังสือเรียนและคู่มือการใช้หนังสือเรียนสำหรับครู จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 สวัสดิ์ศรี สวัสดิ์ศรี เรื่องที่ 2 มาลีมีดินสอสีแดง เรื่องที่ 3 มานะชอบกินข้าวผัด เรื่องที่ 4 มานะชอบกินมะม่วง และเรื่องที่ 5 มาลีรักพ่อแม่ โดยประเมินความเหมาะสมของชุดหนังสือเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.66$, S.D.=0.58) 2) นักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ชุดหนังสือเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่สร้างขึ้นมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยสูงขึ้น

คำสำคัญ: ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ; ชุดหนังสือเรียน; ทักษะภาษาไทย

Abstract

This research was aimed at 1) designing an elementary Thai as a Foreign Language student textbook to promote Thai language skills; and 2) studying the development of Thai language skills of elementary school students after using the created textbooks. The tools

*Received September 4, 2022; Revised October 28, 2022; Accepted October 28, 2022

used in this research consisted of (1) textbooks with a corresponding handbook and (2) a listening and speaking evaluation test for foreign elementary school students who use Thai as a foreign language. This research was developed as a quantitative study. The target group of this research was 17 foreign students in grades 1-3 at Americana Chinese International School in the second semester of academic year 2021 by using the purposive sampling method. Results were analyzed using statistics including mean, Standard Deviation and percentage.

The findings were concluded as follows. 1) The Thai as a foreign language student's textbooks content is corresponds to the language development and the regional context of the northern region. This textbook consists of 5 books: 1. Hello! 2. Malee has a Red Pencil. 3. Mana likes to Eat Fried Rice. 4. Tanwa likes to Eat Mango and 5. Malee Loves Dad and Mom with an accompanying instruction manual. According to the opinions of the experts consulted in the assessment process, the textbooks achieved an excellent level ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.58) 2) The findings indicate that the students who used the Thai language textbooks as a foreign language reached higher levels of Thai language skills.

Keywords: Thai as a Foreign Language; Textbook Package; Thai Language Skills

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีความตื่นตัวเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอื่นๆ มากขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อการติดต่อธุรกิจ การศึกษาและการเมือง ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงเป็นช่องทางทำให้นักธุรกิจชาวต่างชาติสามารถเพิ่มและขยายการลงทุนในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ภาษาไทยจึงเป็นภาษาหนึ่งที่ชาวต่างประเทศสนใจศึกษาทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวส่งผลให้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้รับความนิยมในการจัดการเรียนการสอนและมีแนวโน้มที่ผู้เรียนชาวต่างชาติให้ความสนใจมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่มีการเปิดสอนวิชาภาษาไทยในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศหลายสถาบัน (Permkasorn, 2011) มีการเปิดสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ รวมไปถึงสถาบันสอนภาษาเอกชนอีกด้วย

ถึงแม้การสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น แต่สื่อการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่อาศัยความรู้ภาษาไทยและประสบการณ์เฉพาะตัวประยุกต์ในการสอน จึงทำให้การสร้างหนังสือและวิธีสอนเป็นของเฉพาะตน ในความเห็นของ Plaengsorn (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่าตำราเรียนหรือหนังสือเรียนเป็นปัญหาหนึ่งในการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คือ มีตำราที่จะใช้เป็นข้อมูลน้อย ซึ่งควรสร้างขึ้นให้มีคุณภาพครอบคลุมเนื้อหาในระดับต่างๆ และพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพราะตำราเรียนหรือหนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนที่สำคัญที่บรรจุเนื้อหาความรู้ตามกรอบของหลักสูตร เป็นเครื่องมือให้ครูผู้สอนใช้เป็นสาระการสอน เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดทั้งความรู้และวัฒนธรรม ดังนั้น หนังสือเรียนจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าหนังสือเรียนเป็นหัวใจในการจัดการเรียนการสอน มีส่วนเสริมสร้างความรู้และเป็นกรอบแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ยังเห็นได้จากการที่นักวิชาการของสถาบันต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศนั้นๆ ขึ้นหลายตำรา ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสนทนา แบบฝึกหัด แบบฝึก

การออกเสียงและคำศัพท์ เป็นต้น ทั้งนี้ แบบเรียนหรือตำราเรียนภาษาไทยดังกล่าวถูกออกแบบให้มีความเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ที่สนใจศึกษาภาษาไทยทั้งด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนที่มีเนื้อหาที่ยังไม่เหมาะสมสอดคล้องที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนภาษาไทยให้นักเรียนชาวต่างชาติในระดับประถมศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วผู้เรียนภาษาไทยควรมีแบบเรียนที่มีมาตรฐานในอันที่จะสามารถอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์จริงและวิถีชีวิตของคนไทยเหมาะสมตามบริบท และสอดคล้องคำศัพท์ที่จำเป็น ต้องใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียนชาวต่างชาติ (Techawattanasiridamrong, 2019)

จะเห็นได้ว่าสื่อการสอนประเภทหนังสือเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในระดับเริ่มต้นนั้นยังขาดแคลน ประกอบกับผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการสอนภาษาและมีประสบการณ์ตรง ในการสอนวิชาภาษาสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับเริ่มต้น จึงมีความประสงค์ที่จะสร้างชุดหนังสือเรียน สนทนาภาษาไทยสำหรับเด็กชาวต่างชาติระดับประถมศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ภาษาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาแม่แล้ว แต่การเรียนรู้ภาษายังเปรียบเสมือนการเปิดตนเองให้เปิดรับความรู้และวัฒนธรรมใหม่ๆ ให้แก่ตนเองอีกด้วย

และจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนานาชาติอเมริกันนาฮินีส พบว่า โรงเรียนยังขาดหนังสือเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในระดับเริ่มต้น อีกทั้งยังขาดความรู้เกี่ยวกับบริบท พื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งการนำเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการ ที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญของท้องถิ่นที่ตนเอง อาศัยอยู่ มีรักและภูมิใจท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาหนังสือเรียน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทย เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับประถมศึกษาในระดับเริ่มต้น (Beginner) สำหรับโรงเรียนนานาชาติอเมริกันนาฮินีส เมื่อสามารถนำใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนที่เป็นวัยเด็ก มีชีวิตประจำวันส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ดังนั้น สถานการณ์ ที่โรงเรียนจึงเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียนที่ควรเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง ประสบการณ์เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ได้ง่ายขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และยังเป็น การสร้างสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการ พัฒนาสื่อแบบเรียนเนื้อหาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาหลังจากการใช้ชุดหนังสือเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่างๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับเริ่มต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เกี่ยวกับหัวข้อ เนื้อหา กำหนดจุดประสงค์ของบทเรียน จุดมุ่งหมายและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อนำมา เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา กำหนดขอบข่ายของบทเรียน กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล ในบทเรียนต่างๆ

2. ศึกษาหลักการและวิธีสร้างแบบเรียนตามหลักการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจากหนังสือและสำนักพิมพ์ต่างๆ ศึกษาบริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ภาคเหนือเพื่อนำเนื้อหามาบูรณาการในการสร้างหนังสือเรียน ศึกษาแบบเรียนของทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่สร้างขึ้นสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศในระดับประถมศึกษา ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบเรียนที่เหมาะสมกับวัยและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนจากหนังสือต่างๆ

3. จัดทำชุดหนังสือเรียนซึ่งครอบคลุมเนื้อหาตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้แล้วรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสนทนากับนักเรียนในชีวิตประจำวัน จากการสังเกตและการศึกษาจากแบบเรียนของต่างประเทศสำหรับนักเรียน แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมตามบริบทและสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรของโรงเรียนนานาชาติและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ชุดหนังสือเรียนดังกล่าวตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้วิจัย ประกอบด้วย 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 เรื่อง สวัสดิ์ศรีรับ สวัสดิ์ค๊ะ เรื่องที่ 2 เรื่อง มาลีมีดินสอสีแดง เรื่องที่ 3 เรื่อง มานะชอบกินข้าวผัด เรื่องที่ 4 เรื่อง ธันวชอบกินมะม่วง และเรื่องที่ 5 เรื่อง มาลีรักพ่อแม่

4. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนคู่มือการใช้ชุดหนังสือเรียน เพื่อสร้างคำอธิบายการใช้หนังสือสำหรับครูและกิจกรรมการเรียนรู้ที่อิงหลักการและแนวคิดวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communication Approach) และแนวคิดอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ พร้อมทั้งสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบทเรียนและเป็นแผนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งคู่มือการใช้ชุดหนังสือเรียนดังกล่าวประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับหนังสือเรียนแต่ละเล่ม รวมทั้งสิ้น 20 แผนโดยกำหนดให้หนังสือแต่ละเล่มประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน หลังจากที่ได้สร้างคู่มือการใช้ชุดหนังสือเรียนแล้วผู้วิจัยได้นำคู่มือตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนต่อไป

ขั้นที่ 2 การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำชุดหนังสือเรียนและคู่มือการใช้สำหรับครูไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในด้านเนื้อหา รูปแบบ การใช้ภาษา การใช้คำศัพท์ จำนวนคำศัพท์ของแต่ละบทเรียน การจัดเรียงเนื้อหาตามลำดับความยากง่าย ความถูกต้องสมบูรณ์ของไวยากรณ์ การนำเสนอเนื้อหาด้านไวยากรณ์ แบบฝึกหัดท้ายบท ความสวยงามของภาพและองค์ประกอบโดยรวมของรูปเล่ม ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ และด้านการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้นำการคำนวณค่าทางสถิติในงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

1. ตรวจสอบความเหมาะสมของชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับประถมศึกษาใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) และใช้ค่าร้อยละ (Percent)

2. ประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการพูดและการฟังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) และใช้ค่าร้อยละ (Percent)

3. ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความสามารถในการภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับประถมศึกษาด้วยการหาค่า IOC

4. หาค่าความเหมาะสมของแบบประเมินความเหมาะสมของชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จากการประเมินและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะต่างๆ เช่น แก้ไขคำผิด เพิ่มหลักไวยากรณ์ลงในชุดหนังสือเรียน แก้ไขสัทอักษรและสัญลักษณ์การออกเสียงวรรณยุกต์ให้สอดคล้องกับคู่มือการใช้ชุดหนังสือเรียน และแบ่งวรรคตอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติการอ่าน แก้ไขคู่มือการใช้ชุดหนังสือเรียนโดยจัดข้อความและใช้คำที่ไม่คลุมเครือ เว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง

5. ผู้วิจัยนำชุดหนังสือเรียนไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนคริสเตียนเยอรมันเชียงใหม่ ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา นักเรียนประถมศึกษา ระดับเริ่มต้น (Beginner) ซึ่งมีคุณลักษณะเดียวกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 29 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนมีนาคม โดยผู้วิจัยได้นำชุดหนังสือเรียนพร้อมกับคู่มือประกอบการใช้ชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ และแบบวัดทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ด้านการฟังและการพูดนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มดังกล่าว

จากการทดลองใช้ผู้วิจัยได้พบข้อปรับปรุงต่างๆ เช่น รูปภาพไม่ชัดเจน ข้อความในการสนทนาเยอะเกินไป ตัวอักษรภาษาไทยเล็กเกินไป ภาพที่นำมาใช้มืดเกินไป พบคำที่เขียนผิด ประกอบกับนำคู่มือการใช้หนังสือเรียนให้ครูผู้สอนโรงเรียนคริสเตียนเยอรมันเชียงใหม่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมควบคู่กับชุดหนังสือเรียน พบว่าต้องเพิ่มคำศัพท์ตามบริบทเชิงพื้นที่ในบทเรียนเพิ่มขึ้น จากนั้น ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยออกแบบการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่	การดำเนินการ	เวลา (ชั่วโมง)
1	ปฐมนิเทศและวัดพัฒนาการทักษะภาษาไทยก่อนเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะภาษาไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น	2
2	ใช้หนังสือเรียนเล่มที่ 1 เรื่อง สวัสดิ์ศรีรับ สวัสดิ์ค๊ะ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือสำหรับครู และวัดทักษะภาษาไทยระหว่างเรียน ครั้งที่ 1	4
	ใช้หนังสือเรียน เล่มที่ 2 เรื่อง มาลีมีดินสอสีแดง และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือสำหรับครู และวัดทักษะภาษาไทยระหว่างเรียน ครั้งที่ 2	4
	ใช้หนังสือเรียน เล่มที่ 3 เรื่อง มานะชอบกินข้าวผัด และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือสำหรับครู และวัดทักษะภาษาไทยระหว่างเรียน ครั้งที่ 3	4
	ใช้หนังสือเรียนเล่มที่ 4 เรื่อง ธันวาชอบกินมะม่วงและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือสำหรับครู และวัดทักษะภาษาไทยระหว่างเรียน ครั้งที่ 4	4
	ใช้หนังสือเรียนเล่มที่ 5 เรื่อง มาลีรักพ่อแม่และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือสำหรับครู และวัดทักษะภาษาไทยระหว่างเรียน ครั้งที่ 5	4
3	วัดทักษะภาษาไทยหลังเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะภาษาไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น	2

ขั้นที่ 4 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยการนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ได้แก่ คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการสร้างชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ พบว่าชุดหนังสือเรียนภาษาไทยใช้สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับเริ่มต้น (Beginner Level) มีเนื้อหาสอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาและอิงบริบทเชิงพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วยหนังสือเรียนและคู่มือการใช้หนังสือเรียน จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เล่มที่ 1 เรื่อง สวัสดิ์ศรีรับ สวัสดิ์ค๊ะ เล่มที่ 2 เรื่อง มาลีมีดินสอสีแดง เล่มที่ 3 เรื่อง มานะชอบกินข้าวผัด เล่มที่ 4 เรื่อง มานะชอบกินมะม่วง เล่มที่ 5 เรื่อง มาลีรักพ่อแม่ โดยประเมินความเหมาะสมของชุดหนังสือเรียนจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.66$, $S.D.=0.58$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาหลังจากการใช้ชุดหนังสือเรียน พบว่านักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ชุดหนังสือเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่สร้างขึ้นมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยสูงขึ้น หลังจากที่ถูกวิจัยได้นำชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศกับมาใช้กับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถภาษาไทยหลังเรียนภาษาไทยเพื่อทราบพัฒนาการด้านการฟังและการพูดหลังจากที่ใช้ชุดหนังสือเรียน พบว่าโดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 29.61 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 42.35 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายบุคคลพบว่านักเรียนทุกคนมีคะแนนเพิ่มขึ้นหรือคะแนนความก้าวหน้าตั้งแต่ +4 ถึง +27 คะแนน แสดงว่านักเรียนที่เรียนจากชุดหนังสือเรียนมีความสามารถในการฟังและการพูดภาษาไทยสูงขึ้น นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีความกล้าแสดงออกในการออกมาพูดหน้าชั้นเรียน มีการซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาที่ตนเองสนใจอีกด้วย

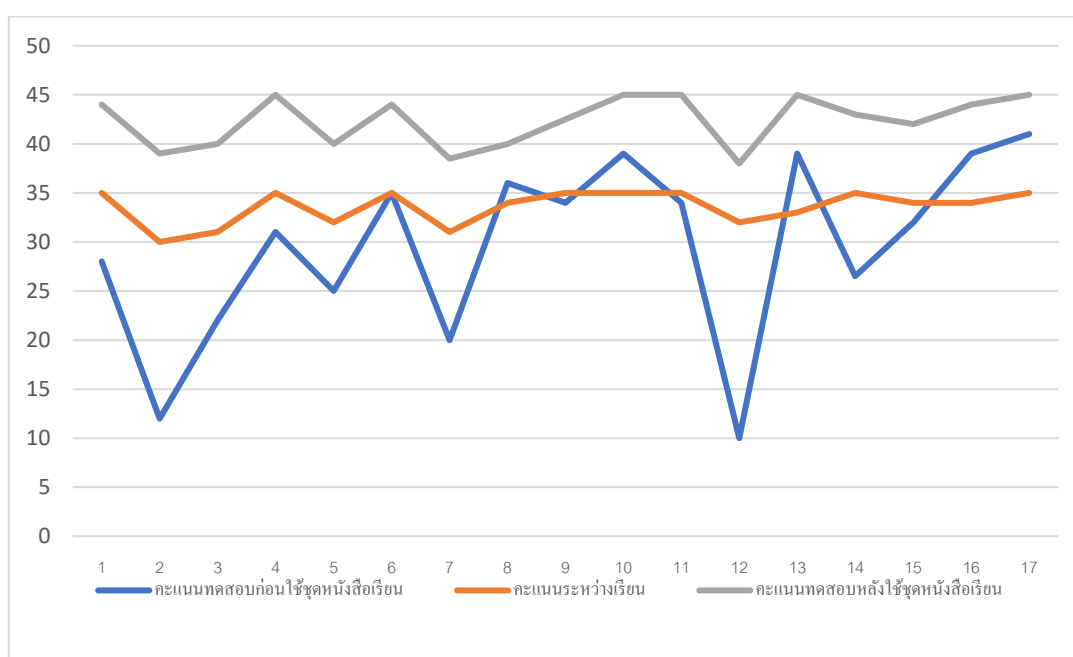
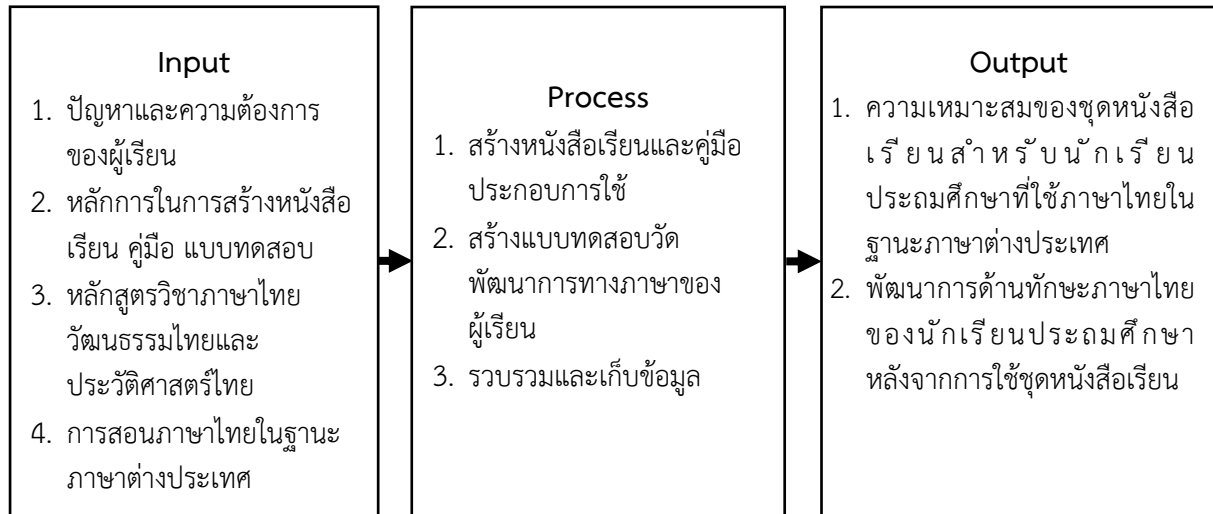

Figure 1: Pre-study development, during and after studying using a set of textbooks for primary school students.

พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 29.61 และ 42.35 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าของนักเรียนเท่ากับร้อยละ 28.31 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 25) แสดงว่านักเรียนที่เรียนจากชุดหนังสือเรียนมีความสามารถในการฟังและการพูดภาษาไทยสูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาหัวข้อวิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยค้นพบดังนี้

จากแผนภาพแสดงองค์ความรู้ใหม่สามารถอธิบายได้ว่า หนังสือเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลให้ Out put หรือผลลัพธ์ซึ่งเป็นผลพัฒนาการทางภาษาไทยของผู้เรียนนั้นมีผลสูงขึ้น ดังที่ ชอร์ส หลุยส์ (Shores, 1960) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบเรียนไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ครูกับนักเรียนใช้สื่อความหมายซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งที่รวบรวมเนื้อหาวิชา แนะนำกิจกรรม ฝึกทักษะในการอ่านและจะเป็นแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด ซึ่งความเห็นกล่าวมีความสอดคล้องกับนักวิชาการท่านอื่นที่กล่าวถึงความสำคัญของแบบเรียน เช่น แบบเรียนเป็นอุปกรณ์สำคัญชนิดหนึ่งที่มีบทบาทต่อการรวบรวมเนื้อหาวิชาจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน อีกทั้งยังช่วยแนะนำกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียน มีส่วนช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน รักการศึกษด้วยตนเอง แบบเรียน สามารถฝึกทักษะในการอ่านเพิ่มเติม หนังสือเรียนยังเป็นศูนย์กลางให้กับนักเรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้เรียนเรื่องเดียวกันและเข้าใจเรื่องราวต่างๆไปในทิศทางเดียวกัน อนึ่ง หนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์ที่มีเนื้อหาวิชาตรงตามหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนหาความรู้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน จึงมีความสำคัญในบทบาทของการช่วยส่งเสริมการปรับปรุงหลักสูตรอีกด้วย นอกจากนี้ แบบเรียนยังมีความสำคัญคือ กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือเรียนไว้ว่าแบบเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ในการฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูให้แก่ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมได้ง่ายขึ้น และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาต่างๆ เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง แบบเรียนมีส่วนกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะอยากศึกษาหาความรู้ต่อไป หนังสือเรียนยังเปรียบเหมือนคู่มือการเรียนของผู้เรียนและเป็นคู่มือการสอนของครู เพราะแบบเรียนเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนให้แก่ครู และมีส่วนให้ผู้เรียนได้ประเมินผลตนเองและครูผู้สอนได้ประเมินผลตนเองจากการสอนและจากการทำงานของนักเรียนอีกด้วย (Kaewsuan, 1984)

อนึ่ง นอกจากความรู้เรื่องการสร้างหนังสือเรียนที่มีความสำคัญแล้ว ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทยในด้านองค์ความรู้แล้วนั้น ทศนคติถือเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญสำหรับผู้สอนซึ่งนับได้ว่าเปรียบเสมือนหัวจักรรถไฟที่ขับเคลื่อนผู้เรียนให้ไปถึงจุดประสงค์ปลายทาง เนื่องจากทศนคติในเชิงบวกทำให้ผู้เรียนสามารถเอาชนะอุปสรรคในการเรียนรู้ได้และอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยนำเข้าซึ่งได้แก่ ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ความรู้เรื่องหลักการในการสร้าง

หนังสือเรียน คู่มือและแบบทดสอบ ความรู้และความเข้าใจในหลักสูตรวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย และความสามารถในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศเป็นปัจจัยนำเข้าที่ผู้วิจัยจะต้องมีความถ่องแท้ เนื่องจากความรู้และความเข้าใจในปัจจัยนี้จะมีผลต่อสร้างหนังสือเรียนและคู่มือประกอบการใช้สร้างแบบทดสอบวัดพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน รวมถึงการเก็บรวบรวมและเก็บข้อมูลระหว่างการวิจัย ความเหมาะสมของชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศและพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาหลังจากการใช้ชุดหนังสือเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยพบว่าเมื่อได้สร้างเครื่องมือแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบนั้น ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของชุดหนังสือเรียนนั้นมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้สอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Penglee (2010) ที่กล่าวถึงเนื้อหาและองค์ประกอบของหนังสือเรียนนั้นจะต้องมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน มีเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง มีภาพประกอบหนังสือเรียนที่มีสีสันสวยงาม หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ใช้ชุดหนังสือเรียนกับกลุ่มเป้าหมายแล้ว

ทั้งนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างหนังสือเรียนของ Lapyai (2016) ที่นำเสนอเกี่ยวกับการสร้างหนังสือเรียนไว้ว่า ก่อนจะมีการสร้างควรเริ่มจากการทดสอบความรู้ของผู้เรียน ประกอบกับพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาในการเรียนของผู้เรียน หากผู้สอนกำหนดระยะเวลาการสอนเป็นหลักสูตรระยะสั้น ผู้สอนก็ต้องย่อเนื้อหาให้สอดคล้องกับระยะเวลาอันจำกัด แต่หากผู้สอนกำหนดหลักสูตรการสอนเป็นหลักสูตรระยะยาวก็สามารถสร้างหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาหลักและเชื่อมโยงเนื้อหาด้านวัฒนธรรม การสร้างหนังสือเรียนจะต้องสร้างหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาหลากหลาย สอดคล้องกับระดับของผู้เรียน ซึ่งแนวทางที่ควรนำไปใช้สร้างแบบเรียนควรยึดหลักบูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน มีการสอดแทรกวัฒนธรรมไทยที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การพูดโดยใช้คำสุภาพและใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับของผู้พูด แบบเรียนที่บูรณาการเอาทักษะด้านการสื่อสารและความรู้ด้านวัฒนธรรมจะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาและเรียนรู้วัฒนธรรมไปพร้อมกัน เป็นการทำให้แบบเรียนน่าสนใจกว่าการเรียนหลักภาษาเพียงอย่างเดียว ไม่ควรสอนคำศัพท์มากเกินไปจนความจำเป็นแก่ผู้เรียนในแต่ละคาบ แต่ควรใช้รูปประโยคสั้นๆ ที่มีความหมายหมาย สอนประโยคที่จำเป็นจะต้องใช้และสามารถนำไปใช้สื่อสารนอกห้องเรียนได้เพราะการที่ผู้เรียนจดจำเนื้อหาในแบบเรียนได้และนำไปสื่อสารได้จริงนั้นทำให้ผู้เรียนมั่นใจในการใช้ภาษาไทย และควรมีแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบผู้เรียนว่าเข้าใจเนื้อหาที่เรียนไปหรือไม่ และเป็นการทบทวนเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนไปด้วย

นอกจากนี้ จากการวิจัยพบว่าเมื่อกลุ่มเป้าหมายได้เรียนโดยใช้ชุดหนังสือเรียนแล้วมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ภาษาไทยที่เป็นหัวข้อใกล้ตัว นอกจากนี้ ผู้เรียนยังให้ความสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการคัดเลือกเนื้อหาการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ของ Wittayasakphan (2005) คือ จะต้องเลือกเนื้อหาที่ใช้สอนได้เหมาะสมกับระดับความรู้ผู้เรียน เลือกเนื้อหาด้านวัฒนธรรม การเมือง สังคม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนาและการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบทเรียน เพื่อเป็นช่องทางในการขยายวงคำศัพท์และสร้างโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและสร้างโอกาสในการพูดในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somnam, and Sujjanan (2017) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับโน้ตสันหลักสูตรและหนังสือเรียนภาษาไทยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าของหลักสูตรและประสบการณ์ผ่านแบบเรียนวิชาภาษาไทยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนข้ามชาติไทใหญ่ และเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้ในหนังสือเรียนวิชา

ภาษาไทยกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน พบว่า การรับรู้คุณค่าของหลักสูตรและประสบการณ์ผ่านหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียนข้ามชาติไทใหญ่ นั้นยังมีข้อจำกัดและด้านการเชื่อมโยงความรู้ในแบบเรียนกับประสบการณ์ชีวิตประจำวันของนักเรียนยังมีน้อย ดังนั้น เนื้อหาหนังสือเรียนจะต้องเหมาะสมกับศักยภาพและบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อช่วยให้สามารถเรียนรู้ภาษาไทยในการเป็นเครื่องมือสื่อสารได้อย่างเต็มศักยภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิจัยผู้วิจัยพบว่าพัฒนาการทักษะภาษาไทยของผู้เรียนสูงขึ้น ซึ่งเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 29.61 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 42.35 มีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าของนักเรียนเท่ากับร้อยละ 28.31 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 25) แสดงว่านักเรียนที่เรียนจากชุดหนังสือเรียนมีความสามารถในการพูดและการฟังภาษาไทยสูงขึ้น ดังกล่าวเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้

ใช้วิธีการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและบริบทเชิงพื้นที่ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) เป็นวิธีการสอนหลักที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบหลักในการสร้างคู่มือและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเห็นว่าวิธีการสอนภาษาดังกล่าวเหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มเล็กๆ สามารถสร้างสมรรถนะทางการสื่อสาร (Communicative Competency) และเป็นวิธีการสอนในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนภาษาสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ในสถานการณ์จริง (Use) มีความรู้หลักภาษาควบคู่กับการใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้ฝึกสนทนาเป็นสำคัญ และเพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีความหมายและถูกต้อง (Plaengsorn, 2017) ซึ่งผู้วิจัยจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ จำลองสถานการณ์ในห้องเรียนให้เหมือนกับสถานการณ์จริง ฝึกใช้คำศัพท์สำนวน โครงสร้างภาษาที่ได้เรียนมาจนเกิดความคล่องแคล่ว พบว่าผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมดังกล่าวช่วยลดความวิตกกังวลในการเรียนภาษา ซึ่งเป็นสาเหตุให้ทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยของผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยพูดใช้แรงเสริมทางบวก (Positive Reinforce) ด้วยการชมเชยว่า “เยี่ยมมาก” “ดีมาก” “ใช่แล้ว” เมื่อออกเสียงได้ชัดเจน นอกจากนี้ เมื่อแนะนำคำศัพท์แล้วสามารถให้ผู้เรียนแต่งประโยคด้วยตนเองผ่านกิจกรรม ลดการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นในการอธิบายและแปลเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับเสียง โครงสร้างและลีลาของภาษาไทยให้มากที่สุด ใช้คำที่เรียนมาแล้วมาสร้างประโยคที่ใช้ในห้องเรียนให้มากที่สุด เพราะนักเรียนจะได้มั่นใจว่าสามารถฟังภาษาได้รู้เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Wittayasakphan (2005) ที่สนับสนุนให้ครูที่สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้กำลังใจผู้เรียน สร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนและมีไหวพริบในการสร้างโอกาสให้นักเรียนพูดภาษาไทยในห้องเรียนอย่างมั่นใจ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ก่อนนั้น ผู้เรียนจะรู้ได้โดยอัตโนมัติว่าจะต้องสะสมคำศัพท์เหล่านี้ให้เป็นเหมือนคลังคำศัพท์ที่จะต้องรู้และจำได้เพื่อต่อยอดในการทำกิจกรรมอื่น เช่น การเล่นเกม การตอบคำถามครู การทำแบบฝึกหัด และการทำใบงาน เป็นต้น และเมื่อนักเรียนสามารถแต่งประโยคได้ตามแนวทางที่ครูคาดหวังไว้แล้วนั้น ผู้เรียนมักจะถามคำศัพท์อื่นๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับบทเรียน เช่น เรื่องสี่ ผู้เรียนถามว่า “สี่เงิน ภาษาไทยเรียกว่าอะไร สี่ทอง ภาษาไทยเรียกว่าอะไร แล้วถ้าอยากบอกเกี่ยวกับเชดสี อย่างสี.....เข้ม สี.....อ่อน ต้องเรียกว่าอย่างไร” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเรียนภาษาของผู้เรียนในห้องเรียนเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติอย่างมาก

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การสร้างชุดหนังสือเรียนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ” มีจุดประสงค์เพื่อสร้างชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศและเพื่อศึกษาพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาหลังจากใช้ชุดหนังสือเรียนที่สร้างขึ้นจำนวน 5 เล่ม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนนานาชาติอเมริกันฯ ไซนิส จังหวัดเชียงใหม่ที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ชุดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศประกอบด้วยคู่มือประกอบการใช้ชุดหนังสือเรียน และแบบวัดทักษะการฟังและการพูดสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับประถมศึกษาที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับเริ่มต้น (Beginner Level) จากการวิจัยพบว่าการแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิด Communicative approach ประกอบกับชุดหนังสือเรียนที่มีความเหมาะสมทำให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยได้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เนื่องจากชุดหนังสือเรียนนี้งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะการฟัง การพูดและสนทนาโต้ตอบระดับเริ่มต้น (Beginner Level) สำหรับนักเรียนชาวต่างประเทศในระดับประถมศึกษา เป็นเนื้อหาพื้นฐานที่มีความสำคัญสำหรับการเรียนภาษาต่างประเทศของนักเรียนและมีเพียงจำนวน 5 เล่มจึงควรมีการวิจัยเพื่อสร้างชุดหนังสือเรียนบทอื่นๆ ที่มีเนื้อหาจำเป็นสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดต่อไป

1.2 ควรมีการสร้างสื่อประกอบชุดหนังสือเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนนำมาทบทวนความรู้ด้วยตนเองได้ เช่น การใช้วีดิทัศน์ประกอบชุดหนังสือเรียน ใบงานออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ ชุดหนังสือเรียนควรจัดให้มีในรูปแบบของ E-Book เพื่อรองรับการเรียนการสอนในรูปแบบ online หรือการทบทวนด้วยตนเองเพื่อลดข้อจำกัดของการเข้าถึงสื่อการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การสร้างและทดลองชุดหนังสือเรียนในหัวข้ออื่นๆ ที่สำคัญกับนักเรียนในความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการชีวิตประจำวัน เช่น สถานที่ในชุมชน อาชีพต่างๆ ฤดูกาล เครื่องแต่งกาย สัตว์เลี้ยง รวมถึงเนื้อหาไวยากรณ์และความรู้ทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาที่กว้างขวาง และสามารถนำไปสนทนากับคนไทยในชีวิตประจำวันได้

2.2 ชุดหนังสือเรียนที่สร้างขึ้นสามารถนำไปพัฒนาและปรับเนื้อหาในชุดหนังสือเรียนให้มีความยากขึ้นสำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีความรู้และความสามารถทางภาษาที่สูงกว่านักเรียนกลุ่มเริ่มต้น

References

- Kaewsuwan, A. (1984). *Analysis of the Thai Language Textbook*. (1st ed.). Bangkok: Faculty of Arts Silpakorn University Sanam Chan Palace.
- Lapyai, R. (2016). Guidelines and Practices for Teaching Thai as a Foreign Language to Chinese Students Effectively. *Liberal Arts Journal Rangsit University*. 12(21), 37-48.
- Penglee, P. (2010). *Thai Conversation for Young Elementary Learners*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Permkasorn, N. (2011). Teaching Thai as a Foreign Language: From Fundamentals to Teaching Strategies. *Wanwithat*, 11, 136-149.
- Plaengsorn, R. (2017). *The Science of Teaching Thai as a Foreign Language*. (1st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Shores, L. (1960). *Instructional Materials and Introduction of Teachers*. New York: The Ronald Press Company.
- Somnam, S., & Sujjanan, J. (2017). Curriculum and Thai Language Textbooks Concepts on Basic Education of Shan Migrant Children in Chiang Mai Province. *Humanities and Social Sciences*, 2(1), 44-56.
- Techawattanasiridamrong, W. (2019). The Development of Thai Language Lessons for Conversation in Real Situations for Foreigners. *Mangrai Saan Journal*, 7(1), 41-55.
- Wittayasakphan, S. (2005). Teaching Thai as a Foreign Language. *Wanwithat*, 5(1), 216-258.

รูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

The Model for Developing of Counseling Teachers in Educational Institutions under the Office of the Vocational Education Commission

¹รัช สอนงายดี, จิตมา วรรณศรี, วิทยา จันทร์ศิลา และ สติพร ชาวนชัย

¹Thawat Sonngaidee, Jitima Wannasri, Wittaya Chansila

and Satiraporn Chaochai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Faculty of Education, Narasuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Thawat63s@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูของสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ในเรื่องของงานครูที่ปรึกษา และองค์การนักศึกษา จำนวน 3 แห่ง เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษา ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษา โดยการตอบแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนางานครูที่ปรึกษา จำนวน 205 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ด้านนโยบาย ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านโครงสร้างขององค์กร ด้านบทบาทของผู้นำ ด้านงบประมาณ ด้านบทบาทของหน่วยงานภายนอก และด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาครู ประกอบไปด้วย การพัฒนาตนเอง การพัฒนาโดยสถานศึกษา และการพัฒนาโดยลงมือปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา ประกอบไปด้วย การกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสะท้อนผลการพัฒนา และการหาแนวทางปรับปรุง องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะของ

ครูที่ปรึกษา ประกอบไปด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม และด้านความรับผิดชอบ ต่อผู้เรียน ผลการประเมินพบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ก็อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนา; ครูที่ปรึกษา; การอาชีวศึกษา

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the components and guidelines for the development of counseling teachers in educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission; 2) to create and verify the propriety of the model for the development of counseling teachers in educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission; and 3) to assess the feasibility and utility of the model for the development of counseling teachers in educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission. The study was divided into three phases, namely: 1) The study of the components for the development of counseling teachers in educational institutions was conducted through interviews with experts, administrators, and teachers from three schools with best practices in counseling teachers. The research tool used to collect data included an interview form for counseling teacher development; 2) The creation and verification for the propriety of the model was done through focus group discussions with nine people. The research tool used to collect data was an evaluation form for the propriety of the model; and 3) The model was evaluated for its feasibility and utility through questionnaire survey with 205 school administrators under the Office of the Vocational Education Commission who were knowledgeable and experienced in the development of counseling teachers. The research tool was a 5-Likert rating scale questionnaire.

From the study, the results found that the model for the development of counseling teachers in educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission consists of four components, which are: 1) Input, which includes policy, organizational culture, organizational structure, the role of the leader, budget, the role of external agencies, and the environment; 2) Methods of teacher development, which include self-development, development through educational institutions, and development through practical work; 3) Processes for developing counseling teachers, which include defining goals, planning, implementation, reflecting on development results, and finding ways to improve; and 4) Characteristics of counseling teachers, which include knowledge, skills, personality, morals, and responsibility to students. The evaluation showed that the model is of feasibility and utility at the highest level.

Keywords: Model; Development; Counseling Teachers; Vocational Education

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการในการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อสนองตอบความต้องการกำลังคนทางด้านวิชาชีพในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง โดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาและการศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้คนวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถ นำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระ ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (Office of the Vocational Education Commission, 2008)

สภาพการขาดแคลนกำลังคน ภาคอุตสาหกรรมเกษตรกรรมและบริการทั้งในปัจจุบันและอนาคตยังคงทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เลือกเรียนสายอาชีวศึกษามีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อภาคการผลิตที่ขยายตัวและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องการกำลังคนที่มีทักษะฝีมือจำนวนมากมาร่วมงานด้วย ประกอบกับนักศึกษาที่เข้าเรียนสายอาชีวศึกษาในช่วงปีแรกหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นช่วงของวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะขาดความยับยั้งชั่งใจ และมีระดับการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์สูง จึงมีปัญหาการก่อความรุนแรงในสังคมมีอัตราการเรียนจบการศึกษาไม่สูงตามงานวิจัยการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ของ Pummala, and Jaichalad (2002) ปัญหาเด็กนักเรียนเรียนไม่จบหลักสูตร นักศึกษาการออกกลางคัน แต่ละปีของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานั้นปีหนึ่งๆ มีปัญหาการออกกลางคันเป็นจำนวนมาก จากสถานศึกษาทั้งสิ้น 429 แห่ง มีสถานศึกษาถึง 164 แห่ง มีนักศึกษาออกกลางคันเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยถึง 38.23 % สถานศึกษา 6 แห่งที่มียอดนักเรียนนักศึกษาออกกลางคนคงที่ คิดเป็น 1.63 % และสถานศึกษาอีก 258 แห่ง มีผลการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาลดลง โดยเฉลี่ยคิดเป็น 60.14 % ตามรายงานข้อมูลจำนวนนักเรียนออกกลางคันของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (Office of the Vocational Education Commission, 2019) ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นตัวเลขการเรียนไม่จบหลักสูตร ออกกลางคันที่มีจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสูญเสียทางการศึกษา และส่งผลกระทบต่อการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงานอันเป็นภารกิจสำคัญ ด้วยเหตุนี้การที่ผู้เรียนเรียนไม่จบหลักสูตรตามกำหนด และการออกกลางคันของผู้เรียน จึงเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษา ของประเทศ ที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง

การให้คำปรึกษาของครูที่ปรึกษาเป็นความสามารถของครูผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินการให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้คำปรึกษาเป็นวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งดำเนินการโดยนักวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมมา โดยเฉพาะเพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาแก้ปัญหาหรือตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาตนเองได้ถึงขีดสุด กฤตวรรณ คำสม (Khamson, 2007) ได้สรุปการให้คำปรึกษา คือ ความสามารถของบุคคลที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา และความสามารถดังกล่าวนั้นจะต้องประกอบด้วยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือของบุคคล ทักษะกระบวนการของการให้คำปรึกษา มีเจตคติที่ดีต่อการให้คำปรึกษาซึ่งจะทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาปฏิบัติภารกิจให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูที่ปรึกษา ของยุพาวดี เกริกกุลธร และคณะ (Krugulthorn et al. 2018) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการให้

คำปรึกษาแนะนำ 2) ด้านการพัฒนานักเรียน 3) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียน และ 4) ด้านการช่วยเหลือและประสานงาน ซึ่งเป็นการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญในการช่วยเหลือดูแลอย่างต่อเนื่องตามความจำเป็น การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของเยาวชนวัยเรียนควรเป็นการบูรณาการการช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ แก้วเกิด (Keawkerd, 2012) ซึ่งได้ศึกษาถึงการพัฒนาระบบการดูแลสนับสนุนนักเรียนเพื่อลดจำนวนการออกกลางคันของนักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผลการพัฒนาระบบการดูแลสนับสนุนผู้เรียนในด้านข้อดี คือระบบการดูแลสนับสนุนนักเรียนสามารถที่จะช่วยลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนลงได้

ความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี ลดปัญหาการออกกลางคันของเด็กนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยนำผลการพัฒนาครูที่ปรึกษามาช่วยเพิ่มจำนวนของผู้เรียนให้สำเร็จการศึกษามากขึ้นและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการและแนวทางการพัฒนาพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1.1 การศึกษาเอกสาร (Document Study) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครูที่ปรึกษา วิธีการพัฒนาครู และกระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา โดยการศึกษาหลักการ แนวคิดและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์เนื้อหา

1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านงานครูที่ปรึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นนักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบ

เจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จากสถานศึกษา 3 แห่ง โดยแบ่งเป็น สถานศึกษาซึ่งได้รับรางวัลในระดับประเทศ 2 แห่ง และสถานศึกษาที่ได้ใช้ทดลองงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตาก ของจักรภพ เนวะมาตย์ (Newamart, 2016) ซึ่งมีผลความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก อีก 1 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้คือ

2.1 การยกร่างรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานครูที่ปรึกษา ผู้บริหารการศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่ดูแลงานด้านครูที่ปรึกษาโดยตรงมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี รวม 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โครงร่างวิทยานิพนธ์, ร่างรูปแบบ, ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้แบบประเมินความเป็นไปได้และแบบประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากสถานศึกษาที่มีทั้งหมด 431 แห่ง จากการเปิดตารางขนาดตัว อย่าง Krejcie & Morgan (1970) ต้องใช้ผู้อำนวยการกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 205 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยการคัดเลือกวิทยาลัยจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั้ง 5 ภาค 431 แห่ง ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ลำดับที่	สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา	สถานศึกษา ทั้งหมด	สถานศึกษา ที่เลือก
1	ภาคตะวันออกและกรุงเทพมหานคร	66	31
2	ภาคกลาง	78	37
3	ภาคเหนือ	87	42
4	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	119	57
5	ภาคใต้	81	38
รวมทั้งสิ้น		431	205

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ส่วนที่ 1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร สรุปองค์ประกอบมี 4 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ คือ

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า คือ ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถของครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ 1) ด้านนโยบายขององค์กร 2) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) ด้านโครงสร้างองค์กร 4) ด้านบทบาทของผู้นำ 5) ด้านงบประมาณ 6) ด้านหน่วยงานภายนอก 7) ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาครู คือ แนวทางเพื่อพัฒนาครูให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาโดยสถานศึกษา 3) การพัฒนาโดยลงมือปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา คือ ขั้นตอนในการดำเนินการ การพัฒนาครูที่ปรึกษาให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การสะท้อนปัญหา 5) การหาแนวทางปรับปรุง

องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับครูที่ปรึกษา อันจะส่งผลถึงผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรม 5) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

ส่วนที่ 1.2 ผลศึกษาแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า แนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาได้แก่ 1) มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร อ่อนน้อมและจริงใจ 2) มีความใส่ใจในตัวผู้เรียน และเอื้ออาทรตลอดเวลา 3) มีวาจาที่สุภาพอ่อนโยน 4) รู้จักการให้เกียรติ เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้เรียนตลอดเวลา 5) เป็นนักวิเคราะห์และมีเหตุผลในตัวเอง ทุกการกระทำ 6) มีวิธีการแก้ปัญหาที่ดี ฝึกประสบการณ์ตรงกับผู้อยู่ตลอดเวลา 7) มีทักษะ

ในการรู้จักเด็กเข้าใจเด็ก 8) มีทักษะในการใช้แบบวัดแบบประเมินตามหลักสูตรที่ใช้แล้ว 9) มีทักษะการให้คำปรึกษากับเด็ก การให้ความรักความเข้าใจกับเด็ก 10) มีทักษะทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้ออกมาดี

ส่วนที่ 1.3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง พบว่า แนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษา ได้แก่ 1) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดีที่สุด เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นทุกประการกับผู้เรียน 2) ส่งเสริมงานครูที่ปรึกษา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเต็มที่ 3) สร้างระบบดูแลนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย 4) พัฒนาทรัพยากรบุคคลให้ชัดเจนและได้มาตรฐานสากล 5) ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนจบไปมีงานทำเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน 6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ตรงตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของแผนการศึกษาของชาติ 7) ส่งเสริมผู้เรียนให้กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ กล้าเปลี่ยน กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องดีงามสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้วิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะหลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรูปที่ 2

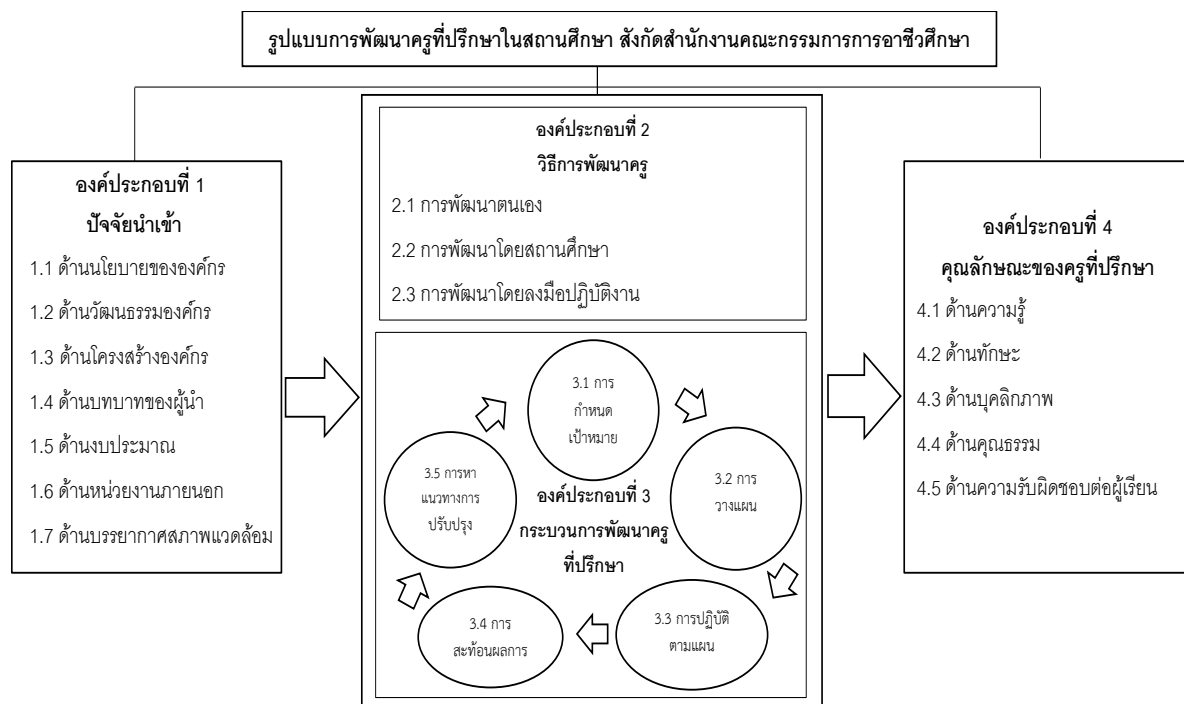

Figure 1: The Model for Developing of Counselor Teacher in Educational Institutions under the Office of the Vocational Education Commission

รูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ คือ

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า คือ ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถของครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ 1) ด้านนโยบายขององค์กร 2) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) ด้านโครงสร้างองค์กร 4) ด้านบทบาทของผู้นำ 5) ด้านงบประมาณ 6) ด้านหน่วยงานภายนอก 7) ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาครู คือ แนวทางเพื่อพัฒนาครูให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาโดยสถานศึกษา 3) การพัฒนาโดยลงมือปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา คือ ขั้นตอนในการดำเนินการ การพัฒนาครูที่ปรึกษาให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การสะท้อนปัญหา 5) การหาแนวทางปรับปรุง ซึ่งสามารถกระทำวนซ้ำเป็นวงรอบได้หลายครั้งในแต่ละวิธีการเพื่อส่งผลไปถึงองค์ประกอบที่ 4 ต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับครูที่ปรึกษา อันจะส่งผลถึงผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรม 5) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิไปประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 205 คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย 165 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5 เพศหญิง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 85.9 และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 95.1 ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ ของรูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา ($\bar{X} = 4.66$) รองลงมาได้แก่องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาครู ($\bar{X} = 4.60$) โดยภาพรวมแล้วรายด้านผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากัน คือ องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา ($\bar{X} = 4.66$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า และองค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาครู ซึ่งมีระดับเท่ากัน ($\bar{X} = 4.64$) โดยภาพรวมแล้วรายด้านผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดที่พบจากองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นั่นคือ คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีความเฉพาะในตัวบุคคล ซึ่งต้องเกิดมาจากพื้นฐานของจิตใจที่มีความเสียสละและทุ่มเทอย่างมากในการให้คำปรึกษา คอยชี้แนะแนวทางในการใช้ชีวิตในการศึกษาของนักเรียนนักศึกษาอย่างไรให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งคุณลักษณะของครู

ที่ปรึกษา ได้แก่ คุณลักษณะ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรม 5) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้เรียน จะเห็นว่าคุณลักษณะแต่ละด้านสามารถที่จะฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง แต่จะมีด้านหนึ่งที่จะควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง นั่นก็คือ คุณลักษณะด้านคุณธรรม ที่จะเป็นสิ่งเชื่อมโยงจรรยาบรรณความเป็นครูอย่างเหนียวแน่น และจะเป็นส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถที่จะส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาของตนเอง ประสบความสำเร็จในชีวิตการศึกษา และรักษาสถานภาพการคงอยู่ของนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาจนสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ รวมถึงแนวทางหรือช่องทางในการประกอบอาชีพได้ ดังปรากฏตามรูปที่ 2

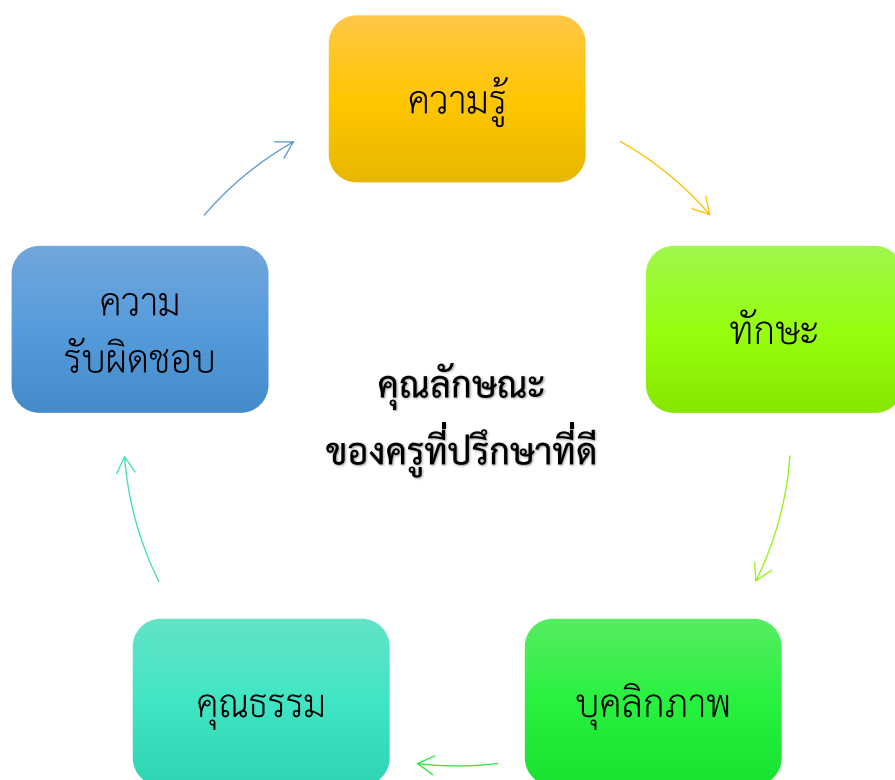

Figure 2: Characteristics of a Good Counselor

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยนำเข้า พบว่า ประกอบด้วย 7 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ดี มีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม พร้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีบรรยากาศที่ดีในการให้คำปรึกษากับผู้เรียน มีการช่วยเหลือกัน มีความเอื้ออาทรและเป็นมิตรที่ดีต่อกันภายในสถานศึกษา อาจเป็นปัจจัยสำหรับการพัฒนาการทักษะ และเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารียา สตาร์ตน์ (Starut, 2013) โดยกล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการ และเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะซึ่งเป็นสิ่งที่

ช่วยกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเอง ให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ กำหนด

ด้านนโยบายขององค์กร มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการให้คำปรึกษานั้น ต้องอาศัยให้ทุกส่วนในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีระบบดูแลนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลายแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชยา รัตนถาวร (Rattanathaworn, 2014) โดยกล่าวว่า นโยบายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะนโยบายที่ชัดเจนสามารถที่จะถ่ายทอดให้ผู้นำสามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่เป็น รูปธรรม มีความเข้าใจในตัวนโยบาย มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายมีทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินงานอย่างมี ประสิทธิภาพการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของทุกคนให้มี ความเข้าใจตรงกัน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิธีการพัฒนาครู พบว่า ประกอบด้วย 3 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาโดยสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการพัฒนาตนเองของครูที่ได้จากการแสวงหาความรู้จากเอกสาร ตำรา สื่อต่างๆ การปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี เป็นวิธีการพัฒนาตนเองที่เป็นไปได้มากที่สุด อีกทั้งยังใกล้ชิดและกระทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่ง แก้วแดง (Keawdang, 1998) ได้กล่าวว่า การพัฒนาตนเองของครู จำเป็นต้องเร่งพัฒนาตนเอง ก่อนมากกว่าที่จะรอรับการพัฒนาจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อความพร้อมสำหรับวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงและภาวะวิกฤตศรัทธาในวิชาชีพ เพื่อให้ทุกคนมองเห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพต่อไปในอนาคต

ด้านการพัฒนาโดยสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่สถานศึกษาเตรียมพร้อม ในการวางแผนและดำเนินการอบรม ที่เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาครู เช่น การจัดอบรมในเรื่องหลักสูตรจิตวิทยาวัยรุ่น จิตวิทยาการแนะแนว กระบวนการแนะแนว หรือเทคนิคการให้คำปรึกษานั้น ต้องจัดอบรมจากผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน ซึ่งในปัจจุบันวิทยาการทางด้านนี้หาได้ค่อนข้างยากมาก หากจัดการพัฒนาโดยสถานศึกษาจัดอบรมให้กับครูแล้วอาจจะทำให้ได้ประโยชน์กับครูมากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณกร ศิริพละ (Siripala, 2016) ได้กล่าวว่า การพัฒนาครูโดยใช้สถานศึกษาที่ครูปฏิบัติงานอยู่นั้นนำมาส่งเสริมและจัดกิจกรรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้ตามหน่วยงานทางการศึกษา ให้ความรู้และส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน นิเทศ ติดตามผลการอบรมในสถานศึกษา สามารถนำมาพัฒนาครูได้เป็นอย่างดี

ด้านการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาโดยการลงมือปฏิบัติงาน มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การพัฒนาตนเองของครูที่ได้จากการแสวงหาความรู้จากเอกสาร ตำรา สื่อต่างๆ การปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี เป็นวิธีการพัฒนาตนเองที่เป็นประโยชน์มากที่สุด อีกทั้งยังคล่องตัวและประหยัดรายจ่ายมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกาพรรณ ศิริสานต์ (Sirisan, 2019) โดยกล่าวว่า ครูมีความต้องการในการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ครูต้องเห็นความสำคัญในเรื่องของการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างมากเพราะในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันครูต้องเรียนรู้และพัฒนาด้วยตนเองให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเพื่อนำไปพัฒนางานของตนและผู้อื่นต่อไป

ด้านการพัฒนาโดยการลงมือปฏิบัติงาน มีความเป็นประโยชน์ ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูได้ลงมือกำหนดปัญหาของผู้เรียน และแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการ สังคมแห่งการเรียนรู้หรือ PLC โดยสถานศึกษาจัดให้มีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติการอยู่ตลอด สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ทิศนา แคมณี (Khammanee, 2014) โดยกล่าวว่า ในการพัฒนาครูโดยการพัฒนาด้วยวิธีการอบรมให้ความรู้นั้น ไม่เพียงพอสำหรับที่จะช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้และทักษะที่ต้อง การได้ จำเป็นต้องแสวงหา วิธีการอื่นๆ มาใช้เพิ่มเติม เช่น การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC โดยการให้ครูทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมจากการลงมือปฏิบัติ เป็นการดำเนินการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

จากผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการปฏิบัติตามแผน มีความเป็นไปได้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผน โดยเริ่มจากการประชุมสร้างความเข้าใจ การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ และการนิเทศติดตามการดำเนินงานของครู เป็นวงจรที่ครอบคลุมการปฏิบัติงาน และเป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดปริมาณงานและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณกร ศิริพละ (Siripala, 2016) โดยกล่าวว่า ครูต้องมีความรู้และทักษะ ให้เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนการสอน โดยลงมือปฏิบัติจริง เช่น จัดทำสื่อประกอบการสอนและวิจัยในชั้นเรียนอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ ภาพประสิทธิผลเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และครูผู้สอนจะได้มีวุฒิการศึกษาหรือวิทยฐานะเพิ่ม ขึ้นมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพครูต่อไป

กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมาย มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การสร้างความเข้าใจ ต่อการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันทุกฝ่าย ในกระบวนการ พัฒนาครูที่ปรึกษา อาจทำให้เห็นภาพอนาคตที่ชัดเจนที่สุด จึงเป็นสิ่งที่ประโยชน์มากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร ชาตชาตรี (Chatchatree, 2018) โดยกล่าวว่า การวางแผน มีระดับคะแนนมากที่สุด จากผล การวิจัยของสภาพการพัมนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนโสมภาพพัฒนา ซึ่งในภาพรวมของกระบวนการวงล้อมเดมมิง PDCA อยู่ในระดับมากทุกกระบวนการเช่นกัน

4. องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านบุคลิกภาพ มีความเป็นไปได้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการแต่งกายที่เหมาะสมของครู การมีจิตใจเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน และให้เกียรติกับผู้อื่น เป็นมิตรกับผู้อื่นมีมายาทและอารมณ์ดี ยุติธรรมไม่ลำเอียง อยู่ตลอดของครูที่ปรึกษานั้น เป็นการการสร้างควมไว้วางใจให้กับผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเข้ามาพบและปรึกษาได้โดยไม่หวาดกลัวเปรียบเสมือนเพื่อนก็จะทำให้การพัฒนาครูที่ปรึกษานั้นได้ผลที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุชิตา ศัตรุคราม (Sathtrukram, 2016) โดยกล่าวว่า ในภาพรวมความสำคัญของคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ตามทัศนคติของนักศึกษา ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า เรื่องที่นักศึกษาให้ความสำคัญสูงสุด คือ ครูต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มีความเป็นกันเอง มีความรับผิดชอบสูง ตรงต่อเวลา ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนไม่บกพร่อง รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา และให้คำปรึกษาด้านผลการเรียน ติดตามผลการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอยู่ในระดับมากตามลำดับ

คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านทักษะ มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีทักษะการให้คำปรึกษาสามารถแก้ปัญหาและให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะด้านเทคโนโลยีที่ดี จะทำให้ผู้เรียนนั้นกล้าที่จะเข้ามาปรึกษา เพราะได้ประโยชน์จากครูที่ปรึกษาสามารถส่งผลให้ผู้เรียนนั้นเรียนจบการศึกษาได้ตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเป็นครูที่ปรึกษาที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภาภัส ห้าวหาญ (Howhan, 2015) โดยกล่าวว่า ในการศึกษาความคิดเห็นของครู และนักเรียน

วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทราที่มีบทบาทต่อหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ผลการวิจัย พบว่า ด้านการแนะนำและการให้คำปรึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบทบาทของครูในการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับปัญหาเสียดสีที่ระบอบอย่างหนักในปัจจุบัน ทำให้ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือร่วมใจกันและเป็นความรับผิดชอบของครูที่จะต้องปกป้องนักเรียน ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องเพื่อให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด และตั้งใจเรียนจนจบการศึกษาได้ตามที่หลักสูตรกำหนด

สรุป

รูปแบบการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานั้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า คือ ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถของครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ 1) ด้านนโยบายขององค์กร 2) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) ด้านโครงสร้างองค์กร 4) ด้านบทบาทของผู้นำ 5) ด้านงบประมาณ 6) ด้านหน่วยงานภายนอก 7) ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาครู คือ แนวทางเพื่อพัฒนาครูให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาโดยสถานศึกษา 3) การพัฒนาโดยลงมือปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา คือ ขั้นตอนในการดำเนินการ การพัฒนาครูที่ปรึกษาให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การสะท้อนปัญหา 5) การหาแนวทางปรับปรุง และ องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับครูที่ปรึกษา อันจะส่งผลถึงผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรม 5) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ซึ่งได้ องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ ได้ผ่านการพิจารณาปรับปรุงและพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำมาใช้พัฒนาครูที่ปรึกษาให้มีศักยภาพในการให้คำปรึกษาและรักษาสถานภาพการคงอยู่ของนักศึกษาไว้ได้ ซึ่งผลการประเมินความเป็นประโยชน์ได้ชี้ให้เห็นว่า ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่ 3 และ 4 มากที่สุด นั่นคือ กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา และคุณลักษณะของครูที่ปรึกษา โดยถือได้ว่าเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและจะช่วยพัฒนาครูที่ปรึกษาให้มีทักษะและศักยภาพในการช่วยให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา และช่วยลดปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ให้เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดีในทุกด้าน และกำหนดนโยบายของสถานศึกษาให้ชัดเจน โดยอาจนำองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในองค์ประกอบที่ 1 ไปใช้ในการพัฒนาบริหารสถานศึกษา หรือใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนาครูที่ปรึกษา และผู้เรียนต่อไป

1.2 วิธีการพัฒนาครู ครูควรพัฒนาตนเองตามลักษณะของงาน โดยเฉพาะงานครูที่ปรึกษาต้องพัฒนาด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างจริงจัง จะทำให้งานครูที่ปรึกษานั้นออกมาได้ผลดี โดยอาจนำองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในองค์ประกอบที่ 2 ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรต่อไป

1.3 กระบวนการพัฒนาครูที่ปรึกษา ครูที่ปรึกษาควรลงมือปฏิบัติงานครูที่ปรึกษาตามแผนงานให้ชัดเจน และหากจะให้การปฏิบัติงานได้รับประโยชน์มากที่สุดครูที่ปรึกษาควรกำหนดเป้าหมายในการทำงานใน 1 รอบปีการศึกษาไว้ให้ชัดเจน เพื่อเป็นการช่วยและส่งเสริมให้ผู้เรียนของเราจนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดต่อไป

1.4 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา ครูที่ปรึกษาควรจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดีโดยเฉพาะการแต่งกายที่ดี มีจิตใจเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานให้เกียรติผู้อื่น และมีความยุติธรรมรวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วย และที่สำคัญครูที่สอนของครูปรึกษาต้องมีทักษะในด้านการให้คำปรึกษาสามารถแก้ปัญหาและให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนจนสำเร็จการศึกษาได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของงานครูที่ปรึกษา และทักษะอื่นๆ ที่สำคัญที่ต้องมีร่วมด้วยสำหรับการเป็นครูที่ปรึกษาที่ดีได้แก่ การมีทักษะการสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเพื่อช่วยประสานงานในทุกด้านทั้งคณะครูด้วยกัน ผู้ปกครอง รวมถึงชุมชนที่รวมอยู่ด้วย อีกทั้งยังจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ และมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีที่ดี เพื่อเป็นส่วนช่วยผู้เรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ โดยอาจนำองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในองค์ประกอบที่ 4 ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการบริหารงานครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

References

- Chatchatree, C. (2018). *Teachers' Development for the 21st Century Learning Management of Somapapattana School under the Office of the Private Education Commission*. (Master's Thesis). Krirk University. Bangkok.
- Howhan, S. (2015). *Opinion of Teachers and Students in Chachoengsao Technical College toward the Duty Role of Advising Teachers*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Keawdang, R. (1998). *Teacher's National*. Bangkok: Office of the National Education Commission.
- Keawkerd, N. (2012). *Developing a Student Support System to Reduce the Number of Dropouts Vocational Students with Vocational Certificates under the Office of Vocational Education Commission*. (Doctoral Dissertation). North Bangkok University. Bangkok.
- Khammanee, T. (2014). *Pedagogical Sciences: Knowledge for Effective Organization of Learning Processes*. (18th edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khamsom, K. (2007). *Summary of the Result of a Brief Survey About the Provision of Counseling Services*. (Poll Summary). Udon Thani Rajabhat University. Udon Thani.

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Krukgulthorn, Y., Namdej, N., Dejpituksirikul, S., & Onnuam, K. (2018). Development of Counselling Teachers' Competency Based on Mindfulness and Action Learning Principles. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(4), 1541-1555.
- Newamart, Ch. (2016). *The Model Development of Student Care System Management of Tak Technical College in the Vocational Education Commission*. Retrieved March 12, 2022, from http://www.taktc.ac.th/download/1_THE%20MODEL%20DEVELOPMENT%20OF%20STUDENT%20CARE%20SYSTEM%20MANAGEMENT.pdf
- Office of Vocational Education Commission. (2019). *Report on the Number of Drop-Out Students of the Office of Vocational Education Commission B.E. 2560-2562*. Bangkok: Office of Vocational Education.
- Pummala, M., & Jaichalad, N. (2002). A Study of Administrative Skills of School Administrators under Office of the Vocational Education Commission Phetchabun. *The Journal of Research and Academics*, 5(4), 123-132.
- Rattanathaworn, R. (2015). The Policy Implementation Model of Health Promotion in Basic Education Institutions. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, 5(3), 281-293.
- Sathtrukram, P. (2016). *Teachers' Attributes Based on Guru's Characteristics in the Attitudes of Students at Ayutthaya Technical College*. (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Pathum Thani.
- Siripala, W. (2016). *The Rajabhat Model of Teacher's Professional Development*. (Doctoral Dissertation). Siam University. Bangkok.
- Sirisan, P. (2009). *A Study on Needs for Self-Development of Primary Education Teachers of Pataiudomsuksa School*. (Master's Thesis). Dhurakij Pundit University. Bangkok.
- Starut, A. (2013). *The Environment at Management in the Schools Ratchathewi District, Administration*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Vocational Act (2008). (February 29, 2008). Government Gazette. 125(43a), 1-24.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0*

An Administration Model for Basic Education Institutions under the Office of
the Basic Education Commission Affecting Competency Development of
Learners in the Era of Thailand 4.0

¹สุดคณิง อาจชอบการ, ศิริพงษ์ เสาภายน และ มณฑิพย์ ทรงกิตติพิศาล

¹Sutkhanueng Autchobkarn, Siripong Sawpayon and Montip Songkitipisal

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sudkanerng2514@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 3) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ โรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 123 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีจับฉลาก และกำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 492 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 21 องค์ประกอบ และองค์ประกอบที่สัมพันธ์และส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มี 12 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน 2) องค์ประกอบความรู้และประเมินผล 3) องค์ประกอบแหล่งเรียนรู้ 4) องค์ประกอบวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และเป็นองค์ประกอบสนับสนุน 8 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา 2) องค์ประกอบบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ 3) องค์ประกอบศักยภาพบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ 4) องค์ประกอบความรู้ การวิเคราะห์ และการจัดการเรียนรู้ 5) องค์ประกอบบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน 6) องค์ประกอบที่ดิน สิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ 7) องค์ประกอบสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม และ 8) องค์ประกอบทุนและงบประมาณ 2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมาย 5) ลักษณะของรูปแบบ 6) แนวทางการนำองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 7) การวัดและประเมินผล และ 8) ปัจจัยสู่ความสำเร็จ 3. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนา

สมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ทั้ง 8 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน; การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน; ประเทศไทย 4.0

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) examining the components and the relationship of the components of the basic education administration and the competencies of learners under the Office of the Basic Education Commission; 2) constructing an administration model for basic education institutions affecting the competency development of learners in the era of Thailand 4.0; and 3) evaluating the constructed model. The technique of mixed methodology research design was employed. The sample population consisted of 123 secondary schools with international standards. The sample size was determined using the table of Krejcie and Morgan. The technique of multi-stage sampling was employed. The simple random sampling was conducted using the method of lottery. The method of purposive sampling was used to determine 492 key informants. The statistics for data analysis were percentage (%), mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.). The correlation between variables were analyzed using the linear regression analysis.

Findings are found as follow: 1. The basic education administration consisted of twenty- one components. Twelve components exhibited correlation and affected the competency development of learners in the era of Thailand 4.0. Four core components were 1) basic competencies and essential skills for learners; 2) measurement and evaluation; 3) learning resources; and (4) materials, equipment, and durable articles. Eight supporting components were (1) the school curriculum; 2) learning processes; 3) the potential of teachers and personnel in learning management; 4) measurement, analysis, and learning management; 5) individuals, local wisdom, and local wisemen; 6) land, construction, and buildings; 7) media, information technology and innovation; and 8) capital and budget. 2. The administration model for basic education Institutions affecting the competency development of the learners under study consisted of eight components: 1) the model's name; 2) principles, basic concepts, and the historical background of the model; 3) objectives; 4) goals; 5) the characteristics of the model; 6) guidelines for the implementation of the model to develop learners' competencies; 7) measurement and evaluation and 8) factors to success. 3. All eight components of the model exhibited accuracy, propriety, feasibility, and utility at 100 percent.

Keywords: An Administration Model for Basic Education Institution; Competency Development of Learners; The Era of Thailand 4.0

บทนำ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเป็นนวัตกรรมทางด้านการบริหารที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ซึ่งได้มีศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิธีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และได้ทำการ

ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) นโยบายเชิงรุก 2) โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น 3) ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ 4) พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน 5) จัดการเรียนรู้อิงบริบท และ 6) ประเมินผลแบบสหวิธี ส่วนคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน 3) คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง 4) ความพึงพอใจของหุ้นส่วน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพลิกโฉมการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ โดยจัดทำนโยบายเชิงรุก ปรับโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น พัฒนาระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ พัฒนาหลักสูตรแบบ พลิกผัน จัดการเรียนรู้อิงบริบท และประเมินผลแบบสหวิธี (Niyamapa, 2022) และยังพบว่ารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพนักเรียน 2) ด้านคุณภาพครู 3) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา 4) ด้านการบริหารหลักสูตร และ 5) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Lekkongsunkhie, 2021)

อีกทั้ง The office of the Basic Education Commission (2012) ได้มีนโยบายการยกระดับสถานศึกษาชั้นนำที่มีความพร้อมสู่สถานศึกษามาตรฐานสากล ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาใช้ยกระดับและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาสมรรถนะกำลังคน ซึ่งให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(OBECQA) และพัฒนาก้าวสู่มาตรฐานคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ให้อื้ออำนวยต่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี พ.ศ.2561-2564 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเป้าหมายพัฒนาโรงเรียน ในโครงการสถานศึกษามาตรฐานสากล จำนวน 1,842 โรงเรียน ได้จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล แต่จากการกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในโครงการสถานศึกษามาตรฐานสากล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2559-2560 พบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานบางประการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการกิจตามแนวทางคู่มือการดำเนินงานที่กำหนดให้ในมิติของการบริหารจัดการถือได้ว่าเกิดประสิทธิผล แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเชิงปริมาณประสบความสำเร็จ น่าพึงพอใจในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ยังคงมีปัญหาในเชิงคุณภาพหลายประการ นอกจากนี้ในระดับสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง บุคลากรต่างๆ ยังไม่เข้าใจในการดำเนินงานของสถานศึกษามาตรฐานสากล ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรส่วนใหญ่ขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วม จึงไม่มีความพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตามแนวทางการจัดการด้วยระบบคุณภาพ TQA (Ratanasiriprapa, 2017) นอกจากนี้ ยังพบสภาพปัญหาที่เกิดจากความซ้ำซ้อนของสาระเพิ่มเติมกับหลักสูตรนานาชาติของบางประเทศและการจัดหลักสูตรของสถานศึกษาหลายๆ โรงเรียน ซึ่งในส่วนของการเรียนรู้เพิ่มเติมขาดความคล่องตัวไม่ยืดหยุ่นกับโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาเหตุที่สำคัญมาจากการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลตามหลักสูตร ที่กำหนด ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่อิงเนื้อหา มีจำนวนมาก ทำให้ครูผู้สอนมุ่งสอนและวัดผลตามเนื้อหาในตัวชี้วัด เป็นหลัก และการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้แต่ขาดสมรรถนะ ในการใช้ความรู้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ (Ranguptuk, 2020)

สำหรับปัญหาในบริบทของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลกระทบการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1. การใช้หลักสูตรมาตรฐานสากลในสถานศึกษานำร่อง 9 แห่ง จากผลการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษามาตรฐานสากล พบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ดังนี้ (The Office of the Basic Education Commission, 2012) 1.1) ความซ้ำซ้อนของสาระเพิ่มเติมกับหลักสูตร

นานาชาติของบางประเทศและการจัดหลักสูตรของสถานศึกษาหลายๆ แห่งในส่วนของการเรียนรู้เพิ่มเติมขาดความคล่องตัว ไม่ยืดหยุ่นกับโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 1.2) เสียงสะท้อนของสังคมทั่วไปบ่งชี้ให้เห็นว่า ทักษะและความสามารถที่จำเป็นจะช่วยให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นสากล ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ทักษะด้านเทคโนโลยี และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ 2. ผลการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษามาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานบางประการ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้นำแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมาใช้ในการจัดการศึกษาอยู่บ้างแล้ว ดังปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ระบุจุดหมายของหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความรู้เป็นสากลและมีสมรรถนะสำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และ 5) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (The Office of the Basic Education Commission, 2014) อีกทั้งผลสัมฤทธิ์การจัดการศึกษาของประเทศไทยในด้านการสร้างทักษะความเป็นสากลยังไม่ประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากล (PISA) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (OECD) ที่ประเมินผู้เรียนอายุ 15 ปีอย่างต่อเนื่องทุก 3 ปี ซึ่งอยู่ในอันดับท้ายๆ ของโลก รวมทั้งด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2020) อนึ่ง สมรรถนะหลักที่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนประกอบด้วย 5 สมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) การจัดการ (Self-management: SM) 2) การสื่อสาร (Communication: CM) 3) การรวมพลังทำงานเป็นทีม (Collaboration in Teamwork: CT) 4) การคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking: HOT) และ 5) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen: AC) ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ และการนำสมรรถนะมาเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาจากการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นก้าวที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาการจัดการคุณภาพการศึกษาดังกล่าว จึงได้นำแนวคิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ แนวคิดรางวัลคุณภาพแห่งชาติ แนวคิดการจัดการคุณภาพทั้งองค์กร มาบูรณาการกับการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำการศึกษารองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในยุคประเทศไทย 4.0 ได้มากน้อยเพียงใด จากนั้นนำผลจากการวิเคราะห์ตัวแปรมาสังเคราะห์องค์ประกอบและสร้างเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 โดยมุ่งหวังให้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรูปแบบหรือวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปปรับใช้เป็นกลไกของการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ เพราะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือเป็นหน่วยงานสำคัญหลักของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเป้าหมายของผลผลิต คือ ผู้เรียน ดังนั้นจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรงที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะส่งผลต่อเป้าหมายการพัฒนาด้านสมรรถนะกำลังคนของคนไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะของผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.989 จากกลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 จากผู้ทรงคุณวุฒิ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบการประเมินในขั้นตอนการประเมินรูปแบบด้วยวิธีสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะของผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ด้าน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อมูลด้าน 1) เพศ 2) อายุ 3) การปฏิบัติงานในตำแหน่ง 4) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา 5) ระดับการศึกษา และ 6) วิทยฐานะ ใช้เครื่องมือแบบสอบถามและใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาตัวแปรต้น และองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 21 ตัวแปร และ ตัวแปรตาม ใช้เครื่องมือแบบสอบถามเก็บข้อมูล และมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 370 คน วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดความสำคัญของตัวแปรต้นทั้ง 21 ตัวแปร และจัดความสำคัญของตัวแปรตามสมรรถนะผู้เรียน จำนวน 6 ด้าน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะของผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Y) คือ สมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมสู่อาชีพ 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม และ 6) ความสามารถในการดำรงตนเป็นพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม กับตัวแปรต้น (X) จำนวน 21 ตัวแปร ที่ปรากฏในด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน 3) ด้านภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน และ 4) ด้านการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยพิจารณาผลจากการทดสอบจากค่าสถิติ ดังนี้ 1) การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม โดยการศึกษาตัวแปรอิสระที่มีค่าน้ำหนัก (b) ที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละด้าน และมีค่าสถิติทดสอบ F ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) การวิเคราะห์ตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อตัวแปรตามทั้งหมด โดยการหาค่า Adjusted R^2 และค่าสถิติทดสอบ t ทุกตัวแปร ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขั้นตอนที่ 4 นำตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อตัวแปรตามทั้งหมด และตัวแปรที่ปรากฏอยู่ในรายด้านแต่ละด้านทั้ง 4 ด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม มาทำการสังเคราะห์และสกัดตัวแปรที่ส่งผลซ้ำทั้งในรายด้านทั้ง 4 ด้าน และ

รายตัวแปร และกำหนดตัวแปรที่ส่งผลซ้ำเป็นองค์ประกอบหลัก และกำหนดตัวแปรที่ส่งผลแต่ไม่ซ้ำเป็นองค์ประกอบสนับสนุน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาในตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 4 มาเป็นองค์ประกอบในการยกร่างสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 โดยอาศัยแนวคิดองค์ประกอบของรูปแบบ 7 องค์ประกอบ (Ivancevich et al. 1989) และนำมาประยุกต์เป็นหลักการ แนวคิดพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิด 7 องค์ประกอบ เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมาย 5) ลักษณะของรูปแบบ 6) แนวทางการนำองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 7) การวัดและประเมินผล และ 8) ปัจจัยสู่ความสำเร็จเป็นลักษณะรูปแบบเชิงภาษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำ (ร่าง) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ที่สร้างขึ้น ไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบฯ และสรุปข้อความคิดเห็นแต่ละองค์ประกอบและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข (ร่าง) รูปแบบฯ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำสรุปผลตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและที่ได้สรุปเป็นข้อความคิดเห็นของแต่ละองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบมาทำการศึกษา และนำสรุปผลตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ของ (ร่าง) รูปแบบฯ ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยปรับปรุงรูปแบบและสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะผู้เรียนตามองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ที่สร้างขึ้นทั้ง 8 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นรูปแบบเชิงภาษา ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ดำรงผู้บริหารการศึกษา ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่มีวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญขึ้นไป โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ทำการประเมินด้านความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ใช้แบบประเมินรูปแบบตามความคิดเห็น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์อ้างอิงโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบฯ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ที่ได้แสดงรายละเอียดตั้งแต่ขั้นตอนขององค์ประกอบที่ 1-8 โดยจัดสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบให้เห็นชอบรูปแบบและการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ทั้งฉบับ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการประเมินรูปแบบโดยวิธีการสัมภาษณ์อ้างอิงโดยผู้เชี่ยวชาญมารวบรวมและสรุปผลการประเมินโดยแสดงผลการประเมินเป็นตารางและใช้สถิติวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบเป็นค่าร้อยละ

พร้อมทั้งสรุปข้อเสนอแนะตามความคิดเห็น และเขียนรายงานผลการวิจัยรูปแบบการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะของผู้เรียน จำแนกเป็น

1.1 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 21 องค์ประกอบ สถานศึกษามีการบริหาร
จัดการ โดยใช้องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปฏิบัติงาน คือ 1) องค์ประกอบกำรนำองค์กร
มีลำดับการปฏิบัติเป็นลำดับที่ 1 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.43)
2) องค์ประกอบกำรมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีลำดับการปฏิบัติเป็นลำดับที่ 2 มีระดับการปฏิบัติ
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.48) ส่วนองค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของ
ผู้เรียน มีลำดับการปฏิบัติเป็นลำดับที่ 21 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.81)

1.2 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สัมพันธ์และส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
ยุคประเทศไทย 4.0 มี 12 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบสมรรถนะ
พื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน 2) องค์ประกอบกำรวัดและประเมินผล 3) องค์ประกอบแหล่งเรียนรู้
4) องค์ประกอบวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และเป็นองค์ประกอบสนับสนุน 8 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบ
หลักสูตรสถานศึกษา 2) องค์ประกอบกำรจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) องค์ประกอบศักยภาพครูบุคลากรในการ
จัดการเรียนรู้ 4) องค์ประกอบกำรวัด การวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ 5) องค์ประกอบบุคคล ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ปรำขญ์ชาวบ้าน 6) องค์ประกอบที่ดิน สิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ 7) องค์ประกอบ สื่อ เทคโนโลยี
สารสนเทศและนวัตกรรม และ 8) องค์ประกอบทุนและงบประมาณ

ตารางที่ 1 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (21 ตัวแปร) ที่สัมพันธ์และส่งผลกับสมรรถนะ
ผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0

ตัวแปรทำนาย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	Collinearity Statistics	
	B	S.E.	Beta			Toleran	VIF
(Constant)	14.935	3.696	-	4.041	0.000*	-	-
สมรรถนะพื้นฐาน และทักษะที่ จำเป็นของผู้เรียน	0.554	0.037	0.588	14.839	0.000*	0.171	5.831
กำรวัดและ ประเมินผล	1.271	0.273	0.135	4.656	0.000*	0.308	3.251
แหล่งเรียนรู้	0.777	0.239	0.118	3.247	0.001*	0.224	4.462
วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์	0.670	0.159	0.119	4.202	0.000*	0.318	3.142

Dependent Variable: สมรรถนะของผู้เรียนโดยภาพรวม

R = 0.917, R² = 0.840, Adjusted R² = 0.838, SEE = 7.363, F = 382.132

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน มีค่าน้ำหนัก b ($b = 0.554$) การวัดผลประเมินผล มีค่าน้ำหนัก b ($b = 1.271$) แหล่งเรียนรู้ มีค่าน้ำหนัก b ($b = 0.777$) วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ มีค่าน้ำหนัก b ($b = 0.670$) มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้เรียนโดยภาพรวม และมีค่าสถิติทดสอบ F ($F = 382.132$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามทั้งหมด คือ 1) สมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน 2) การวัดและประเมินผล 3) แหล่งเรียนรู้ และ 4) วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนโดยภาพรวม (Y_{14}) ได้ร้อยละ 83.80 (Adjusted $R^2 = 0.838$) และมีค่าสถิติทดสอบ t ของสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ($t = 14.839$) การวัดและประเมินผล ($t = 4.656$) แหล่งเรียนรู้ ($t = 3.247$) และ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ($t = 4.202$) ซึ่งทั้ง 4 ค่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

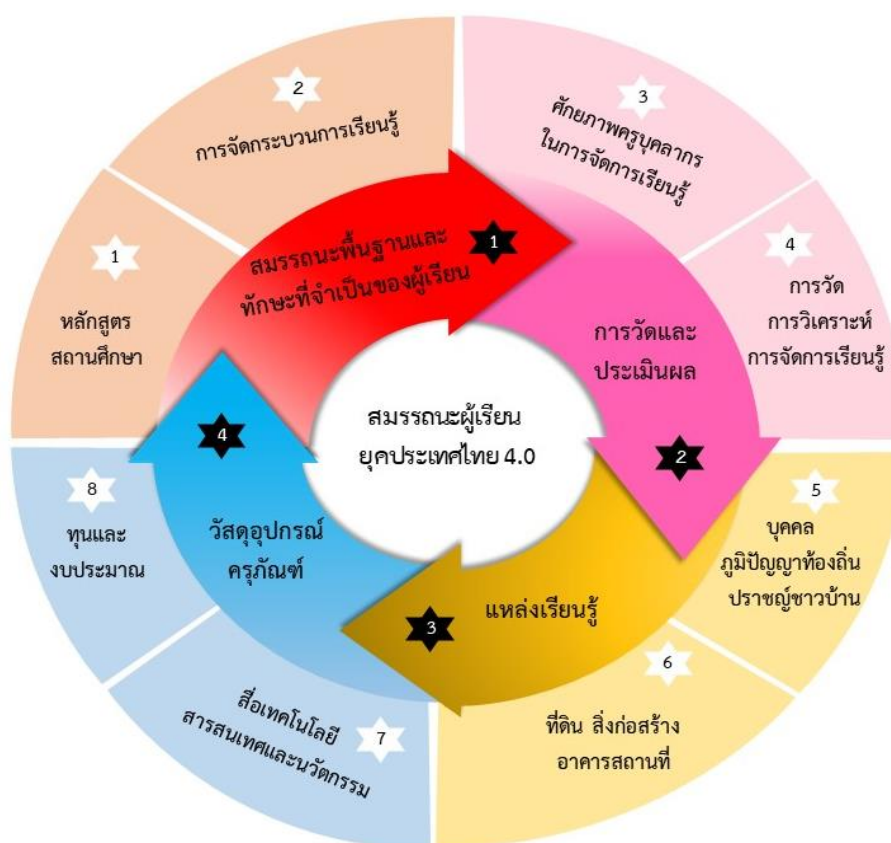

Figure 1: The Components of administration of Basic Education Institutions under the Office of the Basic Education Commission Affecting Competency Development of Learners in the Era of Thailand 4.0 There Are 12 Elements

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการแนวคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมาย 5) ลักษณะของรูปแบบ 6) แนวทางการนำองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 7) การวัดและประเมินผล และ 8) ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

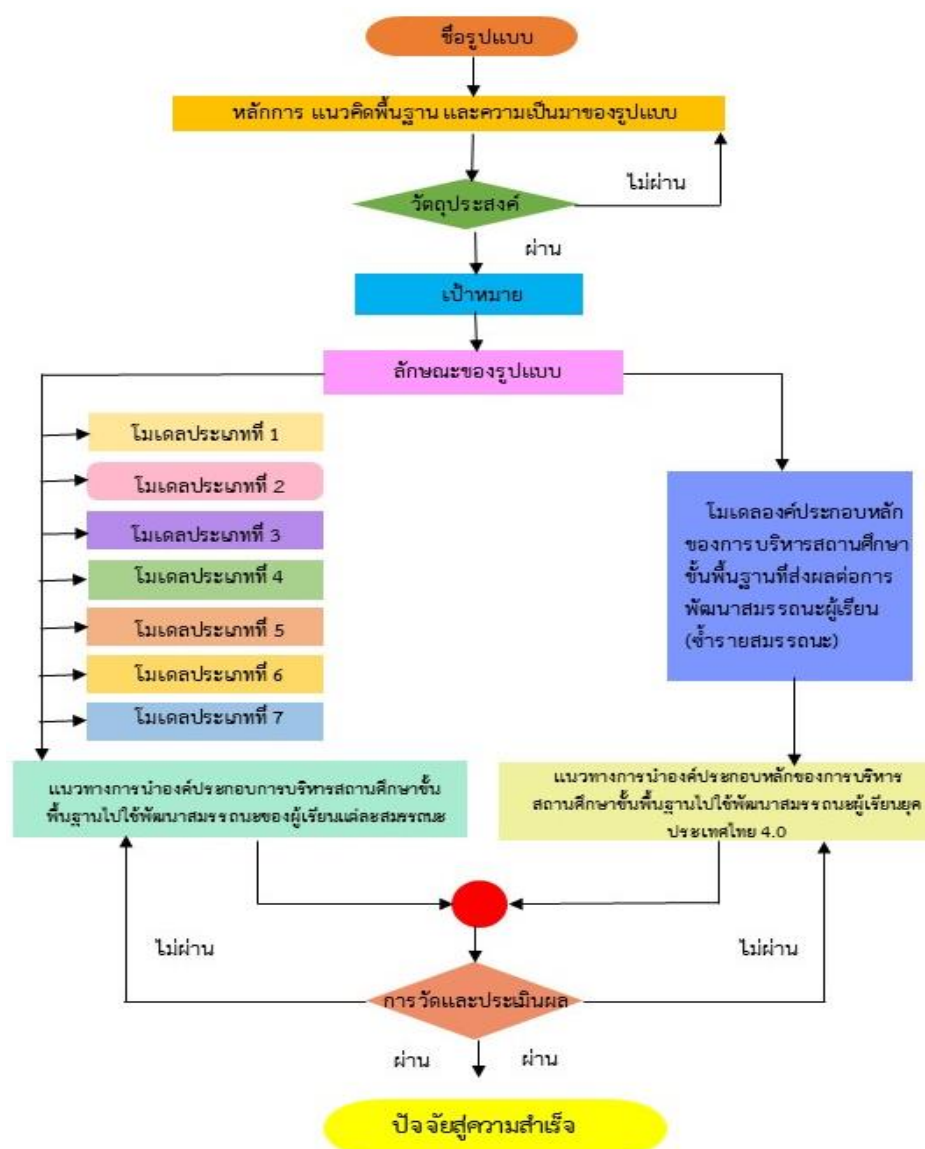

Figure 2: Flow Chart of the Model for Basic Education Institutions under the Office of the Basic Education Commission Affecting Competency Development of Learners in the Era of Thailand 4.0

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ทั้ง 8 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และ มีความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย มีค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ พบว่า องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ซ้ำกันทั้ง 6 สมรรถนะของผู้เรียน มีอยู่ทั้งหมด 9 องค์ประกอบ กล่าวคือ เป็นองค์ประกอบสำคัญหลักสำหรับการบริหารจัดการระบบคุณภาพ คือ 1) องค์ประกอบภาระเน้นบุคลากร 2) องค์ประกอบการบริหารจัดการ: กระบวนการ/ปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน คือ 1) องค์ประกอบศักยภาพครู บุคลากรใน

การจัดการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน 3) องค์ประกอบการวัดและประเมิน ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน คือ 1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสาร สมรรถนะการเรียนรู้และพหุปัญญา และด้านการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา คือ 1) องค์ประกอบที่ดิน สิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ 2) องค์ประกอบแหล่งเรียนรู้ 3) องค์ประกอบวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นและใช้องค์ประกอบนี้เป็นจุดเน้นของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะจากองค์ประกอบสำคัญหลักของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละระดับและตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 21 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบการนำองค์กร เป็นองค์ประกอบที่สถานศึกษามีการปฏิบัติเป็นลำดับที่ 1 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ การนำองค์กร เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องเป็น ผู้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ค่านิยม ความคาดหวังในการดำเนินงาน และเป็นผู้สร้างบรรยากาศ การทำงาน และกำกับติดตาม ให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย และข้อกำหนดขององค์กรหรือสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panthup (2014) ที่กล่าวว่า การนำองค์กร เป็นองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่พัฒนาอย่างเข้มข้น ส่วนองค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน มีลำดับการปฏิบัติเป็นลำดับที่ 21 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เป็นองค์ประกอบทางการบริหารที่สถานศึกษาได้ปฏิบัติเป็นลำดับสุดท้ายและมี การปฏิบัติน้อยที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ ครูผู้สอนยังคงใช้รูปแบบวิธีสอนเดิมและเน้นการฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงยังมีน้อย ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 คือทักษะการเรียนรู้ 3Rs ได้แก่ 1) Reading (การอ่าน) 2) (W) Riting (การเขียน) 3) (A) Rithmetic (คิดคำนวณ) ทักษะการเรียนรู้ 8Cs ทักษะการเรียนรู้ 2Ls และทักษะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตรงตามความคาดหวังของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ The Office of the Secretariat of the Education Council (2021) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันโรงเรียนมีการพัฒนาผู้เรียนหลายด้านและมีการใช้แนวคิดต่างๆ ในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ พื้นฐานความคิดเชิงคำนวณ พื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และพื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารสำหรับการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Athikiat, and Sartoernkaew (2021) ที่กล่าวว่า การนำแนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรจะช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบการนำองค์กร สถานศึกษามีระดับการปฏิบัติสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำในการนำองค์กรเพื่อขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาในทุกมิติของการจัดการศึกษา ส่วนองค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ที่มีผลการวิจัยสถานศึกษามีระดับการปฏิบัติมีระดับการต่ำสุดเป็นลำดับที่ 21 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การพัฒนาทักษะและสมรรถนะในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษายังใช้เทคนิควิธีการสอนแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ ครูผู้สอนยังไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนรู้และที่สำคัญหลักสูตรสถานศึกษาที่นำมาใช้ยังไม่ได้ปรับปรุงพัฒนาสอดคล้องให้ก้าวทันต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สำหรับองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 พบว่า มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ

1. องค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่โดดเด่นที่สุดขององค์ประกอบหลักของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ยุคประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้เป็นเพราะองค์ประกอบนี้เป็นปัจจัยทางด้านผลผลิตและผลลัพธ์ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางด้านความสามารถในการสื่อสาร การคิดและแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างนวัตกรรมสู่อาชีพ การใช้ทักษะชีวิต การทำงานเป็นทีม และการดำรงตนเป็นพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมที่ซึ่งเป็นสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ถ้าหากสถานศึกษาได้เสริมสร้างและมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะพื้นฐาน ทางด้านทักษะ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ทางด้านภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศ ทักษะการคิดคำนวณการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ไปพร้อมๆ กันในการฝึกทักษะ จึงเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ The Office of the Secretariat of the Education Council (2021) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จัดการเรียนการสอนได้สำเร็จตามความคิดเห็นของครูผู้ร่วมโครงการวิจัย ได้แก่ การร่วมมือร่วมพลังของครู กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การปรับเปลี่ยนแนวความคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกและปรับบุคลิกภาพของครูให้เป็นกัลยาณมิตรและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ ให้คำแนะนำให้กำลังใจ จัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน จัดให้มีการทำงานแบบยืดหยุ่น เอื้อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

2. องค์ประกอบการวัดและประเมินผล เป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในด้านการสื่อสาร และด้านสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้เป็นเพราะ องค์ประกอบนี้เป็นปัจจัยทางด้านกระบวนการของการบริหารที่สถานศึกษาต้องเพิ่มพูนให้ครูบุคลากรในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ทางด้านการวัด และประเมินผลเพื่อไปยกระดับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตามแนวทางการนำองค์ประกอบไปใช้เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการประเมินโดยใช้แฟ้มงาน การประเมินตนเอง และการประเมินโดยเพื่อน ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ 2) การประเมินเพื่อขณะเรียนรู้ และ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการประเมินโดยผู้สอนมีบทบาทหลักในการประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prasertsin (2021) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งให้ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดและก้าวหน้าไปตามความสามารถของตนโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ไขปัญหา และดำรงชีวิต

3. องค์ประกอบแหล่งเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่จัดอยู่ในด้านการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้เป็นเพราะ องค์ประกอบแหล่งเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบทางด้านปัจจัยนำเข้าของการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องมีแหล่งเรียนรู้ เป็นปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษาที่เพียงพอ มีการสร้าง ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ทั้งแหล่งเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chatphakarat et al. (2018) ที่กล่าวว่า รูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอัจฉริยะในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคคล องค์ความรู้ ชุมชน สื่อและเทคโนโลยี กิจกรรมการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abdullo, and Niumthep (2020) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางด้านกายภาพ ที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่างๆ ควรจัดให้ทั้งครูและผู้เรียน มีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี ที่ทันสมัย เอื้อให้ทั้งผู้เรียนและครูสามารถเข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองโดยการทดลอง ค้นคว้า ปฏิบัติจริง และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ขยายโอกาส การเรียนรู้เชื่อมโยงผู้คน ข้อมูลข่าวสาร และแหล่งเรียนรู้สู่ทุกคน

4. องค์ประกอบวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ในด้านการใช้ทักษะชีวิต ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการดำรงตนเป็นพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม และ ด้านสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้เป็นเพราะ เป็นองค์ประกอบทางด้านปัจจัยนำเข้าของการ บริหารจัดการ 4M และเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการบริหารจัดการทุกกิจกรรมตามภารกิจงานของ สถานศึกษาที่ต้องจัดการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาให้มีงบประมาณเพียงพอต่อการ จัดซื้อจัดหา วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เช่น หนังสือ ตำรา คู่มือ สื่อ เครื่องคอมพิวเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ให้มีความเพียงพอ ทันสมัย มีความพร้อมใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonmi (2021) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจะต้องคิดค้นสื่อที่ใช้ในการจัดการ เรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งสื่อการสอนจะช่วยให้ นักเรียนเกิดทักษะดังกล่าว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลจากการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผล ต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ เป็นรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ทั้งนี้เป็นเพราะ รูปแบบฯ สร้างจากการศึกษาแนวคิดและการนำผังการดำเนินงาน (Flow Chart) รูปแบบฯ ไปใช้อธิบายรูปแบบเป็นภาษา แผนภูมิ รูปภาพ และมีข้อความอธิบายที่แสดงความเชื่อมโยง ขององค์ประกอบทุกองค์ประกอบ ของกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของรูปแบบฯ ไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมาย 5) ลักษณะของรูปแบบ แบ่งเป็นโมเดลประเภทที่ 1-7 ขององค์ประกอบหลักของการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน รายละเอียด 6) แนวทางการนำองค์ประกอบ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ได้นำเสนอแนวทางการนำองค์ประกอบหลักไป ใช้ทุกองค์ประกอบ ประกอบด้วย แนวทางของสถานศึกษา/ผู้บริหารสถานศึกษา แนวทางของครูผู้สอน แนวทางของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 7) การวัดและประเมินผล และ 8) ปัจจัยสู่ ความสำเร็จ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการแนวคิดพื้นฐานของ Ivancevich et al. (1989) มาประยุกต์เพื่อเป็น แนวทางของการสร้างรูปแบบฯ และได้ตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามความคิดเห็นที่เกิดจาก ประสบการณ์ ความชำนาญ และความถนัดของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keeves (1997) ที่กล่าวไว้ว่า รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรือ อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบปรากฏการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำไปปฏิบัติได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลจากการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 โดยวิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนา สมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ที่นำมาสังเคราะห์เป็นส่วนประกอบและเนื้อหา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 ทั้งนี้เป็นเพราะ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานจากการสังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาโรงเรียน มาตรฐานสากล และอาศัยอำนาจตามกฎหมายกระทรวง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการ บริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 และการจัดการศึกษาสถานศึกษานิตยบุคคลตามภารกิจ 4 ฝ่ายงาน ซึ่ง มีองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบสนับสนุนที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้เรียนทั้ง 6 สมรรถนะ และสมรรถนะ ผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ที่ได้มาจากวิเคราะห์และสังเคราะห์ตัวแปรในการศึกษาออกเป็นด้านต่างๆ อย่าง ชัดเจน และได้แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนองค์ประกอบหลักของรูปแบบฯ ตลอดจน ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีการตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบฯ และได้้นำข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบที่

สมบูรณ์ อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ในขั้นตอนการประเมินรูปแบบด้วยวิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน ส่งผลให้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทันต่อสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษายุคปัจจุบัน เห็นควรเชื่อได้ว่า รูปแบบนี้มีความถูกต้อง มีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ต่อการนำไปใช้ในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างรอบด้านและเทียบเคียงมาตรฐานสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chandsuk (2017) ที่กล่าวว่า รูปแบบประเมินสมรรถนะด้านการดูแลอย่างเอื้ออาทรสำหรับนักศึกษาพยาบาล มุ่งประเมินและใช้เกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง จัดเป็นการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์จากรูปแบบประเมิน เป็นกระบวนการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบประเมินว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประเมินได้จริง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (1981) ได้เสนอมาตรฐานการประเมินไว้ 4 หมวด คือ มาตรฐานการใช้ประโยชน์ มาตรฐานความเป็นไปได้ มาตรฐานความเหมาะสม และมาตรฐานความถูกต้อง เพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการประเมิน

สรุป

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมาย 5) ลักษณะของรูปแบบ 6) แนวทางการนำองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 7) การวัดและประเมินผล และ 8) ปัจจัยสู่ความสำเร็จ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ เป็นรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบของนักการศึกษา มาปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดเพื่อกำหนดองค์ประกอบของการสร้างรูปแบบ และได้แสดงแนวคิดผังการดำเนินงาน (Flow Chart) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินงานของรูปแบบทุกขั้นตอน ดังนั้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถใช้รูปแบบเป็นโมเดลประเภทที่ 1-7 ไปเป็นรูปแบบการขับเคลื่อน การดำเนินงานตามองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบสนับสนุนของรูปแบบแต่ละสมรรถนะไปพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้มีมาตรฐานการศึกษาและรองรับคุณภาพของสมรรถนะกำลังคนของคนไทยในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 21 องค์ประกอบ และองค์ประกอบหลักของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มี 4 องค์ประกอบหลัก ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับทราบผลของความต้องการเชิงประจักษ์ของระดับหน่วยปฏิบัติ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการวิจัยที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปใช้กำหนดนโยบาย ดังนี้ การส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ ปัจจัยนำเข้าเพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของ

ผู้เรียน และ องค์ประกอบการวัดและประเมิน และด้านการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบแหล่งเรียนรู้ และองค์ประกอบวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้มีความเพียงพอตามความต้องการของสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ เป็นรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมสนับสนุน เห็นความสำคัญถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ ดังนี้ จัดให้มีการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการแนวคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมาย 5) ลักษณะของรูปแบบ ซึ่งจัดแบ่งเป็นโมเดลประเภทที่ 1-7 ขององค์ประกอบหลักของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนรายสมรรถนะ 6) แนวทางการนำองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ได้นำเสนอแนวทางการนำองค์ประกอบหลักไปใช้ทุกองค์ประกอบ ประกอบด้วย แนวทางของสถานศึกษา/ผู้บริหารสถานศึกษา แนวทางของครูผู้สอน แนวทางของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 7) การวัดและประเมินผล และ 8) ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 โดยวิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นส่วนประกอบและเนื้อหาประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 ดังนั้น สถานศึกษาควรต้องพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้ได้ทุกสมรรถนะรวมทั้งสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ดังนี้ ใช้โมเดลประเภทที่ 7 ที่เน้น 4 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบสมรรถนะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน 2) องค์ประกอบการวัดและประเมิน 3) องค์ประกอบแหล่งเรียนรู้ 4) องค์ประกอบวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และใช้องค์ประกอบสนับสนุน 8 องค์ประกอบ ไปดำเนินงานขับเคลื่อนตามแนวทางการนำองค์ประกอบหลักของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรทำการวิจัยองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ทั้ง 9 องค์ประกอบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และรองรับการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะ

2.2 ควรนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ไปทดลองใช้กับขนาดและบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

2.3 ควรใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 ให้เชื่อมโยงกับภารกิจการงานการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะและทักษะพื้นฐานของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

References

- Abdkullo, V., & Niumthep, W. (2020). Learning Environment to Promote Learning Skills in the 21st Century "Concepts, Theories and Practice". *Narathiwat Rajanagarind University Journal Humanities and Social Sciences*, 7(2), 227-246.
- Athikiat, K., & Sartoernkaew, T. (2021). *Modern Teaching and New Teaching Methods*. Retrieved January 15, 2021, from <http://www.regis.skru.ac.th>

- Boonmi, W. (2021). Teaching and Learning in the 21st Century. *Journal of Corporate Administration and Local Innovation*, 7(9), 373-385.
- Chandsuk, C. (2017). *Development of a Performance Evaluation Model Against the Generous Care of Nursing Martyrs*. Bangkok: Royal Institute of Public Health.
- Chatphakarat, T. et al. (2018). *Development of Smart Community Learning Resources in the Culture that 21 to Promote Lifelong Learning Characteristics of the People*. Bangkok: Office of Educational Technology, Sukhothai Thammathirat University, Federation of Thailand.
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2020). *PISA Measurement*. Retrieved August 18, 2020, from <http://www.pisathailand.ipst.ac.th>
- Ivancevich, J. H. et al. (1989). *Management: Principles and Function*. (4th Ed.). Boston MA: Richard D. Irwin.
- Keeves, J. P. (1994). Models and Model Building. *The International Encyclopedia of Education*, 7, 560-569.
- Lekkongsunkhie, P. (2021). The Administrative Style to the Excellence of Educational Institutions under the Office of Secondary Education Area, District 31. *Academic Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology*, 7(1), 217-219.
- Niyamapa, A. (2022). The New Educational Institution Management Style to Desirable Educational Quality in a Changing Context. *Journal of Education, Sukhothai Thammathirat University*, 14(2), 184-185.
- Panthup, M. (2014). *Quality Management of Secondary Schools in Accordance with the National Quality Award (TQA) in Intensive School of International Standards*. Bangkok: Institute of Teacher Development and Educational Personnel.
- Prasertsin, A. (2021). Guidelines for Measuring and Evaluating Performance Bases in the 21st Century. *Mahasarakham University's Journal of Education and Evaluation*, 27(2), 16-31.
- Ranguptuk, W. (2020). Thai Children's Ability in the Global Era Has Changed (VUCA World). *Kurusapa Wittayachan*, 1(1), 8-18.
- Ratanasiriprapa, N. (2017). *Academic Quality According to the Opinion of the Board of Education Anghong Primary Educational Service Area Office*. Kamphaengphet: Kamphaengphet Rajabhat University.
- Stufflebeam, D. L. (1981). *Evaluation Models*. San Francisco: Jossey-Bass.
- The Office of the Basic Education Commission, Office of Secondary Education Administration. (2012). *Guidelines for Educational Management in International Standard Schools, Revised Edition*. Bangkok: Thai Agricultural Cooperative Federation Meeting.
- The Office of the Basic Education Commission, Office of Secondary Education Administration. The Office of the Secretariat of the Education Council (2021). *Research Report on the Performance of Students in the 4th-6th Grade of Primary School for Basic Level of Medicine Education*. Standard Group, Office of Education and Learning Development, Bangkok: 21st Century Co., Ltd.

The Office of the Secretariat of the Education Council. (2021). *Report on Development of Patterns and Mechanisms for Developing Learners and Promoting Wisdom (Summary)*. Learning Policy Development Group Office, Office of Education and Learning Development, Bangkok: SBK Publishing Co., Ltd.

แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย*

The Guidelines for the Development of Factory Operations for Entering a Green Business in Loei Province

¹เยาว์ธิดา รัตนพลแสน, เหมวดี กายใหญ่ และ รัชนี มั่นตรา

¹Yaothida Rattanaphonsaen, Hemwadee Kaiyai and Rawat Mantra

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: yaothida4667@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรกับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ กิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน 200 โรงงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นเพศชาย ช่วงอายุ 30 – 40 ปี วุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ 5 - 10 ปี ในส่วนของการประกอบกิจการระยะเวลาในการดำเนินกิจการโรงงาน 1 - 3 ปี รายได้จากการดำเนินกิจการเฉลี่ยต่อเดือน 100,000 - 150,000 บาท ส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมการผลิต เงินลงทุนในการประกอบกิจการอยู่ระหว่าง 1,000,000 - 2,000,000 บาท จำนวนแรงงานในโรงงาน 50 - 100 คน 2) รูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า รองลงมา คือ ด้านทรัพยากรหลัก ด้านช่องทางเข้าถึงลูกค้า ด้านกลุ่มลูกค้า ด้านกิจกรรมหลัก ด้านคุณค่าของสินค้าและบริการ ตามลำดับ 3) หลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเปลี่ยนความคิด รองลงมา คือ ด้านการลดการใช้งาน ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ตามลำดับ 4) แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบ การจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการสีเขียว ตามลำดับ 5) รูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; โรงงาน; ธุรกิจสีเขียว

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the current conditions of factory operation in Loei province; 2) to explore the guidelines for the development of factory operation for entering a green business in Loei province; and 3) to study the correlation between the operating style and the principles of resource utilization with the guidelines for the development of factory operation for entering a green business in Loei province. The study employed a quantitative research method. The sample group included 200 factories in Loei province. The research tool was a questionnaire. The statistics used in the study were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

From the study, the following results are found: 1) The current conditions of factory operation in Loei province reveal that the majority of entrepreneurs are male, aged 30-40 years old, with a bachelor's degree, 5-to-10 years of work experience in the factories, and a 1-to-3-year duration of operating the factories. Monthly income from factory operations ranges from 100,000 to 150,000 baht, most of which is from manufacturing. The money investment in the business is between 1,000,000 and 2,000,000 baht. The number of workers in the factories is between 50 and 100 people; 2) The operating style of factories in Loei province is overall at a moderate level. When each aspect is taken into account, the following aspects are found to have the highest level of mean, namely customer relations, followed by main resources, access channels to customers, customer groups, main activities, and the values of products and services, respectively; 3) The principles of resource utilization of factories in Loei province is overall at a moderate level. When each aspect was considered, the following aspects are found to have the highest level of mean, namely the change of mind, followed by reduction in usage, and reusing, respectively; 4) The guidelines for the development of factory operation for entering a green business in Loei province are overall at a moderate level. When each aspect is taken into account, the following aspects are found to have the highest level of mean, namely an environmentally friendly management style, followed by the creation of green products and services, respectively; and 5) The operating style and the principles of resource utilization are positively correlated with the guidelines for the development of factory operation for entering a green business in Loei province, with a statistical significance of 0.05 level.

Keywords: Development Guidelines; Factory; Green Business

บทนำ

ตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เน้นรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การเกิดภาวะโลกร้อนซึ่งทำให้อุณหภูมิของอากาศบนโลกสูงขึ้น เกิดภัยธรรมชาติ เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิตสินค้า

เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคซึ่งเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น อาหาร ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากร สนับสนุนการธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แรงแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค และปริมาณการเพิ่มของประชากรก็ยังอยู่ในอัตราที่สูงขึ้นทำให้ความต้องการของบริโภคทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ยังต้องใช้ทรัพยากร พลังงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยในการผลิตสินค้า นำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรที่ไม่ประสิทธิภาพ และยังคงสร้างมลภาวะทางเสียง ทางอากาศ มลพิษทางน้ำต้องพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ต้องปรับรูปแบบธุรกิจให้สามารถช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การบริหารจัดการลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2017)

ธุรกิจสีเขียวเป็นการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพโดยตระหนักถึงธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผู้ประกอบการและพนักงานทุกคนในองค์กรต้องมีพฤติกรรมการทำงาน เช่น การออกแบบสินค้าและบริการ การเลือกกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย การใช้ปัจจัยการผลิตที่ควรมีการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ใหม่ และการเปลี่ยนความคิดโดยการคิดก่อนใช้ แนวคิดและการดำรงชีวิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและชุมชน ภายใต้ความถูกต้อง (Tantayanont, 2016) ซึ่งผู้ประกอบการกิจการโรงงานยังได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการธุรกิจสีเขียว ได้แก่ องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล การได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมรายปี การได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคล องค์กรสามารถเพิ่มยอดขายได้มากขึ้น องค์กรสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานได้ และการที่ภาครัฐให้การสนับสนุนโดยการจัดซื้อจัดจ้างองค์กรที่เข้าร่วมโครงการธุรกิจสีเขียว (Khumhome, 2014)

กิจการโรงงาน เป็นกิจการทำการผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใดๆตามอาคารสถานที่หรือยานพาหนะที่จะประกอบกิจการ (Department Of Industrials Works, 2017) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ โรงงานจำพวกที่ 1 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่สามารถประกอบกิจการ โรงงานได้ทันทีตามความประสงค์ของผู้ประกอบกิจการโรงงาน โรงงานจำพวกที่ 2 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่เมื่อจะประกอบกิจการโรงงาน ต้องแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบก่อนและ โรงงานจำพวกที่ 3 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่การตั้งโรงงานจะต้องได้รับ ใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ (Department of industrials works, 2017) เป็นตัวสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สามารถกระตุ้นการจ้างงาน และเกิดความก้าวหน้าในการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยี แต่ในขณะเดียวกันเมื่อมีกระบวนการผลิตเกิดขึ้นภายในกิจการโรงงาน สิ่งหลักเสี่ยงไม่ได้ก็คือของเสียหรือสารมลพิษที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ น้ำเสีย มลพิษ และขยะมูลฝอย หากไม่มีการจัดการที่ดี ก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนซึ่งประชาชนมีความคิดเห็นว่าการกิจการโรงงานก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนทั้งทางด้านน้ำ ด้านอากาศ ด้านเสียง ด้านกลิ่นและด้านขยะมูลฝอย (Pratumphithak, 2018) พบว่า ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก: กรณีของเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอ จังหวัดระยอง เกิดผลกระทบด้านลบ ทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ กลิ่น เรื่องเสียง ฝุ่นละออง จากปัญหาดังกล่าวได้เสนอแนะว่า ทุกภาคส่วนในชุมชนในประเด็นเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็น ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรมชาวบ้านควรตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเรื่องนี้เป็นสำคัญและ จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีกิจการโรงงาน จำพวกที่ 3 ที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน จำนวน 340 โรง (Loei Provincial Industrial Office, 2017) ในการดำเนินกิจการโรงงานอาจก่อให้เกิดสิ่งสกปรกและมลพิษต่างๆ เช่น ขยะ มลพิษทางอากาศ มลพิษทาง

น้ำ มลพิษทางเสียง เป็นต้น ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคม ซึ่งจังหวัดเลยเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก และนโยบายของจังหวัดมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิงนิเวศน์และเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นกิจการโรงงานควรดำเนินการโดยการคำนึงถึงแนวทางของจังหวัดที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิงนิเวศน์และเชิงอนุรักษ์ ด้วยการดำเนินธุรกิจที่มีความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมและชุมชน ด้วยการที่กิจการโรงงานมุ่งดำเนินการเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินกิจการมากขึ้น รวมทั้งการใช้หรือลดปัจจัยการผลิต ลดการปล่อยของเสียเป็นลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการส่งเสริมให้จังหวัดเลยเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) รวมทั้งส่วนแบ่งการตลาดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีแนวโน้มสูงขึ้นและยังได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประชาชนส่วนใหญ่ทำเกษตร เช่น ยางพารา ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง เป็นต้น และยังมีส่งเสริมการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว (Sang-on, 2015)

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลการศึกษานโยบายการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการกิจการโรงงานให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาความงามของธรรมชาติให้คงอยู่ รวมทั้งเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการโรงงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรกับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการกิจการโรงงาน จำพวกที่ 3 ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน 340 ราย (Loei Provincial Industrial Office, 2017)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการกิจการโรงงาน จำพวกที่ 3 ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนมกราคม 2563 ผลปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 200 ราย ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเก็บแบบสอบถามเนื่องจากอยู่ในช่วงสถานการณ์ระบาดของโควิด 2019 โดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ให้คำแนะนำสำหรับประชาชนให้คำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยตามคำสั่งจังหวัดเลยที่ 56/2564 เรื่อง ปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว (Loei Provincial Office, 2021)

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้จัดการกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ตอนที่ 3 รูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ตอนที่ 4 หลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลกับวิธีการสร้างแบบสอบถาม รวมถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย จากการศึกษางานวิจัยรวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามแนวทางที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าให้ครอบคลุมในด้านต่างๆ ที่ต้องการศึกษา

2) นิยามศัพท์เฉพาะตัวแปรให้ครอบคลุมกรอบแนวความคิดแล้วนำไปสร้างแบบสอบถาม

3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะที่สร้างขึ้นในกรอบแนวความคิด

4) เสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

5) เสนอแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม

6) ได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ภายหลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพของแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ประกอบการกิจการโรงงานทางไปรษณีย์ ซึ่งได้ทำการแนบหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัยได้รับคืนแบบสอบถาม จำนวน 200 ราย จากจำนวนทั้งหมด 340 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.82 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้ 1) สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation Coefficient) ใช้เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปร ตามว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยพิจารณา ค่า Correlation ควรมีค่าน้อยกว่า 0.8 (Hair, J.F. et al. 2010) หากมีค่ามากกว่า 0.8 อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่อง Multicollinearity และจะทำการตรวจสอบค่า Variance inflation factor (VIF) ซึ่งค่า VIF ควรมีค่า น้อยกว่า 10 (Hair et al. 2010) 3) วิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรในเขตพื้นที่จังหวัดเลย กับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า

1.1 ผู้ประกอบการกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 มีอายุ 30 – 40 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.50 มีสถานภาพสมรส จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 93 คน มีประสบการณ์ในการดำเนินงาน 5 - 10 ปี จำนวน 87 คน

1.2 ข้อมูลของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการโรงงาน 1 - 3 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 มีรายได้จากการดำเนินกิจการเฉลี่ยต่อเดือน 100,000 - 150,000 บาท จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 เป็นอุตสาหกรรมการผลิต จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 จำนวนเงินทุน 1,000,000 - 2,000,000 บาท จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 จำนวนแรงงาน 50 - 100 คน จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการดำเนินงาน หลักการใช้ทรัพยากร และแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า

2.1 รูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.647) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.826) รองลงมา ด้านทรัพยากรหลัก ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.839) ด้านช่องทางเข้าถึงลูกค้า ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.917) ด้านกลุ่มลูกค้า ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.894) ด้านกิจกรรมหลัก ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.899) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับต่ำที่สุด คือ ด้านคุณค่าของสินค้าและบริการที่นำเสนอ ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.898) ตามลำดับ

2.2 หลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.690) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด คือ ด้านการเปลี่ยนความคิด ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.793) รองลงมา ด้านการลดการใช้งาน ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.796) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับต่ำที่สุด คือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.810) ตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.748) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด คือ รูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.859) รองลงมา การพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.861) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับต่ำที่สุด คือ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการสีเขียว ระดับอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.906)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างกับรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรกับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.748-0.778 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นมีค่าน้อยกว่า 0.80 (Cooper & Schindler, 2006) แสดงว่าตัวแปรต้น ไม่มีความสัมพันธ์กันเอง สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงาน และหลักการใช้ทรัพยากร

ตัวแปร	รูปแบบ การดำเนินงาน	หลักการใช้ทรัพยากร	แนวทางการพัฒนา
Mean	3.01	2.92	2.87
S.D.	0.647	0.690	0.748
รูปแบบการดำเนินงาน	1.000		
หลักการใช้ทรัพยากร	0.748**	1.000	
แนวทางการพัฒนา	0.778**	0.760**	1.000

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการดำเนินงาน และหลักการใช้ทรัพยากร และแนวทางการพัฒนา พบว่า รูปแบบการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนา ($r=0.778$) และหลักการใช้ทรัพยากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนา ($r=0.760$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแล้ว พบว่า ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระ อยู่ระหว่าง 3.561-4.117 ซึ่งน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงไม่เกิดปัญหา Collinearity (Lee, Lee, & Lee, 2000)

3.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression) ของแนวทางการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงาน และหลักการใช้ทรัพยากร

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression) ของแนวทางการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงาน และหลักการใช้ทรัพยากร

ตัวแปรต้น	แนวทางการพัฒนา		t	p-value	VIF
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน			
ค่าคงที่	.017	.128	.136	.892	
รูปแบบการดำเนินงาน	.201	.078	2.571	.011*	3.561
หลักการใช้ทรัพยากร	.785	.079	9.968	.000**	4.117
F = 194.652, p-value = 0.000**, Adj R ² = 0.745					

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01, *ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\beta = 0.201$, $p < 0.05$) และหลักการใช้ทรัพยากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ($\beta = 0.785$, $p < 0.01$) ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	β	ผลการทดสอบ
รูปแบบการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย	0.201*	ยอมรับ
หลักการใช้ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย	0.785**	ยอมรับ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากร แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการที่ต้องการสร้างแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว และดำเนินการโดยใช้องค์ประกอบ 2 ด้าน คือ 1) รูปแบบการดำเนินงานของกิจการควรพิจารณาการดำเนินงานไปที่ความสัมพันธ์กับลูกค้า ทรัพยากรหลัก ช่องทางเข้าถึงลูกค้า กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กิจกรรมหลัก และคุณค่าของสินค้าและบริการที่นำเสนอ 2) หลักการใช้ทรัพยากรควรพิจารณาการดำเนินงานไปที่ การเปลี่ยนความคิด การลดการใช้ การนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทั้ง 2 องค์ประกอบจะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว ดังแสดงในรูปภาพที่ 1

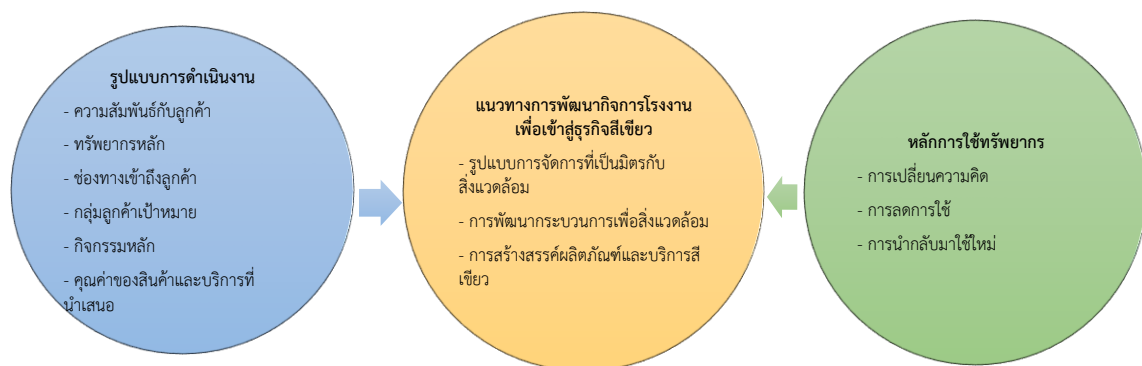

Figure 1: The Factory Development Operations Guidelines for Entering a Green Business

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ผู้ประกอบการส่วนมากเป็นเพศชาย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการผลิต อยู่ในช่วงวัยของการทำงานและต้องการความก้าวหน้า มีความพร้อมทางด้านการศึกษาและประสบการณ์ ในการบริหารจัดการกิจการโรงงานมาเป็นระยะเวลา 5 – 10 ปี และเป็นกิจการโรงงานที่มีขนาดกลาง โดยมีการดำเนินกิจการในช่วง 1 - 3 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อปรับ

แนวทางการดำเนินกิจการและวางรากฐานสู่การดำเนินการเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว สอดคล้องกับ Rattanawan (2019) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว Green Industry ของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคใต้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ขนาดของสถานประกอบการมีขนาดกลาง ซึ่งมีระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวของสถานประกอบการในช่วง 1-3 ปี

2. แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า รูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า รองลงมา คือ ด้านทรัพยากรหลัก จะเห็นได้ว่ารูปแบบการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับลูกค้า เพราะการสร้างสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านสินค้าและบริการกับธุรกิจโดยการดูแลสิ่งแวดล้อม ประเพณีอันดีงาม และการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระยะยาว สอดคล้องกับ Lalaeng (2015) ที่กล่าวว่ากลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียวในด้านรูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า รวมไปถึงการพิจารณาในด้านทรัพยากรหลัก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อรูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงาน ซึ่งพิจารณาไปยังปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญกับการนำมาใช้ซ้ำได้ รวมไปถึงการใช้พลังงานทางเลือก สอดคล้องกับ Tantayanont (2016) ที่ระบุว่า บริษัทที่ใช้โมเดลธุรกิจสีเขียวในรูปแบบการดำเนินงานจะให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรที่หมุนเวียนหรือนำมาใช้ซ้ำได้ รวมไปถึงการใช้พลังงานทางเลือกมาเป็นปัจจัยการผลิต

3. หลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด คือ ด้านการเปลี่ยนความคิด รองลงมา คือ ด้านการลดการใช้งาน ซึ่งการที่กิจการจะพัฒนาองค์กรเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว ผู้ประกอบการควรเปลี่ยนแปลงความคิดในการเรื่องหลักการใช้ทรัพยากรเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ โดยการคิดก่อนใช้ปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ และเชื่อมโยงไปยังการลดใช้ทรัพยากรต่างๆ ภายในกิจการ โดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามากที่สุด สอดคล้องกับ Tasri (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียว สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวสามารถนำไปใช้กับธุรกิจได้ทุกประเภท แต่อาจมีแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างโดยหากเป็นผู้ประกอบการที่ต้องการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ สามารถเริ่มต้นการทำธุรกิจสีเขียวได้โดยสะดวก เพราะเป็นการเริ่มต้นใหม่ในขั้นตอนของการทำธุรกิจแต่ละขั้นตอนได้ แต่หากเป็นผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจอยู่แล้ว และต้องการที่จะนำธุรกิจสีเขียวมาปรับใช้ อาจทำได้ยากกว่าธุรกิจที่เริ่มใหม่แต่สามารถดำเนินการได้ โดยเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมุมมองในด้านการเปลี่ยนแปลงแนวคิด จะทำให้สามารถดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวได้

4. แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการโรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด คือ รูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนากิจการโรงงาน เนื่องจากจะส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจสีเขียวในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Lalaeng (2015) ที่กล่าวถึงกลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียวจะประกอบด้วย รูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการในองค์กรในด้านต่างๆ ที่มุ่งให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมหรือใส่ใจกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายในการส่งเสริม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและแก่บุคคลในองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกองค์กร และการดำเนินการปรับปรุงกระบวนการจัดการ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว การจัดการโซ่อุปทานสีเขียว การพัฒนาความคิดใหม่ทางการตลาดสีเขียว จนกระทั่งการนำเสนอผลิตภัณฑ์ นั่นคือ มีการบริหารจัดการสีเขียวทุกกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและส่งผลให้องค์กรมีผลประกอบการที่ดีขึ้น รวมถึงการพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อมโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการสร้างสรรค์หรือพัฒนาวิธีการหรือกระบวนการในการผลิตสินค้า และการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากกระบวนการและเทคโนโลยีที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และจากการศึกษาพบว่าผู้บริหารธุรกิจไม้อุตสาหกรรมการผลิตของไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ISO 14001 ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มจะพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป การปรับปรุงเทคนิคการผลิตและกระบวนการทำงานที่ใส่ใจผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการลดของเสีย การใช้ซ้ำ การนำมาปรับใช้ใหม่และการซ่อมบำรุงอยู่เสมอ การมุ่งมั่นในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากกระบวนการและเทคโนโลยีที่ใส่ใจผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรกับแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของกิจการในเขตพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า รูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนาของกิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย จะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาของกิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวจะขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรของกิจการ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาของกิจการโรงงานควรมีการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อเข้าถึงลูกค้าด้วยการนำเสนอคุณค่าของสินค้าและบริการ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมหลักของการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าด้วยการปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เช่น การลดการใช้งาน และการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวสอดคล้องกับ Boonyasirinan (2015) การพัฒนาสู่องค์กรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจะขึ้นอยู่กับกระบวนการขององค์กร ได้แก่ ด้านการปฏิบัติขององค์กรเกี่ยวกับการตลาด และด้านการปฏิบัติขององค์กรเกี่ยวกับธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นลักษณะของรูปแบบการดำเนินงาน และควรให้ความสำคัญกับการคิดก่อนใช้ การลดการใช้งาน และการสร้างทดแทน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของหลักการใช้ทรัพยากรภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียว

สรุป

การศึกษาแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ได้รวบรวมความคิดเห็นจากผู้ประกอบการกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยรูปแบบการดำเนินงานและหลักการใช้ทรัพยากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการพัฒนาของกิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ดังนั้นแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงาน โดยการพิจารณาการดำเนินงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับลูกค้า ทรัพยากรหลัก ช่องทางเข้าถึงลูกค้า กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กิจกรรมหลัก คุณค่าของสินค้าและบริการที่นำเสนอ รวมถึงการให้ความสำคัญกับหลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงานที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนความคิด การลดการใช้ การนำกลับมาใช้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านรูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์กับลูกค้าด้วยการจัดหาผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านการพัฒนากระบวนการผลิตและการจัดองค์กรด้วยโมเดลธุรกิจสีเขียว โดยใช้ทรัพยากรหลักที่เป็นปัจจัยในการผลิตสินค้าหรือบริการโดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า หรือการนำมากลับมาใช้ซ้ำได้รวมไปถึงการใช้พลังงานทางเลือก

1.2 หลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงาน จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการเปลี่ยนความคิด และการลดการใช้งาน ดังนั้นผู้ประกอบการควรปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่เพื่อนำไปสู่นโยบายธุรกิจสีเขียวเพื่อพัฒนาวิธีการทำงานหรือกระบวนการในการผลิตสินค้า โดยการลดใช้ทรัพยากรต่างๆ ภายในกิจการให้คุ้มค่ามากที่สุด

1.3 แนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียว จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้ประกอบการควรมีรูปแบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการพัฒนากิจการเข้าสู่แนวทางธุรกิจสีเขียว มีการจัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการกิจการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งการพัฒนาและกระบวนการในการผลิตสินค้า มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรของกิจการที่ใส่ใจในสิ่งแวดล้อม

1.4 แนวทางการพัฒนาของกิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวจะขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำเนินงาน และหลักการใช้ทรัพยากรของกิจการ ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินงานของกิจการโรงงาน ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมในการเสนอคุณค่าของสินค้าและบริการเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ให้ความสนใจในเรื่องธุรกิจสีเขียว และการใช้ทรัพยากรหลักที่เป็นปัจจัยในการผลิตให้คุ้มค่า รวมถึงผู้ประกอบการควรปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้มีความเข้าใจ ตระหนัก และสร้างค่านิยมในการรับผิดชอบต่อพลังงาน และทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยลดการใช้ทรัพยากร หรือนำกลับมาใช้ใหม่ พัฒนารูปแบบการทำงานหรือกระบวนการในการผลิตสินค้าที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลต่อการประหยัดเวลาในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถลดต้นทุนของกิจการ อีกทั้งการให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของสินค้า โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียว ยกตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการควรปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ มุ่งเน้นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สีเขียว ตั้งแต่ต้นน้ำ ได้แก่ การสั่งซื้อปัจจัยการผลิต การเลือกซื้อวัตถุดิบที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม กลางน้ำ ได้แก่ กระบวนการในการผลิตสินค้าเป็นรูปแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และปลายน้ำ ได้แก่ พัฒนาแนวคิดใหม่ทางการตลาดสีเขียว ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปลูกฝังจิตสำนึก ลดผลกระทบที่ทำให้โลกร้อน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยในอนาคต ควรจะมีการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองของหลักการใช้ทรัพยากรของกิจการโรงงานที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้แนวคิด 7 R ที่ประกอบด้วย 1) การลดการใช้ (Reduce) 2) การใช้ซ้ำ (Reuse) 3) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) 4) การซ่อมแซม (Repair) 5) การปฏิเสธ (Refuse) 6) การตอบแทน (Return) 7) การเปลี่ยนความคิด (Rethink) ในบริบทที่ต่างกัน จะทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนากิจการโรงงานเพื่อเข้าสู่ธุรกิจสีเขียวของผู้ประกอบการกิจการโรงงานมากขึ้น เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ปัจจุบัน

2.2 การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาในมุมมองของผู้บริโภคเกี่ยวกับทัศนคติ พฤติกรรมและความต้องการซื้อสินค้าสีเขียวที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของธุรกิจหรือการตัดสินใจซื้อหรือของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อธุรกิจ

References

- Boonyasirinan, L. (2015). Factors Influencing Business Development Approaches to Enter Sustainable Environment-Friendly Businesses in the Country. *Panyapiwat Journal*, 7(1), 1-10.
- Department of Industrials Works. (2017). *Industry Law 1992*. Retrieved July 28, 2017, from <http://www.diw.go.th>
- _____. (2017). *Guide to Green Industry*. Retrieved July 28, 2017, from <http://www.greenindustry.go.th/.go.th>
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Khumhome, B. (2014). Factors Influencing the Discission to Join Green Industry Project of Ubonratchathani Entrepreneurs. *Panyapiwat Journal*, 5(Special), 92-104.
- Lalaeng, C. (2015). *The Causal Relationship and Effect of Green Innovation Strategy: An Empirical Evidence of ISO 14000 Certified Manufacture Industry in Thailand*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- Loei Provincial Industrial Office. (2017). *Report on Industrial Investment Movements of Loei Province*. Retrieved February 21, 2019, from <http://www.industry.go.th/loei/index.php/contacts>
- Loei Provincial Office. (2021). *Order of the Province of Loei No. 56-2564 Regarding the Temporary Closure of the Place*. Retrieved January 9, 2021, from <https://www.covid.loei.go.th>
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2017). *National Economic and Social Development Plan the Eleventh Issue, 2012 – 2016*. Retrieved July 25, 2017, from <http://www.nesdb.go.th>
- Pratumphithak, S. (2018). The Impact on the Community Caused by the MIE Project Developed Coastal Areas of the Eastern Region: The Case of Map Ta Phut Municipality in Muang Rayong. *Pathumthani University Academic Journal*, 10(2), 82-89.
- Rattanawan, J. (2019). *Factors Affecting Decision to Participate in Green Industry Project of Factories in the Southern Region*. (Master's Thesis). University of the Thai Chamber of Commerce. Bangkok.
- Sang-on, N. (2015). *Summary Report on The Performance of Government Agencies in the Region of Civil Servants in the Project of Developing New Generation Change Managers, Class 8, Individually*. Retrieved July 21, 2017, from <https://www.igpthai.org/>

- Tasri, T. et al. (2011). Business Guidelines under the Business Concept Green for Small and Medium Enterprises. *The Journal of Faculty of Applied Arts*, 4(2), 19-27.
- Tantayanont, R. (2016). *Green Business Model*. Retrieved July 21, 2017, from <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637097>

การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาท ด้านการส่งเสริมการรู้
พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย*

The Development of Thai Mae Chis' Potential to Enhance Knowledge in
Theravada Buddhism and to Advance the Religious Work of Female
Communities in Thai Society

¹อรชร ไกรจักร, ²พระมหานุกูล อภิบุญโณ และ ³กนกอร ก้านน้อย

¹Orachorn Kraichakr, ²Phramaha Nugoon Ariyadhammawattana and ³Kanokorn Kanno

^{1,2}พุทธศาสนคณาภิธานิต (สาขาพระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³นักวิชาการอิสระ

^{1,2}Master of Art (Buddhist Studies), Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

³Independent Scholar, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pu_2556@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพแม่ชีไทยในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษารูปแบบด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีที่ปรากฏในสังคมไทย และ 3) เพื่อเสนอการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 44 คน นำเสนอในลักษณะการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แม่ชีไทยมีศักยภาพในการทำงานด้านการศึกษา การบริการสังคมสงเคราะห์ และการเผยแผ่ศาสนา และแม่ชีไทยมีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองด้านความรู้ในภาษาบาลีและการปฏิบัติกรรมฐาน 2) รูปแบบการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาได้กำหนดเป็นการอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยหัวข้อบาลีในชีวิตประจำวันและกรรมฐานในชีวิตประจำวัน 3) การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้านการส่งเสริมการรู้ภาษาบาลีและการปฏิบัติกรรมฐาน ผลการอบรมพบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด ผลประเมินการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การประเมินวิทยากร และประเมินการจัดกิจกรรมอบรม ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด และพบว่า การนำความรู้ไปใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนา ได้แก่ การสอนธรรมะ การนำสวดมนต์ การนำปฏิบัติกรรมฐาน และงานอื่นที่สำนักแม่ชีและวัดร่วมจัดกิจกรรม ภายใต้การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป้าหมายเดียวกัน ทำให้เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมจิตวิญญาณ เพื่อประโยชน์แห่งตน พระพุทธศาสนาและสังคม

คำสำคัญ: ศักยภาพแม่ชีไทย; การส่งเสริมการรู้พุทธศาสนา; การขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนา; ชุมชนสตรี

Abstract

The research article aimed at the following: 1) examining the potential of Thai nuns within Thai society, 2) exploring the existing models employed for promoting Buddhist knowledge and religious activities among the women's community in Thai society, and 3) proposing strategies for developing the potential of Thai nuns in Theravada Buddhism, with a specific focus on advancing Buddhist knowledge and driving religious work within Thai women's community. The research employed both qualitative research and action research methods. Twenty in-depth interviews were conducted, along with action research in which 44 people participated. The results were analyzed and presented in a descriptive manner.

The findings of this research showed that 1) Thai nuns have potentials to provide services in education, social welfare, and religious propagation, and Thai nuns identified the needs to improve their knowledge in Pali language and meditation practices, 2) a method to advance Buddhism learning involved designing a curriculum to improve potentials of Thai nuns in everyday life usage of Pali language and meditation practices, and 3) the training to improve Pali language and meditation practices for Thai nuns resulted in the post-test scores that exceeded the expectation. Evaluations of the training encompassed the utilization of knowledge, quality of instructors, and quality of activities. Participants reported the satisfaction from high to the highest level. The utilization of knowledge from training involved multiple activities that drive religious work, including Dhamma teaching, chanting and meditation leading, and other activities that nun monasteries and temples co-organized under a shared vision and goal. These activities lead to support and cultivation of spirit that benefit oneself, religion, and society.

Keywords: Thai Nuns' Potential; Promoting Knowledge in Buddhism; Developing Religious Work; Female Community

บทนำ

ศักยภาพของมนุษย์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการทำงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มนุษย์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน ส่งผลให้ตนเองและองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ McCarthy (2013) ได้กล่าวถึง “แนวคิด The Performance and Potential Matrix, 9-Box Model เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนพัฒนา 2 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติงานและด้านศักยภาพ เป็นเรื่องความสามารถ และความรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาจากทักษะในงาน ความรู้ทางเทคนิค ความมุ่งมั่น ความยืดหยุ่น พฤติกรรมในการสื่อสาร เพื่อส่งผลให้มีประสิทธิผล และผลลัพธ์” หากพิจารณาถึงงานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การทำงานทางศาสนาเป็นงานที่ผู้ทำงานต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถเป็นอย่างมาก ซึ่งสถาบันแม่ชีไทย (Thai Nuns Institute, 2019) ได้กำหนดหน้าที่และบทบาทของแม่ชีคือ งานด้านการศึกษา งานบริการสังคมสงเคราะห์ งานเผยแผ่ศาสนา และงานปกครอง โดยเฉพาะงานด้านการศึกษาที่แม่ชีไทยต้องทำหน้าที่ให้การศึกษาทังทางโลกและทางธรรม และงาน

การเผยแผ่ศาสนาในการอบรมศีลธรรม การสอนธรรมและการสอนปฏิบัติธรรมให้กับเยาวชนและบุคคลทั่วไป จึงเป็นภาระงานที่สำคัญของแม่ชีไทย

จากการประชุมแม่ชีไทย เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2512 (Thai Nuns Institute, 2019) ได้กำหนดให้ใช้เรียกแม่ชีว่า “แม่ชีไทย” และได้ก่อตั้งเป็น “สถาบันแม่ชีไทย” โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ (1) เพื่อให้แม่ชีผู้ใหญ่ออกาสพบหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันส่งเสริมสร้างสรรค์และแก้ไขอันเป็นไปเพื่อความมั่นคงและเจริญของงานของคณะแม่ชี (2) เพื่อให้แม่ชีผู้ใหญ่ได้รู้จักคุ้นเคยอันนำมาซึ่งความสามัคคีและความเข้าใจที่ดีต่อกัน (3) เพื่อให้แม่ชีรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นเพื่อประโยชน์โดยตรงของแม่ชี และ (4) เพื่อยกสถานภาพของแม่ชีให้ดีขึ้น อันเนื่องจาก แม่ชีในสมัยอดีตก่อตั้งขึ้นเป็นสำนักและช่วยงานพระสงฆ์กระจัดกระจายตามวัด หรืออยู่ในวัดร้างแล้วขึ้นเป็นสำนักแม่ชีหรือซื้อที่ดินก่อสร้างสำนักแม่ชีเป็นเอกเทศไม่ได้อยู่ในความปกครองของพระสงฆ์ก็มี สะท้อนให้เห็นถึงพลังของแม่ชีในการรวมตัวทำงานทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา เพื่อสังคมคือการเป็นที่ปรึกษาของสตรีที่มีความทุกข์เกี่ยวกับครอบครัว เป็นผู้นำให้พระสวามนต์ การสอนศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เศรษฐศิลป์ การเย็บปักถักร้อย การประดิษฐ์ และสุขศึกษา โภชนาการ การถนอมอาหาร การเก็บอาหาร ตลอดจนเคหะพยาบาล ให้กับแม่ชีด้วยกันเองภายในสำนัก การผู้รับใช้พระภิกษุในกิจการงานเช่น งานครัว งานทำความสะอาด งานพิธีการต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ที่ดังกล่าวข้างต้น แม่ชีไทยยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมและชุมชน

หากแต่ปัจจุบัน แม่ชีไทยนับว่าเป็นผลผลิตทางศาสนาของสังคมไทย ผ่านการหล่อหลอมโดยธรรมเนียมพุทธศาสนาเถรวาท Machee Khitsana Raksachom, and Seeger (2013) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติ และได้ถ่ายทอดธรรมะ ทำหน้าที่สอนในวัดหรือที่สำนักแม่ชี เพื่อให้แม่ชีได้เรียนในโรงเรียนที่คณะสงฆ์จัดการศึกษา พร้อมให้แม่ชีมีโอกาสเรียนและฝึกปฏิบัติกรรมฐาน ตลอดจนการเรียนภาษาบาลี ซึ่งเป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของแม่ชี เพื่อให้แม่ชี มีฐานใจตั้งมั่นในศีล สมาธิ และปัญญา Machee Sunee Neamsawas, Kamolsukudom, Hassanet, and Chayrassameegul (2015) ได้กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพของแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทมีลักษณะของการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษาของกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มของแม่ชีไทย ส่วนใหญ่มีการเรียนตามอัธยาศัยตามความถนัด เช่น การเรียนภาษาบาลี การเรียนทางโลก การเรียนกรรมฐาน 2) ด้านสังคมมุ่งเน้นสงเคราะห์เยาวชน และชุมชนให้มีพลังแห่งการทำความดีร่วมกัน และ 3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจัดตั้งให้เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม จัดการฝึกอบรมตามปฏิทิน พร้อมบรรยายธรรม

ด้วยเหตุผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับแม่ชีไทย จึงมีความสำคัญมากที่จะส่งเสริมให้แม่ชีไทยมีศักยภาพการรู้พุทธศาสนาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา ผ่านรูปแบบการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ การประเมินผลความรู้ที่ได้รับจากการอบรมและการนำความรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการทำงานตามหน้าที่และบทบาทที่สถาบันแม่ชีไทยได้กำหนดไว้ข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาเพื่อศึกษาศักยภาพแม่ชีไทยในสังคมไทย ศึกษาแบบแผนด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีที่ปรากฏในสังคมไทย และการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อแม่ชี สำนักแม่ชี ชุมชน สังคมและพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแม่ชีไทยในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีที่ปรากฏในสังคมไทย
3. เพื่อเสนอการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี (Documentary Study) ได้แก่ หลักฐานทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ความเป็นมาของแม่ชีในพุทธศาสนาเถรวาท ศักยภาพ การส่งเสริมการรู้พุทธศาสนา และการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนา ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษานี้สามารถตอบวัตถุประสงค์และคำถามของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน จากหัวหน้าแม่ชีและแม่ชี 10 สำนัก ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 4 สำนักแม่ชี จังหวัดนครปฐม 2 สำนักแม่ชี จังหวัดราชบุรี 2 สำนักแม่ชี และจังหวัดเพชรบุรี 2 สำนักแม่ชี สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” มีผู้เข้าร่วมการอบรมจำนวน 44 คน

ขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 หัวหน้าแม่ชีและแม่ชี จำนวน 20 คน จาก 10 สำนัก โดยการพิจารณาจากสำนักเก่าแก่หรือแม่ชีในสำนักที่มีความโดดเด่นด้านการทำงานทางศาสนาและการรับใช้สังคมในสังคมไทย กลุ่มที่ 2 คือ ผู้อบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมจำนวน 44 คน จากการลงพื้นที่รับสมัครที่สถาบันแม่ชีไทยและการรับสมัครออนไลน์ แบ่งเป็นผู้เข้าอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” จำนวน 22 คน และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” จำนวน 22 คน

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์หัวหน้าแม่ชีและแม่ชี 10 สำนักแม่ชี
2. ชุดกิจกรรมแผนการสอนหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน”
3. แบบประเมินผลการจัดอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน”

ขั้นตอนที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลจากหลักฐานทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติสำนักแม่ชีไทยและแม่ชี ศักยภาพ การส่งเสริมการรู้พุทธศาสนา และการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของแม่ชีในพุทธศาสนาเถรวาทและข้อมูลจากการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” หัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน”

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยหาคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายจากผลการศึกษาวิจัยและจากการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.00 - 1.50 = มีความคิดเห็นในระดับน้อยมาก

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 = มีความคิดเห็นในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 = มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 = มีความคิดเห็นในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 = มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 7 การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ กระบวนการและผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา และการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนา ของแม่ชีในพุทธศาสนาเถรวาทและจากการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา”

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาศักยภาพแม่ชีไทยในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า จากการลงพื้นที่สำรวจ และศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมา การสร้างชุมชน วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช การบริหารจัดการ และบทบาทหน้าที่ของแม่ชี จากหัวหน้าแม่ชีและแม่ชี 10 สำนัก ได้แก่ แม่ชีสำนักแม่ชีวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ สำนักชีรัตนไพบุลย์ สำนักแม่ชีเนกขัมมาภิรมย์สถาน วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร สำนักแม่ชีสงบจิตต์ สำนักแม่ชีศาลาสันติสุข สำนักแม่ชีวัดเสนหา สำนักประชุมনারีสมาคมศีลธรรม วัดมหาธาตุวรวิหาร สถาบันแม่ชีไทยสาขาปากท่อ สำนักแม่ชีสนามชีและสำนักแม่ชีวัดบุญทวี (ถ้ำกลบ) ผลการวิจัยพบว่า แม่ชีไทยมีบทบาทและหน้าที่ในการทำงานด้านการศึกษา การบริการสังคมสงเคราะห์ การเผยแผ่ศาสนา และการปกครอง จากการศึกษา ศักยภาพของแม่ชี ทำให้ทราบว่า แม่ชีมีการทำงานร่วมกันในลักษณะของคณะกรรมการบริหารมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย คณะกรรมการบริหารสถาบันแม่ชีไทย และคณะกรรมการสมาคมสถาบันแม่ชีไทย ตลอดจนการได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าภาค คณะกรรมการสำนักแม่ชี ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญยิ่ง ตลอดจนแม่ชียังได้ทำหน้าที่ในการทำงานทางพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาด้วยการส่งเสริมแม่ชีเรียนธรรมศึกษา อภิธรรม บาลีศึกษา การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านบริการสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนประสบภัย ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม จะเห็นได้ว่า ภาระงานข้างต้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แม่ชีต้องได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีความรู้มากยิ่งขึ้น ได้รับการพัฒนาทักษะและความสามารถทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ปัจจุบันแม่ชีมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนทั้งการศึกษาทางโลกในระดับที่สูงขึ้นและการศึกษาธรรม ทั้งนี้ แม่ชีบางท่านได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากสำนักแม่ชีต้นสังกัดและหรือทุนตนเอง และจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากศึกษาศักยภาพแม่ชีทำให้ทราบถึงความต้องการของแม่ชีที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองหรือต่อยอดจากความรู้เดิมที่มีอยู่ด้านการรู้ภาษาบาลี การพัฒนาจิต การใช้เทคโนโลยี การปฏิบัติกรรมฐาน และภาษาอังกฤษ จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำมาสู่กระบวนการคัดเลือกหัวข้อที่จะพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยโดยพิจารณาจากการนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและความสามารถในการเข้าร่วมอบรม ซึ่งได้ผลการคัดเลือกได้หัวข้อที่จะจัดอบรม คือ บาลีในชีวิตประจำวันและกรรมฐานในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสำนักแม่ชีและแม่ชี คณะผู้วิจัยได้นำมากำหนดรูปแบบด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรมและความสะดวกในการเข้าอบรม ผลการวิจัยพบว่า การนำรูปแบบการฝึกอบรม (Training) แบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting เน้นการพัฒนาความรู้และเสริมทักษะร่วมกับการบรรยาย (Lecture) การอธิบายเนื้อหาสาระโดยวิทยากรเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านภาษาบาลีและกรรมฐาน มีลักษณะของการสื่อสารระหว่างวิทยากรกับแม่ชี เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์จริง ด้วยกระบวนการ 1) กำหนดหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” การกำหนดวัตถุประสงค์ของการอบรม คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย ประกอบด้วย หัวข้อการอบรมบาลีในชีวิตประจำวันและกรรมฐานในชีวิตประจำวัน และเพื่อให้แม่ชีที่เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและนำไปใช้ในการทำงานทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) การจัดทำแผนการอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” เนื้อหาประกอบด้วยความรู้ความสำคัญของภาษาบาลี ฝึกอ่าน เขียนและแปลภาษาบาลี การศึกษาความหมายและการวิเคราะห์ศัพท์ และจำนวนตัวเลขในภาษาบาลี ซึ่งจัดอบรมวันจันทร์ พุธ และศุกร์ วิทยากร คือ พระมหาสารโรจน์ ปญญาวชิโร (ป.ธ. 9) และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” เนื้อหาประกอบด้วยความรู้เรื่องกรรม การกำหนดอธิยาบทใหญ่ การกำหนดอธิยาบทย่อย การกำหนดครูป นาม ชันธ 5 กำหนดตามดุสัณยชัย 10 ผ่านการรับรู้ และกำหนดตามดวงค์แห่งการรู้แจ้ง วิทยากร คือ พระมหานุกุล อภิปัญญา (ป.ธ.9), ดร. จัดอบรมวันอังคาร พุธ ศุกร์ และเสาร์ หัวข้อละ 15 ครั้ง เวลา 13.30 น.-15.00 น. ออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meetings และ 3) กำหนดตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายเพื่อการวัดและประเมินผลความรู้ก่อนและหลังการอบรม จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ 2 ค่าเป้าหมาย ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ค่าคะแนนผลการทดสอบของผู้เข้าอบรมหัวข้อบาลีในชีวิตประจำวัน ค่าเป้าหมาย ≥ 5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบผู้เข้าอบรมหัวข้อกรรมฐานในชีวิตประจำวัน ค่าเป้าหมาย ≥ 3.00 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5.00

วัตถุประสงค์ที่ 3 จากการกำหนดรูปแบบข้างต้น นำมาสู่การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ประกอบด้วย 1) การสรรหาและคัดเลือกผู้สมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยได้กำหนดวิธีการรับสมัคร 2 วิธี คือ ลงพื้นที่รับสมัครและการรับสมัครออนไลน์ผ่าน Google Form ตั้งแต่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ - 8 มีนาคม พ.ศ. 2566 ได้ผู้สมัครหัวข้อบาลีในชีวิตประจำวันจำนวน 22 คน และหัวข้อกรรมฐานในชีวิตประจำวัน จำนวน 22 คน รวมทั้งสิ้น 44 คน และดำเนินการประกาศรายชื่อผู้ผ่านการคัดเลือกเข้าอบรม 2) จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ เริ่มจากการปฐมนิเทศผู้เข้าอบรมทั้ง 2 หัวข้อในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2566 การชี้แจงข้อกำหนดและประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม การจัดอบรมตามแผนการอบรมตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม - 15 เมษายน พ.ศ. 2566 ทั้ง 2 หัวข้อการอบรมมีรูปแบบการอบรมที่กำหนดไว้เป็นพื้นฐาน คือ ก่อนอบรมจะนำสวดมนต์ ไหว้พระ และนั่งสมาธิ จากนั้น นำเข้าสู่เนื้อหาและการปฏิบัติทำแบบฝึกหัดและนั่งกรรมฐาน 3) การประเมินผลการจัดอบรมหัวข้อบาลีในชีวิตประจำวัน มีผลการประเมิน ดังนี้ ค่าคะแนนความรู้ความเข้าใจผู้เข้าอบรมหัวข้อบาลีในชีวิตประจำวัน ก่อนการอบรมได้ 7 คะแนน หลังการอบรมได้ 9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 ด้านการนำไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 4.183 อยู่ในระดับมาก ด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ย 4.680 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดอบรมมีค่าเฉลี่ย 4.383 อยู่ในระดับมาก และหัวข้อกรรมฐานในชีวิตประจำวัน ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจผู้เข้าอบรมหัวข้อกรรมฐานในชีวิตประจำวัน ก่อนการอบรมค่าเฉลี่ย 3.048 หลังการอบรมค่าเฉลี่ย 3.742 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5 ด้านการ

นำไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 4.120 อยู่ในระดับมาก ด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ย 4.726 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดอบรมมีค่าเฉลี่ย 4.561 อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ หากมีการจัดอบรมอีกอยากจะให้พิจารณาจำนวนครั้งของการอบรมเพื่อจะได้ทราบในเนื้อหาบาลีมากยิ่งขึ้น อาจจะปรับจาก 15 วัน เป็น 1 เดือน ควรมีการอบรมพัฒนาศักยภาพแม่ชีครั้งต่อไป น่าจะมีอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับชาวต่างชาติ วิชากรรมฐานตอบโจทย์การใช้ชีวิตให้มีความสุขได้ ฟันทุกซี่ได้ มีความมั่นใจที่จะแนะนำคนอื่นได้ การอบรมออนไลน์เหมาะกับทุกคนทุกกาลทุกสถานที่ ธรรมฐานครั้งนี้ ทำให้ได้ฟัง ได้คิดทำ ตามบางทีสัญญาที่เสื่อม พอได้ฟังซ้ำก็จำได้ และทำให้มีความขยันที่จะปฏิบัติยิ่งขึ้น รู้ผิดถูก นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปแก้ไขปัญหาชีวิตได้ มีสติขบเคลือบยิ่งขึ้น 4) ปณิณิเทศและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้กำหนดไว้ในวันสุดท้ายของการอบรมหัวข้อบาลีในชีวิตประจำวัน 14 เมษายน พ.ศ. 2566 และหัวข้อกรรมฐานในชีวิตประจำวัน 15 เมษายน พ.ศ. 2566 เวลา 15.30-16.10 น. ผู้เข้าอบรมได้แรงบันดาลใจจากการเรียนภาษาบาลี รู้สึกชอบ หากมีโอกาสจะไปสอบบาลี การนำความรู้ไปต่อยอดและนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ฟันความจำ บางอย่างไม่เข้าใจก็ถูกเปิดเผยและเข้าใจในการกำหนดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดอารมณ์ยิ่งกว่านั้นการอบรมควบคู่ไปกับการเปิดพระไตรปิฎกทำให้ได้รับความรู้มากขึ้น สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 5) การติดตามและขยายผลการนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานทางพระพุทธศาสนา การสอน การถ่ายทอดความรู้ และ Up-skills ต่อยอดความรู้และทำงานในพระพุทธศาสนาของแม่ชีไทยในฐานะครูผู้สอน ผู้นำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นการเผยแผ่ศาสนาไม่ว่าจะเป็น การอ่าน การเขียน การสวดมนต์ไหว้พระ การสอนภาษาบาลี การสอนธรรม การสอนคุณธรรมจริยธรรม การปฏิบัติตนต่อบุพการีและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เช่น ผู้นำกิจกรรมสวดมนต์และปฏิบัติธรรมโครงการยุวพุทธมามกะศรีอินทราภิชาใจ ในปฏิบัติธรรมรักษาศีล 8 วันวิสาขบูชา โครงการภวานากับสุขภาพเพื่อความสุขของชีวิต ครูสอนกรรมฐานที่ศูนย์วิปัสสนาวิชชาตุ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และผู้นำกิจกรรมวันแม่ของออสเตรเลียซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพแม่ชีและขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของแม่ชีเป็นการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเรียนรู้ การเสียสละและการประพฤติปฏิบัติดีเป็นหน้าที่ของแม่ชีที่ต้องสร้างความคิดเป็นแบบอย่างให้กับสังคม ภายใต้แรงขับที่ทำให้แม่ชีนั้น ทำงานในพระพุทธศาสนาเกิดจากการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันระหว่างแม่ชีด้วยกันและร่วมกับสถาบันแม่ชีไทย มีเป้าหมายและความมุ่งมั่นของการเป็นนักบวชที่ชัดเจน การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในศักยภาพของแม่ชี และมีความเสียสละจริงใจต่อการทำงานในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ข้อเสนอของการพัฒนาศักยภาพสู่การปฏิบัติ เรียกว่า “ศักยภาพสู่การสร้างแรงบันดาลใจ” ดังภาพประกอบที่ 1

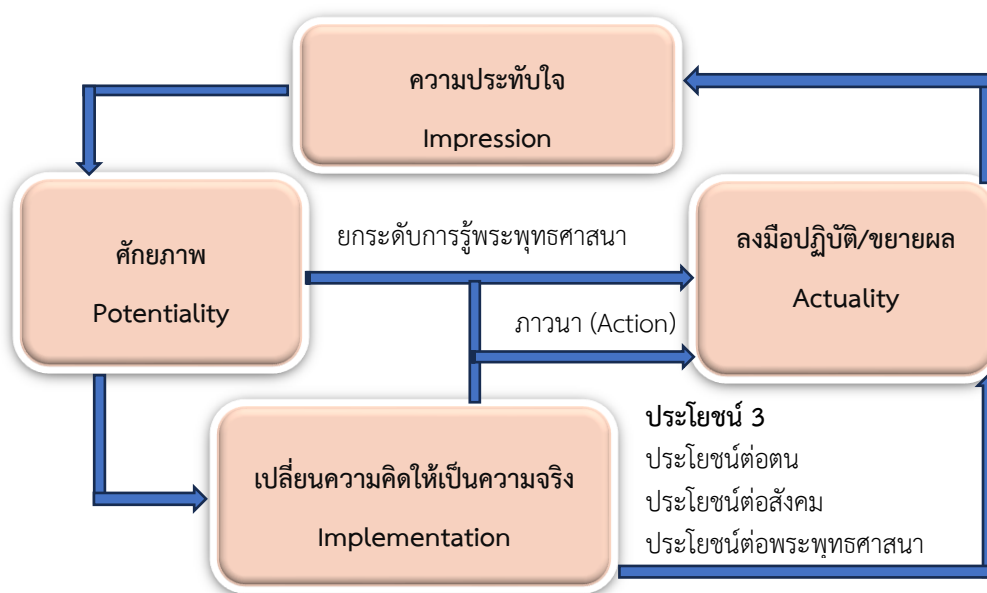

Figure 1: Potentiality toward Making an Impression

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาท ด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย ด้วยการวางแผนพัฒนาศักยภาพทั้งในระดับบุคคล ระดับสำนักแม่ชีและระดับสถาบันแม่ชีไทยเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพการรู้พระพุทธศาสนาและนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้มาปฏิบัติงานเพื่อพระพุทธศาสนาด้วยการเรียนธรรม รัฐธรรม ปฏิบัติธรรม ปัญญาแห่งธรรมและเผยแผ่ธรรมผ่านกระบวนการเชิงระบบประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) ที่มีแผนพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาเน้นการพัฒนาความรู้ ด้านการฝึกอบรมเน้นการพัฒนาทักษะ และด้านความสามารถเน้นการสนับสนุน กระบวนการ (Process) การส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนาด้วยรูปแบบการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นการพัฒนาความรู้และเสริมทักษะร่วมกับการบรรยาย (Lecture) อธิบายเนื้อหาสาระโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ผสมผสานกับการฝึกปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ (Output) การรู้พระพุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานในพระพุทธศาสนายังประโยชน์แห่งตน คือ ศักยภาพระดับบุคคลเพิ่มขึ้น เชื้อมั่นและมั่นใจในตนเอง ความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น แรงจูงใจในการทำงานเพิ่มขึ้น ประโยชน์แห่งพระพุทธศาสนา คือ รักษาพระพุทธศาสนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ประโยชน์แห่งสังคม คือ ความศรัทธาในแม่ชี ทศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาและทศนคติที่ดีต่อแม่ชี ภายใต้บริบทของการทำงานด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา ด้านบริการสังคมและสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการรักษาระเบียบปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

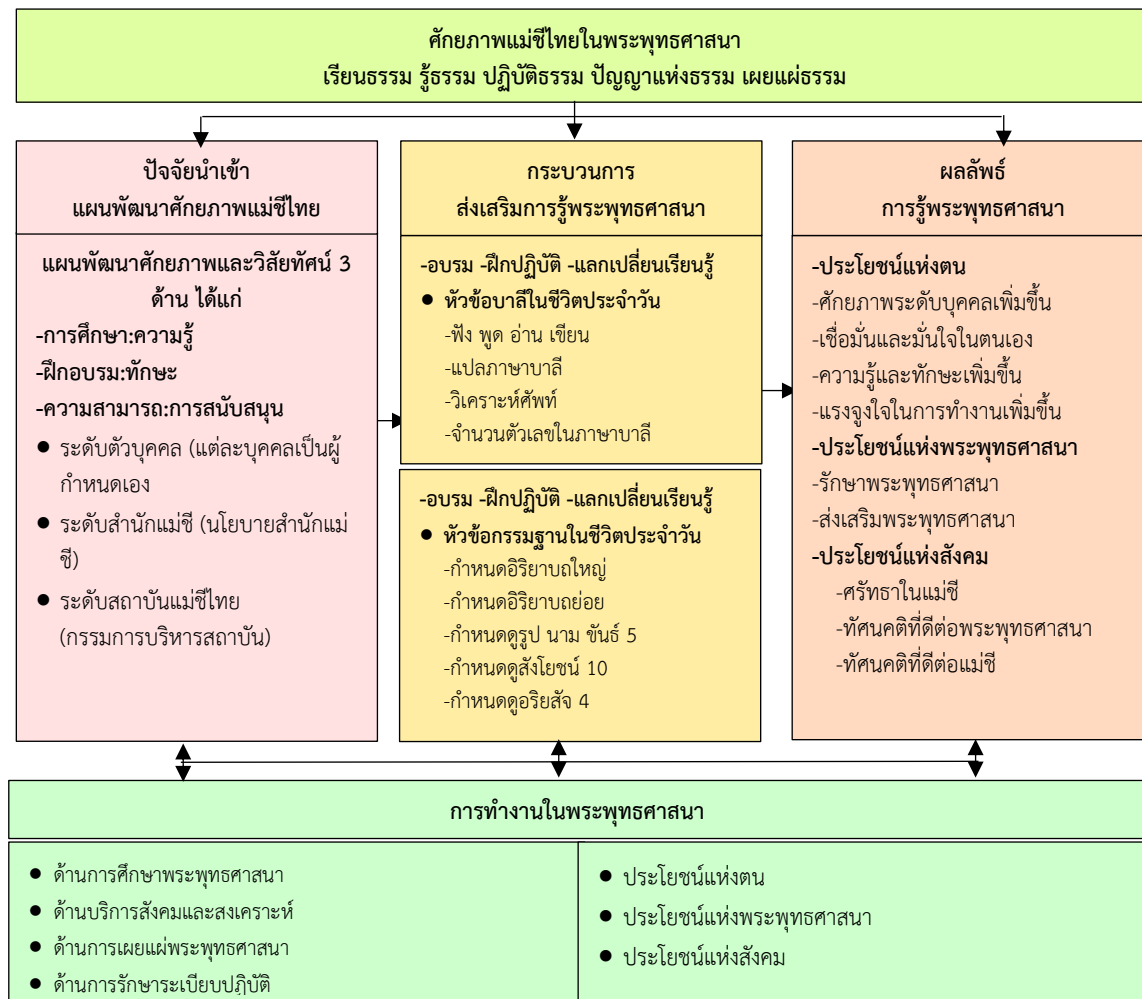

Figure 2: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แม่ชีมีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและการฝึกตนให้เป็นผู้มีปัญญาและรู้พระพุทธศาสนา เพราะแม่ชีมีความเชื่อว่า หากตนมีความรู้ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับธรรมศึกษา อภิธรรม บาลีศึกษา จะส่งผลให้แม่ชีมีศักยภาพในตนเองจะได้นำมาใช้ในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา การรับใช้สังคมและการดำรงชีพของตนในฐานะของการเป็นนักบวชได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผลดีต่อศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2022) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์มีศักยภาพสูง มีความสามารถที่จะศึกษาฝึกตนได้ ศักยภาพนี้เรียกว่า โพรธิ ซึ่งแสดงว่าจุดเน้นอยู่ที่ปัญญาและศักยภาพที่มนุษย์ฝึกได้ และในด้านของปัญญาให้เห็นว่าแก่นนำของการฝึกศึกษาอยู่ที่ปัญญาและศักยภาพสูงสุดก็แสดงออกที่ปัญญา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pilouk (2020) กล่าวถึงบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาได้แก่ บทบาทเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองซึ่งเป็นบทบาทหลักและเป็นพื้นฐานที่นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนายึดถือและเป็นหน้าที่ คือ การศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง เป็นศักยภาพระดับปัจเจกบุคคล เมื่อมีศักยภาพเกิดขึ้นในตนเองแล้ว การสั่งสอนศาสนิกชนจึงเป็นบทบาทตามมา และบทบาทพัฒนาสังคม เพื่อการสร้างประโยชน์แก่สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ จึงเป็นช่องทางที่นักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาจะสร้างพื้นที่ในสังคมและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ Falk (2007) ได้กล่าวถึงชีวิตพรหมจรรย์มีความหมาย

ในตัวเองในฐานะเป็นนักบวชหญิงในทัศนคติเป็นชีวิตที่ดีกว่าการใช้ชีวิตทางโลก จึงสรุปได้ว่า แม่ชีมองตัวเองว่าเป็นนักบวชอยู่ในศาสนาไม่ใช่คฤหัสถ์ และแม่ชีเป็นผู้สร้างสรรค์และสร้างความหมายใหม่ในสังคมไทย แม่ชีได้กำลังใจในการศึกษาคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา และแม่ชียังได้ศึกษาภาษาบาลี และเห็นว่าความรู้ทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญเป็นสิ่งที่ช่วยให้แม่ชีสามารถนำความรู้ไปประพฤติปฏิบัติและทำงานในศาสนาได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cook (2010) ได้ศึกษาบทบาทแม่ชีทางศาสนาที่สำคัญทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ การสอนสมาธิ การไปบิณฑบาต และยังเข้าใจในงานของตนเองว่ามีความสำคัญทางศาสนาได้รับการยอมรับในสาธารณะมากขึ้นและสามารถปฏิบัติสมาธิแบบชาววัดมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ศักยภาพของแม่ชีในการดำรงตนและการทำงานในพระพุทธศาสนานั้น ผลการวิจัยของคณะผู้วิจัยในประเด็นบทบาทของแม่ชีที่มีความแตกต่างจาก Suwanbuppha (2002) ได้ศึกษาบทบาทของแม่ชีในปัจจุบันไว้ว่าแม่ชียังคงทำหน้าที่ดูแลการทำครัว การทำความสะอาด การจัดการและกิจกรรมทั่วไปในวัด แสดงถึงสังคมไม่ได้ยอมรับสถานภาพนักบวชของแม่ชีและทัศนคติที่มีต่อแม่ชีและความสามารถที่จำกัดของแม่ชีและอีกมุมหนึ่งที่ Machee Nathathai Chatinawat (2021) ได้กล่าวถึงโครงสร้างและหน้าที่ประจำของแม่ชี คือ นั่งสมาธิศึกษาวิชาธรรมกายขั้นสูงด้วยการปฏิบัติภาวนา แม่ชีโรงครัว มีหน้าที่หลักในการประกอบอาหารทุกประเภทรวมถึงขนมและน้ำปานะ แม่ชีศาลา มีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดเรียบร้อยภายในศาลาฉันอาหาร และแม่ชีนักเรียน นอกเหนือจากการทำงานที่โรงครัวและศาลายังได้รับอนุญาตให้ศึกษาปริยัติธรรม ศึกษาภาษาบาลีและธรรมศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การกำหนดรูปแบบด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีที่ปรากฏในสังคมไทย ด้วยการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นการพัฒนาความรู้และเสริมทักษะร่วมกับการบรรยาย (Lecture) อธิบายเนื้อหาสาระโดยวิทยากรเชี่ยวชาญเฉพาะทางภาษาบาลีและกรรมฐาน มีลักษณะของการสื่อสารระหว่างวิทยากรกับแม่ชี เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์จริง ด้วยกระบวนการ 1) กำหนดหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ การจัดทำแผนการอบรม อีกทั้งยังพบว่ารูปแบบการพัฒนาศักยภาพได้บูรณาการหลักไตรสิกขา คือการนำบูชาพระรัตนตรัย (ศีล) ก่อนเริ่มอบรม การนั่งกรรมฐานก่อนหรือหลังการอบรม (สมาธิ) และการอบรมให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอบรม (ปัญญา) เป็นหนึ่งในกระบวนการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ Metheeworachat (2020) พบว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามแนวพุทธศาสนาจะต้องเริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการ 3 ประการ คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา โดยบูรณาการกับหลักธรรมไตรสิกขา จะก่อให้เกิดศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม Fukitkan (2016) ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การพัฒนาทางการศึกษา การฝึกอบรมและการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ประสบความสำเร็จได้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย มีแผนการอบรมหลักสูตรที่ประกอบด้วยกรอบอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและยังสอดรับด้วยกิจกรรมระหว่างอบรม ทั้งการฟัง พูด อ่านเขียนภาษาบาลีกับการรู้กรรมฐานพร้อมฝึกปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ Nipakasem et al. (2021) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติแก่บุคคลทั่วไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้หลักธรรมจนนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางพุทธ นอกจากนี้ ผลการประเมินการนำความรู้ไปใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานในพระพุทธศาสนานั้นพบว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดียิ่งขึ้น การได้รับความรู้ใหม่ๆ และเป็นประโยชน์ต่อการทำงานทางพระพุทธศาสนา สามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ในการทำงาน

เป็นผู้นำกิจกรรมทางศาสนา การสอนธรรมและคุณธรรมจริยธรรมและการเป็นครูสอนวิปัสสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phromtha (1994) ได้กล่าวว่าปัจจุบันสตรีมีจำนวนมากที่อุทิศตนบวชเป็นแม่ชี และได้มีการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีบทบาทเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sirarodjananan (2017) ให้ความเห็นว่าแม่ชีไม่เพียงแค่สอนเท่านั้น แต่ยังสรรค์สร้างเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันเชิงคุณธรรมและแนะนำเยาวชนให้เห็นคุณค่าของความรักในมิติคุณค่าของพระพุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์และสังคม ยิ่งกว่านั้น Chulvanich, and Wattanapradit (2019) ได้ย้ำให้เห็นถึงศักยภาพของสตรี ไว้ว่าผู้หญิงมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหา มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นให้เกิดการพัฒนาได้

สรุป

จากการศึกษาศักยภาพแม่ชีไทยในสังคมไทย ด้วยการลงพื้นที่สำรวจและศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมา การสร้างชุมชน วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช การบริหารจัดการ และบทบาทหน้าที่ของแม่ชี จากหัวหน้าแม่ชีและแม่ชี 10 สำนัก จะเห็นได้ว่า แม่ชีไทยมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการทำงาน ด้านการศึกษา การบริการสังคมสงเคราะห์ การเผยแผ่ศาสนา และการปกครอง ที่ต้องอาศัยความรู้และความสามารถทางพระพุทธศาสนาในการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนา ซึ่งพบได้ว่าปัจจุบันแม่ชีทำงานด้านการศึกษาด้วยการส่งเสริมแม่ชีเรียนธรรมศึกษา อภิธรรม บาลีศึกษา การให้แม่ชีมีบทบาทในการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านบริการสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนประสบภัย ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสอนธรรม การสอนศีลธรรมจริยธรรม และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม และยังพบว่าแม่ชีมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนทั้งการศึกษาทางโลกในระดับที่สูงขึ้นและการศึกษาธรรม ทั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากสำนักแม่ชีต้นสังกัดและหรือทุนตนเอง และงานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงความต้องการของแม่ชีที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านการรู้ภาษาบาลี การพัฒนาจิต การใช้เทคโนโลยี การปฏิบัติกรรมฐาน และภาษาอังกฤษ จากนั้นนำมาสู่กระบวนการคัดเลือกหัวข้อที่จะพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ผลการคัดเลือกได้หัวข้อที่จะจัดอบรม คือ บาลีในชีวิตประจำวันและกรรมฐานในชีวิตประจำวัน

สำหรับรูปแบบด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีที่ปรากฏในสังคมไทย ได้กำหนดรูปแบบในลักษณะของการจัดอบรม เน้นการพัฒนาความรู้และเสริมทักษะร่วมกับการบรรยายเนื้อหา ลงมือปฏิบัติจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์จริงระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วมอบรม ทั้งนี้ ได้กำหนดรูปแบบการจัดอบรม ดังนี้ 1) กำหนดหัวข้อหลักสูตรที่จะอบรม กำหนดวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย และเพื่อให้แม่ชีที่เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและนำไปใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) การจัดทำแผนการอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” ประกอบด้วย เนื้อหาที่จะอบรม วัน เวลา สถานที่ 3) กำหนดตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายเพื่อการวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมต่อการจัดอบรม

ประเด็นสุดท้าย การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาท ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าแม่ชีไทยมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและความสามารถที่จะศึกษา ฝึกฝนตนเองให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดปัญญา โดยผ่านรูปแบบของการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา เพื่อสร้างความมั่นใจในการที่จะนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ตลอดจนการขยายผลนำไปสู่การขับเคลื่อนการทำงาน

ในพระพุทธศาสนา การรับใช้ชุมชนและสังคม อันจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเชิงคุณธรรมและแนะนำคนในสังคมให้เห็นคุณค่าของความรักในมิติคุณค่าของพระพุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์และสังคม สงเคราะห์ช่วยเหลือ การนำพาเยาวชนและชุมชนให้มีพลังแห่งการทำความดีร่วมกันเพื่อประโยชน์แห่งตน ประโยชน์แห่งพระพุทธศาสนาและประโยชน์แห่งสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แม่ชีมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนทั้งการศึกษาทางโลกในระดับที่สูงขึ้นและการศึกษาธรรม การเรียนบาลีศึกษา และอภิธรรม ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากสำนักแม่ชีต้นสังกัดและหรือทุนตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการทำงานทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีพของตนในฐานะของการเป็นนักบวชได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผลดีต่อศาสนา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) ควรดำเนินการสำรวจความต้องการเชิงลึกที่จะนำมาพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยทั้งด้านความรู้ และทักษะสู่ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา

2) ควรมีการกำหนดเป็นแผนพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทของสังคมในปัจจุบันและสนองต่อความต้องการของทุกภาคส่วนที่ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและการรับใช้สังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้วยวิธีการฝึกอบรมและการบรรยายบูรณาการกับการปฏิบัติจริงแทรกด้วยหลักคำสอน โดยการยึดความต้องการของผู้เข้าอบรมและวัตถุประสงค์ของการอบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงานในพระพุทธศาสนา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) ควรสร้างเครื่องมือในการผลักดันให้เกิดการทำงานในพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมกระบวนการรู้พระพุทธศาสนาและการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย

2) ควรต่อยอดองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านอื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมและเพิ่มพูนการรู้พระพุทธศาสตร์ควบคู่กับศาสตร์สมัยใหม่ในเชิงวิชาการและขยายผลสู่การนำไปใช้ในการทำงานในพระพุทธศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แม่ชีไทยมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรมและมีความรู้เพิ่มขึ้นจากพระไตรปิฎก สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการทำงานทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) ควรบูรณาการความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นฐานในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยอย่างเป็นระบบจนกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของแม่ชีไทย

2) ควรสร้างความเข้มแข็งในอัตลักษณ์และศักยภาพของแม่ชีไทยที่มีส่วนให้เกิดคุณค่า ความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อสังคมไทยและชาวโลก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยตลอดช่วงชีวิต โดยมุ่งเน้นการเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแม่ชีไทยในแต่ละช่วงวัย

2.2 ควรมีการวิจัยเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย เพื่อการทำงานในพระพุทธศาสนา

2.3 ควรมีการวิจัยศักยภาพแม่ชีไทยกับบทบาทผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการทำคุณประโยชน์ต่อสังคม

References

- Chulvanich, S., & Wattanapradit, K. (2019). Women and Sangha: A Study of Ways for Women's Participation in the Development of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. *Journal of MCU Peace Studies*, 7 (Supplement Issue), S122-S135.
- Cook, J. (2010). *Meditation in Modern Buddhism: Renunciation and Change in Thai Monastic Life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Falk, L. M. (2007). *Making Fields of Merit: Buddhist Female Ascetics and Gendered Orders in Thailand*. Copenhagen: NIAS Press.
- Fukitkan, C. (2016). *Human Resource Development*. Bangkok: SE-Education, Plc.
- Machee Nathathai Chatinawat. (2021). Thai Nun Status: A Case study of Wat Park Num Bhasichroen. *Journal of Graduate Studies Review*, 17(1), 124-143.
- Machee Sunee Neamsawas, Kamolsukudom, N., Hassanet, J., & Chayrassameegul, W. (2015). A Study Strategic Preparation Plan for Thai Nun for Asean Economic Community in B.E. 2558. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 6(1), 31-42.
- Machee Khitsana Raksachom, K., & Seeger, M. (2013). *The Problems and Solutions on the Higher Education Access for Thai Nuns*. (Research Report). Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- McCathy, D. (2013). *Using 9-Box the Performance and Potential Matrix to Assess and Develop Talent*. Durham: The University of New Hampshire.
- Metheeworachat, W. (2020). Buddhist Method Development of Personnel Potential of Local Administrative Organizations, Nakhon Sawan Province. *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College*, 8(1), 443-454.
- Nipakasem, U. et al. (2021). A Study of Lay Person's Role in Promoting Buddhism as Found in Theravada Buddhism Scriptures. *Journal of Prajna Ashram*, 3(1), 1-12.
- Phromtha, S. (1994). Women in Buddhism. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 1(3), 38-51.
- Pilouk, P. (2020). Guidelines for Adaptation and Role of Buddhist Female Priests in Thai Society 4.0 Era. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(9), 409-420.
- Sirarojjananan, M. (2017). Nun: Woman Who Guides the Way of Love. *Journal of Graduate Studies Review*, 13(2), 160-175.
- Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto). (2022). *Dharma Collection Book: Human Potential Is the Beginning of Buddhism*. Retrieved October 27, 2022, from <https://www.payutto.net/book-content/>

Suwanbuppha, P. (2002). *Nuns and Educational Missions in Thailand*. Bangkok: Office of the National Education Commission.

Thai Nuns Institute. (2019). *50 Years Thai Nuns Institute*. n.p.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู*

Learning Management Based on the 5-STEPs Learning Process in Combination with Thinking Tools for Pre-Service Teachers

¹ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์, ²วาสนาไทย วิเศษสัตย์, ³ขอบฟ้า จันทร์เจริญ

⁴วิรุทธิ์ ชุติมารังสรรค์ และ ⁵ภัทรวรรณ คำแปล

¹Channarong Wisetsat, ²Wassanathai Wisetsat, ³Khobfa Chancharoen,

⁴Wirayut Chutimarangsan and ⁵Pattarawan Kamplae

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Thailand.

⁴Corresponding Author's Email: iis.qim@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด 2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดเป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ประชากร คือ นักศึกษาวิชาชีพครู จำนวน 413 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 60 คน สุ่มโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแนวคิดหลัก แบบประเมินความเหมาะสมของการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบที

ผลการศึกษาพบว่า 1) การสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งมีการใช้เครื่องมือการคิดที่แตกต่างกันจำนวน 5 เครื่องมือ โดยขั้นที่ 1 ระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question ขั้นที่ 2 แสวงหาสารสนเทศจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table ขั้นที่ 3 สร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat ขั้นที่ 4 การสื่อสารเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping และขั้นที่ 5 ตอบแทนสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; เครื่องมือการคิด; นักศึกษาวิชาชีพครู; กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to synthesize the 5-STEPs learning process in combination with thinking tools; and 2) to investigate the learning management based on the 5-STEPs learning process in combination with thinking tools. The

*Received August 16, 2023; Revised October 16, 2023; Accepted October 19, 2023

study employed experimental research method. The population consisted of 423 pre-service teachers. The sample group consisted of 60 pre-service teachers in mathematics, selected through a cluster sampling procedure, with the classroom serving as the sampling unit. There were four research instruments, namely: 1) assessment form to measure congruence of main concepts; 2) assessment form to measure propriety of synthesis of learning management process; 3) learning management plans; and 4) assessment form to review learning achievement. The obtained data were analyzed by t-test.

From the study, the following results were found: 1) The synthesis of the 5-STEPs learning process combined with thinking tools revealed that there are five STEPs with five different thinking tools. The first STEP is to identify questions for learning management by using 'key question' as a thinking tool. The second STEP is to search for information about learning management by using the 'round table' as a thinking tool. The third STEP is to build a body of knowledge for learning management by using 'place mat' as a thinking tool. The fourth STEP refers to learning communication by using 'mind mapping' as a thinking tool. The fifth STEP is to compensate the society by learning management using 'invention' as a thinking tool; and 2) The posttest of learning management through the 5-STEPs learning process combined with thinking tools for pre-service teachers is higher than the pretest with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Learning Management; Thinking Tools; Pre-Service Teachers; 5-STEPs Learning Process

บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมในการประกอบอาชีพ และสร้างความสำเร็จให้กับตนเองในอนาคต (Weiss, and Legrand, 2011) ครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย ความคิด และสติปัญญา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาศาสตร์การสอนตั้งแต่เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู (Bellanca, 2010) จากความสำคัญดังกล่าว มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจึงจัดวิชา ศาสตร์การสอน เป็นรายวิชาสำคัญสำหรับพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู

ประเด็นสำคัญในการพัฒนาศาสตร์การสอนคือการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญและมีประสิทธิภาพมาก เพราะเป็นวิธีการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถขยายความรู้ และประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในสังคมที่ผันผวนอย่างรวดเร็วได้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ประกอบด้วย การระบุคำถาม การแสวงหาสารสนเทศ การสร้างความรู้ การสื่อสาร และการตอบแทนสังคม กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดนี้จะเป็นกระบวนการช่วยพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ (Techakupt, 2002)

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด (Thinking Tools) ถูกใช้อย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เพราะเครื่องมือคิดสามารถช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางความคิด ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เป็นอย่างดี เครื่องมือคิดมีหลายชนิด ได้แก่ Key Question, Walk and Talk, Think Pair Share, Roundtable, Round Robin, Mind Mapping, Jigsaw, Wall Thinking, Place Mats, Card add Chart, Brainstorming, Hot Ball, Six Thinking Hats, Corners และ ชักเย่อความคิด (Chaiyabang, 2019) จิตใจความคิดของผู้เรียนก็จะล่องลอยไปตามแนวทางความคิดที่เขาคุ้นเคยและอยู่ในวังวนความคิดเดิมๆ เครื่องมือคิดนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะถูกค้นคิดและพัฒนาโดย De Bono (2016) ซึ่งถูกนำไปใช้ในหลายประเทศทั่วโลกเป็นเวลากว่า 20 ปี เป็นเครื่องมือที่เรียนรู้ง่ายฝึกฝนง่ายและนำไปใช้ได้ง่าย Amorncheewin (2011) ได้กล่าวว่าผู้ที่เรียนจะคิดได้ดีก็ต่อเมื่อได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม นอกเหนือจากครูในห้องเรียนแล้ว บรรยากาศในการเรียนที่สำคัญคือเครื่องมือคิดและเทคนิคต่างๆ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยพัฒนาการคิดของผู้เรียน เครื่องมือคิดที่ได้การยอมรับและนำไปใช้ได้ผลดีในต่างประเทศ ได้แก่ Mind Mapping การคิดแบบหมวกหกใบ กฎเจ้านักคิด การคิดด้วยการถาม การคิดแบบ CORT การคิดด้วยเทคนิค SCAMPER นอกจากนี้ De Bono (2016) เป็นผู้ริเริ่มแนวความคิดเรื่อง การคิดนอกกรอบและเป็นคนพัฒนาเทคนิคเครื่องมือคิดจนกระทั่งมีเครื่องมือคิดที่เรียกว่า Six Thinking Hats ซึ่งเครื่องมือคิดชนิดนี้เป็นวิธีคิดที่มีมุมมองแบบรอบด้าน ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับผู้เรียน (Cam, 2006) เพราะนอกจากจะช่วยสร้างสิ่งใหม่ๆ แล้ว ยังช่วยในการคิดค้นกลยุทธ์แก้ไขปัญหาต่างๆ ในการจัดการศึกษา (Woods, and Rosenberg, 2016)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์การสอนที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการเป็นครูในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 สาขาวิชา ได้แก่ การศึกษาปฐมวัย วิทยาศาสตร์ทั่วไป คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คอมพิวเตอร์ศึกษา สังคมศึกษา ดนตรีศึกษา พลศึกษา และ ศิลปศึกษา รวมจำนวน 413 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 60 คน สุ่มโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ขอบเขตด้านฐานข้อมูล กำหนดฐานข้อมูลสืบค้นจำนวน 7 ฐานข้อมูล ได้แก่ Thai Journals ProQuest Springer Google Scholar ERIC และ Research Gate

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ หน่วยการออกแบบการเรียนรู้ รายวิชาศาสตร์การสอน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด และทดลองจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยออกแบบขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ รายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดหลักของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs และเครื่องมือการคิด

1.1 แหล่งข้อมูล

1) ฐานข้อมูลสืบค้น Thai Journals ProQuest Springer Google Scholar ERIC และ Research Gate

2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน สำหรับประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแนวคิดหลัก

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแนวคิดหลักและแนวคิดพื้นฐาน

1.3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1) ผู้วิจัยศึกษาฐานข้อมูลเพื่อในการสืบค้นงานวิจัยกลุ่มมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ หรือ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แล้วเลือกแบบเจาะจงฐานข้อมูลในการสืบค้น 7 ฐานข้อมูล ได้แก่ Thai Journals ProQuest Springer Google Scholar ERIC และ Research Gate สำหรับสืบค้นเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สืบค้นเอกสารงานวิจัยจากฐานข้อมูล โดยใช้คำค้นเกี่ยวกับ กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs และเครื่องมือการคิด

3) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่สืบค้นได้จากฐานข้อมูล ซึ่งพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 31 เรื่อง วิเคราะห์แนวคิดที่เหมาะสม พบว่าแนวคิดของ Techakupt (2002) เหมาะสำหรับยึดเป็นแนวคิดหลักของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs และ แนวคิดของ Chaiyabang (2019) เหมาะสำหรับยึดเป็นแนวคิดหลักของเครื่องมือคิด

4) ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแนวคิดหลัก พบว่าทุกแนวคิดหลักมีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถใช้เป็นแนวคิดหลักในการสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ได้

ระยะที่ 2 สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด

2.1 แหล่งข้อมูล

ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน สำหรับประเมินความเหมาะสมการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด

2.3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1) ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดของ Techakupt (2002) เหมาะสำหรับยึดเป็นแนวคิดหลักของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs และ แนวคิดของ Chaiyabang (2019) เหมาะสำหรับยึดเป็นแนวคิดหลักของเครื่องมือคิด

2) ดำเนินการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด ซึ่งจะได้ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

ระยะที่ 3 ทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับ นักศึกษาวิชาชีพครู

3.1 แหล่งข้อมูล

1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และ ประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 30 ข้อ ของหน่วยการออกแบบการเรียนรู้ รายวิชาศาสตร์การสอน

2) นักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งกำหนดเป็นประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 สาขาวิชา รวมจำนวน 431 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 60 คน สุ่มโตนวิธีสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3.2 เครื่องมือวิจัย

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน
- 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 ข้อ

3.3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1) สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ และ แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยภาพรวม แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง และ มีความเหมาะสมของแผนค่าเฉลี่ย 4.25 ในระดับดี

2) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

3) ทดลองใช้ (Implementation) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาคณิตศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน ที่ผ่านการหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว โดยรายละเอียดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน จะมี 5 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนจะใช้เครื่องมือการคิดที่แตกต่างกัน มีดังนี้

3.1) STEPS 1 : จัดการเรียนรู้ขั้นระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question

3.2) STEPS 2 : จัดการเรียนรู้ขั้นแสวงหาสารสนเทศจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table

3.3) STEPS 3 : จัดการเรียนรู้ขั้นสร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยขั้นตอนนี้ใช้เครื่องมือการคิด Place Mat

3.4) STEPS 4 : จัดการเรียนรู้ขั้นการสื่อสารจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping

3.5) STEPS 5 : จัดการเรียนรู้ขั้นตอบแทนสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention

4) ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักศึกษาคณิตศาสตร์ ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

5) วิเคราะห์ผลการทดลอง โดยแสดงรายละเอียดผลทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู ดังตาราง 2

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด ผลการวิจัยแสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด

กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs Techakupt (2002)	เครื่องมือคิด Chaiyabang (2019)	กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด
STEPS 1 การระบุคำถาม	เครื่องมือการคิด Key Question	STEPS 1: ขั้นระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้ เครื่องมือการคิด Key Question
STEPS 2 การแสวงหา สารสนเทศ	เครื่องมือการคิด Round Table	STEPS 2: ขั้นแสวงหาสารสนเทศจัดการเรียนรู้โดยใช้ เครื่องมือการคิด Round Table
STEPS 3 การสร้างองค์ ความรู้	เครื่องมือการคิด Place Mat	STEPS 3: ขั้นสร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้ เครื่องมือการคิด Place Mat
STEPS 4 การสื่อสาร	เครื่องมือการคิด Mind Mapping	STEPS 4: ขั้นการสื่อสารจัดการเรียนรู้โดยใช้ เครื่องมือการคิด Mind Mapping
STEPS 5 การตอบสนองสังคม	เครื่องมือการคิด Invention	STEPS 5: ขั้นตอบสนองสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้ เครื่องมือการคิด Invention

จากตาราง 1 จะพบว่ากระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งมีการใช้เครื่องมือการคิดที่แตกต่างกันจำนวน 5 เครื่องมือ โดยขั้นระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question ขั้นแสวงหาสารสนเทศจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table ขั้นสร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat ขั้นการสื่อสารเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping และขั้นตอบสนองสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิด ผลการวิจัยแสดงดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู

การทดลอง	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	P-Value
ก่อนเรียน	60	7.45	3.01	44.38	0.00
หลังเรียน	60	26.15	1.23		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 จะพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: Learning Management Using the 5 STEPs Learning Process
Combining Thinking Tools with Pre-Service Teachers
Adapted the Concept of Techakupt (2002) and Chaiyabang (2019)

จากภาพจะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

STEPS 1: ระบุคำถาม (Learning to Question) เป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการคิด การที่เราจะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การที่เราจะส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ จะต้องเริ่มจากการฝึกให้ผู้เรียนมีความช่างสังเกตเกิดความสงสัยที่จะอธิบาย ซึ่งครูจะมีบทบาทสำคัญในการให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามให้เป็นอย่างสร้างสรรค์ โดยขั้นตอนนี้จะจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question

STEPS 2: แสวงหาสารสนเทศ (Learning to Search) เป็นการสืบค้น สัมภาษณ์ หรือใช้วิธีทดลองทดสอบ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากบุคคลและอินเทอร์เน็ต จากห้องสมุด เอกสาร ตำรา เพื่อนำข้อมูลและสารสนเทศมากลั่นกรอง และคัดสรรในส่วนที่เป็นประโยชน์มาใช้ในชีวิตประจำวันหรือภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยขั้นตอนนี้จะจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table

STEPS 3: สร้างองค์ความรู้ (Learning to Construct) การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้เรียนต้องมีความเข้าใจในการสรุปเหตุผล ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการที่หลากหลาย มีการอภิปราย ถกเถียงในชั้นเรียน ซึ่งครูจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ โดยสามารถพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยที่ใช้เหตุผลให้ได้ข้อยุติและเกิดการยอมรับในการคิดที่แตกต่าง โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ โดยขั้นตอนนี้จะจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat

STEPS 4: การสื่อสาร (Learning to communicate) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นในเวทีนานาชาติ การสื่อสารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้มีทักษะ ตลอดจนพัฒนาเทคนิคและศิลปะวิธีการนำเสนอ ซึ่งครอบคลุมการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารจึงครอบคลุมในมุมกว้าง ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ที่ใช้เทคโนโลยีและการใช้บุคลิกท่าทางที่ทำให้เกิดความเชื่อและน่าฟัง โดยขั้นตอนนี้จะจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping

STEPS 5: ตอบแทนสังคม (Learning to Service) การเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคมเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดประการหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะนอกจากการศึกษาจะพัฒนาปัจเจกบุคคลแล้ว การศึกษายังจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมือง ให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่ในทางสร้างสรรค์ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีจิตสาธารณะ นำปัญหาสังคมมาขบคิดและหาทางในการพัฒนาสังคมให้ดีกว่าเดิม โดยขั้นตอนนี้จะจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question ขั้นแสวงหาสารสนเทศจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table ขั้นสร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat ขั้นการสื่อสารจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping และขั้นตอบแทนสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention สอดคล้องกับ Techakupt (2002) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ STEPS 1 การระบุคำถามเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการคิด การที่เราจะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การที่เราจะส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ จะต้องเริ่มจากการฝึกให้ผู้เรียนมีความช่างสังเกตเกิดความสงสัยที่จะอธิบาย ซึ่งครูจะมีบทบาทสำคัญในการให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามให้เป็นอย่างสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ STEPS 2 แสวงหาสารสนเทศเป็นการสืบค้น สัมภาษณ์ หรือใช้วิธีทดลอง ทดสอบ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากบุคคลและอินเทอร์เน็ต จากห้องสมุด เอกสาร ตำรา เพื่อนำข้อมูลและสารสนเทศมาถ่วงถอย และคัดสรรในส่วนที่เป็นประโยชน์มาใช้ในชีวิตประจำวันหรือภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบ การจัดการเรียนรู้ STEPS 3 สร้างองค์ความรู้การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้เรียนต้องมีความเข้าใจในการสรุปเหตุผล ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการที่หลากหลาย มีการอภิปรายถกแถลงในชั้นเรียน ซึ่งครูจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ โดยสามารถพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยที่ใช้เหตุผลให้ได้ข้อยุติและเกิดการยอมรับในการคิดที่แตกต่าง โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ การจัดการเรียนรู้ STEPS 4 การสื่อสารเป็นทักษะที่มีความจำเป็นในเวทีนานาชาติ การสื่อสารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้มีทักษะ ตลอดจนพัฒนาเทคนิคและศิลปะวิธีการนำเสนอ ซึ่งครอบคลุมการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารจึงครอบคลุมในมุมกว้าง ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ที่ใช้เทคโนโลยีและการใช้บุคลิกท่าทางที่ทำให้เกิดความเชื่อและน่าฟัง และการจัดการเรียนรู้ STEPS 5 ตอบแทนสังคมการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคมเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดประการหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะนอกจากการศึกษาจะพัฒนาปัจเจกบุคคลแล้ว การศึกษายังจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมือง ให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่ในทางสร้างสรรค์ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีจิตสาธารณะ นำปัญหาสังคมมาขบคิดและหาทางในการพัฒนาสังคมให้ดีกว่าเดิม (Techakupt, 2002) สอดคล้องกับ Amorncheewin (2011) ที่ได้นำเสนอแนวคิด Thinking school สอนให้คิด นำเสนอให้เห็นในแง่ของความสำเร็จของการศึกษาเป็นแนวทางที่สถานศึกษาจะได้นำไปบริหารวิชาการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนโดยจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความสามารถทางการคิด สอดคล้องกับ

Chaiyabang (2019) ที่กล่าวว่าอยากให้นักเรียนคิดเก่งต้องนำเครื่องมือการคิดหลากหลายชนิดไปออกแบบการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเพราะเครื่องมือการคิดเหล่านั้นจะเป็นช่วยให้นักเรียนคิดเก่งและทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Cam (2006) ที่ได้กล่าวว่าเครื่องมือการคิดช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพสูง

ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลออกมาเป็นเช่นนี้เพราะว่าในแต่ละขั้นตอนการเรียนรู้จะมีการใช้เครื่องมือการคิด (Thinking tools) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี (Chaiyabang, 2019) ซึ่งในงานวิจัยนี้ ออกแบบการเรียนรู้โดย ขั้นตอน ที่ 1 ระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question ขั้นตอน ที่ 2 แสวงหาสารสนเทศ จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table ขั้นตอน ที่ 3 สร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat ขั้นตอน ที่ 4 การสื่อสารจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping และ ขั้นตอน ที่ 5 ตอบแทนสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention ซึ่งผ่านการหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยจะทำให้ทำให้ได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ (Phusee-orn, 2011)

สรุป

กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่มีการใช้เครื่องมือการคิดที่แตกต่างกันจำนวน 5 เครื่องมือ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ คือ 1) ขั้นระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question 2) ขั้นแสวงหาสารสนเทศ จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table 3) ขั้นสร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat 4) ขั้นการสื่อสารจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping และ 5) ขั้นตอบแทนสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention โดยมีผลการทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนั้นหากผู้สอนที่ต้องการนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ควรออกแบบการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กำหนด และเลือกเครื่องมือการคิดที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 1 ระบุคำถามจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Key Question การจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 2 แสวงหาสารสนเทศ จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Round Table การจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 3 สร้างองค์ความรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Place Mat การจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 4 การสื่อสารจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Mind Mapping และ การจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 5 ตอบแทนสังคมจัดการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือการคิด Invention

ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จากผลการวิจัยเป็นการทดลองกับนักศึกษาวิชาชีพครู จึงมีความเหมาะสมที่จะนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งนักศึกษาจะมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เครื่องมือการคิด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนการเรียนรู้ และใช้เครื่องมือการคิด 5 ชนิด ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้น ได้แก่ Key Question, Round, Place Mat, Mind Mapping และ Invention แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีเครื่องมือการคิดอื่นที่น่าสนใจอีกมากที่ควรนำไปทดลองวิจัยผนวกใช้จัดการเรียนรู้กับกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs อาทิเช่น Brainstorming, Black Bord Share และ Jigsaw เป็นต้น ควรที่จะนำไปออกแบบการวิจัยในครั้งต่อไป

2.2 ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเครื่องมือการคิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จากผลการวิจัยเป็นการทดลองกับนักศึกษาวิชาชีพครูในระดับอุดมศึกษา แต่จากการศึกษากระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs น่าจะจัดการเรียนรู้กับนักเรียนในระดับชั้นพื้นฐานได้แต่ควรออกแบบการเรียนรู้โดยเลือกเครื่องมือการคิดที่ไม่ซับซ้อนที่นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย อาทิเช่น Wall Thinking, Hot Ball และ Key Question เป็นต้น ควรที่จะนำไปออกแบบการวิจัยในครั้งต่อไป

References

- Amorncheewin, B. (2011). *Thinking School*. Bangkok: Parbpim.
- Bellanca, J. A. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. United States: Solution Tree Press.
- Cam, P. (2006). *Twenty Thinking Tools*. Victoria: Australian Council for Educational Research Ltd.
- Chaiyabang, W. (2019). *Nokkala School*. (19th ed.). Mahasarakham: Lamplaimat Pattana Printing.
- De Bono, E. (2016). *Six Thinking Hats: The Multi-Million Bestselling Guide to Running Better Meetings and Making Faster Decisions*. UK: Penguin Life.
- Phusee-orn, S. (2011). *Application of SPSS in Research Data Analysis*. (5th ed.). Bangkok: Mahasarakam University.
- Techakupt, P. (2002). *Learning Management in the 21st Century*. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Weiss, D. S., & Legrand, C. (2011). *Innovative Intelligence: The Art And Practice Of Leading Sustainable Innovation In Your Organization*. Toronto, Canada: John Wiley & Sons Canada, Ltd.
- Woods, M., & Rosenberg, M. E. (2016). Educational Tools: Thinking Outside the Box. *Clinical Journal of the American Society of Nephrology: CJASN*, 11(3), 518-526.

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนและบุคลิกภาพที่มีต่ออารมณ์และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*

Interaction between Classroom Color Tones and Personality towards Emotions and Learning Achievement of Elementary School Students

¹ไพบูลย์ นาสำราญ, ²กอบกุล สรรพกิจจานง และ ³ณรงพน ไส้ประกอบทรัพย์

¹Paiboon Nasumran, ²Kobkul Sunphakitjumnong and ³Narongpon Laiprakobsup

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand.

³Faculty of Architecture, Kasetsart University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: paiboon.nas@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่ออารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) เปรียบเทียบอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีร้อน และห้องเรียนวรรณสีเย็น และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีร้อนและห้องเรียนวรรณสีเย็น เป็นการวิจัยประเภทเชิงทดลอง แบบแผนการวิจัยแบบแฟคทอเรียล กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพระราชานุเคราะห์บำเพ็ญ สังักัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 96 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบบุคลิกภาพ 2) แบบวัดอารมณ์ 3) แบบทดสอบความรู้ก่อนการเรียน และ 4) แบบทดสอบความรู้ หลังการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทาง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพที่มีต่ออารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 3) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีร้อนมีอารมณ์ไม่แตกต่างกัน 4) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีเย็นมีอารมณ์ไม่แตกต่างกัน 5) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณสีของห้องเรียนแตกต่างกัน มีอารมณ์ไม่แตกต่างกัน 6) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณสีของห้องเรียนแตกต่างกัน มีอารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 7) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณสีร้อน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน 8) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีเย็น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน 9) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณสีของห้องเรียนแตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 10) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพ

แบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณสีของห้องเรียนแตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปฏิสัมพันธ์; วรรณสีของห้องเรียน; บุคลิกภาพ; อารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of the research article were to: 1) study the interaction between classroom color tones and personality traits on emotional and learning achievement of elementary students, 2) compare emotions of introvert and extrovert elementary students when studied in warm and cool classroom color tones, and 3) compare learning achievement of introvert and extrovert elementary students when studied in warm and cool classroom color tones. This research was an experimental study using a factorial research design. The experimental group of the present study consisted of 96 fifth-grade elementary school students from Pracharat Bamphen School under Bangkok Metropolitan Administration. They were selected using a stratified sampling method. The research instruments were 1) a personality test, 2) an emotion test, 3) a pre-learning test, and 4) a post-learning test. The statistical methods used to analyze the data were mean scores, standard deviation, t-test, and two-way MANOVA.

The results revealed that 1) there were no interactions between classroom color tones and personality traits on emotion of elementary students, 2) there were no interactions between classroom color tones and personality traits on learning achievement of elementary students, 3) students with different personalities showed no difference in emotion when studying in classrooms with warm tones, 4) students with different personalities showed no difference in emotion when studying in classrooms with cool tones, 5) introverted students who studied in classrooms with different color tones showed no difference in emotion, 6) emotions varied among extroverted students who studied in classrooms with different color tones with the statistical significance of .05, 7) students with different personalities showed no difference in learning achievement when studying in classrooms with warm color tones, 8) students with different personalities showed no difference in learning achievement when studying in classrooms with cool color tones, 9) introverted students who studied in classrooms with different color tones presented differences in learning achievement with the statistical significance of .05, and 10) extroverted students who studied in classrooms with different color tones presented differences in learning achievement with the statistical significance of .05.

Keywords: Interaction; Classroom Color Tones; Personality; Emotions and Learning Achievement

บทนำ

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2560-2563 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครพบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ นั้นไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม รวมทั้งคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครก็ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ (The National Institute of Educational Testing Service, 2021) จึงทำให้สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องหาสาเหตุเพื่อเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบปัจจัยเชิงสาเหตุหลายปัจจัย เช่น นโยบายของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพวิชาการ สภาพแวดล้อมของห้องเรียน พฤติกรรมการสอนของครู ระดับความยากของข้อสอบ คุณวุฒิของครูไม่ตรงตามสาระการสอน มีครูไม่ครบตามกลุ่มสาระ เป็นต้น (Jitlung, 2019 as cited in Lincharearn, 2009) และเมื่อพิจารณาในประเด็น ของสภาพแวดล้อมของห้องเรียนพบว่า สภาพแวดล้อมของห้องเรียนไม่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจเรียน หรือตั้งใจเรียน นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ตั้งใจเรียน และเอื้ออำนวยต่อการเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ในกระบวนการของการเรียนการสอน ห้องเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งกระบวนการของการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดขึ้นภายในห้องเรียน การจัดห้องเรียนและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ให้เหมาะสมจะช่วยให้เด็กเกิดความสุขในการเรียน มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากการศึกษาของ Mcvey (1969) พบว่า ห้องเรียน เป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางกายภาพ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นแหล่งจัดการเรียน การสอนโดยตรง จึงมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากการรับรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ถ้าสภาพของห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนจะสามารถเรียนได้อย่างมีความสุข เกิดการเรียนรู้ที่ดี และส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ในส่วนของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางกายภาพนั้น สีของสิ่งต่างๆ ในห้องเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนรับรู้ได้จากการมองเห็น สีสามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดการตอบสนอง เกิดการกระตุ้นอารมณ์ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล (Lalbabuprasad, and Gune, 2021) โดยพบว่าสีวรรณะร้อนทำให้เกิดอารมณ์ตื่นเต้น ตื่นตัว กระตุ้นความสนใจ และสีวรรณะเย็นทำให้เกิดอารมณ์สงบนิ่ง ความผ่อนคลาย (Birren, 1978)

นอกจากองค์ประกอบด้านห้องเรียนหรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางกายภาพแล้ว ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งอันหนึ่งในกระบวนการของการเรียนการสอน คือ ผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีลักษณะแตกต่างกันในหลายด้าน ความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ลักษณะของผู้เรียนด้านหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจในการศึกษากันอย่างมาก คือ บุคลิกภาพ มีนักจิตวิทยาหลายท่านที่ได้ศึกษาและพยายามจัดแบ่งประเภทของบุคลิกภาพไว้ ซึ่งแนวคิดหนึ่งที่ได้รับการนิยมนิยมคือการแบ่งบุคลิกภาพบุคคลออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเก็บตัว และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Jung, 1959)

จากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับต่ำ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสภาพของห้องเรียนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ โดยเลือกที่จะศึกษาเรื่องสีผนังของห้องเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการรับรู้ทางตาของนักเรียนมาก เพราะมีพื้นที่ในการมองเห็นล้อมรอบตัวของนักเรียนตลอดเวลาที่อยู่ในห้องเรียน และจากการวิจัยของ Chao et al. (2022) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบ

ของสี่ผนังห้องเรียนที่มีต่อผลการเรียน: การทดลองเสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยี VR ในการสร้างภาพ 3 มิติ จะเห็นห้องเรียนเสมือนจริงที่มีลักษณะภาพพาโนรามาที่มีด้านยาวแนวนอน 360 องศาที่มีผนังวรรณสีร้อน วรรณสีเย็น และผนังสีขาว พบว่า ห้องเรียนวรรณสีเย็นมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจ และความผ่อนคลายที่สูงกว่าห้องเรียนวรรณสีร้อน ห้องเรียนวรรณสีร้อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีความตั้งใจ สูงกว่าห้องเรียนวรรณสีเย็น นอกจากประเด็นเรื่องสีในห้องเรียนและอารมณ์ของนักเรียนแล้ว ประเด็น ด้านบุคลิกภาพของนักเรียนก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งการศึกษาของ Rico (2015) ได้สันนิษฐานไว้ว่า สมอและระบบประสาทของคนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีฮอริโมนชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่ให้ร่างกายเกิดการ ตื่นตัวระดับต่ำกว่าคนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ดังนั้นคนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จึงต้องการกระตุ้นจากสี ที่อยู่ในกลุ่มวรรณสีร้อนจากสภาพแวดล้อมที่อยู่ เพื่อให้ร่างกายเกิดการตื่นตัวสูงขึ้น ตรงกันข้ามกับบุคลิกภาพ แบบเก็บตัวที่สันนิษฐานว่าฮอริโมนที่ทำให้ร่างกายเกิดการตื่นตัวมีระดับสูงมาก จึงต้องการสีที่อยู่ในกลุ่ม วรรณสีเย็นจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เพื่อลดความตื่นตัวให้น้อยลง จากสิ่งที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ที่มีต่ออารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่มีต่ออารมณ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีร้อน และห้องเรียนวรรณสีเย็น
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณสีร้อน และห้องเรียนวรรณสีเย็น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

การวิจัยเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณสีของห้องเรียนและบุคลิกภาพที่มีผลต่ออารมณ์ และ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาด้านเอกสารแนวคิดทฤษฎีเพื่อใช้เป็น กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้เป็นแนวทางในการศึกษา

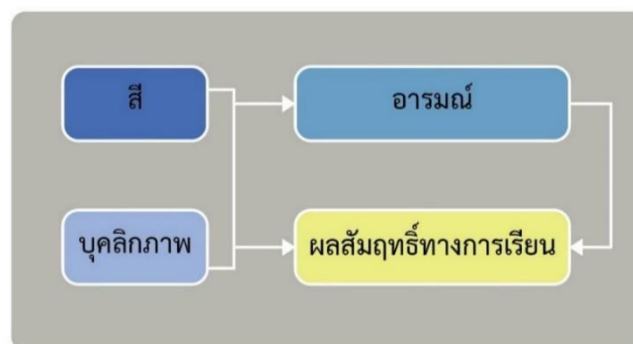

Figure 1: Conceptual Framework

1. แนวคิดเกี่ยวกับสีผนังของห้องเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ สี หมายถึง ลักษณะหนึ่งของแสงสว่างที่ปรากฏแก่สายตา ให้นุษย์มองเห็นได้ แสงสว่างดังกล่าวเกิดจากคลื่นแสงที่ส่งจากดวงอาทิตย์มาสู่โลก เรียกคลื่นแสงนั้นว่า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ซึ่งมีหน่วยเป็นนาโนเมตร มีการเรียงลำดับคลื่นโดยเริ่มต้นจากคลื่นสั้นไปคลื่นยาว โดยแสงสว่างที่มนุษย์มองเห็นได้จะอยู่ในช่วงความยาวคลื่นระหว่าง 400 ถึง 700 นาโนเมตร และแสงสว่างที่ที่มนุษย์มองเห็นนั้นเป็นแสงสีขาว การหักเหของแสงที่เกิดจากการส่องผ่านตัวกลางที่มีความหนาแน่น ให้นุษย์มองเห็นแสงสีต่างๆ ที่รวมตัวกันอยู่ภายใต้แสงสีขาว ประกอบไปด้วยสีม่วง สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง สีส้ม และสีแดง (Itten, 1961)

การแบ่งประเภทสีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งตามหลักการทางจิตวิทยาเกี่ยวกับอุณหภูมิของสีที่มีผลต่อความรู้สึกหรืออารมณ์ของมนุษย์ ไม่ใช่อุณหภูมิทางกายภาพที่มนุษย์สัมผัสได้ ซึ่งมีการแบ่งสีออกเป็น 2 กลุ่ม การแบ่งทำโดยการลากเส้นผ่านศูนย์กลางลงบนวงล้อสี ที่มีทั้งหมด จำนวน 12 สี จึงได้สีวรรณะร้อน และสีวรรณะเย็นจำนวนเท่ากัน (Harrington, 2018) สีวรรณะร้อนประกอบด้วย สีเหลือง สีเหลือง-ส้ม สีส้ม สีแดง-ส้ม สีแดง และสีแดง-ม่วง ทำให้เกิดการตอบสนองด้านอารมณ์ตื่นตัว กระฉับกระเฉง กระตุ้นให้เกิดการแสดงออก และสีวรรณะเย็น ประกอบด้วย สีเหลือง-เขียว สีเขียว สีน้ำเงิน-เขียว สีน้ำเงิน สีน้ำเงิน-ม่วง และสีม่วง ทำให้เกิดการตอบสนองด้านอารมณ์สงบนิ่ง ผ่อนคลาย สงบทางใจ

2. แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนักเรียน

คำนิยามของบุคลิกภาพสำหรับการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การกระทำทั้งหมดหรือแบบของพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกายที่นักเรียนได้รับมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม เกิดจากความสัมพันธ์ 4 ส่วน ได้แก่ ความคิด ลักษณะนิสัย อารมณ์ความรู้สึก และส่วนประกอบทางร่างกาย ที่เป็นลักษณะแท้จริงของบุคคลที่แสดงออกให้เห็นและประเมินได้ (Jung, 1959; Eysenck, 1959) ในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้การแบ่งกลุ่มบุคลิกภาพของบุคคลตามแนวคิดของ Jung (1959) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเก็บตัว มักมีลักษณะที่ชอบอยู่โดดเดี่ยว ใช้ความคิดตัวเองเป็นหลัก คิดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่ชอบเข้าสังคม ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ควบคุมตัวเองได้ดี ขี้อาย พูดน้อย ไม่ค่อยมีส่วนร่วมทั้งสังคมหรือสถานการณ์ และบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมักชอบแสดงออก ตื่นตัว กระฉับกระเฉง ไม่ค่อยควบคุมอารมณ์ มีความสนใจสิ่งรอบตัว ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ M.P.I. (1967) ที่พัฒนาโดย Poomsrikaew, and Tevarugsa (1999) ในการวัดบุคลิกภาพของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองของการวิจัยครั้งนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับอารมณ์ของนักเรียน

ในที่นี้ อารมณ์ หมายถึง กระบวนการทางจิตอย่างหนึ่งที่เกิดจากการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อสิ่งกระตุ้นภายใน และสิ่งกระตุ้นภายนอกตนเอง มีความซับซ้อนระหว่างร่างกายและกระบวนการคิดเป็นส่วนผสมระหว่างความรู้สึกนึกคิดที่เป็นผลรวมของกลไกทางสรีระของร่างกาย การแสดงออก การเรียนรู้ และประสบการณ์ (Goldstein, 1994 as cited in Kaeokangwan, 2008) ผู้วิจัยใช้แบบวัดอารมณ์ตามแนวคิดของมาสแลช (1979) ที่กรมสุขภาพจิตพัฒนาขึ้นมา (Plutchik, and Kellerman, 1989 as cited in Department of Mental Health, 1999) ใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรวัดเจตคติโดยใช้เทคนิคนัยจำแนก (Semantic Differential Scale) เพื่อวัดอารมณ์เครียด-ผ่อนคลาย หวาดเกรง-เชื่อมั่น วิดกกังวล-สงบ หงุดหงิด-ไม่โกรธง่าย รำคาญ-วางเฉย โกรธ-อารมณ์ดี เศร้า-สุข และ เก็บกด-เปิดเผย เพื่อวัดอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลอง

4. แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

สำหรับคำนิยามของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความรู้หรือทักษะที่ต้องใช้สติปัญญา และสมรรถภาพทางสมองที่ได้รับมาจากการสั่งสอน แสดงออกมาในรูปความสำเร็จ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 ปัจจัย ได้แก่ ครูผู้สอน นักเรียน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำได้โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน (Lincharearn, 2009)

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาราชราษฎร์บำรุง เพ็ญ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 205 คน กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 96 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. แบบทดสอบบุคลิกภาพ M.P.I (1967) ของผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว และ ดร.แอรี่ การ์ดิเนอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่แปลจากแบบทดสอบบุคลิกภาพ M.P.I (Eysenck, 1959) มีค่าความหมายเชิงนิมิต (Positive) จำนวน 16 ข้อ และค่าความหมายเชิงนิเสธ (Negative) จำนวน 8 ข้อ ดังนั้นมีค่าความรวมทั้งสิ้น 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74

2. แบบวัดอารมณ์ ของมาสแลช (1979) (Plutchik, and Kellerman, 1989 as cited in Department of Mental Health, 1999) ใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม จำนวน 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

3. แบบทดสอบความรู้ก่อนการเรียน เป็นแบบทดสอบความรู้มาตรฐานของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบความรู้ก่อนการเรียน พบว่า แบบทดสอบความรู้ก่อนการเรียนมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.53-0.80 ค่าอำนาจจำแนก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.33-0.67 และความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4. แบบทดสอบความรู้หลังการเรียน เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบความรู้ก่อนการเรียน แต่นำมาปรับเปลี่ยนลำดับข้อคำถาม และตัวเลือกตอบ

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยปรับปรุงห้องเรียนให้เป็นห้องทดลอง โดยเลือกใช้แม่สี และสีที่เกิดจากการผสมระหว่างแม่สี 1 ครั้งมาใช้ในการทดลองครั้งนี้ จึงได้สีจำนวน 6 สี แบ่งเป็นสีวรรณะร้อน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง และสีส้ม สีวรรณะเย็น ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว และสีม่วง มีสัดส่วนของการทาสีห้องที่มี 3 สี ตามสัดส่วนสีหลัก สีรอง และสีไฮไลต์ในอัตรา 60:30:10 แต่เนื่องจากสี 6 สีที่ใช้มีความเข้มของสีมากเกินไปในการทาสีจริง จึงจำเป็นต้องมีการผสมสีขาวลงไปเพื่อให้สีอ่อนลง ผลการประเมินความเหมาะสมห้องเรียน พบว่า แบบจำลองห้องเรียนวรรณะสีร้อน และห้องเรียนวรรณะสีเย็น มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด จึงดำเนินการทาสีภายในห้องเรียนที่เป็นห้องทดลอง และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. ก่อนเปิดภาคเรียน 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยเข้าพบกับครูประจำชั้นของห้องเรียนที่เป็นกลุ่มประชากรนักเรียนที่ใช้ในการศึกษาเพื่อชี้แจงและอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และวิธีการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ให้ครูประจำชั้นเข้าใจตรงกัน

3. ในช่วง 2 สัปดาห์แรกของการเปิดภาคเรียน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ บุคลิกภาพ และความรู้ก่อนการเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมดจำนวน 205 คน

มีนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวจำนวน 63 คน บุคลิกภาพแบบแสดงตัวจำนวน 74 คน และบุคลิกภาพแบบปกติจำนวน 68 คน และนักเรียนทุกคนมีสายตาสอดคล้อง

4. ทำรายชื่อนักเรียนแยกตามกลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัว จำนวน 63 คน และแบบแสดงตัวจำนวน 74 คน จากนั้นสุ่มรายชื่อนักเรียนเพื่อเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 4 กลุ่มๆ ละ 24 คน รวมทั้งหมด 96 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 คือนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อย ที่บุคลิกภาพแบบเก็บตัว กลุ่มทดลองที่ 2 คือนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อย ที่บุคลิกภาพแบบแสดงตัว กลุ่มทดลองที่ 3 คือนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อย ที่บุคลิกภาพแบบเก็บตัว และกลุ่มทดลองที่ 4 คือนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อย ที่บุคลิกภาพแบบแสดงตัว เนื่องจากช่วงการทดลองเป็นช่วงที่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคจึงจัดโต๊ะเรียนแต่ละโต๊ะ โดยเว้นระยะห่างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ห้องเรียนจึงมีที่นั่งเรียนจำกัดที่จำนวน 24 โต๊ะต่อห้องเรียน

5. เมื่อเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 นักเรียนเรียนหนังสือตามแผนการสอนและตารางสอนปกติ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 เป็นเวลา 5 เดือน มีการควบคุมการทดลองโดยไม่ให้เกิดตัวแปรแทรกซ้อนต่อการทดลองครั้งนี้ โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมือนกัน ให้ครูคนเดียวที่มีแผนการสอนเดียวกันสอนห้องเรียนวรรณคดีร้อย และห้องเรียนวรรณคดีร้อย

6. ในสัปดาห์สุดท้ายก่อนการสอบไล่ปลายภาค ให้นักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 96 คน ทำแบบวัดความรู้หลังการเรียน และแบบวัดอารมณ์ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในรูปของคะแนนดิบ นำมาวิเคราะห์ในรูปของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามกลุ่มบุคลิกภาพ และจำแนกตามวรรณคดีของห้องเรียน

2. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของห้องเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียนที่มีต่ออารมณ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการนำค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์หลังการเรียนของนักเรียนจำแนกตามกลุ่มบุคลิกภาพ และจำแนกตามวรรณคดีของห้องเรียน มาวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทาง (two-way MANOVA)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์ และค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เมื่อเรียนจากห้องเรียนที่มีวรรณคดีต่างกัน โดยนำคะแนนความก้าวหน้าของคะแนนอารมณ์ของนักเรียนจำแนกตามกลุ่มบุคลิกภาพ และจำแนกตามวรรณคดีของห้องเรียนมาเปรียบเทียบกันด้วยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test)

ผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาด้านอารมณ์ของนักเรียน พบว่า ก่อนการทดลองนักเรียนทุกกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์ในเชิงลบ หลังการทดลองนักเรียนทุกกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์ในเชิงบวก หากพิจารณาด้านวรรณคดีของห้องเรียน ก่อนการทดลองนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์เชิงลบสูงกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อย และหากพิจารณาด้านบุคลิกภาพ ก่อนการทดลองนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์เชิงลบสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดง

สำหรับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการเรียนของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 43.75 หลังการทดลองค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการเรียนของกลุ่มทดลองเท่ากับร้อยละ 79.75 และนักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อยมีค่าเฉลี่ยของคะแนน

ก่อนเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน โดยที่ก่อนการทดลองนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว

เนื่องจากเมื่อทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์ และค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ก่อนการเรียนของนักเรียนในแต่ละกลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่มนั้นแตกต่างกัน การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปผลการวิจัย จึงไม่สามารถนำคะแนนอารมณ์ที่วัดตอนหลังการทดลองกับคะแนนความรู้หลังการเรียนมาใช้สรุปผลการวิจัยได้ ผู้วิจัยจึงนำคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์และคะแนนความหน้าของความรู้มาใช้ เพื่อสรุปผลการวิจัย โดยที่คะแนนความก้าวหน้าได้มาจากการนำคะแนน (อารมณ์หรือความรู้) หลังการทดลองลบด้วยคะแนน (อารมณ์หรือความรู้) ก่อนการทดลอง

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า 1. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณะสีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพที่มีต่ออารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา และ 2. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณะสีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการการวิจัยพบว่า 1. เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ไม่แตกต่างกัน 2. เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ไม่แตกต่างกัน 3. นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนที่มีวรรณะสีร้อนและวรรณะสีเย็น มีค่าเฉลี่ยคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ไม่แตกต่างกัน และ 4. นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนที่มีวรรณะสีร้อนและวรรณะสีเย็นนั้น มีอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียน ในห้องเรียนวรรณะสีเย็น มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพ แบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวทั้งที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน และวรรณะสีเย็น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันเช่นกัน ไม่ว่าจะเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อนหรือวรรณะสีเย็น และ 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาทั้งที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยเน้นที่เรื่องการใช้สีผนังของห้องเรียน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การได้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้สีผนังห้องเรียนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และเลือกใช้สีของผนังห้องเรียนที่ช่วยส่งเสริมทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่นั่งเรียนในห้องเรียน ในที่นี้จึงสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้ 1) ตัวแปรด้านสีผนังของห้องเรียนและด้านบุคลิกภาพ ไม่ได้ร่วมกันส่งผลต่ออารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว การเรียนในห้องเรียนที่มีสีผนังวรรณะสีร้อนหรือสีวรรณะสีเย็นไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียน

ในห้องเรียนวรรณคดี 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีมีอารมณ์เชิงบวกสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีอื่น และ 5) นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีอื่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา อันได้แก่ วรรณคดีของห้องเรียน บุคลิกภาพของนักเรียน อารมณ์ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า

1. ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของห้องเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียนที่มีต่ออารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษานั้น และผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษานั้น เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือและผลงานวิจัยต่างๆ แล้วพบข้อบ่งชี้ว่า วรรณคดีของห้องเรียน บุคลิกภาพ และอารมณ์ น่าจะมีความสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาของ Schaie (1966) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสติกับบุคลิกภาพ ในทางจิตวิทยาพบว่า สติมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ สติทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และการแสดงพฤติกรรมต่างๆ โดยบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมักชอบความสงบ จึงชอบสิ่งที่ทำให้รู้สึกสงบ ซึ่งสัรวรรณเย็นนั้นช่วยลดความตึงเครียดให้กับบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวซึ่งมักชอบความตื่นเต้น ท่าท่าย จึงชอบสิ่งที่ทำให้อารมณ์ตื่นตัว ซึ่งเป็นสัรวรรณร้อน จะเห็นได้ว่า สติเป็นสิ่งเร้าที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลมีความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ และผลของสติที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันนั้นส่งผลทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน โดยอารมณ์นั้นเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล และในเรื่องการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสีนั้น Itten (1961) และ Choungourian (1966) ได้สรุปว่า สีน้ำหนกอ่อนหรือสีน้ำหนกเข้มที่เกิดจากการผสมสีขาว สีดำ หรือสีเทาออกไปในสี เป็นการเปลี่ยนแปลงน้ำหนกความสว่างของสี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงความสดของสี ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสี ย่อมทำให้อารมณ์ และพฤติกรรมที่ตอบสนองไม่เหมือนกับสีแท้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แม่สี และสีที่เกิดจากการผสมระหว่างแม่สี 1 ครั้งมาใช้ในการทดลอง จึงได้สีจำนวน 6 สี แบ่งเป็นสัรวรรณร้อน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง และสีส้ม สัรวรรณเย็นได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีม่วง อย่างไรก็ตามอาจเนื่องมาจากการที่สี 6 สี ที่ผู้วิจัยดำเนินการหาสีห้องเรียนในการทดลองครั้งนี้ โดยการผสมสีขาวเพื่อให้สีที่ดูด้วยตาว่าเข้มเกินไปมีสีที่อ่อนลง จึงอาจไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้ำหนกความสว่างของสี รวมถึงการวิจัยครั้งนี้ที่ไม่ได้มีการปรับปรุงสีของโต๊ะเรียน เก้าอี้ ชั้นวางหนังสือ หรือเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียนให้เป็นไปตามวรรณคดีอื่น และวรรณคดีเย็น สีของเฟอร์นิเจอร์เหล่านั้น จึงอาจส่งผลทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. จากการที่ผลการวิจัยครั้งนี้ที่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยเช่นกับที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงว่า วรรณคดีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพไม่ได้ร่วมกันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษานั้น เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือและผลงานวิจัยต่างๆ แล้วมีข้อมูลที่บ่งชี้ว่า วรรณคดีของห้องเรียน บุคลิกภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นั้นน่าจะมีความสัมพันธ์กัน จากการวิจัยของ Lalbabuprasad, and Gune (2021) ที่พบว่าการใช้สีในห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อนำความรู้เกี่ยวกับสีไปใช้ในห้องเรียน สามารถ

ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าสีทำให้นักเรียนเกิดตอบสนอง เกิดการกระตุ้นทางอารมณ์ ซึ่งอารมณ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม สีที่อยู่ในกลุ่มวรรณะร้อน กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความตื่นตัว เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทำให้นักเรียนเกิดการความตื่นตัว กระฉับกระเฉง กล้าแสดงออก ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมความตื่นตัว กล้าแสดงออก และสีที่อยู่ในกลุ่มวรรณะสีเย็นทำให้นักเรียน เกิดอารมณ์ความสงบ เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทำให้เกิดการสงบเงียบ ส่งผลให้นักเรียน มีพฤติกรรมที่สงบนิ่ง เพิ่มสมาธิในการเรียน อย่างไรก็ตามการที่ผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะสีที่ทาห้องเรียนไม่ได้เป็นสีแท้ คือ แม่สี แต่เป็นแม่สีที่ผสมกับสีขาวตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพราะเห็นว่าสีแท้นั้นจำตาจนเกินไป ซึ่งงานวิจัยของ Itten (1961) และ Choungourian (1966) ที่สรุปไว้ว่า สีน้ำหนักร้อนหรือสีน้ำหนักเข้มที่เกิดจากการผสมสีขาว สีดำ และสีเทา ลงไปในสีเป็นการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักความสว่างของสี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงความสดของสี ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสี ย่อมทำให้อารมณ์ และพฤติกรรมที่ตอบสนองไม่เหมือนกับสีแท้ ดังนั้นอาจเนื่องมาจากน้ำหนักของสีที่ผู้วิจัยดำเนินการทาสีห้องเรียนในการทดลองครั้งนี้โดยการผสมสีขาวเพื่อให้สีที่ดูด้วยตาว่าเข้มเกินไปมีสีที่อ่อนลง จึงอาจไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักความสว่างของสี รวมถึงการวิจัยครั้งนี้ที่ไม่ได้มีการปรับปรุงสีของโต๊ะเรียน เก้าอี้ ชั้นวางหนังสือ หรือเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียนให้เป็นไปตามวรรณะสีร้อน และวรรณะสีเย็น สีของเฟอร์นิเจอร์เหล่านั้น อาจเป็นสาเหตุอันเดียวที่ส่งผลให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์ของวรรณะสีห้องเรียนกับบุคลิกภาพของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สำหรับการเปรียบเทียบอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน และห้องเรียนวรรณะสีเย็น พบว่า

1. เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแปลความได้ว่า การเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อนนั้นส่งผลให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพ ทั้งบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวน่าจะมีคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ที่สูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เพราะบุคลิกภาพแบบแสดงตัวนั้นชอบสีวรรณะร้อน (Smith, 1976) แต่อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีคะแนนความก้าวหน้าทางอารมณ์เท่ากับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ก็สอดคล้องกับคำแนะนำของ Mahnke (1996) ที่ว่า สีวรรณะร้อนเหมาะสมที่จะใช้กับนักเรียนระดับปฐมวัย และประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่ธรรมชาติมีลักษณะเก็บตัว สีร้อนจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการแสดงออก และตอบสนองกับสิ่งรอบข้างมากขึ้น ผลของการเรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อนของการวิจัยครั้งนี้ จึงทำให้คะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ไม่แตกต่างกับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จึงอาจสรุปได้ว่าการทาสีผนังห้องเรียนด้วยสีวรรณะร้อนนั้นไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านอารมณ์กับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว

2. เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีอารมณ์ไม่แตกต่างกัน จึงแปลความได้ว่า การเรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็นนั้น ส่งผลให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวน่าจะมีคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ที่สูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เพราะบุคลิกภาพแบบเก็บตัวนั้นชอบสีวรรณะเย็น แต่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวชอบสีวรรณะร้อน (Cigić, and Bugarski, 2010) แต่การที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีคะแนนความก้าวหน้าทางอารมณ์เท่ากับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวนั้น แสดงว่าสีวรรณะเย็นช่วยลดความกระวนกระวาย ความตึงเครียดของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ

แบบแสดงตัวลงมาได้ ห้องเรียนวรรณคดีเย็นจึงทำให้คะแนนความก้าวหน้าทางอารมณ์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม บุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน จึงอาจสรุปได้ว่าการทบทวนห้องเรียนด้วยสัทธิวรรณะเย็นนั้น ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่าง ทางด้านอารมณ์กับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณคดีของห้องเรียน แตกต่างกัน มีอารมณ์ไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวนั้นชอบอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง แยกตัว ออกจากสังคม ชอบทำงานคนเดียวตามลำพัง คิดแต่เรื่องที่เกี่ยวกับตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่ชอบ เข้าสังคม ชอบทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ซื่อๆ พูดน้อย ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในสังคมหรือสถานการณ์ (Jung, 1959) ในขณะที่สัทธิวรรณะร้อนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน (Chao et al. 2022) สัทธิวรรณะ ร้อนมีเฉดสีที่สว่างเหมาะสมที่จะใช้กับนักเรียนระดับปฐมวัยและประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่มีลักษณะเก็บตัว สัทธิวรรณะร้อนจึงช่วยกระตุ้นให้เกิดการแสดงออก และสนใจสิ่งรอบข้างมากขึ้น (Mahnke, 1996) นักเรียนระดับ ปฐมวัยและประถมศึกษาควรใช้สัทธิวรรณะร้อน เพราะช่วยให้เกิดความสนใจ สนับสนุนการเรียนรู้ (Renk, 2017) สีแดงนั้นกระตุ้นความกระวนกระวายใจ ทำให้หัวใจเต้นถี่กว่าปกติ ส่วนสีส้มสร้างความ สนุกสนาน สีเหลืองสร้างบรรยากาศสดใส สดชื่น มีความสุข (Rituechai, Santiwes, and Tongpong, 2017) ส่วนสัทธิวรรณะเย็นเหมาะสมกับทั้งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพราะทำให้เกิดสมาธิได้ดี นำมาซึ่งความสนใจในการเรียน และมีความผ่อนคลายลดความกังวลที่ส่งผลกระทบต่อการเรียน (Mahnke, 1996) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีคะแนนความก้าวหน้าของอารมณ์ ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณคดีร้อนหรือวรรณคดีเย็น อาจเกิดจากลักษณะของนักเรียน ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ที่มีการควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ดี และไม่ค่อยสนใจสิ่งเร้าภายนอกตัวเอง สีของห้องเรียนที่แตกต่างกันจึงไม่ทำให้อารมณ์ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวแตกต่างกัน

4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณคดี ของห้องเรียนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีเย็น มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์ เชิงบวกสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพ แบบแสดงตัวมีความกล้า ในการแสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน กล้าถามตอบในเรื่องที่ตัวเอง สงสัย แสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องตนเองรู้และเข้าใจ ชอบเข้าสังคมกับคนหมู่มาก ชอบทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ชอบเกี่ยวข้องกับผู้อื่น มีการยอมรับและปรับตัวเองให้เข้ากับสังคม (Jung, 1959) ส่วนสัทธิวรรณะเย็นนั้นส่งผลให้เกิดความรู้สึกละเลย ความผ่อนคลาย ลดความกังวล มีความสุข สดชื่น สดใส บรรยากาศไม่ตึงเครียด (Mahnke, 1996; Cuykendall, and Haffman, 2008) จึงทำให้นักเรียนที่มี บุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียน ในห้องเรียนสัทธิวรรณะเย็น มีคะแนนอารมณ์เชิงบวกสูงกว่าของนักเรียนที่มี บุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียน ในห้องเรียนสัทธิวรรณะร้อน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ด้านการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน และ ห้องเรียนวรรณคดีเย็น พบว่า

1. เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่แตกต่างกัน แปลความได้ว่า การเรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อนนั้นส่งผลให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพ มีความก้าวหน้าทางด้านความรู้ความเข้าใจในบทเรียนของนักเรียนทั้งที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบ แสดงตัวได้ไม่แตกต่างกัน ทั้งที่โดยทั่วไปนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมักจะเรียนได้ดื่กว่านักเรียนที่มี บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Jung, 1959) เพราะมีสมาธิดีกว่า จดจ่อกับบทเรียนได้ดีกว่า แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้

ห้องเรียนวรรณะสีร้อนช่วยลดความเสียเปรียบด้านสมาธิของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ แบบแสดงตัวลงได้ ทำให้นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีคะแนนความก้าวหน้าในการเรียนไม่แตกต่าง กับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว

2. เมื่อเรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน จึงแปลความได้ว่า การเรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็นนั้น ส่งผลให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพทั้งบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว มีความก้าวหน้าทางด้านความรู้ความเข้าใจในบทเรียนของนักเรียนได้ไม่แตกต่างกัน ทั้งที่โดยทั่วไปนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมักจะเรียนได้ดีกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Jung, 1959) เพราะนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวเป็นบุคคลที่ชอบทำงานแบบมีระเบียบแบบแผน มีความสนใจในการเรียน แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้ห้องเรียนที่ทาสิวรรณะเย็นช่วยทำให้นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความผ่อนคลาย เพิ่มความน่าสนใจในสิ่งภายนอก ทำให้เกิดสมาธิ (Renk, 2017; Haller, 2019) จึงทำให้นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีคะแนนความก้าวหน้าในการเรียนไม่แตกต่างกับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณะสีของห้องเรียนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น เพราะนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวนั้นชอบอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง แยกตัวออกจากสังคม ชอบทำงานคนเดียวตามลำพัง คิดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้อง กับตัวเอง ไม่กล้าแสดงออกไม่ชอบเข้าสังคม ชอบทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ขี้อาย พูดน้อย ไม่ค่อยมีส่วนร่วมกับการเรียนหรือสถานการณ์ (Jung, 1959) ห้องเรียนวรรณะสีร้อนนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากกว่าสีเย็น (Birren, 1978) เหมาะสมที่จะใช้กับนักเรียนระดับปฐมวัยและประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่มีลักษณะเก็บตัว สีร้อนจึงช่วยกระตุ้นให้เกิดการแสดงออกและสนใจสิ่งรอบข้างมากขึ้น (Mahnke, 1996) ควรใช้สีร้อนทาห้องเรียน เพราะจุดนี้ให้เกิดความสนใจ กระตุ้นความตื่นตัวสนับสนุนการเรียนรู้ (Renk, 2017) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงพบว่า นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ที่เรียนในห้องเรียนสีวรรณะร้อน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนสีวรรณะเย็น

4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณะสีของห้องแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียน ในห้องเรียนวรรณะสีร้อน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่องที่สรุปไว้ว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวนั้นมีลักษณะที่เป็นคนกระฉับกระเฉง ชอบแสดงออก ตื่นตัว และมีความสนใจสิ่งรอบตัว ซึ่งในห้องเรียนที่ทาด้วยสีวรรณะร้อนนั้น เป็นสีที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่มีความกระตือรือร้นและกระฉับกระเฉงอยู่แล้ว มีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้น ให้ความสนใจสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไปสนับสนุนให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Mcvey, 1996; Mahnke, 1996) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีร้อน จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณะสีเย็น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ห้องเรียนวรรณะสีเย็นกระตุ้นความกระตือรือร้นของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวได้น้อยกว่าห้องเรียนวรรณะสีร้อน

สรุป

จากการวิจัยเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของห้องเรียนและบุคลิกภาพที่มีต่ออารมณ์และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา สรุปได้ว่า 1) วรรณคดีของห้องเรียนกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ไม่ร่วมกันส่งผลต่ออารมณ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณคดีแตกต่างกัน นักเรียนชั้นประถมศึกษาทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพ มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกัน รวมถึงมีความก้าวหน้าทางด้านความรู้ความเข้าใจในบทเรียนไม่แตกต่างกันด้วย 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณคดีของห้องเรียนที่แตกต่างกัน มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกัน แต่มีความก้าวหน้าทางด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน มีความก้าวหน้าทางด้านความรู้ในเนื้อหาการเรียนสูงกว่านักเรียนบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีเย็น และ 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เมื่อเรียนในห้องเรียนที่มีวรรณคดีของห้องเรียนที่แตกต่างกัน มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์แตกต่างกัน โดยที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีเย็น มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์เชิงบวกสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน แต่ในด้านความรู้ในเนื้อหาการเรียนนั้นนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้าทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีเย็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับวรรณคดีของห้องเรียนที่พบว่า ทั้งห้องเรียนวรรณคดีร้อนและห้องเรียนวรรณคดีเย็น ไม่ได้เอื้ออำนวยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบใดแบบหนึ่งเป็นพิเศษ ดังนั้นในห้องเรียนที่มีนักเรียนทั้งสองกลุ่มบุคลิกภาพ สามารถเลือกใช้สื่อดีก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นสื่าวรรณคดีร้อนหรือสื่าวรรณคดีเย็น

1.2 อย่างไรก็ตาม หากทางโรงเรียนทำการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเดียวกัน เรียนในห้องเรียนเดียวกัน ผู้วิจัยมีคำแนะนำในการเลือกสื่อบุคคลในห้องเรียนดังต่อไปนี้

1.2.1 การเลือกสื่อบุคคลในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ควรเลือก สื่าวรรณคดีร้อน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีเย็น

1.2.2 ส่วนการเลือกสื่อบุคคลในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จากการวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กล่าวคือ ด้านอารมณ์นั้นผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีเย็นมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอารมณ์เชิงบวกสูงกว่า ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่เรียนในห้องเรียนวรรณคดีร้อน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า ดังนั้นหากเป็นการเลือกสื่อบุคคลในห้องเรียนผู้วิจัยขอแนะนำให้เลือกสื่าวรรณคดีร้อน ส่วนห้องอื่นๆ เช่น ห้องทำกิจกรรม ห้องปฏิบัติการ ผู้วิจัยขอแนะนำให้ทำด้วยสื่าวรรณคดีเย็น เพื่อให้เด็กนักเรียนไม่มีความตึงเครียดในอารมณ์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้การจัดประเภทของกลุ่มบุคลิกภาพตามแนวคิดของ Jung (1959) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการทดสอบบุคลิกภาพ และการจัดแบ่งประเภทของบุคลิกภาพนั้น ยังมีอีกหลายแนวคิดที่มีความแตกต่างกับของ Jung ทั้งในด้านจำนวนกลุ่ม และคุณลักษณะของบุคคลในแต่ละกลุ่ม ดังนั้นการทำวิจัย โดยแบ่งกลุ่มบุคลิกภาพนักเรียนตามแนวคิดอื่นจึงน่าสนใจว่าจะมีผลการวิจัยแตกต่างออกไปเช่นไรหรือไม่

2.2 สำหรับสีที่ใช้ในการทาสีห้องเรียน นอกจากการแบ่งสีตามวรรณะเป็นสีร้อน และสีเย็น ตามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แล้ว อาจพิจารณาการทาสีห้องเรียนในรูปแบบอื่นๆ เช่น โครงสีเอกรงค์ โครงสีข้างเคียง โครงคู่สีตรงข้าม เป็นต้น แล้วทำการวิจัยถึงผลที่เกิดจากการทาสีในรูปแบบต่างๆ เหล่านั้น

2.3 การวิจัยครั้งนี้ใช้โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ และเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ในห้องเรียนตามที่โรงเรียนมีใช้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตามมีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อย ถ้าหากจะทำการวิจัยโดยใช้โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ และเฟอร์นิเจอร์อื่นๆ ในห้องเรียนให้เป็นสีวรรณะร้อนหรือสีวรรณะเย็นตามสีผนังของห้องเรียน ผลการวิจัยอาจแตกต่างออกไปได้

2.4 ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้า ปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างแพร่หลาย เป็นบริบทที่นักเรียนเรียนผ่านจอภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์พกพาหรือแท็บเล็ต จึงควรทำการวิจัยเรื่องสีของห้องเรียนเสมือนจริง ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อประเด็นต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การรับรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

References

- Birren, F. (1978). *Color and Human Response*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Chao, L. et al. (2022). *The Effect of Classroom Wall Color on Learning Performance: A Virtual Reality Experiment*. Retrieved April 26, 2022, from <https://shorturl.asia/CcyM9>
- Choungourian, A. (1966). *Introversion-Extraversion and Color Preferences*. (Master's Thesis). American University of Beirut. Beirut Lebanon.
- Cigić, D., & Bugarski, V. (2010). *Personality Traits and Colour Preferences*. Retrieved March 15, 2022, from <https://shorturl.asia/UTjSF>
- Cuykendall, S. B., & Hoffman, D. D. (2008). *Color to Emotion Ideas and Explorations*. Retrieved May 8, 2020, from <https://shorturl.asia/Cd2jT>
- Department of Mental Health (2002). *Research Report - Development of Emotional Intelligence Assessment for Children Aged 3-5 and 6-11 Years*. Nonthaburi: The Printing Office to War Veterans Organization.
- Eysenck, H. (1959). *Dimension of Personality*. London: Routledge and Kegan.
- Haller, K. (2019). *The Little Book of Colour: How to Use the Psychology of Colour to Transform Your Life*. London: Penguin Books Ltd.
- Harrington, L. (2018). *E-mail*. November 21, 2018.
- Itten, J. (1961). *The Art of Color*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Jitlung, J. (2019). *Strategies for Enhancing National Achievement Test Performance at the Fundamental Level (O-NET) in Schools Affiliated with Bangkok Metropolitan Administration*. Retrieved May 2, 2019, from <https://shorturl.asia/sFcVJ>

- Jung, G. J. (1959). *Psychological Types*. London: Routledge's Regan Paul Ltd.
- Kaeokangwan, S. (2008). *Personality Theories*. (15th ed.) Bangkok: Thai Health Book.
- Lalbabuprasad, S. G., & Guney, A. R. (2021). *Effect of Colours on Perception and Cognition of Students Belonging to Two Different Age Groups*. Retrieved June 13, 2022, from <https://shorturl.asia/BAC3v>
- Mahnke, F. H. (1996). *Color, Environment, and Human Response*. (2nd ed.) New York: Van Nostrand Reinhold.
- Mcvey, G. F. (1969). *Environment for Learning*. Retrieved March 10, 2019, from <https://eric.ed.gov/?id=ED030292>
- Poomsrikaew, K., & Tevarugsa, P. (1999) " Personality Inventory: Study Personality of Students in Chulalongkorn University. *Journal of Education Studies*, 28(1), 43-51.
- Renk, E. (2017). *The Use of Color in School*. Retrieved May 5, 2020, from <https://shorturl.asia/eHIAO>
- Rico, L. (2015). *The Relationship between Personality Type and Color Preference for Color Combinations*. Retrieved April 26, 2023, from <https://shorturl.asia/fbeyK>
- Rittruechai, O., Santiwes, S., & Tongpong, N. (2017). Psychology of Color: BBL Classrooms. *Journal of Education Khon Kaen University*, 40(1), 1-14.
- Schaie, K. W. (1966). *Relation of Color and Personality*. Retrieved April 26, 2023, from <https://shorturl.asia/blaUY>
- Smith, S. (1976). *The Relationship between Human Color Preference and Human Personality Traits*. (Master's Thesis). Emporia Kansas College. USA.
- The National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2021). *O-NET*. Retrieved March 2, 2019, from <https://shorturl.asia/7ku3U>

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความสำเร็จการเป็นผู้นำตลาด ผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย*

Strategic Development Guideline for Success as a Market Leader in Medical Protein Supplement in Thailand

¹เจนวิทย์ ข้าวทวี และ ภัครดา เกิดประทุม

¹Jenwit Khaotawee amd Pakkarada Kerdpratoom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Khaotawee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภค และองค์ประกอบของคุณค่าที่ส่งมอบที่ส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาความสำเร็จของธุรกิจจากกลยุทธ์การเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจจากผู้บริหารองค์กร 1 ท่าน นักวิชาการ 1 ท่าน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและกลุ่มผู้บริโภคจำนวน 8 ท่าน เพื่อค้นหาคำตอบที่สำคัญ ซึ่งนำมาถึงการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 ท่าน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับธุรกิจ คือ กลยุทธ์การตลาด 7Ps จากผลการสัมภาษณ์เชิงสำรวจและเชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ในด้านคุณค่าที่ส่งมอบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านมีความเห็นตรงกันว่าคุณค่าที่ส่งมอบที่สำคัญที่สุดคือ คุณค่าที่ส่งมอบด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านบริการหลังการขาย ตามมาด้วยด้านการสื่อสารตราสินค้า 2) แนวทางกลยุทธ์สู่ความสำเร็จการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 3 กลยุทธ์ที่สามารถทำให้ผู้ประกอบการก้าวสู่การเป็นผู้นำตลาดและประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจจะประกอบไปด้วยกลยุทธ์การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลยุทธ์การให้ความสำคัญกับคุณค่ามากกว่าการมุ่งเน้นที่ราคา และกลยุทธ์การขยายความต้องการของผู้บริโภค 3) ความสำเร็จของการเป็นผู้นำตลาดจากผลการวิจัยพบว่าตัวชี้วัดในการประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางพัฒนากลยุทธ์การเป็นผู้นำตลาด คือ ความสำเร็จทางด้านยอดขาย ความสำเร็จด้านการเติบโตของผลกำไร ความสำเร็จด้านความภักดีของลูกค้า และความสำเร็จด้านประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนากลยุทธ์; ผู้นำทางการตลาด; ผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate consumer behavior and value proposition components influencing marketing strategies in medical protein supplements in Thailand; 2) to explore the strategic development guidelines as a market leader of medical protein supplements in Thailand; and 3) to examine the success of the strategies as a market leader for medical protein supplements in Thailand. The researcher used the survey research method by collecting data with 1 corporate executive, 1 scholar, and 8 consumers through in-depth interviews to identify the important components. Qualitative data were collected with 21 key informants through in-depth interviews.

From the study, the following results were found: 1) Based on survey research and in-depth interviews with key informants, they agree that the 7Ps marketing strategy is the most appropriate for the business. In terms of the value propositions that influence customers' buying decisions, all key informants agree that products, distribution channels, customer service and brand promotion are the most important; 2) According to the strategic development guidelines for success as a market leader in medical protein supplements in Thailand, there are three strategies that enable entrepreneurs to become market leaders and succeed in their businesses: meeting consumer demands, emphasizing value over price, and expanding consumer demands; and 3) The success of a market leader includes four indications that result from following strategic development guidelines: sales success, profit growth success, customer loyalty success, and efficiency success.

Keywords: Strategic Development Guidelines; Marketing Leader; Medical Protein Supplements

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้สร้างวิถีชีวิตใหม่ทางด้านสุขภาพให้คนไทยหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพให้แข็งแรงมีภูมิคุ้มกันต้านทานต่อโรคระบาดใหม่มากขึ้น นำมาซึ่งเหตุปัจจัยที่สำคัญผลักดันให้มูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเติบโตแบบก้าวกระโดด ซึ่งจากผลการสำรวจของสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิตระบุว่าคนไทย 45.39% หันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกายทั้งกลางแจ้งหรือในร่ม เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคระบาดใหม่ต่างๆ ตลอดจนการรับประทานอาหารเสริมและวิตามิน รวมทั้งเข้ารับการปรึกษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ มากขึ้น (Suandusitpoll, 2020) แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากบริษัทไอพีจี มีเดียแบรนด์ ประเทศไทย จำกัด ที่คาดการณ์ทิศทางใหม่จากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงว่าในทุกวันนี้ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่กำลังเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ และให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพกันเป็นพิเศษมากกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่อยู่ในช่วง Gen Y คือผู้มีอายุระหว่าง 21-37 ปี เริ่มมีความคิดและความสนใจในการดูแลสุขภาพมากขึ้น เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานและเริ่มมีรายได้มากขึ้นเพียงพอกับการลงทุนเพื่อดูแลสุขภาพ (Marketingoops, 2020) อีกทั้งผู้บริโภคกลุ่มเดิมซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบใน ปี พ.ศ. 2564 (Bhoyen, 2019) ซึ่งมีจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนร้อยละ 22.4 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศซึ่งเป็นอันดับสอง

ของประเทศในกลุ่มอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ โดยทั้งสองประเทศมีกลุ่มผู้บริโภคขนาดใหญ่ ที่มีความใส่ใจในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ด้วยการตระหนักถึงการที่ตนเองจะกลายเป็นผู้ป่วยและไม่สามารถใช้ชีวิตได้ปกติสุขอย่างยืนยาว พฤติกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ในหลายๆ ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือวิถีชีวิตในการดูแลสุขภาพ ซึ่งสะท้อนในพฤติกรรมดูแลสุขภาพ การเลือกรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกาย การเลือกสรรสิ่งบำรุงและอาหารเสริมลักษณะต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ตลาดอาหารเสริมสุขภาพมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น (Bangkokbanks, 2020)

โปรตีนเสริมทางการแพทย์เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่ใช่ยาหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ที่ใช้เป็นโภชนบำบัดสำหรับผู้ป่วยเฉพาะโรค หรือผู้ที่ไม่สามารถรับประทานอาหารปกติได้อย่างเพียงพอ หรือผู้ที่อยู่ในภาวะที่ร่างกายต้องการสารอาหารบางอย่างมากหรือน้อยเป็นพิเศษ โดยที่ไม่สามารถบริโภคจากอาหารทั่วไป (Sirisamut, 2015) โดยมูลค่าการตลาดโดยรวมของ “โปรตีนเสริมทางการแพทย์” เติบโตประมาณ 20% คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 1,800 ล้านบาท หรือเติบโต 2 ดิจิตทุกปี ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 10 ปี แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของตลาดโปรตีนเสริมทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวิถีชีวิตและพฤติกรรมดูแลสุขภาพของคนในสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น (Bangkokbiznews, 2020) โดยการทำการตลาดของผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้ป่วยในโรงพยาบาล ด้วยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในตัวผลิตภัณฑ์และเกิดการบอกต่อในกลุ่มผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยที่มีโอกาสใช้ผลิตภัณฑ์ทำให้ฐานตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยนั้นขยายกว้างขึ้นไปยังผู้บริโภคกลุ่มอื่นๆ ทำให้ผู้ประกอบการปรับทิศทางการตลาดโดยเพิ่มช่องทางการตลาดไปยังร้านขายยา และการจัดบูธซิมตามโรงพยาบาลและร้านขายยาชั้นนำต่างๆ ต่อมาเมื่อตลาดมีความต้องการโปรตีนเสริมทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ใช่ผู้ป่วย ทำให้ผู้ประกอบการเล็งเห็นความสำคัญในกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถเข้าถึงผู้บริโภคหลากหลายกลุ่ม

มีนักวิชาการทางด้านการตลาดหลายท่านได้วิจารณ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps แบบดั้งเดิมที่ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) นั้นไม่เหมาะสมและไม่ครอบคลุมที่จะใช้กับการบริการ เนื่องจากการบริการโดยทั่วไปมีความแตกต่างจากสินค้าธรรมดาทั่วไป และได้มีการเสนอในเรื่องแนวคิดใหม่ในเรื่อง “ส่วนประสมการตลาดบริการ” ขึ้นมาโดยเฉพาะส่วนประสมการตลาดบริการดังกล่าวต้องประกอบไปด้วยส่วนประสมการตลาดแบบเดิมคือ 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ร่วมกับองค์ประกอบที่เพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ส่วนคือบุคลากร (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) (Zeithaml, and Bitner, 2000) ประกอบกับผู้บริโภคในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับคุณค่าที่นำเสนอต่อลูกค้า ซึ่งกลายมาเป็นกลยุทธ์ที่ธุรกิจในปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ สำหรับผู้บริหารหรือนักการตลาดในการวางแผนกลยุทธ์ให้กับองค์กร ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมภาคการผลิตหรือภาคบริการ เพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาดโดยเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการ หรือความสามารถในการแก้ไขปัญหาของลูกค้าและผู้ให้บริการได้อย่างตรงจุด เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับตัวลูกค้า และสร้างให้เกิดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน หลายองค์กรเชื่อมั่นว่าผลกำไรขององค์กรจะเพิ่มมากขึ้นก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้ามากขึ้น ดังนั้น การเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการนั้นจะนำไปสู่การมีลูกค้ามากขึ้นและองค์กรมีผลกำไรเพิ่มขึ้นด้วย การนำเสนอคุณค่าต่อลูกค้าที่ถูกต้องนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเริ่มต้นธุรกิจใหม่หรือแม้แต่ในธุรกิจเดิมที่ต้องการขยายตลาดหรือต้องการส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น โดยมุ่งให้ความสนใจไปที่ลูกค้า (Customer Centric) ในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องวิเคราะห์ลึกลง

ไปถึงความต้องการหรือปัญหาที่ยังไม่เกิดขึ้น รวมถึงความต้องการหรือปัญหาที่ บางครั้งตัวลูกค้าเองอาจจะยังคาดไม่ถึงอีกด้วย คุณค่าที่นำเสนอขึ้นจะต้องเป็นคุณค่าที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าที่องค์กรได้สัญญาไว้แก่ลูกค้า รวมถึงการส่งมอบคุณค่าเหล่านั้นให้ถึงมือลูกค้า โดยตรง (Epstein, and Buhovac, 2014)

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในหลากหลายปัจจัย โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลและสภาวะแวดล้อมทางสังคมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติพฤติกรรมผู้บริโภคและมิติด้านการตลาด ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ทางการตลาดในรูปแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบการตลาดแบบใหม่ทำให้เกิดคำถามต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการตลาด ทั้งซัพพลายเออร์ ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก พนักงาน และผู้เกี่ยวข้องในขั้นตอนหรือระบบของการดำเนินงานตั้งแต่การผลิต การตลาด การขาย การจัดจำหน่าย การจัดการสิ่งสนับสนุนต่างๆ จนถึงการส่งมอบสินค้าหรือบริการที่มีคุณค่าให้กับลูกค้า งานวิจัยด้านแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาวะตลาดในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นเพื่อช่วยให้มีข้อมูลที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมในการทำการตลาดในสภาวะที่พฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นแหล่งข้อมูลอีกหนึ่งมิติเพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและคุณค่าที่ส่งมอบในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จจากการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนทางการแพทย์ในประเทศไทยต่อไปซึ่งจะมีผลทำให้ผู้บริโภคความเข้าใจและเข้าถึงผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภค และองค์ประกอบของคุณค่าที่ส่งมอบที่ส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนทางการแพทย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสำเร็จของธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยจากกลยุทธ์ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ที่ประสบความสำเร็จด้านการตลาดในประเทศไทย โดยการวิจัยเริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) เพื่อค้นหาลักษณะองค์ประกอบของตัวแปรในการวิจัยตามกรอบแนวคิด จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้เนื้อหาในการใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยโดยการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดย การทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความ รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อต่างๆ ได้แก่ เอกสารรายงานผลประกอบการที่มีข้อมูลสำหรับอุตสาหกรรมเภสัชกรรมและการดูแลสุขภาพ (IMS, IQVIA) อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ ร่วมกับการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์เป็นกรณีศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดกรอบความคิดเพื่อการวิจัยเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ องค์ประกอบของตัวแปรของกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ท่าน ประกอบด้วยผู้ประกอบการ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์ 1 ท่าน และกลุ่มผู้บริโภคจำนวน 8 ท่าน เพื่อค้นหาองค์ประกอบของตัวแปรดังนี้

1. องค์ประกอบที่มีนัยสำคัญของ พฤติกรรมผู้บริโภค ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์
2. องค์ประกอบที่มีนัยสำคัญของ คุณค่าที่ส่งมอบ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์
3. องค์ประกอบที่มีนัยสำคัญของกลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภค และคุณค่าที่ส่งมอบ

จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามโดยผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาพบว่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่า IOC มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

ขั้นตอนที่ 4 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารในองค์กร หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดกลยุทธ์ของผลิตภัณฑ์ และนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญผลิตภัณฑ์ อาหารเสริมโปรตีนทางการแพทย์ จำนวน 21 ท่าน เพื่อทราบถึงกลยุทธ์ใดที่เป็นปัจจัยสำคัญสู่ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ และปัจจัยสำคัญในความสำเร็จจากผู้บริหาร หรือผู้กำหนดกลยุทธ์ของผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จากผู้ประกอบการ เช่น ผู้จัดการผลิตภัณฑ์, ผู้จัดการฝ่ายพัฒนาธุรกิจจากผู้ประกอบการในตลาดทั้งหมด ผู้เชี่ยวชาญผลิตภัณฑ์ บุคลากรทางการแพทย์ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค และเภสัชกรเจ้าของร้านขายยาชั้นนำ ผู้วิจัยทำการประเมินความเห็นและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการตีความบางประการที่ได้จากผลการศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางกลยุทธ์สู่การเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ และเพื่อทราบปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญใดจากการเป็นผู้นำตลาด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภค และองค์ประกอบของคุณค่าที่ส่งมอบที่ส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงสำรวจเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างได้ค้นพบปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบโจทย์ธุรกิจโปรตีนเสริมทางการแพทย์ คือกลยุทธ์ทางการตลาดบริการ 7P จะประกอบด้วยที่กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) (Kotler, and Keller, 2016) ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงกันที่ผ่านมามักจะใช้ส่วนประสมการตลาด 4P ที่ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เนื่องจากธุรกิจนี้ยังต้องการบริการทั้งก่อนและหลังการขายค่อนข้างมากจากผลสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริโภคและผู้ประกอบการอันเนื่องมาจาก

กลุ่มผู้บริโภคมีความคาดหวังในการใช้งานผลิตภัณฑ์ให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดและเหมาะสมกับสภาวะร่างกาย และสุขภาพของตนเองให้มากที่สุดผลจากการสัมภาษณ์

ในส่วนของการค้นหาปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จะมีคุณค่าที่ส่งมอบที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่าง ผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญผลิตภัณฑ์ และกลุ่มผู้บริโภคนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยพบว่าคุณค่าที่ส่งมอบ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบริการหลังการขาย และด้านการสื่อสารตราสินค้า เป็นองค์ประกอบสำคัญของการกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความสำเร็จการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย

ผลจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ ดังนี้

1. กลยุทธ์การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ผู้วิจัยพบว่าผู้ประกอบการจะมีกระบวนการค้นหาความต้องการจากผู้บริโภคเพื่อที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคจากการทำ การสำรวจตลาด (Market Survey) เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์การตลาดที่ตอบโจทยกับพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันได้ หลังจากนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติผู้ประกอบการจะมีการติดตามและพัฒนาโดยมีการสำรวจจากผู้บริโภค (Customers Survey) เพื่อให้ทราบถึงการตอบสนองต่อกลยุทธ์การตลาดของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่ม และนำกลับมาพัฒนาและแก้ไขให้ตอบโจทยต่อความต้องการของผู้บริโภคให้มากขึ้น นั้นเป็นการช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันทำให้สามารถแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดให้เพิ่มมากขึ้นได้

2. กลยุทธ์การให้ความสำคัญกับคุณค่ามากกว่าการมุ่งเน้นที่ราคา ผู้วิจัยพบว่าความต้องการของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนทางการแพทย์จะสอดคล้องกับกลยุทธ์ด้านราคากับคุณค่าที่ส่งมอบด้านการบริการหลังการขาย เนื่องจากผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณค่าที่ได้มากกว่าราคาที่จ่ายไปดังจะปรากฏในข้อมูลว่าราคาต่อกรัมจะสูงกว่าผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนแบบทั่วไปที่มีจำหน่ายในท้องตลาดถึง 42% แสดงว่าผู้บริโภคนั้นพร้อมที่จะจ่ายสูงกว่าเพื่อได้สิ่งที่ตอบโจทยความต้องการของตนเองให้มากที่สุด การที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงคุณค่ามากกว่าการมุ่งเน้นที่ราคา เช่น บริการหลังการขาย บุคลากร กระบวนการ เป็นต้น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความคาดหวังจากการซื้อผลิตภัณฑ์ไปจนถึงการสร้าง ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าทำให้สามารถที่จะรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดและมีโอกาสที่จะเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดได้

3. กลยุทธ์การขยายความต้องการของผู้บริโภค ผู้วิจัยพบว่าความต้องการของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนทางการแพทย์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาการที่ผู้ประกอบการมีการติดตามและพัฒนากลยุทธ์การตลาดจากการมีการสำรวจความต้องการของผู้บริโภค (Customers Survey) ทำให้ทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคที่ปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบกับพฤติกรรมผู้บริโภค ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงการขยายความต้องการของผู้บริโภค ในกรณีผู้นำตลาดถ้าอยากจะเพิ่มยอดขาย จะทำได้ยากในการขยายจากการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด แต่อีกทางที่ผู้ประกอบการในฐานะของผู้นำตลาดคือการขยายการใช้งานของผู้บริโภคเดิม จากการใช้กลยุทธ์การขยายความต้องการของผู้บริโภค คือมีการขยายความต้องการออกไปจากรูปแบบเดิมๆ คือมีการเชิญผู้ประกอบการอาหาร (Chef) ที่มีชื่อเสียงมาช่วยคิดเมนูใหม่ๆ ที่มีส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ให้เกิดความน่าสนใจในการรับประทานมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงสร้างคุณค่าที่ส่งมอบให้แตกต่างจากคู่แข่งในตลาด ซึ่งจากการที่ขยายการใช้งานของผลิตภัณฑ์ให้สามารถใช้ได้ในง่ายและไม่น่าเบื่อ

ชีวิตประจำวัน จะทำให้ผู้บริโภคต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้นอีกทั้งยังสามารถเพิ่มกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่เพิ่มขึ้นมาจะส่งผลทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้นไปด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสำเร็จของการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย

ผลจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบว่าปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนทางการแพทย์ในประเทศไทยจากกลยุทธ์ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ดังนี้

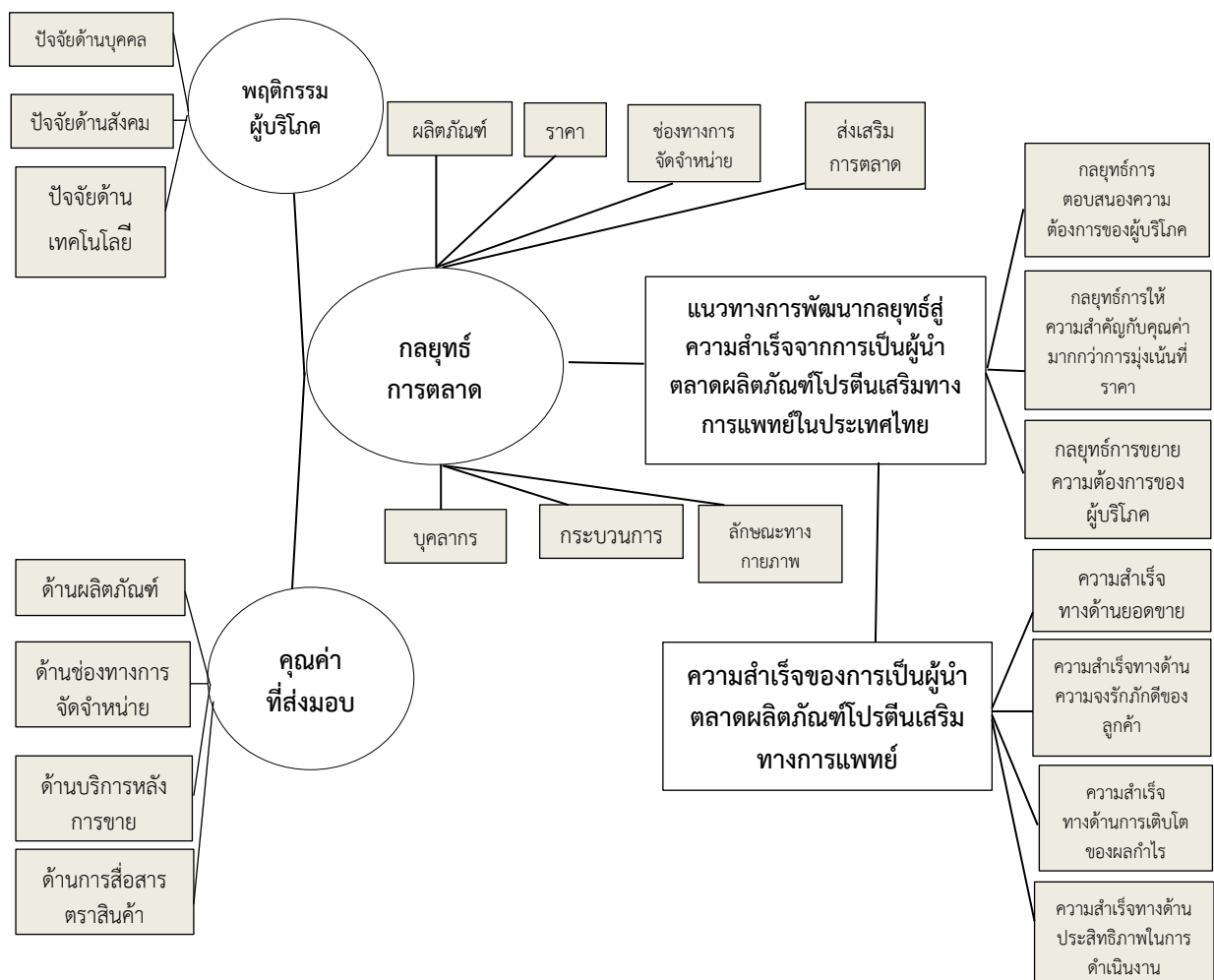
1. ความสำเร็จทางด้านยอดขาย ผู้วิจัยพบว่าเมื่อได้ค้นพบกลยุทธ์การตลาดและกลยุทธ์ความเป็นผู้นำตลาดได้จากการทำการสำรวจตลาดและการสำรวจความต้องการของผู้บริโภค จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถที่จะมีกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภค จะตอบสนองเป้าหมายของผู้ประกอบการที่ต้องการจะเป็นผู้นำตลาดหนึ่งในปัจจัยที่ใช้วัดความสำเร็จของการประกอบธุรกิจนั้นคือความสำเร็จทางด้านยอดขาย ซึ่งในการตั้งเป้าหมายของผู้ประกอบการจะมีการตั้งเป้าหมายทางด้านยอดขายทั้งระยะสั้นและระยะยาว และเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการนำมาประเมินผลของกลยุทธ์การตลาดที่มีการนำไปใช้ โดยจะมีระบบติดตามยอดขายส่วนใหญ่จะสามารถเห็นการเคลื่อนไหวของยอดขายทุกวัน และจะมีการประชุมติดตามยอดขายทุกเดือนและมีการนำฝ่ายขายและฝ่ายการตลาดมาประชุมร่วมกันทุกไตรมาสเพื่อเป็นการติดตามและพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ผู้ประกอบการใช้นั้นมีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อยอดขายหรือไม่ ความสำเร็จทางด้านยอดขายจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประกอบธุรกิจโปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย

2. ความสำเร็จทางด้านความจงรักภักดีของลูกค้า ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ต้องการจะเป็นผู้นำตลาดธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ปัจจัยสำคัญคือการรักษาส่วนแบ่งการตลาดเดิมและขยายส่วนแบ่งการตลาดเพิ่ม สิ่งที่สำคัญที่จะสามารถส่งผลเรื่องส่วนแบ่งการตลาดนั้นก็คือการสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้าของผู้บริโภค การที่ผู้ประกอบการมีกลยุทธ์ในการขยายกลุ่มผู้บริโภคเพื่อต้องการเพิ่มยอดขายและส่วนแบ่งทางการตลาดจะทำให้มีผู้บริโภครายใหม่เพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบการจึงต้องมีกลยุทธ์ที่จะสามารถรักษากลุ่มผู้บริโภคเดิมและกลุ่มใหม่และสามารถพัฒนาไปจนเกิดความจงรักภักดีต่อตราสินค้า ซึ่งจะส่งผลให้ผู้บริโภคนั้นมีการซื้อซ้ำและมีการบอกต่อในกลุ่มผู้ใกล้ชิดซึ่งทำให้มีโอกาสที่จะเพิ่มจำนวนของผู้บริโภคได้อีกช่องทาง ในธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์นั้นเนื่องจากมีผู้ประกอบการที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดรวมกันได้ถึงร้อยละ 90 อยู่เพียงไม่กี่ราย ความสำเร็จทางด้านความจงรักภักดีของลูกค้าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถที่จะเพิ่มยอดขายและขยายส่วนแบ่งการตลาดจนเป็นผู้นำตลาดได้ในที่สุด

3. ความสำเร็จทางการเติบโตของผลกำไร ผู้วิจัยพบว่าความสำเร็จทางการเติบโตของผลกำไรจะสอดคล้องกับปัจจัยความสำเร็จทางด้านยอดขาย เพราะว่าผู้ประกอบการจะตั้งเป้าหมายคู่กันเสมอสำหรับผู้บริหารคือความสำเร็จทั้งด้านยอดขายและผลกำไร การที่จะประสบความสำเร็จทางด้านยอดขายเพียงอย่างเดียวอาจจะถือว่าประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจเพียงแค่ครั้งเดียว ในมุมมองผู้บริหารองค์กรจะต้องประสบความสำเร็จทางการเติบโตของผลกำไรด้วยจึงจะถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอย่างครบถ้วน และก็ถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จจากการนำกลยุทธ์การตลาดไปปฏิบัติอีกด้วย โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จะคำนึงถึงการบริหารต้นทุนให้มีการเจริญเติบโตทางด้านผลกำไรอย่างต่อเนื่องทั้งระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่มีการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทั้งในและต่างประเทศ ความสำเร็จทางการเติบโตของผลกำไรจึงเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญต่อผู้ประกอบการในธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย

4. ความสำเร็จทางด้านการประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผู้วิจัยพบว่าความสำเร็จทางด้านการประสิทธิภาพในการดำเนินการของผู้ประกอบการนั้นจะเป็นกุญแจสู่การประสบความสำเร็จในด้านอื่นๆ เพราะในปัจจุบันการขยายตัวของตลาดและผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาในกระบวนการดำเนินงานภายใน (Internal Process) ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการที่มากขึ้นของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการสินค้า การให้บริการหลังการขาย และกระบวนการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อยอดขาย ผลกำไรไปจนถึงความภักดีของลูกค้า ผู้ประกอบการจึงต้องมีกลยุทธ์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินการถ้าต้องการที่จะเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดนั้นผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงความพร้อมและความสามารถในการดำเนินงานของตนเองว่าจะสามารถที่จะรองรับการเติบโตของตลาดและการเติบโตของจำนวนผู้บริโภคได้มากน้อยแค่ไหน ถ้าผู้ประกอบการมีอัตราการเจริญเติบโตทางธุรกิจที่รวดเร็วนั้นการที่จะสามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้นั้น (ในฐานะผู้นำตลาด) จะต้องมียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและรองรับการเจริญเติบโตได้

จากผลการวิจัยศึกษาความสำเร็จของธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีนทางการแพทย์ในประเทศไทยจากกลยุทธ์ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นองค์ประกอบจากกรอบแนวคิดการวิจัยได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้

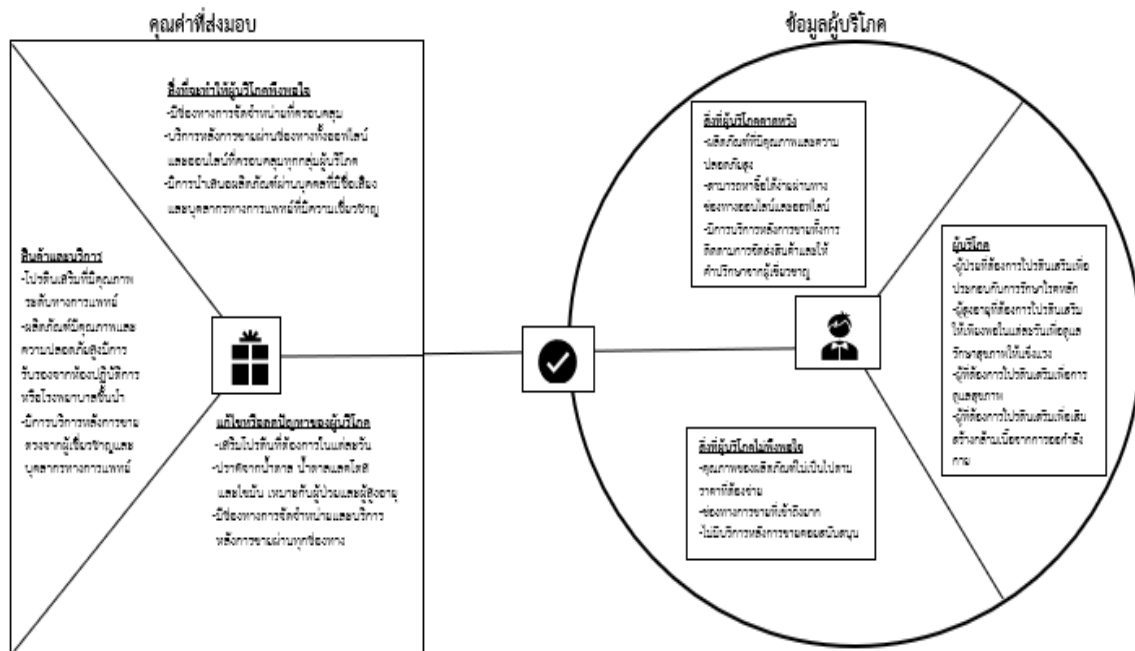
Picture 1: The Components of Variables in the Conceptual Framework

for the Success of Becoming a Market Leader in Medical Protein

Supplements were Derived from the Synthesis of Data from In-Depth Interviews

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่ในส่วนของคุณค่าที่ส่งมอบต่อผู้บริโภคที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การตลาดโปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยผู้วิจัยได้สรุปคุณค่าที่ส่งมอบที่มีผลต่อกลยุทธ์การตลาดโดยใช้แผนภาพการสร้างคุณค่า (The Value Propositions Canvas) ช่วยในการออกแบบการสร้างคุณค่าของสินค้าและบริการของคุณให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า หรือสามารถแก้ปัญหาของลูกค้าให้ได้ตรงจุดเพื่อสร้างคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งตามรูปภาพดังนี้

Picture 2: Summarize the Value Deliverables That Influence Marketing Strategies Using the Value Propositions Canvas of Medical Protein Supplement

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความสำเร็จจากการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ จะประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านบุคคล จะประกอบไปด้วยอายุ เพศ อาชีพ สุขภาพ 2) ปัจจัยด้านสังคม จะประกอบไปด้วย สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ กลุ่มครอบครัว บทบาทและสถานะ 3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประกอบไปด้วย ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความสามารถในการใช้งาน และประสบการณ์การใช้เทคโนโลยี จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Miyamoto, 2021) ที่พบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารเสริมในประเทศญี่ปุ่นจะมีปัจจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านบุคคลที่จะมีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ อายุ ตามด้วย ภาวะสุขภาพ ในส่วนปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ กลุ่มครอบครัวที่มีประสบการณ์การใช้งานมาก่อน หรือได้รับข้อมูลผลิตภัณฑ์มาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อยากให้บุคคลในครอบครัวมีสุขภาพที่ดีขึ้นจะมีการโน้มน้าวให้คนในครอบครัวตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ตามมาด้วยสภาพสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและสภาวะของโรคระบาด สุดท้ายคือปัจจัยด้านเทคโนโลยีเพราะว่าในปัจจุบันผู้บริโภคจะสืบค้นข้อมูลจากช่องทาง

ออนไลน์มาเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ และมีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับกลุ่มผู้บริโภคและประสบการณ์การใช้งานไม่ว่าจะเป็นการสืบค้นข้อมูลและการซื้อผลิตภัณฑ์ จะเป็นผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ พฤติกรรมผู้บริโภคดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องพัฒนากลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์และเพิ่มคุณค่าอื่นๆให้ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันให้ได้มากที่สุด Bagchi (2015) พบว่าคุณค่าที่ส่งมอบที่สำคัญทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อไปจนถึงเกิดการซื้อซ้ำนั้นมาจากการได้คุณค่าที่ได้จากผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตอบโจทย์การใช้งานของผู้บริโภค ด้านบริการหลังการขายในการมีการสอบถามข้อมูลผลิตภัณฑ์ผ่านจุดจำหน่ายโดยผู้เชี่ยวชาญผลิตภัณฑ์ มีการสอนการใช้งานผลิตภัณฑ์ผ่านหลายช่องทางอย่างต่อเนื่อง ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายจะต้องมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่ครอบคลุมและง่ายต่อการเข้าถึงของผู้บริโภค

Yangyoo (2017) พบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคที่เลือกซื้ออาหารเสริมในด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อ คือ สุขภาพ เพื่อน ผู้บริโภคที่มีสถานภาพ ระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และมีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยการตอบสนองกลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่ายและกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดจากผู้ประกอบการ กลยุทธ์การตลาดจากผู้ประกอบการจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการซื้อซ้ำและการเพิ่มความถี่ในการซื้อจะสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคและคุณค่าที่ส่งมอบนั้นจะมีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการ

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจโปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยนั้นอันดับแรกจะให้ความสำคัญไปยังส่วนประสมทางการตลาด 4 P อันประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) จะสอดคล้องกับ Sulaiman, and Masri (2017) แต่ด้วยที่ธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์นั้น จะต้องการการบริการหลังการขายที่มากกว่าสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product) เพราะว่าผู้บริโภคมีความคาดหวังที่สูงกว่าและต้องการที่จะใช้งานผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขภาวะสุขภาพ หรือเสริมสร้างภาวะทางโภชนาการ การที่ต้องมีการบริการหลังการขาย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การนำเสนอในงานประชุมวิชาการที่เกี่ยวข้อง ไปจนถึงการที่หมั่นกำหนดอาหารคอยตอบปัญหาการใช้งานจากผู้บริโภค นั้นจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ ประกอบกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันที่การซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้นทำให้การพัฒนาระบบการต่างๆที่เกี่ยวข้องก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้บริโภคนำมาตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการยังสามารถใช้ช่องทางออนไลน์ในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อการสร้างความรู้รักภักดีต่อตราสินค้า และการขยายการสื่อสารตราสินค้าเข้าไปในผู้บริโภคกลุ่มใหม่ได้อีกด้วย สอดคล้องกับ Neres (2017) ที่พบว่ากลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบสนองต่อผู้บริโภคอาหารเสริมจะประกอบไปด้วย 5P อันประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) และ กระบวนการ (Process) สอดคล้องกับ Reza (2020) และ Nambutdee (2015) พบว่า กลยุทธ์การตลาดสำหรับผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์อาหารเสริมคือกลยุทธ์การตลาดบริการ 7P อันประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และ ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่จะเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกันว่ากลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยก็คือกลยุทธ์การตลาดบริการ 7P พบว่าการกำหนดกลยุทธ์การตลาดมีอิทธิพลทางตรงและ

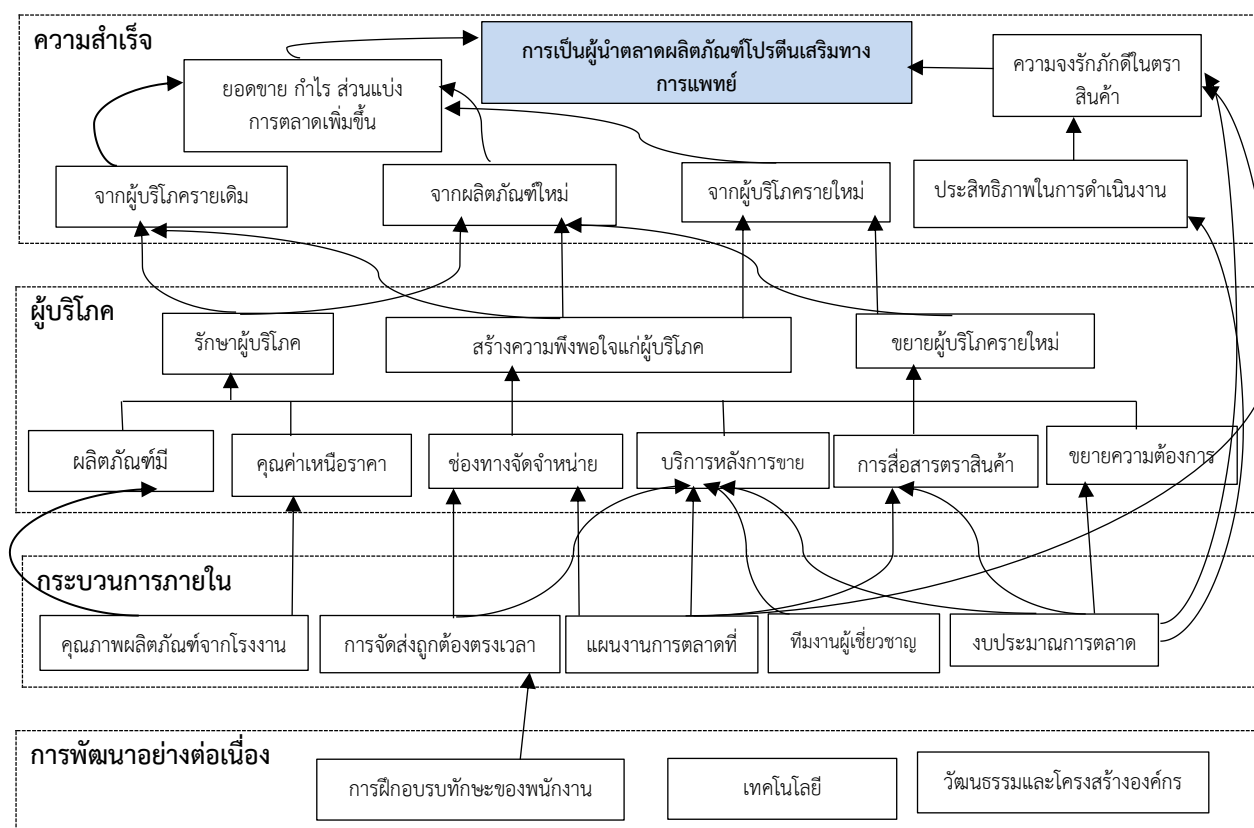
ทางอ้อมเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการตลาด โดยจะส่งผ่านกระบวนการตัดสินใจซื้อ จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, and Armstrong (2014) ที่ระบุว่า ตลาดธุรกิจที่เน้นหนักที่สัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การตลาดด้วย การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ คือ กระบวนการที่กำหนดสารสนเทศลูกค้าและฐานข้อมูลทางการตลาดเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์กับลูกค้า เชิญชวนให้ลูกค้ามีประสบการณ์ร่วมกับผลิตภัณฑ์ และทำให้กำไรโดยรวมของลูกค้าแต่ละรายเพิ่มขึ้นในระยะยาว เพื่อให้ตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภคจะเป็นแนวทางหลักที่ผู้ประกอบการจะนำไปพัฒนากลยุทธ์ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย โดยจะมีการทำสำรวจและวิจัยตลาด (Market Survey) และการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มต่างๆ (Customers Survey) เมื่อได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนจึงนำมาเข้าสู่กระบวนการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ และจะมีการติดตามและวัดผลประสิทธิภาพของกลยุทธ์การตลาด เพื่อทำให้เกิดประสบการณ์กับผลิตภัณฑ์ สร้างคุณค่าที่ส่งมอบเหนือกว่าคู่แข่ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Neres (2017) ที่พบว่า การเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคและผลสัมฤทธิ์จากกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมจะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อ การซื้อเพิ่ม การซื้อซ้ำ ไปจนถึงการบอกต่อ จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารเสริมกลยุทธ์การให้ความสำคัญกับคุณค่ามากกว่ามุ่งเน้นที่ราคา พบว่าการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์นั้นจะมีการกำหนดราคาขายต่อกรัมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ไม่เกิน 7% ทำให้ผู้ประกอบการจะต้องพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เกี่ยวข้องกับการบริการหลังการขาย อันได้แก่ กลยุทธ์ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ที่จะสร้างคุณค่าที่ส่งมอบให้แตกต่างกับคู่แข่งได้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จะมีความคาดหวังจากผู้บริโภคค่อนข้างสูง การที่ให้บริการหลังการขายในแง่การใช้งานและปรึกษาปัญหาด้านโภชนาการจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Dzeperoski, and Jolevska (2016) ที่พบว่า การที่มีเภสัชกร หรือ ผู้เชี่ยวชาญ ประจำจุดจำหน่ายหรือร้านขายยา เพื่อคอยให้คำปรึกษากับผู้บริโภคเกี่ยวกับการข้อมูลและการใช้งานผลิตภัณฑ์ให้ถูกต้อง เป็นความต้องการที่มากที่สุดจากผู้บริโภคอาหารเสริม ไม่ว่าจะมาซื้อที่ร้านขายยา และการใช้บริการจากสายด่วน (Hot Line) ของผู้ประกอบการที่มีผู้เชี่ยวชาญคอยตอบปัญหากับผู้บริโภคจะเป็นสิ่งกระตุ้นสำคัญให้เกิดการตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่ายยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ Miyamoto (2021) ที่พบว่า การตลาดแบบดั้งเดิมและการตลาดแบบออนไลน์นั้นมีความสำคัญที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้บริโภคยังต้องการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่จุดจำหน่ายอยู่เพื่อปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญหรือพนักงานขายที่จุดจำหน่าย การตลาดแบบปากต่อปากยังคงมีความสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภคเนื่องจากผู้บริโภคมักจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมจากการบอกต่อของคนใกล้ชิด

กลยุทธ์การขยายความต้องการของผู้บริโภค พบว่าการขยายความต้องการของผู้บริโภคนั้นสำคัญมากในการต่อยอดธุรกิจ เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันมักจะมองหาคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งในผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันในการตัดสินใจเลือกซื้อ ในกรณีราคาของผลิตภัณฑ์นั้นมีความใกล้เคียงกันและคุณภาพของผลิตภัณฑ์นั้นไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ประกอบการจึงมีการกำหนดกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์เพื่อขยายความต้องการของผู้บริโภค จากการขงเดิมแบบธรรมดา เป็นการขยายการใช้งานให้เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวัน (Life Style) เช่นการนำไปผสมเครื่องดื่มอื่นๆ นำไปเป็นส่วนผสมในการประกอบอาหาร เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำซากจำเจในการรับรสชาติจากใช้งานผลิตภัณฑ์แบบเดิมๆ โดยผู้ประกอบการจะมีกลยุทธ์การขยายความต้องการของผู้บริโภค โดยการเชิญผู้มีชื่อเสียง หรือนักประกอบอาหารชื่อดัง มาสร้างสรรค์วิธีการใช้งานผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นส่วนผสมในเมนูต่างๆ ที่สามารถจะรับประทานได้ตลอดทั้งวัน เป็นการเพิ่มความต้องการใช้งานผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มยอดขาย และขยายฐานผู้บริโภคออกไปให้กว้างมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bagchi (2015) ที่พบว่า การที่ผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมจาก

6 ผู้ประกอบการที่มีการแข่งขันเพื่อเพิ่มยอดขายและขยายฐานผู้บริโภค จากการที่ผู้ประกอบการได้มีการสื่อสารด้านการตลาดเกี่ยวกับการที่ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้งานได้หลากหลายวิธี ในการใช้ชีวิตประจำวันจะทำให้ผู้บริโภคมีการใช้ที่เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จที่ผู้ประกอบการนำไปใช้ในการเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย อันดับแรกก็คือ ยอดขายที่เกิดจากผลสัมฤทธิ์ในการนำกลยุทธ์การตลาดไปใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Reza (2020) และ Nambutdee (2015) ที่พบว่าผู้ประกอบการจะมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของตน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและ สามารถสร้างความพึงพอใจอย่างสูงสุดให้กับผู้บริโภค ซึ่งทิศทางการปรับกลยุทธ์ของผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในปัจจุบันอาจจะกระทำได้หลากหลายวิธี โดยเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ทางการตลาด (Marketing objective) ซึ่งเป็นการตัดสินใจเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับแผนการตลาด คือวัตถุประสงค์ด้านการเงิน (Financial objective) เช่น ต้องการผลตอบแทนจากการลงทุนของตลาดเป้าหมาย 20% และมียอดขายเป็นจำนวนเท่าไรในปีนี้เป็นต้น อันดับรองลงมาในตัวชี้วัดความสำเร็จจากการเติบโตของผลกำไร ซึ่งจะเป็นผลมาจากความสำเร็จในอันดับแรกคือยอดขาย เนื่องจากตัวชี้วัดทั้งสองนั้นสามารถวัดได้อย่างชัดเจนทั้งการวัดเป็นตัวเลขยอดขายและผลกำไร รวมไปถึงระยะเวลาที่แน่นอน เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการประกอบธุรกิจที่ผู้ประกอบการต้องการมากที่สุดในการนำกลยุทธ์การตลาดไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยผู้ประกอบการจะสามารถรู้ถึงการเติบโตหรือถดถอยของส่วนแบ่งการตลาดได้เมื่อเทียบกับคู่แข่งในตลาด ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อจะเป็นผู้นำตลาดได้ สอดคล้องกับงานวิจัย Nambutdee (2015) ที่พบว่าผู้ประกอบการจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ทางการตลาด อยู่ 2 ลักษณะ คือวัตถุประสงค์ด้านการเงิน (Financial objective) เช่น ต้องการผลตอบแทนจากการลงทุนของตลาดเป้าหมาย 20% ต้องการกำไรสุทธิ 10 ล้านบาท ต้องการส่วนครองตลาด 30% เป็นต้น สำหรับวัตถุประสงค์ด้านการตลาด (Marketing Objective) นั้นจะประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ในการขาย การวางตำแหน่งเพื่อการแข่งขัน การสร้างความภักดีในตราสินค้าการสร้างการรับรู้ในตราสินค้าจาก 15% เป็น 30% การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายอีก 20% เป็นต้น ซึ่งจะสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าผู้ประกอบการจะนำการเติบโตของผลกำไรมากำหนดเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย ความสำเร็จทางด้านการจรรีภักดีของผู้บริโภคของผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย พบว่าการที่ผู้ประกอบการต้องการจะประสบความสำเร็จในสองอันดับแรกนั้นก็คือ ยอดขายและผลกำไรได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาการตลาดเพื่อให้ตอบโจทย์พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง จะสอดคล้องกับคุณค่าที่ส่งมอบให้ผู้บริโภคก็ต้องมีการพัฒนาให้เหนือคู่แข่งอยู่ตลอดเวลา จะทำให้ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อ มีการซื้อซ้ำไปจนถึงการบอกต่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการในการเพิ่มยอดขายและส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จด้านความจงรักภักดีของผู้บริโภคได้ในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nares (2017) ที่พบว่าผู้ประกอบการที่มีการพัฒนากลยุทธ์ให้ตอบโจทย์พฤติกรรมของผู้บริโภค ร้อยละ 90 แสดงให้เห็นจากผลวิจัยว่า ตัวแปรกลยุทธ์การตลาด จะมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการตลาดของธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารเสริมในประเทศไทย โดยส่งผ่านกระบวนการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยของพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุด มีความภักดีต่อผลิตภัณฑ์และเป็นการเพิ่มขึ้นของผู้บริโภครายใหม่ ที่เกิดจากกระบวนการ ในการตัดสินใจซื้อซ้ำซ้ำ ไปจนถึงการบอกต่อบุคคลใกล้ชิดเพื่อนำมาแนะนำให้ใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ตนเองใช้ นั่นเองขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Miyamoto,2021) พบว่าการสร้าง กลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ทัศนคติ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความสำเร็จจากการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้สร้างแผนภูมิแนวทางกลยุทธ์สู่ความเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยดังนี้

Picture 3: Chart of Strategic Development Guideline for Success as Market Leader in Medical Protein Supplement in Thailand

สรุป

ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า กลยุทธ์การตลาดที่ใช้ในธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์จะแตกต่างจะกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพที่ใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด 4P ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) จึงต้องปรับใช้กลยุทธ์การตลาดบริการ 7Ps ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และ ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการเข้าถึงเทคโนโลยีและความต้องการของการบริการหลังการขายจากบุคลากร กระบวนการดำเนินงานของผู้ประกอบการ และลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์และการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ มากขึ้นตามไปด้วย นอกเหนือจากจะใช้กลยุทธ์ทางการตลาดบริการ 7Ps ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงคุณค่าที่ส่งมอบเพื่อให้ตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภคซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่พบในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยสำคัญของคุณค่าที่ส่งมอบต่อการกำหนดกลยุทธ์สู่การเป็นผู้นำตลาดธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ จะประกอบไปด้วย คุณค่าที่ส่งมอบด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านบริการหลังการขาย และด้านการสื่อสารตราสินค้า ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนากลยุทธ์สู่ความสำเร็จจากการเป็นผู้นำตลาดผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทย จะประกอบไปด้วย กลยุทธ์การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลยุทธ์การมุ่งเน้นความสำคัญของคุณค่าที่มากกว่าการมุ่งเน้นที่ราคา และกลยุทธ์การขยายความต้องการของผู้บริโภคจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเมื่อนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปปฏิบัติจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จจากการเป็นผู้นำตลาดโดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญดังนี้ ความสำเร็จด้านยอดขาย ความสำเร็จด้านความจงรักภักดีของลูกค้า ความสำเร็จด้านการเจริญเติบโตของผลกำไร และความสำเร็จด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 และข้อที่ 2 พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยควรมุ่งเน้นการค้นหาคำตอบความต้องการของผู้บริโภค และคุณค่าที่ส่งมอบ มานำมาเป็นแนวทางเพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้ตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละกลุ่มได้ โดยให้ความสำคัญด้านการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภค เช่นการให้ความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางต่างๆ มีการบริการหลังการขายที่มีประสิทธิภาพ มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้บริโภค

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยควรมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจในการบริโภคผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ สำหรับทุกกลุ่มผู้บริโภค โดยเฉพาะวัยทำงานที่กำลังซื้อ โดยการสร้างประสบการณ์การบริโภคผลิตภัณฑ์ สร้างความน่าเชื่อถือในการบริโภคผลิตภัณฑ์ว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน เป็นการบำรุงสุขภาพ จะทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ไปจนถึงการบอกต่อคนใกล้ชิดให้ยอมรับและเกิดแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ร่วมกัน

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้ประกอบการธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ในประเทศไทยสามารถนำข้อมูลที่ค้นพบจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาการตลาด โดยเฉพาะการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ให้มีความเหมาะสมกับธุรกิจตลอดจนเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุง

พัฒนากลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสมสอดคล้องตามลักษณะการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุด มีความภักดีต่อผลิตภัณฑ์และเป็นการเพิ่มขึ้นของผู้บริโภครายใหม่เพื่อเกิดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะมีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุ (Generation) ที่มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์โปรตีนเสริมทางการแพทย์ เพื่อจะทำให้ทราบข้อมูลความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภคและจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการตลาดต่อไป

2.2 ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) การใช้สังคมออนไลน์ (Social Media Usage) และอิทธิพลจากผู้มีอิทธิพลบนสื่อโซเชียล (Social Media Influencer) เพื่อเติมเต็มงานวิจัย

2.3 ควรศึกษาในกลุ่มการใช้โปรตีนเสริมเพื่อการออกกำลังกาย เพื่อค้นหากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในกลุ่มของผลิตภัณฑ์เสริมโปรตีน

2.4 การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยในเชิงผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาคำตอบของการวิจัยที่มีความครอบคลุม ลุ่มลึกและชัดเจน ในปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค และกลยุทธ์การตลาด

References

- Bagchi, A. (2015). Whey Protein Supplement Brand Positioning: A Multidimensional Scaling Approach. *Journal of Physical Education Research*, 2(3), 1-6.
- Bangkokbanks. (2020). *After Covid-19, The Food Supplement Market Jumps to More than 20 Billion Baht*. Retrieved April 9, 2021, from <https://www.bangkokbanksme.com/en/supplement-food-after-growth-covid-19>
- Bangkokbiznews. (2020). *"Thai Otsuka" Sends "Once Complete" to Penetrate the Medical Food Market*. Retrieved April 12, 2021, from: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/896099>
- Bhoyen, K. (2019). Aging society: Opportunities for the Future Sustainable Business. *Journal of Management Science Review*, 21(1), 201-209.
- Dzeparoski, M., & Trajkovic-Jolevska, S. (2016). Analysis of Marketing Strategy for Food Supplements and Over-The-Counter Medicines. *Open Access Maced J Med Sci*, 4(3), 499-503.
- Epstein, M. J., & Buhovac, A. R. (2014). *Making Sustainability Work: Best Practices in Managing and Measuring Corporate Social, Environmental and Economic Impacts*. (2nded.). Austin, Texas: Greenleaf Publishing.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). *Principles of Marketing*. (14th ed). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. (15th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Marketingoops (2020). *"New Normal" Thai People Will Be More Healthy Benefit to Deliver Supplements Growing Trend Against Other Business Trends*. Retrieved May 27, 2021, from <https://www.marketingoops.com/news/thais-new-normal-healthy/>

- Miyamoto, M. (2021). Searching for an Effective Marketing in the Food Supplement Industry in Japan. *International Journal of Economics and Management Engineering*, 15(4), 320-330.
- Nambuddee, N. (2015). The Future of Dietary Supplements and Adjustment of Marketing Strategy. *Social Science Journal Srinakharinwirot University*, 18, 353-374.
- Nares, S. (2017). Marketing Strategies of Supplementary Food Products Business in Thailand. *Social Sciences Association Ramkhamhaeng University*, 7(2), 75-89.
- Phitak, S., Jakkari, P., & Noppadon, U. (2017). *The Experience and Successful on the Entrepreneur's Restaurant Management Styles': A Case Study of Food Story, Living Mobile Company Limited*. In 2nd RMU Graduate Research Conference. Rajabhat Maha Sarakham University. Maha Sarakham.
- Reza, M. H. (2020). Marketing Strategy and Sustainable Plan of Unilever. *International Journal of Scientific Research and Engineering Development*, 3(4), 680-692.
- Sirisamut, T. (2015). Whey Protein: Nutritional and Medical Benefits. *Thai Pharmaceutical and Health Science Journal*, 10(2), 75-80.
- Suandusitpoll. (2020). *Health Care of Thai People In 2020*. Retrieved May 10, 2021, from https://suandusitpoll.dusit.ac.th/UPLOAD_FILES/POLL/2563/PS-2563-1608422294.pdf
- Vukasović, T., & Jalen, N. (2018). Marketing Plan Proposal for the Entry of a Food Supplement Brand into the Market. *Serbian Journal of Engineering Management*, 3(2), 36-50.
- Yangyoo, S. (2017). Factors Influencing Consumer Behaviors in Buying Whey Protein Supplement for Men in Prachuap Khiri Khan Province and Phetchaburi Province. *FEU Academic Review Journal*, 11(2), 210-223.
- Zeithaml, V.A., & Bitner, M.J. (2000) *Services Marketing: Integrating Customer Focus across the Firm*. (2nd ed). Boston: McGraw-Hill.

การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย*

The Application of Enterprise Resource Planning System Affecting Entrepreneurs' Competitive Advantages in Thailand's Automotive Part: Manufacturing Industry

¹พัฒนา ศรีจันทร์, วงศ์ธีรา สุวรรณิน และ แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์

¹Patana Srichan, Wongtera Suwanninand and Kaewta Poopatanapong

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: patana.topmost@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อความเร็วในการผลิต เพื่อศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพองค์กรของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความเร็วในการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาแบบผสมผสานแบบแผนขั้นตอนเชิงสำรวจ โดยใช้การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 ราย และการศึกษาในเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของ แฮรี่ และคนอื่นๆ จำนวน 536 ราย โดยใช้วิธีสุ่มแบบสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 106.268, df = 97, Chi-square / DF = 1.096, GFI = 0.979, CFI = 0.998, RMSEA = 0.013) โดยผลการศึกษาพบว่า 1) การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความเร็วในการผลิต (0.90) ประสิทธิภาพขององค์กร (0.38) และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ (0.32) และ 2) ความเร็วในการผลิตมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กร (0.48) และประสิทธิภาพขององค์กรมีอิทธิพลต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ (0.38) ดังนั้นการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรจึงมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประสิทธิภาพขององค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

คำสำคัญ: ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร; ความเร็วในการผลิต; ประสิทธิภาพองค์กร; การได้เปรียบทางการแข่งขัน

Abstract

The research article aimed at 1) investigating the effects of applying the enterprise resource planning system on production speed; 2) exploring the effects of applying the enterprise resource planning system on the organizational efficiency of entrepreneurs in Thailand's automotive parts manufacturing industry; and 3) examining the congruence of enterprise resource planning system application on production speed, organizational efficiency, and competitive advantage of entrepreneurs in Thailand's automotive parts manufacturing industry. The study used a mixed-method approach, with qualitative data obtained through in-depth interviews with seven key informants and quantitative data acquired through questionnaires sent to employees in Thailand's automotive parts manufacturing industry. Harry's criteria was used to calculate the sample size, which included 536 individuals selected using convenience sampling. The structural equation model was used to analyze the obtained data.

From the study, it appears that the structural equation model is congruent with the empirical data in the following respects: Chi-square = 106.268, df = 97, Chi-square/DF = 1.096, GFI = 0.979, CFI = 0.998, RMSEA = 0.013. The research results also found as follows: 1) The application of the enterprise resource planning system has a positive effect on production speed of 0.90, organizational efficiency of 0.38, and entrepreneurs' competitive advantages of 0.32; and 2) Production speed has a positive effect on organizational efficiency of 0.48, while organizational efficiency has an effect on entrepreneur's competitive advantages of 0.38. As a result, the application of an enterprise resource planning system plays an important role in developing the organizational efficiency and competitive advantages of enterprises in Thailand's automotive parts manufacturing industry.

Keywords: Enterprise Resource Planning System; Production Speed; Organizational Efficiency; Competitive Advantages

บทนำ

จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมโลกยุคใหม่ ทำให้อุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทยต้องเร่งปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นอัจฉริยะมากขึ้น อันนำไปสู่การบูรณาการปรับปรุงในภาคการผลิตสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพการทำงานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนไป สำหรับองค์กรที่พร้อมกับการปรับตัวได้ดั่งนั้น โอกาสจะเติบโตไปข้างหน้าก็มีสูงตามไปด้วย นอกจากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรแล้ว ผู้บริหารองค์กรก็ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ให้เข้ากับอุตสาหกรรมยุคใหม่ตามไปด้วย เพราะระบบการทำงานที่ครอบคลุมอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้ามาของระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม (Industrial internet of things) มีการนำมาใช้เพื่อการทำงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเพิ่มเข้ามาของระบบไซเบอร์กายภาพ เช่น ระบบหุ่นยนต์อัตโนมัติ ระบบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบของปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้จะอำนวยความสะดวกในการเร่งให้เกิดอุตสาหกรรมยุคใหม่หรือ

ในยุคอุตสาหกรรมยุค 4.0 อย่างสมบูรณ์แบบ (Salkin, Oner, Ustundag, and Cevikcan, 2018) จนทำให้องค์กรธุรกิจภาคอุตสาหกรรมการผลิตทั่วโลกเริ่มปรับตัวเข้าสู่ยุคการผลิตแบบอัตโนมัติเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตของสหภาพยุโรปในปัจจุบันนั้น ได้มีการทดลองค้นคว้าและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตสินค้าให้เป็นแบบอัจฉริยะอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดระบบอัตโนมัติที่ซับซ้อนเข้ามาทำงานแทนที่คนสำหรับการผลิตสินค้าขายในประเทศและส่งออกขายทั่วโลก (Qin, Liu, and Grosvenor, 2016) นอกจากนี้เทคโนโลยีระบบอัตโนมัติจะเข้ามามีบทบาทในองค์กรภาคอุตสาหกรรมแล้ว องค์กรธุรกิจนั้นก็ยิ่งต้องพึ่งพากระบวนการบริหารจัดการที่ทันสมัยที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูงอันทรงประสิทธิภาพอีกด้วย และระบบการบริหารจัดการที่เป็นที่นิยมนำมาใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และให้การยอมรับกันมากที่สุดคือ ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning) หรือมีชื่อย่อว่าระบบ “ERP” ซึ่งระบบนี้เป็นระบบซอฟต์แวร์การทำงานที่ประยุกต์ขึ้นจากระบบการวางแผนความต้องการวัสดุที่เป็นระบบสนับสนุนกระบวนการผลิต ที่องค์กรธุรกิจในการอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศที่พัฒนาแล้วนิยมนำมาใช้ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีอัจฉริยะยุคใหม่ เพื่อสร้างความรวดเร็วในการผลิตสินค้า และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร เช่น นำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหารอบการทำงานที่ล่าช้าเกินไป ทำให้เกิดความรวดเร็วพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตามกระแสธุรกิจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ระบบยังมีกระบวนการติดตามการผลิต (Production Tracking System: PTS) ด้วยข้อมูลที่มาตรฐานเชื่อถือได้จนจบกระบวนการ (Fan, 2018) ทำให้เกิดการทำงานที่มีข้อมูลเชื่อมโยงกันทั้งองค์กร อันได้แก่ การจัดการทรัพยากรบุคคล การจัดซื้อ คลังสินค้า การผลิตสินค้า การเงินการบัญชี และการตลาด รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่ลูกค้าทั้งผู้ซื้อและผู้ขายด้วยกัน และข้อดีของระบบนี้คือ จะช่วยให้เกิดความรวดเร็วในการทำงานสำหรับการผลิตสินค้า และการบริการเนื่องจากระบบนี้เป็นการดำเนินงานที่เชื่อมโยงครอบคลุมการทำงานเป็นแบบรวมศูนย์ มีระบบสารสนเทศในการสื่อสารเพื่อประสานงานกันอย่างรวดเร็ว ทำให้ทุกคนในองค์กรนั้นสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลด้วยกันแบบตามจริง (real time data) ได้ทั่วทั้งองค์กร จึงเป็นการลดปัญหาการซับซ้อนในการทำงานจากส่วนต่างๆ เพราะมีการไหลของข้อมูลอย่างรวดเร็วไปสู่กิจกรรมการผลิตในองค์กร (AL-Qudah, 2020) ระบบนี้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในอุตสาหกรรมของประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีแนวโน้มใช้กันมากขึ้นกับอุตสาหกรรมในประเทศที่กำลังพัฒนา ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ (Samsir, 2018) ได้วิจัยพบว่า ในประเทศอินโดนีเซียนั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในประเทศนั้นได้สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการนำระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรมาสร้างคุณค่าต่อธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากระบบนี้มีข้อดีในด้านการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีมาผสมผสานกับการทำงานของคน และระบบจะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เป็นแบบอัตโนมัติและโปร่งใสทั่วทั้งองค์กรมากขึ้น

ดังนั้น การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในประเทศไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคตข้างหน้า นั้น ภาครัฐจำเป็นต้องเร่งสร้างรากฐานให้เกิดการเติบโตอย่างมีศักยภาพ เพื่อทำให้ผู้ประกอบการมีความสามารถในการทำธุรกิจระดับสากลมากขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านการผลิตสินค้าและบริการที่มีการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้นๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ของไทย โดยอุตสาหกรรมด้านนี้จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมทั้งอุตสาหกรรมด้านนี้ยังเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องที่เป็นห่วงโซ่อุปทานของประเทศเป็นจำนวนมาก จนทำให้ประเทศไทยนั้นเป็นฐานการผลิตยานยนต์ที่สำคัญของภูมิภาคอาเซียนและเป็นประเทศฐานการผลิตรถปิกอัพขนาด 1 ตัน อันดับ 1 ของโลก แต่จากสภาพที่ผ่านมาของอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศต้องประสบปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลายปี เช่น ผลจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกที่เกิดจากสงครามการค้าระหว่างประเทศจีนกับประเทศ

สหรัฐอเมริกา รวมทั้งการเกิดเหตุการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ที่สร้างผลกระทบต่่อุตสาหกรรมในประเทศเป็นวงกว้าง นอกจากนี้ แนวโน้มการจ้างงานหลังวิกฤตโรคระบาดนี้จะเริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากแรงงานบางส่วนย้ายกลับภูมิลำเนา รวมทั้งแรงงานต่างชาติที่ย้ายกลับประเทศตัวเองด้วย และแรงงานในประเทศเองก็ยังขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาวเข้ามาทำงานเนื่องจากคนไทยมีบุตรน้อยลง ด้วยเหตุนี้องค์กรในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในระดับ (SME) จึงต้องเร่งปรับตัวโดยการจ้างแรงงานให้น้อยลงแต่หันไปใช้ระบบการทำงานที่พึ่งพาทางเทคโนโลยีการจัดการเพื่อมาใช้แทนคนให้มากขึ้น อีกทั้งเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีความรวดเร็วในการผลิต มีประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยและนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อความรวดเร็วในการผลิตของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพองค์กรของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความรวดเร็วในการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาแบบผสมผสานแบบแผนขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory sequential design) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่รอบคอบรัดกุม โดยใช้จุดแข็งของงานวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดอ่อนของงานวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้จุดแข็งของงานวิจัยเชิงคุณภาพมาแก้ไขจุดอ่อนของงานวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการบูรณาการ การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน ทั้งเรื่องเทคนิควิธีการ แนวทาง ความคิดรวบยอดเพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

ทำการศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary research) และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth – interview) โดยมีผู้เชี่ยวชาญการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of analysis) โดยเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลโดยขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนามเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาแบบผสมผสานแบบแผนขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory sequential design) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษาวิจัย ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนำผลของการสัมภาษณ์มาสรุป เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิเคราะห์ต่อไป

2. การประเมินและยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เมื่อได้ผลการตรวจสอบรายข้อแล้วนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ โดยเกณฑ์การประเมิน IOC เป็นค่าตัวเลข มีค่าระหว่าง 0.5 – 1.00 แสดงว่า เป็นข้อคำถามที่ดี และผู้วิจัยนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ ส่วนค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยต้องนำข้อคำถามนั้นไปปรับปรุงใหม่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินค่า IOC จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์ แอลฟายอมรับที่ค่า α มากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 และผลการประเมิน IOC ทุกค่ามากกว่า 0.7 ทุกตัวแปร โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ IOC = 0.82

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาของงานวิจัยนี้มีดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือนักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” และการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการรวมทั้งระดับผู้จัดการฝ่ายต่างๆ ในสถานประกอบการของกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย รวมจำนวน 7 ราย ในการบริหารจัดการองค์กรโดยรวมโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งจะทำให้การพัฒนารอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และมีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยมีใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data triangulation) และการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิข้อมูลที่ได้ภายหลังจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา และการคัดสรรถ้อยคำเพื่อนำเสนอถึงประเด็นถ้อยคำสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลได้ถ่ายทอดมายังผู้วิจัย และนำมาสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยที่เลือกการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรในการบริหารจัดการองค์กร โดยเลือกกลุ่มผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย ซึ่งมีแรงงานอยู่ในระบบจำนวน 100,000 คน มีโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และส่วนประกอบรวมทั้งอะไหล่ทดแทน รวม 2,237 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของ แอร์รี และคนอื่นๆ ซึ่งเสนอเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยพิจารณาจากขนาดของโมเดลโดยทั่วไปมักใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10-20 คน ต่อค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 1 ตัว ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับโมเดลที่สร้างขึ้นจึงอยู่ในช่วงระหว่าง 480-960 คน ที่มาจากพนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) โดยใช้วิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) การสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรเป็นกลุ่มย่อย หรือเป็นชั้นภูมิ ก่อน โดยแต่ละชั้นมีลักษณะเหมือนกัน แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย ให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดประชากรจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยการแบ่งกลุ่มพื้นที่ (Area/Cluster sampling) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenient sampling) และการเก็บข้อมูลเลือกเก็บข้อมูลจากพื้นที่ที่มี

การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” ในสถานประกอบการจำนวนมาก ได้แก่ 1) กรุงเทพมหานคร 2) จังหวัดสมุทรปราการ 3) จังหวัดปทุมธานี และได้คัดเลือกสถานประกอบการผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ลำดับที่ 2 (Tier 2) คือผู้ผลิตชิ้นส่วนด้วยเครื่องจักรขึ้นรูปจำนวน 10 โรงงาน และสถานประกอบการผู้ผลิตชิ้นส่วนทั้งหมดลำดับที่ 3 (Tier 3) คือ ผู้ผลิตและจำหน่ายวัตถุดิบ จำนวน 10 โรงงาน รวมทั้งหมด 20 โรงงาน และมีพนักงานรวมกันทั้งสิ้น 1,801 คน แล้วจึงทำการแจกแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 สร้างเครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การสร้างเครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาของงานวิจัยนี้มี ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เจ้าของกิจการ และผู้จัดการ เป็นผู้มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ซึ่งจะทำให้การพัฒนารอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure questionnaires) และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” ของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of analysis) โดยข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกนำไปทำการวิเคราะห์ในรูปแบบทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และมีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) โดยใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data triangulation) และการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หลังจากที่ถูกผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยนำแบบ (Pattern) ขององค์ประกอบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรไปเปรียบเทียบกับวรรณกรรม งานวิจัยที่ได้ศึกษามาเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ต่อมาผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามโดยมีพื้นฐานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ 62 ข้อ โดยการส่งแบบสอบถามแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และจากนั้นทำการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็น พนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และมีการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” ในการบริหารจัดการองค์กร และได้ทำการแจกแบบสอบถามไปจำนวน 600 ชุด มีผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับมาจำนวน 536 ชุด

ส่วนที่ 2 คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์เชิงสำรวจและสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับกรอบแนวคิดรูปแบบขององค์ประกอบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถาม โดยกลุ่มประชากรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของ แอร์รี และคนอื่นๆ ซึ่งเสนอเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยพิจารณาจากขนาดของโมเดลโดยทั่วไปมักใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10-20 คน ต่อค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 1 ตัว ดังนั้น

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับโมเดลที่สร้างขึ้นจึงอยู่ในช่วงระหว่าง 480-960 คน สำหรับการออกแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และมีการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” ในการบริหารจัดการองค์กร

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับผู้ประกอบการที่เป็นการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน เก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data triangulation) คือ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นักวิชาการ ผู้มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร เจ้าของกิจการและผู้จัดการที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ทัศนะที่สอดคล้องกับสภาพความจริงในปัจจุบัน เมื่อได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจึงหยุดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และสำหรับข้อมูลที่สอบถามนั้นจะเป็นข้อมูลในด้านทัศนคติ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร มาใช้ของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ที่ได้ศึกษารวบรวมระดับความสำคัญของมิติการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ความรวดเร็วในการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร การได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ รวมถึงการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมการทำงานการผลิตในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และข้อเสนอแนะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้ผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยนั้นดียิ่งขึ้น

2. การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และมีพื้นฐานมาจากการศึกษาทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ความรวดเร็วในการผลิตประสิทธิภาพองค์กรและการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ และนำแบบสอบถามที่ตอบกลับมาที่สมบูรณ์แล้วจำนวน 536 ชุด มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะ องค์ประกอบรวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำองค์ประกอบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อสกัดองค์ประกอบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับกรอบแนวคิดรูปแบบองค์ประกอบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มี

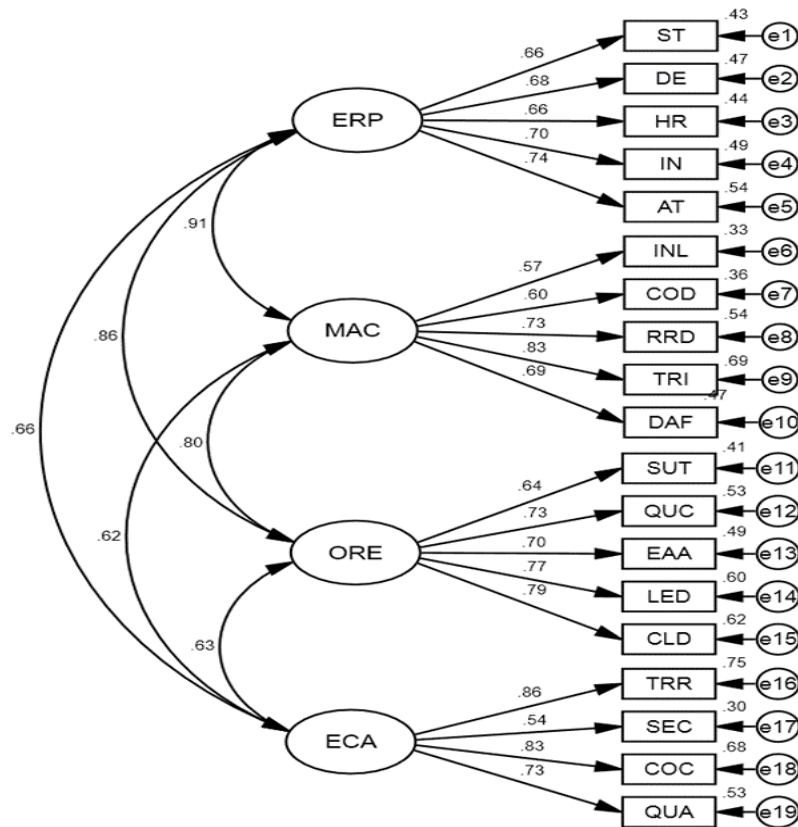
อิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในปัจจุบัน

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และจัดกระทำข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis--CFA) องค์ประกอบของตัวแปรแฝงที่มีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor loading) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (Fit Index) ดังนี้ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) = 106.268, df = 97, P-value = .244 ผ่านเกณฑ์ เพราะไม่มีค่านัยความสำคัญทางสถิติค่า Chi-square / DF ซึ่งพบว่ามีค่าเท่ากับ 1.096 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดเพราะว่ามีค่าน้อยกว่า 5.00 RMSEA = .013 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดเพราะว่ามีค่าน้อยกว่า 0.08 RMR = .017 ผ่านเกณฑ์แล้วเพราะว่ามีค่าน้อยกว่า 0.05 CFI = .998 ผ่านเกณฑ์แล้วเพราะว่ามีค่ามากกว่า .900 GFI = .979 ผ่านเกณฑ์แล้วเพราะว่ามีค่ามากกว่า .900 AGFI = .960 ผ่านเกณฑ์แล้วเพราะว่ามีค่ามากกว่า .900 จากค่าดัชนีความกลมกลืนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ดำเนินการปรับแก้ (Adjust Model) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงในแบบจำลอง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของของตัวแปรแฝงในแบบจำลองการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ด้วยการปรับโครงสร้างโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 106.268, df = 97, Chi-square / DF = 1.096, GFI = 0.979, CFI = 0.998, RMSEA = 0.013)

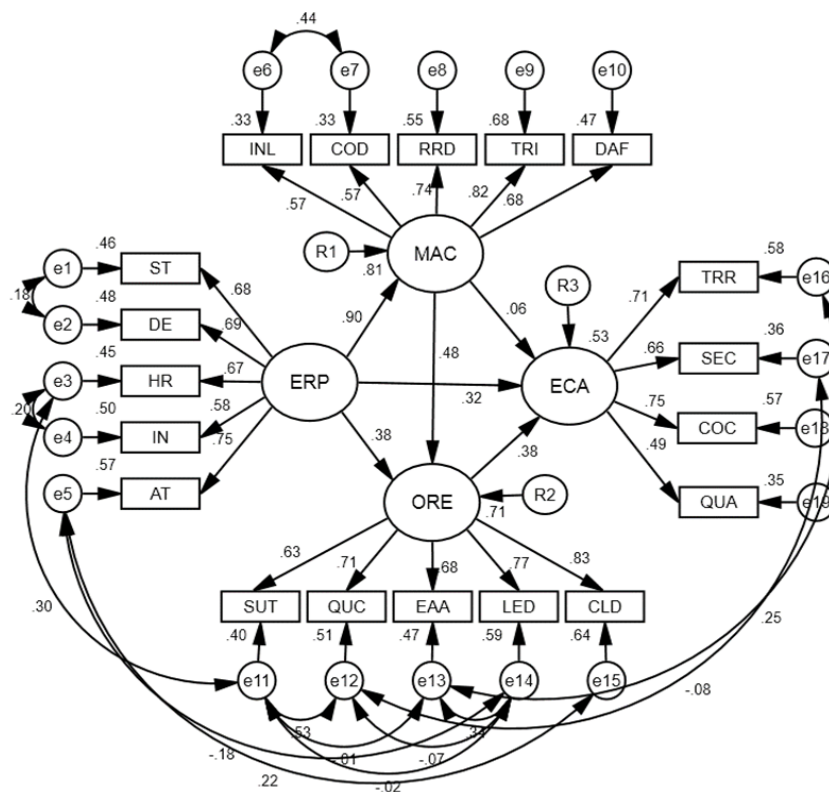

Picture 1: Confirmatory Factor Analysis Results to Examine the Construct Validity of the Latent Variables in the Model

หมายเหตุ: ERP=การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร, ST=โครงสร้างพื้นฐานมาตรฐาน, DE=อำนาจการตัดสินใจ, HR=ความสามารถบุคลากร, IN=การบูรณาการข้อมูล, AT=เป็นอัตโนมัติและโปร่งใส, MAC=ความรวดเร็วในการผลิต, INL=การเชื่อมโยงการสื่อสาร, COD=ใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน, RRD=ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล, TRI=ข้อมูลที่เป็นจริง, DAF=การไหลลื่นของข้อมูล, ORE=ประสิทธิภาพองค์กร, SUT=ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม, QUC=การสื่อสารมีคุณภาพ, EAA=ง่ายต่อการปรับเปลี่ยน, LED=การพัฒนาเรียนรู้สิ่งใหม่, CLD=ความชัดเจนในหน้าที่, ECA=การได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ, TRR=ความสัมพันธ์ทางการค้า, SEC=ความสามารถในการบริการ, COC=การควบคุมต้นทุน, QUA=การประกันคุณภาพ

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างในกรอบแนวคิดการวิจัย

การตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) ที่ดำเนินการปรับแก้ (Adjust model) ดำเนินการปรับแก้แบบจำลองโดยการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในทางทฤษฎีและการอภิปราย ประกอบกับรายงานค่าดัชนีการปรับแก้ (Modification Index) พบว่ามีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (Fit index) มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) = 106.268, df = 97, P-value = .244, Chi-square / DF = 1.096, RMSEA = 0.013, CFI = 0.998, GFI = 0.979 การประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับได้ ผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 2

Picture 2: Model Based on Research Hypothesis

หมายเหตุ: ERP=การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร, ST=โครงสร้างพื้นฐานมาตรฐาน, DE=อำนาจการตัดสินใจ, HR=ความสามารถบุคลากร, IN=การบูรณาการข้อมูล, AT=เป็นอัตโนมัติและโปร่งใส, MAC=ความรวดเร็วในการผลิต, INL=การเชื่อมโยงการสื่อสาร, COD=ใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน, RRD=ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล, TRI=ข้อมูลที่เป็นจริง, DAF=การไหลลื่นของข้อมูล, ORE=ประสิทธิภาพองค์กร, SUT=ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม, QUC=การสื่อสารมีคุณภาพ, EAA=ง่ายต่อการปรับเปลี่ยน, LED=การพัฒนาเรียนรู้สิ่งใหม่, CLD=ความชัดเจนในหน้าที่, ECA=การได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ, TRR=ความสัมพันธ์ทางการค้า, SEC=ความสามารถในการบริการ, COC=การควบคุมต้นทุน, QUA=การประกันคุณภาพ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	β	b	S.E.	t	P
ERP	MAC	0.90	1.11	0.09	12.529	0.000
MAC	ORE	0.48	0.46	0.15	3.125	0.002
ERP	ORE	0.38	0.45	0.18	2.468	0.014
MAC	ECA	0.06	0.04	0.10	0.390	0.696
ORE	ECA	0.38	0.25	0.07	3.723	0.000
ERP	ECA	0.32	0.25	0.13	1.966	0.049

หมายเหตุ: ERP = การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร MAC = ความรวดเร็วในการผลิต ORE = ประสิทธิภาพองค์กร ECA = การได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect)

ตัวแปร อิสระ	MAC			ORE			ECA		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ERP	.90***	-	.90***	.38*	.43**	.82**	.32*	.37**	.69**
MAC				.48**	-	.48**	.06	.19*	.25*
ORE							.38***	-	.38***

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญที่ .05 **มีนัยสำคัญที่ .01 ***มีนัยสำคัญที่ .001

จากตารางที่ 1-2 และภาพ 2 พบการประมาณค่าในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนี้

1) การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ส่งผลทางตรงต่อความเร็วในการผลิต ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2) การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพองค์กร ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพองค์กร ผ่านความเร็วในการผลิต ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .431 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ส่งผลทางตรงต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และส่งผลทางอ้อมต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ ผ่านประสิทธิภาพองค์กร ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .37 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ความเร็วในการผลิต ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพองค์กร ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .48 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5) ความเร็วในการผลิต ไม่ส่งผลทางตรงต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .06 แต่ส่งผลทางอ้อมต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ ผ่านประสิทธิภาพองค์กร ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6) ประสิทธิภาพองค์กร ส่งผลทางตรงต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อความเร็วในการผลิตของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเร็วในการผลิต ในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน พบว่าระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรเป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนการทำงานเชิงรุกของแผนกต่างๆ ให้มีศักยภาพภายในองค์กร (Stair, and Reynolds, 2010) เป็นระบบที่สร้างเครือข่ายเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงการแบ่งปันข้อมูลและสารสนเทศร่วมกัน ครอบคลุมการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีประโยชน์ในการสนับสนุนการผลิตสินค้าได้

รวดเร็วสร้างความคล่องตัวในธุรกิจการแข่งขัน แก้ปัญหาความซับซ้อนของข้อมูลระหว่างองค์กรกับเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานให้เกิดความสัมพันธ์กันจะช่วยให้การสื่อสารประสานงานกันรวดเร็วยิ่งขึ้น (Ellran, and Cooper, 2014) และยังเกิดความรวดเร็วด้านการส่งมอบสินค้าระหว่างกัน (Iyer, Saranga, and Seshadri, 2013) ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าในภาวะปัจจุบันความสำคัญในด้านการนำเทคโนโลยีการดำเนินงานให้เข้ากับบริบทสังคมธุรกิจยุคใหม่มีความจำเป็นอย่างมาก เพราะจะสามารถบูรณาการกระบวนการทำงานทางธุรกิจด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลการทำงานในองค์กรนั้นๆ เป็นไปอย่างอัตโนมัติ พร้อมทั้งช่วยสร้างความรวดเร็วคล่องตัวในการดำเนินงานได้อย่างมาก

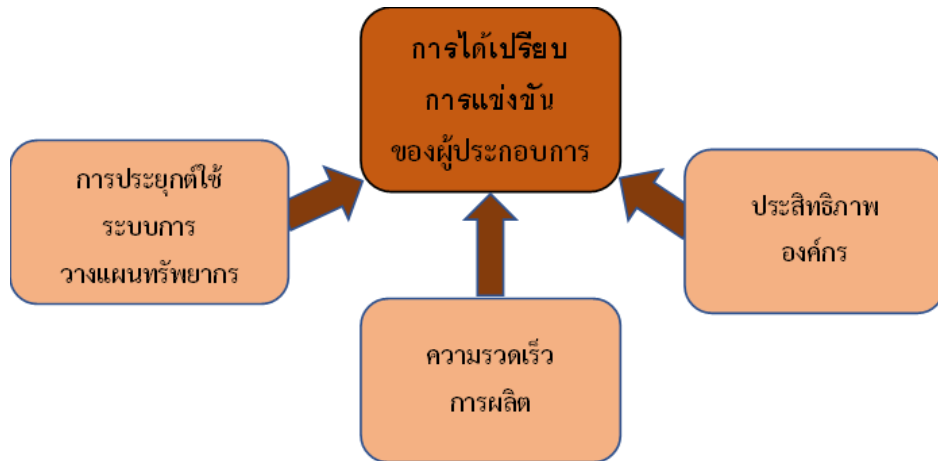
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพองค์กรของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กร ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน พบว่าการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรมาใช้ในองค์กรจะช่วยสนับสนุนระบบการจ่ายค่าตอบแทน สวัสดิการ และผลประโยชน์เกื้อกูลทั้งด้านสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น และยังสามารถสร้างแรงงานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Laonant, 2013) ช่วยให้เกิดแหล่งข้อมูลที่สำคัญขององค์กรซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการบุคลากรทั้งระบบ ในการนำข้อมูลมามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Boonsin, 2017) ช่วยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานขององค์กรส่งผลให้เกิดการสื่อสารที่รวดเร็ว แม่นยำ (Beheshti et al. 2014) ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าถ้าองค์กรยังมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างครอบคลุมในการประสานงาน รวมทั้งมีการใช้เครื่องจักรเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการผลิตต่างๆ ก็จะทำให้การนำระบบ “ERP” มาใช้ประสบผลสำเร็จได้เร็วขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความรวดเร็วในการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ผลการวิจัยพบว่าความรวดเร็วในการผลิตมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กร ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน พบว่าการเชื่อมโยงข้อมูลจากแต่ละส่วนงานเข้าด้วยกัน และจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลเดียวกันนั้น มีความสำคัญมาก เพราะทำให้แต่ละส่วนในองค์กรสามารถดึงข้อมูลการทำงานจากส่วนกลางที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลได้ในทุกมิติ จึงเป็นการลดความซับซ้อนของข้อมูลในขั้นตอนการผลิตสินค้า (Prueksatawan, 2011) องค์กรจึงมีความยืดหยุ่นทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินและสามารถลดปัญหาจากความตึงเครียดในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก และส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร (Priyono, Idris, and Abdul Halim Lim, 2020) ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าหลังการใช้ระบบ “ERP” พนักงานมีการตื่นตัวกันมากในด้านการนำเข้าสู่ข้อมูลไปใช้ร่วมกัน และได้ประโยชน์กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานที่รวดเร็วมากขึ้น ทำให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อความรวดเร็วในการผลิตของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อ

ประสิทธิภาพขององค์กรของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความรวดเร็วในการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย สรุปเป็นผังความคิดไปสู่การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ได้ดังนี้

Picture 3: Mind Map toward The Enterprise Resource Planning System Application Influencing of Entrepreneurs Competitive Advantages in The Thailand Automotive Parts Manufacturing Industry

ผังความคิดไปสู่การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ทำให้ได้รูปแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันรูปแบบใหม่ โดยรูปแบบนี้มีองค์ความรู้ใหม่ที่มีจุดเด่นแตกต่างจากรูปแบบเดิม และไม่เคยปรากฏในการศึกษาใดมาก่อน คือ การดำเนินการพัฒนาการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขัน การบูรณาการความรวดเร็วในการผลิต และการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร โดยมีรูปแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวหน้าต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จากการสรุปผลการวิจัย มีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อความรวดเร็วในการผลิตของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย พบว่า ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร เป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนการทำงานเชิงรุกของแผนกต่างๆ ให้มีศักยภาพภายในองค์กร เช่น การวางแผนการผลิตแบบทันเวลา การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า และการจัดการห่วงโซ่อุปทานเป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Stair and Reynolds (2010) เป็นระบบที่สร้างเครือข่ายเพื่อประโยชน์

ในการเข้าถึงการแบ่งปันข้อมูลและสารสนเทศร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ ครอบคลุมการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีประโยชน์ในการสนับสนุนการผลิตสินค้าได้รวดเร็วสร้างความคล่องตัวในธุรกิจการแข่งขัน รวมทั้ง การแก้ปัญหาความซับซ้อนของข้อมูลระหว่างองค์กรกับเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานให้เกิดความสัมพันธ์กัน จะช่วยให้การสื่อสารประสานงานกันรวดเร็วยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Ellran and Cooper (2014) เกิดความรวดเร็วด้านการส่งมอบสินค้าระหว่างกัน อันนำไปสู่ความเอาใจใส่บริการต่อลูกค้าตามมา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการ เจ้าของกิจการ และผู้จัดการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน พบว่า เส้นอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรส่งผลทางตรงต่อความรวดเร็วในการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .90 และมีค่า t statistics = 12.529 จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่าตัวแปรการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความรวดเร็วในการผลิต ในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านพบว่าระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร เป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนการทำงานเชิงรุกของแผนกต่างๆ ให้มีศักยภาพภายในองค์กร เช่น การวางแผนการผลิตแบบทันเวลาการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เป็นต้น (Stair, and Reynolds, 2010)

2. การศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพองค์กรของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย พบว่า การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรมาใช้ในองค์กรจะช่วยสนับสนุนระบบการจ่ายค่าตอบแทน สวัสดิการ และผลประโยชน์เกื้อกูลทั้งด้านสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น และยังสามารสร้างแรงงานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยให้เกิดแหล่งข้อมูลที่สำคัญขององค์กรซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการบุคลากรทั้งระบบ ในการนำข้อมูลมามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Boonsin (2017) ช่วยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานขององค์กรส่งผลให้เกิดการสื่อสารที่รวดเร็ว แม่นยำในข้อมูลยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Papula and Volna (2020) ทำให้การแบ่งปันข้อมูลแบบ Real Time มีความคล่องตัว ทำให้ทุกคนที่ทำหน้าที่ในองค์กรมีส่วนร่วมในการสร้างประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในด้านการผลิต การตลาดการเงิน การบัญชี การจัดซื้อ และการบริการ นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรควรได้รับการปรับปรุงด้วยการนำระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรมาใช้เป็นพื้นฐาน และปรับใช้ให้เป็นผลบวกกับการตัดสินใจที่เหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของลูกค้า ที่จะช่วยส่งผลดีต่อความคล่องตัวยิ่งขึ้นจนเกิดอัจฉริยะทางธุรกิจตามมาในองค์กร

3. การตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความรวดเร็วในการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย พบว่า การเชื่อมโยงข้อมูลจากแต่ละส่วนงานเข้าด้วยกัน และจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลเดียวกันนั้น มีความสำคัญมาก เพราะทำให้แต่ละส่วนในองค์กรสามารถดึงข้อมูลการทำงานจากส่วนกลางที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลได้ในทุกมิติ จึงเป็นการลดความซับซ้อนของข้อมูลในขั้นตอนการผลิตสินค้า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Prueksatawan (2011) การวางแผนทรัพยากรองค์กรก่อให้เกิดการแบ่งปันความรู้ในรูปการสื่อสารออกมาสู่สมาชิก โดยต้องสร้างสัมพันธภาพร่วมกันของพนักงานทุกๆ ส่วนในองค์กร ให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างผสมผสานเข้าด้วยกัน สร้างการยืดหยุ่นที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนระหว่างโครงสร้าง และระบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วอย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในองค์กรที่มีความยืดหยุ่นจะทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการสูงไปด้วย และสามารถ

ลดปัญหาจากความตึงเครียดในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Saha, Gregar and Saha (2017) ทั้งนี้ สัมพันธภาพที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกันดังกล่าวจะก่อให้เกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร โดยมีผลกระทบทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในการปฏิบัติงานที่คล่องตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านกระบวนการผลิตสินค้า และการบริการลูกค้า

สรุป

ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ผลการวิจัยพบว่าความสามารถของผู้ประกอบการจะบรรลุผลสำเร็จในการแข่งขันได้นั้นต้องอาศัยองค์กรที่ทรงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงลึกที่มีความยืดหยุ่นสูง มีการประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กรตัวเองอย่างแม่นยำ เพื่อเชื่อมเข้ากับโอกาสทางการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งที่ต้องตระหนักเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันคือ การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรในระดับโครงสร้างองค์กรทั้งระบบ เพื่อสร้างคุณค่าและส่งมอบให้แก่ลูกค้าในการนำผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเร็วขึ้น และยังมีประสิทธิภาพของการทำงานและความสามารถในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น (Ali, Nasr, and Gheith, 2017) และการวางแผนทรัพยากรองค์กรเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานแต่ละคนในส่วนต่างๆ ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กรที่ส่งผลถึงการสร้างโอกาสในการแข่งขันของธุรกิจด้วย โดยเฉพาะธุรกิจในปัจจุบันต่อเนื่องไปถึงอนาคตนั้น มีแนวโน้มของกระแสการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดการกับการดำเนินงานที่มีความสำคัญยิ่งขึ้น (Singsatorn, and Chansom, 2021) การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรจึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในทุกๆ ส่วนขององค์กร โดยเฉพาะด้านความร่วมมือกันแก้ปัญหาและนอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรยังช่วยในด้านการควบคุมการทำงานที่อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นตัวกลางที่ส่งผลทางบวกต่อบริษัทให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และสร้างการได้เปรียบทางการแข่งขันตามมา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างการวิจัย พบว่า ตัวแปรการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ส่งผลทางตรงในเชิงบวกต่อความรวดเร็วการผลิต ประสิทธิภาพองค์กร และการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ ดังนั้นผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ที่ใช้ระบบ ERP ในปัจจุบันจึงควรเพิ่มศักยภาพจากการใช้งานระบบ ERP ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของพนักงานในแต่ละหน่วยงานให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ หลังจากองค์กรนำระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรมาใช้ เพื่อให้พนักงานได้เป็นส่วนสำคัญต่อการผลักดันประสิทธิภาพขององค์กรไปสู่การเป็นองค์กรที่มีศักยภาพสูงสุดจากการใช้ระบบ ERP ได้อย่างสมบูรณ์

1.2 จากผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างการวิจัย พบว่า ตัวแปรความรวดเร็วในการผลิตส่งผลในทางบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กร ดังนั้น หากผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพขององค์กร ผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญ

กับการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงการสื่อสาร ที่มีการไหลลื่นของข้อมูล บนการใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่เป็นจริง และไม่ซ้ำซ้อนกัน

1.3 จากผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างการวิจัย พบว่า ตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กร ส่งผลในทางบวกต่อการได้เปรียบการแข่งขันของผู้ประกอบการ หากผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องการส่งเสริมให้เกิดการได้เปรียบการแข่งขัน ผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีการทำงานสมัยใหม่ที่เหมาะสมในการผลิต เน้นระบบการสื่อสารในการทำงานที่เปิดกว้าง เช่น อีเมลล์ สมาร์ทโฟน ผ่อนสร้างความยืดหยุ่นในการทำงานโดยนำระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรมาใช้ รวมถึงการคลายกฎเกณฑ์ที่ไม่เอื้อต่อความคล่องตัวในปรับเปลี่ยนการผลิต และสนับสนุนให้พนักงานได้เรียนรู้เทคนิคการทำงานใหม่ๆ ทั้งจากการฝึกอบรมและจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันของพนักงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ได้ตัวแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ทั้งในทางตรงและผ่านตัวแปรความรวดเร็วในการผลิต และประสิทธิภาพองค์กร ซึ่งผู้สนใจสามารถนำไปศึกษาต่อยอดหรือศึกษาในบริบทของกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ ต่อไป

2.2 จากโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง พบว่า ตัวแปร การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร ความรวดเร็วในการผลิต และประสิทธิภาพองค์กร สามารถพยากรณ์การได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยได้ 53% ซึ่งในงานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทบทวนหรือศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” ในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในประเด็นอื่นๆ อาทิ ปัจจัยด้านการสนับสนุนของภาครัฐ ปัจจัยด้านการเงิน และปัจจัยด้านการวางแผนในเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น เพื่อที่จะให้การพยากรณ์การได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการมีเพิ่มมากขึ้น

2.3 ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยที่มีการนำเอาระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร “ERP” อย่างสมบูรณ์มาใช้งานส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการใช้ระบบแยกตามขนาดของธุรกิจ เพื่อให้ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการใช้ระบบในแต่ละขนาดของธุรกิจของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่เหมาะสม

References

- Ali, M., Nasr, E., & Gheith, M. H. (2017). Benefits and Challenges of Cloud ERP Systems - A Systematic Literature Review. *Future Computing and Informatics Journal*, 1(1), 1-9.
- AL-Qudah, H. S. S. (2020). Impact of Moral & Material Incentives on Employee's Performance; An Empirical Study in Private Hospitals at Capital Amman. *International Business Research*, 9(11), 222-234.
- Beheshti et al. (2014). Selection and Critical Success Factors in Successful ERP Implementation. *Competitiveness Review*, 24(4), 358-375.
- Boonsin, S. (2017). *Human Resource Management*. Chiang Mai: Research Administration Center Chiang Mai University.

- Ellran, L. M., & Cooper, M. C. (2014). Supply Chain Management: It's All about the Journey, Not the Destination. *Journal of Supply Chain Management*, 50(1), 1-29.
- Fan, G. G. Z. (2018). *Customized Manufacturing Enterprise Resource Planning System for Offsite Modular Light Gauge Steel Construction*. (Master's Thesis). University of Alberta. Cannada.
- Iyer, A., Saranga, H., & Seshadri, S. (2013). Effect of Quality Management Systems and Total Quality Management on Productivity Before and After: Empirical Evidence from the Indian Auto Component Industry. *Production and Operations Management*, 22(2), 283-301.
- Laonant, S. (2013). *Organization Development*. (2nd ed.). Bangkok: DD Bookstore.
- Papula, J., & Volna, J. (2013). *Core Competence for Sustainable Competitive Advantage*. Multidisciplinary Academic Research, Praha: MAC Prague Consulting.
- Priyono, A., Idris, F., & Abdul Halim Lim, S. B. (2020). Achieving Ambidexterity in Internationalization: Analysis of How SMEs Cope with Tensions between Organizational Agility–Efficiency. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 6(4), 1-19.
- Prueksatawan, C. (2011). *Factors Affecting Employees' Acceptance of SAP System in Electrical and Electronic Plastic Parts Manufacturing Industry*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Qin, J., Liu, Y., & Grosvenor, R. (2016). A Categorical Framework of Manufacturing for Industry 4.0 and Beyond. *Procedia CIRP*, 52, 173-178.
- Saha, N., Gregar, A., & Sáha, P. (2017). Organizational Agility and HRM Strategy: Do They Really Enhance Firms' Competitiveness? *International Journal of Organizational Leadership*, 6(3), 323-334.
- Salkin, C., Oner, M., Ustundag, A., & Cevikcan, E. (2018). A Conceptual Framework for Industry 4.0. in Pham, D. T. (Ed.), *Industry 4.0 Managing the Digital Transformation* (3-23). Birmingham, UK: Springer Series in Advanced Manufacturing.
- Samsir, S. (2018). The Effect of Leadership Orientation on Innovation and Its Relationship with Competitive Advantages of Small and Medium Enterprises in Indonesia. *International Journal of Law and Management*, 60(2), 530-542.
- Singsatorn, P., & Chansom, N. (2021). Guidelines in Selecting Enterprise Resource Planning System for Human Resource Management: The Case Study of OGAS Solutions (Thailand) Company Limited. *Rajapark Journal*, 15(42), 262-273.
- Stair, R. M., & Reynolds, G. W. (2010). *Principles of Information Systems a Managerial Approach*. Boston: Course Technology.

ผ้าทอไทลื้อสื่อศรัทธาสู่ศิลปะร่วมสมัย*

The Transmission of Faith from Tai Lue Textiles to Contemporary Art

¹ปาริชาติ เกษมสุข และ ทิพวรรณ ทังมั่งมี

¹Parichard Kasamsuk and Tippawan Thangmhungmee

คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pari.parichard@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยผ้าทอไทลื้อสื่อศรัทธาสู่ศิลปะร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา และรูปแบบ ตลอดจนความคิดความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 2) เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย สื่อความหมายถึงพลังความศรัทธาในพุทธศาสนา ของผู้หญิงไทลื้อ โดยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อมาเป็นแรงบันดาลใจ มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ความเป็นมา เทคนิค ลวดลาย และรูปแบบ ตลอดจนคติ ความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พื้นที่วิจัยคือจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา เพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล และนำมาสังเคราะห์ กำหนดเป็นแนวความคิด และเทคนิคในการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัย นำเสนอในรูปแบบพรรณนาและข้อเสนอผลงานสร้างสรรค์ศิลปะ

จากผลการศึกษาพบว่า 1) วัฒนธรรมการทอผ้ามีบทบาทสำคัญต่อชาติพันธุ์ไทลื้อมาตั้งแต่ในอดีต ความเชื่อมโยงระหว่างผืนผ้า ลวดลาย และตัวผู้ทอ นั้นมีความสัมพันธ์กับแบบแผนในการดำเนินชีวิต ประเพณี พิธีกรรม และคติความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยมีวิธีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านตัวผ้าทอ ไม่ว่าจะเป็นลวดลายที่สื่อความหมาย สี องค์ประกอบในเชิงสุนทรียภาพ อันเป็นความงามที่จับต้องได้ และความงามในมิติทางคุณค่า ความเชื่อ และพุทธศาสนา เป็นการสื่อความหมายในมิติความศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ 2) ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยจากลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนตุ่ง เพื่อสะท้อนความศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อที่ครั้งหนึ่งในชีวิตจะต้องทอดูถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยเทคนิคศิลปะจัดวาง ให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเดินเข้าไปสัมผัสและเรียนรู้ลวดลายที่อยู่ในตุ่ง ในรูปแบบสามมิติที่แฝงไปด้วยเรื่องราววัฒนธรรม จากการสร้างสรรค์งานศิลปะครั้งนี้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ให้แก่สังคม คนรุ่นใหม่และผู้สนใจ

คำสำคัญ: ลื้อ หรือ ไทลื้อ; ตุ่ง; ศิลปะจัดวาง

Abstract

The research article 'The Transmission of Faith from Tai Lue Textiles to Contemporary Art' aims to explore cultural context of Tai Lue weaving textile by focusing on historical

*Received October 25, 2022; Revised November 14, 2022; Accepted November 17, 2022

context, original patterns, as well as traditional belief and the way these weaving textiles have been involved in everyday life of Tai Lue people in upper northern region of Thailand, and to create a contemporary art that represents steadfast belief and faith in Buddhism of Tai Lue women. The research was firstly started by synthesizing the knowledge regarding Tai Lue culture to find an inspiration. It is in the field of creative art research, which was consecutively conducted by the study of literatures, concepts, theories, research and artworks that are related to the utilization of weaving textiles in everyday life of Tai Lue people in upper northern region of Thailand, especially historical background, techniques, motifs, patterns, and beliefs. Moreover, the research areas are Chiang Mai, Nan, and Phayao, then the contemporary installation art depicting the faith in Buddhism among Tai Lue women was designed based on the synthesized data from those aforementioned materials.

The results of this research are as follows: 1) The weaving culture has played a vital role in Tai Lue society since the past. The linkage between the textiles, motifs, and weavers is always in line with their livelihood, traditions, rituals, and Buddhism beliefs. The textile itself significantly contains a lot of symbolic expressions, particularly meaningful motifs, the use of colors, and aesthetic elements that are tangible beauty and intangible beauty in terms of values, beliefs, and Buddhism, conveying the meaning in the dimension of faith in Buddhism of Tai Lue women. 2) The researcher has created contemporary art from patterns or symbols on Tung to reflect the belief in Buddhism of Tai Lue women that once in their life, Tai Lue women had to weave Tung for religious temples as an offering with installation art techniques. The arrangement makes the audience feel like walking in to experience and learn the patterns in Tung in three dimensions that are hidden with cultural stories from the creation of this art, resulting in learning and further knowledge of arts and culture for the new generation society and those who are interested.

Keywords: Lue or Tai Lue; Tung (Banner); Contemporary Art

บทนำ

ชาวไทลื้อ (ไตลื้อ) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่ง ที่อยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไท เชื่อกันว่าแหล่งดั้งเดิมของชาวไทลื้ออยู่ในเขตสิบสองพันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีชาวไทลื้อบางกลุ่มที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศอื่นที่มีอาณาเขตใกล้เคียงตามแหล่งต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ เนื่องจากถูกกวาดต้อนจากสงคราม อพยพติดตามกันมา เพื่อหาแสวงหาแหล่งทำมาหากินที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยอาศัยเส้นทางทั้งสี่สาย ได้แก่ สายที่ 1 อพยพเข้าสู่ประเทศพม่า สายที่ 2 อพยพเข้าสู่ประเทศเวียดนาม สายที่ 3 อพยพเข้าสู่ประเทศลาว และสายที่ 4 เข้าสู่ประเทศไทย ทางภาคเหนือ ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา น่าน แพร่

ชาวไทลื้อมีเอกลักษณ์ของตนเองมาช้านาน มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในการนับถือพุทธศาสนา สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย และการทอผ้าเพื่อใช้ในโอกาสต่างๆ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ตลอดจนวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ สะท้อนถึงตำนานเกี่ยวกับปู่สังกะสีและย่าสังกะสี

ซึ่งเป็นบรรพบุรุษผู้สร้างโลกของไทยลื้อ เป็นตำนานเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชนชาติเกี่ยวกับมนต์ศน์ในเรื่องของบรรพบุรุษโลก มนุษย์ สัตว์ และสรรพสิ่งในธรรมชาติตลอดจนการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและพุทธศาสนา (Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU), 2011)

ชาติพันธุ์ไทยลื้อนั้นขึ้นชื่อว่ามีมัยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนเองอย่างเคร่งครัด สังเกตได้จากรูปแบบการแต่งกาย ภาษา การนับถือศาสนา ในวิถีชีวิตโดยทั่วไปด้านการประกอบอาชีพนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้ชายจะทำได้ ทำนา ส่วนผู้หญิงจะประกอบอาชีพค้าขายและทอผ้า ในอดีตวิถีชีวิตของหญิงชาวไทยลื้อนั้นไม่ได้แตกต่างไปจากผู้หญิงอื่นๆ ในสังคมไทย คือ นับตั้งแต่แรกเกิดผ่านวัยเด็กสู่วัยรุ่น ก่อนแต่งงานในช่วงวัยเหล่านี้ผู้หญิงชาวลื้อจะได้รับการฝึกหัดให้ทอผ้าโดยส่งต่อองค์ความรู้การทอผ้าจากคนในครอบครัว เครือญาติ การทอผ้าเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะกับผู้หญิงไทยลื้อเพราะผ้าทอมีความหมายอย่างมากในฐานะที่เป็นสิ่งที่แสดงคุณค่าของแม่ศรีเรือนวัฒนธรรมการทอผ้าในอดีตเป็นสิ่งที่วัดคุณค่าของผู้หญิงที่เหมาะสมแก่การเลือกเป็นคู่ครองของชายหนุ่มไทยลื้อ เพราะผ้าทอในอดีตมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยลื้อในหลายๆ มิติ ดังนั้นการทอผ้าจึงนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทยลื้อ เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลาน ซึ่งการทอผ้าของชาวไทยลื้อนั้นในอดีตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในทุกๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม วัฒนธรรม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รวมไปถึงพุทธศาสนา

ผ้าทอที่ใช้ในพิธีกรรม ชาวไทยลื้อมีความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อเรื่องผีและมีประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ผูกพันกับความเชื่อในวิถีชีวิตพื้นบ้าน ประกอบกับการหาเลี้ยงชีพในสังคมเกษตรกรรมมาอย่างช้านาน ผ้าทอของชาวไทยลื้อจึงมีความสัมพันธ์และถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อของชาวไทยลื้อ สังเกตได้จากประเพณีและพิธีกรรมถวายผ้าต่างๆ ในแก่ทางวัดตามความเชื่อทางพุทธศาสนา

ตุง คติความเชื่อเกี่ยวกับการถวายตุง คำว่า “ตุง” หรือ “ทุง” หรือ “ธง” มีลักษณะเป็นธงแบบห้อยยาวจากบนลงล่าง เมื่อเข้าไปในวิหารของวัดไทยลื้อ ก็จะสังเกตเห็นตุงหลากหลายรูปแบบห้อยแขวนลงมาจากส่วนบนของวิหาร เบื้องหน้าพระประธาน ตุงเหล่านี้ทำขึ้นมาจากวัสดุต่างๆ เช่นผ้าทอ ธนบัตร กระดาษ เป็นต้น โดยมีขนาด รูปทรง และการตกแต่งที่มีความแตกต่างกันออกไปตามระดับของความเชื่อ ความศรัทธา และฐานะทางเศรษฐกิจ การที่ชาวไทยลื้อนิยมนำตุงมาถวายวัดเป็นพุทธบูชา ทั้งที่เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือจะเป็นการถวายเพื่อส่งกุศลผลบุญให้แก่ตนเองในชาติหน้า ด้วยคติความเชื่อที่ว่าเมื่อตายไปแล้วจะพ้นจากการตกนรกโดยอาศัยเกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ จะได้พบพระศรีอาริยมะตไตรย หรือจะได้ถึงซึ่งนิพพาน จากความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้ชาวไทยลื้อแทบทุกคนจะต้องถวายตุงที่วัดอย่างน้อยสักครั้งหนึ่งหรือชั่วชีวิตของคน

ความศรัทธาในอานิสงส์จากการถวายตุงมีตำนานเล่าขานที่สืบทอดกันมา และปรากฏในคำขับของชาวไทยลื้อ เรื่อง “แม่กาเผือก” หรือ “ตำนานพระเจ้าห้าตน” อันได้แก่ พระกฤษณะ พระโกนาคมนะ พระกัศปะ พระโคตรมะ และพระอาริยมะตไตรย เนื้อเรื่องเน้นคติธรรมเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเทวีที่มีต่อพระคุณของพ่อแม่ ด้วยการทำตุงเป็นสัญลักษณ์ของการอุทิศส่วนกุศลไปถึง ตำนานเรื่อง “แม่กาเผือก” หรือ “พระเจ้าห้าตน” มีแก่นเรื่องที่เน้นคติธรรมด้านความกตัญญูทวดเทวี ที่มีต่อบุพการีผู้ให้กำเนิดตลอดจนผู้ที่อุปถัมภ์ดูแลมา แม้มิใช่ผู้ให้กำเนิดที่แท้จริงก็ตาม ซึ่งเนื้อเรื่องมีลักษณะเป็นตำนาน อธิบายที่มาของพิธีกรรมการจุดผางประทีปเป็นพุทธบูชาในเทศกาลยี่เพ็ง ว่าเป็นสัญลักษณ์ของดินแม่กาเผือก ตลอดจนภาพพระอดีตพุทธจำนวน 5 องค์ปรากฏอยู่เสมอ

จากความเชื่อ ความศรัทธาในการทอผ้าถวายให้กับวัดของชาวไทยลื้อ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการทอผ้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยลื้อ ในหลายๆ มิติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในคัมภีร์

พระไตรปิฎกปรากฏข้อมูลเรื่องรูปแบบและรายละเอียดของผ้าอยู่น้อยมาก ส่วนคติการถวายผ้าแด่พระพุทธเจ้าหรือพระสาวก พบว่าปรากฏเฉพาะในพระวินัยปิฎกและพระสุตตันตปิฎกแต่ไม่พบในพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งโดยมากมูลเหตุของการถวายผ้าเกิดจากความเลื่อมใสที่ผู้นั้นได้รับฟังธรรมเทศนา โดยผ้าที่ถวายมีทั้งผ้าที่ทอเอง ซื้อมารวมทั้งการสละผ้าที่เป็นเครื่องนุ่งห่มของตนเพื่อถวายเป็นทาน และอานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายผ้าหรือวัตถุที่ประกอบขึ้นด้วยผ้าอันมี พุก หมอน และธง เป็นต้นนั้น ทำให้ได้รับอานิสงส์ 2 ระดับ คือ โลกียสมบัติ และโลกุตรสมบัติ และไม่ใช่เฉพาะแต่การถวายเท่านั้น หากแต่ต้องมีการรักษาศีลและเจริญภาวนาอีกด้วย จึงจะให้ผลเป็นสมบัติทั้งสองประการ ส่วนรูปแบบการทอผ้าในพุทธศาสนาของชาวไทลื้อเชียงคำในปัจจุบัน ยังคงแสดงถึงเอกลักษณ์ดั้งเดิม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนใช้วัสดุอุปกรณ์ไปตามยุคสมัย แต่พบว่าผ้าทอที่ใช้ในพุทธศาสนาบางอย่างก็ยังคงรูปแบบดั้งเดิมอยู่ เช่น ผ้าตึง ผ้ามุงบน ผ้ามุงสังฆะ และผ้าเช็ดน่อง เป็นต้น เฉพาะตุ่งปราสาทและผ้าเช็ดน่องยังคงสามารถรักษารูปแบบดั้งเดิมได้มากที่สุด ทั้งยังคงสร้างงานด้วยการทอมือโดยใช้กี่พื้นบ้าน และด้วยผ้าเช็ดน่อง ทอได้ง่าย ราคาไม่แพง ชาวไทลื้อจึงนิยมใช้ถวายพระ ส่วนตุ่งปราสาท แม้จะมีราคาแพงและทอได้ยาก แต่ด้วยความปรารถนาในภพภูมิที่ดีในโลกหน้าจากการถวายตุ่งไทลื้อ จึงทำให้ยังมีการทอตุ่งปราสาทเพื่อถวายไว้ในพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ส่วนผ้าห่อคัมภีร์แบบไทลื้อพบว่าไม่มีการสร้างถวายมานานกว่า 40 ปีแล้ว นอกจากนี้ด้วยความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ชาวไทลื้อเชียงคำจึงเชื่อว่าพระรัตนตรัยยังคงเป็นที่พึ่งระลึกอย่างแท้จริง ยังถือเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์รวมจิตใจแม้ว่าจะไม่ปรากฏออกมาในคำตอบจากการสัมภาษณ์ แต่ก็สะท้อนออกมาจากผ้าทอที่สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา ดังปรากฏเป็นผ้าทอที่ใช้ในพุทธศาสนาอันมีมากมายหลายชนิด ผนวกเข้ากับคติความเชื่อเรื่องการให้ทานอันถือเป็นการสร้างและสะสมบุญกุศลให้แก่ตนเอง พร้อมทั้งคติความเชื่อเรื่องการอุทิศกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ล้วนเป็นคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ยังคงมีอิทธิพลต่อชาวไทลื้อเชียงคำอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการถวายผ้าในประเพณีต่างๆ ที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (Phra Adsadakorn Kittibhaddo (Chadtranan), 2011)

จากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม กระแสทางสังคม ความเจริญทางเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตในปัจจุบันของชาวไทยลื้อรุ่นใหม่ เริ่มเปลี่ยนไปในหลายลักษณะ และในยุคปัจจุบันความหมายของผ้าทอไทลื้อมิได้สำคัญอีกต่อไปแล้ว เพราะทุกสิ่งมีขายสำเร็จรูป หาซื้อได้จากตลาด สะดวกสบาย ผู้ชายก็ได้สนใจคุณค่าการทอผ้าของผู้หญิงเช่นในอดีตเหมือนที่ผ่านมา ในปัจจุบันหากผู้หญิงไทลื้อคนไหนมีคุณสมบัติในการทอผ้าเก่ง ผู้ชายไทลื้อยุคปัจจุบันอาจจะมองคุณสมบัตินี้ในเชิงเศรษฐกิจมากกว่า เพราะการผลิตผ้าทอจะช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว รวมทั้งกระบวนการดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาเริ่มมีการผิตเพี้ยนของกระบวนการทอผ้า เช่น ผ้าชิ้นโดยทั่วไปมีโครงสร้างประกอบด้วย 3 ส่วน หัวชิ้น ตัวชิ้น และตีนชิ้น เย็บต่อกันเป็นถุง แต่ในปัจจุบันขั้นตอนการทอผ้าจะทอนั้นจะทอทั้งหัวชิ้น ตัวชิ้นและตีนชิ้นในผืนเดียวกัน

ผ้าทอกับหญิงชาวไทลื้อนั้นดูจะห่างเหินออกไปจากวิถีชีวิตปัจจุบัน รวมไปถึงการทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน การแต่งกาย ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามสมัยนิยมมากขึ้น การสืบทอดและสานต่อองค์ความรู้วัฒนธรรมเหล่านี้เริ่มหยุดชะงัก ขาดตอน ไม่ต่อเนื่อง ความเชื่อ ความศรัทธา ประเพณีบางอย่างเริ่มเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของชาวไทยลื้อรุ่นใหม่ เช่น การถวายหมอนอิงเริ่มจะมีการเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของ ชาวไทลื้อ ความศรัทธาในการทอตุ่งด้วยความประณีต เลื่อมใส ศรัทธา เพื่อนำมาถวายวัดเป็นพุทธบูชา ตามความเชื่อจากอานิสงส์ของการถวายตุ่ง ที่มีอยู่ในตำนานเล่าขานสืบทอดกันมาและปรากฏในคำขับของชาวไทลื้อ เรื่อง “แม่กาเผือก” หรือ “ตำนานพระเจ้าห้าตน” ก็เริ่มที่จะเลือนหายไปจากวิถีปฏิบัติของคนไทลื้อรุ่นใหม่ จะเห็นได้ว่าในอดีตการทอผ้าของชาวไทลื้อนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งของ

ชาวไทลื้อ ที่มีความเกี่ยวโยงในทุกมิติในวิถีชีวิต โดยเฉพาะคุณค่าเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากผ้าทอที่เกิดจากฝีมือการทอของผู้หญิงชาวไทลื้อทั้งสิ้น การทอผ้าของผู้หญิงไทลื้อมียังบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา แต่ในปัจจุบันคุณค่าเหล่านี้ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยสนใจในประเด็นการทอผ้าของผู้หญิงไทลื้อมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย การทอผ้าสำหรับเป็นสื่อศรัทธาและใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนานั้น เป็นการสะสมบุญด้วยแรงศรัทธา ด้วยการทอผ้าถวายให้พระสงฆ์เพื่อใช้ในโอกาสต่างๆ และถวายเป็นพุทธบูชา โดยมีการแสดงออกถึงความศรัทธาในเชิงสัญลักษณ์ผ่านลวดลายบนผ้าทอ จึงเป็นที่มาของดุชนิพนธ์เรื่อง “ผ้าทอไทลื้อสื่อศรัทธาสู่ศิลปะร่วมสมัย” มีเป้าหมายเพื่อศึกษาวัฒนธรรมการทอผ้าเพื่อนำมาวิเคราะห์ ร่วมกับแนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเทคนิควิธีการทำงานศิลปะจัดวาง เพื่อทำการสร้างสรรค์ลวดลายจากตุ้งในรูบบแบบสามมิติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม อันช่วยส่งเสริมและสนับสนุน คุณค่าทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมให้แก่สังคม คนรุ่นใหม่และผู้สนใจ รวมไปถึงสามารถต่อยอดและเกิดประโยชน์ในทางวิชาการต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และรูปแบบ ตลอดจนความคิดความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
2. เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย สื่อความหมายถึงพลังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ มาเป็นแรงบันดาลใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) โดยมีการศึกษาบริบทวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และรูปแบบ ตลอดจนความคิดความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย สื่อความหมายถึงพลังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ มาเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ โดยนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาและเสนอผลงานสร้างสรรค์ศิลปะ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

ศึกษาภาคเอกสาร (Documentry Research) เกี่ยวกับ บริบทวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และรูปแบบ ตลอดจนความคิดความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยทำการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานในส่วนของประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ลักษณะ รูปแบบ เกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคติความเชื่อทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา และการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการจัดวางร่วมสมัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

การศึกษภาคสนาม (Field Survey) เก็บข้อมูลในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการทอผ้าของชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติความเชื่อทางวัฒนธรรมและ

พุทธศาสนา พัฒนาการจังหวัด พัฒนาชุมชน นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษา โดยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะจงรายบุคคล (Individual Depth Interview) และการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) เกี่ยวกับการทอผ้าของชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) พื้นที่ตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาผ้าทอไทลื้อในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการเลือกแบบจงใจ (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีชาวไทลื้อและวัฒนธรรมผ้าทอของชาวไทลื้ออยู่เป็นอันมาก

2) ตัวอย่างบุคคลผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผ้าทอไทลื้อในครั้งนี้ ได้จากการสัมภาษณ์ตัวอย่าง (Sample) บุคคลผู้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) แบบจงใจ (Purposive Sampling) อย่างไม่จำกัดจำนวนจนกว่าจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน จากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา พัฒนาการจังหวัด พัฒนาชุมชน นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

4.1 วิธีการศึกษา ในการศึกษานี้วิธีการศึกษามีขั้นตอนสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ

การศึกษาส่วนที่ 1 ศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ทำการศึกษาริบทวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา เทคนิค ลวดลาย และรูปแบบ ตลอดจนความคิดความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

การศึกษาส่วนที่ 2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการจัดวางสื่อผสม ซึ่งเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้คุณค่าและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าทอไทลื้อที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนแรก นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยการเลือกสรรและผสมผสานกับแนวคิดและเทคนิควิธีการทำงานศิลปะการจัดวางสื่อผสม เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์และส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

(1) **การสังเกตการณ์ (Observation)** เป็นการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) เกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา

(2) **แบบสำรวจทางกายภาพ (Observation Physical Measurement)** เป็นการศึกษาและสำรวจพื้นที่ และข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา การทอของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยแบบบันทึกข้อมูล (Field Records) ถ่ายภาพนิ่ง และการเขียนลายเส้นประกอบ

(3) **แบบสัมภาษณ์ (Interview)** เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะจงรายบุคคล (Individual Depth Interview)

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งในภาคเอกสาร และภาคสนาม โดยทำการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานในส่วนหนึ่งของประวัติความ

เป็นมา องค์ประกอบ ลักษณะ รูปแบบ เกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา โดยสืบค้นจากห้องสมุด คณะจิตรศิลป์ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ ห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยสังคม สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา

จากนั้นทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการบันทึกข้อมูล ใช้เครื่องบันทึกเสียง การถ่ายรูปและถ่ายภาพ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาคเอกสาร และภาคสนาม โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบ ประมวลและวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) วิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความนิยมและการมองเห็นถึงคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การทอผ้าของชาติพันธุ์ไทลื้อ
- 2) วิเคราะห์คุณค่าและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การทอผ้าของชาติพันธุ์ไทลื้อ
- 3) วิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ เกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา ประกอบด้วย ประเภทและรูปแบบของผ้าทอ วิเคราะห์ลวดลายของผ้าทอไทลื้อ และการสื่อความหมาย และการวิเคราะห์รูปแบบ และประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไทลื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ เป็นกระบวนการสำคัญ เพื่อที่จะได้นำผลการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลมาสังเคราะห์ กำหนดเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อที่นำมาสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะจัดวางสื่อผสม มาจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่เผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ณ หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในภาคเอกสารและภาคสนามมาจัดระเบียบ ประมวลและวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และทำการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการจัดวางสื่อผสม ซึ่งเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้คุณค่าและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าทอไทลื้อที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนแรก นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยการเลือกสรรและผสมผสานกับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเทคนิควิธีการทำงานศิลปะการจัดวางสื่อผสม เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์และส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ โดยนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา และเสนอผลงานสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อเผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ ประวัติความเป็นมา รูปแบบ และความเชื่อของการใช้ผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า วัฒนธรรมการทอผ้ามีบทบาทสำคัญต่อชาติพันธุ์ไทลื้อมาตั้งแต่ในอดีต มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต คติ ความเชื่อในพุทธศาสนา โดยมีวิธีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านตัวผ้าทอ ไม่ว่าจะเป็นลวดลายที่สื่อความหมาย สี องค์ประกอบในเชิงสุนทรียภาพ ที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องของคติ ความเชื่อ ประกอบไปด้วย **ความงามที่จับต้องได้ (tangible)** ประกอบด้วย

1) ความงามจากธรรมชาติ 2) การเลือกใช้สีที่มีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อรวมทั้งนำธรรมชาติรอบตัวมาเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมาย 3) ภูมิปัญญางานช่างฝีมือพื้นบ้าน 4) ศิลปะและความงามบนลวดลายตุง สัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเชื่อความศรัทธา 5) การจัดองค์ประกอบผ่านภูมิปัญญาการทอผ้า และการเลือกใช้สัญลักษณ์จากธรรมชาติเพื่อสื่อความหมาย 6) ศิลปกรรมบนผืนผ้า (ตุง) 7) การจัดองค์ประกอบของสีในเครื่องแต่งกายของชาวไทลื้อ และ **ความงามในมิติทางคุณค่า ความเชื่อและพุทธศาสนา (intangible)** ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องภพภูมิโลกหน้าในประเพณีการตาน (ทาน) ปราสาทผ้าขาว ความเชื่อเรื่องนิพพาน ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ผ่านประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ผ่านลวดลายบนผืนผ้า (ตุง)

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา เพื่อกำหนดเป็นแนวความคิดและแรงบันดาลใจ นำมาสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะจัดวางสื่อผสม ในรูปแบบการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยสื่อความหมายถึงพลังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อ โดยการเลือกสรรและผสมผสานกับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเทคนิควิธีการทำงานศิลปะการจัดวางสื่อผสมมากำหนดเป็นแนวความคิดและแรงบันดาลใจ ได้นำมาสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะจัดวางสื่อผสม ในรูปแบบการจัดนิทรรศการ

โดยการวิเคราะห์ตีความมาจาก คติความเชื่อและแรงศรัทธาในการถวายเป็นบุญของผู้หญิงชาวไทลื้อที่ให้ความสำคัญต่อการทำบุญเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ชายไทลื้อจะมีการบวชเรียนตั้งแต่วัยเด็ก ส่วนผู้หญิงไม่สามารถบวชได้ จึงทอตุ้มถวายวัด เพื่อให้เป็นอานิสงค์แก่ตัวเอง ด้วยคติความเชื่อที่ว่าเมื่อตายไปแล้วจะพ้นจากการตกนรกโดยอาศัยเกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ จะได้พบพระศรีอาริย์เมตไตรย หรือจะได้ถึงซึ่งนิพพาน ดังนั้นลวดลายบนตุง จะเป็นลวดลายที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นคติ ความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนา ดังเช่น ตุงผ้าทอลวดลาย ดังนั้นการทอตุ้มถวายจะทำด้วยความศรัทธาและด้วยฝีมือที่มีรายละเอียด หญิงไทลื้อแทบทุกคนจะต้องทอตุ้มแล้วนำไปถวายที่วัดสักครั้งหนึ่งในชีวิต หรือชั่วชีวิตของตน สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายหรือลวดลายบนผืนผ้าเกิดขึ้นจากเทคนิคการถักทอ การขัดสานของเส้นใย และสีส้น จากลวดลายที่ไม่มีความหมายใดๆ พัฒนาไปสู่ลวดลายที่มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ อันสืบเนื่องมาจากธรรมชาติ จินตนาการ ความเชื่อ อุดมคติ และความศรัทธา ลวดลายบนผืนผ้าจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงคติความเชื่อของผู้หญิงชาวไทลื้อ

จึงได้เกิดเป็นงานสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางร่วมสมัยที่ ได้แรงบันดาลใจจากลวดลายหรือสัญลักษณ์บนตุง ที่ถักทอขึ้นมาจากแรงศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ มาสร้างสรรค์เป็นศิลปะจัดวาง โดยนิทรรศการชุดนี้ให้แทนค่าเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายว่าเป็นการสร้างสรรคลวดลายบนตุง โดยได้สร้างสรรค์ตัวขึ้นงานปราสาทเล็กที่บรรจุทออยู่บนฐานที่ได้แรงบันดาลใจมาจากรูปทรงของเรือ อันเป็นพาหนะที่จะนำพาปราสาทไปสู่ยังภพภูมิหน้า ห้อมล้อมไปด้วยลวดลายนักษัตรประจำปีเกิด ตามความเชื่อที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตมนุษย์ และลวดลายพรรณพฤกษา ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ของ “ต้นไม้แห่งชีวิต” ที่เจริญเติบโตเหมือนกับชีวิตมนุษย์อันเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เพื่อเป็นการสะท้อนถึงแรงศรัทธาของผู้หญิงชาวไทลื้อที่ว่าสักครั้งหนึ่งในชีวิตผู้หญิงไทลื้อจะต้องทอตุ้มถวายวัด โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดผลงานในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1) โครงสร้างปราสาทตัวขึ้นงานได้แรงบันดาลใจจากลวดลายจาก ตุงผ้าทอลวดลาย หรือ (ตุงเข้ม) ส่วนฐานได้แรงบันดาลใจมาจากเรืออันเป็นพาหนะ บรรทุกปราสาท ไปยังโลกของวิญญานหรือภพภูมิหน้า

ลวดลายที่ปรากฏในผ้าทอที่สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา มักจะเก็บเอาภาพสิ่งของเครื่องใช้และพิธีกรรมเก่าแก่เอาไว้ อย่างเช่น ในผ้าเช็ดหลวง ผ้าจีวร และตุ่ง ที่มีจะมีรูปเรียววิญญาน ที่แสดงถึงการเดินทางไปสู่โลกหลังความตาย และพิธีกรรมอุทิศข้าวของให้แก่ผู้ที่ล่วงลับโดยบรรจุไปในเรือสำเภาที่เรียกว่า “ทานสำเภา”

2) **เส้นฝ้ายธรรมชาติย้อมพันบนตัววัตถุที่เป็นไม้** เส้นฝ้ายเปรียบเสมือน สายใยสื่อถึงศรัทธาของผู้หญิงไทลื้อ ที่ผูกโยงเส้นฝ้าย ถักทอเป็นลวดลายบนตุ่ง สื่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ

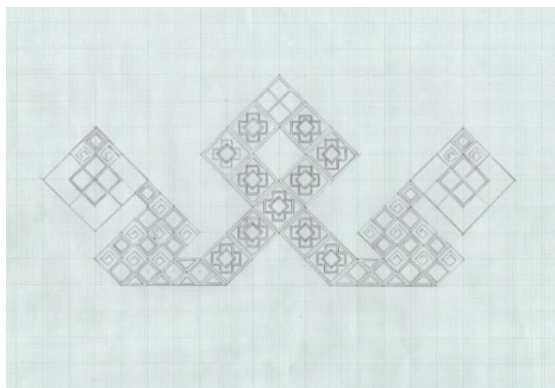
2.1) ส่วนของลวดลาย ใช้เทคนิค ตุ่งใย ของชาวไทลื้อ เป็นโครงไม้แล้วพันด้วยเส้นฝ้าย ประยุกต์ประดับเป็น ลวดลาย บนปราสาท ซึ่งลวดลายเหล่านี้นั้นมีความสัมพันธ์กับลวดลายในพิธีกรรมของชาวไทลื้อ

- ลวดลายที่อยู่บนตัวปราสาท ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยได้รับแรงบันดาลใจมาจาก ลายรูปสัตว์ 12 ราศี ได้แก่ นกขัตรี ปิมะเส่ง ที่มีความสัมพันธ์กับตัวผู้สร้างสรรค์ ตามความเชื่อที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตมนุษย์ และลายนาค เป็นลายที่ผสมผสานลายขอและลายกาบขึ้นมาเป็นรูปนาค เป็นลายสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไท สื่อถึงคติดั้งเดิมในการนับถือธรรมชาติผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่ง นาคเป็นสัตว์ที่อยู่ได้ทั้งบนดิน ท้องน้ำ และแผ่นฟ้า หมายถึงผู้สร้างความสมดุลแห่งระบบนิเวศ และเกี่ยวข้องถึงการนับถือผีบรรพบุรุษ ผู้นำความอุดมสมบูรณ์มาให้แก่มนุษย์โลก

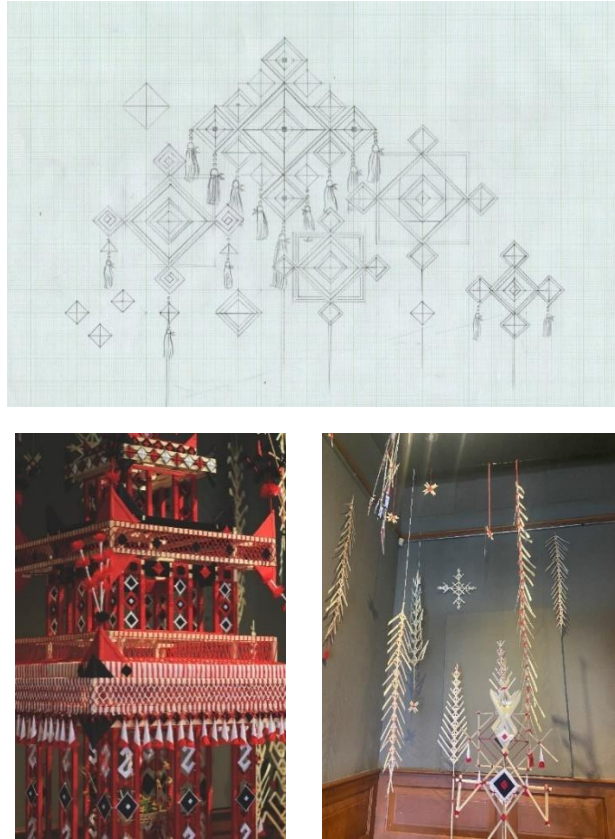
- ตัวชิ้นงานปราสาท ประดับไปด้วย ลวดลายเรขาคณิต ลวดลายเรขาคณิตคือลายพื้นฐานของผ้าจากลายจุดเล็กๆ จุดไข่ปลา จุดทแยง กากบาท สี่เหลี่ยม ลายพื้นฐานเหล่านี้ได้พัฒนาไปสู่รูปสัญลักษณ์ต่างๆ

- ลวดลายพรรณพฤกษา เป็นลวดลายที่ออกแบบ จัดวางไว้อยู่บนตัวชิ้นงานปราสาท และจัดวางองค์ประกอบรอบๆ ตัวปราสาท เพื่อ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และสื่อถึงความงามในอุดมคติ

2.2) การเลือกใช้สีในตัวชิ้นงานมีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อ และสัมพันธ์กับรูปแบบของ ตุ่งผ้าทอลวดลาย หรือ ตุ่งแต้ม ที่ทอด้วยฝ้ายสีขาว สีดั้งเดิม (ในสิบสองปันนา) ดำ สลับ แดง อีกทั้งยังเป็นสีที่มีความสัมพันธ์กับ ตำนานพื้นเมืองสิบสองปันนา ที่ผู้หญิงไทลื้อจะนุ่งซิ่นตามีสีแดง รายละเอียดดังภาพที่ 1 –3

Picture 1: Process Creative Pattern

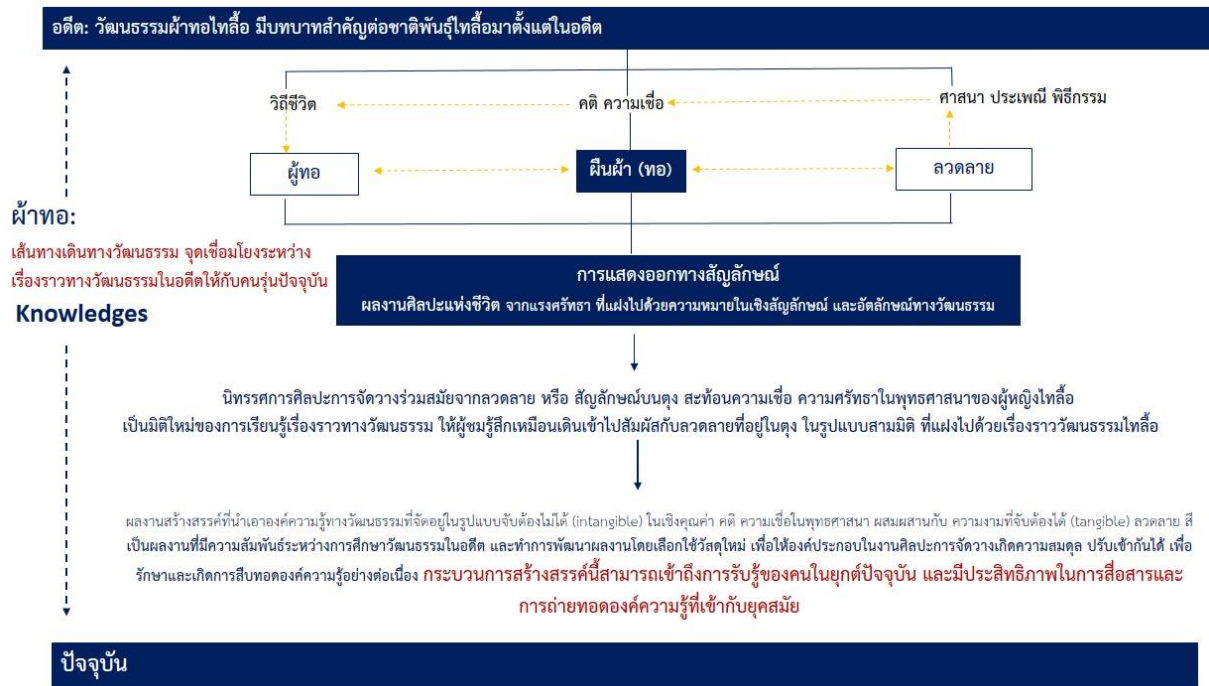
Picture 2: Process Creative Pattern of the Castle's Body is Decorated with Geometric

Picture 3: The Contemporary Art Installation Exhibition: Saiyai Nai Sattha

ผู้วิจัยได้ทำการเผยแพร่องค์ความรู้ และอัตลักษณ์ วัฒนธรรมไทลื้อผ่านการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ (Pre Thesis Exhibition) สายใย ในศรัทธา เป็นนิทรรศการในรูปแบบของศิลปะจัดวาง (Installation Art) ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายหรือสัญลักษณ์บนตุ่ง โดยมีกำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 23 – 29 กรกฎาคม 2565 ณ หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (ชั้น 2) ถนนพระปกเกล้า ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้ใหม่

Picture 4: Diagram Summarizing Knowledge from Research

จากการ สร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย สื่อความหมายถึงพลังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อมาเป็นแรงบันดาลใจในครั้งนี้ สิ่งที่ได้รับเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้:-

1) ผ้าทอคือเส้นทางการเดินทางวัฒนธรรม เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเรื่องราวทางวัฒนธรรมในอดีต จนถึงปัจจุบัน เปรียบเสมือนเส้นใยที่เชื่อมอดีตมาสู่ปัจจุบัน ที่เป็นอัตลักษณ์ที่บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของคนรุ่นก่อนให้กับคนรุ่นปัจจุบัน การทอผ้าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์บนผืนผ้า ลวดลายที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้าไม่ใช่เป็นเพียงอารมณ์ แต่คือ ผลงานศิลปะแห่งชีวิต จากแรงศรัทธา ที่แฝงไปด้วยความหมายในเชิงสัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพราะผ้าแต่ละผืนที่ผู้ทอได้ถักทอขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์จากผ้าผืนนั้นๆ บทบาทและสถานะของผ้าที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้น มีความเชื่อมโยงระหว่างผืนผ้า ลวดลาย และตัวผู้ทอ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต คติ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และความศรัทธาในพุทธศาสนาของโดยแสดงออกผ่านลวดลายบนผืนผ้า

2) การสร้างสรรค์ศิลปะการจัดวาง จากลวดลายหรือสัญลักษณ์บนตุ่ง ที่ถักทอขึ้นมาจากแรงศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ เป็นมิติใหม่ของการเรียนรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรม ให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเดินเข้าไปสัมผัสกับลวดลายที่อยู่ในตุ่ง ในรูปแบบสามมิติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดศิลปะการจัดวาง กระบวนการสร้างสรรค์นี้สามารถเข้าถึงการรับรู้ของคนในยุคปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพในการสื่อสารในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เข้ากับยุคสมัย โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1) การวิจัยทำให้พบว่าวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นมีบทบาทสำคัญต่อชาติพันธุ์ไทลื้อมาตั้งแต่ในอดีต มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต คติ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมในพุทธศาสนา โดยมีวิธีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านตัวผ้าทอ ไม่ว่าจะเป็นลวดลายที่สื่อความหมาย สี องค์ประกอบในเชิงสุนทรียภาพที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องของคติ ความเชื่อ ประกอบไปด้วยความงามที่จับต้องได้ (Tangible) และความงามในมิติทางคุณค่า ความเชื่อ และพุทธศาสนา (Intangible) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เห็นได้จากสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ (Vivattanasetth, 2018) โดยผู้วิจัยพบว่าที่สัญลักษณ์ในการแสดงออกผ่านการทอผ้าพื้นมีความสัมพันธ์กับ วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และความเชื่ออื่นๆ และมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Hera (2013) ที่พบว่า ตุง เป็นผ้าทอ จากคติความเชื่อและ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคติ ความเชื่อ ทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดเป็นงานสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางร่วมสมัยที่ ได้แรงบันดาลใจจากลวดลายหรือสัญลักษณ์บนตุง ที่ถูกทอขึ้นมาจากแรงศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะด้วยเทคนิคศิลปะจัดวาง (Installation art) ซึ่งทำให้การจัดแสดงนิทรรศการในครั้งนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และเกิดการเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัย เป็นการเผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทลื้อในรูปแบบการจัดนิทรรศการ ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน คุณค่าทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมให้แก่สังคม คนรุ่นใหม่และผู้สนใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการจัดวาง ที่มักจะถ่ายทอดในลักษณะจัดวางด้วยวัตถุทำให้คนดูเกิดประสบการณ์ร่วม (Prasertsri, 2019) โดยที่ผู้วิจัยนำแนวทางนี้มาสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบสามมิติ ให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเดินเข้าไปสัมผัสและเรียนรู้ลวดลายที่อยู่ในตุง กระบวนการนี้ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรมเนื่องจากผู้ชมสามารถรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสและเกิดประสบการณ์ร่วม ผลงานสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทั้งมิติทางกายภาพ มิติของประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้สีและวัสดุที่สร้างบรรยากาศให้กระทบอารมณ์ผู้เข้าชม

ที่สำคัญกระบวนการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม (ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์) ในยุทธศาสตร์ด้าน “ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสร้างนวัตกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย” เพราะจากกระบวนการดำเนินการ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูล บริบททางวัฒนธรรมของคนไทลื้อ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เกิดการกระตุ้นสำนึกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชาวไทลื้อ และเกิดเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล (Ministry of Culture, 2022)

สรุป

วัฒนธรรมการทอผ้าพื้นมีบทบาทสำคัญต่อชาติพันธุ์ไทลื้อมาตั้งแต่ในอดีต มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต คติ ความเชื่อในพุทธศาสนา โดยมีวิธีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านตัวผ้าทอ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับการทอผ้าของผ้าชาติพันธุ์ไทลื้อ เพื่อสังเคราะห์กำหนดเป็นแนวความคิด ในการสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางร่วมสมัยที่ได้แรงบันดาลใจจากลวดลายหรือสัญลักษณ์บนตุง ที่ถูกทอขึ้นมาจากแรงศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้หญิงไทลื้อ ทำให้เกิดการเผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทลื้อในรูปแบบการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน คุณค่าทางด้าน

ศิลปะและวัฒนธรรมให้แก่สังคม คนรุ่นใหม่และผู้สนใจ เกิดข้อค้นพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในครั้งนี้ เป็นมิติใหม่ของการเรียนรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรม ให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเดินเข้าไปสัมผัสกับลวดลายที่อยู่ในตู้ ในรูปแบบสามมิติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดศิลปะการจัดวาง และแนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เนื่องจากระบวนการสร้างสรรค์นี้สามารถเข้าถึงการรับรู้ของคนในยุคปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพในการสื่อสารในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เข้ากับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เพื่อเป็นการกระตุ้นสำนึกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ ต่อไปต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งทุน การสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายจากกระบวนการดำเนินงาน

1.2 ในการดำเนินการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะนั้น กระบวนการในการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่สำคัญ เนื่องจากผลการวิเคราะห์และประมวลผลนั้น จะนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นแรงบันดาลใจ ที่จะนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะจัดวางสื่อผสม ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญอันจะนำมาสู่องค์ความรู้ และการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วัฒนธรรมของชาวไทลื้อ มีอัตลักษณ์ทางศิลปะที่แตกต่างและงดงามมากชาติพันธุ์หนึ่ง อีกทั้งยังมีแง่มุมที่น่าสนใจที่หลายหลาย ซึ่งวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยได้นำมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะร่วมสมัย แต่ยังมีบริบททางวัฒนธรรมไทลื้อที่ยังสามารถศึกษาต่อยอดการทำวิจัยในครั้งถัดไป เพื่อเผยแพร่คุณค่า ในประเด็น คติ ความเชื่อด้านพุทธศาสนาของไทลื้อที่แสดงออกมาในรูปแบบงานศิลปะ

2.2 การเขียนบทความลงวารสารนั้น ในครั้งถัดไปควรเขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษเพื่อนำส่งตีพิมพ์ยังวารสารต่างประเทศ เพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อในวงวิชาการในระดับนานาชาติต่อไป

References

- Jommuang, L., & Vasusophaphon, S. (2003). *Tai Lue Textiles: Self-Sufficient Economy*. Bangkok: Sangsan Publishing.
- Kuphanumat, C. (2017). The Concept of Marks of the Great Man Buddha Image in Tai Lue Art for Contemporary Thai Arts Creation. *Silpakorn University Journal*, 37(2), 105-130.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus. (2011). *Tai Lue Lifestyle in Kishuangbanna*. (1st ed.). Bangkok: Maxx Printing.
- Office of Contemporary Art and Culture. (2022). *Strategic Policy to Promote Contemporary Arts and Culture 2012 - 2021*. Retrieved October 31, 2022, from <https://cmu.to/p59cu>
- Phra Adsadakorn Kittibhaddo (Chadtranan). (2011). *A Study of Forms and Beliefs of TAI-LUE's Textiles in Chiangkham as Used in Buddhism*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Prangwatanakun, S. (2008). *Cultural Heritage of TAI LUE Textiles*. (1st ed.). Chiang Mai: Chiang Mai University.

- Prasertsri, S. (2019). *Prasert Yodkaew's Installation Art*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- Sairawkhram, B. (2016). *The Study of Natural Dyeing Wisdom of Tai Lue Women: Ban Don Moon, Sriphum Sub-district, Thawangpha District, Nan Province*. Chiang Mai: Lan Na Tai Ethnic Learning Center, Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Social Research Institute. (2017). *Tai Lue Settlement in Lanna*. Chiang Mai: Museum of Culture and Lanna Ethnic Groups Project.
- Topanurakkun, U. (2015). *A Participatory Action Research in Conserving and Passing on Thai Song Dum's Cloth Weaving Wisdom*. (Doctoral Dissertation) . Graduate School, Silpakorn University. Bangkok.
- Vivattanaset, P. (2021). Cultural Identity of Ethnic Group in TAI LUE's Ritual of Life, Phayao Province. *Phayao University Journal*, 37(2), 105-130.

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร*

The Model for the Well-being Development of High School Students under Secondary Educational Service Area Office Si Sa Ket, Yasothon

¹ธนชน กุดหอม, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ และ จำเนียร พลหาญ

¹Tanachon Kudhom, Chayakarn Ruangsuwan and Chumnian Pollaharn

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: 639210200103@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสุขภาวะผู้เรียน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสุขภาวะผู้เรียน 3) เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน และ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีผู้ทรงคุณวุฒิ ครู ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมจำนวน 551 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 7 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบประเมิน 3) แบบสอบถาม 4) แบบบันทึก 5) แบบประเมินรูปแบบ 6) แบบประเมินผู้เรียนก่อนและหลังการพัฒนา และ 7) แบบประเมินความพึงพอใจของการใช้รูปแบบ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ($\bar{X}$) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดของสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.56) 2) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.37) และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.01) ดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น อยู่ระหว่าง ($PNI_{modified} = 0.31 - 0.77$) คือ ด้านจิตสาธารณะ และด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม 3) ผลการสร้างรูปแบบ มี 6 ส่วน ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) วิธีการดำเนินงาน (5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ (6) การประเมินผล และผลการประเมินรูปแบบ มีด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.07) รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.13) และด้านความเป็นไปได้ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.10) 4) ผลการทดลองใช้ พบว่า หลังการใช้รูปแบบฯ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ เท่ากับ 99.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.65)

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; สุขภาวะ; ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study components and indicators of student well-being; 2) to explore current and desirable conditions for student wellness; 3) to create and assess the model for the well-being development of students; and 4) to examine the evaluation results of the model for the well-being development of students. The sample group and key informants were experts, teachers, and high school students, for a total of 551 persons. The research tools included the following: 1) interview form; 2) assessment form; 3) questionnaire; 4) recording form; 5) model assessment form; 6) pretest and posttest of student assessment; and 7) satisfaction survey on the model. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and priority needs index (PNI).

From the study, the following results were found: 1) There are 5 components and 25 indicators of student well-being, which are all at the highest level ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.56); 2) The overall conditions are at the moderate level ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.37) while the desirable conditions are at the highest level ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.01). The priority needs index (PNI_{modified}) is ranged between 0.31 – 0.77, which includes public mind and adaptation to society, technology, and the environment; 3) The outcomes of the model comprise 6 aspects namely (1) principles, (2) objectives, (3) content, (4) operation methods, (5) media/ learning resources, and (6) evaluation. According to the evaluation, the model is of utility at the highest level ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.07), propriety at the highest level ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.13), and feasibility at the highest level ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.10); and 4) The posttest score of 99.93 is higher than the pretest, with a statistical significance of 0.05 and a high level of satisfaction ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.65).

Keywords: Development Model; Well-Being; High School Students

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นสิ่งที่สำคัญคือต้องพัฒนาศักยภาพของประชาชนในประเทศ ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านจิตใจควบคู่กับการพัฒนาทางด้านอื่นๆ ซึ่งถือว่าประชาชนในประเทศเป็นผู้ขับเคลื่อนสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ข้อที่ 4.5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญาและสังคม (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) มุ่งเน้นการเสริมสร้างการจัดการสุขภาวะในทุกรูปแบบที่นำไปสู่การมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีและมีทักษะด้านสุขภาวะที่เหมาะสม และในส่วนของช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลุกฝังความเป็นคนดี มีวินัย มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม

สุขภาวะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัจจุบัน การรับรู้ภาวะทางสังคมของบุคคลจะเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการกระทำพฤติกรรมสุขภาพ ดังนั้น

จะเห็นได้ว่าการรับรู้ของบุคคลจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรม โดยการพัฒนาด้านสุขภาวะทางสังคมของผู้เรียนสำหรับวัยนี้ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนปลายมีช่วงอายุระหว่าง 16-18 ปี เป็นวัยที่ต้องได้รับการสอนและฝึกฝนให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลาย และเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การนำความรู้ในชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย การมีจิตสาธารณะ สังคมมีความเสมอภาค มีบทบาทหน้าที่ในสังคม การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม การปรับตัวให้เข้ากับสถานะทางสังคมและเทคโนโลยี (Erawan, 2018) ตามที่ World Health Organization (1997) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาควรเปิดให้นักเรียนในทุกระดับได้เรียนรู้ด้านสุขภาพที่ดีและมีทักษะในการดำเนินชีวิต ดังนั้นสุขภาวะทางด้านสังคมจึงจำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนในวัยนี้จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงถือได้ว่าเป็นวัยที่จะเกิดปัญหาได้มากหากปรับตัวได้สำเร็จจะช่วยทำให้การพัฒนาตนเองมีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ซึ่งเป็นหน่วยงานในการจัดการศึกษาของภาครัฐเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางรากฐานในการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่เพื่อให้มีการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นองค์รวม จากข้อมูลด้านการศึกษาปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตพื้นที่ พบว่าการพัฒนาผู้เรียนในด้านสุขภาวะทางสังคม ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยสภาพปัจจุบันเด็กในวัยเรียนระดับมัศึกษามีแนวโน้มตกหล่นและออกกลางคันสูงขึ้นทุกปีซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบมาจากหลายมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560-2579) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2561) พบว่า กลุ่มเด็กวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ อุบัติเหตุและการเข้าสู่สังคม โดยเฉพาะวัยรุ่นที่อยู่ในระบบการศึกษาที่มักจะประสบปัญหาความเครียดต่างๆ จากโรงเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งในเรื่องการเรียนและกลุ่มเพื่อน เป็นต้น โดยเฉพาะในวัยรุ่นตอนปลายที่อยู่ระดับมัธยมศึกษา มักจะมีความวิตกกังวลกับอนาคตของตนเอง รวมทั้งสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในปัจจุบันที่ครอบครัวมักจะกดดันและคาดหวังต่อวัยรุ่นด้านการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความเครียดและความกดดันในการใช้ชีวิตของวัยรุ่น จากสถิติในการให้บริการปรึกษาปัญหาสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ในปี 2562 พบว่า วัยรุ่นช่วงอายุ 10-19 ปี มีปัญหาความเครียดระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 51.36 หากมีความเครียดสะสมมากขึ้นในระยะยาว ย่อมส่งผลให้ความสุขในการใช้ชีวิตลดลง มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตโดยเฉพาะภาวะซึมเศร้า ซึ่งมีการสำรวจความชุกของภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 11-19 ปี พบมีความชุกร้อยละ 17.50 โดยพบว่าวัยรุ่นตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี มีสัดส่วนของภาวะซึมเศร้าสูงกว่าวัยรุ่นตอนต้นร้อยละ 17.80 และร้อยละ 16.20 ตามลำดับ (Ministry of Public Health, 2018)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะทางสังคมในระดับสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความพร้อม เกิดทักษะและกระบวนการในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของช่วงวัยและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษา พร้อมทั้งให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีกรอบทิศทางการพัฒนาผู้เรียนตามขั้นตอนในรูปแบบที่ได้สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
3. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
4. เพื่อศึกษาผลการใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี ของ Wasee (2000); Erawan (2018); Office of the Health Promotion Fund (2009) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และนำองค์ประกอบและตัวชี้วัด ของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารสถานศึกษา (ผู้บริหารสถานศึกษา) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา (นักวิชาการสาธารณสุข) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา (ศึกษานิเทศก์) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาวะผู้เรียน (นักวิชาการด้านสุขภาวะ) โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด จำนวน 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเหมาะสม เท่ากับ 0.94 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเป็นไปได้ เท่ากับ 0.98

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

นำผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบของการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ในการวิจัย แล้วนำไปตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงของข้อคำถาม นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 83 คน และครู จำนวน 3,456 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของโรงเรียนโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ (25%) ของ Ekakul (2000)

ได้จำนวนโรงเรียน 22 โรงเรียน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 22 คน และ ครู จำนวน 420 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนา สุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร จำนวน 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเหมาะสม เท่ากับ 0.91 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเป็นไปได้ เท่ากับ 0.97

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ยกร่างรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร นำรูปแบบตรวจสอบยืนยันและประเมินรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธรด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษหรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา (นักวิชาการสาธารณสุข) มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษหรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา (ศึกษานิเทศก์) มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษหรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ครูกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 2) แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 และ 3) แบบประเมินประเมินรูปแบบ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความถูกต้อง เท่ากับ 0.96 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเหมาะสม เท่ากับ 0.91 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเป็นไปได้ เท่ากับ 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเป็นประโยชน์ เท่ากับ 0.92

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาผลการใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือโรงเรียนยโสธรพิทยาคม จำนวน 111 คน โดยสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบประเมินระดับพฤติกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 และ

3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านจิตสาธารณะ มี 4 ตัวชี้วัด 2) ด้านความเสมอภาค มี 4 ตัวชี้วัด 3) ด้านบทบาทหน้าที่ในสังคม มี 6 ตัวชี้วัด 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มี 5 ตัวชี้วัด และ 5) ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มี 6 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.56)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร สภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.05 และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.01) ดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น อยู่ระหว่าง ($PNI_{modified} = 0.31 - 0.77$) คือ ด้านจิตสาธารณะ และด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 1

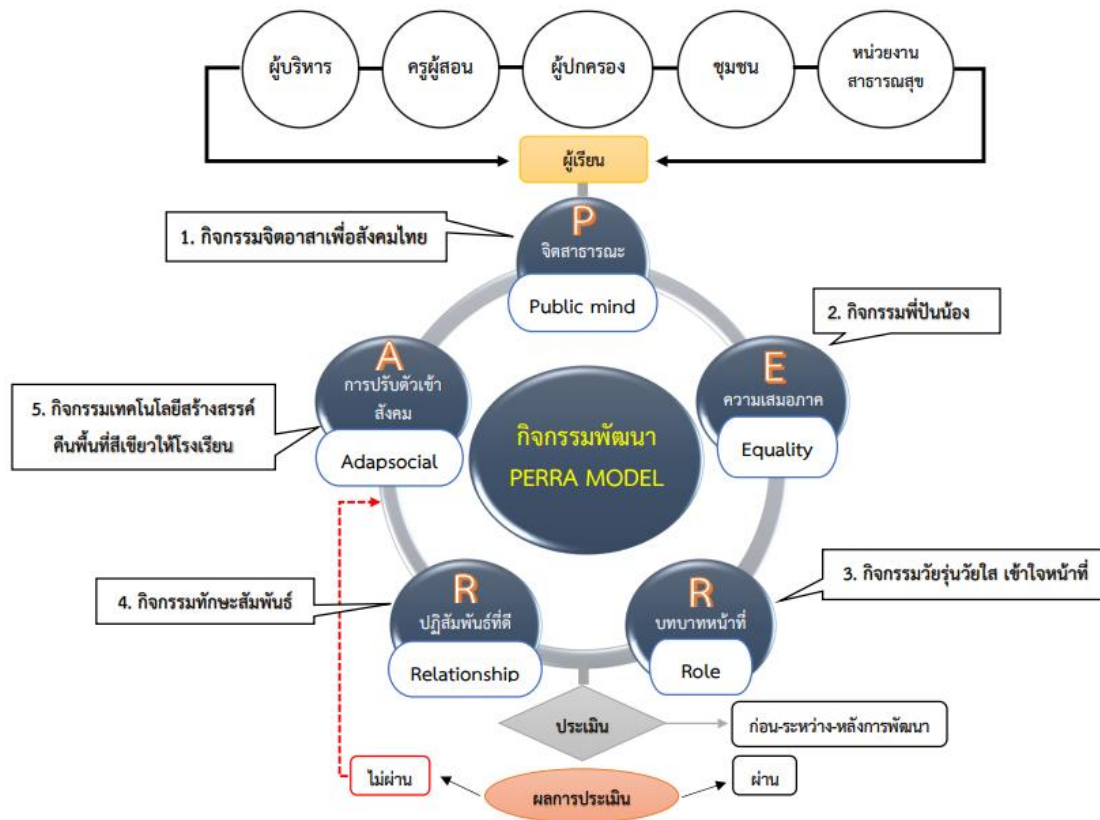
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวม

การพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI (I-D) D	จัด ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านจิตสาธารณะ	2.81	0.23	ปาน กลาง	4.82	0.03	มาก ที่สุด	0.77	1
2. ด้านความเสมอภาค	3.23	0.05	ปาน กลาง	4.82	0.04	มาก ที่สุด	0.50	2
3. ด้านบทบาทหน้าที่ในสังคม	3.52	0.10	มาก	4.84	0.03	มาก ที่สุด	0.38	3
4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี	3.68	0.06	มาก	4.82	0.03	มาก ที่สุด	0.32	5
5. ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	3.67	0.04	มาก	4.83	0.02	มาก ที่สุด	0.31	4
โดยรวม	3.38	0.37	ปาน กลาง	4.83	0.01	มาก ที่สุด		

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ศรีสะเกษ ยโสธร มี 6 ส่วน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการดำเนินงาน 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การประเมินผล และผลการประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้ ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.07) รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.13) และด้านความเป็นไปได้ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.10) ตามลำดับ

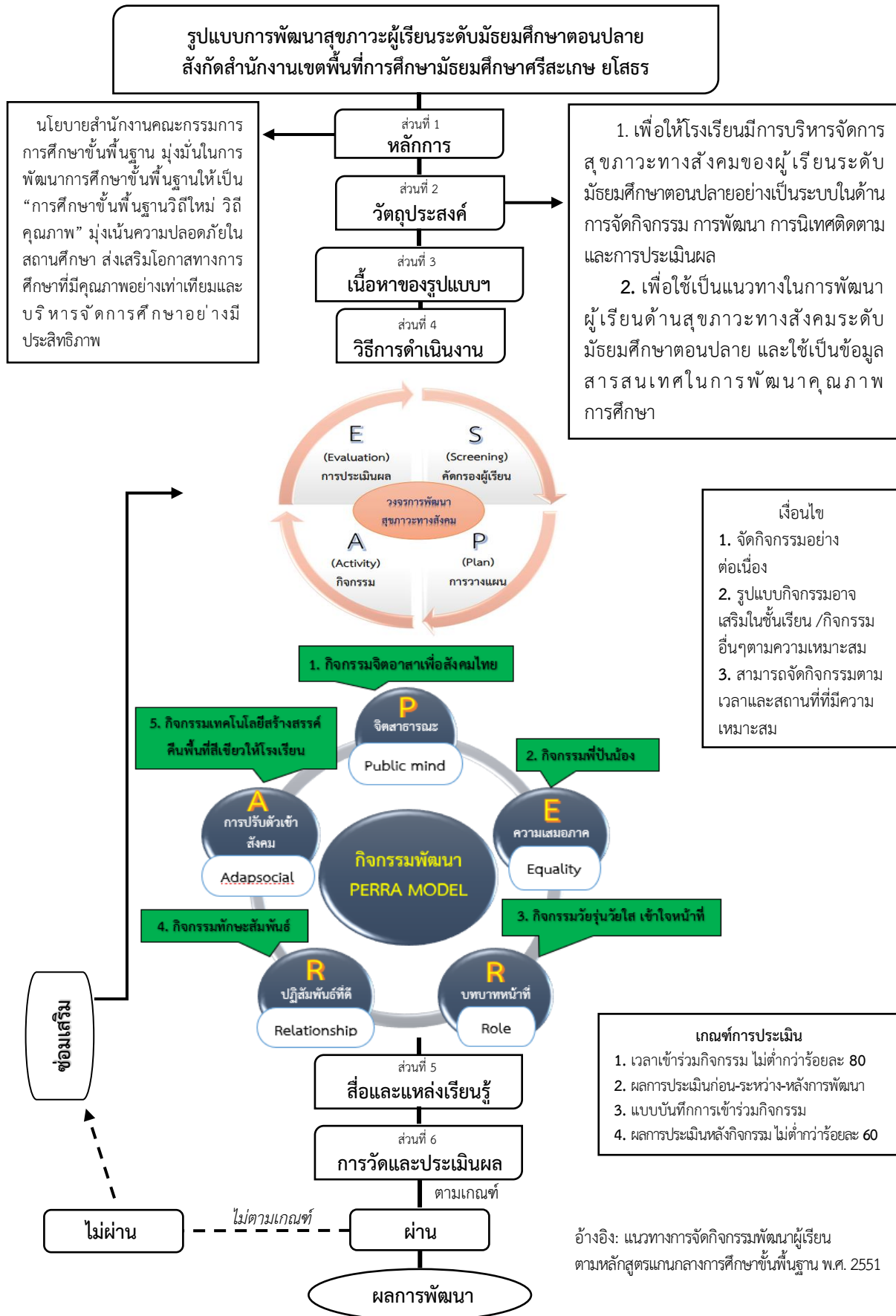
วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อการศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาฯ ($\bar{X} = 40.04$, S.D. = 2.71) หลังการพัฒนาฯ ($\bar{X} = 70.13$, S.D. = 1.56) และเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้ พบว่า หลังการใช้รูปแบบฯ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ เท่ากับ 99.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินรูปแบบโดยศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.65) ผู้เรียนมีการพัฒนาด้านสุขภาวะตามรูปแบบและการพัฒนาส่งผลให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ สร้างความเสมอภาค รับผิดชอบต่อหน้าที่ในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ดังภาพที่ 1

Picture 1: The Development Model of Well-being of High School Students for Secondary Educational Service Area Office Si Sa Ket, Yasothon

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากวิจัยเป็นโมเดลรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ดังนี้

Picture 2: Knowledge from Research

จากภาพที่ 2 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ประกอบด้วย 6 ส่วน ส่วนที่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงาน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและการประเมินผล และนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีสุขภาวะทำให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ สร้างความเสมอภาค รับผิดชอบต่อหน้าที่ในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านสุขภาวะทางสังคม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องได้รับการพัฒนาในสถานศึกษาสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมกับบริบททางสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีทัศนคติที่ดีในการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีความตรงต่อเวลา รู้จักหน้าที่ตนเองและไม่ก่อความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมถึงการใช้ของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าไม่ให้เกิดความเสียหายและยังต้องเป็นผู้มีทักษะสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนและครูผู้สอนในโรงเรียน เป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว วางตัวได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะและเคารพผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sriring (2014) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ สำหรับผลการประเมินการใช้รูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามขนาดของโรงเรียน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการประเมินพิจารณาความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องต่อการนำรูปแบบการประเมินไปใช้ประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยม พบว่า รูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัศึกษามีความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และมีความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขต-พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ของส่วนรวมอย่างคุ้มค่าไม่ให้เกิดความเสียหาย พร้อมทั้งการมีจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งมีจิตอาสา ช่วยคิด ช่วยทำ และแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นและยังเป็นผู้แสดงออกถึงการร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Suthirat (2014) ที่ได้ให้ทัศนคติในการประเมินจิตสาธารณะ โดยสรุปดังนี้ คือ 1) จิตสาธารณะยากต่อการให้นิยามที่ชัดเจน 2) จิตสาธารณะเป็นพฤติกรรมบางอย่างผันแปรไปตามเวลา

สถานที่ อารมณ์จึงวัดธรรมชาติที่แท้จริงได้ยาก 3) ด้านจิตสาธารณะผู้ตอบบางคนตอบไม่ตรงตามความจริง 4) จิตสาธารณะเป็นพฤติกรรมไม่สามารถวัดได้โดยตรงจะต้องใช้วิธีการทางอ้อม โดยอาศัยการสังเกต พฤติกรรมทางกายและวาจาที่คาดว่าจะเป็นการแสดงออกที่สะท้อนถึงพฤติกรรมทางจิตใจที่ต้องการวัด 5) จิตสาธารณะเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือองค์ประกอบอื่นๆ อีกมาก (6) จิตสาธารณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกของบุคคล 7) จิตสาธารณะเป็นพฤติกรรมด้านจิตพิสัยเป็นพฤติกรรมต้องสะสมมาเป็นเวลานานโดยการอบรมสั่งสอน การวัดพฤติกรรมด้านนี้จะต้องกระทำทั้งในและนอกห้องเรียน (8) คะแนนจิตสาธารณะที่วัดจากการประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัยมีความคลาดเคลื่อนค่อนข้างสูง ซึ่งไม่ว่าจะวัดมาจากเครื่องมือชนิดใด ดังนั้นการนำผลการวัดไปวิเคราะห์และแปลผลจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบทบาทหน้าที่ในสังคม รองลงมา คือ ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เนื่องจากความต้องการของสังคมในโรงเรียนที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามัคคีกันในกลุ่มเพื่อนนักเรียน มีความตรงต่อเวลา รู้จักหน้าที่ของตน รวมทั้งยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแสดงบทบาทความเป็นผู้นำผู้ตามและเคารพคำสั่งสอนของบิดามารดา รวมทั้งครูอาจารย์ และผู้เรียนต้องรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมภายในโรงเรียนโดยปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด พร้อมนำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ร่วมทั้งการดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน โดยใช้ระบบจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Udomphot, and Siriwong (2013) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการให้ความหมายและแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม พบว่า นักเรียนให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดี บทบาทหน้าที่ทางสังคม คือ การเคารพและทำตามกฎหมายบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง การเคารพในสิทธิเสรีภาพและการยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และการยอมรับมติของเสียงข้างมาก สอดคล้องกับ Moreno, and Casillas (2000) กล่าวว่า การแสดงบทบาทของมนุษย์นั้นมักจะเป็นไปตามสิ่งต่อไปนี้ 1) บทบาทเดิมที่มีการปฏิบัติกันอยู่ 2) บทบาทตามบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดตามจารีตประเพณี วัฒนธรรม 3) มีการพัฒนาจากบทบาทที่เป็นอยู่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ 4) เป็นบทบาทเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและบทบาทที่เป็นบทบาทเดิมจะได้รับการต่อต้านและถูกทำลายเนื่องจากโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทใหม่ๆ จะผลักดันบทบาทเก่าให้พ้นไป

3. ผลการสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มี 6 ส่วน ประกอบด้วย (ส่วนที่ 1) หลักการ (ส่วนที่ 2) วัตถุประสงค์ (ส่วนที่ 3) เนื้อหาของรูปแบบ (ส่วนที่ 4) วิธีการดำเนินงาน (ส่วนที่ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ (ส่วนที่ 6) การประเมินผล

โดยมีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบและมีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทำให้ได้ข้อมูล

จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนำมากำหนดในรูปแบบตามสภาพบริบท สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sriring (2014) ได้ทำการศึกษาศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบฯ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ สำหรับผลการประเมินการใช้รูปแบบตามขนาดของโรงเรียน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พิจารณาความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องต่อการนำรูปแบบการประเมินไปใช้ประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัศึกษามีความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และมีความถูกต้อง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักพื้นฐานของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง Tewanarumitkul (2016) ที่ว่า การพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีนั้นไม่ได้เกิดจากการฟังการบรรยายในระหว่างการเรียนรู้ แต่ต้องใช้กิจกรรมและส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ พัฒนาผู้เรียนไปให้ถึงระบบการคิดมากกว่าให้ทำกิจกรรมโดยไม่มีระบบความคิด การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนโดยการจัดการกิจกรรมจะช่วยส่งเสริมในแง่การเรียนรู้เนื้อหาสาระ การตัดสินใจและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคมอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sonam (2018) ได้ทำการศึกษาศึกษาการพัฒนารูปแบบพัฒนาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสม ผู้วิจัยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพของ Deming (PDCA) ในการขับเคลื่อนทำให้นักเรียนที่ได้รับการพัฒนามีสภาพที่ดีขึ้น ส่วนการศึกษาศึกษาการใช้รูปแบบฯ พบว่า ก่อนนำรูปแบบไปใช้มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อนำรูปแบบไปใช้เป็นเวลา 1 ปี การศึกษาทำให้ผลการดำเนินงานพัฒนาขึ้น จนมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

4. ผลการใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะฯ พบว่า หลังการใช้รูปแบบฯ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ เท่ากับ 99.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลการประเมินความพึงพอใจของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมอย่างชัดเจน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมตามตัวชี้วัด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำของ จอห์น ดิวอี้ John- Dewey (Rueandee, 2007) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยผ่านการทำกิจกรรม การลงมือปฏิบัติจริง ในสภาพแวดล้อมจริง ได้ฝึกคิด ฝึกทำ ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจและมีความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับ Rattanaubol (2004) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความสามารถ ทักษะความคิด ทักษะค่านิยมของตนเองขึ้นมา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาของตนเอง โดยคิดคำถามของตนเอง และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง และผลการศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนฯ จำนวน 6 คน โดยรวมมีการพัฒนาตามตัวชี้วัดและอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร เป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนและการปฏิบัติที่ชัดเจน มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ตรงเป้าหมายในการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ตรงตามตัวชี้วัดในการพัฒนาด้านสังคมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้ง

มีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้แสดงออกทั้งรูปแบบกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kaewkangwan (2006) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ยึดกลุ่มเพื่อนเป็นหลักและมีสติปัญญาแบบเหตุผลเชิงนามธรรม มีความต้องการในการพัฒนาความมีเอกลักษณ์ แต่ยังคงมีความรู้สึกสับสน ไม่เข้าใจตนเอง จึงยังคงเป็นวัยที่ต้องการความช่วยเหลือแนะนำในการปฏิบัติตนโดยปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม และผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมพัฒนา PERRA ด้านสุขภาวะฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และเนื้อหากิจกรรมสอดคล้องกับช่วงวัย มีความทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย มีการเรียนรู้และประเมินผลที่หลากหลายทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมาตามสภาพที่เป็นอยู่จริง และพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแบล็คบัม (Blackburn, 2001) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ใช่แค่การเรียนรู้ทักษะพื้นฐาน แต่เป็นการรวบรวมทักษะต่างๆ ที่มีอยู่ไปปฏิบัติงานที่ต้องการการคิดที่ซับซ้อนและความรู้ที่ลึกซึ้งที่ใช้ในการแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์งานต่างๆ ผลงานเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์นอกห้องเรียน สอดคล้องกับเทคนิคในการจัดกระบวนการกลุ่มของ Khamanee (2015) ได้เสนอเทคนิคในการจัดกระบวนการกลุ่ม โดยยึดทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งกล่าวถึงเทคนิคกรณีศึกษา (Case Study) ไว้ว่า กรณีศึกษาเป็นวิธีการที่ใช้ในกรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงๆ มาดัดแปลงและใช้เป็นสื่อตัวอย่างหรือเครื่องมือให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝน การใช้ความคิดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สรุป

จากการดำเนินการวิจัยองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 1) ด้านจิตสาธารณะ 2) ด้านความเสมอภาค 3) ด้านบทบาทหน้าที่ในสังคม 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และ 5) ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และมีผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน มี 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร สภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น อยู่ระหว่าง ($PNI_{modified} = 0.31 - 0.77$) คือ ด้านจิตสาธารณะ และด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มี 6 ส่วน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการดำเนินงาน 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การประเมินผล และผลการประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า หลังการใช้รูปแบบผู้เรียนมีสุขภาวะสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ ผลการศึกษาคความพึงพอใจของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากและของผู้เรียนต่อกิจกรรมพัฒนา PERRA ด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ในส่วนของสภาพปัจจุบันการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะฯ องค์ประกอบด้านจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธรควรส่งเสริมสนับสนุนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะให้สถานศึกษา ผู้บริหารครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลผู้เรียนในด้านนี้ให้มากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.2 ในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะฯ ในองค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธรควรส่งเสริมให้กำลังใจในส่วนของครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้ร่วมมือผลักดันในมีการสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้นและส่งเสริมครูบุคลากรได้นำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายของแต่ละคนมาร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

1.3 รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธรที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและสถานศึกษาอื่นสามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ เพื่อกำหนดนโยบายในการใช้เพื่อการดำเนินโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะได้ตามความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะในด้านอื่นๆ หรือให้ครอบคลุมคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน ทุกระดับชั้นเพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตรงตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนด้านสุขภาวะ เพื่อให้สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาได้มีนวัตกรรมการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามสภาพความต้องการจำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Blackburn, J. (2001). *Authentic Learning and Teacher Evaluation*. Retrieved February 18, 2010, from <http://www.JUEDNE/!!J.htm>
- Ekakul, T. (2000). *Research Methods in Behavioral Sciences and Social Sciences*. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Erawan, P. (2018). Teacher Production System Using Health Schools as The Base. *Journal of the Faculty of Education*, 1(1), 27-31.
- Kaewkangwan, S. (2006). *Psychology of Life Development at All Ages*. Bangkok: Department of Psychology Faculty of Arts Thammasat University.
- Khamanee, T. (2015). *Pedagogical Science: Knowledge for Effective Learning Process Management*. (19th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Ministry of Public Health. (2018). *Introduction to Self-Care Manual*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Limited.
- Moreno, A. M., & Casillas, J. C. (2007). High-growth SMEs Versus Non-high-growth SMEs: A Discriminant Analysis. *Entrepreneurship and Regional Deveiopment*, 19(1), 89-88.
- Office of the Health Promotion Fund. (2009). *The Statute on Health Systems, 2009*. Nonthaburi: Wiki Co., Ltd.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *National Strategy 2018 – 2037*. (2nd ed.). Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Rattanaubol, A. (2004). *The Process of Training in Non-formal Education*. Bangkok: People's Company Limited.
- Rueandee, W. (2007). *Techniques and Strategies for Developing Student-centered Learning Management Thinking Skills*. Nakhon Pathom: Faculty of Education Silpakorn University.
- Sonam, S. (2018). *The Model of Health Development of Students in Small Elementary Schools*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Sriring, S. (2014). *The Development of a Health Assessment Model of Secondary Schools*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Suthirat, Ch. (2014). *The Art of Teaching for 21st Century Learners*. Bangkok: Book Center Chulalongkorn university.
- Tewanarumitkul, P. (2016). *Education to Build Citizens*. Bangkok: Thammasat University.
- Udomphot, P., & Siriwong, P. (2013). Meaning Origin of Meaning and the Practice Guidelines for Being a Good Citizen of Mathayomsuksa 6 Students at Nakhon Pathom Municipal Sports School Nakhon Pathom Province. *Veridian E-Journal*, 6(3), 431-442.
- Wasee, P. (2000). *Health as a Human Ideology*. (3rd ed.). Nonthaburi: Office Health Reform.
- World Health Organization. (1997). *The World Health Report: 1997: Conquering Suffering, Enriching Humanity/Report of the Director-General*. Retrieved March 19, 2022, from <https://iris.who.int/handle/10665/41900?&locale-attribute=pt>
- Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

**แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ
เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย***
**Guidelines for Economic Learning Management Based on Computational
Thinking to Promote Financial Literacy in High School Students**

¹เนตรชนก แก้วดี และ ชรินทร์ มั่งคั่ง

¹Netchanok Kaewdee and Charin MangKhang

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: NetchanokKaewdee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลผ่านการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 ท่าน และครูผู้สอนวิชาวิทยาการคำนวณระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 ท่าน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชา โดยเป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางหาคำตอบอย่างเป็นขั้นตอนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยบุคคลหรือคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้อง การคิดเชิงคำนวณจึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในหลากหลายลักษณะ รวมทั้งการย่อยปัญหาที่ช่วยให้รับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนหรือมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดได้วิธีคิดเชิงคำนวณ จะช่วยทำให้ปัญหาที่ซับซ้อนเข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นทักษะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อทุกๆ สาขาวิชา และทุกเรื่องในชีวิตประจำวันซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการคิดให้เหมือนคอมพิวเตอร์แต่เป็นกระบวนการคิดแก้ปัญหาของมนุษย์ เพื่อสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานและช่วยแก้ปัญหาตามที่เรากำลังต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) แนวการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีดังนี้ 2.1) ด้านการเตรียมความพร้อมทักษะของครูผู้สอน ครูควรเตรียมตัวและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เนื่องจากเป็นความรู้ใหม่ 2.2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานความแตกต่างทางการเงินส่วนบุคคลและการใช้สถานการณ์จำลอง 2.3) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ใช้สื่อที่หลากหลาย มีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชัน 2.4) ด้านการวัดและประเมินผลสมรรถนะ ใช้การประเมินตามสภาพจริงเป็นรายบุคคล

คำสำคัญ: เศรษฐศาสตร์; แนวคิดเชิงคำนวณ; ความฉลาดรู้การเงิน; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the economic learning management based on computational thinking to promote financial literacy in high school students; and 2) to propose investigate the economic learning management based on computational thinking to promote financial literacy in high school students. The study used a qualitative research method, with data collected through a documentary method. Three high school economic teachers and two high school computational science teachers were interviewed as key informants. A semi-structured interview form was used as a research instrument. The obtained data were examined using content analysis, and a descriptive summary was created.

From the study, the following results are found: 1) The guidelines for economic learning management based on computational thinking refer to the integration of subjects and the process of problem analysis to achieve the guidelines for finding solutions step-by-step that can be correctly carried out by any human or computer. Computational thinking is therefore a process for solving problems in a variety of ways. This includes breaking down problems to solve complex problems or open-ended questions. Using computational thinking techniques makes it easier to understand complex problems. It can be considered a skill that is very useful in any field of study. It is a skill that is very useful in all fields of study and in every aspect of daily life, and it is not limited to thinking like a computer but is a human problem-solving process to command the computer to work and help humans solve problems as efficiently as desired; and 2) Following are the guidelines of innovation management for managing economic learning based on computational thinking to promote financial literacy in high school students: 2.1) Concerning the preparation of teachers' skills, teachers should prepare themselves and seek additional knowledge as it is new knowledge, 2.2) Regarding learning activities that should be integrated with student development activities. Activities should be organized that focus on basic personal financial differences and the use of simulations, 2.3) In terms of learning media and resources, a range of media and the utilization of applications should be used, and 2.4) In terms of measuring and evaluating performance, it is important to make an assessment based on one's own actual conditions.

Keywords: Economics; Computational Thinking; Financial Literacy; High School Students

บทนำ

ความฉลาดรู้ทางการเงิน เป็นทักษะหนึ่งในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดจากการบูรณาการสาระวิชาหลัก โดยสอดแทรกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว (Fakhaw, 2015) เป็นความรู้และทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงิน ทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจด้านทรัพยากรทางการเงินได้อย่างรอบรู้จากข้อมูลรอบด้าน โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมทางการเงิน แม้ระบบการศึกษาของไทยจะมีการส่งเสริมเรื่องความฉลาด

รู้ทางการเงินไว้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ยังคงพบว่าการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาอย่างเป็นรูปธรรมได้ โดยมีสาเหตุมาจากการขาดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม วิธีสอนและรูปแบบการสอนไม่สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน จึงส่งผลให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาความฉลาดรู้ทางการเงินที่กำหนดไว้ได้ (Thongphuak, 2019) เป็นความรู้ทักษะและเจตคติที่ทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจด้านทรัพยากรการเงินได้อย่างรอบรู้จากข้อมูลรอบด้าน มีประสิทธิภาพเกิดความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขของบุคคลและสังคม (Dictionary of Educational Terms, 2021) ความฉลาดรู้การเงินถือเป็นพื้นฐานสำคัญเป็นทักษะที่ช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินและสามารถวางแผนและบริหารจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการใช้จ่ายการเก็บออม และการจัดการหนี้สิน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทางการเงินสำคัญที่จะช่วยเพิ่มพูนความมั่งคั่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมั่นคง นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนของประชาชนและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป (Supa, 2019) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีการส่งเสริมการให้ความรู้ด้านทักษะการเงินและการออม (Financial Literacy) ให้กับผู้เรียน ในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปฏิบัติการนั้น จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเงินในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ แต่เนื้อหา ยังไม่ได้มีส่วนที่ส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินที่นับวันยิ่งก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความผันแปรไปอย่างรวดเร็ว เนื้อหาที่บรรจุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความฉลาดรู้การเงินได้ (Apisuksakul, Tulmethakan, and Suwathanpornkil, 2022)

สำหรับการจัดการศึกษาให้บุคคลมีความฉลาดรู้การเงินจะต้องทำให้บุคคลเข้าใจการทำหน้าที่ของเงินสามารถกำหนดเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ทางการเงินและทำให้บรรลุผล รวมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการ ความท้าทายทางการเงินที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (Office of the Royal Society, 2021) และต้องตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังเยาวชนของชาติให้มีความรู้พื้นฐานทางการเงิน (Financial Literacy) เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีในการออม รู้จักเก็บออมในวิธีที่เหมาะสม เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิตที่มีคุณธรรมและเป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด รู้เท่าทัน คิดก่อนตัดสินใจซื้อ รู้จักการคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากและสินเชื่อ ผลตอบแทนจากการลงทุนที่เหมาะสมกับวัย มีภูมิคุ้มกันทางการเงิน และสามารถใช้ทักษะของตนในการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันอันจะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (Office of the Basic Education Commission, 2022) ด้วยเหตุนี้ ความฉลาดรู้การเงิน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนไทย โดยเฉพาะในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินจึงควรเริ่มต้นให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่อันปลอดภัยที่สุดที่เปิดให้ผู้เรียนได้ทดลองตัดสินใจทางการเงินก่อนที่จะต้องไปเผชิญหน้ากับเหตุการณ์การเงินอันซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในสังคม โดยแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินที่ต้นนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติในการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางสถานการณ์ทางการเงินที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดจากการตัดสินใจที่นักเรียนอาจต้องเผชิญในอนาคต

ในปัจจุบันทักษะพื้นฐานที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเป็นหนึ่งในวิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา คือ แนวคิดเชิงคำนวณ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางหาคำตอบอย่างเป็นขั้นตอนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยบุคคลหรือคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้อง การคิดเชิงคำนวณ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในหลากหลายลักษณะ เช่น การจัดลำดับเชิงตรรกศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรีรวิธีแก้ปัญหาไปทีละขั้น รวมทั้งการย่อยปัญหาที่ช่วยให้รับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนหรือมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดได้วิธีคิดเชิงคำนวณ จะช่วยให้ปัญหาที่ซับซ้อนเข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นทักษะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อทุกๆ สาขาวิชา และทุกเรื่องในชีวิตประจำวันซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการคิดให้เหมือนคอมพิวเตอร์แต่เป็นกระบวนการคิดแก้ปัญหาของมนุษย์ เพื่อสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานและช่วยแก้ปัญหาตามที่เรากำลังต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wannathong, 2022) ซึ่งวิธีการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณมี 4 องค์ประกอบได้แก่ 1. การย่อยปัญหา 2. การจดจำรูปแบบ 3. ความคิดด้านนามธรรม และ 4. การออกแบบอัลกอริทึม ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ทดลองออกแบบวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งจะให้เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและมีลำดับวิธีคิด (DEPA, 2019)

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และเสนอนวัตกรรมและแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดเชิงคำนวณเป็นฐาน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ที่บูรณาการแนวคิดเชิงคำนวณที่เป็นทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญทักษะหนึ่งซึ่งสามารถทำได้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการคิดวางแผนและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Rueangrong, and Phitthayasene, 2021) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาความรู้มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม อีกทั้งเป็นการฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตจริง นวัตกรรมและแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดเชิงคำนวณเป็นฐานเป็นการบูรณาการระหว่างวิชาเศรษฐศาสตร์กับวิชาวิทยาการคำนวณ เพื่อที่เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้จะทำให้มีทักษะความฉลาดรู้ทางการเงินที่เพิ่มขึ้น โดยหวังว่าแนวทางและนวัตกรรมที่ได้เสนอในบทความนี้จะสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในรายวิชาพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลาง รายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้สอนหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อเสนอแนวการจัดการนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลผ่านการวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนวัตกรรมและวิธีการจัดการเรียนโดยใช้แนวคิดเชิงคำนวณของ Wing (2016) ประกอบด้วย 1) การแยกย่อยปัญหา 2) การจับรูปแบบปัญหา 3) การคิดเชิงนามธรรม และ 4) การออกแบบอัลกอริทึม และแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดรู้การเงิน เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและตัวแบบในการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม ในการศึกษาครั้งนี้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีประสบการณ์การทำงาน มีการสำรวจสภาพปัญหา เพื่อทราบถึงสภาพการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์และการเสนอแนะทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 ท่าน และครูผู้สอนวิชาวิทยาการคำนวณระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 ท่าน ปีการศึกษา 2565 ใช้การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ มีประสบการณ์ด้านนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1) แบบวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Document Analysis) รวบรวมข้อมูลเอกสารในประเด็นที่เกี่ยวข้องแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณของ Wing (2016) เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของ Holtsch, and Eberle (2016) ตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) แบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสาร แล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่างๆ เข้าด้วยกัน

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) โดยพัฒนากรอบแนวคิดให้เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์ที่ใช้ประเด็นคำถามเกี่ยวกับ 2.1) ด้านการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน 2.2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2.3) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 2.4) ด้านการวัดและประเมินผลสมรรถนะ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนสาระสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเด็นความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ ความชัดเจน ความเหมาะสมทางภาษา

3) การจัดประชุมกลุ่มย่อยประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ รวบรวมวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดใหม่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน พัฒนาเครื่องมือจากการวิเคราะห์เอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้นำมาเรียบเรียงแยกประเด็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปข้อมูลที่ได้นำมาอภิปรายผลตามแนวคิดและทฤษฎีเพื่อค้นหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษา เป็นการสรุปผลการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนา แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ แนวคิด หลักการรูปแบบการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่ระดับปฏิบัติการห้องเรียน สังคมศึกษาในโรงเรียน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Document Analysis) รวบรวมข้อมูลเอกสารในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ฐานแนวคิดเชิงคำนวณตามแนวคิดของ Wing (2016) เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินตามแนวคิด ของ Holtsch, and Eberle (2016) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิด เชิงคำนวณ คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) โดยสอดแทรกทักษะ กระบวนการของกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์รายวิชาวิทยาการคำนวณ มุ่งเน้นการให้นักเรียนใช้กระบวนการคิด เชิงคำนวณเพื่าวางแผนแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยไม่ถูกตัดสินว่าผิดหรือถูก มีเป้าหมายที่สำคัญ ในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณในการคิดวิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบมีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศประเมิน จัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคำนวณ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็น การประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงคำนวณ เพื่อนำไปใช้ในการบูรณาการกับโครงงานและวิชาอื่นๆ อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด มาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการ เรียนรู้ 4 ขั้นตอน (Wing, 2016) ดังนี้ 1) การแยกย่อยปัญหา (Decomposition) คือ การทำให้ปัญหา ที่ซับซ้อนย่อยออกเป็นส่วนเล็กๆ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการและแก้ปัญหา 2) การจับรูปแบบปัญหา (Pattern Recognition) คือ การหารูปแบบหรือลักษณะที่เหมือนกันของปัญหาเล็กๆ เหล่านั้นที่ถูกย่อยออกมา หากมีรูปแบบของปัญหาที่คล้ายกันสามารถนำวิธีการแก้ปัญหานั้นมาประยุกต์ใช้และพิจารณารูปแบบปัญหา ย่อยซึ่งอยู่ภายในปัญหาเดียวกันว่ามีส่วนใดที่เหมือนกันเพื่อใช้วิธีการแก้ปัญหานั้นได้ทำให้จัดการ กับปัญหาได้ง่ายขึ้นและส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 3) การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) คือ กระบวนการคัดแยกคุณลักษณะที่สำคัญออกจากรายละเอียดปลีกย่อยในปัญหาหรืองานที่กำลังพิจารณา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอในการแก้ปัญหา 4) การออกแบบอัลกอริทึม (Algorithm) คือ กระบวนการหาคำตอบเป็นขั้นตอนที่บุคคลหรือคอมพิวเตอร์สามารถนำไปปฏิบัติตามเพื่อแก้ปัญหาได้ เป็นการ พัฒนาแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและจากนั้นดำเนินตามทีละขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบตามแผนที่วางไว้

โดยการจัดการเรียนรู้ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านการจำลอง สถานการณ์ทางการเงินที่นักเรียนจะต้องเผชิญทั้งในปัจจุบันหรือแนวโน้มในอนาคตเพื่อรับมือ กับสถานการณ์ เพื่อนำมาสู่การเรียนรู้เพื่อกำหนดและแก้ปัญหาจากสถานการณ์ทางการเงินที่กำหนดให้ ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ หลักการที่สำคัญ คือ 1) กำหนดสถานการณ์ที่เชื่อมโยงจากสถานการณ์ทางการเงิน ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต 2) ส่งเสริมการใช้ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบคือคิดวิเคราะห์ คิดแบบมีวิจารณญาณ คิดอย่างมีเหตุผล และคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหา 3) เมื่อนักเรียนตัดสินใจผิดพลาด จะไม่ถูกตัดสินว่าถูกหรือผิดแต่นักเรียนสามารถเรียนรู้และหาทางแก้ปัญหาใหม่ได้จนกว่าจะพบแนวทาง

ที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งทักษะความฉลาดรู้การเงินประกอบไปด้วยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 3.1) ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงิน 3.2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) คือ กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม 3.3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) คือ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็น ส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน 3.4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) แนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออก ถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 3 ท่าน และครูผู้สอนวิทยายการคำนวณระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 ท่าน ปีการศึกษา 2565 ผลการตอบแบบสัมภาษณ์ 4 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน ครูผู้สอนควรศึกษาให้เชี่ยวชาญในเรื่องของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ฐานแนวคิดเชิงคำนวณและศึกษาเพิ่มเติมเรื่องความฉลาดรู้การเงินที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่มีการเรียน

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ครูควรจัดกิจกรรมที่บูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองจากประสบการณ์จริง

2.2 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับพื้นฐานทางการเงินอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคล

2.3 ครูควรจัดกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์จำลองทางการเงินร่วมกับกระบวนการคิดเชิงคำนวณ

3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

3.1 ครูควรใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้จัดทำโดยสถาบันการเงินต่างๆ เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

3.2 ครูควรประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเช่นแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือเนื่องจากปัจจุบันเป็นเครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นสำหรับทุกคน

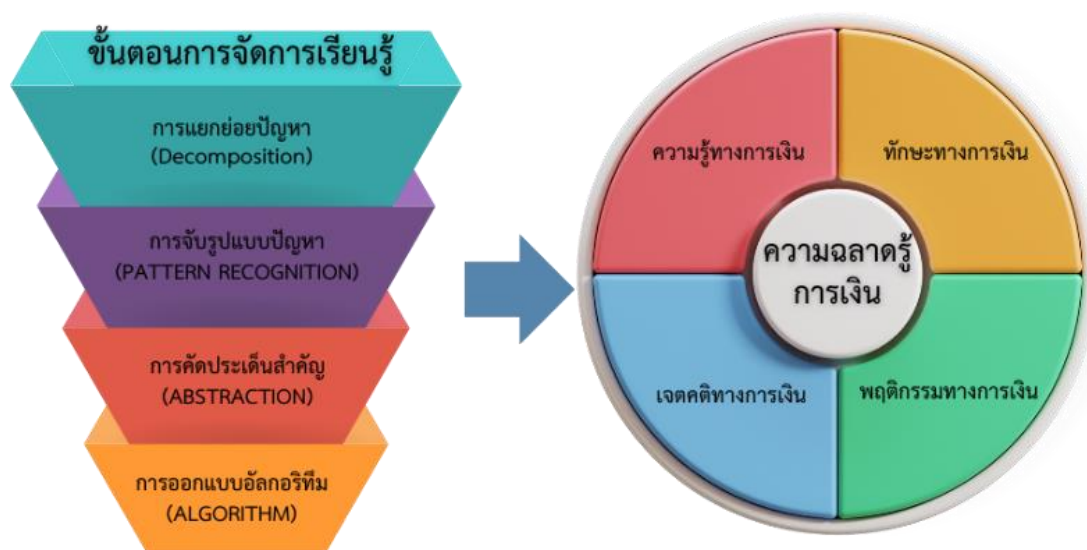
3.3 ครูควรใช้สื่อแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

3.4 ครูควรใช้สถานการณ์จำลองเข้ามาช่วยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

4. ด้านการวัดและประเมินผลสมรรถนะ ครูควรประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลเช่นการใช้คำถามเพื่อถามนักเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจเนื่องจากทักษะความฉลาดรู้การเงินผู้เรียนนั้นมีพื้นฐานทางการเงินที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ตามแผนภูมิดังนี้

Picture 1: Guidelines for Learning Management in Economics
Based on Computational Concepts

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยซึ่งสรุปเป็นลักษณะโมเดล อธิบายได้ว่าสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ คือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) โดยสอดแทรกทักษะกระบวนการของกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์รายวิชาวิทยาการคำนวณ มุ่งเน้นการให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดเชิงคำนวณเพื่อวางแผนแก้ปัญหาทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การแยกย่อยปัญหา (Decomposition) 2) การจับรูปแบบปัญหา (Pattern Recognition) 3) การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) 4) การออกแบบอัลกอริทึม (Algorithm) เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน 4 ด้าน คือ 1) ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) 2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) 3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) 4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) โดยเน้นทักษะการคิดอย่างเป็นระบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับพื้นฐานทางการเงินอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินนักเรียนในห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 2 วัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) โดยสอดแทรกทักษะกระบวนการคิดเชิงคำนวณของกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์รายวิชาวิทยาการคำนวณเพื่อให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดเชิงคำนวณ เพื่อวางแผนแก้ปัญหาและการตัดสินใจ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณในการคิดวิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบมีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศประเมิน จัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคำนวณ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ปัญหา

ในชีวิตจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Moonkham (2000) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ดังนี้ 1) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง หัวข้อ สารการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกับชีวิตจริง 2) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ซึ่งเนื้อหาและ กระบวนการเรียนรู้ที่เรียนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง 3) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ จากสิ่งที่เรียนไปสู่ชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนได้ 4) ช่วยตอบสนองความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ ตามแนวพหุปัญญา 5) ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถคิดเชื่อมโยงใช้ข้อมูลข่าวสารในโลกยุคข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) ช่วยลดความซ้ำซ้อนในการเรียน เนื้อหาตามสาระการเรียนรู้ตามกลุ่มต่างๆ ในหลักสูตร ซึ่งจะมีข้อมูลเพิ่มขึ้นทุกวันตามความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงคำนวณ เพื่อนำไปใช้ในการบูรณาการกับโครงงานและวิชาอื่นๆ อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด มาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การแยกย่อยปัญหา 2) การจับรูปแบบปัญหา (Pattern Recognition) 3) การคัดประเด็นสำคัญ (Abstraction) 4) การออกแบบอัลกอริทึม (Algorithm) ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านการจำลองสถานการณ์ทางการเงินที่นักเรียนจะต้องเผชิญทั้งในปัจจุบันหรือแนวโน้มในอนาคตตัวเอง เพื่อรับมือกับสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongphuak (2019) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์โดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ที่มีต่อการรู้เรื่องการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีผลการเปลี่ยนแปลงของการรู้เรื่องการเงินในแต่ละองค์ประกอบ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ความรู้และความสามารถทางการเงิน 2) แนวโน้มของพฤติกรรมทางการเงิน และ 3) เจตคติทางการเงิน ตามลำดับ โดยมีผลการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในด้านความสามารถในการประเมินประเด็นทางการเงินการออมหรือการลงทุนที่เหมาะสม และความพึงพอใจในการใช้จ่ายและเก็บออมในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของ Sabkerd (2016) ที่กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณมีลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อท้าทายการคิดของนักเรียนเมื่อนักเรียนเกิดความสนใจก็จะเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนๆ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เด็กเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ และพบว่าเมื่อนักเรียนเจอสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันจะสามารถนำแนวคิดเชิงคำนวณนี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี เพื่อนำมาสู่การเรียนรู้เพื่อวางแผนและแก้ปัญหาจากสถานการณ์ทางการเงินที่กำหนดให้ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดรู้การเงินที่เป็นทักษะสำคัญในอนาคต รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Mangkhang (2022) ที่ได้กล่าวว่า การคิดเชิงอนาคตของพลเมืองโลกนั้นไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญแต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติการทดลอง การวิเคราะห์การเปรียบเทียบ และสภาพแวดล้อมซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอนาคตวิทยาของสังคมศึกษาจะต้องมีการวางแผน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน การศึกษาอนาคตศาสตร์เป็นกระบวนการสร้างความมั่นใจในตนเองของพลเมืองได้ เพราะความเชื่อมั่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้สำรวจอนาคตและพร้อมเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเผชิญแทนการถอยหนี คาดคะเนได้ว่า จะเกิดอะไรขึ้นผู้เรียนย่อมแสวงหาทางเลือกและแนวทางป้องกันตั้งรับพร้อมทั้งพยายามกระทำหรือสกัดกั้น โอกาสต่างๆ ที่จะตามมาความสำเร็จของชีวิตย่อมเป็นของผู้เรียนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวการจัดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน ครูผู้สอนควรศึกษาให้เชี่ยวชาญในเรื่องของขั้นตอน

การจัดการเรียนรู้ฐานแนวคิดเชิงคำนวณและศึกษาเพิ่มเติมเรื่องความฉลาดรู้การเงินที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่มีตำราเรียน สอดคล้องกับ Laohajatsang (2016) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ดังนี้ 1.1) Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี 1.2) Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจ 1.3) Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิด ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองโดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ 1.4) Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับนักเรียน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2.1) ครูควรจัดกิจกรรมที่บูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองจากประสบการณ์จริง 2.2) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับพื้นฐานทางการเงินอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคล 2.3) ครูควรจัดกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์จำลองทางการเงินร่วมกับกระบวนการคิดเชิงคำนวณ ครูควรใช้สถานการณ์จำลองเข้ามาช่วยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pakdeejit (2019) ที่แสดงถึงการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน เป็นการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ แล้วบูรณาการความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่เข้ากับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล 3) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 3.1) ครูควรใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้จัดทำโดยสถาบันการเงินต่างๆ เพื่อความถูกต้องของข้อมูล 3.2) ครูควรประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน 3.3) ใช้สื่อแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 3.4) ครูควรใช้สถานการณ์จำลองเข้ามาช่วยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Boonmee (2021) ที่เสนอว่าสื่อคือเครื่องมือที่ช่วยเป็นสื่อกลางให้เกิดการเรียนรู้ ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยสื่อการสอนอาจอยู่ในรูปแบบวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ ซึ่งช่วยถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังผู้เรียน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมตามที่ต้องการ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผลสมรรถนะ ครูควรใช้การประเมินตามสภาพจริงเป็นรายบุคคล เนื่องจากทักษะความฉลาดรู้การเงินผู้เรียนนั้นมีพื้นฐานทางการเงินที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Buathong (2017) ที่กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลจากการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยงานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติจะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงเป็นงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวมมากกว่างานปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khumjan (2020) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะเชิงผลิตภาพสาระเศรษฐศาสตร์ พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะเชิงผลิตภาพ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในสภาพจริงสร้างความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ต่อยอดความคิด โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยี 2) จุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงผลิตภาพสาระเศรษฐศาสตร์ 3) เนื้อหา คือ เนื้อหาสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สาระทางเศรษฐศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) ขั้นเตรียมบริบท ทบทวนความรู้ 4.2) ขั้นปฏิสัมพันธ์ สร้างสรรค์ความรู้ 4.3) ขั้นเผชิญสถานการณ์เพื่อการประยุกต์ใช้ 4.4) ขั้นรวมความคิด ผลิตชิ้นงาน 4.5) ขั้นประเมินผล ชิ้นงานชิ้นงาน และ 4.5) การวัดและการประเมินผล

สรุป

แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) มุ่งเน้นการใช้ทักษะการคิดขั้นสูงผ่านกระบวนการคิดเชิงคำนวณที่เป็นระบบการคิดแก้ปัญหาและสร้างการตัดสินใจ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรเตรียมตัวให้พร้อมศึกษาความรู้เพิ่มเติม ใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อจากสถาบันการเงิน แอปพลิเคชัน การเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมที่บูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองจากประสบการณ์จริงและสอดคล้องกับพื้นฐานทางการเงินอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคลและสร้างสถานการณ์จำลองทางการเงินร่วมกับกระบวนการคิดเชิงคำนวณ การวัดและประเมินผลควรใช้การประเมินตามสภาพจริงเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะความฉลาดรู้ทางการเงินซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการใช้เงินและเจตคติทางการเงินซึ่งนับเป็นทักษะสำคัญทั้งในปัจจุบันและอนาคตมีผลต่อความสำเร็จในชีวิตของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนควรเตรียมตัวและศึกษาเพิ่มเติมทั้งในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แนวคิดเชิงคำนวณและทักษะความฉลาดรู้การเงินเนื่องจากเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทั้งนี้เพื่อลดความผิดพลาดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรสอดคล้องกับบริบทสถานการณ์และสถานะพื้นฐานทางการเงินของผู้เรียนและควรใช้เทคนิคการสอนแบบฉากทัศน์เพื่อสร้างสถานการณ์จำลองทางการเงินร่วมกับกระบวนการคิดเชิงคำนวณ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินในทุกช่วงชั้นโดยปรับและออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการและทักษะความฉลาดรู้การเงินที่เป็นทักษะจำเป็นในอนาคต

2.2 ควรมีการนำแนวทางการกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานแนวคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้หรือทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแนวทางดังกล่าว

References

- Apisuksakul, K., Tulmethakan, M., & Suwathanpornkul, L. (2022). The Scope Analysis of Financial Literacy for High School Students. *Journal Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(2), 241-257.
- Boonmee, W. (2021). Teaching Materials and Learning in the 21st Century. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(9), 373-386.

- Buathong, S. (2017). Measurement and Assessment of Learning Skills in the 21st Century. *Veridian E- Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1856-1867.
- Fakhaw. (2015). *21st Century Skills*. Retrieved January 22, 2022, <https://erp.mju.ac.th/openFile.aspx?id=Mjc2NTQx>
- Holtsch, D., & Eberle, F. (2016). Teachers' Financial Literacy from a Swiss Perspective. In Carmen, A., Eveline, W., Klaus, B., Noi Keng, K., Davies, Peter, D., Bettina, G.F., & Lopus, J. S. (Eds.), *International Handbook of Financial Literacy* (pp. 697-713). Singapore: Springer.
- Khumjan, S. (2020). *The Development of Learning Management Model for Enhancing the Productive Learning Competency of Economics of Grade 9 Students*. (Master's Thesis). Valaya Alongkorn Rajabhat University. Pathum Thani.
- Laohajarsang, T. (2016). *Teacher*. Retrieved January 22, 2022, from <http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/journal/50-51/Cteachers.pdf>
- Mangkhang, C. (2022). *Teaching Futurology for Social Studies Teachers*. Chiangmai: Lanaprinting.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The Thirteenth Plan*. Retrieved December 12, 2022, from <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=intro>
- Office of the Royal Society. (2021). *Dictionary of Educational Terms*. Bangkok: Tanapress.
- Pakdeejit, Y. (2019). *Documents for Academic Discussion: Academic Promotion Day for the Quality of Teaching and Learning*. Retrieved January 22, 2022, from <http://apr.nsrh.ac.th/Actlearn/myfile/27022015155130article.docx>
- Rueangrong, P., & Phitthayasene, M. (2021). Computational Concept is Combined with the Coding Learning Management Model to Enhance Collaborative Problem-Solving Skills. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 11(1), 1-16.
- Sabkerd, A. (2016). *Development of Learning Activities to Enhance Computational Thinking with Focus on STEM Education Learning Management of the Programming and Application Course for Mathayomsueksa IV Students of Anukoolnaree School*. (Master's Thesis). Rajabhat Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Supa, A. (2019). *The Relationship between Financial Literacy Competencies and Saving Type Selection: A Case Study of Customers of Krungthai Bank, Central Airport Chiangmai Branch*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Thongphuak, P. (2019). Effects of Economics Instruction by Using Simulation Games on Financial Literacy of Upper Secondary School Students. *Silpakorn Education Research Journal*, 11(1), 348-365.
- Wannathong, N. (2022). *Computational Thinking*. Retrieved January 22, 2022, from <https://www.krunapaporn.org>
- Wing, J. M. (2016). *Computational Thinking and Thinking About Computing*. Retrieved January 22, 2022, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2696102/>

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา*

Development of Creative Thinking of Mathayomsuksa 4 Students on the Topic of Solution by Using STEAM Education

¹พงศกร พลสุโพธิ์, ²อรุณรัตน์ คำแหงพล และ ³หรรษกร วรธนสาร

¹Phongsakorn Pholsupho, ²Arunrat Khamhaengpol and ³Hassakorn Wattanasarn

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{1,2}Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

³Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Phol.phongsakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 40 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา 2) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.98/80.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.61)

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; สเต็มศึกษา; สารละลาย

Abstract

The purposes of this research were to 1) construct of lesson plans based on STEAM education on the topic of solution to follow the criterion efficiency 80/80, 2) compare creative thinking of students before and after using the constructed materials, 3) compare learning

achievement of students both before and after using the constructed lesson plans, and 4) study satisfaction of students toward the proposed lesson plans. A quantitative research model was used. The sample of this study consisted of 40 students in Mathayomsuksa 4/1, at Thatnaraiwittaya School, Muang district, Sakon Nakhon province, during academic year 2020. They were randomly selected by using the cluster random sampling. The instruments included 1) lesson plans based on STEAM education, 2) creative thinking test, 3) learning achievement test, and 4) satisfaction questionnaire. The collected data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and t-test for dependent sample.

The results of this study were as follows: 1) the efficiency of lesson plans based on STEAM education on the topic of solution was 80.98/80.11 percent, which was satisfied the criterion efficiency 80/80 2) creative thinking of students after learning was higher than that of before using the constructed material at significant level of .01, 3) the learning achievement of students after learning was higher than that of before using the constructed materials at significant level of .01, and 4) satisfaction of students toward the proposed lesson plans based on STEAM education was at the highest level. ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.61)

Keywords: Creative Thinking; Learning Achievement; STEAM Education; Solution

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนจะต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ในศตวรรษ ที่ 21 ส่งผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการศึกษา ของทุกประเทศ ทำให้ทุกประเทศต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการศึกษาอย่างรอบด้าน (Office of the Education Council, 2017) โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษา เป็นลำดับแรก เนื่องจากระบบการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการขัดเกลาความรู้ความสามารถของคน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์อนาคตของชาติให้เติบโตขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (Sattrapruek, 2017) ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เน้นให้นักเรียนพึ่งพาตนเอง ครูต้องฝึกฝนตนเองให้มีทักษะ ในการเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้นักเรียน นอกจากนี้ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรมยังเป็นทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Panich, 2015) ผลการทดสอบ การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (Ordinary National Educational Test: O-NET) และผลการประเมิน คะแนนรายวิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 พบว่า เรื่องสารและสมบัติของสาร มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 28 ซึ่งถือว่ามีความต่ำ จากผลการทดสอบ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลก (National Institute of Educational Testing Service, 2019)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะทางการคิดอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในอนาคต ได้ด้วยเหตุนี้ความคิดสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญ และถูกจัดอยู่ในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ของทักษะในศตวรรษที่ 21 และเป็นทักษะที่คนไทยควรพัฒนา (Intavimolsri, Kaewdee, and Pattaradilokrat, 2019) โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programmed for International Student Assessment หรือ PISA) ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและ

การพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) องค์การ OECD และประเทศสมาชิกมีความมั่นใจว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ภายใต้ความหลากหลายของระบบการศึกษาและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ คณะกรรมการบริหารโครงการ PISA จึงมีมติให้มีการเพิ่มการสอบ PISA ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการสอบ PISA ครั้งที่ 2022 (National PISA Operation Center, Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2021) อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สมรรถนะด้านความสามารถในการคิดโดยเฉพาะการคิดอย่างสร้างสรรค์ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ เป็นการคิดเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศให้กับนักเรียน และทำให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นนักเรียนจึงเป็นพลเมืองของประเทศในอนาคตที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม (Ministry of Education, 2008)

การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา (STEAM Education) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นการบูรณาการ 5 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science: S) เทคโนโลยี (Technology: T) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering: E) ศิลปะ (Art: A) และคณิตศาสตร์ (Mathematics: M) โดยเฉพาะวิชาศิลปะ ช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และเกิดจินตนาการที่สามารถนำไปสู่การแสดงออกในรูปแบบต่างๆ (Sriboon, and Pongen, 2019; Khamhaengpol, Sriprom, and Chuamchaitrakool, 2021; Conradty, Sotiriou, and Bogner, 2020; Chung, and Li, 2021) การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้เข้ากับสถานการณ์ได้ สามารถจดจำความรู้ได้ยาวนาน และสามารถนำความรู้มาสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ (Intavimolsri, Kaewdee, and Pattaradilokrat, 2019; Tayea, Mophan, and Waedrama, 2017) อีกทั้งยังมีงานวิจัยของ Thammayod, Khamhaengpol, and Pansuppawat (2021) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาสามารถพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้นและมีความสามารถในการคิด นำไปสู่การมีความคิดสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากสเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหาสาระ แต่จะมุ่งเน้นหรือฝึกให้นักเรียนรู้จักการคิด และให้ความสำคัญกับกระบวนการในการนำความรู้ และประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้นำไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตจริง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในอนาคต

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ซึ่งจะทำให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเข้มข้นของสารละลาย การเตรียมสารละลาย และคุณสมบัติบางประการของสารละลาย ซึ่งความรู้เรื่องสารละลายเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และมีประโยชน์ต่อนักเรียน ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ และเป็นนักคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ สามารถมีทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และประกอบอาชีพที่ดีมีคุณธรรม อีกทั้งช่วยทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
- 2.) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา
4. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิดทฤษฎี

ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ และการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา (Khamhaengpol, Sriprom, and Chuamchaitrakool, 2021; Thammayod, Khamhaengpol, and Pansuppawat (2021) เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 แผน แผนละ 2-4 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 15 ชั่วโมง (ไม่รวมการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้) ที่โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวนนักเรียน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 15 ปี และอาจารย์ผู้สอนรายวิชาเคมี วิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 2 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และความตรงเชิงเนื้อหา โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 แผน 15 ชั่วโมง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้น

นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชาตุนารายณ์วิทยา วิเคราะห์ผลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีค่าเท่ากับ 80.98/80.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สารละลาย แบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ วัดความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว (จำนวน 1 ข้อ) ความคิดยืดหยุ่น (จำนวน 2 ข้อ) ความคิดริเริ่ม (จำนวน 1 ข้อ) และความคิดละเอียดลออ (จำนวน 2 ข้อ) เป็นแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน โดยยึดแนวการสร้างและให้คะแนนแบบทดสอบตามการวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance Test of Creative Thinking) มีผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์กับตัวชี้วัด จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เฉลี่ยเท่ากับ 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องมากที่สุด และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.88

3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สารละลาย แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ครอบคลุม 6 ด้าน คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.35-0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.65 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 มีค่าเท่ากับ 0.80

4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย สร้างตามวิธีการวัดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการขออนุญาตจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งได้เลขหนังสือรับรองโครงการวิจัย คือ 012/2564

2) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครไปยังโรงเรียนชาตุนารายณ์วิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างและประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียน

3) ครูชี้แจงและอธิบายวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้าใจ

4) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 6 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ จากนั้นดำเนินการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 แผน แผนละ 2-4 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 15 ชั่วโมง (ไม่รวมการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5) เมื่อสิ้นสุดการสอนครบทุกแผนจากนั้นทำการสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกันกับการวัดผลก่อนเรียน จากนั้นทำการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา

6) ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

3) วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์และค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน และทำการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่าหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) โดยหาค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทำใบกิจกรรม ชิ้นงาน และแบบทดสอบหลังเรียนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 5 แผน และหาประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) โดยหาค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

กระบวนการ/ผลลัพธ์	จำนวนนักเรียน (N)	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	40	200	161.97	3.91	80.98
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	40	130	104.14	7.22	80.11

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำใบงาน และแบบทดสอบท้ายแผนในแต่ละแผน จำนวน 5 แผน คะแนนเต็ม 200 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 161.97 คิดเป็นร้อยละ 80.98 มีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คะแนนเต็ม 130 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 104.14 คิดเป็นร้อยละ 80.11 ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.98/80.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ผลการวิจัยพบว่าความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนมีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย

ความคิดสร้างสรรค์	N	คะแนนเต็ม	องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนรวม	t
ก่อนเรียน	40	100	ความคิดคล่องแคล่ว	8.81	2.91	42.74	31.08**
			ความคิดยืดหยุ่น	9.86	2.58		
			ความคิดริเริ่ม	11.78	2.81		
			ความคิดละเอียดลออ	12.29	3.36		
หลังเรียน	40	100	ความคิดคล่องแคล่ว	19.52	1.93	80.15	31.08**
			ความคิดยืดหยุ่น	18.76	2.16		
			ความคิดริเริ่ม	21.28	1.89		
			ความคิดละเอียดลออ	20.59	2.68		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .01; $df = 39$ $t_{39} = 2.43$)

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่วสูงที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดคล่องแคล่วเพิ่มขึ้น 10.71 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน และมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เฉลี่ย 4 องค์ประกอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.74 และ 80.15 คะแนน ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ผลการวิเคราะห์ค่า t ปรากฏว่า ค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 31.08 เมื่อพิจารณาค่า t จากตาราง (N เท่ากับ 40, df เท่ากับ 39) มีค่า t เท่ากับ 2.43 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนมีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 3

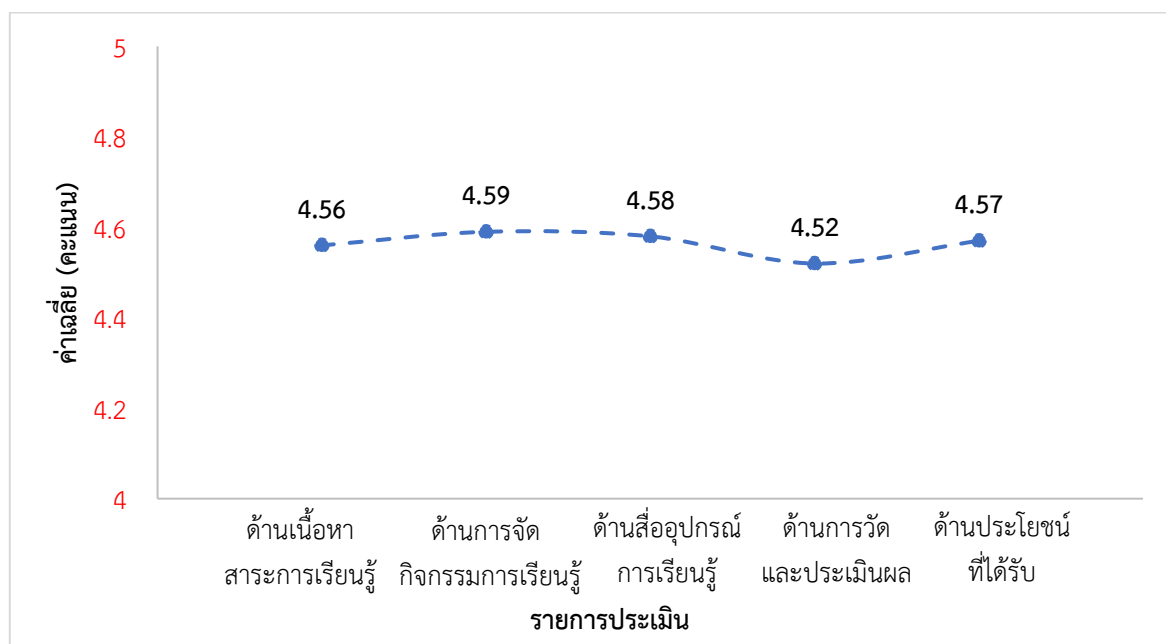
ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	40	30	13.47	2.09	28.42**
หลังเรียน	40	30	24.00	2.10	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .01; $df = 39$ $t_{39} = 2.43$)

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.00 และ 13.47 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลการวิเคราะห์ค่า t ปรากฏว่า ค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 28.42 เมื่อพิจารณาค่า t จากตาราง (N เท่ากับ 40, df เท่ากับ 39) มีค่า t เท่ากับ 2.43 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีผลการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 1

Picture 1: The Satisfaction of Mathayomsuksa 4 students by using STEAM Education on the Topic of Solution

จากภาพที่ 1 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาในด้านต่างๆ เรียงจากลำดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.60) ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.58) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.62) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.62) ซึ่งความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนมีอิสระในการคิด การวางแผน การออกแบบแก้ปัญหา จนนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง จึงส่งผลให้ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา คือ แนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ ชิ้นงานที่เป็นนวัตกรรมการแก้ปัญหาในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ชิ้นงาน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (เมล็ดยางพาราแปลงร่าง) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (พลังงานทางเลือก: ไบโอดีเซล) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (มหัศจรรย์เจลล้างมือสุดเจ๋ง) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 (สบู่เลมอน) และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 (เย็นสุดขีดด้วยไอศกรีมหลอด) โดยการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและพัฒนาทักษะต่างๆ โดยการบูรณาการความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจใคร่รู้ แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สามารถแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนานวัตกรรมหรือชิ้นงานต่างๆ และเกิดแนวคิดใหม่ ซึ่งในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ โดยการออกแบบร่างชิ้นงานจนนำไปสู่การสร้างชิ้นงาน ซึ่งในขั้นตอนการออกแบบร่างชิ้นงาน นักเรียนจะได้ฝึกความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ ในการออกแบบชิ้นงานให้มีความแปลกใหม่ และมีความละเอียดลออ อีกทั้งนักเรียนยังได้ฝึกความคิดยืดหยุ่นในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างชิ้นงานที่เหมาะสม และความคิดคล่องแคล่วในการคิดพิจารณาสาเหตุ และผลของชิ้นงานที่สร้างขึ้นโดยระบุคำตอบให้ได้มากที่สุด ทำให้นักเรียนได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

Picture 2: The learning management by using STEAM Education and Problem-Solving Pieces to Develop Creativity

1. **ระบุปัญหา** ครูยกตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวันให้นักเรียนร่วมกันสังเกตและระดมความคิดเพื่อระบุปัญหาที่เกิดขึ้น

2. **รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา** นักเรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่สนใจว่า ในสภาพแวดล้อมหรือบริบทเหมือนกัน หรือคล้ายกันกับปัญหาในชีวิตจริงของนักเรียน ว่ามีการศึกษาหรือแก้ไขมาบ้าง หรือไม่ ทำอย่างไรและได้ผลอย่างไร ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ใด ด้วยวิธีการใด เพื่อนำไปสู่การออกแบบชิ้นงานหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหา

3. **ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา** นักเรียนระดมสมองคิดหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนด โดยเน้นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ จากนั้นนักเรียนทำการร่างแบบแนวคิดของแต่ละวิธีโดยเน้นความคิดสร้างสรรค์ มีความหลากหลาย แปลกใหม่ น่าสนใจ แล้วประเมินว่าควรเลือกวิธีการใดในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เพื่อนำไปปฏิบัติจริง

4. **วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา** นักเรียนเขียนแผนการปฏิบัติการจากแบบแนวคิดที่ร่างไว้และดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือการสร้างชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ตามแผนที่วางไว้

5. **ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข** นักเรียนทดสอบชิ้นงาน และประเมินชิ้นงาน โดยยึดว่าได้ชิ้นงานเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายหรือไม่ ชิ้นงานนั้นมีคุณลักษณะเป็นไปตามความต้องการ และภายใต้เงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่แรกหรือไม่ จากผลการประเมินมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงหรือไม่ หากจำเป็นต้องปรับปรุง จะต้องบันทึกสาเหตุของการปรับปรุงชิ้นงาน

6. **นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา หรือผลการแก้ปัญหา** นักเรียนนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนของการระบุปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนด การรวบรวมข้อมูล การออกแบบ การดำเนินการแก้ปัญหา และปัญหาอุปสรรคระหว่างสร้างชิ้นงาน การปรับปรุงชิ้นงานหรือผลการแก้ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เรื่อง สารละลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.98/80.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาที่สร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างมีระบบ อีกทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผ่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสม และประเมินคุณภาพก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง และรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษานำให้นักเรียนได้ลงมือทำ ทำให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สามารถแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เกิดแนวคิดใหม่ ทำให้คำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำใบกิจกรรม ชิ้นงาน และแบบทดสอบหลังเรียนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 5 แผน (E_1) และคำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (E_2) มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัย Subcharoen, Tungkunan, and Kantathanawat (2020) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาร่วมกับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ 1 (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การพัฒนาโครงงาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา มีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.45/86.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Benchapich, and Pariput (2020) ได้ศึกษาผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา พบว่าชุดกิจกรรมแบบสเต็มศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยคิดเป็น 81.06

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jampong, and Prammanee (2017) ได้ศึกษาผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะแบบสเต็มศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ชิ้นงาน เรื่อง พลังงานรอบตัวเรา พบว่าชุดฝึกทักษะแบบสเต็มศึกษามีประสิทธิภาพ 80.76/81.54 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jituaflua (2020) ได้ศึกษาผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสเต็มศึกษาฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชีวิตและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา หน่วยการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 81.76/83.54 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่วสูงที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดคล่องแคล่วเพิ่มขึ้น 10.71 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน เนื่องจากนักเรียนมีโอกาสดำเนินการคิดและออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ผ่านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และออกแบบวิธีการแก้ปัญหา โดยการนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมสเต็มมาใช้เพื่อแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ นักเรียนมีโอกาสดึงคิดกับสมาชิกภายในกลุ่มในขั้นรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และออกแบบวิธีการแก้ปัญหา โดยคิดคำตอบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ให้ได้จำนวนคำตอบมากที่สุดภายในระยะเวลาที่กำหนด (Intavimolsri, Kaewdee, and Pattaradilokrat, 2019) นอกจากนั้น ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เฉลี่ย 4 องค์ประกอบ มีคะแนนก่อนเรียน เฉลี่ยเท่ากับ 42.74 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 80.15 แสดงว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ 5 สาขาวิชาเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษามีกิจกรรม 6 ขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นที่ 3 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน โดยทำการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย แปลกใหม่ น่าสนใจเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดต่างๆ และส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มความสามารถเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกแบบนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ และให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tayea, Mophan, and Waedrama (2017) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง วัสดุและสมบัติของวัสดุ พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษามีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saksriwan, and Pongern (2020) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมศิลปะแบบสเต็มศึกษา ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิชาศิลปะ พบว่า ผลงานศิลปะสร้างสรรค์ของนักเรียนด้วยกิจกรรมศิลปะแบบสเต็มศึกษา อยู่ระดับดี กิจกรรมวัสดุท้องถิ่น ประดิษฐ์เป็นจักสานอยู่ระดับดีมาก และกิจกรรมศิลปะจากแรงบันดาลใจในท้องถิ่นอยู่ระดับดีมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 13.47 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 24.00 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Issanapong, Chaiprasert, and Singlop (2021) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thammayod, Khamhaengpol, and Pansuppawat (2021) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การแยกสาร โดยการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่าความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน เท่ากับ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนาน ทั้งนี้ความพึงพอใจของนักเรียนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongthong (2020) ได้ศึกษา การเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา มีค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ด้านเท่ากับ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.37) อยู่ในระดับมาก ดังนั้นการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้มีโอกาสวางแผน และออกแบบกิจกรรม ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ ทำให้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจมากที่สุด

สรุป

จากผลการวิจัยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สารละลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.98/80.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการ จัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาเป็นกิจกรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มความสามารถ การเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ออกแบบนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมโดยการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม การเตรียมสื่อ เพื่อกระตุ้น ความสนใจของนักเรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนมีความน่าสนใจ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ

1.2 กิจกรรมการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ผู้สอนต้องมีการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (Coach) มากกว่าให้ความรู้ (Teach) มีการทำงานร่วมกัน สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ หรือหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ หรือใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาร่วมกับการเรียนรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

References

- Benchapich, P., & Pariput, P. (2020). The Development of Early Childhood Children's Problem-solving Ability Through Learning Activity Package Based on STEAM Education. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 14(2), 90-99.
- Chung, S. K., & Li, D. (2021). Issues-based STEAM Education: A Case Study in a Hong Kong Secondary School. *International Journal of Education & the Arts*, 22(3), 1-22.
- Conradty, C., Sotiriou, A. S., & Bogner, F. X. (2020). How Creativity in STEAM Modules Intervenes with Self-efficacy and Motivation. *Education Sciences*, 10(3), 1-15.
- Intavimolsri, S., Kaewdee, S., & Pattaradilokrat, S. (2019). Effects of Using the STEAM Education Approach in Biology on Scientific Creativity and Learning Achievement of Tenth Grade Students. *Journal of Education Studies*, 47(2), 410-429.
- Issanapong, S., Chaiprasert, P., & Singlop, S. (2021). STEAM Education Approach on Learning Achievement, Scientific Creativity and Attitude toward Chemistry for Grade 10 Students. *MBU Education Journal*, 9(2), 37-47.
- Jampong, M., & Prammanee, N. (2017). Development of Training Package for Work Creation Through Steam Education Approach on Energy around Us. *EAU Heritage Journal Social Sciences of Humanity*, 7(3), 81-92.
- Jituafua, A. (2020). The Development of STEAM Education Integrated Learning Unit Combined with Philosophy of Sufficiency Economy for Grade 4-6 Students. *Journal of Research Unit on Science, Technology and Environment for Learning*, 11(2), 252-267.
- Khamhaengpol, A., Sriprom, M., & Chuamchaitrakool, P. (2021). Development of STEAM Activity on Nanotechnology to Determine Basic Science Process Skills and Engineering Design Process for High School Students. *Thinking Skills and Creativity*, 39(4), 1-7.
- Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum A.D. 2008*. Bangkok: Ministry of Education.
- National Institute of Educational Testing Service. (2019). *Summary of the Results of the Basic National Educational Test (O-NET) Academic Year 2019*. Bangkok: Ministry of Education.
- National PISA Operation Center, Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2021). *Preparation for International Standard Student Competency Assessment Year 2021*. Bangkok: Ministry of Education.

- Panich, V. (2015). Ways to Create Learning for Students in the 21st Century. *Journal of Learning Innovations Walailak University*, 1(2), 1-14.
- Rasmimariya, K. (2016). A Development of Scientific Experiment Packages on Substance and Properties of Substances for Mathayomsuksa 4 Students of Patumwan Demonstration School. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 8(16), 125-135.
- Saksriwan, D., & Pongern, W. (2020). The Development of Art Activities Based on STEAM with the Local Learning Resources to Promote the Creative Works of Third Grade Students. *Silpakorn Educational Research Journal*, 12(2), 53-70.
- Sattrapruek, S. (2017). Flipped Classroom in 21st Century Learning for Development of Learning and Innovation Skills. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, 28(1), 100-108.
- Sriboon, S., & Pongern, W. (2019). The Learning Outcomes of STEAM Education Based on Problem Based Learning to Developing Mathematical Skills and Process for Seventh Grade Students. *Journal of Education Studies*, 47(1), 526-547.
- Subcharoen, P., Tungkunan, P., & Kantathanawat, T. (2020). The Effect of Learning Management Plan with E-learning Based on STEAM Education on 10th Grade in Project Development of Technology 1 Subject (Computing Science). *Journal of Industrial Education*, 19(2), 90-99.
- Tayea, F., Mophan, N., & Waedrama, M. (2017). Effect of STEAM Education on Science Learning Achievement, Creative Thinking and Satisfaction of Grade 5 Students towards the Learning Management. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(2), 1-14.
- Thammayod, A., Khamhaengpol, A., & Pansuppawat T. (2021). Development of Creative Thinking of Mathayomsuksa 2 Students on the Topic of Separation of Substances Using STEAM Education Combined with the Philosophy of Sufficiency Economy. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(1), 142-159.
- Wongthong, P. (2020). Integrated Steam Education Teaching Practice for Improving Critical Thinking and Problem-solving Abilities of First Grade Students in Small Primary School. *Journal of Education Khon Kaen University*, 1(10), 94-110.

รูปแบบกลยุทธ์การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย ในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย*

The Model of Social Media Marketing Strategy Affecting Residence Purchase Decisions in the Southern Provinces of Thailand

¹วิภากร ธนโชคเดชขจร และ ปัครดา เกิดประทุม

¹Wipakorn Thanachokdechkhajorn and Pakrada Kerdprathum

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Graduate School Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: twipakorn26@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบกลยุทธ์การตลาดและสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือผู้บริโภคที่ซื้อที่อยู่อาศัยโครงการบ้านจัดสรรในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย จำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโครงการบ้านจัดสรร นักการตลาดอสังหาริมทรัพย์และผู้บริโภคที่ซื้อที่อยู่อาศัย จำนวน 16 คน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยสรุปว่า 1) สำหรับรูปแบบกลยุทธ์การตลาดและสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจที่อยู่อาศัยจะต้องมีการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ รวมถึงรูปแบบที่อยู่อาศัยที่แตกต่างและโดดเด่น สร้างโอกาสทางการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นวิธีที่ผู้ประกอบการธุรกิจที่อยู่อาศัยสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจึงควรส่งเสริมและสนับสนุนเพราะมีต้นทุนต่ำ เป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน 2) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย และการนำไปใช้อย่างแพร่หลายสำหรับสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) จากผลการศึกษาในเรื่องปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีความเห็นมากที่สุด คือ ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องความรู้ทักษะที่เพียงพอที่จะป้องกันข้อมูลความเป็นส่วนตัวได้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด; สื่อสังคมออนไลน์; การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the marketing strategies and the use of social media of entrepreneurs living in the Southern provinces of Thailand; 2) to explore the marketing strategies and social media affecting residence purchase decisions in the Southern provinces of Thailand; and 3) to develop the model of marketing strategies and social media affecting residence purchase decisions in the Southern provinces of Thailand. The study used a mixed-method approach. The population for the quantitative method includes 400 customers who purchased residence in housing projects in Thailand's southern provinces. The questionnaire was used to collect data for the study. In-depth interviews were conducted with 16 key informants, including housing project managers, real estate marketers, and residential customers, to obtain qualitative data. The obtained data were analyzed by multiple regression analysis.

From the study, the following results are found: 1) The marketing strategies and social media affecting residence purchase decisions in the Southern provinces of Thailand reveal that show that developing marketing strategies for a residential business requires product positioning, as well as different and distinctive residence types. Marketing opportunities are created through social media as a way for residential entrepreneurs to reach their target group. As a result, social media marketing must be promoted and supported because it is low-cost and regarded a competitive advantage; 2) Product strategies have an effect on residence purchase decisions in the Southern provinces of Thailand and the widespread use of social media has an effect on residence purchase decisions in the Southern provinces of Thailand with a statistical significance of 0.01; and 3) Social media components affecting residence purchase decisions in the Southern provinces of Thailand are at a high level. When looking at the individual components, the aspect of accepting rules is the one with the highest opinion level. The sample group have opinions about the sufficient knowledge and skills to protect personal information when using social media.

Keywords: Marketing Strategy; Social Media; Residence Purchase Decision

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัจจุบันส่งผลให้พฤติกรรมการซื้อขายสินค้าเปลี่ยนแปลงไป จึงกล่าวได้ว่าปัจจุบันมีการซื้อขายในรูปแบบออนไลน์ หรือ Social Media E-Commerce ซึ่งเป็นที่นิยมและมีอัตราการทำการตลาดผ่านรูปแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในภาคใต้ของประเทศไทยจัดได้ว่าการเติบโตและการแข่งขันสูง โดยมีประชากรทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศ มีแนวโน้มของจำนวนประชากรอาศัยเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการมีที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จากผลการวิจัยของศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ พื้นที่ในจังหวัดภาคใต้มีอัตราการเติบโตทางธุรกิจของอสังหาริมทรัพย์ค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวติดอันดับโลก แนวโน้มการขยายตัว

ของโครงการอสังหาริมทรัพย์เพิ่มมากขึ้นและจำนวนประชากรต่างชาติมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย (Real Estate Information Center, 2022)

แนวคิดการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลข่าวสารง่ายขึ้น การนำเสนอข่าวสารหรือการโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงนับว่าเป็นช่องทางที่สำคัญของธุรกิจต่างๆ การนำเสนอข่าวสารของสินค้าให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะเพิ่มโอกาสให้แก่ธุรกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tippayakraisorn (2016) ที่กล่าวว่า ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ก็เช่นเดียวกับสื่อต่างๆ บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้เข้ามาทำช่องทางการตลาดที่ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถใช้ประโยชน์เพื่อสื่อสารกับผู้บริโภคได้ โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลส่งไปถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลาและงบประมาณ

จากแนวโน้มการขยายตัวของโครงการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในภาคใต้ของประเทศไทย และปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เป็นอีกช่องทางการสื่อสารการตลาดเพื่อเข้าถึงผู้บริโภค ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์การตลาด และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการ นักการตลาด และผู้สนใจเพื่อเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการสื่อสารการตลาดสำหรับผู้ประกอบการในการพัฒนาที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎี และจากการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ มาสรุปเป็นองค์ประกอบของตัวแปร และกำหนดนิยามศัพท์ โดยองค์ประกอบของตัวแปรกลยุทธ์การตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล และด้านกระบวนการ (Kotler, Armstrong, Wong, and Saunders, 2010) องค์ประกอบของตัวแปรสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์ ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย และด้านค่านิยมและทัศนคติ และองค์ประกอบของตัวแปรการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การศึกษากิจการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริโภคที่ซื้อหรือต้องการซื้อที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว ทาวน์เฮาส์ โฮมออฟฟิศ โครงการที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ ในจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดภูเก็ต จังหวัดละ 2 โครงการ รวมเป็นจำนวน 8 โครงการ โดยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโครงการละ 50 ตัวอย่าง รวมเป็นจำนวน

400 ตัวอย่าง คำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่าง ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Vanichbuncha, 2017)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยผู้บริหารโครงการบ้านจัดสรร จำนวน 5 คน นักการตลาดอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 3 คน และผู้บริโภค/ลูกค้าที่ซื้อที่อยู่อาศัยแล้ว จำนวน 8 โครงการ โครงการละ 1 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 16 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎี และจากการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ มาสรุปเป็นองค์ประกอบของตัวแปร และกำหนดนิยามศัพท์องค์ประกอบของตัวแปรกลยุทธ์การตลาด องค์ประกอบของตัวแปรสื่อสังคมออนไลน์ และองค์ประกอบของตัวแปรการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่แบบสอบถามการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาวิจัยไปดำเนินการทดสอบหาความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ที่นำมาใช้ในแบบสอบถาม และทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้เทคนิคการวัดความสอดคล้องด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (Vanichbuncha, 2017) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกับประชากรที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือ (Pilot Test) โดยใช้เทคนิคการวัดความสอดคล้องด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.992 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับระดับความเชื่อถือของแบบสอบถามสำหรับการนำไปใช้เพื่อการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่ไม่มีรูปแบบข้อคำถามที่ตายตัว ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามอย่างชัดเจน ข้อคำถามที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกมีลักษณะเปิดกว้าง มีความยืดหยุ่น โดยมีการนำคำสำคัญ (Keywords) มาใช้ประกอบการขึ้นคำถามซึ่งสามารถที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้มีความสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนตามสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ซื้อและต้องการซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบทุกข้อคำถามในขณะที่ทำการเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาจากผู้กรอกแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมาจากผู้กรอกแบบสอบถาม ตรวจสอบรหัสและจำนวนของเครื่องมือหรือแบบสอบถามว่าได้รับครบถ้วนหรือไม่ แล้วจึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบอีกครั้งก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโครงการบ้านจัดสรร จำนวน 5 ฉบับ นักการตลาดอสังหาริมทรัพย์จำนวน 3 ฉบับ และผู้บริโภค/ลูกค้า จำนวน 8 โครงการ โครงการละ 1 ฉบับ รวมจำนวน 16 ฉบับ โดยแนบกำหนดการนัดหมายเพื่อการสัมภาษณ์ โดยทำตารางนัดหมายและทำการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามความ

สะดวกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นหลัก แล้วดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายค่าของข้อมูลโดยนำเสนอในรูปแบบร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่ามัธยฐาน (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติทดสอบจากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการรวบรวมและนำมาสรุปผลการศึกษาและนำเสนอแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาด สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ภายหลังจากการวิเคราะห์และประมวลผลการวิจัยเชิงปริมาณ ทำให้ได้ข้อสรุปอิทธิพลกลยุทธ์การตลาด สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย และผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำการรวบรวมและนำมาสรุปผลการศึกษาและนำเสนอแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาด สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัย ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านราคา ($\bar{X}=3.69$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องเงื่อนไขทางการเงินในการซื้อที่อยู่อาศัยมีความเหมาะสมและทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ปัจจัยรองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}=3.63$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มากที่สุด ในลำดับต่อมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=3.59$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการตัดสินใจซื้อตามขนาดพื้นที่ใช้สอยที่มีความเหมาะสมตามที่ต้องการมากที่สุด ในส่วนของปัจจัยด้านบุคคล ($\bar{X}=3.54$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการมีความเชื่อมั่นในความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของทีมงานโครงการที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ด้านกระบวนการ ($\bar{X}=3.53$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการขั้นตอนการให้บริการ และอำนวยความสะดวกของโครงการที่อยู่อาศัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}=3.42$) กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยเนื่องจากโครงการตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยโดยรวม

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	3.59	0.88	มาก	3
ด้านราคา	3.69	0.88	มาก	1
ด้านการส่งเสริมการขาย	3.63	0.97	มาก	2
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.42	1.11	มาก	6
ด้านบุคคล	3.54	0.99	มาก	4
ด้านกระบวนการ	3.53	0.97	มาก	5
รวม	3.57	0.88	มาก	

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัย ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์ ($\bar{X}=3.71$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องที่มีความรู้และทักษะที่เพียงพอที่สามารถป้องกันข้อมูลความเป็นส่วนตัวจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุด ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ในระดับรองลงมา คือ ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ($\bar{X}=3.66$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก ทำให้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการที่อยู่อาศัยได้อย่างรวดเร็ว เช่น ไลน์กลุ่ม เฟซบุ๊กกลุ่มเฉพาะ เป็นต้น มากที่สุดในลำดับต่อมาคือด้านการใช้งานและความพึงพอใจ ($\bar{X}=3.62$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยเนื่องจากโครงการที่อยู่อาศัยใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสม ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน ตอบสนองความต้องการและทำให้เกิดแรงจูงใจในการซื้อมากที่สุด ในส่วนของด้านค่านิยมและทัศนคติ ($\bar{X}=3.51$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการโครงการที่อยู่อาศัยที่มีหลายๆ โครงการจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นโครงการที่พิจารณาในการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ลำดับต่อมาคือ ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม ($\bar{X}=3.39$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยเนื่องจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่อยู่อาศัยจากการติดตามเพื่อนหรือคนรู้จักในสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด และด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X}=3.32$) กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการโครงการที่อยู่อาศัยที่มีขนาดใหญ่จะนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือบนสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยรวม

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม	3.39	0.96	ปานกลาง	5
ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์	3.71	0.88	มาก	1
ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ	3.62	0.90	มาก	3
ด้านความน่าเชื่อถือ	3.32	0.93	ปานกลาง	6
ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย	3.66	0.84	มาก	2
ด้านค่านิยมและทัศนคติ	3.51	0.90	มาก	4
รวม	3.54	0.81	มาก	

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สำหรับการทดสอบความเหมาะสมของเส้นถดถอยนี้มีค่าสถิติ F เท่ากับ 246.73 และจากการพิจารณา R^2 เท่ากับ 0.79 ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้ร้อยละ 79 และพิจารณาจากค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.79 แสดงว่าตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายผลการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้ร้อยละ 79 นอกจากนี้ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าพิจารณาที่ค่า Std. Error of the Estimate เท่ากับ 0.40

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย = $0.42 + 0.26$ (ด้านผลิตภัณฑ์) + 0.12 (ด้านราคา) + 0.16 (ด้านการส่งเสริมการขาย) + 0.11 (ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) + 0.12 (ด้านบุคคล) + 0.20 (ด้านกระบวนการ)

และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังต่อไปนี้

การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย = 0.27 (ด้านผลิตภัณฑ์) + 0.12 (ด้านราคา) + 0.18 (ด้านการส่งเสริมการขาย) + 0.09 (ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) + 0.13 (ด้านบุคคล) + 0.22 (ด้านกระบวนการ)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด	การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัด ภาคใต้ของประเทศไทย			t	p – value
	สัมประสิทธิ์		ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน		
	การถดถอย	(β)			
	(b)				
ค่าคงที่ (a)	0.42		0.10	4.39	0.00**
ด้านผลิตภัณฑ์	0.26	0.27	0.04	6.22	0.00**
ด้านราคา	0.12	0.12	0.05	2.60	0.01**
ด้านการส่งเสริมการขาย	0.16	0.18	0.05	3.49	0.00**
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.11	0.05	0.05	2.38	0.04*
ด้านบุคคล	0.12	0.13	0.06	2.08	0.04*
ด้านกระบวนการ	0.20	0.22	0.05	3.65	0.00**
R =0.89	R ² =0.79	Adjusted R ² =0.79	SEE =0.40	F =246.73	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์ ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย และด้านค่านิยมและทัศนคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สำหรับการทดสอบความเหมาะสมของเส้นถดถอยนี้มีค่าสถิติ F เท่ากับ 352.85 และจากการพิจารณา R² เท่ากับ 0.92 ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้ร้อยละ 92 และพิจารณาจากค่า Adjusted R² เท่ากับ 0.84 แสดงว่าตัวแปรอิสระรวมกันอธิบายผลการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้ร้อยละ 84 นอกจากนี้ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ค่า Std. Error of the Estimate เท่ากับ 0.35

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบแนบได้ดังต่อไปนี้

การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย = 0.17 + 0.11 (ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม) + 0.34 (ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย) + 0.24 (ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ) + 0.10 (ด้านความน่าเชื่อถือ) + 0.10 (ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์) + 0.18 (ด้านค่านิยมและทัศนคติ)

และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบมาตรฐานได้ดังต่อไปนี้

การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย = 0.12 (ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม) + 0.35 (ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย) + 0.24 (ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ) + 0.10 (ด้านความน่าเชื่อถือ) + 0.10 (ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์) + 0.18 (ด้านค่านิยมและทัศนคติ)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์	การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย			t	p – value
	สัมประสิทธิ์		ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
	การถดถอย	การถดถอย			
	(b)				
ค่าคงที่ (a)	0.17		0.08	2.04	0.04*
ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม	0.11	0.12	0.04	2.94	0.00**
ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์	0.10	0.10	0.04	2.66	0.04*
ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ	0.24	0.24	0.04	5.45	0.00**
ด้านความน่าเชื่อถือ	0.10	0.10	0.04	2.63	0.04*
ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย	0.34	0.35	0.04	8.10	0.00**
ด้านค่านิยมและทัศนคติ	0.18	0.18	0.05	3.93	0.00**
R =0.92 R ² =0.84 Adjusted R ² =0.84 SEE =0.35			F =352.85		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ลูกค้ายส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยเพราะด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านบุคคล ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ การออกแบบพื้นที่ที่เน้นความเป็นส่วนตัวของทุกคนในครอบครัว, ฟังก์ชันการใช้งานในบ้านหรือพื้นที่ส่วนกลางต้องตอบโจทย์ได้ดีในช่วงการปฏิบัติงานจากที่บ้าน (Work from Home), มีพื้นที่ทำอาหารที่กว้างขึ้น, ระบบระบายอากาศภายในบ้านต้องรองรับการใช้งานได้ดี, มีพื้นที่สีเขียว, มีนวัตกรรมหรือระบบ Home Automation ภายในบ้าน และที่สำคัญโครงการจะต้องมีบริการหลังการขายที่ดีจากแบรนด์ที่เชื่อถือได้

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์ ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย และด้านค่านิยมและทัศนคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย และตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายผลการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้ร้อยละ 79

กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์เป็นกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าการวางกลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจที่อยู่อาศัยจะต้องมีการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ รวมถึงรูปแบบที่อยู่อาศัยที่แตกต่างและโดดเด่น สร้างโอกาสทางการตลาดผ่าน

สื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านราคา ทั้งนี้เพราะเงื่อนไขทางการเงินในการซื้อที่อยู่อาศัยมีความเหมาะสมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ปัจจัยด้านราคาคือตัวชี้วัดในการสร้างมูลค่าให้กับที่อยู่อาศัย คือ ราคา มีความเหมาะสมกับคุณภาพของบ้าน ราคามีความเหมาะสมกับทำเลของโครงการ ราคามีความเหมาะสมกับขนาดที่ดิน ค่าใช้จ่ายส่วนกลางมีความเหมาะสม เงื่อนไขการชำระเงินมีความเหมาะสม เช่น การวางเงินจอง การวางเงินดาวน์ และ ราคาบ้านหลากหลายให้เลือกซื้อ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tipayakraisorn (2017) ได้ทำการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบ้านของการเคหะแห่งชาติ ในเขตพัฒนา กรณีศึกษาผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา ระดับความสำคัญในการตัดสินใจซื้อบ้านโครงการบ้านเอื้ออาทรเนินพลับหวาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ปัจจัยด้านราคาอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะ ผู้ประกอบการมีการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์ของการใช้งานที่ต้องการมากที่สุด สินค้าประเภทที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้าน/ทาวน์เฮาส์/คอนโดมิเนียม เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เริ่มต้นในการพิจารณาว่าที่อยู่อาศัยที่เขาซื้อนั้นจะตอบโจทย์ความต้องการของเขามากน้อยเพียงใด ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น “คุณภาพของสินค้า” การเลือกที่อยู่อาศัย ผู้ซื้อต้องใช้บ้านเพื่อการอยู่อาศัย ในระยะเวลาที่นาน ดังนั้นบ้านจึงต้องมีคุณภาพ มีการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์ของการใช้งานตามที่ต้องการมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jansen (2020) ได้กล่าวถึงการใช้ชีวิตของคนเมืองที่เป็นที่นิยมเพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวก บรรยากาศ ความมีชีวิตชีวา และกิจกรรมต่างๆ เป็นที่ต้องการของรูปแบบการใช้ชีวิตของคนเมือง สภาพอากาศ และสภาพแวดล้อมจะเห็นได้ว่าสถานการณ์โควิด ทำให้การใช้ชีวิตของคนเปลี่ยนไป คนถูกจำกัดให้ใช้ชีวิตในบ้านมากขึ้น การทำงานที่บ้าน เรียนออนไลน์ที่บ้าน การห้ามออกนอกบ้าน หรือหากมีการป่วยหรือติดเชื้อโควิด ต้องมีการกักตัว ซึ่งสถานการณ์โควิดเป็นมากกว่า 2 ปี ทำให้คนเริ่มตระหนักถึงพื้นที่การใช้ประโยชน์ในบ้านให้ตอบสนองการใช้งานให้มากที่สุด โครงการอสังหาริมทรัพย์จึงอาจต้องมีการออกแบบวางผังโครงการ หรือมีบริการต่างๆ ที่สามารถรองรับ และช่วยให้ผู้อยู่อาศัยมีไลฟ์สไตล์ในการใช้ชีวิตที่บ้านที่เป็นมากกว่าที่อยู่อาศัย และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Changlum (2016) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านเดี่ยวราคาต่ำกว่า 5 ล้านบาทของผู้บริโภคที่มีผู้สูงอายุในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาผู้สูงอายุมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อบ้าน และยังมีอิทธิพลต่อการแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ที่กรณีศึกษาใช้ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งปัจจัยที่ผู้สูงอายุมีอิทธิพล คือ 1) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งโครงการและสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องเดินทางสะดวก มีตลาด หรือร้านสะดวกซื้อ 2) ปัจจัยด้านกายภาพของบ้าน ต้องการบ้านที่มีห้องนอนล่าง พื้นชั้นล่างไม่มี การเล่นระดับ สวนรอบบ้านต้องให้ความร่มรื่นดูสบาย

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pankaew (2021) ได้สำรวจ “ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

ในการซื้อสังหาริมทรัพย์ ช่วงโควิด-19” ในช่วงที่โควิด-19 มีการแพร่ระบาดหนัก ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความกังวลและขาดความเชื่อมั่นกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสังหาริมทรัพย์ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนโดยปัจจัยสำคัญที่ลูกค้าใช้พิจารณาในการซื้อสังหาริมทรัพย์ช่วงนี้ ในทุกกลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่า การออกแบบพื้นที่ที่เน้นความเป็นส่วนตัวของทุกคนในครอบครัว, ฟังก์ชันการใช้งานในบ้านหรือพื้นที่ส่วนกลางต้องตอบโจทย์ได้ดี ในช่วงการปฏิบัติงานจากที่บ้าน (Work From Home), มีพื้นที่ทำอาหารที่กว้างขึ้น, ระบบระบายอากาศภายในบ้านต้องรองรับการใช้งานได้ดี, มีพื้นที่สีเขียว, มีนวัตกรรมหรือระบบ Home Automation ภายในบ้าน และที่สำคัญโครงการจะต้องมีบริการหลังการขายที่ดีจากแบรนด์ที่เชื่อถือได้ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sriprem (2021) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร ภายหลังการเกิดสถานการณ์ Covid-19 ผลการศึกษา ปัจจัยภายหลังการเกิดสถานการณ์ Covid-19 ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ด้านทัศนคติของผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์และด้านทำเลที่ตั้ง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร ภายหลังการเกิดสถานการณ์ Covid-19 ต่างกัน

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ด้านกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคม ด้านการยอมรับกฎเกณฑ์ ด้านการใช้งานและความพึงพอใจ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย และด้านค่านิยมและทัศนคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย และตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายผลการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้ร้อยละ 79 ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจุบันสื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น โดยที่ผู้บริโภคในปัจจุบันจะเปิดรับทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ แต่ในท้ายที่สุดของการตัดสินใจซื้อสินค้าจะใช้แบบออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Sirijanunorn (2012) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย ของกลุ่มผู้บริโภคเจนวายในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาการสื่อสารที่ดี (Promotion) เลือกช่องทางเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดย Social Media มีผลมากที่สุด เพราะโดยมากที่สุดคือ Facebook โดย Influencer ที่วิจารณ์ตรงไปตรงมา และจะต้องมีการสื่อสารจุดเด่นของโครงการ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Konram (2014) ศึกษาการเปิดรับสื่อและปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา บริษัท แอล.พี.เอ็น. ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) กลุ่มตัวอย่างเข้าถึงโครงการได้มากที่สุดผ่านการตลาดทางตรง คือ การแจกเอกสารการประชาสัมพันธ์คอนโดไปยังลูกบ้าน และจากพนักงานขายของโครงการตามการออกบูธนอกสถานที่ ต่างๆ รองลงมา คือ จากสื่อโฆษณา เช่น ป้าย และสื่อออนไลน์ เป็นต้น โดยผู้ซื้อคอนโดมิเนียมแต่ละประเภทที่แตกต่างกันจะเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน ด้านส่วนผสมการตลาดผู้ซื้อตัดสินใจซื้อ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ รูปลักษณ์ การออกแบบ เป็นต้น และสถานที่ตั้งมากกว่าปัจจัยอื่นๆ

สรุป

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านราคา ทั้งนี้เพราะเงื่อนไขทางการเงินในการซื้อที่อยู่อาศัยมีความเหมาะสมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ปัจจัยด้านราคาเป็นตัวชี้วัดในการสร้างมูลค่าให้กับที่อยู่อาศัย คือ ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของบ้าน ราคาเหมาะสมกับทำเลของโครงการ ราคาเหมาะสมกับขนาดที่ดิน ค่าใช้จ่ายส่วนกลางมีความเหมาะสม เงื่อนไขการชำระเงินมีความเหมาะสม เช่น การวางเงินจอง การวางเงินดาวน์ และ ราคาบ้านหลากหลายให้เลือกซื้อ

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้ เพราะผู้ประกอบการมีการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์ของการใช้งานที่ต้องการมากที่สุด สินค้าประเภทที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้าน/ทาวน์เฮาส์/คอนโดมิเนียม เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เริ่มต้นในการพิจารณาว่าที่อยู่อาศัยที่เขาซื้อนั้นจะตอบโจทย์ความต้องการของเขามากน้อยเพียงใด ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น “คุณภาพของสินค้า” การเลือกที่อยู่อาศัย ผู้ซื้อต้องใช้บ้านเพื่อการอยู่อาศัยในระยะเวลาที่นาน ดังนั้นบ้านจึงต้องมีคุณภาพ มีการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์ของการใช้งานตามที่ต้องการมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการทำการตลาด โดยเน้นการรู้จักและเข้าถึงความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง เพิ่มรูปแบบการจัดทำสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจ เช่น การทำคลิปวิดีโอ ขนาดสั้น เพื่อนำเสนอรูปแบบบ้านที่น่าสนใจ ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้าได้เห็นภาพรวมของสถานที่จริงได้เป็นอย่างดี การเลือกใช้รูปภาพที่ให้ความรู้สึกสะอาดตาทันทีในครั้งแรกที่ลูกค้าเห็นจะทำให้มีโอกาสได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้ประกอบการควรมีการวางกลยุทธ์ด้านราคาให้มีความเหมาะสม คำนึงกับราคา เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่โครงการ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น

1.3 ผู้ประกอบการควรมีการพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพของที่อยู่อาศัย ทั้งในเรื่องรูปแบบที่ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ “ความเชื่อเรื่องโชคลาง” เป็นปัจจัยที่ลูกค้าจำนวนหนึ่งให้ความสำคัญในการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ โดยยึดหลักฮวงจุ้ยแบบจีน และสำหรับลูกค้าส่วนใหญ่ถึงจะไม่ได้ให้ความสำคัญหลักฮวงจุ้ย แต่หากถูกทักว่าที่อยู่อาศัยที่ซื้อผิดหลักฮวงจุ้ย ก็จะเป็นเหตุให้ลูกค้าปฏิเสธการซื้อหรือโอนได้ ดังนั้นผู้ประกอบการควรใส่ใจในเรื่องคุณภาพของบ้านในทุกๆ ประเด็น

1.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความกังวลในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว หรือการนำข้อมูลส่วนตัวไปแชร์หรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นซึ่งไม่ได้รับความยินยอม สื่อสังคมออนไลน์บางเว็บไซต์อาจเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป ดังนั้นผู้ใช้ควรมีความระมัดระวังในการกรอกข้อมูล หากยังไม่มีความรู้เพียงพอควรศึกษาเพิ่มเติม เพื่อไม่ให้เกิดความเสียได้

1.5 ผู้บริหารธุรกิจโครงการบ้านจัดสรร นักการตลาดอสังหาริมทรัพย์ และลูกค้าที่เคยซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลว่าลูกค้าจะพิจารณาจากทำเลที่ตั้งของโครงการที่อยู่อาศัยมีความสะดวกสบายหรือไม่ สะดวกในการเดินทาง ใกล้ที่ทำงาน ใกล้ถนนเส้นหลัก ใกล้สถานพยาบาล ใกล้ห้างสรรพสินค้าแหล่งช้อปปิ้ง ใกล้กับญาติพี่น้อง เป็นต้น ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องทำเลด้วย เนื่องด้วยปัจจุบันมีการขยายตัวกระจายออกไปสู่ชนเมืองมากขึ้น จึงเป็นโอกาสให้ผู้ประกอบการมองหาทำเลที่ดินในการทำโครงการเพิ่มเติมในอนาคตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งต่อไปควรทำการศึกษาปัจจัยด้านอื่นเพิ่มเติม ที่อาจส่งผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ภายหลังการเกิดสถานการณ์ Covid-19 เพื่อการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ และทำให้โครงการที่อยู่อาศัยนำไปปรับปรุงพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาในครั้งต่อไปควรเลือกกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความแตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อจะได้เห็นผลการศึกษาที่กว้างขึ้น ว่าเหมือนหรือมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับกลยุทธ์การตลาดต่อไป

References

- Changlum, K. (2016). *The Factors Affecting the Decision to Buy a Single House for Consumers Who Have an Elderly Family Member Valued More Than 5 Million Baht in The Bangkok Metropolitan Region*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Jansen, S. J. T. (2020). Urban, Suburban or Rural? Understanding Preferences for The Residential Environment. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability, Taylor & Francis Journals*, 13(2), 213-235.
- Konram, B. (2014). *Media Exposure and the Factors of Marketing-Mix Affect on Purchase Decision Condominium in Bangkok: L.P.N. Development Public Company Limited*. (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. Bangkok.
- Kotler, P., Armstrong, G., Wong, V., & Saunders, J. A. (2010). *Principles of Marketing*. London: Pearson Education; Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Pankaew, W. (2022). *Terra BKK Reveals Consumers Panicked about COVID-19 Decide to Reduce Budget - Slow Down to Buy a House*. Retrieved June 15, 2021, from <https://thaipropertymentor.com/archives/13444>
- Real Estate Information Center. (2022). *Real Estate in the Southern of Thailand Waiting for the Time to Recover in the Second Half of 2022*. Retrieved June 15, 2021, from <https://www.reic.or.th/News/RealEstate/454414>
- Sirijanusorn, A. (2012). *Real Estate Development for Beginning*. Bangkok: Home Buyers Guide.
- Sriprem, J. (2021). *Factors Affecting the Decision of Purchasing a Residence of the Population in Bangkok after the Covid-19 Situation Occurred*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Tippayakraisorn, S. (2016). *Marketing Mix Factors Affecting Buying Decision of Houses of National Housing Authority in Pattaya City: A Case Study of Residents in Baan Eua-Arthorn Housing Project, Chonburi Province*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Vanichbuncha, K. (2017). *Statistics for Research*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิว ในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย*

Sustainable Success Management Guidelines of ODM Cosmetic Skincare Manufacturers for Small Enterprises in Thailand

¹ศาดนันทน์ วินิชวงศ์ และ ภักรดา เกิดประทุม

¹Satanunt Vinichwong and Phakrada Kerdprathum

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: satanunt.v@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การ ด้านส่วนประสมทางการตลาด และด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน 3) ศึกษารูปแบบความสำเร็จที่เกิดจากความได้เปรียบในการแข่งขัน และ 4) สร้างแนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ดำเนินการวิจัยด้วยรูปแบบการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือวิจัยด้วยแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการรับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิว ในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม ในประเทศไทย จำนวน 445 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้ประกอบการ 9 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และ นักวิชาการ 3 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การ ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารระดับสูง (2) การตอบสนอง (3) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (4) ความรวดเร็ว และ (5) สมรรถนะ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย (1) ผลิตภัณฑ์ (2) ราคา (3) สถานที่ (4) ส่งเสริมการตลาด (5) บุคลากร (6) รูปลักษณ์ทางกายภาพ (7) ด้านกระบวนการ และ (8) ด้านผลิตภาพและคุณภาพ ปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย (1) การสร้างความแตกต่าง (2) ความเป็นผู้นำด้านต้นทุน (3) กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม (4) การจัดการด้านนวัตกรรม และ (5) การบริหารสัมพันธ์กับลูกค้า 2) ปัจจัยความคล่องตัวขององค์การ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.783 มีความสัมพันธ์ระดับสูง และ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.878 มีความสัมพันธ์ระดับสูง 3) ความได้เปรียบในการแข่งขันส่งผลต่อรูปแบบความสำเร็จ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (2) ด้านการเติบโตขององค์การ (3) ด้านความจงรักภักดีต่อองค์การของพนักงาน และ (4) ด้านความมีชื่อเสียงและตัวตน 4) แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืน

*Received September 23, 2022; Revised October 17, 2022; Accepted October 17, 2022

ประกอบด้วย (1) การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งภายในและภายนอก (2) การตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (3) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ และ (4) การสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรภายนอก

คำสำคัญ: ความคล่องตัว; ส่วนประสมทางการตลาด; ความได้เปรียบในการแข่งขัน; ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the composition of an organization's agility factors, the marketing mix and competitive advantages of ODM cosmetic skincare manufacturers for small enterprises in Thailand, 2) to study the influence of the organization's agility factors, and 8Ps marketing mix towards the competitive advantages of ODM cosmetic skincare manufacturers for small enterprises in Thailand, 3) to study the success of ODM skincare manufacturers for small enterprises in Thailand due to competitive advantages, and 4) create success management guidelines for ODM cosmetic skincare manufacturers and small enterprises in Thailand. The study was conducted by combining quantitative and qualitative research methods. The quantitative used with questionnaires to collect data from 445 ODM skincare manufacturers for small enterprises in Thailand. Statistics were used to analyze the data including frequency, percentage, standard deviation, and multiple regressive analysis, while qualitative used with in-depth interviews with key informants 15 samples comprising 9 senior executives, 3 experts, and 3 academics.

The research results showed, 1) The organizational agility factors consist of five components including (1) senior executives, (2) response, (3) flexibility and adaptability, (4) speed, and (5) performance. The organizational marketing mix factors consist of eight components including (1) Product, (2) Price, (3) Place, (4) Promotion, (5) People, (6) Process, (7) Physical Evidence, and (8) Productivity & Quality. The organizational competitive advantage factors consist of five components including (1) Differentiation, (2) Cost Leadership, (3) Focus Strategy, (4) Innovation Management, and (5) Customer Relationship Management. 2) The organizational agility factors are directly and significantly influence competitive advantages according to the statistical level of 0.05, where the correlation coefficient (R) is 0.783, or a high correlation. The marketing mix are directly and significantly influence competitive advantages according to the statistical level of 0.05, where the correlation coefficient (R) is 0.878, or a high correlation. 3) Competitive advantage affects four areas of success including (1) customer satisfaction, (2) organizational growth, (3) employee loyalty to organizations, and (4) reputation and identity. 4) The sustainable success management guidelines of ODM cosmetic skincare manufacturers for small enterprises in Thailand include (1) internal and external social responsibility awareness, (2) environmental impact awareness, (3) the use of good governance in management, and (4) networking with external organizations.

Keywords: Agility; Marketing Mix; Competitive Advantage; Sustainable Success

บทนำ

อุตสาหกรรมเครื่องสำอางในตลาดโลกโดยรวมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประชาชนทั่วโลกต้องใช้ชีวิตปกติในรูปแบบใหม่ (New Normal) และทำงานที่บ้าน (Work from Home) การใช้เครื่องสำอางในการตกแต่งเพื่อความสวยงามลดลง มีการใช้เครื่องสำอางเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น โดยตลาดเครื่องสำอางโลกได้มีการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์และสัดส่วนการตลาดไว้ 5 อันดับ คือ อันดับ 1 กลุ่มผลิตภัณฑ์ดูแลผิว (Skin Care) มีสัดส่วนการตลาดร้อยละ 42 อันดับ 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์สำหรับเส้นผม (Hair Care) มีสัดส่วนการตลาดร้อยละ 22 อันดับ 3 กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง (Make Up) มีสัดส่วนการตลาดร้อยละ 16 อันดับ 4 กลุ่มผลิตภัณฑ์น้ำหอม (Fragrance) มีสัดส่วนการตลาดร้อยละ 10 และ อันดับ 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้ทำความสะอาดร่างกาย (Hygiene) มีสัดส่วนการตลาดร้อยละ 10 (L'OREAL Annual Report, 2020)

อุตสาหกรรมเครื่องสำอางและตลาดความงามในประเทศไทยตลอดหลายปีที่ผ่านมาขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยข้อมูลจากสมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางไทย รายงานว่า ปี พ.ศ. 2562 ตลาดเครื่องสำอางไทยมีมูลค่า 218,000 ล้านบาท อัตราการเติบโตคิดเป็นร้อยละ 6.7 โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของกลุ่มผลิตภัณฑ์ดูแลผิว หรือ Skincare ซึ่งหมายถึง ผลิตภัณฑ์ดูแลบำรุงภายนอกสำหรับผิวหน้าและผิวกาย มีสัดส่วนการตลาดที่สูงที่สุด ร้อยละ 42 อัตราการเติบโตร้อยละ 7.4 มีมูลค่าตลาดรวม 9.19 หมื่นล้านบาท โดยแบ่งเป็น ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้า 81% ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวกาย 12% ผลิตภัณฑ์กันแดด 6% และผลิตภัณฑ์ริมฝีปาก 1% และจากการสืบค้นข้อมูล มูลค่าตลาดเครื่องสำอางไทยในปี พ.ศ. 2563 และ 2564 ยังไม่มีการทำสรุปข้อมูลอย่างเป็นทางการเนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 และจากการสัมภาษณ์นายกสมาคมเครื่องสำอางไทย และอุปนายกสมาคมฯ ได้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการในมูลค่าตลาดเครื่องสำอางไทยในปี พ.ศ. 2563-2564 ตัวเลขอยู่ที่ประมาณ 3 แสนล้านบาท ซึ่งโตขึ้นจากปี พ.ศ. 2562 ถึงแม้จะมีสถานการณ์โควิดเข้ามา โดยในกลุ่มผลิตภัณฑ์สุขภาพเข้ามามีส่วนเพิ่มมูลค่าตลาดที่สูงมากขึ้น

ในปัจจุบันธุรกิจเครื่องสำอางผู้สร้างแบรนด์สินค้าเลือกใช้กลยุทธ์การ outsourcing มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากเล็งเห็นข้อดีของ outsource โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่เพิ่งเริ่มต้นไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูงในการสร้างโรงงานผลิต และการจ้างงานบุคลากรต่างๆ รวมทั้งความเสี่ยงสูงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น หากแบรนด์สินค้าที่สร้างมายังไม่สามารถสร้างรายได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ การใช้ outsource ในการผลิตสินค้ากลุ่มเครื่องสำอางจึงมีความต้องการมากขึ้น จึงก่อให้เกิดธุรกิจการผลิตเครื่องสำอางที่มากขึ้นต่อมา

ธุรกิจการผลิตเครื่องสำอาง มีการจัดรูปแบบประเภทการผลิตเครื่องสำอาง เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) OEM (Original Equipment Manufacturer) คือ ผู้รับจ้างผลิตสินค้าให้กับบริษัทที่จะไปขายในแบรนด์ของตัวเอง โดยโรงงานประเภทนี้จะรับจ้างผลิตสินค้าให้กับแบรนด์ต่างๆ ตามแบบที่ลูกค้ากำหนด หรือตามสูตรที่ลูกค้ากำหนด แล้วติดชื่อแบรนด์ หรือจะไม่ติดก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าโดยการใช้กระบวนการผลิตของโรงงานตั้งแต่ฝ่ายผลิต ไปจนถึงเครื่องจักรต่างๆ สำหรับการผลิต (2) ODM (Original Design Manufacturer) คือ ผู้รับจ้างผลิตที่ออกแบบและผลิตสินค้าให้กับบริษัทที่จ้าง เพื่อนำไปขายในแบรนด์ตัวเอง ซึ่งโรงงานประเภทนี้ค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกับประเภท OEM (Original Equipment Manufacturer) แต่ผู้รับจ้างในรูปแบบ ODM จะมีความสามารถทั้งการผลิตและการออกแบบสินค้า โดยสามารถพัฒนารูปแบบสินค้าได้เองและนำแบบสินค้านั้นไปเสนอขายให้ลูกค้าที่มีแบรนด์แล้ว หรือเป็นการออกแบบร่วมกันกับเจ้าของแบรนด์ผู้ว่าจ้าง โดยที่ลูกค้าหรือเจ้าของแบรนด์ควรมีหน้าที่ในกระบวนการขายและกระจายสินค้าสู่ตลาดเอง และ (3) OBM (Original Brand Manufacturer) คือ ผู้ผลิตภายใต้รูปแบบและ

ตราสินค้าของตนเอง เหมาะกับแบรนด์ที่มีความมั่นคง และเป็นโรงงานที่พัฒนาได้เต็มที่เพื่อผลิตสินค้าและจำหน่าย โดยมุ่งเน้น ผลิตแต่สินค้าที่อยู่ภายใต้แบรนด์ของตัวเองแต่เพียงเท่านั้น ซึ่งผู้ผลิตในรูปแบบ ODM เมื่อการดำเนินงานประสบความสำเร็จและมีขีดความสามารถในการแข่งขันก็จะพัฒนารูปแบบเป็นการผลิตเป็นในรูปแบบ OBM สร้างแบรนด์ตนเองได้อีกต่อไป (Thai Cosmetic Manufacturers Association, 2020)

อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในประเทศไทยในปัจจุบัน มีการพัฒนาและก้าวหน้ามากขึ้น และด้วยมูลค่าของตลาดความงามที่สูงขึ้นทุกปี และการประกอบธุรกิจทั้งภาคการค้าและภาคการผลิตเครื่องสำอางในประเทศไทยที่ทำได้ง่ายขึ้นโดยเฉพาะในระดับวิสาหกิจขนาดย่อมที่มีจำนวนผู้ผลิต และผู้ค้าในเครื่องสำอางมากขึ้นในแต่ละปี วิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprise) คือ กิจการในภาคการผลิตสินค้าที่มีจำนวนการจ้างงาน ไม่เกิน 50 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100 ล้านบาท ส่วนกิจการในภาคการค้า (ค้าส่งหรือค้าปลีก) และบริการ มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 30 คน หรือมีรายได้ต่อปี ไม่เกิน 50 ล้านบาท ทั้งนี้ หากจ้างงานและรายได้ เข้าลักษณะของวิสาหกิจต่างกันให้ยึดรายได้เป็นหลักในการพิจารณา (The Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2019)

ดังจะเห็นได้ว่าบริบทการรับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM มีความครอบคลุมการทำงานและความต้องการที่มากกว่า และสามารถพัฒนาความสามารถการแข่งขันได้สูงกว่าในรูปแบบ OEM ผู้ว่าจ้างมีการเลือกผู้รับจ้างผลิตในรูปแบบ ODM มากกว่า เนื่องจากผู้ว่าจ้างไม่ต้องลงทุนสูง ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในบริบทการผลิตหรือสูตรเครื่องสำอาง ทำให้การรับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM มีความต้องการสูงขึ้น และมีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงมีการแข่งขันที่สูง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้ผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมนอกจากจะมีการแข่งขันที่สูงในระดับเดียวกันในประเทศแล้ว ผู้ผลิตยังต้องแข่งขันเพื่อไปสู่เป้าหมายในการที่จะทำอย่างไรเพื่อให้สามารถเติบโตได้มากขึ้น สามารถเติบโตจากระดับวิสาหกิจขนาดย่อม สู่ระดับวิสาหกิจกลาง (Medium Enterprise) และระดับใหญ่ได้ต่อไป ซึ่งปัจจุบันตลาดเครื่องสำอางทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และตลาดภายในประเทศไทย มีการเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความต้องการในตลาดเครื่องสำอางมีเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องสำอางมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ลูกค้าหรือผู้ว่าจ้างผลิตเครื่องสำอางมีโอกาเลือกผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางได้มากขึ้น ทำให้เกิดกลไกการตลาดในอุตสาหกรรมผู้ผลิตเครื่องสำอางที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันทางการแข่งขันในอุตสาหกรรม ที่ผู้ผลิตเครื่องสำอางต่างจะต้องพยายามหาแนวทางการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และประสบความสำเร็จของธุรกิจผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางอย่างยั่งยืน และในขณะเดียวกันในปัจจุบัน มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบาด COVID-19 ทำให้ผู้ผลิตเครื่องสำอางจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่ได้อย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในทุกๆ สถานการณ์ ทุกวันนี้แม้คุณภาพการผลิตเครื่องสำอางของไทยจะไม่มีใครเป็นรองใคร แต่ถ้ากล่าวถึงการทำตลาดในระดับสากล ประเทศไทยเรายังไม่มีความแข็งแกร่งพอ โดยเฉพาะผู้ประกอบการในระดับวิสาหกิจขนาดย่อม ดังนั้นในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาหา “แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย” เพื่อให้ผู้ประกอบการมีแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจจากความสำเร็จในการแข่งขันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน เพื่อการเติบโต การขยายขนาด และก้าวสู่เวทีสากลและแข่งขันกับนานาประเทศได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์กร ด้านส่วนประสมทางการตลาด และด้านความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์กร ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 8Ps ต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษารูปแบบความสำเร็จของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทยที่เกิดจากความได้เปรียบในการแข่งขัน
4. เพื่อสร้างแนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยผสมผสาน ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าศึกษาแนวคิดทฤษฎีความสำเร็จ จากวารสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ศึกษาบริบทของผู้ผลิตเครื่องสำอางดูแลผิว จากสมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางไทย สมาคมคลัสเตอร์เครื่องสำอางไทย รวมทั้งบทความ รายงานจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อนำมารวบรวมการสร้างกรอบแนวคิดในงานวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ก่อนเริ่มวิจัย ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการสัมภาษณ์เชิงสำรวจก่อน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM ในระดับวิสาหกิจขนาดย่อม จำนวน 5 ท่าน โดยคัดเลือกข้อมูลจากผลประกอบการรายได้จากมากไปน้อย จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ประจำปี พ.ศ. 2564 เพื่อนำมาหาองค์ประกอบของปัจจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ (1) องค์ประกอบปัจจัยความคล่องตัวขององค์กร (2) องค์ประกอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และ (3) องค์ประกอบความได้เปรียบในการแข่งขัน และนำมาสรุปผลร่วมกับขั้นตอนที่ 1 เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ และ ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย มีจำนวน 3,565 ราย (Department of Business Development, 2021) โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณการใช้สูตร ของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งจะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 400 ตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 500 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือจะเลือกแบบสอบถามเฉพาะกลุ่มที่เป็นผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จากสมาคมคลัสเตอร์เครื่องสำอางไทย, นักวิชาการ 3 ท่าน ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการทางด้านเครื่องสำอาง คณะวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง และ ผู้ประกอบการรับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย จำนวน 9 ท่าน โดยคัดเลือกข้อมูลจากผลประกอบการรายได้จากมากไปน้อย (Department of Business Development, 2022)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรด้านความคล่องตัวขององค์กร ตัวแปรด้านส่วนประสมการตลาด 8Ps และตัวแปรด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน และสร้างข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ทำการประเมินความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาพบว่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่า IOC มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม และผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด แล้วนำผลการทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชของตัวแปร มีค่าเท่ากับ 0.930 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยการศึกษาทบทวน วรรณกรรม จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นิยามตัวแปร และคำจำกัดความ รวมทั้งผลดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำมาประกอบข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยลักษณะของคำถามจะเป็นคำถามแบบปลายเปิดและสามารถเสนอข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ครอบคลุมกับขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ส่งถึงผู้ประกอบการ ผู้ผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม ในประเทศไทย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามโดยการสร้างแบบสอบถามใน google form และส่งลิงค์แบบสอบถามจำนวน 500 ชุด โดยผ่านทางช่องทางอีเมลหรือไลน์ของแต่ละท่าน และได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับมาทั้งสิ้นจำนวน 445 ชุด ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าที่กำหนดไว้คือ 400 ชุด ถือว่าผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด และ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อให้ดำเนินการจดหมายขอความอนุเคราะห์ขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 15 ท่าน ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติไว้เป็นผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้บริหารระดับสูงในธุรกิจผู้ผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย โดยแนบกำหนดการนัดหมายเพื่อการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ตามตารางนัดหมาย และด้วยสถานการณ์ปัจจุบันเกิดโรคระบาด COVID-19 ดังนั้นการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจะเป็นการสัมภาษณ์ผ่านทางออนไลน์ โดยใช้ระบบ Google Meeting และมีการขออนุญาตบันทึกเสียง และถ่ายภาพขณะทำการสัมภาษณ์ร่วมด้วย จากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจดบันทึกและทำการถอดเทปจากบทสนทนาที่ได้ทำการบันทึกเสียงไว้ระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ในงานวิจัยเชิงปริมาณนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการแสดงลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม และนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลเพื่อ อธิบายค่าของข้อมูลโดยนำเสนอในรูปแบบค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่ามัธยฐาน (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ (2) การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) เพื่อการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ และ ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดประเด็นหลักหมายถึง ประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูล

สำคัญมีความเห็นซ้ำกันมากที่สุดในแต่ละประเด็นคำถาม นำมาสังกัดเป็นประเด็นหลักต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริงจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ที่รู้จริง ในประเด็นที่ค้นหาคำตอบ ข้อมูลที่ได้จึงเป็นเนื้อหา (Content) ซึ่งเขียนในลักษณะของเรียงความ เรื่องเล่า ถอดเทปบทสนทนา เนื้อความจากเอกสาร ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การ ด้านส่วนประสมทางการตลาด และด้านความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของปัจจัยความคล่องตัวขององค์การ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ การตอบสนอง, ความรวดเร็ว, สมรรถนะ, ความยืดหยุ่นและการปรับตัว และ ผู้บริหารองค์การ 2) องค์ประกอบของปัจจัยส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ผลิตภัณฑ์, ราคา, สถานที่, ส่งเสริมการตลาด, บุคลากร, กระบวนการ, รูปลักษณ์ทางกายภาพ และ ผลิตภาพและคุณภาพ 3) องค์ประกอบของความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ การสร้างความแตกต่าง, การเป็นผู้นำด้านต้นทุน, กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม, การจัดการด้านนวัตกรรม และการบริหารสัมพันธ์ภาพกับลูกค้า

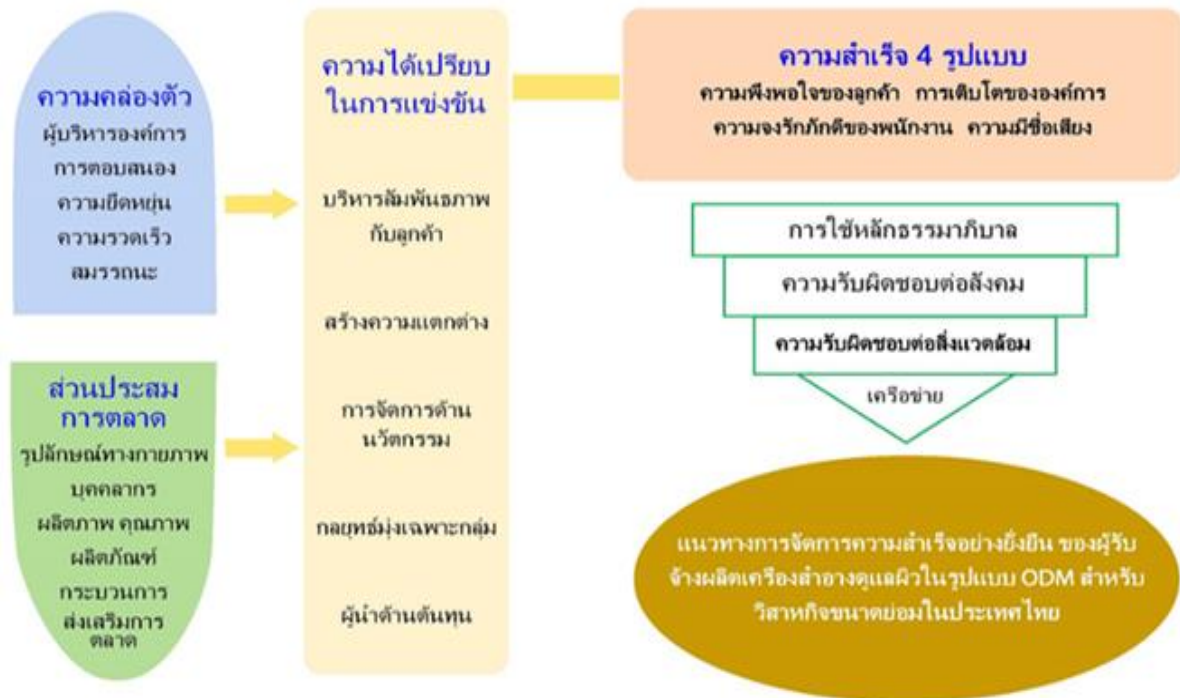
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 8Ps ต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ผู้บริหารองค์การ (2) การตอบสนอง (3) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (4) ความรวดเร็ว และ (5) สมรรถนะ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.783 มีความสัมพันธ์ระดับสูง และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 โดยปัจจัยความคล่องตัวขององค์การ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบทางในแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

2. องค์ประกอบของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) รูปลักษณ์ทางกายภาพ (2) บุคลากร (3) ผลิตภาพและคุณภาพ (4) ผลิตภัณฑ์ (5) กระบวนการ และ (6) ส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.878 มีความสัมพันธ์ระดับสูง ทั้งนี้โดยพบว่า องค์ประกอบด้านราคา และด้านสถานที่ ไม่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบความสำเร็จของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทยที่เกิดจากความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ความเห็นในเรื่องรูปแบบความสำเร็จที่เกิดจากความได้เปรียบในการแข่งขันใน 5 องค์ประกอบของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบความสำเร็จด้านความพึงพอใจของลูกค้า (2) รูปแบบความสำเร็จด้านการเติบโตขององค์การ (3) รูปแบบความสำเร็จด้านความจงรักภักดีต่อองค์การของพนักงาน

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้เสนอเพิ่มเติมและให้ความคิดเห็นตรงกัน ในรูปแบบความสำเร็จในด้านความมีชื่อเสียง และการมีตัวตน

Picture 1: Model for Success and Sustainable Management of ODM Cosmetic Skincare Manufacturers for Small Enterprises in Thailand
Synthesized from Research Results

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ความเห็นในเรื่อง แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย 3 ด้าน ได้แก่ (1) การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร (2) การตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และ (3) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 ท่าน ได้เสนอเพิ่มเติมและให้ความคิดเห็นตรงกัน ในแนวทางด้านการสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรภายนอก ที่จะเป็แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืน

Picture 2: Concept SMART ODM of Sustainable Success Management Guidelines of ODM Cosmetic Skincare Manufacturers for Small Enterprises in Thailand
Synthesized from Research Results

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่ คือ ในส่วนของผู้บริหารองค์การ จัดเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่สำคัญที่จะนำพาองค์การไปสู่ ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM ซึ่งผู้บริหารองค์การ มีบทบาทสำคัญที่สุด ที่มีส่วนเริ่มต้นแรกในการผลักดันให้องค์การไปสู่เป้าหมายสูงสุดและยั่งยืน ผู้บริหารองค์การ ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. มีสมรรถนะและภาวะผู้นำ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ และความสามารถในการเป็นพัฒนาตนเอง และพัฒนาบุคลากรในองค์การให้มีความรู้และความเข้าใจในบริบทหน้าที่สำคัญของตนเอง เพื่อดำเนินการจัดการตามแผนงานที่วางไว้ ไปสู่เป้าหมายต่อไป
2. มีการตอบสนอง ผู้บริหารต้องมีการตอบสนอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ได้อย่างรวดเร็วและรอบคอบ ในการดำเนินงาน การจัดการต่างๆ รวมทั้งวางนโยบายที่ชัดเจนต่อองค์การ
3. มีหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารต้องมีหลักการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี มีความโปร่งใส ต่อลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์การ รวมถึงพนักงานในองค์การ
4. มีการตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในการทำงานทั้งภายในองค์การ และชุมชนภายนอกองค์การ รวมถึงรับผิดชอบต่อลูกค้า และให้ความปลอดภัยต่อผลิตภัณฑ์ที่ส่งมอบลูกค้า และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในองค์การ และ ชุมชนภายนอกองค์การ

Picture 3: The New Body Knowledge of Organizational Executives towards Sustainable Success Management Guidelines

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์กร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กร การตอบสนอง ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความรวดเร็ว และสมรรถนะ ตามลำดับ ผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญที่สุดในจุดเริ่มต้นการดำเนินการและระบบต่างๆ ในองค์กร เพื่อให้เกิดความคล่องตัว โดยเฉพาะผู้ผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวขนาดย่อมนี้ ผู้บริหารจะเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ หากผู้บริหาร หรือ ผู้นำมีการตัดสินใจ หรือ สิ่งการดำเนินงานที่ล่าช้า จะทำให้ความคล่องตัวต่างๆถดถอยลง หรือ ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย สอดคล้องในงานวิจัยของ Leenakitti (2016) พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน 2020 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความคล่องตัวขององค์กร (0.00*) ความสามารถหลักขององค์กร (0.00*) อย่างมีนัยสำคัญ และผู้นำคือผู้ขับเคลื่อนองค์กรที่สำคัญในเรื่องความคล่องตัวขององค์กร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Chaipunha (2015) เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่มีต่อองค์กร การเรียนรู้ ความคล่องตัวขององค์กร และความได้เปรียบในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า ความคล่องตัวขององค์กร ประกอบไปด้วย การตอบสนอง สมรรถนะ ความยืดหยุ่น และความเร็ว โดยการจัดการความรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความคล่องตัวขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นการที่บุคลากรมีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถที่ดี จะมีผลต่อความคล่องตัวขององค์กร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการ รูปลักษณ์ทางกายภาพ และผลิตภาพและคุณภาพ โดยทุกองค์ประกอบสัมพันธ์กันอย่างครบถ้วนในบริบทของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิว ในรูปแบบ ODM ขนาดย่อมในประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านผลิตภัณฑ์ หากผู้ผลิตไม่มีตรงนี้ที่ครบถ้วนตามความต้องการของลูกค้า จะไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ รองลงมาในด้านบุคลากร หากไม่มีบุคลากร ที่ไม่มีสมรรถนะ ความสามารถที่ดี จะส่งผลให้ส่วนประสมการตลาดด้านอื่นๆ ประสิทธิภาพต่ำด้วย สอดคล้อง

ในงานวิจัยของ Lotae (2018) เรื่อง การพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติก พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 8 ด้าน ที่ส่งผลในการเลือก บริษัทที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์

ความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างความแตกต่าง 2) ความเป็นผู้นำด้านต้นทุน 3) กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม (4) การจัดการด้านนวัตกรรม และ 5) การบริหารสัมพันธ์กับลูกค้า สอดคล้องในงานวิจัยของ Chaipunha (2015) สรุปองค์ประกอบความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การกำหนดกลยุทธ์ 2) การบริหารต้นทุน 3) การจัดการนวัตกรรม และ 4) การสร้างความแตกต่าง โดยในผลการสัมภาษณ์เชิงสำรวจของผู้วิจัย จะมีเพิ่มองค์ประกอบเรื่องการบริหารสัมพันธ์กับลูกค้า เพิ่มขึ้นมา 1 องค์ประกอบ เพราะผู้ผลิตเครื่องสำอางระดับย่อมมีโอกาสที่ใกล้ชิดสัมผัสกับลูกค้าได้มากกว่าองค์การขนาดใหญ่ ดังนั้นองค์ประกอบ ด้านการรักษาสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า จึงเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้นที่จะทำให้ผู้ผลิตฯ มีความได้เปรียบในการแข่งขันที่สูงขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า **ปัจจัยด้านความคล่องตัว** ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารองค์การ 2) ด้านการตอบสนอง 3) ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว 4) ด้านความรวดเร็ว และ 5) ด้านสมรรถนะ ตามลำดับ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 และแสดงให้เห็นว่า ผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM ระดับวิสาหกิจขนาดย่อมที่มีรูปแบบการบริหารให้เกิดความคล่องตัวในองค์การ ทั้งในด้านผู้บริหารองค์การ โดยมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล และมีความมั่นใจ กล้าคิด ตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายการทำงานที่ชัดเจนในระยะเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้การทำงานในองค์การราบรื่นและส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaipunha (2015) เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่มีต่อองค์การ การเรียนรู้ ความคล่องตัวขององค์การ และความได้เปรียบในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า ความคล่องตัวขององค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.27 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านผลิตภัณฑ์และคุณภาพ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ 5) ด้านกระบวนการ และ 6) ด้านส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องในบางด้านองค์ประกอบของส่วนประสมการตลาดกับงานวิจัยของ Thadawirakit (2020) เรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจน้ำหอมในเขตภาคกลาง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดธุรกิจ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ กับความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจน้ำหอมในเขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันจากองค์ประกอบ 5 ข้อ ส่งผลต่อรูปแบบความสำเร็จของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม

ในประเทศไทย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบความสำเร็จด้านความพึงพอใจของลูกค้า 2) รูปแบบความสำเร็จด้านการเติบโตขององค์กร 3) รูปแบบความสำเร็จด้านความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงาน และ 4) รูปแบบความสำเร็จในด้านความมีชื่อเสียง และการมีตัวตน แสดงให้เห็นว่า ผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM ระดับวิสาหกิจขนาดย่อม ที่มีรูปแบบการบริหารให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อก่อให้เกิดรูปแบบความสำเร็จใน 4 ด้าน สอดคล้องในงานวิจัยของ Lalitsasivimol (2016) เรื่อง แบบจำลองสมการโครงสร้างการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจเอกชนในจังหวัดสงขลา พบว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรม และการตอบสนองลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน อย่างมีประสิทธิภาพ และทั้งนี้ในงานวิจัยยังพบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน ส่งผลความสำเร็จในการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยนี้ในรูปแบบความสำเร็จด้านการเติบโต คือ ด้านการเงิน และรูปแบบด้านความพึงพอใจของลูกค้า คือ ด้านลูกค้า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ต้องมีการจัดการแนวทางในด้าน 1) การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งภายในและภายนอก 2) การตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ และ 4) การสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรภายนอก ผู้ผลิตเครื่องสำอางฯ ในขนาดย่อม ถึงแม้ไม่ใช่องค์กรขนาดใหญ่แต่สามารถตระหนักและมีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมได้ การปลูกฝังให้ภายในองค์กร พนักงาน และผู้บริหาร เจ้าของกิจการ ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้ธุรกิจเกิดความสำเร็จในด้านภาพลักษณ์และความพึงพอใจในการใช้บริการของลูกค้าได้ ส่วนในด้านการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสู่แนวทางความสำเร็จอย่างยั่งยืน ในผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางฯ ขนาดย่อม โดยธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจเอกชน เป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดี การมีคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบธุรกิจการปฏิบัติต่อพนักงาน ผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม รวมถึงการจัดทำและเปิดเผยข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับผู้ถือหุ้นและระหว่างผู้ถือหุ้นด้วยกันเอง ตลอดจนระบบการควบคุมภายในองค์กรและบทบาทของคณะกรรมการ ในด้านการสร้างเครือข่ายภายนอกองค์กร ด้วยเหตุผลในปัจจุบันอุตสาหกรรมผลิตเครื่องสำอางในประเทศไทย มีการสร้างการรวมกลุ่มเครือข่ายต่างๆ มากขึ้น ได้แก่ สมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางไทย สมาคมนักเคมีเครื่องสำอางไทย สมาคมการค้าคลัสเตอร์เครื่องสำอางไทย เป็นต้น และเห็นว่าผู้ผลิตเครื่องสำอางในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมนี้ หากมีการเข้าไปมีส่วนร่วมในเครือข่ายภายนอกองค์กรต่างๆ จะทำให้เกิดสัมพันธที่ดี เกิดการสร้างความสัมพันธ์กับพันธมิตรต่างๆ ได้มากขึ้น ทำให้ได้เปิดมุมมองที่กว้าง มองเห็นแนวทางในการบริหารงานต่อไป เพื่อให้เกิดการเติบโตที่ยั่งยืนขึ้น รวมทั้งเครือข่ายองค์กรภายนอกส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรขนาดย่อมของเราให้เติบโตขึ้นได้ รวมทั้งหากเกิดปัญหาใดๆ หรือต้องการความช่วยเหลือหรือสนับสนุน เครือข่ายองค์กรภายนอกนี้สามารถเข้ามาให้คำปรึกษา แนะนำ ในแนวทางต่างๆ ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Songsom (2020) เรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคมและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดสงขลา พบว่าผลการดำเนินงานวิสาหกิจได้รับอิทธิพลทางตรงจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด ด้วยขนาดอิทธิพล 0.65 รองลงมาคือการสร้างเครือข่ายทางสังคม ขนาดอิทธิพล 0.53 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ขณะเดียวกันการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวก

จากปัจจัยเครือข่ายทางสังคม ด้วยขนาดอิทธิพล 0.47 ดังนั้นผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ว่าการสร้างเครือข่ายสามารถส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากในบริบทผู้ผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM ขนาดย่อม จำเป็นต้องมีการร่วมมือกันระหว่างองค์การหลายกลุ่ม ตั้งแต่ต้นน้ำ ได้แก่ ผู้ผลิตวัตถุดิบเครื่องสำอาง หรือ ผู้นำเข้าวัตถุดิบ ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น กลางน้ำ ได้แก่ ผู้ผลิตเครื่องสำอางฯ ที่เป็นพันธมิตรร่วมกัน สมาคมคลัสเตอร์เครื่องสำอางต่างๆ สมาคมสปา สมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางสมุนไพร และภาครัฐ เช่น สำนักงานองค์การอาหารและยา เป็นต้น และปลายน้ำ ได้แก่ ลูกค้า (เจ้าของแบรนด์, เจ้าของกิจการเกี่ยวกับธุรกิจเครื่องสำอาง) ผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง ทั้งข้อมูลข่าวสาร และสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน แบ่งปันข้อมูล ความรู้ และกระจายฐานลูกค้า เพื่อความแข็งแกร่งและการเติบโตที่ยาวนาน

สรุป

แนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนของผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางดูแลผิวในรูปแบบ ODM สำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศไทย มีการจัดการโดยให้องค์การต้องดำเนินการนำปัจจัยความคล่องตัวขององค์การที่ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การ, การตอบสนอง, ความยืดหยุ่น, ความรวดเร็ว และสมรรถนะรวมทั้งนำปัจจัยส่วนประสมการตลาด ที่ประกอบด้วย รูปลักษณ์ทางกายภาพ, บุคลากร, ผลิตภาพ คุณภาพ, ผลิตภัณฑ์, กระบวนการ และการส่งเสริมการตลาด นำไปปฏิบัติใช้ในองค์การเพื่อให้องค์การเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน และนำ 5 องค์ประกอบของความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ การบริหารสัมพันธ์ภาพกับลูกค้า, การสร้างความแตกต่าง, การจัดการด้านนวัตกรรม, กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม และการเป็นผู้นำด้านต้นทุน มาปฏิบัติใช้ในองค์การร่วมด้วย เพื่อส่งผลให้เกิดรูปแบบความสำเร็จใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจของลูกค้า, ด้านการเติบโตขององค์การ, ด้านความจงรักภักดีของพนักงาน และด้านการมีชื่อเสียงมีตัวตน และจากนั้นองค์การต้องนำการจัดการ ได้แก่ การใช้หลักธรรมาภิบาล, การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม, การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และ การสร้างเครือข่ายนอกองค์การ มาปฏิบัติใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำองค์การไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ในภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร ควรดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การเกิดความคล่องตัว และ นำส่วนประสมทางการตลาดไปใช้เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและแนวทางสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.2 ในภาครัฐบาล สมาคม คลัสเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องสำอางไทย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการอบรมพื้นฐานเป็นแนวทางการจัดการความสำเร็จอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมผู้ผลิตเครื่องสำอางสำหรับเริ่มต้นและขนาดย่อมต่อไป

1.3 ในภาคการศึกษา สามารถนำงานวิจัยนี้ไปต่อยอดในงานวิจัย ในมิติอื่นๆ หรือ ผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางในกลุ่มประเภทสินค้าอื่น เช่น เครื่องสำอางกลุ่มตกแต่งผิว (Make up) เพื่อดูผลเปรียบเทียบกับกลุ่มเครื่องสำอางดูแลผิว (Skin Care) ได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความคล่องตัว ปัจจัยส่วนประสมการตลาด และปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยใช้การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างขนานควบคู่ไปกับในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เพื่อหาคำตอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของงานวิจัยที่เพิ่มขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาในเรื่องกลยุทธ์ของผู้ผลิตเครื่องสำอางในรูปแบบ OBM ที่สำเร็จ เพื่อการพัฒนาต่อยอดจากผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางในรูปแบบ ODM เป็นผู้ผลิตเครื่องสำอางภายใต้แบรนด์สินค้าตนเองที่ประสบความสำเร็จต่อไป

References

- Chaipunha, S. (2015). *The Structural Relationship Model of Knowledge Management to Learning Organization Organizational Agility and Competitive Advantage of Commercial Bank in Thailand*. (Doctoral Dissertation). Sripatum University. Bangkok.
- Department of Business Development. (2021). *DBD Datawarehouse*. Retrieve September 9, 2021, from <https://datawarehouse.dbd.go.th/searchBusinessObject>
- _____. (2022). *DBD Datawarehouse*. Retrieve January 11, 2022, from <https://datawarehouse.dbd.go.th/searchBusinessObject>
- L'OREAL Annual Report. (2020). *Cosmetics Market*. Retrieve July 6, 2021, from <https://www.loreal-finance.com/en/annual-report-2020/cosmetics-market-2-1-0/>
- Lalitsasivimol, W. (2016). The Structural Equation Model Human Capital Development Affecting the Competitive Advantage for Performance Success of Private Businesses in Songkhla Province. *MUT Journal of Business Administration*, 13(2), 79-99.
- Leenakitti, P. (2016). *The Development Guidelines for Sustainable Organization According to 2020 Strategy of CPF (Thailand) Co., Ltd.* (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Lotae, D. (2018). *The Service Marketing Mix Factors Affecting the Decision Making in Selecting the Mobile Internet Service Provider in Hatyai District, Songkhla Province*. (Master's Thesis). Hatyai University. Songkhla.
- Songsom, A. (2020). Creation of Social Network and Applying Sufficiency Economy Philosophy toward Balanced Scorecard of Small and Medium Enterprises in Songkhla Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 8(1), 206-213.
- Thadawirakit, N. (2020). Marketing Strategies Affecting the Competitive Advantage of Perfume Entrepreneurs in the Central Region. *Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU*, 7(3), 299-312.
- Thai Cosmetic Manufacturers Association. (2020) *Value Update - Trending Beauty Market Era (Must) Be Beautiful Under the Mask*. Retrieved May 22, 2021, from <http://thaicosmetic.org/index.php/tcmanews/news-from-media/68-2020-11-24-07-46->

The Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2020). *Annual Report 2019*. Retrieved December 4, 2020, from https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20201103152522.pdf

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา ของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)*

A Buddhism Dissemination Model Based on Buddhist Psychology of
Prof. Dr. Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto)

¹พระโสภณวชิราวที (อาทิตย์ อดุลเวที), สมโภชน์ เอี่ยมสุภาจิต,
สิริวัฒน์ ศรีเครื่องดง และ วิชชуда โขติฐิตีรตนา

¹Phrasophonvachiravathee (Arthit Aathavethee), Sompoch Imsupasit,
Siriwat Srikhruedong and Witchuda Titichoatrattana

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: arthit.son@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักการแนวทางการเผยแผ่พุทธศาสนาและองค์ประกอบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต 3) เพื่อศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต 4) เพื่อเสนอรูปแบบการเผยแผ่พุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และออกแบบการสังเกตวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา ด้วยวิธีวัดผลทัศนคติที่มีต่อการเผยแผ่ก่อนและหลังในการฟังเสร็จแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความรู้หลักพุทธธรรมพระไตรปิฎกให้แตกฉาน มีการฝึกปฏิบัติให้เห็นแจ้งในหลักธรรมที่ศึกษามา มีการวางแผนช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษยและสังคม และวิธีการทางพุทธจิตวิทยาการเผยแผ่ 4 ประการ 1) สันติสนา แจ่มแจ้ง 2) สมาทปนา จูงใจ 3) สมุตเตชนา แก่ล้าวกล้ำ 4) สัมปหังสนา ร่าเริง 2. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ปฏิบัติการเผยแผ่ อาศัยหลักธรรมที่เอื้อและสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) การหวังผลด้านสังคหะ ผลประโยชน์ต่อประชาชน และสิ่งแวดล้อม 3. ผลการของเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอน มีความศรัทธาพระพุทธศาสนา และนำไปปฏิบัติได้ในชีวิต 4. รูปแบบการเผยแผ่พุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิตเป็นไปตามโมเดลรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร.(ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

คำสำคัญ: รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พุทธจิตวิทยา; พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the concepts of Buddhism dissemination and the components of Buddhism dissemination by Prof. Dr. Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto); 2) to explore a model of the dissemination of Buddhism based on Buddhist psychology by Prof. Dr. Phra Brahmapundit; 3) to examine the consequences of Buddhism dissemination based on Buddhist psychology by Prof. Dr. Phra Brahmapundit; and 4) to propose the dissemination of Buddhism based on Buddhist psychology by Prof. Dr. Phra Brahmapundit. The study used a mixed-methods research that included qualitative and quantitative methods. Buddhist dissemination methods based on Buddhist psychology were observed using pre- and post-attitudes, and the data obtained were analyzed using a statistical package.

From the study, the following results were found: 1. The concepts for disseminating Buddhism based on the Buddhist psychology of Prof. Dr. Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto), include the following: the preparation of those who disseminate Buddhism, a comprehensive knowledge of the Buddhadhamma and the Tipitaka, a commitment to practice in order to enlighten what one has studied, and a plan to help other people and society. The Buddhist psychology for dissemination consists of four components, which are (1) *Sandassanā*, referring to elucidation and verification in the Dhamma, (2) *Samādapana*, referring to inspiration for faith-building, (3) *Samuttejana*, referring to filling with enthusiasm to practice, and (4) *Sampahamsanā*, referring to filling with delight and joy. 2. A model for the dissemination of Buddhism by Prof. Dr. Phra Brahmapundit includes the following steps: 1) Step 1 refers to the preparation of those who disseminate Buddhism; 2) Step 2 refers to the implementation of dissemination with the aim of learning management and in compliance with psychological principles; and 3) Step 3 refers to expecting *Saṅgahadhura* results that are intended to benefit people and the environment. 3. The consequences of Buddhism dissemination showed that the audiences who listened to the dissemination of Buddhism have more knowledge and understanding of the Buddha's teachings, and have put these teachings into practice in their daily lives. 4. A Buddhism dissemination model based on Buddhist psychology of Prof. Dr. Phra Brahmapundit is according to a Buddhism dissemination model of Prof. Dr. Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto).

Keywords: A Buddhism Dissemination Model; Buddhist Psychology; Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto)

บทนำ

จากพุทธพจน์ตอนหนึ่งที่ว่า “จรรถ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ, เทเสถ ฌมมํ อาทิกุลยาณํ มชฺฌกกุลยาณํ ปรีโยสานกุลยาณํ, สาทถํ สพฺพญฺชนํ เภวล ปรีปฺญณํ ปรีสุทฺธํ พรหฺมจริยํ ปกาเสถ. (Thai Tripitakas: 4/32/39) ซึ่งแปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย

จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งปวง ชะรอยบริสุทธบริบูรณ์” (Thai Tripitakas: 4/32/40) พระพุทธพจน์นี้เป็นกฎแห่งทองสำคัญในการเปิดประตูสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้ง 4 พระพุทธประสงค์มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก พระพุทธศาสนาที่แผ่ขยายวงกว้างขึ้นเพราะมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ในเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทั่วทุกทิศ ท้าวชมพูทวีปทรงหว่านพืชคือธรรมะให้เจริญตลอดระยะเวลา 45 พรรษา (Phramaha Bodhiwongsajarn, 2020)

ปัจจุบันนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อพระสงฆ์ เพราะผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแสดงให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติ และสามารถนำหลักพุทธธรรมที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการเผยแผ่นั้น ต้องยึดหลักพุทธวิธีในการสอน 4 ประการ (Thai Tripitakas: 92/198/161) ดังนี้ 1. สันถัสสนา ได้แก่ การชี้แจงเรื่องที่สอนให้เห็นชัด แยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนผู้ฟังเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง 2. สมาทปนา ได้แก่ การจงใจให้น้อมนำเอาไปปฏิบัติเป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่ต้องฝึกฝนจนยอมรับนำไปปฏิบัติให้เกิดศรัทธา จงใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ 3. สมุตเตชนา ได้แก่ การสร้างความอาหาญแก่กล้าปลุกเร้าจิตใจให้กระตือรือร้นเกิดอุตสาหะให้บรรลุเป้าหมายเมื่อลงมือปฏิบัติก็สามารถทำได้ปฏิบัติได้ เราใจให้อาหาญแก่กล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ 4. สัมปหังสนา ได้แก่ การปลุกปลอบใจให้สดชื่นร่าเริงบำรุงจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบานเห็นคุณประโยชน์ในการปฏิบัติทำให้มีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจในธรรมปลุกปลอบใจผู้ที่มีความทุกข์สิ้นหวังให้คลายทุกข์เกิดความหวังในชีวิตไม่ท้อแท้

พุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า 4 ประการนั้นเป็นหลักการทางพุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) หากนำองค์ความรู้ทางจิตวิทยาซึ่งเป็นศาสตร์ตะวันตกกับหลัก พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสตร์ตะวันออก เพื่อปรับใช้ในการพัฒนาความดีงามและความสุขทางจิตใจมากยิ่งขึ้นก็ยิ่งทำให้เหมาะสมกับกาลสมัยนี้ยิ่ง และประเทศไทยมีพระนักเผยแผ่มากมายที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และทรงรู้ทรงภูมิทรงธรรมที่ควรศึกษาและทำการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง แต่ว่างานวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการที่ศึกษารูปแบบแนวคิดวิธีการ องค์ประกอบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) เพราะเป็นพระมหาเถระทรงภูมิรู้ ภูมิธรรมเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการและพระศาสนา มีผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบัน มีผลงานวรรณกรรม 106 ชิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษ ตั้งแต่ พ.ศ. 2532-2565 มีผลงานการเผยแผ่ และมีผู้ติดตามการเผยแผ่ในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 50,000-100,000 คน เพราะมีรูปแบบการเผยแผ่ที่ชัดเจน ประกอบด้วย 3 ประการ 1) คันถุระ มีความรู้ความสามารถแตกฉานด้านพุทธธรรม 2) วิปัสสนาธุระ ชี้ทางออกบอกทางนำตนเป็นตัวอย่างทำให้อยู่ให้เห็นเย็นให้สัมผัส และ 3) สังคหุระ มีจิตเป็นกุศลธรรมเพื่อความของคนหมู่มาก ทั้งนี้ ยังได้ประกาศนโยบายขยายการเผยแผ่ให้มีกระแสกว้างไกลยิ่งขึ้นส่งเสริมเทศนาธรรมที่ถูกต้องตามหลักวิธี โดยกำหนดนโยบายการเผยแผ่ของสำนักวัดประยุรวงศาวาสเป็น 5 ประการ คือ 1. ตกปลานอกบ้าน 2. ประสานสิบทิศ 3. ผูกมิตรทั่วหล้า 4. บริหารปัญญา 5. สาลิกাপ้อนเหยื่อ (Phra Dhammakosajarn, 2008)

พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยมุ่งหวังประโยชน์และความสุขของมหาชนตามวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก่อให้เกิดประโยชน์สุข 3 ประการ (Thai Tripitakas: 30/673/333) 1) ติฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบัน ทำให้คนมีความสุขในปัจจุบัน 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์ในเบื้องหน้า คือความสุขจิตใจมั่นคงในชีวิต 3) ปรมัตถ-

ประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์อย่างสูงสุด คือเป้าหมายของชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาหรือมรรค ผล นิพพาน ซึ่งสามารถสัมผัสได้ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

นอกจากนี้พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังเป็นพระนักบริหาร พระนักเทศน์ พระนักสอน พระนักบรรยาย พระนักวิชาการ มีคุณลักษณะด้านสัมมาปฏิบัติปฏิบัติปฏิบัติที่พร้อมไปด้วย ศีลาจารวัตรที่งดงาม มีเอกลักษณ์ในการเทศน์การสอนดั่งลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ เป็นเทศนาวิธีที่โดดเด่น เป็นที่ชื่นชอบของประชาชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน คือใช้ถ้อยคำสำนวนชวนฟังพร้อมด้วยข้อคิดสะกิดใจ มีสัมผัสนอกสัมผัสในเรียงถ้อยความลื่นไหลไปตามลำดับ มีความไพเราะในเบื้องต้น อาทิกลยาณัง ไพเราะท่ามกลาง มัชฌิมกลยาณัง แลไพเราะในที่สุด ปริโยสานกลยาณัง มีคำสัมผัสที่คล้องจอง กล่าวคือมีลีลาสววย รวยสาระ ธรรมะดี ชี้อัลกัธรรม นานิทาน ฟังง่าย สบายหู ผู้รู้เข้าใจ ใจความกระชับ มีสัมผัสนอกสัมผัสใน (Phra Theppatiphankawee, 2010)

ด้วยวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์ของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ทำให้เป็นที่ยอมรับและเข้าใจของผู้ฟังเพราะยึดรูปแบบตามพุทธวิธีในการแสดงธรรมมีการจูงใจแจ่มแจ้งเข้าถึงหลักธรรมโดยง่าย และมุ่งหวังประโยชน์ต่อผู้ฟังอันเป็นปรารถนาประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และเป็นการเทศน์ที่ไม่ทำให้พระพุทธรูปของพระพุทธเจ้าผิดเพี้ยน ประยุกต์เข้ากับกาลสมัยไม่มุ่งเน้นผลประโยชน์ลาภสักการะให้เกิดขึ้น แก่น จากความเป็นมาของประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแรงบันดาลใจในการศึกษาแนวทางและรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อเผยแพร่แบบอย่างของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่งดงามในแก่พุทธบริษัทสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมั่นคงตลอดไป ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นั้นจะเป็นรูปแบบและวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดีสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและองค์ประกอบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
3. เพื่อศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
4. เพื่อเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบการวิจัยเชิงสืบย้อน (Ex post facto Research) การศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนและการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักการแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและองค์ประกอบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

วิธีการที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาหลักธรรมและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก อรรถกถาต่างๆ แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานวิจัย บทความ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาผลงานวรรณกรรมของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

วิธีการที่ 2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร.(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 1) เกี่ยวกับการใช้เนื้อหาหลักพุทธธรรมอะไรในการสอน 2) วิธีการอย่างไรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากข้อ 1 และข้อ 2 มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และองค์ประกอบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) คือคัมภีร์ธรรมะ วิปัสสนาธรรมะ สังคหะธรรมะ ด้วยหลักการเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีการดำเนินการ 2 วิธีการ ดังนี้

วิธีการ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ตามแนวพุทธจิตวิทยา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ หนังสือ เอกสาร ผลงานที่เป็นวรรณกรรมของพระพรหมบัณฑิต, ศ. ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จำนวน 30 เล่ม แบ่งเป็นช่วงระยะเวลาเป็น 3 ทศวรรษ คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 – 2541 จำนวน 10 เล่ม ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 – 2552 จำนวน 10 เล่ม ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 - 2564 จำนวน 10 เล่ม โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 1.1 เป็นหนังสือ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2532 - 2564
- 1.2 เป็นงานด้านการเทศน์การสอนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและทั่วไป ซึ่งได้นำมาเสนอจัดพิมพ์เป็นหนังสือ เอกสารที่มีคุณค่า
- 1.3 เป็นหนังสือ เอกสารที่ถูกตีพิมพ์ทั่วไป แต่เน้นเนื้อหาด้านการเผยแผ่หรือการสอนทั่วไป
- 1.4 เป็นหนังสือ เอกสารที่มีเนื้อหาไม่ซับซ้อนกันมากเกินไป อ่านง่าย เหมาะกับประชาชนทั่วไป

2. การรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัย Coding เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากหนังสือ 30 เล่ม เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยทำการสืบค้นความหมายหรือความเหมือนที่คล้ายคลึงด้วยการหาคำหรือประโยคที่แสดงถึงกลุ่มคำด้านคัมภีร์ธรรมะ วิปัสสนาธรรมะ และสังคหะธรรมะอย่างครอบคลุม

2.2 ผู้วิจัยนำชุดกลุ่มคำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อดูความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา และความเป็นไปได้ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยหาจากดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC ได้ค่าเฉลี่ย 0.80 ด้านคัมภีร์ธรรมะ ด้านวิปัสสนาธรรมะ และด้านสังคหะธรรมะ ด้านละ 300 คำ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเครื่องมือตรวจสอบคำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมความหมายของกลุ่มคำทั้ง 3 คำ คือ คัมภีร์ธรรมะ วิปัสสนาธรรมะ และสังคหะธรรมะ แล้วนำมาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติ รวมถึงองค์ประกอบของกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จากหนังสือ 30 เล่ม โดยใช้โปรแกรม Kofax Power PDF ในการค้นหาคำที่มีอยู่ในหนังสือทั้ง 30 เล่ม ระยะเวลาเป็น 3 ทศวรรษ ทศวรรษละ 10 เล่ม

3.2 ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือตรวจสอบค่าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยกลุ่มคำของทั้ง 3 คำ อีกหนึ่งขั้นตอน โดยการค้นหาด้วยพารากราฟ ซึ่งเนื้อหาแต่ละพารากราฟ (Paragraph) จะมีคำเหล่านั้นปรากฏอยู่ ซึ่งสอดคล้องจะสะท้อนไปถึงแนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของทั้ง 3 ด้านเพื่อให้ทราบถึงความละเอียดหรือสถิติที่ชัดเจน และสามารถยืนยันได้ด้วยสถิติอันเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ เป็นการแปลผลข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วิธีการที่ 2 รูปแบบการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิตตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผู้วิจัยศึกษารูปแบบวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) โดยการสังเกตพฤติกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหนังสือ เอกสาร ผลงานที่เป็นวรรณกรรมของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) ที่ท่านได้เขียนไว้ในระยะเวลาที่ท่านทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลา 38 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2564 จำนวน 15 เล่ม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 เล่ม พบว่า หนังสือ เอกสาร มีขั้นตอนและวิธีการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี 3 ประการ 1) อุเทศ คือการเริ่มต้นอารัมภบท 2) นิเทศ คือการเดินเนื้อหาเข้าหลักธรรม 3) ปฎินิเทศ คือการสรุปเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) ในเรื่องวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านเพื่อตรวจสอบว่าในการวิเคราะห์จากข้อมูลและจากการเผยแผ่นั้นว่า มีความสอดคล้อง ตรงกัน และชัดเจน เพื่อยืนยันในการตรวจสอบและพัฒนาสังเกตพฤติกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) แล้วผู้วิจัยก็พบว่า แนวความคิดแต่ละอย่างในหนังสือเอกสารและการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกันตรงกัน

ขั้นที่ 3 หลังจากที่ได้สัมภาษณ์และได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือ เอกสาร ผู้วิจัยก็นำหลักการนี้มาสร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) ทำเป็นกระบวนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ การเรียนรู้ตามพุทธจิตวิทยา เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ สภาพบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่มีความพร้อม สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ใช้สื่อที่น่าสนใจ ขวนติดตาม

2. ขั้นสอน นำเสนอสาระสำคัญ กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดที่หลากหลาย มุ่งให้เกิดการรวบรวมข้อมูลให้คิดและตัดสินใจในทางที่ถูกต้องเหมาะสมสร้างแรงศรัทธาในหลักธรรมคำ

3. ขั้นสรุป สรุปสาระสำคัญนำเสนอประเด็นที่มีความเป็นไปได้นั้นให้นำไปปฏิบัติ ปรับปรุงแก้ไข

การสังเกตชุดนี้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) ซึ่งก็พบว่า จากค่าคำนวณ IOC อยู่ที่ 1.8 และผู้ทรงก็เห็นด้วยแบบสังเกตตรงกับความต้องการและเป้าหมาย

ผู้วิจัยก็ให้ผู้ช่วยวิจัยทำการฝึกสังเกตให้ลองฝึกทำไปพร้อมๆ กัน แนะนำขั้นตอนในการสังเกตการณ์หรือประเมินรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนารูปอื่น ๆ จำนวน 10 ครั้ง จนผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันถึง 90 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือเป็นความเที่ยงตรงในการสังเกต (Reliability) ทำให้รู้ว่าผู้ฝึกสังเกตมีความเที่ยงตรงและมีความน่าเชื่อถือสูงตามค่าของ IOI มีความเที่ยงตรงภายใน มีค่าไม่ต่ำกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ หรือมีความตรงกันถึง 3 ครั้งด้วยกัน ผู้วิจัยจึงยุติการพัฒนาแบบสังเกต เพราะผู้ช่วยวิจัยมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือได้ และมีความพร้อมในการนำไปใช้กับพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) ในสถานการณ์จริง

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มาที่วัดในวันพระหรือร่วมงานที่ทางวัดจัดขึ้นประจำ จำนวนประชากร 2,500 คน ระยะเวลา 3 เดือน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรจำนวน = 359 คน โดยการทำแบบวัดโดยการขอความร่วมมือกับประชาชนที่ติดตามการฟังธรรมและอ่านผลงานพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นประจำ ด้วยวิธีการดำเนินการทดลองโดยใช้สูตร ของ Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบด้วยการสร้างเครื่องมือเป็นแบบวัดผลการเผยแผ่พระพรหมบัณฑิต โดยที่เอาผลการสังเคราะห์จากเอกสารมาวิเคราะห์กับการฟังธรรมของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operative definition) เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อคำถาม มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) ความคิดเห็นหรือการแสดงความรู้สึกต่อความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน 2) ความรู้สึกศรัทธาในพุทธศาสนา 3) การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จากกลุ่มประชากร 359 คน โดยใช้วิธีวัดผลหรือทดสอบที่มีต่อการเผยแผ่พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ก่อนและหลังในการฟัง เสร็จแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป จัดกรอบความคิดและสร้าง Model จากการศึกษาแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ดังนี้ 1) วิเคราะห์ค่าสถิติขั้นพื้นฐานใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) วิเคราะห์ความเป็นเอกพันธ์กันของ 2 แบบทดสอบก่อนและหลัง (Homogeneity) โดยใช้ค่า F-test 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนแบบวัดผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยค่า t-dependence 4) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคะแนนก่อนและหลังการทดลองในแต่ละกลุ่มตัวอย่างและประเมินผลเปรียบเทียบค่าคะแนนความต่างก่อนและหลังการทดลอง (gain score) ระหว่างการตอบแบบเครื่องวัดผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้วยค่า t-dependence (gain score)

ขั้นตอนที่ 4 เสนอรูปแบบการเผยแผ่พุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต

ผู้วิจัยสรุปรูปแบบการเผยแผ่พุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จนได้รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 วิธีการ **วิธีการที่ 1** การเตรียมความพร้อมของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา 3 ประการ **วิธีการที่ 2** ปฏิบัติการเผยแผ่ ที่อาศัยหลักพระอภิธรรมที่เอื้อและสอดคล้องกับหลักจิตวิทยา และหลักการจัดการเรียนรู้ และ**วิธีการที่ 3** การหวังผลด้านสังคหะระ ผลประโยชน์ต่อประชาชน และผลประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นการวิจัยที่เป็นการถอดบทเรียน ถอดความรู้ ถอดปัญญา ตามแนววิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ตามองค์ความรู้ใหม่และข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์จากการศึกษาหลักการแนวความคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและองค์ประกอบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พบว่า

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ระหว่าง พ.ศ. 2532 – พ.ศ. 2564 จากหนังสือ 106 เล่ม เลือกใช้เพียง 30 เล่ม แบ่งเป็นช่วงระยะเวลาเป็น 3 ช่วงทศวรรษ คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 – 2541 จำนวน 10 เล่ม ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 – 2552 จำนวน 10 เล่ม ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 – 2564 จำนวน 10 เล่ม

ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบข้อมูลของคำที่หาเจอในแต่ละหมวด ตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่า ผลจากการจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 450,001 คำ ในหนังสือ 30 เล่ม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน แต่ละด้านมีคำค้นหาจำนวน 300 คำ ผลพบว่า ด้านคันถธุระ (ปริยัติ) พบ 12,045 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.68 % ด้านวิปัสสนาธุระ (ปฏิบัติ) พบ 10,853 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.41 % และหมวดสังคหธุระ (ปฏิบัติ) พบ 6,830 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.52 %

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงแสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของ Paragraph ที่ปรากฏในช่วงปี พ.ศ. 2532 – 2541 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงแสดงค่าเฉลี่ยของ Paragraph ที่ปรากฏในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2532 – 2541 สัดส่วนของคันถธุระ ใน Paragraph 40.71 % วิปัสสนาธุระ 23.43 % สังคหธุระ 10.46 % และคำสอนอื่นๆ 25.39 %

2. สรุปผลการวิเคราะห์จากศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พบว่า

ค่าเฉลี่ยร้อยละของรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้วิธีการเผยแผ่ ตามลำดับคือ ขั้นตอนที่ 1) อุเทศ ตอนต้น (อารัมภบท) ขั้นตอนที่ 2) นิเทศ ตอนกลาง (ขยายจำแนกเนื้อหา ก่อให้เกิดศรัทธา สู่การปฏิบัติ) ขั้นตอนที่ 3) ปฏิบัติ ตอนท้าย (สรุปนำไปสู่การปฏิบัติ) โดยภาพรวมขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ได้ค่าเฉลี่ย 90-100 และทุกๆ ขั้นตอน ภาพรวมคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจนทุกด้านและทุกขั้นตอน

3. สรุปผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้วิจัยได้ออกแบบวัดเพื่อสอบถาม จำนวน 359 คน ที่ได้รับฟังพระธรรมเทศนา พบว่า

1) ข้อมูลทั่วไป กลุ่มผู้ติดตามผลงานการเผยแผ่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน (ร้อยละ 65.2) และเพศชาย จำนวน 125 คน (ร้อยละ 34.8) อายุส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้ติดตามผลงานการเผยแผ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 104 คน (ร้อยละ 29.0) กลุ่มผู้ติดตามผลงานการเผยแผ่ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 228 คน (ร้อยละ 63.5) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 166 คน (ร้อยละ 46.2) สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 126 คน (ร้อยละ 25.1) และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 67 คน (ร้อยละ 18.7) และกลุ่มผู้ติดตามผลงานการเผยแผ่ส่วนใหญ่มีความถี่ในการรับฟังธรรมอยู่ที่ 1 – 5 ครั้ง จำนวน 182 คน (ร้อยละ 50.7)

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		กลุ่มผู้ติดตามผลงานการเผยแพร่	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	125	34.8
	หญิง	234	65.2
	อื่นๆ	-	-
	รวม	359	100.0
อายุ	20-30 ปี	52	14.5
	31-40 ปี	102	28.4
	41-50 ปี	104	29.0
	51-60 ปี	78	21.7
	61 ปีขึ้นไป	23	6.4
	รวม	359	100.0
สถานภาพ	โสด	228	63.5
	แต่งงาน	103	28.7
	หม้าย	10	2.8
	หย่าร้าง	18	5.0
	รวม	359	100.0
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	67	18.7
	ปริญญาตรี	166	46.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	126	35.1
	รวม	359	100.0
ความถี่การรับฟังธรรม	1-5	182	50.7
	6-10	99	27.6
	11-15	18	5.0
	16-20	25	7.0
	20 ขึ้นไป	35	9.7
	รวม	359	100.0

2) ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผลการของเปรียบเทียบข้อมูลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยา ก่อนและหลังของกลุ่มฟังเทศนา (N = 359) ใช้สถิติ One-Sample Test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยา ก่อนและหลังของกลุ่มผู้ฟังเทศนา (N = 359) พบว่า ความเปลี่ยนแปลงด้านที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .89 S.D. เท่ากับ .90 ด้านที่ 2 ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .88 S.D. เท่ากับ .94 ด้านที่ 3 การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .82 S.D. เท่ากับ .91 โดยภาพรวมของความเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .86 S.D. เท่ากับ .92 ดังตารางนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการของเปรียบเทียบข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยา ก่อนและหลังของกลุ่มฟังเทศนา

ประเด็นการเปรียบเทียบ	ก่อน		หลัง		ความเปลี่ยนแปลง	
	การฟังเทศนา		การฟังเทศนา			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านที่ 1						
ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน	3.88	.90	4.77	.44	.89	.90
ด้านที่ 2						
ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	3.83	.94	4.71	.49	.88	.94
ด้านที่ 3						
การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	3.93	.90	4.75	.47	.82	.91
รวมทั้ง 3 ด้าน	3.88	.91	4.74	.47	.86	.92

3) ผลการทดสอบค่าคะแนนการเปลี่ยนแปลงของผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต หลังฟังเทศนาของ พบว่า z ด้านที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน ก่อนและหลังการฟังเทศนา เท่ากับ 18.72 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ด้านที่ 2 ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการฟังเทศนา เท่ากับ 18.75 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านที่ 3 การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก่อนและหลังการฟังเทศนา การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เท่ากับ 16.90 แสดงว่าผู้ฟังมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบค่าคะแนนการเปลี่ยนแปลงของผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

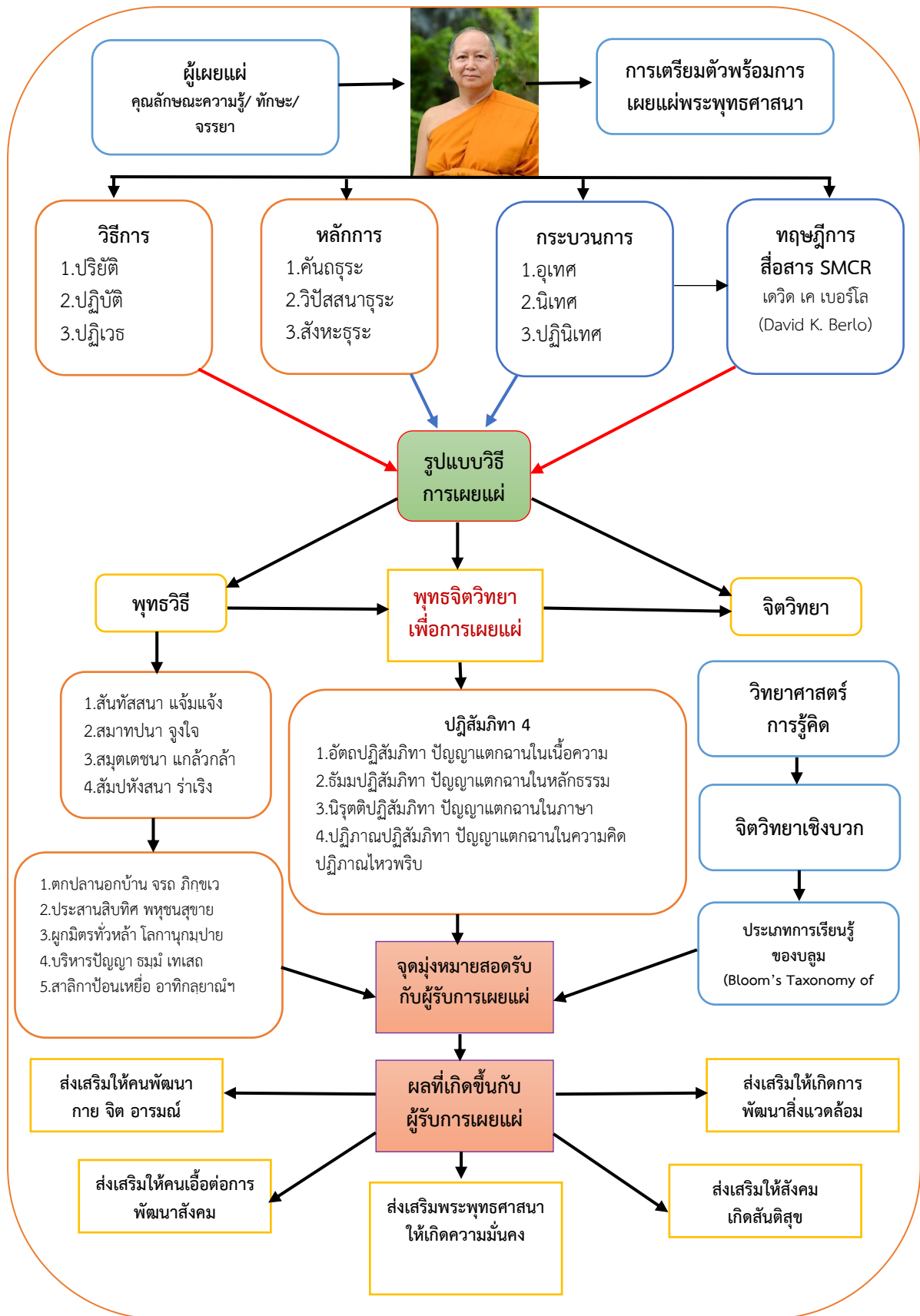
ประเด็นการเปรียบเทียบ	ความเปลี่ยนแปลง		Z-Score
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน	.98	.90	18.72**
ด้านที่ 2 ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	.88	.94	18.75**
ด้านที่ 3 การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	.82	.91	16.90**
รวมทั้ง 3 ด้าน	.86	.92	18.12**

องค์ความรู้ใหม่

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่เป็นอนุสาสนี-ปาฏิหาริย์อย่างแท้จริงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักพุทธจิตวิทยาด้วยประกอบ 3 ประการ คือ

1. คັນถุระ (ปริยัติ) มีความรู้ด้านปริยัติไม่ว่าจะเป็นพระธรรม พระวินัย พระอภิธรรม พระพรหมบัณฑิตใช้เป็นหลักการที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ทิ้งหลักวิชาการที่เป็นหัวใจพระศาสนา
2. วิปัสสนาธุระ (ปฏิบัติ) นอกจากวิธีการเผยแผ่ตามหลักพุทธธรรมแล้ว พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังเป็นผู้ปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาสอนตนเอง ฝึกตนเอง ก่อนที่จะสอนคนอื่น คำสอนล้วนเป็นไปในทางดับทุกข์แก้ไขปัญหามองชีวิตเพื่อความสุขที่ยั่งยืน
3. สังคหธุระ (ปฏิเวธ) เป็นการนำองค์ประกอบทั้ง 2 ที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อทำหน้าที่บทบาทของแต่ละคนอย่างมีความสุข ดำเนินชีวิตให้ประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติพระศาสนา

Picture 1: A Buddhism Dissemination Model Based on Buddhist Psychology of Prof. Dr. Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ตามผลการจากวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พบว่า พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการยึดหลักธรรม 3 ประการ คือ คันถะธรรมา ได้แก่ ธรรมาในการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธธรรม (ปริยัติ) วิปัสสนาธรรมา ได้แก่ ธรรมาในการประพฤติเพื่อรู้แจ้งเห็นจริงในวิภูษะสังสาร (ปฏิบัติ) และสังคหะธรรมา คือการทำหน้าที่เพื่อสังคมประเทศพระศาสนา ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า คันถะธรรมาเป็นจุดเด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยที่พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้วยความเป็นวิชาการเป็นเปรียญเอก 9 ประโยค ขณะเป็นสามเณร จบพุทธศาสตรบัณฑิตด้วยเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จบปริญญาเอกที่เมืองนอกด้านภาษาก็ชำนาญด้านบริหารก็โดดเด่น เคยทำหน้าที่บริหารการศึกษาสงฆ์ในตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นระยะเวลา 20 กว่าปี และประธานอนุกรรมการบรรณาธิการจัดทำพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แปลวิมุตติมรรคและปัจจุบันนี้ยังเป็นประธานอนุกรรมการจัดทำแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาอังกฤษ ฉบับสยามรัฐในนามรัฐบาลไทย นับว่าเป็นจุดเด่นด้านคันถะธรรมาหรือรอบรู้ด้านปริยัติเป็นพหุสูตร นอกนี้พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังพัฒนาด้านตัวเองด้วยภาวนา 4 คือ 1) การพัฒนาทางกาย (กายภาวนา) เป็นการพัฒนากายพร้อมกับสิ่งแวดล้อมทั้งวัตถุและคน 2) การพัฒนาสังคม (ศีลภาวนา) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นมิตรกับคนอื่นปรารถนาโดยมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมด้านการศึกษาที่ดีในโลกนี้ 3) การพัฒนาจิต (จิตตภาวนา) เป็นการพัฒนาสภาวะทางจิตมีพรหมวิหารธรรมในการทำงานเสมอ และ 4) การพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) เป็นการพัฒนาความรู้รอบทันโลกทันสถานการณ์ นับว่าเป็นจุดเด่นด้านคันถะธรรมาเป็นอย่างยิ่ง (Nakor, 2019)

ในทศวรรษระหว่าง 2553-2564 ผลวิจัยยังพบว่าพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สังคหะธรรมา มีแนวโน้มสูงนอกจากงานด้านวิชาการแล้วพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังทำหน้าที่เพื่อคนส่วนมากหรือการพัฒนาการศึกษาผลิตบุคลากรทางการศึกษา และยังเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณทั้ง 6 ชุมชนจาก 3 ศาสนา 4 ความเชื่อ ย่านกุฎิชุมชนแห่งนี้จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ ความตอนหนึ่งพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า “พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องการทำประโยชน์ ที่เรียกว่า โลภตถจริยา ซึ่งการทำประโยชน์แก่ญาติ การทำประโยชน์แก่โลกนั้นเราไม่เลือกศาสนา การเข้าถึงแก่นของศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม จะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนา “สิ่งใดขาดก็ต้องเติมให้เต็ม เมื่อเติมให้เต็มแล้วก็จะเกิดความเพียงพอ เมื่อเพียงพอแล้วก็ต้องแบ่งปัน และเมื่อแบ่งปันก็ต้องแบ่งปันอย่างเป็นธรรม สังคมจึงจะมีความสุขและก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน” (Phra Brahmadvandit (Prayoon Dhammacitto), 2022). คุณค่าของการเผยแผ่สามารถแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านคุณธรรม คุณค่าด้านสังคม คุณค่าด้านสติปัญญา คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต และคุณค่าด้านการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา คุณค่าด้านการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญ (Phramaha Phayak Kongphan, 2019)

ข้อที่ 2 พบว่า ผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พบว่า พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ซึ่งเป็นแหล่งอบรมด้านวิชาการเทศนาโดยตรง ทำหน้าที่ผลิตบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา (พระนักเทศน์เข้าพรรษา 28 รุ่น พระนักเทศน์ทุนเล่าเรียนหลวง 3 รุ่น และหลักสูตรประกาศนียบัตรเทศนา ป.ทศ. 7 รุ่น) ด้วยเหตุนี้รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธ

จิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จึงเป็นรู้จักและยอมรับในวงการเผยแผ่ และปัจจุบันนี้ยังเป็นประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ที่ว่า “การเผยแผ่พุทธธรรมของวัดประยุรวงศาวาสและของคณะสงฆ์วัดนี้ มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การเผยแผ่แบบประเพณี การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สถานที่ บรรยากาศ โอกาสและสถานการณ์ที่จะไปเผยแผ่พุทธธรรมและการเผยแผ่แบบที่จัดเป็นคณะ ได้รับการยกย่องว่าเป็นสำนักการเผยแผ่ลือลือลือลือลือลือลือ” ทั้งนี้พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังประกาศศาสนบายประจำวัดซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมที่สำคัญ มี 5 ข้อ ครั้งที่ 1 ได้แก่ 1) การตกลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานเชิงรุก 2) ประสานสิบทิศ หมายถึง การสร้างเครือข่าย 3) ผูกมิตรทั่วหล้า หมายถึง การประสานสามัคคี 4) บริหารปัญญา หมายถึง การพัฒนาศักยภาพเองอยู่เสมอ 5) สาลิกาป้อนเหยื่อ หมายถึง การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน และศาสนบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งที่ 2 ที่พระพรหมบัณฑิตได้ประกาศ ได้แก่ 1) ผู้ฟังเป็นศูนย์กลาง คือนั่นกลุ่มผู้ฟังเป็นหมายหลักแยกแยะกลุ่มทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ 2) ยึดแนวทางพุทธเทศนา คือ แจ่มแจ้งชัดเจน จูงใจ แก่ลือลือลือ ร่าเริง 3) แทรกนิทานสาธกยกภาสิต คือ มีตัวอย่าง กรณีศึกษา 4) ใช้ภาษาไพเราะงดงาม คือดำนานสาลิกาป้อนเหยื่อของวัดประยุรวงศาวาส 5) อ้างถึงคำคมของนักปราชญ์ศาสนา คือยึดหลักพุทธธรรมเป็นแนวทาง

ข้อที่ 3 พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เข้าใจง่ายสะดวกแก่การปฏิบัตินำไปปฏิบัติ และเป็นธรรมะที่สามารถอ้างอิงหรือเชื่อถือได้ที่พระพรหมบัณฑิตมีวุฒิภาวะการศึกษาสูงทุกด้านจนเป็นยอมรับของคนทั่วไปได้ อีกทั้งท่านมีบุคลิกภาพที่น่าเคารพนับถือมีความยิ้มแย้มแจ่มใส เพราะมีเป้าหมายสูงสุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ 3 ประการคือ

- 1) ทิฐฐัมมิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึงความสุขทางกาย ความสุขทางใจ และความสำเร็จในชีวิตครอบครัวและการทำงาน
- 2) สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า หมายถึงวางแผนอนาคตการทำประโยชน์ต่อประเทศชาติ บ้านเมือง ศาสนาและสังคมเพื่ออนาคตที่ดีของชนรุ่นต่อไป
- 3) ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่ง หมายถึงประโยชน์ตนเองและประโยชน์สังคมอยู่ร่วมกันเป็นสุข คือสุขทั้งกายและสุขทั้งใจ

สรุป

พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) หล่อหลอมตนเองด้านคันถธุระ วิปัสสนาธุระ และสังคหธุระ จากการศึกษาผลงานและประวัติแนวทางการดำเนินชีวิตประกอบการศึกษาเรื่องบาทหน้าที่การทำงาน ทำให้ได้ข้อคิดและแนวทางที่เป็นแบบอย่างต่อมวลมนุษย์ที่จะพัฒนาด้านตนเองอย่างมีเป้าหมายพื้นชีวิตของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนศึกษามุ่งมั่นในการศึกษาได้ด้วยความรู้ทางพระพุทธศาสนาแล้วนำความรู้มาพัฒนาชีวิตพัฒนาคนสังคมโดยรวม คือ 1) พระพุทธศาสนาแบบวิชาการ เน้นคันถธุระประเภทจดจำนำหลักพระไตรปิฎก 2) พระพุทธศาสนาแบบประสพการณ์ เน้นวิปัสสนาธุระ และ 3) พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เน้นการบริการสังคมเรียกว่าสังคหธุระ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธรรมจิตโต) หลังการหลังทดสอบแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างศาสนทายาท บุคลากรทางด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อยกระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความสมบูรณ์ตามหลักพุทธธรรม

1.2 ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในและต่างประเทศ ให้มีคุณสมบัติของการเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1.3 ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้พัฒนาทักษะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการนำเสนอรูปแบบใหม่ที่เป็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

1.4 ควรนำรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีความสมบูรณ์ตามหลักพุทธธรรม

1.5 ควรมีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ

1.6 ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทบทวนหรือศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาทั้งในและต่างประเทศที่หลากหลายรูปแบบ

2.2 ควรมีการวัดผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเหมาะสมกับงานวิจัย เพื่อพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ท่านอื่น เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาต่อไป

References

- Buddhism Dissemination Center of Wat Prayurawongsawas. (2006). *Academic Sermon*. Bangkok: 3 Lada Limited Partnership.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Nakor, C. (2019). *A Study of the Self-development Model towards Success Based on the Buddhist Psychology of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto)*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

- Phra Brahmadrupundit (Prayoon Dhammacitto). (2022). Professor Doctor. *Interview*. October 10.
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2015). *61 Chapters of Dhammadesanā*. Bangkok: 3 Lada Limited Partnership.
- Phra Dhammakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2008). *Method Salika Deshana of Preaching*. Nonthaburi: Chen Printing Limited Partnership.
- Phra maha Bodhiwongsajarn (Thongdee Suratecho). (2020). *Desāna (Sermon) Methods*. (4th ed.). Bangkok: Phanyamit Printing Company Limited.
- Phra maha Phayak Kongphan. (2019). *The Propagation of Buddhism Model of Evangelist to Be in Line with Thai Society*. (Doctoral Dissertation). Burapha University. Chonburi.
- Phra Theppatiphankawee (Boonma Āgompunhño). (2010). *Preaching Monks in Honor of the 84th Birthday of His Majesty the King*. Bangkok: 3 Lada Limited Partnership.
- Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto). (2021). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Sahadhammika Company Limited.

อิทธิพลของการรับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซื้ออาหาร ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19*

The Influence of Online Restaurant Reviews that Affect the Decision to Buy Food under the COVID-19 Crisis

¹เอนก ศรีฟ้า, จอมขวัญ สุวรรณรักษ์ และ เปรมระพี อูยามาวิรหิรัญ

¹Anek Sonfa, Jomkhwun Suwannarak and Premraphi Ooaymaweerahirun

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Anek-so@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการตัดสินใจซื้ออาหารของผู้บริโภค ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 2) ศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารหลังจากการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 3) เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ และ 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกับการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากการรับชมรีวิวผ่านสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่เคยรับชมรีวิวร้านอาหารจากสื่อออนไลน์ และเคยซื้ออาหารอย่างน้อย 1 ครั้ง จำนวน 400 คน แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ F-test และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการรับชมรีวิวร้านอาหารของผู้บริโภค ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกรับชมรีวิวจากช่องยูทูบ ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อเป็นอีกทางเลือกในการสั่งอาหารออนไลน์ โดยใช้เวลาในการรับชมประมาณ 15-30 นาที จากที่พักอาศัยของตนเองในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ 3-4 วัน ต่อสัปดาห์ ซึ่งช่วงเวลา 16.01 น. - 20.00 น. เป็นช่วงเวลาที่นิยมรับชมกันมากที่สุด ใช้บริการสั่งอาหารรูปแบบ เดลิเวอรี่ผ่านสื่อออนไลน์น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยมีค่าใช้จ่ายในการสั่งอาหารครั้งละประมาณ 101-200 บาท และนิยมสั่งอาหารมากกว่าอาหารชนิดอื่น 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความสำคัญในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ ด้านผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์ และด้านรูปแบบการนำเสนอ 3) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารหลังจากการรับชมรีวิว จากสื่อออนไลน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกับการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากการรับชมรีวิวผ่านสื่อออนไลน์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ ด้านรูปแบบการนำเสนอ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ส่วนด้านผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์มีความสัมพันธ์ในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: รีวิว; อิทธิพลของสื่อ; การตัดสินใจ; สถานการณ์วิกฤตโควิด-19; สื่อออนไลน์

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the behavior of using online media in order to make food purchase decisions of consumers under the COVID-19 crisis; 2) to explore the importance of factors affecting food purchasing decisions after viewing online reviews under the COVID-19 crisis; 3) to compare food purchasing decisions after viewing online reviews by demographic characteristics under the COVID-19 crisis; and 4) to find correlations between factors affecting food purchasing decisions after viewing online reviews under the COVID-19 crisis. This study employed a quantitative research. The sample consisted of 400 consumers who viewed food reviews online and purchased food after viewing at least once. The research tool was a questionnaire. The statistics used were frequency, mean, standard deviation, F-test and simple correlation efficacy statistics.

The results of the research were as follows: 1) Consumer behavior of using online media to watch restaurant reviews showed that most consumers choose to watch YouTube reviews via mobile phones as an alternative to order food online. The viewing time was approximately 15-30 minutes from the residence during weekends, about 3-4 days a week, 4:01 PM - 8 PM was the most popular time to view reviews. For the food delivery service via online media, it was found that food ordering was less than once per week and the cost of ordering food was between 101-200 baht per time; 2) Factors affecting food purchasing decisions after viewing online media reviews under the COVID-19 crisis, when considering each aspect, were found to be at a high level in all aspects. The order of averages in descending order was content and presentation, influencers in the online world and presentation style; 3) For demographic characteristics such as gender, age, occupation, educational level and different average monthly income, it was found that the decision to order food after viewing online reviews was significantly different at the 0.05 level; 4) The correlation between factors affecting decision-making and food purchasing decisions after viewing online reviews under the COVID-19 crisis. Overall, the correlation was high and in the same direction. When considering each aspect, it was found that the content aspect and the presentation style of the presentation had a very high correlation. For influencers in the online world, they had a high level of correlation and in the same direction.

Keywords: Reviews; Media Influence; Decision Making; COVID-19 Crisis Situation; Online Media

บทนำ

การสื่อสารของสังคมไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วทุกมุมโลก โดยเชื่อมต่อผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นเดียวกัน ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างแพร่หลาย

ทำให้ผู้ใช้งานมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ลงบนเว็บไซต์ร่วมกัน (Muang-In, 2015) และสามารถตอบโต้กับข้อมูลที่อยู่บนเว็บไซต์ได้และผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหา (Content) แลกเปลี่ยนและกระจายข้อมูลกันทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มคน จนกลายเป็นเสมือนสังคมสังคมหนึ่งในโลกอินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่าสังคมออนไลน์ (Social Network) (Electronic Transactions Development Agency, 2020) ได้รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยในปี 2556 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตคิดเป็นอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัว ในขณะที่เดียวกันผลกระทบจากโควิด-19 ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้คนหันมาเลือกทำกิจกรรมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเภทของสื่อออนไลน์ที่คนไทยนิยมใช้งานมากที่สุด ได้แก่ เฟสบุ๊ก (ร้อยละ 98.2) ยูทูบ (ร้อยละ 97.5) ไลน์ (ร้อยละ 96.0) อินสตาแกรม (ร้อยละ 80.4) และติ๊กต็อก ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในยุคนี้คิดเป็น (ร้อยละ 35.8) ตามลำดับ

จากภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น ความเร่งรีบ ทำให้ไม่มีเวลาในการประกอบอาหารที่บ้าน ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารมีการเติบโตอยู่ในเกณฑ์ที่ดีและเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันธุรกิจร้านอาหารมีให้เลือกมากขึ้นตามความเจริญของสังคมเมือง ประกอบกับสื่อออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทกับการสื่อสารของผู้บริโภค จึงได้เปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ช่องทางการสื่อสารบนออนไลน์เป็นหลักในการค้นหาร้านอาหารเพื่อรับชมรีวิวประกอบการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารนอกบ้านผ่านสื่อออนไลน์ (Kasikorn Research Center, 2020)

เมื่อการโฆษณาไม่ใช่ปัจจัยหลักเดียวที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้ออาหารอีกต่อไป ดังนั้น การทำการตลาดในหลายช่องทางเพื่อส่งสารไปยังผู้บริโภคในรูปแบบที่เหมาะสมและเข้าถึงก็สำคัญไม่แพ้กัน เจ้าของแบรนด์ยุคนี้จึงปรับกลยุทธ์โดยใช้ “การตลาดออนไลน์เชิงอิทธิพล (influencer marketing)” เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารข้อมูลไปยังผู้บริโภค และช่วยขยายผลิตภัณฑ์ร่วมกับการโฆษณาและเครื่องมือสื่อสารการตลาดอื่นๆ กลยุทธ์นี้เป็นกระบวนการทางการตลาดแบบใช้อิทธิพลทางสังคมที่เกิดขึ้นในระบบออนไลน์โดยอาศัย “ผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ (online influencer)” เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับแบรนด์ไปยังผู้บริโภค

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้สร้างภาวะวิกฤติอย่างมากในกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร ด้วยนโยบายของภาครัฐที่ขอความร่วมมือจากประชาชน เช่น หลีกเลี่ยงการพบปะผู้คน งดการเดินทางหรือใช้ชีวิตในที่สาธารณะ รวมถึง “work from home” นโยบายที่สนับสนุนให้พนักงานทำงานที่บ้านละเว้นการออกจากบ้าน จึงเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการร้านอาหาร ต่างต้องแข่งขันสร้างกลยุทธ์ในการขายเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการจัดส่งอาหารรูปแบบเดลิเวอรี่ การสร้างโปรโมชั่นเพื่อเป็นแรงจูงใจกับผู้บริโภค หรือแม้แต่การว่าจ้างกลุ่มผู้มีชื่อเสียงและอิทธิพลในโลกออนไลน์ (Influencer) สร้างความเชื่อถือให้กับแบรนด์ของตน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจโดยการใช้สื่อออนไลน์ จึงสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของการรับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้บริโภค รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร โดยข้อมูลจะสามารถเป็นประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจร้านอาหาร และผู้ผลิตสื่อออนไลน์ที่จะพัฒนา และสร้างสรรค์นำเสนอสื่อออกไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการตัดสินใจซื้ออาหารของผู้บริโภค ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19
4. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกับการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของการรับชมรีวิวอาหารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามและนำไปทำการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาในการวัดความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ทุกข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.8-1.0 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันที่ให้นำข้อคำถามไปใช้ได้ จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำไปใช้กับผู้บริโภคที่มีลักษณะคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้บริโภคที่เคยรับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารอย่างน้อย 1 ครั้ง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย โดยวิธีการสอบถามต่อหน้า (Face to Face) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงได้

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยรับชมรีวิวอาหารจากสื่อออนไลน์ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคที่เคยการรับชมรีวิวอาหารจากสื่อออนไลน์ และเคยซื้ออาหารอย่างน้อย 1 ครั้ง จำนวน 400 คน โดยได้จากการใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ ในกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจข้อมูล โดยมีข้อคำถามคัดกรอง ผู้ศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ด้วยการส่งลิงค์ (Link) ที่เชื่อมโยงเว็บไซต์แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยระบบ Google Form โดยทำการส่งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ถึงกลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มผู้บริโภคที่เคยรับชมรีวิวอาหารจากสื่อออนไลน์ และเคยซื้ออาหารอย่างน้อย 1 ครั้ง คนในช่วงเดือนมิถุนายน ถึง เดือนสิงหาคม 2565

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล อธิบาย และบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของผู้บริโภค การวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจซื้ออาหารหลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ และทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการตัดสินใจซื้ออาหารของผู้บริโภค ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อจาก ยูทูบ (YouTube) สถานที่ที่ใช้เข้าชมรีวิวยูทูบที่ที่พักอาศัย เหตุผลที่เข้าชมรีวิวยูทูบร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางในการพิจารณาเลือกสั่งอาหาร รับชมรีวิวยูทูบร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ 3-4 วัน/สัปดาห์ ในวันเสาร์ - วันอาทิตย์ ช่วงเวลา 16.01 น. - 20.00 น. ใช้เวลาเข้าชมรีวิวยูทูบ 15-30 นาที รับชมผ่านโทรศัพท์มือถือ (Smartphone) ใช้บริการสั่งอาหารรูปแบบเดลิเวอรี่ผ่านสื่อออนไลน์น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ มีค่าใช้จ่าย 101-200 บาท และนิยมสั่งอาหารความมากกว่าอาหารชนิดอื่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารหลังจากเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) **ด้านการตระหนักถึงความต้องการ** เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การตระหนักถึงความต้องการอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ในการเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์ต่างๆ ได้สร้างตัวเลือกในการสั่งซื้อ เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสื่อออนไลน์ต่างๆรอบตัว จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการสั่งซื้อ และเมื่อต้องการรับประทานอาหารจะเลือกเข้าชมรีวิวยูทูบเพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจสั่งซื้อ ตามลำดับ

2) **ด้านการค้นหาข้อมูล** เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการค้นหาข้อมูล อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ จะดูรีวิวยูทูบความพึงพอใจจากลูกค้าที่เคยใช้บริการ ซึ่งก่อนการตัดสินใจสั่งซื้อจะสอบถามคนใกล้ชิด หรือเพื่อนสนิทที่เคยใช้บริการก่อนการตัดสินใจใช้บริการ และมีการค้นหาข้อมูลร้านอาหารเพิ่มเติม หลังจากเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์ ตามลำดับ

3) **ด้านการประเมินทางเลือก** เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการประเมินทางเลือก อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือมีการเปรียบเทียบรูปลักษณะอาหาร ราคา โปรโมชั่นกับร้านอื่นๆ ก่อนที่จะทำการสั่งซื้อ รวมทั้งให้ความเชื่อถือต่อร้านอาหารก่อนที่จะทำการสั่งซื้อ มีความเข้าใจและพร้อมที่จะสั่งซื้ออาหารหลังจากเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์ และมีความมั่นใจในลักษณะหน้าตาและรสชาติของอาหารหลังจากเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์ ตามลำดับ

4) **ด้านการตัดสินใจ** เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ มีการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารจากการอ่านรีวิวยูทูบของลูกค้าที่เคยสั่งซื้อหรือใช้บริการ ตลอดจนตัดสินใจสั่งซื้อจากชื่อเสียงของร้านอาหาร นอกจากนี้ยังตัดสินใจสั่งซื้อจากการเข้าชมรีวิวยูทูบผ่านสื่อที่ชื่นชอบ และตัดสินใจสั่งซื้อจากการเข้าชมรีวิวยูทูบผ่าน ศิลปิน ดารา หรือผู้มีอิทธิพลทางสื่อที่ชื่นชอบ ตามลำดับ

5) **ด้านความรู้สึกภายหลังการซื้อ** เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความรู้สึกภายหลังการซื้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ จะดีชมทันทีหลังจากที่ใช้บริการ และจะบอกกล่าวต่อคนใกล้ชิด หรือเพื่อนสนิทถึงความพึงพอใจหลังจากใช้บริการเสมอ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออาหารหลังจากเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์ จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้าน เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและทดสอบสมมติฐานโดยสถิติ F-test ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบดังนี้

1) เพศ แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) อายุ แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการเข้าชมรีวิวยูทูบจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) อาชีพ แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) รายได้เฉลี่ยต่อแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ กับการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ผลการวิจัยพบดังนี้

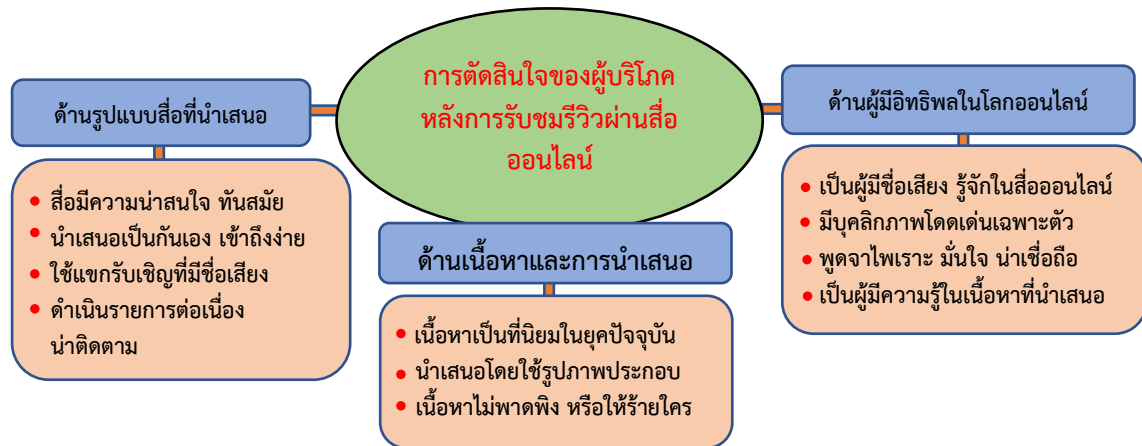
1) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในระดับสูง กล่าวคือ เนื้อหาให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความน่ารับประทานของอาหาร และการมีภาพประกอบในหน้าแรกของโฆษณาเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ จะมีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารจากการรับชมรีวิว

2) ด้านรูปแบบของสื่อที่นำเสนอ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก กล่าวคือ สื่อมีความน่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจในยุคปัจจุบัน การนำเสนอสื่อที่เป็นกันเองและเข้าถึงได้ง่ายจะสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจมากขึ้น

3) ด้านผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในระดับสูง กล่าวคือ ผู้นำเสนอควรมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่โดดเด่น พุดจาไพเราะ มีความมั่นใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อการรับชม

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทกับชีวิตมากขึ้น พฤติกรรมของผู้บริโภคจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากเดิมก่อนที่ผู้ซื้อจะตัดสินใจซื้ออาหารจะต้องเกิดจากความเคยชิน หรือการบอกเล่าจากคนใกล้ชิด เพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ปัจจุบันด้วยอิทธิพลของสื่อที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด และเข้าถึงง่าย จึงเป็นเหตุให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างง่ายขึ้น และสามารถพิจารณาหรือตัดสินใจได้จากการรับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยม หรือที่ตนสนใจและติดตาม รวมถึงปัญหาของสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นด้วย การศึกษาข้อมูลโดยใช้สื่อเป็นตัวกลางประกอบการตัดสินใจจึงมีความจำเป็นมากในปัจจุบัน จากผลการวิจัยจึงได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ในการสั่งซื้ออาหารหลังการรับชมรีวิวผ่านสื่อออนไลน์ ดังภาพต่อไปนี้

Picture 1: The New Body of Knowledge

1) **ด้านรูปแบบสื่อที่นำเสนอ** คือสื่อจะต้องมีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในยุคนปัจจุบัน มีการนำเสนออย่างเป็นกันเอง โดยเข้าถึงผู้ชมได้ง่าย ทั้งนี้สื่อที่เลือกใช้ในการนำเสนอควรมีความหลากหลาย สร้างความตื่นเต้นในการรับชม และจัดเรียงรูปแบบการดำเนินรายการได้น่าติดตามและต่อเนื่อง

2) **ด้านผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์** คือผู้นำเสนอต้องมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่โดดเด่นน่าติดตาม การนำเสนอด้วยวาจาไพเราะ มีความมั่นใจ เพื่อก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และผู้นำเสนอควรมีความรู้ครอบคลุมเนื้อหาที่นำเสนอ

3) **ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ** คือการนำเสนอต้องมีภาพตัวอย่างประกอบในหน้าแรกของโฆษณา เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และเนื้อหาให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความน่ารับประทานของอาหารที่สื่อออกมา ซึ่งจะมีส่วนทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเข้าชม มีการนำเสนอในรูปแบบของความสนุกสนาน ชวนติดตาม คำพูดและวิธีการดำเนินเรื่องในวิดีโอมีการนำเสนอเนื้อหาที่ละเอียด ช่วยให้มีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาการนำเสนอควรแปลกใหม่ น่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน รวมไปถึงเนื้อหาการนำเสนอไม่มีการพาดพิงหรือให้ร้ายใคร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการรับชมวีรวิร้านอาหารของผู้บริโภค พบว่า ส่วนใหญ่เลือกรับชมวีรวิจาก ยูทูบ (YouTube) ทั้งนี้เป็นเพราะยูทูบมีช่อง Channel ให้เลือกรับชมติดตามมากมาย และมีฟลูเอนเซอร์ (Fluencer) นำเสนอในรูปแบบวีรวิเป็นลักษณะของการนำเสนอแบบถ่ายทอดประสบการณ์จริง วีรวิถึงข้อดีข้อเสีย ทำให้ผู้บริโภคสามารถศึกษารายละเอียดของสินค้าได้ก่อน ให้ความรู้รู้สึกเหมือนได้ทดลองใช้จริง ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Vutidhammakhun (2016) ศึกษาเรื่อง การรีวิวอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารสำหรับการรับประทานอาหารนอกบ้านของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคเลือกรับชมและใช้ในสังคมสื่อออนไลน์คือ ยูทูบ (YouTube) เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์สามารถแบ่งปันข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านการรีวิวบนสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้บริโภคสามารถดูรายละเอียดของร้านอาหาร และสามารถสื่อสารกันได้สะดวกและรวดเร็ว มากขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการร้านอาหารควรมีช่องทางออนไลน์เพื่อคอยอัปเดตข้อมูลของร้านอาหารให้ผู้บริโภคได้ ทราบรายละเอียดมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lekwongthanasin (2014) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารบริเวณตลาดรวไรโชค อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

มีส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่มีผลมาก สถานที่ที่ใช้สื่อออนไลน์ในการรับชมรีวิวร้านอาหาร เข้ารับชมรีวิวอยู่ที่ที่พักอาศัยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuaychunoo (2016) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะใช้บริการสั่งอาหารเมื่อมีเวลาว่าง หรือหลังจากกลับถึงที่พักอาศัย เหตุผลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ที่เข้ารับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางในการพิจารณาเลือกสั่งอาหารมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับ Preecharat, and Chaiyasoonthorn (2019) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวต่ำกว่า 500 บาทต่อครั้งเนื่องจากผู้บริโภคจะให้ความสนใจในเรื่องของคุณภาพของอาหาร ผู้บริโภคจึงเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับประเภทและปริมาณของอาหาร ถ้าผู้บริโภคเห็นว่าค่าใช้จ่ายมีความเหมาะสมกับคุณภาพ และอยู่ในงบประมาณที่ตั้งไว้ ผู้บริโภคจึงตัดสินใจใช้บริการร้านอาหาร ดังนั้นผู้ประกอบการร้านอาหารควรตั้งราคาอาหารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภค เพราะว่าผู้บริโภคทุกคนต้องการความคุ้มค่าที่จะจ่ายเงินเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง ค่าใช้จ่ายจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคคำนึงถึงก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหาร และนิยมสั่งอาหารความรับประทานมากกว่าอาหารชนิดอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lakphanphakdee (2017) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า อาหารที่นิยมสั่งส่วนมากคือ อาหารจานหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารหลังรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 โดยภาพรวม พบว่า มีระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตระหนักถึงความต้องการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ในการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ต่างๆ ได้สร้างตัวเลือกให้ท่านในการสั่งซื้อ ท่านได้รับการกระตุ้นจากสื่อออนไลน์ต่างๆ รอบตัว ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการสั่งซื้อ และเมื่อท่านหิว หรือต้องการรับประทานอาหารท่านจะเลือกรับชมรีวิวเพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจสั่งซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaruwat, and Kositanon (2010) ที่พบว่าผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ยให้ความสำคัญกับการสื่อสารการตลาดในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ และจากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน จึงส่งผลให้ผู้บริโภคตระหนักที่จะพิจารณาจากสื่อออนไลน์ที่ได้รับชมก่อนการสั่งซื้ออาหาร ในขณะที่ด้านการค้นหาข้อมูล อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ท่านจะดูรีวิวความพึงพอใจจากลูกค้าที่เคยใช้บริการ ก่อนการตัดสินใจสั่งซื้อ ท่านจะสอบถามคนใกล้ชิด หรือเพื่อนสนิทที่เคยใช้บริการก่อนการตัดสินใจใช้บริการ และท่านมีการค้นหาข้อมูลร้านอาหารเพิ่มเติม หลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ การตัดสินใจเลือกร้านอาหารเมื่อผู้บริโภคได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูล สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจของ คอตเลอร์ Wantammail (2012) ที่กล่าวว่าหนึ่งในขั้นตอนการตัดสินใจของผู้บริโภค คือ การแสวงหาข้อมูล เนื่องจากผู้บริโภคเกิดการตระหนักถึงปัญหาจึงค้นหาข้อมูลข่าวสาร ด้วยตนเองก่อน แต่ถ้าไม่เพียงพอที่จะค้นหาข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเช่นการสอบถามจากผู้อื่น ที่เคยใช้บริการหรือค้นหาข้อมูลโดยการใช้สื่อออนไลน์ รวมไปถึงด้านการประเมินทางเลือก อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ท่านมีการเปรียบเทียบรูปลักษณะอาหาร ราคา โปรโมชั่นกับร้านอื่นๆ ก่อนที่จะทำการสั่งซื้อ ท่านให้ความเชื่อถือต่อร้านอาหารก่อนที่จะทำการสั่งซื้อ ท่านมีความเข้าใจและพร้อมที่จะสั่งซื้ออาหารหลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์และท่านมีความมั่นใจในลักษณะหน้าตาและรสชาติของอาหารหลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sereerat et al. (1998) ได้กล่าวว่า ราคา คือคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคยอมจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ โดยผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) หรือความคาดหวังในตัวผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้น หากเปรียบเทียบแล้วคุณค่าที่ได้รับมากกว่าราคาที่จ่าย ผู้บริโภคจะ

ตัดสินใจซื้อ อีกทั้งด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ท่านตัดสินใจสั่งซื้ออาหารจากการอ่านรีวิวของลูกค้าที่เคยสั่งซื้อหรือใช้บริการ ท่านตัดสินใจสั่งซื้อจากชื่อเสียงของร้านอาหาร ท่านตัดสินใจสั่งซื้อจากการรับชมรีวิวผ่านสื่อที่ชื่นชอบ และท่านตัดสินใจสั่งซื้อจากการรับชมรีวิวผ่าน ศิลปิน ดารา หรือผู้มีอิทธิพลทางสื่อที่ท่านชื่นชอบ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phiriyathanaphat (2015) ได้กล่าวว่า การบริโภคข้อมูลข่าวสารของคนในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป โดยส่วนใหญ่คนมีแนวโน้มในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ตัวอย่างเช่น หากผู้บริโภคต้องการไปรับประทานอาหาร ผู้บริโภคจะไม่หาข้อมูลโฆษณาจากหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร แต่จะเลือกหาข้อมูลของร้านอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์แทน เพราะนอกจากจะได้ข้อมูลร้านอาหารที่สะดวกง่าย และรวดเร็วแล้ว ยังสามารถทราบความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับร้านอาหารจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ที่เคยใช้บริการมาก่อน และด้านความรู้สึกภายหลังการซื้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ท่านจะติชมทันทีหลังจากที่ใช้บริการ และท่านจะบอกกล่าวต่อคนใกล้ชิด หรือเพื่อนสนิทถึงความพึงพอใจหลังจากใช้บริการเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ Suphathanachotipong (2019) กล่าวว่า การแสดงความคิดเห็น มีผลมาจากความรู้สึกที่เป็นภาวะทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นๆ ที่มีต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการประเมินสิ่งเร้านั้น ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบและความพร้อมหรือแนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลังจากประเมินค่าของสิ่งนั้นแล้ว และกระทำต่อสิ่งเร้าตาม ความเชื่อหรือความรู้สึกของตน พฤติกรรมจึงเป็นส่วนสะท้อนของทัศนคติที่แสดงออกมาให้ปรากฏ เห็นยังภายนอก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออาหารหลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า เพศแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเพศหญิงเป็นเพศที่มีความละเอียดอ่อน จึงมีการศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูลการรีวิวอาหารอย่างถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจซื้อ ซึ่งต่างจากเพศชายที่ไม่ค่อยสนใจข้อมูลและรายละเอียดของสินค้า ไม่เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vutidhammakhun (2016) ศึกษาเรื่อง การรีวิวอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารสำหรับการรับประทานอาหารนอกบ้านของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่แตกต่างกัน เนื่องจากเพศหญิงมีพฤติกรรมในการใช้สื่อออนไลน์มากกว่าเพศอื่น ดังนั้น ผู้ประกอบการควรหาช่องทางอื่นเพื่อโฆษณาสินค้าหรือบริการของตนเองให้ทุกเพศสามารถเข้าถึงช่องทางการสื่อสารออนไลน์อันจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของผู้ประกอบการได้ง่ายขึ้น ในขณะที่อายุแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vutidhammakhun (2016) ศึกษาเรื่อง การรีวิวอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารสำหรับการรับประทานอาหารนอกบ้านของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุจะมีความชอบ และความต้องการในการเลือกรับชมรีวิวผ่านสื่อในรูปแบบที่แตกต่างกันดังนั้นผู้ประกอบการควรเพิ่มความหลากหลายในด้านเนื้อหาและรูปแบบการโฆษณาเพื่อให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าใน นอกจากนี้ อาชีพแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Preecharat, and Chaiyasoonthorn (2019) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมในการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคม ออนไลน์ที่แตกต่างกันจากพฤติกรรมใช้สื่อสังคม ออนไลน์ในการอ่านรีวิวร้านอาหารแตกต่างกัน และแตกต่างกันในด้านค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้บริโภคที่ประกอบอาชีพต่างกันทำให้มีรายได้ในแต่ละอาชีพไม่เท่ากัน ผู้บริโภคที่มีรายได้มาก

จะมีโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ร้านอาหารได้มากกว่าผู้บริโภคที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อย ดังนั้นผู้ประกอบการร้านอาหารควรกำหนดราคา อาหารให้เหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณของอาหาร เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงผู้บริโภคที่ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Preecharat, and Chaiyasoonthorn (2019) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคที่มีการศึกษาแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมในการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ต่างกัน เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าจะมีแนวโน้มการรับชมสื่อออนไลน์มากกว่าระดับการศึกษาอื่น และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีกำลังสูงในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ตามต้องการของตนเองได้มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาอื่น และยังพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Preecharat, and Chaiyasoonthorn (2019) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าผู้บริโภคที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมในการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น รายได้ที่แตกต่างกันของผู้บริโภคส่งผลทำให้การตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ผู้ที่มีรายได้สูงมักจะเข้าถึงร้านค้าและบริการที่มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่มีรายได้ที่น้อยกว่าเนื่องด้วยรายได้ที่แตกต่างกันจึงทำให้มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้ออาหาร หลังการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ กับการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบของสื่อที่น่าเสนอ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออาหารผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ในทิศทางเดียวกันระดับสูงมาก กล่าวคือ สื่อมีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในยุคนปัจจุบัน การนำเสนอสื่อที่เป็นกันเองและเข้าถึงได้ง่ายจะสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Damrongtham (2010) กล่าวว่าสื่อป้ายโฆษณาบนสื่อออนไลน์ รูปแบบการนำเสนอที่ชัดเจน รวมถึงข้อความที่กะทัดรัด สีสันชักชวนให้อ่าน หรือแม้แต่กระทั่งเนื้อหาที่น่าสนใจแปลกใหม่ ล้วนส่งผล และเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้บริโภคสนใจ และตัดสินใจซื้อในที่สุด ในขณะที่ด้านผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ในทิศทางเดียวกันระดับสูง กล่าวคือ ผู้นำเสนอควรมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่โดดเด่น พุดจาไพเราะมีความมั่นใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อการรับชม ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ Kasikorn Research Center (2020) กล่าวว่า การโฆษณาโดยใช้พลังทางเครือข่ายสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการบอกปากต่อปาก จะสร้างความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ผ่านการบอกเล่าของสมาชิกในเครือข่ายสังคม ทำให้ไม่รู้สึกรู้สึกถูกบังคับให้ต้องรับฟัง และยังพบว่า ด้านเนื้อหาและการนำเสนอมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออาหาร ผ่านการรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ในทิศทางเดียวกันระดับสูง กล่าวคือ เนื้อหาให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความน่ารับประทานของอาหาร และการมีภาพประกอบในหน้าแรกของโฆษณาเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ จะมีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารจากการรับชมรีวิว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suebsangat (2014) ได้ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ พบว่า ปัจจัยด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ เนื่องจากข้อมูลรูปภาพ เนื้อหา รายละเอียด ความคิดเห็นต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ที่หน้าร้านบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นสิ่งเดียวที่กลุ่มตัวอย่างเห็นและสัมผัสได้ในขณะที่ตัดสินใจเลือกรูปภาพอาหารที่สวยงามน่ารับประทาน เป็นสิ่งสำคัญที่ดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างพิจารณาเพิ่มเติมในรายละเอียดอื่นๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ และตัดสินใจที่จะใช้บริการจากร้านอาหารออนไลน์ร้านนั้น

สรุป

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมา กระบวนการทางความคิดของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยช่วงเวลาก่อนที่ผู้ซื้อจะตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ก็ต้องมีการหาข้อมูล และต้องบอกว่าผู้ซื้อออนไลน์ส่วนใหญ่ ไม่ดูข้อมูลจากแหล่งเดียว และเชื่อผู้ซื้อด้วยกันมากกว่าผู้ขาย ดังนั้นหากสินค้ามีรีวิวจากผู้ซื้อจำนวนมาก ก็ย่อมจะโน้มน้าวผู้ซื้อรายใหม่ที่กำลังตัดสินใจให้เลือกสินค้าได้มากขึ้น ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารหลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านรูปแบบสื่อที่นำเสนอ คือ สื่อจะต้องมีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในยุคนี้อย่างเป็นกันเอง โดยเข้าถึงผู้ชมได้ง่าย ทั้งนี้สื่อที่เลือกใช้ในการนำเสนอควรมีความหลากหลาย สร้างความตื่นตัวในการรับชม และจัดเรียงรูปแบบการดำเนินรายการได้น่าติดตาม และต่อเนื่อง 2) ด้านผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์ คือ ผู้นำเสนอต้องมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่โดดเด่นน่าติดตาม การนำเสนอด้วยวาจาไพเราะ มีความมั่นใจ เพื่อก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และผู้นำเสนอควรมีความรู้ครอบคลุมเนื้อหาที่นำเสนอ และ 3) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ คือ การนำเสนอต้องมีภาพตัวอย่างประกอบในหน้าแรกของโฆษณา เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และเนื้อหาให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความน่ารับประทานของอาหารที่สื่อออกมา ซึ่งจะมีส่วนทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเข้าชม มีการนำเสนอในรูปแบบของความสนุกสนานชวนติดตาม คำพูดและวิธีการดำเนินเรื่องในวิดีโอมีการนำเสนอเนื้อหาที่ละเอียด ช่วยให้มีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาการนำเสนอควรแปลกใหม่ น่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน รวมไปถึงเนื้อหาการนำเสนอไม่มีการพาดพิง หรือให้ร้ายใคร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการศึกษาพฤติกรรมการรับชมรีวิวร้านอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ได้แก่ ยูทูบ (YouTube) รองลงมา เฟสบุ๊ค (Facebook) ติกต็อก (Tiktok) และอินสตาแกรม (Instagram) ผู้ประกอบการร้านอาหารจึงควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภทดังกล่าวในการสื่อสารข้อมูลร้านอาหารสู่ผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับข่าวสารจากหลากหลายช่องทาง และสามารถสร้างยอดขายให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหารได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

1.2 จากผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในด้านเนื้อหาและการนำเสนอมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการ ควรให้ความสนใจในเรื่องของการให้ข้อมูลออกไปสู่ผู้บริโภคให้ได้ชัดเจนและเข้าถึงง่ายที่สุด เนื่องจากปัจจุบันการค้นหาข้อมูลเท็จจริงนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ การให้ข้อมูลที่เกินจริง ผิดเพี้ยน หรือแม้แต่กระทั่งหลอกลวง ต่างย่อมเกิดผลเสียที่ตามมาต่อร้านอาหารหรือสถานประกอบการอย่างหนีไม่พ้น กลับกัน หากเราให้ข้อมูลที่แท้จริง เที่ยงตรง และซื่อสัตย์ออกไป ผลตอบรับที่ดีจากลูกค้าจะนำไปสู่การบอกต่อพูดปากต่อปากล้วนย่อมเกิดผลที่ดีขึ้นกับร้านอย่างแน่นอน

1.3 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกัน ทำให้การตัดสินใจซื้ออาหาร หลังจากรับชมรีวิวจากสื่อออนไลน์ แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องพัฒนากลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดทำสื่อรีวิวร้านอาหารไปยังกลุ่มลูกค้าให้หลากหลาย ปัจจัยสำคัญคือ การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าเป้าหมายให้ตรงกับความต้องการของทุกกลุ่มลูกค้า เพื่อให้ทางร้านทราบถึงความต้องการที่แตกต่างของลูกค้า และสามารถนำมาปรับใช้กับทางร้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ผลจากการศึกษาด้านรูปแบบของสื่อที่นำเสนอมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูงมากต่อการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารหลังการรับชมวีวผ่านสื่อออนไลน์ การทำสื่อ การรีวิว ควรทำให้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับค่านิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน รวมถึงการนำเสนอที่เป็นกันเอง เข้าถึงผู้รับชมได้ง่าย สิ่งเหล่านี้ นับเป็น Content รูปแบบหนึ่งที่เป็นเป้าหมายเพื่อที่จะทำให้ผู้ที่รับชมรู้สึกประทับใจ รู้สึกต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการรับประสบการณ์ตามเนื้อหาที่ตนเองได้รับชมมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารหลังจากการรับชมวีวจากสื่อออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ขยายกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้ เช่น กลุ่มที่ไม่เคยรับชมวีว และกลุ่มที่ไม่เคยทำการสั่งซื้อออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยและความต้องการของทุกกลุ่มผู้บริโภค เหตุผลที่ไม่ทำให้เกิดความน่าสนใจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไปแก่ผู้ประกอบการในการสร้างกลยุทธ์ดึงดูดกลุ่มลูกค้าหลากหลายกลุ่ม

2.2 ควรเพิ่มวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย กล่าวคือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และหลากหลายขึ้นผู้วิจัย เห็นว่าควรเพิ่มการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างออกไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จะทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลในเชิงความคิดเห็นที่นอกเหนือจากที่กำหนดคำตอบไว้ในแบบสอบถาม การนำเสนอการรีวิวของผู้บริโภค ผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องใด เช่น ดำเนินด้วยภาพเสมือนจริง หรือโดยบุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับชมการรีวิวจากสื่อออนไลน์

References

- Chuaychunoo, P. (2016). *Factors Affecting Consumer Buying Decisions About Goods on Social Media*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Damrongtham, N. (2010). *Advertising on Online Social Network to Consumer Response Process*. (Master's Thesis). Bangkok University. Bangkok.
- Electronic Transactions Development Agency. (2020). *Survey Results of Internet Users in Thailand in 2020*. Retrieved May 12, 2022, from <https://data.go.th/it/organization/etda>
- Jaruwan, J., & Kositanon, A. (2010). *Behavior and Key Factors that Influence Purchasing Behavior from Social Media Marketing Communication*. (Master's Thesis). Nakhon Sawan Rajabhat University. Nakhon Sawan.
- Kasikorn Research Center. (2020). *Selling the Restaurant Business in 2020*. Retrieved June 14, 2022, from <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/>
- Lakphanphakdee, C. (2017). *Factors Affecting Purchase Decisions for Food Ordered Online in the Bangkok Metropolitan Area*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Lekwongthanasin, S. (2014). *Factors Influencing Consumer's Decision Making in Selecting Restaurants at Ruaychoke Maket, Sansai District, Chiang Mai*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.

- Muang-In, S. (2015). *The Efficiency of Online Marketing Communication by Using Celebrities on the Influence of Consumer's Intention to Buy Cosmetics*. (Master's Thesis). Bangkok University. Bangkok.
- Phiriyathanaphat, P. (2015). *A Study of Demographic, Consumer Behavior and Electronic Web Factors on E-commerce Site Amulet Affecting Buying Decision or Auction Amulet Online*. (Master's Thesis). Bangkok University. Bangkok.
- Preecharat, A., & Chaiyasoonthorn, W. (2019). Consumers' Behavior of Using Restaurants Based on Social Media Reviewers. *Journal Of Administration and Management*, 9(2), 209-219.
- Sereerat, et al. (1998). *New Era Marketing Management*. Bangkok: Thammasan Co., Ltd.
- Suebsangat, T. (2014). *Behavior and Factors Influencing the Decision in Consumption Online Food Delivery Service*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Suphathanachotipong, V. (2019). *Quality of Service that Affects the Intention of Customer to Repurchasebank of Ayudhya Public Company Limited: A Case Study of Bangkok Metropolitan Area, Region 203*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- Vutidhammakhun, B. (2016). *The Social Media Restaurant Reviews and the Decision Making in Choosing Restaurant in Bangkok*. (Master's Thesis). Bangkok University. Bangkok.
- Wantammail, T. (2012). *Marketing Communication*. (2nd ed.). Bangkok: Kasetsart University.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ
ภายในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว^{*}
The Development of Information Systems Management Model in
Government Organizations in Champasack Province,
Lao People's Democratic Republic

¹เทียนไซ สถาพน, มาลี ไชยเสนา และ จิตทิพร ชาญศิริวัฒน์

¹Thienhxay Sathaphone, Malee Chaisena and Thitiporn Chansiriwat

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Thienhxay.pg61@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างได้แก่ข้าราชการภาครัฐจาก 18 องค์กรภายในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก จำนวน 288 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน 2) เพื่อพัฒนาแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กรภาครัฐ ในเมืองปากเซ แขวงจำปาสักและผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ จำนวน 10 คน 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิภายในองค์กรภาครัฐในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสนทนา กลุ่มและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) โดยด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและด้านการนำข้อมูลไปใช้ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ 2) การพัฒนาแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว มี 4 องค์ประกอบได้แก่ (1) หลักการคือ การประสานงานกันขององค์กรภาครัฐ ในการนำเอาสารสนเทศที่กระจายอยู่มารวมไว้ในระบบสารสนเทศเดียวกันและสามารถสืบค้นได้อย่างทั่วถึง (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ นำไปใช้งานได้เกิดประโยชน์ (3) วิธีดำเนินการได้แก่การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินงานเชิงระบบในรูปแบบของ Input-Process-Output (4) เงื่อนไขความสำเร็จได้แก่ องค์กรภาครัฐต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร มีการวางแผนการบริหารจัดการ และจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและเพียงพอ ตลอดจนมีเครือข่ายความร่วมมือกับทุกองค์กรในภาครัฐ และ 3) การประเมิน

^{*}Received November 7, 2022; Revised April 1, 2023; Accepted April 18, 2023

รูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: องค์กรภาครัฐ; ระบบสารสนเทศ; เศรษฐกิจดิจิทัล; สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The research article was conducted for three purposes, which were: 1) to study the condition of problems in the information management systems of government organizations in Champasack province, Lao PDR. The samples were 288 government officials from 18 organizations in Pakse, Champasack province, who were obtained by multi-stage sampling, 2) to develop a model for information management systems of government organizations in Champasack province, Lao PDR. The target group were executives and officials in Pakse, Champasack province and 10 foreign experts, 3) to assess the model of information management systems of government organizations in Champasack province, Lao PDR. The target group included the experts in government organizations in Pakse, Champasack province, and 18 foreign experts. The data collection were questionnaires, group discussions, and assessments. The statistics were mean, standard deviation, and the content analysis.

The research findings revealed as follows: 1) Conditions of information systems management of government organizations of Champasack province, Lao PDR in overall was a moderate level ($\bar{X}= 3.10$). The information collection, information check, information processing, information storage, information analysis, and information use were all data moderate level; 2) The development model for the information systems management of government organizations in Champasack province, Lao PDR consisted of 4 components: (1) the principle which was the coordination of government organizations to gather distributed information into a single information systems and could be accessed thoroughly, (2) the objectives of the model were to develop an information systems to be up-to-date, accurate, and efficient which would be used for the highest benefit, (3) the procedures were data collection, processing, and management systems which was a systematic operation in a form of Input-Process-Output, (4) the success conditions were the organizations must provide materials and equipment, educate the officials, do the management plan, and allocate enough and continuous budgets, as well as having a network of cooperation with all organizations in the government sectors; 3) An evaluation of the information systems management model of government organizations in Champasack province, Lao PDR in terms of propriety, feasibility, and utility was at a high level in all aspects.

Keywords: Government Organization; Information Systems; Digital Economy; Lao PDR

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ได้กำหนดนโยบายด้านรัฐบาลดิจิทัล (Lao Digital Government) เพื่อปูพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ระยะ 30 ปี (30-Year Vision of Posts and Telecommunications of Lao PDR, 2015) มีเป้าหมายรวมคือเสริมขยายปัจจัยและศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของประเทศ โดยมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมาใช้ให้กลายเป็นโอกาส เป็นกำลังและเป็นพื้นฐานในการผลิตและการบริการ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีการเจริญเติบโต เพื่อสร้างพื้นฐานให้มีความเข้มแข็งและเพื่อการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจที่ทะเยอทะยาน ร่วมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้เติบโต เตรียมความพร้อมรอบด้านเพื่อนำประเทศออกจากสถานะด้อยพัฒนาและก้าวเดินสู่จุดหมายสังคมนิยม โดยในปี พ.ศ. 2568 ทำให้เศรษฐกิจดิจิทัลสามารถสร้างรายได้ร้อยละ 5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในปี พ.ศ. 2573 ทำให้เศรษฐกิจดิจิทัลสามารถสร้างรายได้ร้อยละ 7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และในปี พ.ศ. 2583 ทำให้เศรษฐกิจดิจิทัลสร้างรายได้สูงถึงร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Lao Digital Economy, 2021)

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในเรื่องนี้อย่างชัดเจน โดยเน้นงานด้านไปรษณีย์ โทรคมนาคมและการสื่อสารให้กลายเป็นอุตสาหกรรมและทันสมัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมให้เข้มแข็ง ยั่งยืนและเป็นจุดเชื่อมโยงกับภูมิภาคและสากล ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยให้การบริหารรัฐ การบริการประชาชนและธุรกิจเป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยอย่างกว้างขวาง ใช้เทคโนโลยีสื่อสารและข้อมูลข่าวสารช่วยผลักดันการพัฒนาประเทศ เน้นเป็นอุตสาหกรรมและทันสมัย อย่างมั่นคง ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. 2583 และยุทธศาสตร์การพัฒนาไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร ระยะ 10 ปี ค.ศ. 2016-2025 (10 Years Strategy of The Lao Posts and Telecommunications Sector, 2015) เป็นยุทธศาสตร์บุกทะลุลงเพื่อทำให้งานด้าน ไปรษณีย์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลายเป็นอุตสาหกรรมและทันสมัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคมให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน เป็นจุดเชื่อมโยงกับภูมิภาคและสากล ซึ่งประกอบมี 7 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาบุคลากร ในยุทธศาสตร์นี้จะเน้นถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถสูงใน การคุ้มครองและใช้เทคโนโลยีสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร 2) การพัฒนางานด้านไปรษณีย์ ในยุทธศาสตร์นี้จะเน้นการพัฒนางานด้านไปรษณีย์ให้เป็นอิเล็กทรอนิกส์และทันสมัย เพื่อให้สามารถบริการด้วยคุณภาพสูงและเชื่อมโยง เข้ากับภาคพื้นและสากล 3) การพัฒนาด้านโครงข่ายพื้นฐานโทรคมนาคมและไอซีที ในยุทธศาสตร์นี้จะเน้นการพัฒนาด้าน โครงข่ายพื้นฐานโทรคมนาคมและไอซีทีให้มีความเร็วสูง ทันสมัยครอบคลุม คุณภาพสูง มั่นคง ปลอดภัยและสามารถเชื่อมโยงเข้ากับภาคพื้นและสากล 4) ความปลอดภัยด้านโทรคมนาคมและข้อมูลข่าวสาร ในยุทธศาสตร์นี้จะรับประกันความปลอดภัยด้านเทคนิคและการนำไอซีทีมาใช้งาน 5) การพัฒนาอุตสาหกรรมไอซีที ในยุทธศาสตร์นี้จะส่งเสริมและพัฒนางานด้านไอซีทีให้กลายเป็น อุตสาหกรรมและทันสมัย 6) การพัฒนาระบบบริหารรัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ในยุทธศาสตร์นี้จะเน้นให้หน่วยงานของรัฐ เชื่อมโยงกันด้วยเทคโนโลยีสื่อสารและข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย เพื่อให้บริการแก่ประชาชนได้ อย่างรวดเร็ว ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ 7) การสร้างนวัตกรรมไอซีที ในยุทธศาสตร์นี้จะเน้นการค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไอซีทีให้มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมียุทธศาสตร์สำคัญคือยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรและยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบบริหารรัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์สองยุทธศาสตร์นี้มีความสัมพันธ์กันและมีผู้เข้าร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วน เสียมากที่สุด ปัญหาที่พบจากการสำรวจพบว่า ประชากรของลาวส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงระบบโทรศัพท์พื้นฐานได้เพียงร้อยละ 1 ระบบโทรศัพท์มือถือ 2 จี ได้ร้อยละ 95 ระบบโทรศัพท์มือถือ 3 จี ได้ร้อยละ 81 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่การ

ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตผ่านมือถือ มีเพียงร้อยละ 47 ระบบอินเทอร์เน็ตผ่านสายความเร็วสูงมีเพียงร้อยละ 1.5 และใช้ระบบคอมพิวเตอร์มีเพียงร้อยละ 26 ของ จำนวนประชากรทั้งหมด เฉพาะแขวงจำปาสักมีประชากรประมาณ 734,000 คน สามารถเข้าถึงระบบ โทรศัพท์มือถือ 2 จี ได้ร้อยละ 97 ระบบโทรศัพท์มือถือ 3 จี ได้ร้อยละ 85 ระบบโทรศัพท์มือถือ 4 จี และระบบอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงได้ร้อยละ 55 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตผ่านมือถือมีเพียงร้อยละ 30.77 ระบบ อินเทอร์เน็ตผ่านสายความเร็วสูงมีเพียงร้อยละ 0.61 และใช้คอมพิวเตอร์มีเพียงร้อยละ 21 (Posts and Telecommunications Statistics, 2018)

ปัญหาหลักของรัฐในการเป็นรัฐบาลดิจิทัลด้วยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร เข้าในการปฏิบัติงาน มีอยู่ 3 ด้านหลักเช่น ด้านงบประมาณ ในการจัดซื้ออุปกรณ์ ด้านบุคลากร ที่ยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย และด้านกลไกการประสานงานที่ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่มีความชัดเจนถูกต้องแม่นยำ การวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผลข้อมูล ยังทำได้ช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังขาดวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย ที่จะนำเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมแล้วเพื่อบรรลุได้ยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้นั้น แขวงจำปาสัก สปป.ลาว จำเป็นต้องมีนโยบายที่เอื้อต่อการต่อการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นและแพร่หลายในสังคม ต้องขยายการบริการโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ทั่วถึงเขตพื้นที่ชนบทห่างไกล และมีราคาที่ถูกลง พร้อมกับการปรับเปลี่ยนการบริการของรัฐให้ประชาชนได้เข้าถึงผ่านระบบออนไลน์ให้มากขึ้น โดยการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเพื่อบริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็วรวมถึงสามารถตอบสนองต่อนโยบายในการดำเนินงาน เพราะสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นงานวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวิธีการวิจัย 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการภาครัฐจาก 18 องค์กรภายในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก จำนวน 288 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้ตัวอย่างตอบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นระยะของการพัฒนารูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ ผู้ปฏิบัติการขององค์กรภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสนทนากลุ่มที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว และผู้วิจัยบันทึกข้อมูลด้วยอุปกรณ์บันทึกภาพ อุปกรณ์บันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสังเคราะห์ผลที่ได้ตามกรอบของเนื้อหา

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มเป้าหมายคือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องที่การบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ จำนวน 18 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำเอกสารรูปแบบและการประเมินไปมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปรผลโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว โดยรวมมีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$) รองลงมา คือด้านการประมวลผลข้อมูล มีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) ด้านการตรวจสอบข้อมูล และด้านการใช้ข้อมูล มีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากัน ($\bar{X}=3.09$) และ ด้านการจัดเก็บข้อมูล มีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$) จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปร่างรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ในระยะที่ 2

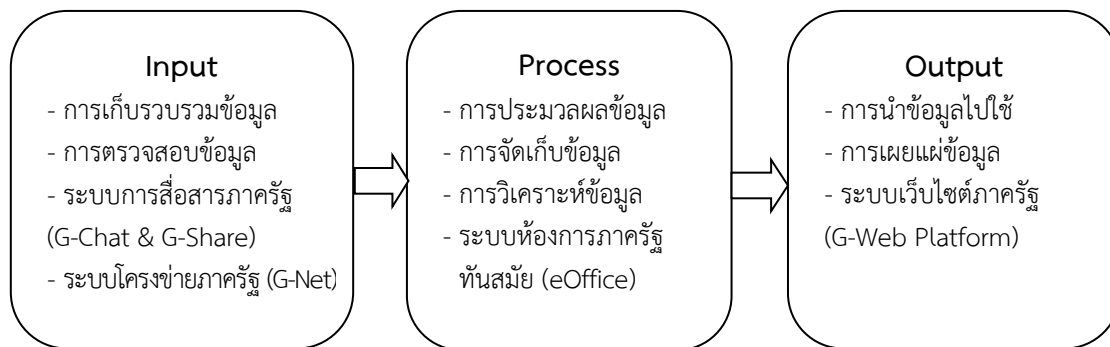
วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ 1) หลักการ ของรูปแบบ คือ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการดำเนินงานประสานกันในการเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูล ประมวลผล

ข้อมูล จัดเก็บ และแจกจ่ายข้อมูล เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และหน้าที่งานการบริหาร 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้ข้อมูล ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ประกอบด้วย 3.1) ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลในองค์กรภาครัฐ ให้เป็นระบบ และมีความถูกต้องชัดเจน ด้วยการกำหนดแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจน กำหนดประเภทของข้อมูลแหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและเหมาะสม 3.2) ด้านการตรวจสอบข้อมูล มีการดำเนินการประกอบด้วย การตรวจสอบข้อมูลในองค์กรภาครัฐมีแนวทางนโยบายที่ชัดเจน จัดสรรบุคลากรที่รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลให้มีจำนวนเพียงพอและมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของการตรวจสอบข้อมูล 3.3) ด้านการประมวลผลข้อมูล มีการดำเนินการประกอบด้วย การประมวลผลข้อมูลในองค์กรภาครัฐถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูล ข้อมูลมีความทันสมัยสำเร็จตามกำหนดเวลา มีความถูกต้องเที่ยงตรงและเป็นสารสนเทศทันตามเวลา ยกระดับขีดความสามารถให้แก่บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ และการสนองเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการประมวลผลข้อมูล 3.4) ด้านการจัดเก็บข้อมูล มีการดำเนินการประกอบด้วย การจัดเก็บข้อมูลในองค์กรภาครัฐให้เป็นระบบสารสนเทศและปลอดภัย การจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบฐานข้อมูลแบบสัมพันธ์ การปรับปรุงข้อมูลปฏิบัติตามวงจรในการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ การเผยแพร่ข้อมูลจัดทำแฟ้มข้อมูลและสารสนเทศออกเป็นหมวดหมู่ การจัดเก็บครุภัณฑ์และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้เพียงพอกับปริมาณงาน และสถานที่ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลมีเพียงพอและระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม 3.5) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล มีการดำเนินการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลในองค์กรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ข้อมูล ผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ถูกต้องแม่นยำทันตามระยะเวลา การจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ออกเป็นประเด็นปัญหาตามความจำเป็นของการบริหารและตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน 3.6) ด้านการนำข้อมูลไปใช้ มีการดำเนินการประกอบด้วย การนำข้อมูลไปใช้ในองค์กรภาครัฐให้การบริหารงานในองค์กรทำได้อย่างเต็มศักยภาพ ข้อมูลที่นำไปใช้งานมีความทันสมัยครอบคลุมภาระงานในองค์กร การนำเอาข้อมูลไปใช้ในกระบวนการกำหนดแผนดำเนินงานและการตัดสินใจ การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศมีความถูกต้องแม่นยำ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ต่อดำเนินงานขององค์กรและสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$) มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) และ ความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบแล้วพบว่าหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) และ ความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) สำหรับวัตถุประสงค์ของรูปแบบพบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) สำหรับ การดำเนินการของรูปแบบพบว่าโดยรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$) และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบโดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$) มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$)

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางขั้นตอนการพัฒนาสารสนเทศในองค์กรภาครัฐแขวงจำปาสักสปป.ลาวหน่วยงานภาครัฐต้องเชื่อมต่อระบบสารสนเทศขององค์กรเข้ากับระบบการสื่อสารภาครัฐ (G-Chat & G-Share) และระบบโครงข่ายภาครัฐ (G-Net) เพื่อนำเอาสารสนเทศที่กระจายอยู่มารวมไว้ในระบบสารสนเทศเดียวกันให้สามารถสื่อสารและสืบค้นข้อมูลได้อย่างทั่วถึงพร้อมกับการนำใช้ระบบห้องการภาครัฐทันสมัย (eOffice) เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความสะดวกคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพและเผยแพร่ข้อมูลและผลสำเร็จขององค์กรผ่านทางเว็บไซต์ด้วยระบบเว็บไซต์ภาครัฐ (G-Web Platform) เพื่อให้หน่วยงานอื่นและสังคมนำข้อมูลไปใช้งานได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

Picture 1: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว โดยรวมสภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บสารสนเทศยังมีข้อจำกัดในเรื่องการจัดหา ระบบ ซึ่งสามารถใช้ในการจัดทำระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐไม่สามารถครอบคลุมได้ทุกหน่วยงาน ประกอบกับการฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ในระบบสารสนเทศยังมีน้อยไม่ครอบคลุม มีเพียงแต่องค์กรที่มีความพร้อมทั้งด้านเครื่องมือเครื่องมือตลอดจนทักษะของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการระบบสารสนเทศขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanorpetch, Ponngam, Uppahat, and Pongpattrakarn (2019) พบว่าในสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา มีความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยสารสนเทศที่เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาสภาพการบริหารจัดการ แต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการในระบบสารสนเทศอยู่ในระดับสูงสุดคือด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในแต่ละช่วงเวลามีความสำคัญในการนำมาใช้ได้ตลอดเวลา ดังนั้นข้อมูลสารสนเทศที่มีความสำคัญจึงต้องถูกจัดเก็บให้เป็นระบบ อาจจะเริ่มจากการจัดเก็บในระบบ เอกสาร จัดหมวดหมู่ตามรายชื่อเรื่องเป็นต้น ก่อนนำมาสู่การออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กร ภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ผลวิจัยได้องค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยหลักการของรูปแบบคือการบริหารจัดการระบบ สารสนเทศต้องมีการประสานงานกันขององค์กรภาครัฐ ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่สำคัญในการที่จะนำเอาสารสนเทศ

ที่กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ มารวมไว้ในระบบสารสนเทศเดียวกันและสามารถสืบค้นได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นหลักการนี้จึงมีความสำคัญมากในการที่จะทำระบบสารสนเทศโดยการร่วมมือเป็นเครือข่ายกันขององค์กรภาครัฐ และยิ่งรวมถึงความร่วมมือในการพัฒนาด้านประโยชน์โทรคมนาคมเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเชื่อมโยงการทำงานของระบบสารสนเทศกับต่างประเทศด้วย (Thangdee, 2019) องค์ประกอบที่ 2 คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบซึ่งมุ่งในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีข้อมูลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ระบบสารสนเทศทำข้อมูลให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถได้ข้อมูลที่ถูกต้องนำไปใช้งานได้เกิดประโยชน์ ในส่วนขององค์ประกอบที่ 3 คือ วิธีดำเนินการของรูปแบบ วิธีดำเนินการที่สำคัญทั้งในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ การตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนการประมวลผลข้อมูล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานเชิงระบบในรูปแบบของ Input-Process-Output ตามแนวคิดทฤษฎีระบบ ซึ่งหมายถึง องค์ประกอบต่างๆที่มีความสัมพันธ์และขึ้นต่อกันโดยส่วนประกอบต่างๆ ร่วมกันทำงานอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงถือว่าเป็นวิธีดำเนินงานที่สำคัญที่จะละเลยในส่วนนี้ไม่ได้ ในองค์ประกอบที่ 4 คือ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบที่สำคัญจะต้องมีทั้งอุปกรณ์ บุคลากร การจัดการ และงบประมาณในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรดังกล่าวในการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thammachoto, Sriprasertpab, Boriboon, and Wattanakun (2017) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารระบบสารสนเทศประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการนำระบบสารสนเทศมาใช้ การวิเคราะห์เพื่อนำระบบสารสนเทศมาใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการทำงาน การมีระบบควบคุมสารสนเทศที่ดีและมีการจัดการระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินรูปแบบพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในระดับมากทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้กำหนดองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินงานที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ตลอดจนการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาระบบสารสนเทศในองค์กรภาครัฐ โดยพิจารณาทั้งในด้านของหลักการที่เป็นการมีส่วนร่วม วัตถุประสงค์ที่ดำเนินงานให้เป็นระบบ ตลอดจนวิธีดำเนินการตามหลักการเบื้องต้นของการดำเนินงานระบบ และเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับผู้ที่จะนำไปใช้ จึงทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้านนอกจากนี้จากการประเมินรูปแบบจึงพบว่าการพัฒนาสารสนเทศจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจึงจะทำให้พัฒนาระบบสารสนเทศได้ผลสูงสุด ตลอดจนการพัฒนาสารสนเทศให้มีความสามารถในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ระบบ มีความง่ายในการค้นหา เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วและระบบสารสนเทศมีประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในระบบมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klinwichit, Roschakpai, and Usimat (2013) ที่พบว่าระบบสารสนเทศมีประโยชน์ต่อการบริหารงานภาครัฐ แต่ในการจัดทำระบบสารสนเทศต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้นในยุทธศาสตร์ของประเทศ สปป.ลาว จึงให้ความสำคัญโดยทำการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลมาใช้ในการกำหนดนโยบายระบบสารสนเทศของลาวด้วย (Positioning the Lao PDR for a Digital Future, 2022)

สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาวพบว่าเมื่อพิจารณาแต่ละด้านจะอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน แต่ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับที่สูงกว่าด้านอื่นๆ ส่วนด้านที่มีมีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่นๆ คือด้านการจัดเก็บข้อมูล การพัฒนารูปแบบมีองค์ประกอบได้แก่หลักการวัตถุประสงค์ การดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยหลักการของรูปแบบคือ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ที่เป็นการดำเนินงานประสานกันในการเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูล ประมวลผลข้อมูล จัดเก็บ และแจกจ่ายข้อมูล เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและหน้างานการบริหารวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้ข้อมูล ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ การดำเนินการของรูปแบบคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลในองค์กรภาครัฐให้เป็นระบบและมีความถูกต้อง การตรวจสอบข้อมูลมีแนวทางนโยบายที่ชัดเจน มีการประมวลผลข้อมูลถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูลและมีความทันสมัยสำเร็จตามกำหนดเวลา มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบสารสนเทศและปลอดภัยเป็นระบบฐานข้อมูลแบบสัมพันธ์ มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานและถูกต้องแม่นยำทันตามระยะเวลา และมีการนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารงานในองค์กร ในกระบวนการกำหนดแผนดำเนินงานและการตัดสินใจเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อดำเนินงานขององค์กรและสังคมโดยรวม การประเมินรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐ ภายในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการเปลี่ยนการบริหารจัดการไปสู่การทำงานระบบสารสนเทศและระบบไอทีที่ทันสมัย นำมาใช้ในด้านการบริหารเพื่อให้องค์กรในส่วนงานต่างๆ ได้นำไปปรับใช้จะทำให้ระบบสารสนเทศของประเทศ สปป.ลาว ได้มีระบบที่อำนวยความสะดวกได้อย่างรวดเร็ว มีการทำงานตามระบบและขั้นตอนที่ตรวจสอบได้ และสามารถบันทึกข้อมูลการดำเนินงานของทุกระบบ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ต่อดำเนินงานขององค์กรและสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและจัดฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรพร้อมกับการจัดหาระบบบริหารจัดการสารสนเทศขององค์กรให้ครอบคลุมได้ทุกหน่วยงาน อาทิ เช่น ระบบเครือข่ายภาครัฐ (G-Net) และระบบการสื่อสารภาครัฐ (G-Chat & G-Share) ที่พัฒนาโดยศูนย์บริหารรัฐดิจิทัล กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร สปป.ลาว หรือระบบอื่นที่เหมาะสม

1.2 หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ ควรมีการบริหารจัดการระบบสารสนเทศที่กระจายอยู่แต่ละภาคส่วนมารวมไว้ในระบบสารสนเทศเดียวกัน และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างทั่วถึง โดยมีการดำเนินงานเป็นเชิงระบบในรูปแบบของ Input-Process-Output ไปพร้อมกับจัดหาอุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงานและจัดหาระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพสามารถสืบค้นข้อมูล

ได้อย่างทั่วถึง อาทิเช่น ระบบห้องการภาครัฐทันสมัย (eOffice) และระบบเว็บไซต์ภาครัฐ (G-Web Platform) ที่พัฒนาโดยศูนย์บริหารรัฐดิจิทัลกระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร สปป.ลาว หรือระบบอื่นที่เหมาะสม

1.3 หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ ควรมีพัฒนาระบบสารสนเทศโดยอาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อให้พัฒนาระบบสารสนเทศได้ผลสูงสุด ตลอดจนการพัฒนาสารสนเทศให้มีความสามารถในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ระบบ เพื่อเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วและระบบสารสนเทศมีประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในระบบมากที่สุด โดยทุกหน่วยงานที่นำระบบสารสนเทศไปใช้งานต้องมีส่วนร่วม และมีความเป็นเอกภาพกันในด้านรูปแบบระบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและมีการเชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งกำหนดโดยส่วนกลางหรือแขวงจำปาสัก สปป.ลาว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศขององค์กรภาครัฐในแขวงต่างๆ ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 ควรมีการศึกษาการพัฒนาขององค์กรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านระบบสารสนเทศในหน่วยงานขององค์กรภาครัฐของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

References

- Kanorpetch, S., Ponngam, P., Uppahat, J., & Pongpattrakarn, P. (2019). Development of Activity for Promoting Learning Skill in the 21st Century for Students in National University of Laos in Lao PDR. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology*, 5(2), 238 – 248.
- Klinwichit, W., Roschakpai, Y., & Usimat, K. (2013). *Health Information for Aging (Phase II)* (Online). Retrieved June 21, 2021, from <http://www.lib.ubb.ac.th>
- Ministry of Posts and Telecommunications of Lao PDR. (2015). *10-Year Strategy of Posts and Telecommunications of Lao PDR*. Vientiane: Ministry of Posts and Telecommunications.
- _____. (2015). *30-Year Vision of Posts and Telecommunications of Lao PDR*. Vientiane: Ministry of Posts and Telecommunications.
- _____. (2018). *Telecommunication Statistics 2018*. Vientiane: Ministry of Posts and Telecommunications.
- _____. (2021). *Lao Digital Economy*. Vientiane: Ministry of Technology and Communications.
- Thammachoto, P., Sriprasertpab, K., Boriboon, K., & Wattanakun, C. (2017). Information Systems Management Model for Supporting the Learning Organization Based on Thailand Quality Award Criteria. *Journal of Veridian Silpakorn University*, 10(2), 1-12.
- Thangdee, S. (2019). *Thailand and Laos Development Cooperation in Postal and Digital Technology*. Bangkok: Public Relationship Department.
- The World Bank. (2022). *Positioning the Lao PDR for a Digital Future*. Washington DC: The World Bank.

รูปแบบการจัดการศึกษาในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี*

The Educational Management Model in the During COVID-19 Crisis: A Case Study of Chonburi Private Schools

บุญญ ภูติรัตน์
Boonyaphu Phutirat

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand.

Corresponding Author's Email: tanyanaporn9577@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี 2) ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี วิธีดำเนินการวิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 21 ท่าน และผู้บริหารสถานศึกษานักการศึกษาทั่วไป จำนวน 109 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ และ 2) แบบสอบถามประมาณค่า สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลของการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการศึกษาในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี มี 4 องค์ประกอบได้แก่ ด้านนโยบายการเปิดเรียน ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านแนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน 2) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.03)

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดการศึกษา; ภาวะโควิด-19

Abstract

The objectives of this research article were to 1) determine the components of educational management model during covid – 19 crisis on a case study of private schools in Chonburi province; and 2) determine the propriety and feasibility of the educational management model during covid-19 crisis on a case study on private schools in Chonburi province. The samples were 21 educational experts, 109 school administrators and educators. Delphi technique was used for this research methodology which were selected by purposive random sampling. The instruments used in this research were Interview form and

*Received November 7, 2022; Revised January 10, 2023; Accepted January 12, 2023

questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), median (Mdn), and interquartile range (IR).

From the study, the results were found as follows: 1) The components of educational management model during covid -19 were the policy of school opening aspect, teachers development aspect, learning management aspect, and regulations during school opening aspect; and 2) The assessment results of the propriety and feasibility of the educational management model during covid-19 crisis were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.03).

Keywords: Model; Educational Management; COVID-19

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 หลายประเทศทั่วโลกส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้ออย่างรุนแรง และเพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาด จึงมีมาตรการปิดประเทศ (Lockdown) โดยให้ประชาชน หยุดกิจกรรมต่างๆ งดเดินทาง ให้อยู่ในที่พำนัก และดำเนินการตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม สาธารณสุข รวมถึงการศึกษา ในประเทศไทยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคมจนถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 โดยให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ฉุกเฉินเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 และวันที่ 9 พฤษภาคม 2563 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการจัดการเรียนการสอนช่วงโควิด-19 โดยการวางแผนทางการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นและทุกประเภท (Ministry of Education, 2020)

Hough, and Duncan (1970) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ และมีความสุข การจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มีมต่าง ๆ 4 ด้านดังนี้ (1) ด้านหลักสูตร หมายถึง การศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของการเรียน มีความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชา และการตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและเลือกเนื้อหาได้เหมาะสมกับท้องถิ่น (2) การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเลือกวิธีสอนและวิธีจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ (3) การวัดผลหมายถึง การเลือกวิธีวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้ และ (4) การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลหลังการจัดการเรียนรู้ Hills (1982) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้หมายถึง กระบวนการให้การศึกษากับผู้เรียน ซึ่งจะต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน Ministry of Education (2020) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ไว้ 5 รูปแบบด้วยกัน คือ On-site, On-air, On-demand, Online และ On-hand

จังหวัดชลบุรี พบว่าในวันที่ 9 มิถุนายน 2564 จังหวัดชลบุรีมีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกใหม่ในเดือนเมษายน 2564 รวม 5,119 ราย เสียชีวิตสะสม 30 ราย คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดชลบุรีตระหนักถึงความสำคัญของมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคควบคู่ไปกับมาตรการด้านสาธารณสุข เห็นชอบให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภท ทั้งในระบบและนอกระบบในพื้นที่จังหวัดชลบุรี สามารถจัดการเรียนการสอน หรือการทำกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้เฉพาะรูปแบบ 1) On Air 2) Online 3) On Demand และ 4) On Hand ทั้งนี้ไม่อนุญาตให้จัดการเรียนการสอนตามปกติ

หรือ Onsite หากสถานการณ์คลี่คลายและหรือมีโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาใดมีความพร้อมและมีความประสงค์จัดการเรียนการสอนตามปกติ (On Site) จะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อมของระบบ Thai Stop Covid Plus (TSC+)

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น การมีนโยบายในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรจะได้มีการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลลัพธ์ และ กระบวนการจัดการศึกษาในสภาวะวิกฤติ โควิด-19 ซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรีซึ่งตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศมีประชากรที่หนาแน่นและเกิดสถานการณ์วิกฤติ โควิด-19 เป็นจังหวัดพื้นที่สีแดง ด้วยเหตุนี้ ผู้ดำเนินการทำวิจัยเป็นผู้บริหารและเป็นเจ้าของ โรงเรียนเอกชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจึงเป็นแรงบันดาลใจที่จะทำงานวิจัยในครั้งนี้เพื่อทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสถานการณ์พิเศษหรือสถานการณ์วิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤติโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤติโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการแบบผสมผสานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพกับวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ รูปแบบการจัดการศึกษาในภาวะวิกฤติโควิด-19

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เพื่อใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 21 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และผู้บริหารสถานศึกษา นักการศึกษาทั่วไปเพื่อประเมินความคิดเห็น ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤติโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 109 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 130 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

1. แบบสัมภาษณ์ โดยในรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ 4 ประเด็น ได้แก่ นโยบาย การเปิดเรียน การพัฒนาครูผู้สอน การพัฒนาการเรียนการสอน แนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤติโควิด-19 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเขียนตอบในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำคำตอบจากรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าระดับความสำคัญของประกอบองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษา ในรอบที่ 3 ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามและเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) รายข้อและกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญและตำแหน่งคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญตอบลงในแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบคำตอบของตนเอง ว่ามีความคิดเห็นเหมือนกันหรือแตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ อย่างไร หากผู้เชี่ยวชาญยืนยันตามความคิดเห็นของตนเองซึ่งยังแตกต่างจากผู้อื่นอยู่ก็ให้เหตุผลประกอบการยืนยันผู้วิจัยก็จะนำความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาสรุปในรอบนี้

2. แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 โดยมี 4 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมี 5 ข้อ รวม 20 ข้อ ได้แก่ นโยบายการเปิดเรียน การพัฒนาครูผู้สอน การพัฒนาการเรียนการสอน แนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บสอบถามด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 2 ขั้นตอน 1) การหาค่าประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย 2) ใช้แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้สถิติ โดยการหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัย นำแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 มาหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ต้องมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อนั้นสอดคล้องกัน และค่ามัธยฐานต้องมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อนั้นระดับมากขึ้นไป และมีการเปลี่ยนแปลงไม่เกินร้อยละ 15 ถือว่าเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และสอบถามความคิดเห็นความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษา โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรีโดยใช้กระบวนการวิธีเทคนิคเดลฟาย มีค่ามัธยฐาน ($Mdn \geq 3.50$) และค่าพิสัยควอไทล์ ($IR \leq 1.5$)

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IR) ความสอดคล้องในองค์ประกอบของรูปแบบการวิจัยในภาพรวม

ด้าน	องค์ประกอบการศึกษา	ระดับความสอดคล้อง		
		Mdn	$Q_3 - Q_1$	แปลผล
1.	นโยบายการเปิดเรียน	5	1	มากที่สุด
2.	การพัฒนาครูผู้สอน	5	1	มากที่สุด
3.	การพัฒนาการเรียนการสอน	5	1	มากที่สุด
4.	แนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน	5	1	มากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า ความสอดคล้องในองค์ประกอบของรูปแบบการติดตามประเมินผลสอดคล้องกันทุกข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านที่ 1 นโยบายการเปิดเรียน ($Mdn = 5$, $IR = 1$) ด้านที่ 2 การพัฒนาครูผู้สอน ($Mdn = 5$, $IR = 1$) ด้านที่ 3 การพัฒนาการเรียนการสอน ($Mdn = 5$, $IR = 0.1$) ด้านที่ 4 แนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน ($Mdn = 5$, $IR = 1$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19

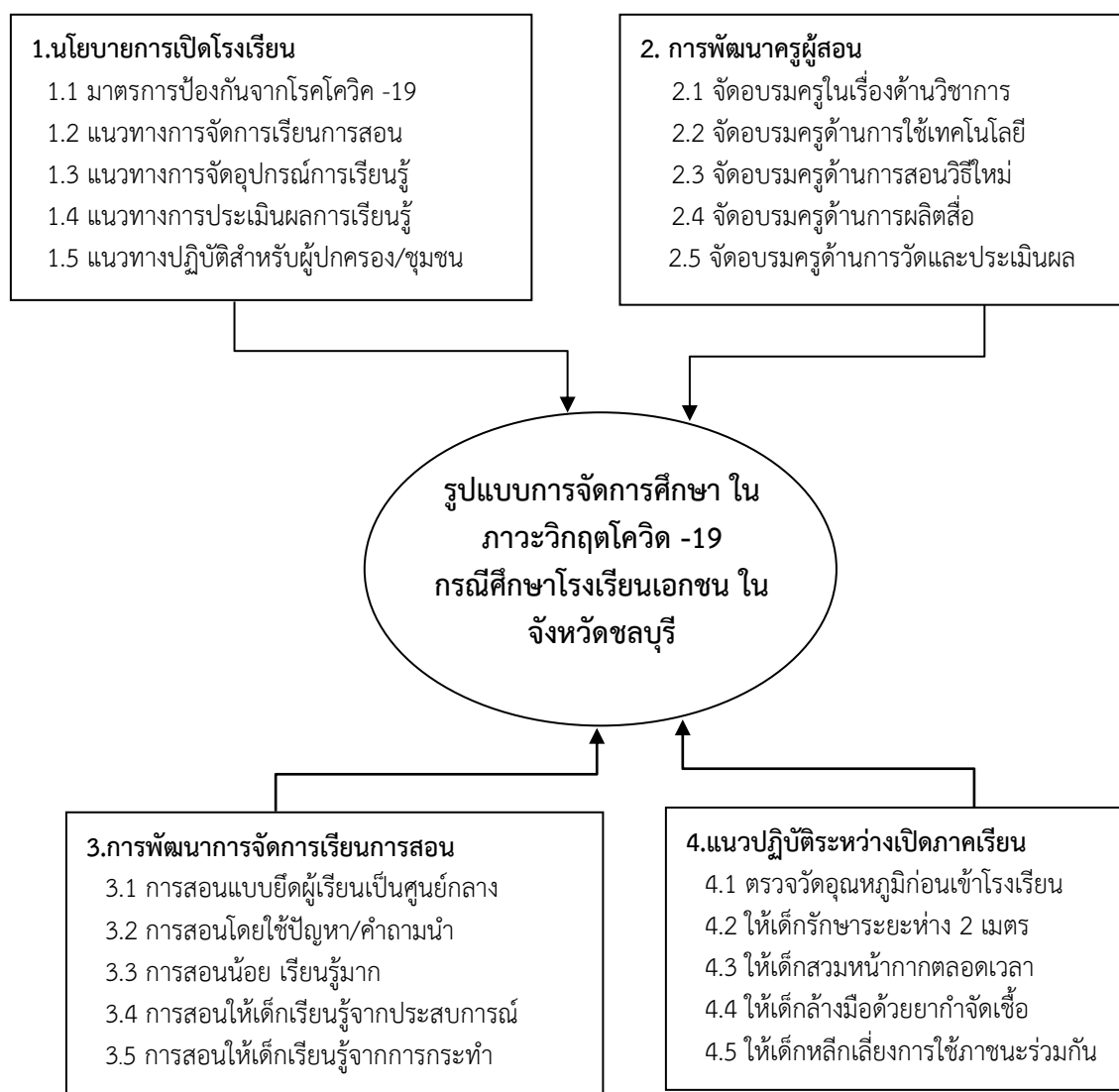
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ การจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ของผู้บริหาร ครู และนักการศึกษา

ด้านองค์ประกอบการวิจัย	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1. นโยบายการเปิดเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การพัฒนาครูผู้สอน	4.85	0.36	มากที่สุด
3. การพัฒนาการเรียนการสอน	4.55	0.80	มากที่สุด
4. แนวทางการปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.78	0.23	มากที่สุด

ผลการวิจัย พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักการศึกษา ต่อองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.78$, SD. = 0.23) เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านนโยบายการเปิดเรียน และด้านการปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X}= 5.00$, SD. = 0.00) รองลงมาได้แก่ ด้านการพัฒนา ครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}= 4.85$, SD. = 0.36) ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{X}= 4.55$, SD. = 0.80)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้พบองค์ความรู้ใหม่ รูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 มีรายละเอียดดังภาพที่ 1

Picture 1: The Educational Management Model in the During COVID-19 Crisis

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ รูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 21 ท่าน พบว่า

1.1 ด้านนโยบายการเปิดเรียน มีความสอดคล้องกันทุกข้อ ในเรื่องของ มาตรการป้องกันจากโรคโควิด-19 แนวทางการจัดการเรียนการสอน แนวทางการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน แนวทางการจัดอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียน แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง /ชุมชน จะเห็นนโยบายสื่อสารถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายให้ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจโดยทั่วกัน สนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน ผู้ปกครอง/ชุมชนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และให้

คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายของ Sararatana (2013) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยมีขั้นตอน 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหรือจัดทำ “ข้อเสนอเชิงนโยบาย” ควรออกแบบเป็นวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง ได้แก่ 1) ข้อมูลจากการศึกษาบริบทของหน่วยงานหรือพื้นที่ที่ทำการวิจัย 2) ข้อมูลจากการศึกษากรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ 3) ข้อมูลเชิงวิชาการจากทฤษฎี นโยบาย/แผน และผลงานวิจัย จากที่ศึกษาไว้จากการวิเคราะห์เนื้อหา เพิ่มเติม ขั้นตอนที่ 2 คาดคะเนโอกาสในการปฏิบัติของข้อเสนอเชิงนโยบาย การคาดคะเนโอกาสในการปฏิบัติของข้อเสนอเชิงนโยบาย หากพิจารณาจากแนวคิดดั้งเดิม “ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวิจัย” ดังนี้ 1) การวิเคราะห์อำนาจของผู้มีส่วนได้เสียที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบาย 2) การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กร 3) การคาดการณ์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น 4) การคาดคะเนโอกาสในการปฏิบัติ 5) การจัดเตรียมให้ข้อเสนอแนะสุดท้าย

1.2 ด้านการพัฒนาครูผู้สอน มีสอดคล้องกันทุกข้อ ในการจัดอบรมครูในเรื่องการใช้เทคโนโลยี เรื่องวิชาการ เรื่องการผลิตสื่อการสอน เรื่องเปลี่ยนบทบาทจาก ผู้สอน เป็นโค้ชการเรียนรู้ เรื่องการวัดและประเมินผล เมื่อผ่านการฝึกอบรม ทำให้ครูผู้สอน เรียนรู้เทคนิคกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และประยุกต์ใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบการวัดประเมินของโรงเรียนให้ สามารถวัดได้อย่างรอบด้านทุกมิติตามสภาพจริงและนำผลการประเมินมาปรับปรุงโดยให้เด็กมีส่วนร่วม ร่วมในการประเมินตัวเอง ออกแบบวิธีการวัดและประเมินที่เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคลไม่จำเป็นต้องเป็นข้อสอบเดียวกัน มีความรู้ในด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลที่มุ่งวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาและทำให้ครูเป็นผู้ที่แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ และหมั่นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับให้เข้ากับกระบวนการที่คนใหม่ โดยเฉพาะ การผสมผสานระหว่าง การสอนแบบออนไลน์ และการสอนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ Munkongcharoenkit (2019) ได้นำเสนอบทความหัวข้อ “ครูผู้สร้างการเรียนรู้ในสถานการณ์แห่งชีวิต ครูจะสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการ รับมือในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือส่งผลต่อความปลอดภัยของชีวิตได้อย่างไร” โดยการปรับเนื้อหาและตั้งคำถามเกี่ยวกับบทเรียนใหม่เพื่อสร้างความตระหนักต่อสถานการณ์ต่างๆ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะชีวิตได้อย่างเชี่ยวชาญในสถานการณ์ที่เหมาะสม ยกตัวอย่าง เช่น ในรายวิชาการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะในการเอาตัวรอด การปฐมพยาบาล การอ่านแผนที่ การผูกเงื่อน ฯลฯ สร้างการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆ มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่/ทีมงานเพื่อสนับสนุนวิชาการ จัดการเรียนการสอนในรายวิชาทั่วไป เพื่อให้ นักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวสามารถติดตามบทเรียนได้เมื่อสถานการณ์ดีขึ้น และเจ้าหน้าที่/ทีมสนับสนุนเฉพาะหน้า (Smart Support Team) เพื่อจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการตนเอง เมื่อเกิดสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมการปรึกษาเพื่อปรับสภาพจิตใจของนักเรียนในภาวะวิกฤตต่างๆ

1.3 ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนสอน มีสอดคล้องกันทุกข้อ เน้นวิธีการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ทั้งการจัดการเรียนแบบมีผู้สอนและไม่มีผู้สอน ในชั้นเรียน บริบทของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก็ควรมีการยืดหยุ่นตามผู้เรียน มีการพัฒนารูปแบบและเทคนิค การสอนที่บูรณาการผสมผสานหลาย วิชาเข้าด้วยกัน โรงเรียนและสถาบันการเรียนรู้ระดับสูงปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ การเรียนรู้ที่บ้านเป็นหลักแบบเต็มรูปแบบ (HBL) โดยโรงเรียนจะให้คำแนะนำและการสนับสนุนสำหรับนักเรียน โดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อประกอบการเรียนรู้ที่บ้านทั้งการใช้

ออนไลน์และวัสดุที่เป็นชิ้นงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนจะช่วยเหลือนักเรียนที่อาจต้องการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลหรือการใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้การทดสอบและประเมินผลถูกปรับเปลี่ยนตามความจำเป็น และบุคลากรของโรงเรียนสามารถที่จะติดต่อกับนักเรียนและผู้ปกครองได้อย่างต่อเนื่อง (Ministry of Education, Singapore, 2020)

1.4 ด้านแนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน มีสอดคล้องกันทุกข้อ คือ ตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้าโรงเรียน ให้เด็กรักษาระยะห่าง 1-2 เมตร ให้เด็กสวมหน้ากากตลอดเวลา ให้เด็กล้างมือด้วยยาก็จัดเชื้อ และสอนด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล ซึ่งสอดคล้องกับ Cavanagh (2020) ได้กล่าวถึงมาตรการเตรียมพร้อมสำหรับ “เปิดโรงเรียน” หลังสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศอิสราเอล นอร์เวย์ ญี่ปุ่น เดนมาร์ก สาธารณรัฐประชาชนจีน และได้พบว่า มีการจัดโต๊ะห่างกัน 2 เมตรเพื่อลดความแออัด ต้องวัดอุณหภูมิก่อนเข้าโรงเรียน และนักเรียนที่มีไข้จะถูกส่งกลับบ้านทันที ต้องล้างมือทุกชั่วโมงและใส่หน้ากากอนามัยแต่สามารถถอดออกได้เมื่ออยู่ในห้องเรียน ล้างมือและทำความสะอาด รองเท้าก่อนเข้าตึกเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี ผู้บริหาร ครู และนักการศึกษา ในเขตการศึกษาจังหวัดชลบุรี จำนวน 109 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน

จากการสัมภาษณ์ด้านนโยบายการเปิดเรียน ควรมีมาตรการป้องกันจากโรคโควิด-19 แนวทางการจัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง แนวทางการจัดอุปกรณ์การเรียนรู้ แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ควรมีการจัดอบรมครู ด้านวิชาการ ด้านการใช้เทคโนโลยี ด้านการสอนวิธีใหม่ ด้านการผลิตสื่อ ด้านการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธี การที่หลากหลาย ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ควรมีการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนโดยใช้ปัญหา/คำถามนำ การสอนน้อย เรียนรู้มาก การสอนให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ การสอนให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำ ด้านแนวปฏิบัติระหว่างเปิดภาคเรียน ควรมีการตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้าโรงเรียนให้เด็กรักษาระยะห่าง 2 เมตร ให้เด็กสวมหน้ากากตลอดเวลา ให้เด็กล้างมือด้วยยาก็จัดเชื้อ ให้เด็กหลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะร่วมกัน

2.1 ด้านนโยบายการเปิดเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, SD. = 0.00) แสดงว่า ผู้บริหาร ครู และนักการเมือง ในเขตการศึกษาจังหวัดชลบุรี มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา การเรียนรู้ของนักเรียนในภาวะวิกฤตโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศฟินแลนด์ ที่จะต้องมุ่งเน้นที่การป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส Finnish National Agency for Education (2020) ได้กล่าวว่า รัฐบาลฟินแลนด์ได้ตัดสินใจที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ด้านการศึกษาจากการประเมินของหน่วยงานด้านสุขภาพ แม้ว่าในขณะนั้นยังมีโรงเรียนบางแห่งที่ยังคงเปิดสอนอยู่ แม้การเผยแพร่การติดเชื้อ coronavirus ในหมู่เด็กด้วยกันจะไม่รุนแรงเท่าระดับผู้ใหญ่ และเด็กไม่ใช่แหล่งที่มาของการติดเชื้อ โรงเรียนยังคงเปิดเรียนโดยยึดความปลอดภัยสำหรับเด็กและบุคลากรของโรงเรียนเป็นสำคัญ

2.2 ด้านการพัฒนาครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, SD. = 0.36) แสดงว่า ผู้บริหาร ครู และนักการเมือง ในเขตการศึกษาจังหวัดชลบุรี มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา การเรียนรู้ของนักเรียนในภาวะวิกฤตโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับนักวิเคราะห์การศึกษา ของสภาเศรษฐกิจโลก World Economic Forum : WEF (2020) ได้เสนอแนะแนวทางแห่งอนาคตเพื่อเปลี่ยนวิธีให้การศึกษาแก่คนรุ่นใหม่ สรุปสาระดังนี้ (1) การให้ความรู้ แก่พลเมืองโลกที่เชื่อมโยงถึงกัน เป็นเรื่องสำคัญของโลกในทศวรรษหน้า โดยเชื่อมโยงความแตกต่าง ก้าวข้าม ขอบเขตที่มีแต่เดิม ให้เข้าใจและ

สร้างความร่วมมือกันได้ (2) นิยามบทบาทใหม่ของครูผู้สอน/นักการศึกษาให้ ชัดเจน โดยบทบาทและเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอน/นักการศึกษาที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการบรรยายให้ความรู้ เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ (3) สอนทักษะชีวิตสำหรับ อนาคต นั่นคือ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างความฉลาดทางอารมณ์ การทำงานได้หลากหลาย และทักษะในการสร้างเอกภาพของทีม และ (4) ปลดล็อก เทคโนโลยี โดยการแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม ที่ยืดหยุ่นต่อการเข้าถึงความรู้ของผู้เรียนทั่วโลก สร้างกระบวนการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, SD. = 0.80) แสดงว่าผู้บริหาร ครู และนักการเมือง ในเขตการศึกษาจังหวัดชลบุรี มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการรูปแบบการจัดการศึกษา การเรียนรู้ของนักเรียนในภาวะวิกฤติโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศแคนาดา กล่าวว่าการใช้การศึกษาทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการอบรมสัมมนาผ่านเว็บ การจัดทำวิดีโอการสอน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบออนไลน์โดยการสอนสด (live) รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาแบบให้เปล่ากับครู ผู้ปกครองและนักเรียน ในขณะเดียวกัน นักการศึกษาชั้นนำจากทั่วโลกได้มีการแชร์บล็อกและการเผยแพร่บทความในประเด็นที่น่าสนใจทั้งในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Twitter, Facebook หรือสื่อสังคมอื่นๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความสำเร็จผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบทางไกลอย่างหลากหลายวิธี (Osmond-Johnson, Campbell, and Pollock, 2020)

2.4 ด้านแนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, SD. = 0.00) แสดงว่า ผู้บริหาร ครู และนักการเมือง ในเขตการศึกษาจังหวัดชลบุรี มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบรูปแบบการจัดการศึกษา การเรียนรู้ของนักเรียนในภาวะวิกฤติโควิด-19 ตรวจวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าโรงเรียน ให้เด็กรักษาระยะห่าง 2 เมตร ให้เด็กสวมหน้ากากตลอดเวลา ให้เด็กล้างมือด้วยยาคำจัดเชื้อลดการแออัด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและมาตรการเตรียมพร้อมสำหรับ “เปิดโรงเรียน” หลังสถานการณ์โควิด-19 จากบทความ How 6 Countries are Opening up Schools Again, with Temperature Checks, Outdoor Classes, and Spaced Out Desks ของ Cavanage (2020) ได้กล่าวถึงมาตรการเตรียมพร้อมสำหรับ “เปิดโรงเรียน” หลังสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ 1) โต๊ะห่างกัน 2 เมตร ซึ่งเป็น ระยะห่างที่รับรู้ว่ามีเหมาะสมกับการรักษาระยะห่างทางสังคมมากที่สุด 2) นักเรียนต้องวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าโรงเรียน และนักเรียนที่มีไข้จะถูกส่งกลับบ้านทันที 3) นักเรียนต้องล้างมือทุกชั่วโมงและใส่หน้ากากอนามัย และกำหนดให้นักเรียนต้องล้างมือทุกชั่วโมง แต่สามารถถอดออกได้เมื่ออยู่ในห้องเรียน 4) นักเรียนล้างมือและทำความสะอาดรองเท้าก่อนเข้าตึกเรียน เมื่อมาถึงโรงเรียนในตอนเช้า 5) โรงเรียนมีห้องแยกสำหรับนักเรียนที่มีไข้ หรือพื้นที่ที่แยกจากนักเรียนคนอื่นๆ ไว้สำหรับนักเรียนที่มีไข้ เพื่อป้องกันการเอาไข้ไปติดเพื่อน หรือ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในกรณีที่เด็กนักเรียนติดเชื้อ 6) ห้องเรียนมีขนาดเล็กลง ขนาดห้องเรียนโดยเฉลี่ยจะมีนักเรียน 20 คน แต่เมื่อ เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงต้องลดขนาดห้องเรียนลงไปอีก โดยแบ่ง ออกเป็น 2 - 3 กลุ่มๆ ละ 3 - 6 คนเท่านั้น

สรุป

รูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี มี 4 องค์ประกอบได้แก่ ด้านนโยบายการเปิดเรียน ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านแนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดชลบุรี พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 โรงเรียนเอกชน ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปกำหนดเป็นด้านนโยบายการเปิดเรียน ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านแนวปฏิบัติระหว่างเปิดเรียน ในการเสริมสร้างความปลอดภัยรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด -19

1.2 โรงเรียนเอกชน ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานรูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด -19

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นรูปแบบการจัดการศึกษาในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในเรื่องของการพัฒนานโยบายของโรงเรียนเอกชน จากกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ปกครอง และนำผลมาเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดและเลือกใช้นโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการพัฒนา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาด้านการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครู และสารสนเทศโรงเรียนสังกัดเอกชนในครั้งต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษา ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในเรื่องแนวทางการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอนในภาวะวิกฤตโควิด-19 ที่มีประสิทธิผล รวมทั้งหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอนในภาวะวิกฤตโควิด-19 เพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมในทุกๆ ด้าน

References

- Cavanagh, E. (2020). *How 6 Countries Are Opening up Schools Again, with Temperature Checks, Outdoor Classes, and Spaced-out Desks*. Retrieved December 20, 2021, from <https://www.insider.com/how-china-denmark-japan-reopening-schools-2020-4>
- Disease, C. (2019). *Epidemic Situation Administration Center*. (2021). Retrieved December 20, 2021, from <https://www.moicovid.com/01/06/2021/uncategorized/3756>
- Finnish National Agency for Education. (2020). *Finnish National Agency for Education – EDUFI*. Retrieved December 20, 2021, from <https://www.oph.fi/fi/maailman-suurin-vanhempainilta>
- Hills, P.J. A. (1982). *Dictionary of Education*. London: Routledge & Kegan Payi.
- Hough, J. B., & Duncan, J. K. (1970). *Teaching Description and Analysis*. Reading, Mass: Addison-

Wesley Pub. Co.

Ministry of Education, Singapore. (2020). *School and Institutes of Higher Learning to Shift to Full Home-Based Learning; Preschools and Student Care Centre to Suspend General Services*. Retrieved January 10, 2022, from <https://www.planipolis.iiep.unesco.org/en/2020/schools>

Ministry of Education. (2020). *Preparation of Ministry of Education Before the Start of Semester 1 July 2020*. Retrieved January 10, 2022, from <https://www.moe360.blog/2020/05/08/>

Munkongcharoenkit, K. (2019). *“Teacher Who Creates Learning in Life Situations”*. Retrieved December 21, 2021, from <https://www.educathai.com/knowledge/articles/83>

Osmond-Johnson, P., Campbell, C., & Pollock, K. (2020). *Moving Forward in the COVID-19 Era: Reflections for Canadian Education*. Retrieved January 11, 2022, from <https://www.edcan.ca/articles/moving-forward-in-the-covid-19-era>

Saratana, W. (2013). *Participatory Policy Research*. (Doctoral Dissertation). Mahamakut Buddhist University. Nakhon Pathom.

World Economic Forum (WEF). (2020). *Pandemic Speeds up Human vs. Machine Standoff Over Jobs*, Studys Says (japantimes.co.jp.21/10/2020). Retrieved January 11, 2022, from <https://www.prachatai.com/journal>

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

The Effects of Learning Management Using the Bar Model on the Ability to Solve Mathematical Problems in the First Secondary School Students

¹ขวัญชนก เจียชุม, กุสุมา ใจสบาย และ กัตัญญดา บางโท

¹Kwanchanok Jerychum, Kusuma Jaisabuy and Katanyuta Bangtho

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kwanchanok.book@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาทรัพย์ จำนวน 9 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดลจำนวน 8 แผน และ 2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาแบ่งเป็น แบบปรนัย 14 ข้อและแบบอัตนัย 3 ข้อ รวม 20 คะแนน โดยคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นำมาคำนวณโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และร้อยละ แล้วนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์เกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียนร้อยละ 88.89 สามารถดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดลได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: บาร์โมเดล; ความสามารถในการแก้ปัญหา; คณิตศาสตร์

Abstract

The research article aimed at investigating the ability to solve mathematical problems after the use of bar model for the first secondary school students. The study employed quasi-experimental research. The sample group consisted of nine students from the first secondary school who were in the second semester of the academic year 2021. Cluster sampling was used to select the sample group, with the school serving as the sampling unit. Research instruments included: 1) 8 learning management plans based on linear equations in one variable using the bar model; and 2) an assessment form with 14 objective and 3 open-ended

*Received October 18, 2022; Revised November 20, 2022; Accepted November 26, 2022

questions totaling 20 points to test problem-solving skills. The results of the mathematical problem-solving skills test were calculated using basic statistics, namely mean and percentage. The percentage of the mean score was then compared to the criteria of 70 percent.

From the study, the results found that the ability of students to solve mathematical problems on linear equations in one variable after the use of bar model have a mean score that meets the criteria of 70 percent. 88.9% of students are able to solve problems correctly using the bar model.

Keywords: Bar Model; Problem-Solving Ability; Mathematics

บทนำ

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนในวิชาอื่นๆ และแสวงหาความรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นและต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการให้เหตุผล ความสามารถในการสื่อสาร สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และนำเสนอ ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ และการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Ministry of Education, 2017)

จากการประเมินผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาทรัพย์ในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่สถานศึกษาตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการเรียนการสอนเกี่ยวกับโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์และสร้างประโยคสัญลักษณ์หรือสมการจากโจทย์ได้และนักเรียนไม่สามารถเริ่มทำโจทย์ปัญหาจากส่วนใดก่อน จนทำให้ไม่เข้าใจโจทย์ปัญหาโดยเฉพาะในด้านทักษะการตีความหรือแปลความหมายจากโจทย์ปัญหาอันจะส่งผลให้นักเรียนไม่เข้าใจในการแก้ปัญหา การที่จะให้นักเรียนเรียนในสิ่งที่ยาก ซึ่งเป็นที่ทราบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่จะต้องแก้ปัญหาเพื่อจะนำกระบวนการแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การใช้บาร์โมเดล เป็นอีกทางเลือกที่เอื้อต่อสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อที่จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของประเทศสิงคโปร์จนทำให้นักเรียนมีผลคะแนนสูงขึ้นและเป็นที่นิยมใช้ในการเรียนการสอนการแก้ปัญหาของครูในประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ บาร์โมเดล (Bar Model Method) เป็นวิธีที่ทำให้นักเรียนสามารถตีความหรือแปลความหมายของโจทย์ปัญหาให้เป็นภาพ แล้วยังส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจโจทย์ปัญหา การที่ผู้เรียนสามารถตีความจากโจทย์ปัญหาเป็นแบบจำลองได้จะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหามีขึ้น ดังนั้น บาร์โมเดลเป็นแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณต่างๆ ในโจทย์ปัญหา โดยใช้แท่งบาร์แทนปริมาณต่างๆ โดยมีรูปแบบการใช้ที่สำคัญอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ Part – Whole Bar Model ซึ่งเป็นการเขียนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณแต่ละส่วน กับปริมาณที่เป็นผลรวมของทุกๆ ส่วนในโจทย์ปัญหา และ Comparison Bar Model ซึ่งเป็นการวาดแท่งบาร์เพื่อเปรียบเทียบปริมาณต่างๆ ในโจทย์ปัญหา ซึ่งมีตั้งแต่ 2 แท่งขึ้นไป วาดอยู่ในตำแหน่งแนวตั้งจากบนลงล่าง เพื่อให้การเปรียบเทียบทำได้โดยง่าย (Tiangtrong, 2019) วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจไปด้วยและช่วยให้เกิดการคิดตามในโจทย์ได้ง่ายขึ้น

จนทำให้ผลการสอบประเมินระดับนานาชาติเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ (Inthasang, 2015) วิธีบาร์โมเดลช่วยให้นักเรียนเข้าใจโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ซับซ้อนและเข้าใจความคิดรวบยอดของคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนั้น บาร์โมเดลจึงเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนช่วยในการตีความจากข้อความของโจทย์นามธรรมให้เป็นกึ่งรูปธรรมโดยการวาดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแทนสถานการณ์หรือเรื่องราวที่โจทย์กำหนดให้เพื่อช่วยอธิบายให้เข้าใจปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Masraksa, 2019) จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในการแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์หลังจากมีการใช้บาร์โมเดลและประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับขณะใช้บาร์โมเดลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญและบาร์โมเดลส่งผลต่อระดับความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนทำให้สามารถแก้โจทย์ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์ด้วยบาร์โมเดลได้ดีขึ้น (Osman et al. 2018) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่าผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้หรือไม่ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดล

วิธีดำเนินการวิจัยการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิดทฤษฎี

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้บาร์โมเดลพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนบ้านนาทรัพย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยทำการทดลองเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอบางขัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งหมด 96 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาทรัพย์ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งมี 1 ห้อง จำนวน 9 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 แผน แผนละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ใช้การยกตัวอย่างและมีกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนลองแก้ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดล แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน วิเคราะห์ผลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ พร้อมนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 14 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 14 คะแนน และข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน รวม 6 คะแนน รวมข้อสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัยทั้งหมด 17 ข้อ คะแนนรวมทั้งหมด 20 คะแนน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์ผล ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่สมบูรณ์ พร้อมนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีค่าความยาก(p) และค่าอำนาจจำแนก(r) ที่มีการกำหนดเกณฑ์ระหว่าง 0.20 – 0.80 ซึ่งได้ค่าความยาก 0.25 – 0.79 และค่าอำนาจจำแนก 0.33 - 0.66 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับเท่ากับ 0.839

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาทรัพย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวนนักเรียน 9 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราชไปยังโรงเรียนบ้านนาทรัพย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างและประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียน

2) ครูชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบถึงจุดประสงค์ในแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดล เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

3) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เป็นเวลา 8 คาบ คาบละ 50 นาที และในการสอนแต่ละคาบ ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลเพื่อฝึกการแก้ปัญหารวมถึงตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนของนักเรียน

4) ดำเนินการเก็บคะแนนหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้เวลา 50 นาที

5) ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและอภิปรายผลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำคะแนนแบบทดสอบของนักเรียนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งแบ่งออกเป็นแบบปรนัยและแบบอัตนัย กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาโดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ โดยให้คะแนนข้อที่ตอบถูก 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ใน ข้อเดียวกัน ให้ 0 คะแนน (Tumthong, 2012)

ตอนที่ 2 แบบอัตนัย โดยแต่ละข้อให้คะแนนเต็ม 2 คะแนน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบวิเคราะห์ (Analytic Scoring Rubric) ซึ่งเป็นการให้คะแนนตามองค์ประกอบของบาร์โมเดล (Kunjaratanan, 2019) ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนแบบวิเคราะห์ (Analytic Scoring Rubric)

ระยะที่ 1 ระยะข้อความ (2 คะแนน)	คะแนน
ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ และระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการหา ได้ถูกต้องครบถ้วน	2
ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ถูกต้อง แต่ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการหาไม่ถูกต้อง หรือ	1
ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ไม่ถูกต้อง แต่ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการหาได้ถูกต้อง	
ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการหาไม่ถูกต้อง หรือ	0
ไม่ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และสิ่งที่โจทย์ต้องการหา	
ระยะที่ 2 ระยะโครงสร้าง (2 คะแนน)	คะแนน
สร้างบาร์โมเดลได้ และเขียนส่วนประกอบแต่ละส่วนของบาร์โมเดลได้	2
สร้างบาร์โมเดลได้ แต่เขียนส่วนประกอบแต่ละส่วนของบาร์โมเดลไม่ถูกต้อง หรือไม่ได้เขียน	1
หรือเขียนได้บางส่วน	
สร้างบาร์โมเดลไม่ถูกต้อง หรือไม่ได้สร้าง	0
ระยะที่ 3 ระยะกระบวนการและสัญลักษณ์ (4 คะแนน)	คะแนน
กำหนดตัวแปรที่นำไปสู่การหาคำตอบได้ เขียนสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวได้ และเขียน	4
ส่วนประกอบแต่ละส่วนของบาร์โมเดลได้ และอธิบายความสัมพันธ์ที่ได้จากบาร์โมเดลได้	
กำหนดตัวแปรที่นำไปสู่การหาคำตอบได้ เขียนสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวได้ และเขียน	3
ส่วนประกอบของบาร์โมเดลแต่ละส่วนได้ แต่อธิบายความสัมพันธ์ที่ได้จาก	
บาร์โมเดลไม่ถูกต้องหรือไม่ได้อธิบาย	
กำหนดตัวแปรที่นำไปสู่การหาคำตอบได้ เขียนสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวได้ แต่เขียน	2
ส่วนประกอบแต่ละส่วนของบาร์โมเดลไม่ถูกต้องหรือไม่ได้เขียน อธิบายความสัมพันธ์ที่ได้จาก	
บาร์โมเดลไม่ถูกต้อง หรือ ไม่ได้อธิบาย	
หรือ กำหนดตัวแปรที่นำไปสู่การหาคำตอบได้ เขียนส่วนประกอบแต่ละส่วนของ	
บาร์โมเดลได้ และอธิบายความสัมพันธ์ที่ได้จากบาร์โมเดลได้ แต่เขียนสมการเชิงเส้นตัวแปร	
เดียวไม่ถูกต้อง หรือ ไม่ได้เขียน	
กำหนดตัวแปรที่นำไปสู่การหาคำตอบได้ แต่ไม่ได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป หรือดำเนินการในขั้น	1
ต่อไปไม่ถูกต้อง	
ไม่แสดงวิธีทำ หรือแสดงวิธีทำไม่ถูกต้อง หรือ ไม่ตอบ	0

หมายเหตุ: จากตารางที่ 1 เป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบวิเคราะห์ (Analytic Scoring Rubric) ซึ่งมีคะแนนเต็ม 8 คะแนน เนื่องจากเก็บคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนข้อละ 2 คะแนน ดังนั้น เมื่อตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนำคะแนนที่ได้หารด้วย 4

ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาประกอบด้วย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และร้อยละ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนการผ่านความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ที่ร้อยละ 70 โดยเปรียบเทียบกับร้อยละของคะแนนเฉลี่ย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 88.89 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า หลังจากการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 คาบ และทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

เมื่อพิจารณาคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละข้อของข้อสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ เป็นรายบุคคล มีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของข้อสอบอัตนัย

คนที่	ข้อสอบอัตนัย			รวม (6 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ
	ข้อที่ 1 (2 คะแนน)	ข้อที่ 2 (2 คะแนน)	ข้อที่ 3 (2 คะแนน)		
1	2	1.5	1.5	5.00	83.33
2	2	1	1	4.00	66.67
3	2	1.5	1	4.50	75.00
4	1	1.5	1.5	4.00	66.67
5	2	1.5	1.5	5.00	83.33
6	2	2	2	6.00	100
7	2	1	1.5	4.50	75.00
8	2	2	1.5	5.50	91.67
9	2	1.5	2	5.50	91.67
$\bar{X}$	1.89	1.50	1.50	4.89	81.50

จากตารางที่ 2 ผลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาของข้อสอบอัตนัย มีคะแนนเฉลี่ย 4.89 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.50 โดยมีคะแนนสูงสุด 6 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีคะแนนต่ำสุด 4.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 66.67 นั่นคือ นักเรียนส่วนใหญ่เขียนวิเคราะห์ข้อมูลสิ่งที่โจทย์ถาม สิ่งที่โจทย์บอก สมการของโจทย์ปัญหาได้และสามารถเขียนบาร์โมเดลแสดงการแก้ปัญหาได้ มีนักเรียนเพียงบางคนที่ใช้สมบัติการเท่ากันในการแก้ปัญหาแทนบาร์โมเดลจนได้คำตอบที่ถูกต้อง

1. วิเคราะห์แบบรูปและสังเกตความสัมพันธ์ที่กำหนดให้ แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

ลำดับที่	1	2	3	4	n
จำนวน	3	6	9	12	...

2.1) จงหาจำนวนในลำดับที่ 20
 ตอบ 60

2.2) จงหาจำนวนในลำดับที่ n
 ตอบ 3n

1. วิเคราะห์แบบรูปและสังเกตความสัมพันธ์ที่กำหนดให้ แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

ลำดับที่	1	2	3	4	n
จำนวน	3	6	9	12	...

2.1) จงหาจำนวนในลำดับที่ 20
 ตอบ 60

2.2) จงหาจำนวนในลำดับที่ n
 ตอบ 3n

คนที่ 6
คนที่ 2

จากรูปภาพที่ 1 เป็นตัวอย่างคำตอบข้อที่ 1 ของนักเรียนคนที่ 6 กับคนที่ 2 ในการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนส่วนใหญ่ตอบคำถามในข้อที่ 1 ถูก เนื่องจากข้อนี้เป็นข้อสอบแบบอัตนัยเต็มคำตอบสั้น นักเรียนไม่ได้แสดงวิธีการดำเนินการให้ได้มาซึ่งคำตอบ ทำให้ยังเห็นความสามารถในการแก้ปัญหาไม่ชัดเจน

[illegible]

จากรูปภาพที่ 2 เป็นตัวอย่างคำตอบข้อที่ 2 ของนักเรียนคนที่ 6 กับคนที่ 2 ในการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากข้อนี้ นักเรียนคนที่ 2 แก้สมการโดยใช้สมบัติการเท่ากันแทนการใช้บาร์โมเดลแต่เกิดความผิดพลาดจากการแก้สมการ เช่น นักเรียนเขียนนำ 3a มาลบทั้งสองข้างของสมการ นำมาใส่เป็น $+ 3a$ และ $13 - a - 13 = 5 - 13$ จะได้ $-a = -8$ แต่นักเรียนได้เป็น $a = -8$ ทำให้ได้คำตอบไม่ถูกต้อง

3. จงหาความยาวของด้านประกอบมุมยอดของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วซึ่งมีเส้นรอบรูปยาว 33 เซนติเมตรและฐานยาว 9 เซนติเมตร

ก) ให้คำตอบ

$2x + 9 = 33$

$2x = 33 - 9$

$2x = 24$

$x = 12$

จากสมการข้างต้น จะได้ $x = 12$

ดังนั้น ความยาวของด้านประกอบมุมยอดของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วยาว 12 เซนติเมตร

ตอบ 12 เซนติเมตร

คนที่ 6

3. จงหาความยาวของด้านประกอบมุมยอดของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วซึ่งมีเส้นรอบรูปยาว 33 เซนติเมตรและฐานยาว 9 เซนติเมตร

วิธีทำ $2x + 9 = 33$

ลบ 9 ทั้งสองข้าง $2x + 9 - 9 = 33 - 9$

$2x = 24$

หาร 2 ทั้งสองข้าง $2x \div 2 = 24 \div 2$

$x = 12$

ดังนั้น ความยาวของด้านประกอบมุมยอดของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วยาว 12 เซนติเมตร

คนที่ 2

Picture 3: Example Answer to Question 3

จากรูปภาพที่ 3 เป็นตัวอย่างคำตอบข้อที่ 3 ของนักเรียนคนที่ 6 กับคนที่ 2 ในการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื่องจาก ข้อนี้เป็นโจทย์ปัญหา นักเรียนคนที่ 2 นักเรียนไม่ได้เขียนขั้นตอนวิเคราะห์โจทย์ปัญหาระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้กับสิ่งที่โจทย์ต้องการหา ขั้นตอนการกำหนดตัวแปร แต่นักเรียนเขียนสมการและดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้สมบัติการเท่ากันจนได้คำตอบที่ถูกต้องแทนการแก้ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดล

6. ถ้า $a + 5 = 7$ แล้ว $a - 4$ มีค่าเท่ากับข้อใด

- ก. -4 ข. -3 ค. -2 ง. -1

10. $x - 4 = 10$

$x - 4 + \square = 10 + \square$

$x = \triangle$

จำนวนในกรอบ $\square$ และ $\triangle$ คือข้อใด

- ก. -4, 14 ข. 4, -14 ค. 4, 14 ง. 4, 6

13. สมชายแบ่งที่ดินให้บุตร 3 คน คนละเท่าๆ กัน จะได้รับคนละ 120 ตารางวา เหลือเป็นที่ปลูกบ้านของบิดา 52 ตารางวา สมชายมีที่ดินทั้งหมดกี่ตารางวา

- ก. 308 ข. 322 ค. 362 ง. 412

14. สามเท่าของผลต่างระหว่างจำนวนหนึ่งกับยี่สิบมีค่าเป็นสิบห้า อยากทราบว่าจำนวนนั้นมีค่าตรงกับข้อใด

- ก. 20 ข. 25 ค. 30 ง. 35

Picture 4: Example Multiple Choice Test

จากรูปภาพที่ 4 เป็นตัวอย่างข้อสอบปรนัย ข้อที่ 6, 10, 13, 14 จากข้อสอบจำนวนทั้งหมด 14 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบเกี่ยวกับเนื้อหาในเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ประกอบด้วย เรื่อง แบบรูปและความสัมพันธ์ ความหมายของสมการ คำตอบของสมการ สมบัติการเท่ากัน การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว การเขียนสมการแทนปัญหา และโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลแบบปรนัยและอัตรานัยมีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายบุคคลหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดล เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

คนที่	คะแนนหลังเรียน			ร้อยละ
	แบบปรนัย (14 คะแนน)	แบบอัตรานัย (6 คะแนน)	รวม (20 คะแนน)	
1	10.00	5.00	15.00	75.00
2	8.00	4.00	12.00	60.00
3	10.00	4.50	14.50	72.50
4	12.00	4.00	16.00	80.00
5	11.00	5.00	16.00	80.00
6	12.00	6.00	18.00	90.00
7	11.00	4.50	15.50	77.50
8	11.00	5.50	16.50	82.50
9	10.00	5.50	15.50	77.50
$\bar{X}$	10.56	4.89	15.44	77.20

จากตารางที่ 3 คะแนนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว คะแนนสูงสุดเท่ากับ 18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.44 คิดเป็นร้อยละ 77.20 ซึ่งเมื่อพิจารณาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 พบว่า หลังจากการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดล นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 77.20

เมื่อแบ่งนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ คือ มีคะแนนมากกว่าร้อยละ 70 และไม่ผ่านเกณฑ์ คือ มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 70 มีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดล เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ความสามารถในการแก้ปัญหา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ผ่านเกณฑ์	8	88.89
ไม่ผ่านเกณฑ์	1	11.11

จากตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดล พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล มีนักเรียนที่ได้คะแนนแบบทดสอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้บาร์โมเดล เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาช่วยในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยบาร์โมเดลเป็นแบบจำลองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่วาดขึ้นแสดงความสัมพันธ์ของข้อความที่มีในโจทย์ปัญหา ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับโจทย์ปัญหาและมีข้อความ สัญลักษณ์หรือตัวเลขประกอบ เพื่อช่วยให้เห็นภาพของปัญหาและเข้าใจได้ง่ายขึ้น

วิธีการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดล นอกจากจะทำให้ผู้เรียนสามารถแปลความหมายของโจทย์ปัญหาให้เป็นแบบจำลองได้แล้ว ยังส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจโจทย์ปัญหาอย่างลึกซึ้งมากขึ้นอีกด้วย การที่ผู้เรียนสามารถตีความจากโจทย์ปัญหาเป็นแบบจำลองได้จะส่งผลให้ประสิทธิภาพของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการพัฒนาความสามารถด้านการดำเนินการทางคณิตศาสตร์และการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในโจทย์ปัญหาทำให้การใช้บาร์โมเดลในการแก้ปัญหามีส่วนช่วยเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสำหรับโจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นได้

การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวโดยใช้วิธีบาร์โมเดลนั้นสอดคล้องกับการใช้สมบัติการเท่ากันในการแก้สมการ ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการหาคำตอบหรือหาค่าของตัวแปรที่สอดคล้องกับสมการนั้นๆ หากพิจารณาจะเห็นว่าการแก้สมการเชิงเส้นโดยใช้วิธีบาร์โมเดลจะเป็นพื้นฐานความเข้าใจที่ดี เนื่องจาก การมองวิธีการแก้ปัญหายังเป็นรูปธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยสนับสนุนความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อต้องเผชิญกับโจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นได้ส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีขึ้น โดยความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์โจทย์ปัญหา หมายถึง นักเรียนสามารถวิเคราะห์แล้วระบุได้ว่าอะไรคือ สิ่งที่โจทย์ถาม และอะไรคือสิ่งที่โจทย์กำหนด

ขั้นที่ 2 กำหนดตัวแปร หมายถึง นักเรียนสามารถระบุตัวแปรแทนสิ่งที่โจทย์ถาม

ขั้นที่ 3 เขียนสมการและสร้างบาร์โมเดล หมายถึง นักเรียนสามารถนำตัวแปรที่กำหนดไว้เขียนสมการจากโจทย์ปัญหาและเขียนบาร์โมเดลแทนสมการ

ขั้นที่ 4 แก้สมการ หมายถึง นักเรียนสามารถวาดบาร์โมเดลแสดงการแก้ปัญหาตามลำดับขั้นตอนทางกระบวนการคณิตศาสตร์จนได้ค่าของตัวแปรที่ต้องการ

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบคำตอบ หมายถึง นักเรียนสามารถนำค่าของตัวแปรที่ได้แทนค่าในสมการแล้วทำให้ผลลัพธ์เท่ากันทั้งสองข้างของสมการ

[illegible]

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบคำตอบ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เป็นเพราะ บาร์โมเดล (Bar Model) เป็นวิธีการแก้โจทย์ปัญหาโดยการเขียนรูปไปด้วยขณะอ่านโจทย์ไป และทำความเข้าใจไปด้วยรูปช่วยให้การคิดตามข้อความในโจทย์ปัญหาทำได้ง่าย สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (Inthasang, 2015) ซึ่งบาร์โมเดลเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นหรือสัมผัสกับวัตถุหรือสื่อของจริงก่อน (Concrete Representation) ต่อจากนั้นจึงใช้ภาพเป็นสื่อ (Pictorial Representation) ซึ่งจะใช้แถบสี่เหลี่ยมผืนผ้า (Rectangular Bars) เป็นสื่อ และสุดท้ายจึงจะใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นสื่อนามธรรม เป็นขั้นตอนในการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองในการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้น Concrete เขียนให้วัตถุที่เป็นรูปธรรมจากโจทย์ใส่ในรูปสี่เหลี่ยม 2) ขั้น Pictorial วาดรูปสี่เหลี่ยมที่ไม่ต้องมีวัตถุ 3) ขั้น Abstract วาดภาพแสดงความสัมพันธ์แบบนามธรรม และ 4) ขั้น Visual เขียนความสัมพันธ์แบบนามธรรมเพื่อให้เข้าใจง่าย หลังจากนั้นดำเนินการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยแบบทดสอบเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

โดยแบ่งแบบทดสอบออกเป็นแบบปรนัยจำนวน 14 ข้อ คิดเป็น 14 คะแนน และแบบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ คิดเป็น 6 คะแนน รวมทั้งหมด 20 คะแนน วัดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาในเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาแบบปรนัยมีคะแนนสูงสุด 12 คะแนน มีคะแนนต่ำสุด 8 คะแนน และแบบอัตนัยมีคะแนนสูงสุด 6 คะแนน มีคะแนนต่ำสุด 4 คะแนน ซึ่งนักเรียนสามารถทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาแบบอัตนัยได้สูงกว่า เนื่องจาก แบบทดสอบแบบอัตนัยมีโจทย์ที่ให้นักเรียนสามารถแสดงวิธีการคิดเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบทำให้นักเรียนมีความต่อเนื่องในการแสดงวิธีทำและมีความรอบคอบจากการตรวจสอบคำตอบ รวมทั้งใช้บาร์โมเดลมาช่วยในการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ruth, and Helen (2015) ได้ศึกษา ผลการใช้บาร์โมเดลเพื่อช่วยในการตีความและสร้างความเข้าใจของข้อความในโจทย์ปัญหา พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับการใช้บาร์โมเดลในวิชา คณิตศาสตร์ มากขึ้นโดยบาร์โมเดลช่วยให้แสดงภาพที่ชัดเจนในการระบุโครงสร้างพื้นฐานของข้อความในโจทย์ปัญหาและรู้สึกมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Emmylou (2019) ได้ศึกษา ผลกระทบจากการใช้บาร์โมเดลในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า การใช้บาร์โมเดลเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของนักเรียน นอกจากนี้บาร์โมเดลนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการทั่วไป ซึ่งบาร์โมเดลช่วยให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลเชิงลึกทำให้คะแนนในการทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Osman et al. (2018) ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังใช้บาร์โมเดลและประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับขณะใช้บาร์โมเดล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และการวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์ พบว่า บาร์โมเดลส่งผลต่อระดับความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน นักเรียนสามารถแก้ไขโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วย บาร์โมเดลได้ดีกว่าแบบปกติ

สรุป

จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียนร้อยละ 88.89 สามารถดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดลได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น ฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น สามารถนำทักษะและองค์ความรู้ไปใช้แก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับสูงขึ้น ซึ่งจะนี้เป็นพื้นฐานให้นักเรียนนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้บาร์โมเดล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บาร์โมเดล ควรเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคยในลำดับขั้นตอนของการสอน

โดยบทบาทของครูจำเป็นจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์สถานการณ์ใช้คำถามในเชิงของการแนะนำแนวทางในลำดับขั้นต่อไป ควรให้นักเรียนฝึกการให้ได้มาซึ่งคำตอบโดยการแสดงวิธีการเขียนบาร์โมเดล พร้อมชี้แนะให้เห็นถึงความสำคัญของการตรวจคำตอบ เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยสามารถนำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บาร์โมเดลทำการปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาอื่น เช่น ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร การแก้โจทย์ปัญหาการบวก การลบ การคูณ และการหาร ที่มีธรรมชาติของเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเนื้อหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ที่อาศัยพื้นฐานในการแก้ปัญหา

2.2 ผู้วิจัยสามารถศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลที่ส่งผลกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการให้เหตุผล และทักษะการเชื่อมโยง เป็นต้น

References

- Emmylou A. M. (2019). The Use of Bar Models in Solving Mathematical Problems: Its Effect on Academic Performance. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 7(2), 10-16.
- Inthasang, S. (2015). Teaching Problem Solving Using the Bar Model. *The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST)*, 43(194), 27-30.
- Kunjaratanan, K. (2019). Study of the Ability to Create One Variable Linear Equations Based on Word Problems Among Mathayomsuksa One Students Using the Bar Model Method. *Journal of Industrial Education*, 18(2), 93-100.
- Masraksa, T. (2019). The Development of Learning Management Model by Applying Bar Model with the Concept of Cooperative Learning to Promote Mathematics Problem Solving Ability of Prathomsuksa 2 Students. *The 6th National Conference of Nakhonrachasima College 2019*, 6, 530-541.
- Ministry of Education. (2017). *Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Department of Curriculum and Instruction Development.
- Osman, S. et al. (2018). Enhancing Students' Mathematical Problems-solving Skills Through Bar Model Visualization Technique. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 13(3), 273-279.
- Ruth, S., & Helen, F. (2015). Using the Singapore Bar Model to Support the Interpretation and Understanding of Word Problems in Key Stage 2. *Proceedings of the British Society for Research into Learning Mathematics*, 35(3), 114-119.
- Tiangtrong, P. (2019). Using Bar Model Method to Solve Algebraic Problems Word Problems Linear Equations of One Variable and System of Linear Equations of Two Variables. *Mathematical Journal* 65, 700, 22-40.
- Tumthong, B. (2012). *Research Methodology in Curriculum and Instruction*. Nakhonrachasima: Laemthong Hall.

การพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์*

The Guidelines for Developing Strategies to Enhance Community Enterprises as a Social Enterprise in Nakhonchaiburin Provincial Cluster

¹ศรินนา แก้วสีเคน และ ภักรดา เกิดประทุม

¹Sarinna Kaewseeken and Phakrada Kerdprathum

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: account_ms@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ 2. ศึกษาแนวทางการยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ และ 3. พัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม นำผลจากการวิเคราะห์แก่นสาระ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ/ผู้บริหารระดับสูงของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ/ผู้บริหารระดับสูงของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ประกอบด้วย 10 ปัจจัย ได้แก่ (1) เอกลักษณะของพื้นที่/ชุมชน (2) หน่วยงานภาครัฐ/วิสาหกิจที่มีภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว (3) เครือข่ายการพัฒนากิจกรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว (4) ผลิตภัณฑ์และการบริการ (5) ความพร้อมของพื้นที่/ชุมชน (6) องค์กรและบุคคลผู้ใช้บริการท่องเที่ยว (7) แหล่งทุน (8) สถาบันการศึกษา/องค์กรที่ปรึกษาเฉพาะทาง (9) แพลตฟอร์ม/ระบบเครือข่ายและช่องทาง เข้าถึง (10) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ 2. แนวทางการยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร (2) ลักษณะที่ดีของการให้บริการ (3) ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (4) การนำเสนอเรื่องราวของสินค้า/บริการ (5) มูลค่าเพิ่มของสินค้า/บริการ (6) ความสามารถในการขยายการท่องเที่ยว (7) รูปแบบหรือโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กองทุน (8) โครงสร้างขององค์กร (9) ความโปร่งใสในการจัดการ และความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการแข่งขันจากฐานทรัพยากร (2) การสร้างความแตกต่าง (3) การรับรองมาตรฐาน (4) ความเชื่อถือในตราสัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์ (5) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ 3. การพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร (2) การกำหนดประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหา/การพัฒนา (3) ข้อเสนอเชิงคุณค่า และกลุ่มลูกค้า

(4) การตลาด (5) ความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้า (6) ช่องทาง (7) ทรัพยากรสำคัญ (8) กิจกรรมหลัก (9) แผนการเงิน (10) รายได้จากกลุ่มลูกค้า (11) พันธมิตรสำคัญ (12) ต้นทุนและค่าใช้จ่าย (13) กองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนากลยุทธ์; การยกระดับ; วิสาหกิจเพื่อสังคม

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the environment of community and social enterprises in Nakhonchaiburin provincial cluster; 2) to explore the guidelines for enhancing community enterprise as a social enterprise in Nakhonchaiburin provincial cluster and the competitiveness of social enterprises in Nakhonchaiburin provincial cluster; and 3) to develop the strategies for enhancing community enterprise as a social enterprise in Nakhonchaiburin provincial cluster. The study used a qualitative research method, collecting data through focus group discussions and in-depth interviews with experts/ senior executives of social enterprises experienced and specialized in social enterprise development, and experts/ senior executives of social enterprises in community tourism.

From the study, the following results are found: 1) The environment of community and social enterprises in the Nakhonchaiburin provincial cluster consists of ten factors, namely (1) identity of the area/ community, (2) government sectors/ enterprises with the mission to promote tourism development, (3) network of activity development and tourism resources, (4) products and services, (5) readiness of the area/ community, (6) organizations and individuals using the community-based tourism services, (7) sources of capital, (8) educational institutions/specialized consulting organizations, (9) platform/ network system and access channels, and (10) communication and public relations; 2) The guidelines for enhancing community enterprise as a social enterprise in Nakhonchaiburin provincial cluster comprise (1) leadership and organizational leadership, (2) desirable characteristics of service provider, (3) social entrepreneurship, (4) presentation of products/ services, (5) added value of products/ services, (6) the ability to expand tourism, (7) social enterprise model, (8) organizational structure, and (9) the transparency in management. The guidelines for increasing the competitiveness of social enterprises in the Nakhonchaiburin provincial cluster include (1) resource-based competitiveness, (2) differentiation, (3) standard certification, (4) trust in logos and products, and (5) product quality; and 3) The strategic development to enhance community enterprises as a social enterprise in the Nakhonchaiburin provincial cluster consists of (1) leadership and organizational leadership, (2) identifying problem-solving/ development, (3) value proposition and customer segments, (4) marketing, (5) customer relations, (6) channels, (7) important resources, (8) main activities, (9) financial plans, (10) revenue from

customer groups, (11) important partners, (12) costs and expenses, and (13) community-based tourism fund.

Keywords: Strategy Development; Enhancement; Social Enterprises

บทนำ

แนวคิดของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้กำเนิดและพัฒนาขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ 1990s เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยลดปัญหาทางสังคมชุมชน โดยช่วยลดช่องว่างระหว่างกลุ่มคนทำให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นและช่วยลดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้อย่างมีเหตุผลและยั่งยืน โดยเป็นกิจการที่มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหา รวมถึงพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักไม่ใช่ธุรกิจที่มีเป้าหมายหลักเพียงแค่ทำกำไรสูงสุดให้แก่เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น โดยผ่านกลไกการทำธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนธุรกิจและการดำเนินการเพื่อการอยู่รอด และพัฒนาธุรกิจให้อยู่ได้อย่างมั่นคงมีฐานะการเงินที่เข้มแข็งเพื่อนำกำไรไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลในทั้ง3ด้านตามหลักไตรกำไรสุทธิ หรือ “Triple Bottom Line” วิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศมีการดำเนินการอย่างแพร่หลายและเป็นจำนวนมากเกิดผลต่อสังคมในวงกว้าง และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น ในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) มีจำนวนวิสาหกิจเพื่อสังคมมากถึง 70,000 กว่าแห่งก่อให้เกิดรายได้รวมกว่า 18.5 พันล้านปอนด์ต่อปีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศมีจำนวนผู้ร่วมทำงานกับวิสาหกิจเพื่อสังคมทั่วประเทศถึงเกือบ 1 ล้านคนซึ่งเป็นการช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสให้ได้มีงานทำ โดยมีการจัดรูปแบบองค์กรที่มีการรับรองตามกฎหมายหลากหลายรูปแบบทั้งแบบไม่จดทะเบียน เช่น กิจการเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือแบบจดทะเบียน เช่น บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น นอกจากประเทศอังกฤษแล้ววิสาหกิจเพื่อสังคมยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอีกหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย สิงคโปร์ (Defoumy, and Kim, 2011)

ในประเทศไทยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมถือเป็นประเด็นที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญ โดยจะต้องสร้างสังคมที่มีความเสมอภาค สำหรับประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม ให้สามารถได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงสวัสดิการที่จำเป็นต่อการดำรงชีพได้อย่างทั่วถึง เป็นที่ทราบกันว่าสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การดำเนินการขององค์กรภาคเอกชน เพื่อเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และมีรูปแบบที่แข็งแกร่งขึ้น อันแสดงถึงเจตนาของผู้ประกอบการที่จะดำเนินงานอย่างรับผิดชอบต่อสังคมสามารถสนองความต้องการที่จำเป็นของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อขีดความสามารถในการสนองความต้องการที่จำเป็นของคนในรุ่นต่อไป อีกทั้งยังช่วยในการพัฒนาชุมชน สังคม ควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจ การดำเนินการในลักษณะดังกล่าว เริ่มด้วยกิจกรรมซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ Corporate Social Responsibility (CSR)” แล้วพัฒนาต่อมาเป็น “การเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคม (Corporate Social Engagement)” ซึ่งทั้ง 2 ประการยังคงเป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมขององค์กรหรือธุรกิจที่ดำเนินการเพื่อแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก ปัจจุบันได้มีพัฒนาการของการดำเนินการเพื่อพัฒนาสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE)” ซึ่งตัวองค์กรหรือธุรกิจนั้นๆ ดำเนินงานตามหลักธุรกิจ โดยมีหัวใจหลักของการประกอบการอยู่ที่สังคม หรือการสร้างสรรคให้เกิดมูลค่าทางสังคมตั้งแต่ต้นทางและมีความเกี่ยวข้องหรือผูกพันกับสินค้าและ/หรือบริการ มีจุดยืนของความ

รับผิดชอบต่อสังคม ช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (Thaipat Institute Rural Restoration Foundation of Thailand under Royal Patronage, 2003) แม้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด แต่ก็คงดำเนินการเพื่อให้กิจการเติบโต มีผลตอบแทนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการ ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ของ“วิสาหกิจเพื่อสังคม” จึงประกอบด้วย “ความสำเร็จของการประกอบธุรกิจ” และ “ความสำเร็จในการดำเนินการเพื่อสังคม” ที่มีความสมดุลทั้งผลประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ที่องค์กรได้สร้างขึ้นทั้งทางด้านสังคม และผลประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ หรือผลกำไร ควบคู่กันไป (Laville, and Nyssens, 2001) การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่าย พันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอด ความสามารถขององค์กรผลลัพธ์การดำเนินงานที่ดี และความยั่งยืนขององค์กร จะได้รับการพัฒนา (Matei, and Matei, 2015)

ดังนั้น จะเห็นว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในพื้นที่ภาคต่างๆ ส่วนมากอยู่ในรูปแบบของสหกรณ์ หรือการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการกระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคมีลักษณะการดำเนินกิจการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น หรือกลุ่มสหกรณ์ที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม ทั้งนี้จะมีการแบ่งผลกำไรคืนสู่สมาชิกและชุมชนอย่างเป็นธรรมเน้นความซื่อสัตย์และการแบ่งปันรวมทั้งผู้ด้อยโอกาสในชุมชนสังคมได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้ชุมชนและสังคมรอบๆดีขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ทางสังคมได้ในวงกว้างเนื่องจากกิจการส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก เป็นธุรกิจที่อยู่ในระยะเริ่มต้น ยังต้องการสนับสนุนและการพัฒนากลไกในการขับเคลื่อนกิจการให้มีความเข้มแข็งในการดำเนินการ แนวทางในการบริหารจัดการ และการรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น และมีความจำเป็นที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นอย่างมากตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ทำการบันทึกข้อมูล และทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) เพื่อนำเสนอถึงการพัฒนากลยุทธ์การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้ดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตั้งในพื้นที่นครชัยบุรีรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ตามประกาศรายชื่อกิจการที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามมาตรา 7 และ 8 แห่งพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 จำนวน 4 กลุ่ม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective) ดังนี้

1. ผู้จัดการบริษัท ประชาธิปไตยสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ที่ตั้งในพื้นที่นครชัยบุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวนแต่ละ 1 คน
2. สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนของบริษัท ประชาธิปไตยสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ที่ตั้งในพื้นที่นครชัยบุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ สอดคล้องกับคุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) กำหนด ได้แก่ 1) มีเป้าหมายเพื่อสังคม 2) อยู่ได้ด้วยตนเอง 3) ดำเนินธุรกิจให้ถูกต้อง 4) มีการนำรายได้หรือผลกำไรที่ส่วนหนึ่งไปลงทุนซ้ำเพื่อการบรรลุเป้าหมายเพื่อสังคม 5) มีการดำเนินการอย่างโปร่งใส

โดยกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective) ที่ตั้งในพื้นที่นครชัยบุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปรางค์นคร จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านบึงสีสี จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวายสอ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจะดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group) สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนข้างต้น จำนวนแต่ละ 7 คน

3. ตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตั้งในพื้นที่นครชัยบุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด จังหวัดละ 1 คน

4. ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้บริหารระดับสูงของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ/ผู้บริหารระดับสูงของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) หรือแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยมีการกำหนดหัวข้อ ประเด็นคำถาม หรือคำสำคัญ (Keyword) ไว้ก่อนล่วงหน้า และทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

- 2) การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเอาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลที่มีประเด็นคำถามที่เที่ยงตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบริบทของงานวิจัย โดยการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหานี้ผู้วิจัยได้นำเอากรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมไปปรึกษาและถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้ประเด็นคำถามที่มีความครบถ้วน และมีประสิทธิภาพต่อการเก็บข้อมูลที่สุด

ผู้วิจัยได้เข้าไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจการเพื่อสังคมที่ทำงานด้านการบ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อสังคม (Incubation) ในหน่วยงานภาครัฐ
2. นักวิชาการในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม
3. ผู้บริหารวิสาหกิจเพื่อสังคม

ทั้งนี้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Index of Item – Objective Congruence: IOC) และในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อเครื่องมือในงานวิจัย โดยถ้าหากผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าประเด็นคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยผู้วิจัยจะให้คะแนน 1 คะแนนในประเด็นคำถามนั้นๆ แต่ถ้าผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าประเด็นคำถามดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้เชี่ยวชาญจะให้คะแนน 0 คะแนน ในขณะที่ถ้าผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าประเด็นคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัยคะแนนจะเป็น -1 ในข้อคำถามนั้นๆ ซึ่งถ้าหากดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือผลออกมาอยู่ระหว่าง 0.05 ถึง 1 แสดงว่าประเด็นคำถามเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ แต่ถ้าผลออกมาน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าประเด็นคำถามไม่เหมาะสม และผู้วิจัยจำที่จะต้องทำการปรับแก้ประเด็นเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ และทำการตรวจสอบอีกครั้งจนกว่าค่าดัชนีจะมีความสอดคล้อง โดยมีสูตรการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (IOC) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ $\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ

และ N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดย $0.05 \leq IOC \leq 1.00$: ข้อคำถามเป็นที่ยอมรับสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

หาก $IOC < 0.05$: ข้อคำถามไม่เหมาะสมควรปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ระบุไว้ในหัวข้อ 3.2

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยมีกระบวนการในการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยการเขียนประโยคที่เป็นข้อสรุปย่อลงในกระดาษให้ได้ข้อสรุปย่อที่สมบูรณ์ครอบคลุมที่สุด หลังจากนั้นจึงเริ่มนำข้อสรุปย่อมาประมวลเข้าเป็นหัวข้อต่างๆ ในแต่ละหัว เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องราว ยุบข้อสรุปย่อจำนวนมากเข้าเป็นแก่นสาระขึ้นเป็นข้อสันนิษฐาน และผู้วิจัยเริ่มเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อเข้าด้วยกันทำให้ข้อสรุปมีความครอบคลุมเขียนประโยคที่เป็นข้อสรุปของความสัมพันธ์ประโยคทั้งหมดที่ติดต่อกันแก่นสาระ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา เอกสาร หรือข้อความที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความเนื้อหาตามที่ปรากฏอยู่จริง โดยจะไม่มีมีการใส่ความคิดเห็นของผู้วิจัยหรือคิดลงไปในการวิเคราะห์ นำผลจากการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ/ผู้บริหารระดับสูงของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ/ผู้บริหารระดับสูงของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้มุมมองและจุดเน้นของการพัฒนากลยุทธ์การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าประกอบด้วย 10 ปัจจัย ได้แก่ (1) เอกลักษณะของพื้นที่/ชุมชน (2) หน่วยงานภาครัฐ/วิสาหกิจที่มีภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว (3) เครือข่ายการพัฒนา

กิจกรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว (4) ผลิตภัณฑ์และการบริการ (5) ความพร้อมของพื้นที่/ชุมชน (6) องค์กรและบุคคลผู้ให้บริการท่องเที่ยวโดยชุมชน (7) แหล่งทุน (8) สถาบันการศึกษา/องค์กรที่ปรึกษาเฉพาะทาง (9) แพลตฟอร์ม/ระบบเครือข่ายและช่องทาง เข้าถึง (10) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร (2) ลักษณะที่ดีของการให้บริการ (3) ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (4) การนำเสนอเรื่องราวของสินค้า/บริการ (5) มูลค่าเพิ่มของสินค้า/บริการ (6) ความสามารถในการขยายการท่องเที่ยว (7) รูปแบบหรือโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กองทุน (8) โครงสร้างขององค์กร (9) ความโปร่งใสในการจัดการ และความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการแข่งขันจากฐานทรัพยากร (2) การสร้างความแตกต่าง (3) การรับรองมาตรฐาน (4) ความเชื่อถือในตราสัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์ (5) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังภาพที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร (2) การกำหนดประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหา/การพัฒนา (3) ข้อเสนอเชิงคุณค่า และกลุ่มลูกค้า (4) การตลาด (5) ความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้า (6) ช่องทาง (7) ทรัพยากรสำคัญ (8) กิจกรรมหลัก (9) แผนการเงิน (10) รายได้จากกลุ่มลูกค้า (11) พันธมิตรสำคัญ (12) ต้นทุนและค่าใช้จ่าย (13) กองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่สามารถนำผลการวิจัยมาสร้างเป็นตารางของสูตรการพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ได้ดังภาพที่แสดงนี้

N	C	B	R	S	E	F	O	R	M	U	L	A
Network & Partnership Development	Cost Structure	Build Customer Relationship	Resourceful in Community Capital	Social Interest & Social Participation	Emphasizing the Customer Experiences	Funding Model	Optimizing Financial Management	Revenue Streams and Revenue Management	Market - Driven	Using Marketplace (Channels) & Marketplace (Platform)	Leadership	Add Value to Key Activity
พันธมิตรสำคัญ	ต้นทุนและค่าใช้จ่าย	ความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้า	ทรัพยากรสำคัญ	กำหนดประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนา	นำเสนอข้อเสนอเชิงคุณค่าและกลุ่มลูกค้า	กองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน	แผนการเงิน	รายได้จากกลุ่มลูกค้า	การตลาด	ช่องทาง	ภาวะผู้นำและการนำองค์กร	กิจกรรมหลัก

Picture 1: The Formula Guideline for Develop Strategies to Upgrade Community Enterprises to Social Enterprises in Nakhonchaiburin Provincial Cluster. (NCBR-SE-FORMULA)

จากภาพข้างต้นสูตรที่ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ หรือที่เรียกโดยย่อว่า (NCBR-SE-FORMULA) นั้นประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำ และการนำองค์กร 2. การกำหนดประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหา/การพัฒนา 3. ข้อเสนอเชิงคุณค่า และกลุ่มลูกค้า 4. การตลาด 5. ความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้า 6. ช่องทาง 7. ทรัพยากรสำคัญ 8. กิจกรรมหลัก 9. แผนการเงิน 10. รายได้จากกลุ่ม 11. พันธมิตรสำคัญ 12. ต้นทุนและค่าใช้จ่าย 13. กองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย เอกลักษณ์ของพื้นที่/ชุมชน พื้นที่อันเป็นที่ตั้งของทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ทุ่งหญ้า ภูเขา แม่น้ำ และสิ่งมีชีวิตที่ดึงดูดความสนใจทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทุนทางสังคมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีการนำเสนอความโดดเด่น ดึงเสน่ห์ของชุมชนออกมาซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Porter (1985) ที่พบว่าการบริหารจัดการทรัพยากรที่สำคัญและความสามารถขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มูลค่าเพิ่มของกระบวนการผลิตภัณฑ์และบริการ ที่อยู่เหนือจากที่องค์กรอื่นสามารถทำได้ในปัจจุบัน (Barney, 1991; Begin, 1991; Cappelli, and Singh, 1992; Jackson, and Schuler, 1995) อีกทั้งมีลักษณะเฉพาะที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ยากจะหาสิ่งอื่นทดแทนหรือลอกเลียนแบบได้ ส่งเสริมความเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม การนำรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จมาถอดบทเรียน และทำซ้ำ การสร้างความยั่งยืนและขยายการเติบโต ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, and Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่ายพันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาด สอดคล้องกับ Agranoff, and McGuire (2003) ที่พบว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วม การเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญกับการดำเนินกิจการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม (Natchotphakin et al. 2019; Villis, Strack, Bruysten, and Yunus, 2013) ซึ่งล้วนมีเครือข่ายความสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนกิจการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เครือข่ายการพัฒนากิจกรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว ตัวกลาง/เครือข่ายในการเชื่อมโยงด้านการตลาด เช่น 4ร (โรงเรียน โรงพยาบาล โรงแรม ร้านค้า) ตัวกลาง/เครือข่ายในการเชื่อมโยงทรัพยากร เครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมให้คำแนะนำการพัฒนาเน้นเรื่องของกระบวนการและการสกัดจุดอ่อนจุดแข็งพร้อมประสานผู้ที่มีองค์ความรู้ได้เข้ามาช่วยในกระบวนการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, And Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่ายพันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาด มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอด ความสามารถขององค์กรผลลัพธ์การดำเนินงานที่ดี และความยั่งยืนขององค์กรจะได้รับการพัฒนา (Hitt, Ireland, and Hoskisson, 2019) หรือการจัดการองค์กรให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการ จัดกิจกรรมที่มีความสำคัญมาก 2 กิจกรรม คือ (1) การพัฒนาความรู้ และทักษะ

ทางธุรกิจ/ทักษะในการประกอบอาชีพ (2) การจัดตั้งกองทุนเงินออมและเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อสร้างได้อย่างยั่งยืนและต่อยอดสู่การดำเนินงานธนาคารพัฒนาหมู่บ้านซึ่งสามารถนำผลกำไรส่วนหนึ่ง ไปใช้เพื่อช่วยเหลือด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และ สนับสนุนผู้สูงอายุตามข้อเสนอแนะของสมาชิก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pongphit, Nantasuwan, and Raekpinid (2001) ที่ศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีองค์ประกอบที่เกิดจากการเชื่อมโยงกลุ่มกิจกรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ 4 กลุ่ม (1) การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาชุมชน (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน (4) การพัฒนาระบบตลาดการบริการและสวัสดิการชุมชน

ความพร้อมของพื้นที่/ชุมชน มีการประเมินศักยภาพของชุมชน โดยเลือกชุมชนกลุ่มที่เข้มแข็งสามารถพัฒนาต่อไป ชุมชนต้องมีความเข้มแข็งมีการรวมกลุ่มและกฎกติกาของกลุ่มในการคัดเลือก ประเมินจาก 5 อันดับแรก คือ กิจกรรม 5 ก. (1) กลุ่มสมาชิก (2) กรรมการ (3) กติกาของกลุ่ม (4) กิจกรรมของกลุ่ม (5) กองทุน มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง ศักยภาพของชุมชน และโอกาสที่จะเกิดขึ้นเพื่อเป้าหมายการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีความสามารถในการบริหารจัดการทุนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Natchotphakin et al. (2019); Villis, Strack, Bruysten, and Yunus (2013) ที่พบว่าผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนกิจการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งการพัฒนาสังคมให้เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างสูง หรือการคืนประโยชน์สู่สังคม และการสร้างรายได้ การผลักดันให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเติบโตและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินกิจการ (Nielsen, and Samia, 2008; Purnomo, Pujiyanto, and Efendi, 2015; Wronka, 2013) ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีทุนทางสังคมเพิ่มขึ้น และการเข้าถึงข้อมูล สิทธิประโยชน์ต่างๆ รวมถึงมีโอกาสในการระดมทุน และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการดำเนินกิจการ การเข้าถึงตลาดที่หลากหลาย และวงกว้างสามารถทำงานโดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม สามารถรักษากิจการด้านทางสังคมให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับ (Ashwanantakul, and Yam La-or, 2014) ที่พบว่า การสนับสนุนทุน องค์ความรู้ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ทางสังคมจากคุณค่าที่กิจการคืนสู่สังคมเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเด็นหรือปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง

สถาบันการศึกษา/องค์กรที่ปรึกษาเฉพาะทาง สถาบันการศึกษา/องค์กรที่ปรึกษาเฉพาะทางที่มีองค์ความรู้ได้เข้ามามีส่วนร่วมให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาเฉพาะทางเน้นเรื่องกระบวนการพัฒนา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน บริษัท โลเคิล อะไลฟ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน บริษัทประชารัฐรักสามัคคีมีบทบาทหลักในการส่งเสริม สนับสนุน และให้การช่วยเหลือ เช่น การพัฒนาเอกลักษณ์/ศักยภาพของพื้นที่ การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนากองทุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาแพลตฟอร์มนำเสนอการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งการพัฒนาความรู้ การพัฒนาทักษะเฉพาะทางแก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประธาน และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มอาชีพ/กลุ่มสมาชิพในชุมชน ผู้ผลิตสินค้าชุมชนมีคุณค่าท้องถิ่น เจ้าของที่พัก/โฮมสเตย์ เจ้าของรถ เจ้าของเรือ ฯลฯ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, and Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่ายพันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาด ช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอด ความสามารถขององค์กรผลลัพธ์การดำเนินงานที่ดี และความยั่งยืนขององค์กรจะได้รับการพัฒนาสอดคล้องกับ Agranoff, and McGuire (2003) ที่พบว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วม การเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญกับการดำเนินกิจการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม (Natchotphakin et al. 2019; Villis, Strack, Bruysten, and Yunus, 2013) ซึ่งล้วนมีความสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนกิจการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งการพัฒนาสังคมให้เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างสูง หรือการคืนประโยชน์สู่สังคม และการสร้างรายได้ การผลักดันให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเติบโตและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินกิจการ

แพลตฟอร์ม/ระบบเครือข่ายและช่องทางช่องทางการเข้าถึงบริการและข้อมูล เช่น FB, TikTok, Line, การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่มีภารกิจส่งเสริมการสื่อสารและประชาสัมพันธ์หน่วยงานภาครัฐ สมาคม ชมรมต่างๆ มีบทบาทพัฒนา และส่งเสริมการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ทรัพยากร กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยชุมชนผ่านสื่อสังคม หรือโซเชียลมีเดีย (Social media) ทั้งช่องทาง “On Air” เช่น สื่อวิทยุ “Online” เช่น Website, Social Media (Facebook, Instagram, Twitter, Youtube ฯลฯ) และ “On Ground” ให้การช่วยเหลือผ่านช่องทางแพลตฟอร์ม/ระบบเครือข่ายและช่องทางเข้าถึงการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, and Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่ายพันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาด ช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอด ความสามารถขององค์กรผลลัพธ์การดำเนินงานที่ดี และความยั่งยืนขององค์กร จะได้รับการพัฒนาสอดคล้องกับ Agranoff, and McGuire (2003) ที่พบว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วม การเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญกับการดำเนินกิจการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม (Natchotphakin et al., 2019; Villis, Strack, Bruysten, and Yunus, 2013) ซึ่งล้วนมีความสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนกิจการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งการพัฒนาสังคมให้เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างสูง หรือการคืนประโยชน์สู่สังคม และการสร้างรายได้ การผลักดันให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเติบโตและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินกิจการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแนวทางการยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและการนำองค์กรผู้นำมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน ศักยภาพของชุมชนเตรียม มีความร่วมมือร่วมใจสามัคคีช่วยเหลือกัน การบริหารจัดการกลุ่มต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตมีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการงาน ผู้นำให้ความสำคัญกับส่วนรวมมีการประสานงานกับทุกฝ่ายและร่วมแก้ไขปัญหา เสียสละ มีความโปร่งใส มีความเชื่อมั่น มีความชัดเจน เข้มแข็ง มีศักยภาพ ผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนมีความร่วมมือของคนในชุมชน และการมีเครือข่าย การมีส่วนร่วมโดยเฉพาะผู้นำที่มีจิตอาสา สอดคล้องกับการศึกษาของ Phanthasen (2022) ซึ่งกล่าวว่าผู้นำจะต้องกำหนดภารกิจของหน่วยย่อยทั้งหมดและประสานกิจกรรมของทุกฝ่าย รวมทั้งจัดการกับอุปสรรคที่เกิดขึ้น ต้องทำฉันทานุมัติอย่างกว้างรวมกันโดยผู้นำต้องพัฒนาและนำไปสู่แนวทางแก้ไขโดยต้องเกิดจากการปรึกษาหารือร่วมกัน มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคมไปพร้อมกันซึ่งมีความสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Schermerthorn (2005); Dubrin, and Ireland (1993); Stoner, and Freeman (1989) ที่ศึกษาพบว่า การนำองค์กรเพื่อกำหนดแบบโครงสร้างขององค์กรการเป็นผู้นำเพื่อการจูงใจ การนำหรือ การชักนำการสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบกับตำแหน่งหน้าที่การเป็นผู้นำ การเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญกับการดำเนินกิจการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม (Sornsuphaphm and Kesapradisth, 2018) เพราะในการพัฒนา

ปัจจัยหลักที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม คือธุรกิจที่มีเป้าหมายหลักในทางสังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีทักษะในการขับเคลื่อนธุรกิจรวมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน

ลักษณะที่ดีของการให้บริการมีความพร้อมในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว นำเสนอเรื่องราวมนต์เสน่ห์ชุมชนดึงความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์เพื่อถ่ายทอด สาธิต และจัดแสดงผลภัณฑ์เป็นเรื่องราวที่ประทับใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Creech et al. (2014) ศึกษาพบว่ารูปแบบหรือโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นแนวทางในดำเนินกิจการที่มุ่งให้มีความชัดเจนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ในเชิงธุรกิจ และแก้ไขปัญหา/พัฒนาสังคมได้ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Robbins, and DeCenzo (2004) ที่ศึกษาพบว่ามอดัลดึงดูดที่สำคัญ คือรูปแบบหรือโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคม โครงสร้างขององค์กร ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม ภาวะความเป็นผู้นำ ความสามารถในการขยายกิจการมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ลักษณะที่ดีของการให้บริการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการนำเสนอเรื่องราวของผลิตภัณฑ์/บริการความโปร่งใสในการจัดการและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chuchwng (2011) ที่พบว่าผลิตภัณฑ์คุณภาพดี มีมาตรฐาน ราคายุติธรรม มีช่องทางการจำหน่าย หรือตลาด การโฆษณาใช้จุดเด่น บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และใช้ฐานทุนทางสังคมมีจุดยืนที่ชัดเจนในตัวผลิตภัณฑ์หลัก เริ่มการพัฒนาในหลายๆ ทางต่อยอดจากการใช้ชุมชนเป็นฐาน เปิดรับคำแนะนำและนำกลับมาสู่การปรับปรุงให้ดีขึ้น มีการส่งเสริมให้เข้าร่วมประกวดเพื่อรับรองมาตรฐาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Apichai (2006) ที่พบว่า การดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นมีความสามารถในการขยายการท่องเที่ยว ส่งเสริมเพิ่มกลุ่มจัดกิจกรรมให้หลากหลาย และขยายขยายผลิตภัณฑ์เพิ่มช่องทางการตลาด หลายช่องทาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, and Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่า การส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่ายพันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาดมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอดสอดคล้องกับการศึกษาของ Mintzberg, and Waters (1985) ที่พบว่าต้องมีรูปแบบกลยุทธ์ที่สามารถในการขายช่องทางจัดการกับทรัพยากรที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีเงื่อนไขต่างๆ ได้ โดยพัฒนาทรัพยากรให้สอดคล้องกับฐานสินทรัพย์/ทรัพยากรที่แข็งแกร่ง มีความสามารถในการแข่งขันจากฐานทรัพยากรที่โดดเด่น มีการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์หรือบริการมีเฉพาะในพื้นที่ เป็นการสืบทอดองค์ความรู้มาจากบรรพบุรุษมีฝีมือละเอียดประณีต เป็นที่ยอมรับมีชื่อเสียงรู้จักเป็นวงกว้าง สิ่งที่สำคัญคือการสร้างแบรนด์ มีจุดเด่นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ด้วยคุณภาพที่การันตีด้วยรางวัลมีชื่อเสียงเป็นวงกว้าง ทำให้เกิดความเชื่อถือในตราสัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์ล่อมสอดคล้องกับผลการวิจัยของต้น Lyon, and Ramsden (2006); Nielson, and Samia (2008); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่า การสร้างความแตกต่าง และมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และบริการสามารถสร้างความยั่งยืน และขยายการเติบโตของวิสาหกิจ รวมทั้งการที่องค์กรวิสาหกิจ/ธุรกิจกำหนดปัจจัยต่างๆ สนับสนุนการดำเนินงานภายในองค์กรทำให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า-ผู้เชี่ยวชาญได้มีความเห็นตรงกันว่าภาวะผู้นำและการนำองค์กรต้องสร้างการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือกันในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนามีรับผิดชอบต่อสังคมกับสมาชิกบุคลากร และอาสาสมัคร ที่ร่วมดำเนินการให้มีภาพความสำเร็จ หรือวิสัยทัศน์ร่วม (Share Vision) พันธกิจ เป้าประสงค์ และค่านิยมร่วมในการแก้ไขปัญหา/พัฒนา มีทักษะในการรับฟัง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ไขปัญหา มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความซื่อสัตย์สุจริตผิชอบมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการงาน ให้ความสำคัญกับการให้โอกาส ผู้นำและแกนนำสำคัญควรมีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) มีความสอดคล้องกับ Phanthasen (2022) ซึ่งกล่าวว่าผู้นำจะต้องกำหนดภารกิจของหน่วยย่อยทั้งหมดและประสานกิจกรรมของทุกฝ่าย รวมทั้งจัดการกับอุปสรรคที่เกิดขึ้น ต้องทำฉันทานุมัติอย่างกว้างร่วมกันโดยผู้นำต้องพัฒนาและนำไปสู่แนวทางแก้ไขโดยต้องเกิดจากการปรึกษาหารือร่วมกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Schermerthorn (2005); Dubrin, and Ireland (1993); Stoner, and Freeman (1989) ที่ศึกษาพบว่า การนำองค์กรเพื่อออกแบบโครงสร้างขององค์กรการเป็นผู้นำเพื่อการจูงใจ การนำหรือการชักนำการสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบกับตำแหน่งหน้าที่การเป็นผู้นำ (Leading) (Robertson, and Barling, 2013) โดยผู้นำต้องชักจูงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เกิดความร่วมมือ และขับเคลื่อนการดำเนินการให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหลักทางสังคม มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน (Agranoff, and McGuire, 2003) วิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดจากการที่ผู้นำและคณะผู้บริหารวิสาหกิจเพื่อสังคมสร้างความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมทางสังคมกับสมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือกับทางรัฐบาล และการสร้างการมีส่วนร่วม การเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญกับการดำเนินกิจการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม (Sornsuphap, and Kesapradisth, 2018) เพราะในการพัฒนาปัจจัยหลักที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม คือธุรกิจที่มีเป้าหมายหลักในทางสังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีทักษะในการขับเคลื่อนธุรกิจรวมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ประสบความสำเร็จคือการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำขององค์กร

นอกจากประเด็นภาวะผู้นำและการนำองค์กร ผู้เชี่ยวชาญได้มีความเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีการกำหนดประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหา/การพัฒนาและจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกในชุมชนเพื่อรับฟังรวบรวมความคิดเห็นทำแผนและดำเนินโครงการมีความชัดเจนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เป็นข้อค้นพบเพิ่มเติมซึ่งมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Creech et al. (2014) ที่ศึกษาพบว่ารูปแบบหรือโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นแนวทางในดำเนินกิจการที่มุ่งให้มีความชัดเจนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ในเชิงธุรกิจ และแก้ไขปัญหา/พัฒนาสังคมได้ (Robertson, and Barling, 2013) สามารถขับเคลื่อนธุรกิจที่ผสมผสานกับความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน (Dees, 1998) ยังได้ให้ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นองค์กรภาคเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาของสังคม ผู้ที่ด้อย โอกาส ให้บริการสินค้าหรือบริการที่ไม่สามารถจัดหาได้จากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยองค์กรเหล่านี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้ากำไร การขยายตลาด หรือสนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้งทางการเมือง” การพัฒนาในด้านการตลาดมีกิจกรรมสำคัญที่จะต้องดำเนินการคือการประเมินทักษะและจุดแข็งซึ่งเป็นความถนัดอันเป็นจุดขาย (Unique Selling Advantage) เป็นข้อค้นพบเพิ่มเติมจากงานวิจัยซึ่งมีความสอดคล้องกับ Phanthasen (2022) ที่กล่าวว่าในการจัดการเรื่องตลาดควรมีการกำหนดขอบเขตของตลาดเพื่อเติบโตนำความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการมาพัฒนาสินค้าและบริการโดยนำวัตถุดิบของ

ถิ่นมาใช้เน้นคุณค่า ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Chuchwng (2011) ที่กล่าวว่าผลิตสินค้าคุณภาพดี มีมาตรฐาน ราคายุติธรรม มีช่องทางการจำหน่าย หรือตลาด การโฆษณาใช้จุดเด่น บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ๆ ทีมงานของชุมชนมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันลูกค้า และใช้ฐานทุนทางสังคม เช่นวัตถุดิบ ทรัพยากร ภูมิปัญญาจุดแข็งซึ่งเป็นเป็นจุดขาย มีความสามารถในการแข่งขันจากฐานสินทรัพย์/ทรัพยากรที่แข็งแกร่ง คุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างความแตกต่าง การลดต้นทุนการผลิต/บริการ ความเชื่อถือในตราสัญลักษณ์และ ผลิตภัณฑ์ หรือการรับรองมาตรฐาน มีความสามารถในการแข่งขัน องค์กรต้องมีรูปแบบกลยุทธ์ที่สามารถ จัดการกับทรัพยากรที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีเงื่อนไขต่างๆ ได้ โดยพัฒนาทรัพยากรขององค์กร ให้สอดคล้องกับฐานสินทรัพย์/ทรัพยากรที่แข็งแกร่ง หรือสมรรถนะองค์กร ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Thaipat Institute Rural Restoration Foundation of Thailand under Royal Patronage (2020) “วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE)” ที่ศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามหลัก ธุรกิจ โดยมีหัวใจหลักของการประกอบการอยู่ที่สังคม หรือการสร้างสรรคให้เกิดมูลค่าทางสังคมตั้งแต่ต้นทาง และมีความเกี่ยวข้องหรือผูกพันกับสินค้าและ/หรือบริการ มีจุดยืนของความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยแก้ปัญหา หรือพัฒนาสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก มีช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมต่างๆ ควรทำทั้งแบบรูปภาพ วิดีโอพัฒนาช่องทางออฟไลน์ ได้แก่การออกงานหรือกิจกรรม (Event) เปิดตัวชุมชน สู่อารณะ งานประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชนพัฒนาช่องทางออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ค และไลน์มีการสื่อสารการตลาด และขายของบนโลกออนไลน์ (Online Marketplace) ทำข้อมูล ข่าวสารความก้าวหน้าของกิจกรรมในรูปแบบของจดหมายข่าว (Newsletter) มีความสอดคล้องกับผล การศึกษา Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, and Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่าย พันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลางที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาด มีส่วนสำคัญ อย่างมากต่อความอยู่รอด และความยั่งยืนขององค์กรจะได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกับ Chuchwng (2011) ที่กล่าวว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องให้ชุมชนรู้จักวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนา ทรัพยากรไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจโดยมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้วิสาหกิจชุมชนรู้จักการ จัดการผลิต การตลาด และการบริโภคร่วมกัน เป็นการร่วมกันทำแบบประสานพลัง ทำให้เกิดความคิดและทำ แบบทวิคูณ

เรื่องฐานทรัพยากรสำคัญ มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวส่งเสริมด้านการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการด้านต่างๆ รวมทั้งมีการพัฒนาแพลตฟอร์มนำเสนอการท่องเที่ยว โดยชุมชน โดยมีองค์กรตัวกลาง/เครือข่ายที่เข้ามาสนับสนุนวิสาหกิจ ยังมีหน่วยงานภาครัฐ/วิสาหกิจที่มี ภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวส่งเสริมความเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมนำรูปแบบของวิสาหกิจ เพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จมาถอดบทเรียน และทำซ้ำ การสร้างความยั่งยืนและขยายการเติบโต ซึ่งมีความ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cung, Duc, Oanh, and Hong Gam (2012); Matei, and Matei (2015); Lyon, and Ramsden (2006); Purnomo, Pujiyanto, and Efendi (2015) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วม ของชุมชน สังคม และภาคีเครือข่ายพันธมิตร รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/เครือข่าย/องค์กรตัวกลาง ที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร แหล่งวัตถุดิบ ลูกค้า/ตลาด ช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอด ความสามารถขององค์กรผลลัพธ์การดำเนินงานที่ดี และความยั่งยืนขององค์กรจะได้รับการพัฒนา สร้างการมี ส่วนร่วมการเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญกับการดำเนินกิจการทั้ง ภาครัฐ

ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม (Natchotphakin et al. 2019; Villis, Strack, Bruysten, and Yunus, 2013) ซึ่งล้วนมีความสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนกิจการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งการพัฒนาสังคมให้เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างสูง หรือการคืนประโยชน์สู่สังคม และการสร้างรายได้ การผลักดันให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเติบโตและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินกิจการ มีแผนการเงินชัดเจน ทำอย่างเป็นระบบเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือในการตอบโต้กับสภาพการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกิจการทางเมืองและทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Phanthasen (2022) ที่กล่าวว่าการจัดการการเงินเป็นการรักษาผลประโยชน์ทางการเงินให้อยู่ในระดับที่ไม่มีปัญหามากเกินไปแม้ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเพื่อนำกำไรบางส่วนไปพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lussier (2006) ที่ศึกษาพบว่าทรัพยากรด้านการเงิน เป็นการจัดสรรงบประมาณเงิน เพื่อกำหนดในการดำเนินงานตามแผนงานที่ตั้งไว้เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน จำเป็นต้องตรวจสอบพร้อมใช้อยู่เสมอเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับองค์กร เรื่องรายได้จากกลุ่มลูกค้า ก็ต้องมีการจัดการรายได้เชิงการค้าตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบการจัดการที่โปร่งใสตรวจสอบได้ มีรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น และของที่ระลึก ที่พัก (โฮมสเตย์) รายได้จากช่องทางเทคโนโลยีการตลาดออนไลน์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Natchotphakin et al. (2019); Villis, Strack, Bruysten, and Yunus (2013) ที่ศึกษาพบว่าสร้างรายได้เป็นการผลักดันให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเติบโตและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินกิจการและสอดคล้องกับ Apichai (2006) พบว่าการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง รักษาและขยายความเป็นพันธมิตรเข้าร่วมรับการพัฒนา

สิ่งสำคัญที่ชาวบ้านจะสามารถพึ่งพาอาศัยได้เพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคม คือการจัดตั้งกองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเด็นนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การระดมทุนเข้ากองทุนวิสาหกิจต้องระดมทุนจากแหล่งสนับสนุนที่สอดคล้องกับภารกิจทั้งในเชิงธุรกิจ และเชิงสังคมมีการวางแผนเป้าหมายอย่างมีกลยุทธ์พุ่งเป้าไปยังแหล่งทุนโดยสามารถระดมทุนจาก 4 แหล่ง ดังนี้ (1) การระดมทุนในรูปตัวเงินจากผู้บริจาคบุคคลธรรมดา (2) การระดมทุนในรูปทักษะ (ทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน) จากผู้เกษียณอายุที่มีทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ผู้ที่มีฐานทรัพยากรที่สามารถให้ความช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษาในการระดมทุนจากแหล่งทุนต่างๆ (3) การระดมทุนในรูปตัวเงินจากผู้บริจาคที่เป็นนิติบุคคล (4) สมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจทั้งในเชิงธุรกิจ และเชิงสังคม ซึ่งสามารถระดมทุนในรูปตัวเงินจากการจัดกิจกรรมการกุศล (Charity event) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Phlphla (2022) ที่กล่าวว่าการระดมทุนพัฒนาแผนการระดมทุนมีลักษณะ (1) กำหนดเป้าหมายอย่างมีกลยุทธ์ (2) จัดอันดับรายชื่อผู้ที่น่าจะให้ทุน (3) สร้างตารางการให้ทุนที่เป็นไปได้จริง (4) กำหนดปฏิทินสานสัมพันธ์ จะทำให้มีเงินทุนเพิ่มมากขึ้น

สรุป

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผลที่ได้รับคือมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการยกระดับ ประกอบด้วย 10 ปัจจัย ได้แก่ (1) เอกลักษณะของพื้นที่/ชุมชน (2) หน่วยงานภาครัฐ/วิสาหกิจที่มีภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว (3) เครือข่ายการพัฒนากิจกรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว (4) ผลิตภัณฑ์และการบริการ (5) ความพร้อมของพื้นที่/ชุมชน (6) องค์กรและบุคคลผู้ให้บริการท่องเที่ยวโดยชุมชน (7) แหล่งทุน (8) สถาบันการศึกษา/องค์กรที่ปรึกษาเฉพาะทาง (9) แพลตฟอร์ม/ระบบเครือข่ายและช่องทางเข้าถึง (10) การสื่อสารและ

ประชาสัมพันธุ์ มีแนวทางการยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประกอบด้วย 9 แนวทางได้แก่ (1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร (2) ลักษณะที่ดีของการให้บริการ (3) ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (4) การนำเสนอเรื่องราวของสินค้า/บริการ (5) มูลค่าเพิ่มของสินค้า/บริการ (6) ความสามารถในการขยายการท่องเที่ยว (7) รูปแบบหรือโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กองทุน (8) โครงสร้างขององค์กร (9) ความโปร่งใสในการจัดการ ความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรัมย์ ความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรัมย์ ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการแข่งขันจากฐานทรัพยากร (2) การสร้างความแตกต่าง (3) การรับรองมาตรฐาน (4) ความเชื่อถือในตราสัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์ (5) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 13 กลยุทธ์ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร (2) การกำหนดประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหา/การพัฒนา (3) ข้อเสนอเชิงคุณค่าและกลุ่มลูกค้า (4) การตลาด (5) ความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้า (6) ช่องทาง (7) ทรัพยากรสำคัญ (8) กิจกรรมหลัก (9) แผนการเงิน (10) รายได้จากกลุ่มลูกค้า (11) พันธมิตรสำคัญ (12) ต้นทุนและค่าใช้จ่าย (13) กองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ในมิติของสังคม ภาคการศึกษา และภาคองค์กรเอกชน/หน่วยงานที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านการท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้น นำรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมในเรื่องของการท่องเที่ยวชุมชนที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปทำวิจัยเชิงคุณภาพกับชุมชนจริง เพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้องหรือปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม ปรับใช้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับชุมชน

1.2 ภาครัฐบาล ควรมุ่งเน้นส่งเสริมให้แต่ละกระทรวงหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานให้การสนับสนุนชุมชน เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม หอการค้า ฯลฯ นำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ไปสื่อสารประชาสัมพันธุ์เพื่อเป็นแนวทางในการเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทำการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันและพัฒนาตัวแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม และ การวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจอาจจะศึกษาในเรื่อง “กลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนเปรียบเทียบกับกลยุทธ์เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรและสินค้าแปรรูป”

References

- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). *Collaborative Public Management: New Strategies for Local Government*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Creech, H. et al. (2014). Small-Scale Social-Environmental Enterprises in the Green Economy: Supporting Grassroots Innovation. *Development in Practice*, 24(3), 366-378.

- Cung, N., Duc, L., Oanh, P., & Hong Gam, T. (2012). *Social Enterprise in Vietnam: Concept, Context and Policy*. British Council: Vietnam- Hanoi.
- Dees, G. J., (1998). *The Meaning of Social Entrepreneurship*. Retrieved October 31, 1998, from http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef
- Laville, J., & Nyssens, M. (2001). *The Social Enterprise: Towards a Theoretical Socio-Economic Approach*. Research September 6, 2001, from <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Social-Enterprise%3A-Towards-A-Theoretical-Laville-Nyssens/10b07a0f65d8655ade3cd385ae1971481ecbf955>
- Lussier, R. N. (2006). *Management Fundamentals: Concepts, Applications, Skill Development*. (3rd ed.). Mason, OH: Thomson/ South-Western.
- Matei, L., & Matei, A. (2015). The Single Market and the Social Enterprise, from Models to Realities in Some EU Member States and Countries from the Balkans. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 12(1), 63-77.
- Mintzberg, H., & Waters, J. A. (1985). Of Strategies Deliberate and Emergent. *Strategic Management Journal*, 6(3), 257-272.
- Nielsen, C., & Samia, P. M. (2008). Understanding Key Factors in Social Enterprise Development of the BOP: A Systems Approach Applied to Case Studies in the Philippines. *Journal of Consumer Marketing*, 25(7), 446-454.
- Phanthasen, A. (2019). *Leadership in the Context of Social Innovation*. (1st ed.). Pathum Thani: Rangsit University Press.
- Porter, M. E., & Advantage, C. (1985). Creating and Sustaining Superior Performance. *Competitive advantage*, 167, 167-206.
- Purnomo, D., Pujiyanto, T., & Efendi, N. (2015). Unpad-Ibu Popon Collaboration; A Best Practice in Sustainable Assistance Model for Social Entrepreneurship in Agro-industrial Based SME's. *Journal of Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 14(3), 206-210.
- Robertson, J. L., & Barling, J. (2013). Greening Organizations Through Leaders' Influence on Employees' Pro-Environmental Behaviors. *Journal of Organizational Behavior*, 34(2), 176-194.
- Schlegelmilch, B., Diamantopoulos, A., & Kreuz, P. (2003). Strategic Innovation: The Construct, its Drivers and its Strategic Outcomes. *Journal of Strategic Marketing*, 11(2), 117-132.
- Thaipat Institute Rural Restoration Foundation of Thailand under Royal Patronage. (2020). *Do Not Confuse CSR with Social Enterprise*, Retrieved December 31, 2022, from <http://www.thaicr.com/2010/06/csr-social-enterprise.html>
- Villis, U., Strack, R., Bruysten, S., & Yunus, M. (2013). *The Power of Social Business*. Retrieved November 6, 2013, from <https://www.bcg.com/publications/2013/corporate-social-responsibility-poverty-hunger-power-social-business>

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็วยุทธเชิงพุทธของผู้เข้าร่วม โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย*

Psychosocial Factors Associated with Buddhist Successful Aging among
Participants in the School Project for the Elderly in Chiang Rai Province

¹พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม (พงศพัฒน์ ตาโน), ²ธันภทร โคตรสิงห์,
³ดุจเดือน พันธุนาวิน และ ⁴ดวงเดือน พันธุนาวิน

¹Phrakhru Suchinkanlayanatham (Phraphongsaphat Thano), ²Thannaphat Khotsing,

³Duchduen Bhanthumnavin and ⁴Duangduen Bhanthumnavin

^{1,3,4}คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

^{1,3,4}Graduate School of Social Development and Management Strategy, NIDA, Thailand.

²สถาบันสหสรรพศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

²Institute of Interdisciplinary Study, Rajamangala University of Technology Isan.

²Corresponding Author E-mail: dr.khotsing.t@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็วยุทธเชิงพุทธของผู้สูงอายุ และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตลักษณะ และ/หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็วยุทธ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายจำนวน 395 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินรวมค่าทำการพิสูจน์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.56 - 0.76 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าความแปรปรวนทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ และวิถีชีวิตแบบพุทธมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย จากนั้นยังพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการที่มีการสร้างขยายมากและมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธมากมีพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีการสร้างขยายน้อยและมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธน้อย ผลเช่นนี้พบในกลุ่มย่อยคือ กลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย และกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง ข้อเสนอแนะคือโรงเรียนผู้สูงอายุควรเน้นให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างขยาย และความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสำเร็วยุทธเชิงพุทธมาก

คำสำคัญ: ปัจจัยทางจิตสังคม; โรงเรียนผู้สูงอายุ; ความสำเร็วยุทธเชิงพุทธ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the efficiency of the school project for the elderly associated with Buddhist successful aging; and 2) to explore the correlation between psychological attributes and/ or situations related to Buddhist successful aging. The study employed a quantitative research method. The sample group included 395 elderlies in Chiang Rai Province. Data were collected using questionnaires with rating scales, and construct validity was assessed using confirmatory factor analysis. The reliability level ranged from 0.56 to 0.76, and the data collected were evaluated using frequency, percentage, mean, median, and variance. The research hypothesis was tested by three-way MANOVA.

According to the results of the study, the elderly who participated in the school project exhibited more Buddhist social support behavior and Buddhist lifestyle than those who did not participate. These results were found in the overall group as well as in the subgroups. Moreover, the elderly who participated in the much-generative project were found to have more ability to control their behavior in leading a Buddhist life and to exhibit more Buddhist social support behavior than the elderly who did not participate in the less-generative project and, as a consequence, were less able to control their behavior in leading a Buddhist life. These results were discovered in the subgroups, i.e., male and female elderly. The suggestions include that the school for the elderly should focus on activities that promote expansion and the ability to control their behavior in leading a Buddhist life, which is an important aspect that supports Buddhist successful aging.

Keywords: Psychosocial Factors; Elderly School; Buddhist Successful Aging

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมสูงอายุมานับตั้งแต่ปี 2548 (Siripanich, 2017) กล่าวคือ มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ (Department of Older Persons, 2015) โดยภาคเหนือของประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 18.87 ปัญหาที่เกิดขึ้นคือผู้สูงอายุจำนวนมากจะต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลาย ทั้งการขาดแคลนรายได้ การเจ็บป่วยทางกาย ตลอดจนปัญหาด้านจิตใจ ดังนั้นภารกิจในการพัฒนาหรือดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุถือเป็นภารกิจสำคัญที่ภาครัฐต้องให้การส่งเสริมเพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข (Department of Older Persons, 2017)

ปัจจุบันมีโรงเรียนผู้สูงอายุ กว่า 1,100 แห่งทั่วประเทศที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมกิจการผู้สูงอายุ และภาคส่วนต่างๆ เช่น วัด หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข ฯลฯ ส่วนในจังหวัดเชียงรายมีโรงเรียนผู้สูงอายุทั้งหมด 144 แห่ง และมีโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จจนได้รับยกย่องให้เป็นโรงเรียนต้นแบบหลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย แนวคิดพื้นฐานอย่างหนึ่งของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุก็คือการเตรียมความพร้อม

และเสริมสร้างความสำเร็จ (Successful aging) ในวัยชราแก่ผู้สูงอายุ (Phrakhu Suchinkanlayanatham (Wichien Thano), 2020)

นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นว่า วัยชราไม่ใช่การมีความก้าวหน้าที่จะต้องไปแข่งขันแก่งแย่ง ในด้านการทำงานหรือความสำเร็จในเชิงฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ควรเป็นความสำเร็จในแนวทางของการยอมรับ สุขภาพของร่างกายตามวัย การมีจิตใจที่สงบสุขร่มเย็น และการมีความสามารถในการเป็นผู้ให้ตามอัตภาพของตน (Bangen, Meeks, and Jeste, 2013; Depp, Harmell, and Jeste, 2014; Dillion, Wink, and Fay, 2003) ซึ่งเป็นความสุขสงบที่ตรงกับความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวพุทธ

ที่ผ่านมาได้มีการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น ความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต (Pattana, 2017) การประเมินผลการดำเนินงาน (Udanont, and Aimimtham, 2019) การจัดการระบบ สุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ (Prakhu Viratdrammachot, Bunrit, and Songsab, 2019) อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานศึกษาใดที่ศึกษาประสิทธิผลของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุในแงุ่มทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ ปัจจัยทางจิตสังคมาศึกษาความสำเร็จในวัยชราเชิงพุทธของผู้สูงวัย ซึ่งปัจจัยทางจิตสังคมาที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ประกอบด้วยสามปัจจัยได้แก่ จิตลักษณะเดิมคือการสร้างขยาย สถานการณ์คือการเข้า-ไม่เข้าโครงการ โรงเรียนผู้สูงอายุ และจิตลักษณะตามสถานการณ์คือความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต แบบพุทธ ผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมผู้สูงวัย และการพัฒนากิจกรรม ของโรงเรียนผู้สูงอายุในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตลักษณะเดิมและ/หรือสถานการณ์และ/หรือ จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ตัวแปร ความหมาย และวิธีวัดความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธ สถานการณ์ที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมความสำเร็จในวัยชราเชิงพุทธ ปัจจัยทางจิตลักษณะเดิมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวัยชรา และปัจจัย จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดพื้นที่ในการศึกษาในภาคสนาม การศึกษาค้นคว้าดำเนินการเก็บข้อมูล ในจังหวัดเชียงราย ในพื้นที่ตำบลที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ตำบลหัวง ตำบลดอยงาม ตำบลสันติสุข ตำบลธารทอง จากอำเภอพาน และ ตำบลป่าซาง จากอำเภอ เวียงเชียงรุ้ง

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้สูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มผู้สูงวัย ที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุและไม่ได้เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างละกึ่งหนึ่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม หลายขั้นตอน เพื่อให้ได้ผู้เข้าร่วมกลุ่มละ 40 คน จาก 5 พื้นที่ ($40 \times 2 \times 5$) รวมเป้าหมายในการเก็บข้อมูลวิจัย เป็น 400 คน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครื่องมือและการตรวจเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 เป็นข้อมูลชีวสังคมาภูมิหลังของผู้ตอบ

แบบสอบถาม และอีก 4 ชุด มีลักษณะเป็นแบบวัดประเมินรวมค่า ได้แก่ แบบวัดพฤติกรรมสนับสนุนทางสังคม แบบพุทธ วิถีชีวิตแบบพุทธ การสร้างขยาย และ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต แบบพุทธ ข้อคำถามมีให้ตอบเป็น 6 ระดับตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มทดลอง ในพื้นที่จริงแต่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 120 ชุด จากนั้นนำมาใช้สถิติในการวิเคราะห์เนื้อหาคุณภาพแบบวัด โดยทำการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดที่ไม่มีข้อนั้นรวมอยู่ ทำการพิสูจน์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยนำข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ของแต่ละแบบวัด มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าความเชื่อมั่น อยู่ระหว่าง 0.56 - 0.76 เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่จะถูกนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถาม จำนวน 519 คน แต่มีผู้ที่ให้ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์และนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 395 คน เป็นผู้สูงวัยที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ 199 คน ไม่ได้เข้าโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ 196 คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล มีการวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวม และ ในกลุ่มย่อยจำแนกตามลักษณะชีวสังคมภูมิหลังของผู้สูงอายุ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าความแปรปรวน (Standard deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ถูกใช้เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่างและตัวแปร และ 2) สถิติอนุมาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง (Three-way Analysis of Variance) หากพบว่าความสัมพันธ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ($\leq .05$) จะนำมาทำการวิเคราะห์ค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post Hoc Test) ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe' Test)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและนำเสนอผลโดยใช้ตารางประกอบการบรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ อธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีตารางแสดงรายละเอียดเชิงสถิติประกอบการบรรยาย และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะตัวแบบ (Model)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีพฤติกรรมสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธและวิถีชีวิตแบบพุทธมากกว่าผู้สูงวัยที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวแปรการเข้า - ไม่เข้า โรงเรียนผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ และตัวแปรวิถีชีวิตแบบพุทธ (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation)

ตัวแปร	เฉลี่ย	S.D.	1	2	3	4	5
1. การสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธ	50.83	7.53	1				
2. วิถีชีวิตแบบพุทฺธ	36.09	6.57	-.131**	1			
3. การเข้า-ไม่เข้า โรงเรียนผู้สูงอายุ	1.50	0.50	.163**	.169**	1		
4. การสร้างขยาย	47.22	7.79	.377**	0.039	-0.028	1	
5. ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ในการดำเนินชีวิตแบบพุทฺธ	57.69	9.70	.514**	-0.086	0.049	.463**	1

หมายเหตุ: *p< 0.05, **p<0.01

เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธ โดยใช้ตัวแปร การเข้า-ไม่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างขยาย และความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทฺธ เป็นฐานในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธ

(ส่วนที่ 1)

กลุ่ม	จำนวน	การเข้าร่วมฯ (ก)	การสร้างขยาย (ข)	การควบคุมฯ (ค)	กxขxค	R ²	Levene's test
กลุ่มรวม	395	9.45**	13.75***	32.16***	0.06	0.19	1.76, .09
เพศชาย	200	0.21	10.57***	19.43***	4.37*	0.24	3.32, .00
เพศหญิง	195	11.28***	0.31	13.27***	3.82*	0.19	1.11, .36
อายุน้อย (≤68 ปี)	198	13.21***	2.80	19.03***	0.04	0.22	2.00, .06
อายุมาก (≥69ปี)	197	0.66	10.69***	11.17***	0.31	0.20	2.52, .02
เพื่อนสนิทน้อย (≤4คน)	163	1.27	2.61	8.76**	1.73	0.12	3.38, .00
เพื่อนสนิทมาก (>4คน)	232	12.87***	11.90***	24.11***	0.56	0.26	1.74, .10

หมายเหตุ: *p<.05, **p<.01, ***p<.001

(ส่วนที่ 2)

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย (Mean), ข้อผิดพลาดมาตรฐาน (SE)					
	การเข้าร่วม ฯ		การสร้างขยาย		การควบคุมฯ	
	เข้า	ไม่เข้า	มาก	น้อย	มาก	น้อย
กลุ่มรวม	52.03, 0.51	49.70, 0.56	52.27, 0.53	49.46, 0.54	53.01, 0.54	48.72, 0.53
เพศชาย	49.38, 0.98	49.91, 0.61	51.52, 0.83	47.77, 0.80	52.19, 0.81	47.10, 0.82
เพศหญิง	53.00, 0.59	47.57, 1.50	50.74, 1.34	49.84, 0.90	53.23, 0.92	47.34, 1.33
อายุน้อย	53.30, 0.73	49.61, 0.71	52.31, 0.71	50.61, 0.73	53.67, 0.74	49.24, 0.69
อายุมาก	50.79, 0.72	49.84, 0.92	52.22, 0.85	48.40, 0.80	52.26, 0.80	48.36, 0.86
เพื่อนสนิทน้อย	51.26, 0.79	49.98, 0.83	51.54, 0.81	49.70, 0.80	52.31, 0.86	48.94, 0.75
เพื่อนสนิทมาก	52.92, 0.69	49.21, 0.77	52.85, 0.73	49.28, 0.73	53.60, 0.70	48.53, 0.76

1) การเข้า-ไม่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ มีอิทธิพลหลัก (Main effect) ต่อพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทท โดยผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุททมากกว่า ผู้สูงวัยที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม และ ใน 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มผู้สูงวัยเพศหญิง กลุ่มผู้สูงวัยที่มีอายุน้อยและกลุ่มผู้สูงวัยที่มีเพื่อนสนิทมาก (ดูตารางที่ 2)

2) การเข้า-ไม่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ มีอิทธิพลหลัก (Main effect) ต่อวิถีชีวิตแบบพุทท โดยผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีวิถีชีวิตแบบพุททมากกว่า ผู้สูงวัยที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม และ ใน 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มผู้สูงวัยเพศชาย กลุ่มผู้สูงวัยที่อายุมาก กลุ่มผู้สูงวัยที่มีบุตรหลานมาก และกลุ่มผู้สูงวัยที่มีเพื่อนสนิทมาก (ดูตารางที่ 3)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตลักษณะเดิมและ/หรือสถานการณ์และ/หรือจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จวัยชราเชิงพุททของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าการเข้า-ไม่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างขยาย และความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุททมีผลต่อตัวแปรความสำเร็จเชิงพุททโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation) ในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มตัวแปรอิสระพบสัมพันธ์สหสัมพันธ์สูงสุดระหว่างการสร้างขยายกับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทท ($r=.463, p<0.01$) และพบคู่ที่มีสัมพันธ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุททกับการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทท ($r=.514, p<0.01$) และเมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางพบว่า

1) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว มีอิทธิพลหลัก (Main effect) ต่อพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทท โดยผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงวัยที่มีการสร้างขยายมาก หรือผู้สูงวัยที่มีความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุททมาก มีพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุททมากกว่า ผู้สูงวัยที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงวัยที่มีการสร้างขยายน้อย หรือผู้สูงวัยที่มีความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุททน้อย นอกจากนั้นยังพบปฏิสัมพันธ์แบบสามทาง (Interaction effect) ในกลุ่มย่อย 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้สูงวัยเพศชาย และกลุ่มผู้สูงวัยเพศหญิง หลังจากได้นำข้อมูลไปเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเซฟเฟต์ พบว่า ในกลุ่มผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีการสร้างขยายมากและมีความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุททมาก มีการสนับสนุนทางสังคมมากกว่า ผู้สูงวัยที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีการสร้างขยายน้อยและมีความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุททน้อย (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของตัวแปรวิถีชีวิตแบบพุทธ

(ส่วนที่ 1)

กลุ่ม	N	การเข้า ร่วม (ก)	การสร้าง ขยาย (ข)	การควบคุม (ค)	กxข	กxค	กxขค	R ²	Levene's test
กลุ่มรวม	395	10.78***	1.63	2.79	0.85	0.85	0.11	0.04	2.70, .01
เพศชาย	200	4.96*	1.96	2.21	1.33	1.49	0.19	0.07	2.99, .01
เพศหญิง	195	1.84	0.60	0.19	0.82	0.27	0.41	0.03	.77, .61
อายุน้อย (≤68ปี)	198	1.42	2.68	0.27	0.27	1.46	1.04	0.03	1.50, .17
อายุมาก (≥69ปี)	197	12.42***	0.05	1.24	0.05	5.59*	0.01	0.13	1.54, .16
บุตรหลานน้อย (<2คน)	124	1.57	1.91	0.01	3.40	2.04	0.04	0.07	1.04, .40
บุตรหลานมาก (≥2คน)	273	11.15**	1.13	3.74	4.42*	0.05	0.05	0.07	3.21, .00
เพื่อนสนิทน้อย (≤4คน)	163	1.47	1.27	0.71	1.76	1.88	0.12	0.06	2.10, .05
เพื่อนสนิทมาก (>4คน)	232	8.96**	0.53	2.04	0.09	0.06	0.26	0.06	1.55, .15

หมายเหตุ: *p<.05, **p<.01, ***p<.001

(ส่วนที่ 2)

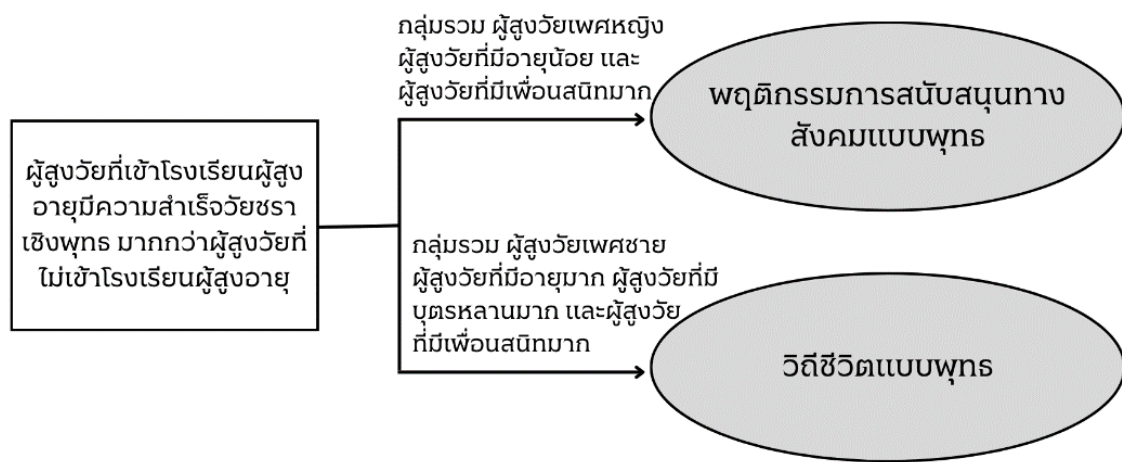
กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย (Mean), ข้อผิดพลาดมาตรฐาน (SE)					
	การเข้าร่วม ๑		การสร้างขยาย		การควบคุม	
	เข้า	ไม่เข้า	มาก	น้อย	มาก	น้อย
กลุ่มรวม	37.17, 0.48	34.81, 0.53	36.45, 0.50	35.53, 0.51	36.59, 0.50	36.59, 0.50
เพศชาย	36.84, 0.91	34.47, 0.56	36.40, 0.77	34.91, 0.74	34.86, 0.75	36.45, 0.76
เพศหญิง	37.29, 0.59	35.10, 1.50	35.57, 1.34	36.82, 0.90	35.84, 0.91	36.54, 1.33
อายุน้อย	36.68, 0.66	35.58, 0.64	36.88, 0.64	35.38, 0.66	35.89, 0.67	36.37, 0.63
อายุมาก	37.62, 0.70	33.60, 0.90	35.73, 0.83	35.49, 0.78	34.98, 0.78	36.25, 0.83
บุตรหลานน้อย	37.55, 0.91	35.99, 0.85	37.63, 0.86	35.91, 0.90	36.71, 0.93	36.84, 0.83
บุตรหลานมาก	36.96, 0.58	33.98, 0.67	35.94, 0.62	34.99, 0.64	34.61, 0.63	36.33, 0.63
เพื่อนสนิทน้อย	36.42, 0.73	35.14, 0.76	36.37, 0.75	35.18, 0.74	35.33, 0.79	36.22, 0.70
เพื่อนสนิทมาก	37.79, 0.67	34.76, 0.76	36.64, 0.71	35.90, 0.72	35.55, 0.69	36.99, 0.74

2) ไม่พบปฏิสัมพันธ์แบบสามทาง แต่พบปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง (Interaction effect) ระหว่างการเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุและการสร้างขยาย ในกลุ่มผู้สูงวัยที่มีบุตรหลานมาก เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของ เซฟเฟต์ พบว่า ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุและมีการสร้างขยายมาก มีวิถีชีวิตแบบพุทธมากกว่า ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุและมีการสร้างขยายน้อย และยังพบปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง (Interaction effect) ระหว่างการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ กับความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธ ในกลุ่มผู้สูงวัยที่มีอายุมาก เมื่อทำการ

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของ เซฟเฟต์ พบว่าในกลุ่มผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ และมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธมาก มีวิถีชีวิตแบบพุทธมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุและมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธน้อย (ดูตารางที่ 3)

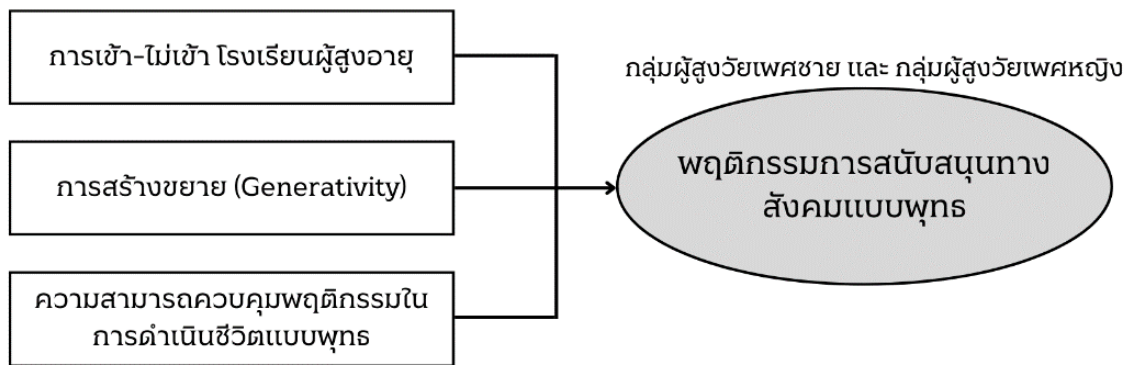
องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุพบความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วม ในด้าน พฤติกรรมสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ และวิถีชีวิตแบบพุทธ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีกหลายกลุ่ม (ดังสรุปในรูปภาพที่ 1) เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ชุดใหม่ que แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมตามหลักการของกรมกิจการผู้สูงอายุ (Division for the Promotion of Elderly Potential, 2016)

Picture 1: Effective Model of Elderly School

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมโครงการที่มีการสร้างขยายมากและมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธมากจะมีพฤติกรรมสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธมากกว่าผู้สูงวัยที่มีลักษณะตรงข้าม ผลเช่นนี้พบในการวิเคราะห์รายกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มผู้สูงวัยเพศชาย และกลุ่มผู้สูงวัยเพศหญิง สามารถสรุปเป็นตัวแบบได้ดังรูปภาพที่ 2 จากข้อสรุปนี้สามารถนำไปพัฒนากิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่ต้องการประสิทธิผลในด้านพฤติกรรมสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ โดยเน้นกิจกรรมการสร้างขยาย ยกตัวอย่างเช่น การเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้ถ่ายทอดความรู้ของตนเองอันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และส่งเสริมกิจกรรมด้านความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธ เช่น การฟังเทศนาธรรม การปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้สูงวัยยึดมั่นในข้อปฏิบัติที่เชื่อว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี และสามารถควบคุมตนให้ไม่ประพฤติดนินทา โดยการศึกษาครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งนับถือศาสนาพุทธเป็นหลักจึงเป็นไปตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตแบบพุทธ ซึ่งอาจนำหลักการเดียวกันนี้ไปปรับใช้โดยปรับตามบริบททางศาสนาได้

Pictuer 2: Model of Factors Affecting Buddhist Social Support Behavior

จากองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถยืนยันแนวคิดของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุได้ว่า เป็นนวัตกรรมทางสังคมชนิดหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสำเร็จวัยชรา (Successful aging) ดังคำขวัญของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหัวงม ที่ว่า “แก่ออย่างสง่า ชราอย่างมีคุณภาพ” (Thai Health Promotion Foundation, 2020)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าโรงเรียนผู้สูงอายุมีประสิทธิผลต่อความสำเร็จในวัยชราเชิงพุทธ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่งมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของผู้ที่เข้าร่วมสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่พบว่า ประสิทธิผลของโครงการจะส่งผลต่อมิติทางจิตลักษณะและพฤติกรรม เช่น Riebroicharoen (2006) ที่พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจมีการแสดงออกที่เหมาะสมกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เช่นเดียวกับการศึกษาประสิทธิผลของการแทรกแซงการศึกษาในการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุในประเทศอิหร่าน พบว่าในกลุ่มผู้สูงวัยเพศหญิงที่ได้รับการแทรกแซงภายหลังมีพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่าก่อนการแทรกแซง (Malekafzali et al. 2010) ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโรงเรียนผู้สูงอายุกรณีตัวอย่างซึ่งเป็นต้นแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย ว่าสามารถส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธสองประการได้แก่ พฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ และการมีวิถีชีวิตแบบพุทธ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเข้า - ไม่เข้าโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างขยาย และความสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทธ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จวัยชราเชิงพุทธของผู้สูงวัยในด้านการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทธ และวิถีชีวิตแบบพุทธ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่เน้นไปด้านการควบคุมตนตามหลักศาสนา และการเน้นให้ผู้สูงวัยที่มีความรู้ได้ถ่ายทอดความรู้ต่อ สอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการ และความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มักส่งผลดีต่อพฤติกรรมต่างๆ ดังเช่น การศึกษาของ Polsaen (2012) ที่ได้ทำการศึกษาความแปรปรวนแบบสามทางของพฤติกรรมการทำงานอินทรีย์อย่างมีสุขภาวะดีของชาวนาในโรงเรียนชาวนาระหว่างการเข้าเรียน และพบว่าคะแนนพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามระดับของตัวแปรอิสระ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Prachasilchai (2012) ก็พบว่าพนักงานที่มีจิตลักษณะควบคุมตนสูงจะมีผลต่อพฤติกรรมความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงานสูงกว่าพนักงานที่มีจิตลักษณะควบคุมตนต่ำ ส่วนประเด็นที่พบว่า การสร้างขยายมีผลต่อพฤติกรรมความสำเร็จเชิงพุทธนั้น สอดคล้องกับ Phrakhru Suchinkanlayanatham (Wichien Thanon), Bhanthumnavin, and Bhanthumnavin (2021) ที่อธิบายว่าตัวแปรการสร้างขยายเป็น

ตัวแปรสำคัญที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธ และความสุขในชีวิตแบบพุทฺธ เพราะการเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาประเภทต่างๆ อาจกระตุ้นให้ผู้สูงอายุส่งมอบการสนับสนุนด้านอารมณ์และข้อมูลแก่คนรุ่นใหม่

สรุป

การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จวัยชราเชิงพุทฺธของผู้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงรายมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จเชิงพุทฺธ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุจำนวน 395 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธ และวิถีชีวิตแบบพุทฺธมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการที่มีการสร้างขยายมากและมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทฺธมากจะมีพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีการสร้างขยายน้อยและมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทฺธน้อย ซึ่งพบผลเช่นนี้ทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย และกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุทุกคน ทั้งในด้านการสนับสนุนทางสังคมแบบพุทฺธ และวิถีชีวิตแบบพุทฺธ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และกรมกิจการผู้สูงอายุ ควรให้การสนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไปให้เกิดความต่อเนื่อง และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุให้มากขึ้น

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทฺธ และการสร้างขยาย มีผลดีต่อความสำเร็จในวัยชราเชิงพุทฺธ ดังนั้น ผู้จัดการหลักสูตร ผู้บริหารหรือผู้ดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรเน้นให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพุทฺธ เช่น เรื่อง การรักษาศีล การประพฤติตนตามหลักมรรค 8 และกิจกรรมการสร้างขยาย เช่น การให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันรวมถึงได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง เพื่อให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมมีพฤติกรรมความสำเร็จวัยชราเชิงพุทฺธ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การศึกษาปัจจัยใหม่ๆ สำหรับการศึกษาความสำเร็จวัยชราเชิงพุทฺธ โดย ปัจจัยด้านจิตลักษณะ อาจใช้ปัจจัย เช่น ความเชื่ออำนาจในตน ทุนทางจิตวิทยา ในการศึกษา ส่วนปัจจัยด้านสถานการณ์ ควรใช้ปัจจัยเช่น อิทธิพลของชุมชน อิทธิพลของเทคโนโลยี ในการศึกษา เป็นต้น

2.2 สามารถนำผลการวิจัยที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ไปทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อตรวจสอบผลกระทบของโครงการทั้งก่อนและหลังเข้าโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.3 ควรนำตัวแบบที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์เข้ากับวิธีการวิเคราะห์แบบใหม่ เช่น การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path analysis) ซึ่งเป็นสถิติขั้นสูงทำให้สามารถตรวจสอบอิทธิพลของตัวทำนาย

ได้หลายตัวแปรและทำให้ทราบผลกระทบภายในระบบของตัวแปรในการทำนายพฤติกรรมให้ได้ข้อมูล
ที่มากขึ้น

References

- Bangen, K. J., Meeks, T. W., & Jeste, D. V. (2013). Defining and Assessing Wisdom: A Review of the Literature. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 21(12), 1254-1266.
- Department of Older Persons. (2015). *Situation and Trends of Thai Elderly Society 2013-2030*. Bangkok. Department of Older Persons. Retrieved October 29, 2021, from <https://www.dop.go.th/th/know/side /1/1/335>
- Department of Older Persons. (2017). *Senior School Guide*. Bangkok: Department of Older Persons.
- Depp, C. A., Harmell, A. L., & Jeste, D. (2014). Strategies for Successful Aging: A Research Update. *Current Psychiatry Report*, 16(10), 1-10.
- Division for the Promotion of Elderly Potential. (2016). *Establishment of a School for the Elderly*. Retrieved May 10, 2022, from <https://www.dop.go.th/th /topic/view=54>
- Malekafzali, H. et al. (2010). The Effectiveness of Educational Intervention in the Health Promotion in Elderly People. *Iranian Journal of Public Health*, 39(2), 18-23.
- Pattana, P. (2017). *Quality of Life among those Attended Elderly School, Saraburi Province*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Phrakhu Suchinkanlayanatham (Wichien Thanon), S., Bhanthumnavin, D. E., & Bhanthumnavin, D. (2021). Core Self-evaluation, Generativity, and Religious Experiences as Predictors of Social Support Giving and Its Relation to Happiness in Thai Elderly. *International Journal for Innovation Education and Research*, 9(6), 56-65.
- Phrakhu Suchinkanlayanatham (Wichien Thanon). (2020). *Psycho-social Factors as Correlates of Buddhist Successful Aging in Attendees of Elderly School Projects*. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Polsaen, P. (2012). *Psychological and Situational Factors as Correlate of Healthy Organic Rice Farming Behavior of Farmers in Farmer Field School, Khao Kwan Foundation*. (Master's Thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Prachasilchai, M. (2012). *Quality of Work Life, Psychological Characteristics, Organizational Socialization, and Employee Passion: A Case Study of Employees in a Private Company*. (Master's Thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Prakhu Viratdrammachot, Bunrit, S., & Songsab, P. (2019). School of Elders: Well-being System Management and Benefits in the Schools in Case of the South of Thailand. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(3), 1339-1362.

- Riebroicharoen, A. (2006). *Integrated Causal Factors between Home and School, and Psychological Characteristics Related to Anti-sexual Harassment Behavior of High School female Student in the Project of "Kao Yang Yhang Khao Jai"*. (Master's Thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Siripanich, B. (2017). *Situation of the Thailand Elderly*. (Research Report). Bangkok: Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI).
- Thai Health Promotion Foundation. (2020). *Learn How to Age Gracefully, Age Quality*. Retrieved May 12, 2022, from <https://resourcecenter.thaihealth.or.th>
- Udanont, J., & Aimimtham, S. (2019). Quality Evaluation of Performance Indicators of the Elderly School Prototype in Thailand. *Governance Journal*, 8(2), 107-136.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบล ภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

People's Participation in the Development of Community Creative Communication System in Phu Khao Thong Sub-district, Mueang Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ปนัดดา รักษาแก้ว

Panadda Raksakeao

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: panadda.rak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี รับจ้าง ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในชุมชน คือ ประชาชนทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท 1) การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนของประชาชนในชุมชน มีการนำระบบสื่อสารสร้างสรรค์ มาใช้ในการติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล แจ้งข่าว และประชาสัมพันธ์ด้วยการใช้สื่อออนไลน์ ตามยุค Thailand 4.0 อยู่ตลอดเวลา นอกเหนือจากวิธีการแบบเดิม เพื่อช่วยเผยแพร่กิจกรรมภายในชุมชน สร้างสรรค์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชนได้มากขึ้น 2) ปัจจัยของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ได้แก่ การเลือกใช้สื่อ และช่องทางที่เหมาะสมตรงตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารไปยังผู้อาศัยในชุมชน ได้อย่างทั่วถึงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ทั้งในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร นอกจากการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีแล้ว สิ่งสำคัญในการสื่อสารของชุมชน คือ สื่อบุคคลทั่วไป และสื่อเยาวชน ในชุมชน นับเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเชื่อมโยงคนในครอบครัวของเยาวชน ให้มาร่วมพัฒนา และทำกิจกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันในยุคโลกดิจิทัลมีการใช้เทคโนโลยี และสื่อออนไลน์เข้ามา มีบทบาทในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น รับรู้ความต้องการของคนในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

*Received March 23, 2023; Revised May 30, 2023; Accepted June 2, 2023

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การขับเคลื่อนระบบ; สื่อสารสร้างสรรค์

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate people's participation in community creative communication system; 2) to explore factors of communication technology affecting the development of community creative communication system; and 3) to examine the outcomes of people's participation in the development of community creative communication system. The study used a mixed-method research design, with quantitative data obtained by questionnaire from a sample group of 352 people. The quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation statistics. The qualitative data were collected through in-depth interviews with 15 key informants selected through purposive sampling. The qualitative data collected was examined, synthesized, summarized, and presented in an article.

According to the results of the survey, the majority of respondents were female, aged 31 to 40 years old, married, with a bachelor's degree, a social position in the society, and an income of 10,000 to 20,000 baht. The following results were found: 1) In addition to the original methods, the participation of individuals in community development also includes the use of creative communication system to contact, communicate, exchange information, inform news, and public relations via social media in the age of Thailand 4.0, with the goal of spreading activities within the creative community and fostering positive relationships; 2) The communication technology factors affecting the development of a community creative communication system include media selection and proper channel selection based on the target group, so that community leaders can communicate with community residents comprehensively and efficiently; and 3) People's participation in the development of a community creative communication system, both as receivers and senders, is not only through technology, but primarily through general and youth media, which are the most important for community communication. This is considered to be the public relations channel that allows youth and their families to participate in the development and implementation of activities. In this age of globalization, people are able to receive news more quickly and stay up to date on happenings due to the increased use of social media and technology in communication. Increased participation leads to a better understanding of community needs and more effective development.

Keywords: Participation; System Development; Creative Communication

บทนำ

การสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม ซึ่งส่งผลให้ชีวิต และสังคมนั้นๆ สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ เมื่อใดที่ขาดการสื่อสาร สังคมนั้นย่อมปราศจากสงบสุข เมื่อนั้นก็ไม่มีสังคมการสื่อสารและสังคม จึงเปรียบเสมือนเป็นเงาของกันและกัน การสื่อสารยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนากระบวนการชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่ดี ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีความรู้ความเข้าใจ ถึงความจำเป็นในการพัฒนา จึงถือได้ว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองที่ประชาชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุดเนื่องจาก เป็นองค์กรปกครองที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลาง ให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนรัฐบาลของท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ในพื้นที่ได้มากที่สุดการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดสำคัญทั้งระดับประเทศและนานาชาติเพราะ “กระบวนการมีส่วนร่วม” เมื่อพิจารณาหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ จะพบว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมือง และการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรม เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเป็นพลเมืองและหุ้นส่วน การปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม ส่งเสริม การกระจายอำนาจเป็นสำคัญ (Thawilwadee, 2018) จะทำให้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติระหว่างประชาชน และภาครัฐที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จ ลดค่าใช้จ่ายและความสูญเสียงบประมาณ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 78 ระบุว่า “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชน มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน” (The Secretariat of the Senate, 2017) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ภาครัฐจะจัดให้มีเพียง “ประชาพิจารณ์” ซึ่งเสมือนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ การนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบขึ้น มีการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Chamaiporn, 2021)

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต เป็นตัวกลางสำคัญ ในการรวมคนหลายๆ คนให้มาอยู่รวมกัน เกิดเป็นระบบวัฒนธรรม พฤติกรรมทางสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนไป เครื่องมือ และโครงสร้างของการสื่อสารก็เปลี่ยนแปลง เพื่อขยายบทบาทของการสื่อสาร ให้สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงของสังคมแต่ละสมัย ในปัจจุบันเป็นการสื่อสารแบบยุคดิจิทัล เป็นการเชื่อมต่อถึงกัน อย่างไร้พรมแดน โดยอาศัยเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการดำเนินชีวิตในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม การแพทย์ การศึกษา ก่อให้เกิดวัฒนธรรมอย่างโลก Social Media กลายเป็นวิถีชีวิตยุคใหม่ เกิดเป็นสังคมดิจิทัล การพัฒนาเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานเข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ สามารถตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ของประชาชน ทุกเพศทุกวัย เป็นการสร้างความเจริญเติบโตให้สังคมในด้านการติดต่อประสานงานรวดเร็ว มากขึ้น สะดวกสบาย มีการเชื่อมต่อ (Connectives) สื่อสารไปหาผู้อื่นได้ดี ทำให้มีเพื่อนในสังคมแบบ เครือข่าย (Social Network) และสามารถสื่อสารถึงกัน การสื่อสารด้วยตัวอักษร จะส่งอารมณ์ ความรู้สึกด้วย ภาษาที่สื่ออารมณ์ แต่การที่อยู่กับข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก สื่อสารเร็ว รับรู้เร็ว จึงทำให้มีความอดทนต่ำ สมาธิ สั้น ทนต่อการรอคอยไม่ได้ เนื่องจากไม่สามารถจดจ่อตรงจุดใดจุดหนึ่ง เพราะมีตัวเบี่ยงเบนความสนใจได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อชุมชน วิถีชีวิต อาทิ มีส่วนร่วมในสังคมลดน้อยลง ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหายไป เพราะ มนุษย์ทุกคนสามารถพึ่งตนเองได้

ในยุคดิจิทัลนี้ แม้ว่าสื่อออนไลน์ครอบคลุมทุกพื้นที่ของชีวิต โซเชียลมีเดีย กลายเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับ ทุกคน สามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว ทันท่วงที เหตุการณ์ เพิ่มความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง และใช้ ประโยชน์จากสื่อ การสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น เมื่อได้รับความเร็วของข่าวมากเท่าไร ความถูกต้องแม่นยำของข่าวสารก็ย่อมน้อยลงตามไปด้วย การรู้และใช้สื่อ (Media Literacy) คือทักษะในการ รู้เท่าทันสื่อ สามารถสร้างสรรค์ สร้างสื่อ ใช้สื่อ เพื่อการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้ และสร้างคุณค่าให้กับตัวเอง สังคม แยกแยะสื่อที่เป็นความจริง (Fact) และความเห็น (Opinion) ออกจากกันได้ รู้ผลกระทบและผล ที่ติดตามมาจากการใช้สื่อ สมรรถนะในการใช้สื่อต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์ และเข้าใจ ในรูปแบบของสื่อ เทคนิคต่างๆ ที่สื่อใช้ในการสร้างผลกระทบต่อผู้รับสื่อและความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ประเมิน สำหรับ การใช้สื่อออนไลน์ในการ มีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์ให้ชุมชนมีจุดร่วมในเชิงประเด็น งานอดิเรก นำเสนอข้อมูลที่ส่วนกลาง ช่วยให้คนในชุมชนรับรู้ถึงความเป็นไปของชุมชน สร้างความเป็นหนึ่งเดียว เสริมสร้างพลังในท้องถิ่น เป็นกระบอกเสียงเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน สร้างอัตลักษณ์ของ คนในชุมชน เป็นต้น

ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านพหุวัฒนธรรม (Throsby, 2010) จากการมีทั้งเจตีย์ภูเขาทอง และมีสัตตอภิสัตตารอยน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เคารพ และศรัทธา ของคนในชุมชน ทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ (Phukhao Thong Subdistrict Administrative Organization, 2017). การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับตำบลภูเขาทอง ให้ประชาชนภายในชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอในหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ รถประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนในชุมชน เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาชุมชนบนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตนเอง ที่เน้นการแลกเปลี่ยนโดยชุมชน เพื่อชุมชน ให้ความสำคัญกับคุณค่า ในการแลกเปลี่ยน มีระดับของการแลกเปลี่ยน 2 ระดับ คือ การแลกเปลี่ยนภายในชุมชนและ การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนมีรูปแบบการแลกเปลี่ยน 3 รูปแบบ คือ การแลกเปลี่ยนที่ไม่ใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การแลกเปลี่ยนที่ใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และการ แลกเปลี่ยนโดยใช้เครดิต ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเป็นตัวกำหนด รูปแบบของการแลกเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความเข้าใจ ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

สังคมพหุวัฒนธรรมอยุธยาได้มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา หลายศาสนาอยู่ร่วมกัน เกื้อหนุนจนเจือกัน ในการสานสัมพันธ์กับศาสนาอื่นๆ ยึดหลักสร้างสันติสุข สร้างความเข้าใจ ไม่มีเรื่องขัดแย้งทางศาสนา เคารพ

และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ผู้นำแต่ละศาสนามีความสัมพันธ์อันดีมาโดยตลอด พุทธ คริสต์ อิสลาม มีการสื่อสาร นิ่งพูดคุยกันฉันมิตร คั่นเคยกัน ตลอดเวลาเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแม้ ในกระบวนการวัฒนธรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน คนในชุมชนมีความหลากหลาย และความสัมพันธ์ของกลุ่มชน เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ตัวกลางในการดำรงอยู่ร่วมกันชุมชน คือการสื่อสาร จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหลายหมวดธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นการสื่อสารเพื่อสันติสุข รวมถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับการสื่อสาร หรือการใช้วาจาตั้งแต่เริ่มแรกของการประกาศพระศาสนา นั่นคือหลัก “วาจาสุภาสิต” หรือ “สัมมาวาจา” ซึ่งเป็นทางสายกลางในมรรคมีองค์ 8 คือ วชิรสุจริต 4 อย่าง 1) เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ 2) เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) เจตนางดเว้นจากการพูดหยาบ 4) เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และ หลักวาจาสุภาสิต คือ 1) พูดถูกกาล 2) พูดคำจริง 3) พูดคำอ่อนหวาน 4) พูดคำมีประโยชน์และ 5) พูดด้วยเมตตาธรรมไม่มีอคติ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) จะเห็นว่าในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องมีเคารพซึ่งกัน และกันยอมรับวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันทางด้านความคิด ความเชื่อ ศาสนา โดยการทำความเข้าใจ และ เรียนรู้สังคมวัฒนธรรมที่ต่างจากตนเองไม่แสดงกิริยา และวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ให้ความเคารพสิทธิ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่นำความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาเป็นข้อจำกัดรู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้สังคมสงบสุข ดังนั้น การสื่อสารในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก (Phramaha Mongkhokan Thitadhammo, and Khongsarit, 2019) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม การขับเคลื่อนระบบการสื่อสารสร้างสรรค์จึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และสร้างรากฐานให้ชุมชนและเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี ดังนี้คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1. ศึกษาเอกสาร 2. แจกแบบสอบถาม และ 3. สัมภาษณ์ จากนั้นนำมา

ปรับปรุง แก้ไขและนำเสนอ เครื่องมือสำหรับการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) ประชากร คือ กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 4 หมู่บ้าน ดังต่อไปนี้ หมู่บ้านช่องลม หมู่บ้านภูเขาทอง หมู่บ้านหัวพรวน และหมู่บ้านทรายหาด อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,958 คน 2) คำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 352 คน 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกจากผู้นำทางการปกครอง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ประชาชน รวมทั้งสิ้น 15 รูปหรือคน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบออกเป็น 2 ตอน คือ 1. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารชุมชน ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน และตอนที่ 4 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน โดยการศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา ภายใต้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาสังเคราะห์ และเก็บผลวิเคราะห์ไว้ในรูปแบบบันทึกเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีที่ผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้ โดยการกำหนดประเด็นคำถามของงานวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นนำความรู้ และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผล เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตในการนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบข้อมูล ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้สำหรับสอบถามงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน 2.แบบสัมภาษณ์ (Interview) นำความรู้ และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และการสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย นำมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการเก็บข้อมูลงานวิจัยนำมาวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน นำเครื่องมือการวิจัยไปใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากนั้น นำมาหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ หากพบว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปใช้จริงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยนำชุดแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาคุณภาพเครื่องมือโดย ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยมีการวิเคราะห์ความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity)) ความชัดเจนของภาษา ครอบคลุมโครงสร้างของการวิจัย และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Consistence : IOC) เชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.9841

ขั้นตอนที่ 6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ผู้วิจัยทำการจัดเตรียมเครื่องมือ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ตามกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จำแนกไว้ ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาต และ

ขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงาน ตามกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขออนุเคราะห์ ผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าเก็บข้อมูล จากนั้นนำส่งหนังสือขออนุญาต และขอความร่วมมือ ถึงผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดวันที่จะไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดย การจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค และการจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบประเด็นผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) การสื่อสารสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมจากสื่อสมัยใหม่ในชุมชน ทำให้ผู้นำรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสื่อสารภายในชุมชน และสามารถเชื่อมโยงระบบสื่อสารจากภาครัฐกับชุมชน 2) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระบบสื่อสารชุมชนตาม มีการใช้ระบบสื่อสารชุมชนด้วยสื่อออนไลน์ ตามยุค Thailand 4.0 นำสื่อสมัยใหม่มาช่วยเผยแพร่กิจกรรมภายในชุมชนได้ไวและเพิ่มมากขึ้น และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารสร้างสรรค์ของชุมชนที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) บทบาทของสื่อสมัยใหม่ในชุมชน ผู้นำชุมชนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชุมร่วมกับชุมชน ผ่านโปรแกรม Zoom, Line, clubhouse เป็นต้น ทำให้สามารถบริโภคข่าวสารข้อมูลจากสื่อออนไลน์ได้ตลอดเวลา ทำให้คนในชุมชนเกิดการกระตุ้น การรับรู้ และตื่นตัวตลอดเวลาและได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็ว ทันทีที่ เมื่อผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ 2) สื่อสมัยใหม่กับการสื่อสารชุมชน ในการติดตามข้อมูลข่าวสารของชุมชน ประชาชนในชุมชนมีการติดตามข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์อยู่เสมอ มีการรับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ สื่อบุคคล จากหอกระจายข่าว และสื่อออนไลน์หลากหลายช่องทาง และมีการสร้างกลุ่มออนไลน์ในชุมชนเพื่อรับข้อมูล ข่าวสาร อยู่ตลอดเวลา 3) พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของชุมชน การใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ประชาชนภายในชุมชนมีการ Share ข้อความ กระทำต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชุมชนภูเขาทองอยู่เสมอ อีกทั้งยังสามารถรับข้อมูลจากเว็บไซต์ของตำบลภูเขาทอง เพื่อติดตามข่าวสารภายในชุมชน และช่องทางการติดตามข่าวสารผ่านเฟสบุ๊คของหน่วยงานเป็นประจำ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) กลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม ชุมชนตำบลภูเขาทองใช้สื่อที่ตอบสนองความต้องการของคนชุมชน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อ มีการใช้รูปแบบการผลิตสื่อที่ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการใช้สื่อที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของบุคคลในฐานะพลเมืองดิจิทัล ชุมชนภูเขาทองมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลก่อนออกไปเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ มีการกลั่นกรองข้อมูล และคำนึงถึงผู้รับข่าวสารทุกเพศทุกวัย และ 3) การใช้สื่อผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการใช้ช่องทางสื่อของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูล เลือกใช้การสื่อสารชุมชนที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมสร้างสื่อภายใต้รูปแบบและเนื้อหาที่ชุมชนต้องการ

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ โมเดล สื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม (6 ส) โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา นั่นคือหลัก “วาจาสุภาสิต” หรือ “สัมมาวาจา” ซึ่งสามารถอธิบายโดยละเอียดได้ดังนี้

สื่อสารสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์		สื่อสารสร้างสรรค์ สังคมมีความสุข	สื่อสารสร้างสรรค์ สืบสานวัฒนธรรม
เป็นประโยชน์	สื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนพหุวัฒนธรรม (6ส)		นวัตกรรม
สื่อสารสร้างสรรค์ ตามกาลเทศะ	สื่อสารสร้างสรรค์ ตรงตามความเป็นจริง	สื่อสารสร้างสรรค์ อย่างมีจริยธรรม	

Picture 1: The New Body of Knowledge

สื่อสารสร้างสรรค์สานสัมพันธ์ จัดกิจกรรม เวที อาทิ เวทีเสวนา เวทีประชาคม เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความเชื่อมั่น รับฟังปัญหา ทำความเข้าใจ ใช้สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล หรือสื่อเยาวชนในชุมชนเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวของเยาวชนให้มาร่วมพัฒนา สร้างการยอมรับในระดับกลุ่มและสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สื่อสารสร้างสรรค์สังคมมีความสุข มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในชุมชน พบปะ พูดคุย ร่วมกันเลือกสรรช่องทางต่างๆ ให้เหมาะสม รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้คนในชุมชนง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทันทต่อเหตุการณ์ ได้อย่างมาก การสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบคอบในขณะทำการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข

สื่อสารสร้างสรรค์สืบสานวัฒนธรรม ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการเผยแพร่ อนุรักษ์ วัฒนธรรมภายในชุมชน โดยการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน สร้างการมีส่วนร่วม ความสามัคคี ปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมอันดีงามของคนในชุมชน

สื่อสารสร้างสรรค์ตามกาลเทศะ การสื่อสารด้วยความสุภาพ แสดงความให้เกียรติ เห็นอกเห็นใจ เปิดกว้าง ตรงไปตรงมา เป็นมืออาชีพ แก่ผู้รับฟัง พิจารณาโอกาส และจังหวะในการพูด ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง

ให้รอบคอบ โดยผ่านกระบวนการความคิดก่อนที่จะพูด หรือสื่อสารออกไป ที่สำคัญต้องคำนึงถึงผู้ฟังและช่วงเวลาในการสื่อสารเป็นสำคัญ

สื่อสารสร้างสรรค์ตรงตามความเป็นจริง มีความรู้ความเข้าใจในบริบทชุมชนได้เป็นอย่างดี สื่อสารด้วยความจริง แสดงเจตนาอันจริงใจของตัวเองให้อีกฝ่ายหนึ่งสามารถรับรู้ได้จากน้ำเสียง การสบตา ภาษากาย ท่าทีต่างๆ รู้สึกปลอดภัย

สื่อสารสร้างสรรค์อย่างมีจริยธรรม จัดกิจกรรมพัฒนาคนในชุมชนร่วมกัน ด้วยการบูรณาการร่วมมือจาก โรงเรียน ศาสนา องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน เพื่อกลุ่มเกลาชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมและค่านิยมที่ดี จากครอบครัวคุณธรรมนำไปสู่ชุมชน ก่อให้เกิดชุมชนสังคมแห่งความสุขและเป็นการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ ที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสื่อสารสร้างสรรค์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นวางแผน ซึ่งจะต้องระบุปัญหา และความต้องการ ขั้นปฏิบัติการ ขั้นประเมินผล ตลอดจนขั้นบำรุงรักษา การมีจิตสำนึก ในเชิงประโยชน์ของสาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน การตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับการเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ โดยเชื่อกันว่า ประสิทธิภาพการสื่อสารเชิงประชาธิปไตยจะนำไปสู่การกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเอาใจใส่ดูแล และตรวจสอบโครงการต่างๆ การสื่อสารของชุมชนนั้นโดยทั่วไปจะทำหน้าที่กระจายข่าวสารให้กับประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อรับทราบข้อมูลจากทางราชการ อำเภอ ตำบล หรือผู้นำชุมชนเอง ปัจจุบันมีการนำสื่อออนไลน์เข้ามาช่วยกระจายข่าวสาร นอกเหนือจากการกระจายด้วยตัวเอง หรือปากต่อปาก เช่น เฟสบุ๊ก หรือไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน จะสามารถส่งต่อข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็วโต้ตอบกันได้อย่างไวและรวดเร็วมากขึ้น การมีส่วนร่วมของด้านศาสนา เมื่อมีงานกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งศาสนาอิสลามและพุทธนั้น ผู้นำทางด้านศาสนามีการติดต่อประสานงานด้วยการสื่อสารด้วยตนเองขั้นตอนเบื้องต้นของการสื่อสาร มีการติดต่อผ่านผู้นำด้วยการใช้โทรศัพท์ ประสานงาน จากนั้นมีการส่งผ่านข้อมูลเพื่อกระจายต่อชุมชนโดยการใช้สื่อออนไลน์เข้ามาช่วย เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ และยังมีการใช้ เสียงตามสาย หอกระจายข่าว รวมถึงใช้สื่อบุคคล เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่างๆ ได้ เป็นการรับรู้ถึงการขับเคลื่อนต่างๆ ภายในชุมชน อีกทั้งยังประหยัดทั้งเวลา และค่าใช้จ่าย ได้ผลการตอบรับที่ดีมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมการสื่อสารของโรงเรียนในชุมชน ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางหลักในการกระจายข้อมูลข่าวสารในการทำกิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียนร่วมกับชุมชน ผู้บริหาร ครู บุคลากรทุกฝ่าย และนักเรียนทุกคนได้มีการบูรณาการช่องทางการสื่อสารผ่านเยาวชนไปสู่ครัวเรือน เพื่อเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวให้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาร่วมกันภายในชุมชน อีกทั้งทางโรงเรียนยังมีการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ นับว่าเป็นการเชื่อมโยง ประสานความสัมพันธ์ของคนไทยพุทธ และมุสลิมในพื้นที่ ให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันได้ เป็นการพัฒนาชุมชน

สู่สังคมเมือง สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีเศรษฐกิจที่ดี และกลุ่มคนในชุมชน อีกทั้งยังมุ่งเน้นปลูกจิตสำนึก การอนุรักษ์และการฟื้นฟูประเพณีชุมชนให้พื้นกลับมาในลักษณะการผสมผสาน รูปแบบกิจกรรมส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วมทางการศึกษากับการพัฒนาของชาวบ้านต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Charoennet (2020) ได้ศึกษา ผลลัพธ์การสร้างนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ชายเลนตำบลห้วยเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาโดยรวมพบว่า ระดับศักยภาพทางการสื่อสาร ของนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นก่อนเข้ารับการฝึกอบรมโดยนักวิจัยในโครงการการสร้างนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่น ในการเผยแพร่แผนชุมชน เพื่อธำรงรักษาป่าชายเลน ตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา ทุกด้าน ทั้งด้านความรู้/ ความสามารถในการสื่อสาร ด้านความรู้/ความสามารถในฐานะผู้ส่งสาร ด้านความรู้เรื่องประเภทสื่อและ ความสามารถในการใช้สื่อ ด้านความรู้/ความสามารถด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความรู้/ความสามารถ ด้านการวางแผนกิจกรรม โครงการ และด้านความรู้/ความสามารถด้านการสร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ ปานกลาง ในขณะที่ระดับศักยภาพทางการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นหลังกระบวนการฝึกอบรม ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อน ระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมาย นับเป็นปัจจัยการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสาร สร้างสรรค์ การเลือกสรรช่องทางต่างๆ ที่สามารถใช้ในการสื่อสารจากผู้นำไปยังกลุ่มประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ในการสื่อสารด้านวัฒนธรรมจึงเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกของชุมชน ถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนด้วย เนื่องจาก ในตำบลภูเขาทอง มีประชาชนอาศัยส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือศาสนาพุทธ จะเห็นได้ว่าปัจจัย ทางด้านศาสนาทำให้ส่งผลในการดำเนินชีวิตมีความแตกต่างกัน แต่เมื่ออยู่ร่วมกับชุมชนเดียวกัน การสื่อสาร จะเป็นตัวกลางในการรวมคนในชุมชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน เข้ามาร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือ พัฒนาชุมชนได้ การใช้สื่อออนไลน์ ทำให้คนในชุมชนง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทันต่อเหตุการณ์ ได้อย่างมาก ปัจจัย ของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ปัจจุบันของผู้นำที่มีต่อประชาชนในสังคม เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ชุมชนในด้านการสื่อสาร ดังนั้น การสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบคอบในขณะที่ทำการสื่อสารโดยมี เป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข การสื่อสารข้อมูลในชีวิตประจำวันด้วยการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้คน มีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น สังคม เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง พัฒนา เรียนรู้และรับรู้วัฒนธรรม ของตนเองและสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Thanat, and Patthanan (2019) กล่าวว่า แนวคิดการสื่อสารในยุค ดิจิทัล และสื่อดิจิทัล ที่สามารถนำมาใช้กับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ และสร้างการรับรู้สินค้าและ ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มโอกาสการเข้าถึงของผู้บริโภคในสังคมออนไลน์ให้ผลิตภัณฑ์และ บริการเป็นที่รู้จักในวงกว้าง แนวคิดกระบวนการสร้างสื่อดิจิทัล ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเตรียม ตัวก่อนการผลิต ได้แก่ การวางแผน การหาข้อมูลและการเขียนแผนโครงเรื่อง 2) การผลิต ได้แก่ การลงมือ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 3) ขั้นตอนหลังการผลิต เป็นขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข เติบโตให้เหมาะสมก่อนนำไป เผยแพร่ และ 4) ขั้นตอนเผยแพร่ คุณลักษณะของสื่อดิจิทัลสำหรับวิสาหกิจชุมชน จะต้องสามารถนำเสนอและ แบ่งปันเนื้อหาของผลิตภัณฑ์และบริการ เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ ตลอดจนเป็นสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของสื่อดิจิทัลสำหรับ วิสาหกิจชุมชน ได้ดังนี้ 1) เว็บไซต์ 2) โซเชียลมีเดีย 3) การใช้สื่อวีดิทัศน์ 4) การใช้สื่ออินโฟกราฟิก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อน ระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นกลไกหลักสำคัญที่ใช้สื่อสารที่เป็นระบบ การที่จะทำให้อันคนในชุมชนมีส่วนร่วม ผู้สื่อสารต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทชุมชนได้เป็นอย่างดี สร้างการยอมรับ เปิดรับฟังความคิดเห็นของทุกคน อาทิ เวทีเสวนา เวทีประชาคม เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถเผยแพร่ความรู้พื้นฐาน สร้างความเชื่อมั่น รับฟังปัญหา ทำความเข้าใจ สร้างการยอมรับในระดับกลุ่มและสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนได้เป็นอย่างดี การใช้กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล หรือสื่อเยาวชนในชุมชนเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวของเยาวชนให้มาร่วมพัฒนา แต่สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการส่งสารเพิ่มมากขึ้น ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดหนึ่งจุดใดจะส่งผลกระทบแพร่กระจายไปยังส่วนอื่นได้อย่างรวดเร็ว มีการสร้างการสื่อสารชุมชน ผ่านการผลิตสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้ความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการใช้การสื่อสารชุมชนที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Thipsuda, and Pornpan (2019) ศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่ากระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดน่านประกอบด้วย การได้มาของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแบ่งหัวข้อออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรกคือการมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดรูปแบบนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประเด็นที่สองคือการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่านเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประเด็นต่อมาคือการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดน่าน และการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ประเด็นที่สี่คือวิธีการดำเนินการให้ผู้ประกอบการและชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม ประเด็นที่ห้าคือบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาครัฐ และประเด็นสุดท้ายคือสื่อที่ใช้สื่อสารกับคนในชุมชน

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง ในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ในชุมชนภูเขาทอง เน้นการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชน เพื่อดำเนินโครงการต่างๆ ของชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนวางแผน ระบุปัญหา ความต้องการ ขึ้นปฏิบัติการ ขึ้นประเมินผล ตลอดจนขึ้นบำรุงรักษา การมีจิตสำนึกในเชิงประโยชน์ของสาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน การตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ เมื่อมีงานกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งศาสนาอิสลามและพุทธนั้น โดยการใช้สื่อออนไลน์เข้ามาช่วย ปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ต้องเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เลือกสรรช่องทางต่างๆ ในการสื่อสารด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมสื่อสารของสมาชิกของชุมชน ถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคลเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวของเยาวชนให้มาร่วมพัฒนา มีการสร้างการสื่อสารชุมชน ผ่านการผลิตสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้ความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการใช้การสื่อสารชุมชนที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายเยาวชนในด้านการสื่อสารให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป
- 1.2 ควรมีนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของชุมชนและใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง
- 1.3 ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปเข้าใจกระบวนการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสื่อสารระบบชุมชนครอบคลุมกับผู้รับสื่อที่หลากหลายกลุ่มในชุมชน
- 2.2 กระบวนการสื่อสารชุมชนยังต้องอาศัยความร่วมมือมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่เป็นหลัก ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะเพิ่มบทบาทของเยาวชน
- 2.3 ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการสื่อสารชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารของศาสนาและทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

References

- Chamaiporn, K. (2021). The General Public Participation in Democracy under the Principles of Good Governance. *Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 4(1), 47-58.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation of Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Jarernnate, S. (2020). Output of Smart Communicators Training Process for The Mangrove Forest Reservation Awareness Raising in Hua Khao, Singhanakorn District, Songkhla Province. *Journalism*, 13(3), 40-83.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.
- Phramaha Mongkholkhan Thitadhammo, & Khongsarit, P. (2019). Living together of Peoples in Multicultural Societies of Thailand: A Case Study of Multicultural Society of Muang District, Chiang Mai Province. *Mahachula Academic Journal*, 6(2), 46 – 59.
- Phukhao Thong Subdistrict Administrative Organization. (2017). *Summary Document of Phukhao Thong Subdistrict Administrative Organization*. Mimeograph: n.p.
- Thanat, S., & Patthan, B. (2019). Digital Media Communication of Community Enterprise. *Journal of Educational Technology and Communication ECT Journal*, 14(16), 11-22.
- Thawilwadee, B. (2018). *Principles of Good Governance from Concept to Practice in Thai Society by the Institute*. Bangkok: Research and Development Office King Prajadhipok's Institute.
- The Secretariat of the Senate. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)*. (1st ed.). Bangkok: The Secretariat of the Senate Press.

- Thipsuda, P., & Pornphan, P. (2016). *Participatory Communications for the Promotion of Creative Tourism in Nan Province*. Faculty of Communication Arts and Management Innovation. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Throsby, D. (2010). *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย*

The Communication for Increasing Participation in Community Development of Subdistrict Administrative Organization in Chiang Rai Province

¹ธนากร ศรีก่อ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ และ จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

¹Thanakorn Sriko, Wittayatorn Tokeaw, Korrakoch Kantaboon

and Jitarporn Suchivoraseth

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Thanakorn.s999@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) บทบาทและสภาพปัญหาการสื่อสาร 2) รูปแบบการสื่อสาร และ 3) แนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสาร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 27 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายก ปลัด ผู้อำนวยการกอง/ฝ่ายต่างๆ ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารและพัฒนาชุมชน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสื่อสารมีบทบาทในการให้ความรู้ต่างๆ สิทธิของประชาชน รับฟังความคิดเห็นผ่านการประชาคมหมู่บ้าน สำรวจความคิดเห็นจัดโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประสานงาน มอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค สร้างความตระหนักในคุณค่าของตนเอง และพัฒนาตนเอง ส่วนสภาพปัญหาการสื่อสารคือ การประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ข้อกำหนดระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็น ขาดการเผยแพร่ข้อมูลและบุคลากรขาดความชำนาญ การกระจายตัวของชุมชน การประกอบอาชีพหลัก ผู้มีอำนาจตัดสินใจไม่ให้เกิดผลประกอบการตัดสินใจ และข้อจำกัดของกฎ ระเบียบ 2) รูปแบบการสื่อสาร ควรร่วมพัฒนานโยบายโดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสูงเบื้อบน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมที่สนใจ และร่วมตรวจสอบและประเมินผลการบริหารของ อบต. 3) แนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสาร ควรสร้างความรู้ความเข้าใจ ภาษาในการสื่อสาร สร้างความเชื่อมั่น สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ การบูรณาการ กลไกของคำสั่งการควบคุม การป้องกัน และการบริหารจัดการ

คำสำคัญ: การสื่อสาร; การมีส่วนร่วม; การพัฒนาชุมชน; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The research article examined communication for increasing participation in community development of Subdistrict Administrative Organization in Chiang Rai Province, with the following topics: 1) role and problems of communication; 2) communication model; and 3) guidelines for maximizing the benefits of communication. The study employed a qualitative research method, in which data were collected through in-depth interviews with 27 key informants, including the president and vice president of the Subdistrict Administrative Organization, department and division directors, community leaders, and communication and community development experts. Structured in-depth interviews were used as research instruments. The data collected were analyzed using the descriptive approach.

From the study, the following results are found: 1) Communication is important in providing knowledge about people's rights, listening to opinions in the village and community, surveying opinions, organizing projects in line with local development plans, promoting participation, coordinating, and delegating decision-making authority equally to people, and creating awareness of one's own value and development. As for communication problems, there is still inadequate public outreach, time limits for listening to opinions, lack of information dissemination, lack of employee expertise, community fragmentation, and decision makers who do not justify their decisions, and limitations in rules and regulations; 2) The communication model where policies should be developed collaboratively by communicating both ways, both upward and downward, establishing operational guidelines, providing opportunities for people to participate in activities of interest, and reviewing and evaluating the management of the sub-district administrative organization; and 3) The guidelines for maximizing the benefits of communication include the development of knowledge and understanding, the use of language for communication, the building of confidence, the development of a new body of knowledge, integration, control and command mechanisms, prevention, and management.

Keywords: Communication; Participation; Community Development; Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อองค์กรท้องถิ่นที่ผ่านมา มีหลากหลายที่ต้องได้รับการพัฒนาให้ตรงจุด โดยอาศัยสื่อเป็นสำคัญ จากการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ ระหว่าง 31-40ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมคือขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนขาดการวิเคราะห์ถกแถลงก่อนการประชาคมผู้นำทั้งการเมืองและการปกครองไม่มีเป้าหมายและการวางแผนดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนขาดการประสานงานงบประมาณไม่เพียงพอต่อโครงการที่เสนอจากการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐพบว่า ประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ มีส่วนร่วมระดับปานกลาง

ด้านการตัดสินใจด้านการปฏิบัติและด้านการรับผลประโยชน์ส่วนด้าน การพยายามประเมินผลมีความแตกต่างกันคือประชาชนมีส่วนร่วมปานกลางส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีส่วนร่วมน้อยการหาแนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนควรมีการ จัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ ให้มีการปรับโครงสร้างการแบ่งฝ่ายงานจัดการระบบสัดส่วนในการลงมติเพื่อเสนอโครงการผู้นำควรวีต หลักธรรมาภิบาลดำเนินงานไม่ก้าวก่ายบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันมีการปรับทัศนคติประสานงานแจ้งข่าวสาร รายงานผลการพิจารณาแบบแผนให้เป็นที่ยอมรับทั่วกันทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนสร้างความร่วมแรงร่วมใจ ในการเข้าร่วมประชุม (Yaboonna, Jullajakwat, and Jaipakdee, 2017)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเป็น ตัวกลางประสานการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ตลอดจนร่วมสร้างร่วมส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ท้องถิ่นในด้านต่างๆ การพัฒนาในตำบลจะสมบูรณ์ได้จะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ให้เกิดความ ตระหนักร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและมีความเข้าใจในแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง โดยการ เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นอกจากนี้ยังได้เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้การศึกษาแก่เด็กและ เยาวชนให้พร้อมเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ (Norasing Subdistrict Administrative Organization, 2018) องค์การบริหารส่วนตำบลมีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการสื่อสารไปยังภาคประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในแผน และแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อชุมชนนั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ก็จะช่วยให้บทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ จนนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและชุมชนไปพร้อมกัน เพื่อให้การดำเนินงานตาม ภารกิจขององค์การบริหาร ส่วนตำบล

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสาน เข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา ประสบปัญหาจากการที่ ประชาชนในชุมชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วม รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจ ให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชน อย่างแท้จริง (Yuenyong, 2018) โดยสาเหตุที่ทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อาจเนื่องมาจากการขาดประสิทธิภาพในระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่พบปะประชาชนน้อย ส่งผลให้การสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนไม่ทั่วถึง ลำช้า และแก้ไขปัญหา ไม่ตรงจุด รวมทั้งประชาชนที่มีอายุมากแล้ว มักจะมีข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อที่ทันสมัย และไม่ สะดวกเข้าร่วมงานกับชุมชนบ่อยนัก จึงทำให้กลุ่มคนสูงวัยไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาองค์กรและชุมชน (Phra Thawatchai Santidhammo (Wannawin), 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลใน พื้นที่จังหวัดเชียงรายได้ประสบปัญหาในการบริหารงานและการสื่อสาร ไปยังภาคประชาชนเพื่อก่อให้เกิดการ พัฒนาชุมชน จากความหลากหลายของชาติพันธุ์ ที่มีทั้งกลุ่มไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ จีนยูนนานหรือจีนฮ่อ และ จีนโพ้นทะเล อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ โดยประชาชนมีวิถีการดำเนินชีวิต บริบททางภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะ ของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการไม่เข้าใจระเบียบกฎหมายและข้อปฏิบัติของหน่วยงานราชการได้แต่ทำที่ควร ส่งผล ให้การสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และการมีวิถี ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันที่เอื้อต่อการร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องทำได้ค่อนข้างยาก (Upayokin,

2017) ผู้วิจัยจึงสนใจในการวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงรายเพื่อช่วยสร้างองค์ความรู้ และแนวทางให้แก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการประยุกต์ใช้เทคนิคและวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แก่ประชาชนในทุกเพศ วัย ชาติพันธุ์ และมีระดับความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ให้ได้รับรู้ ตระหนัก และสามารถต่อยอดนโยบายและแผนสู่การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและสภาพปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นกระบวนการเพื่อค้นหาพัฒนาแนวทาง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี

ผู้วิจัยทำการศึกษารายละเอียด สภาพปัญหา รูปแบบ และแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย การศึกษารายละเอียดการสื่อสาร ทฤษฎีการมีส่วนร่วม หลักการพัฒนาชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

ผู้วิจัยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงรายเป็นสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงราย ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารและพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้บริหาร จำนวน 16 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงราย มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลรอบเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองใน องค์การบริหารส่วนตำบลปากอคำ และองค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หล

2. ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ของตำบลรอบเวียง ตำบลแม่สลองใน ตำบลปากอคำ และตำบลเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงราย มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 3 ปี

3. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นผู้สอนระดับอุดมศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี สอนอยู่ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร หรือการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการสื่อสาร จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จากนั้นติดต่อขออนุญาตองค์การบริหารส่วนตำบล และมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยเพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยแจ้งข้อตกลงเบื้องต้น สิทธิและประโยชน์ของงานวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ลงชื่อในเอกสารยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้

3. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ จำนวน 5 ประเด็นหลัก ใช้เวลาการสัมภาษณ์ท่านละ 45 นาที

4. หลังสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำข้อมูลไปข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษา สรุปผลและอภิปรายผล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียง จัดกลุ่ม โดยแบ่งแยกกลุ่มข้อมูลตามตัวแปรและประเด็นหลักที่ศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยการสร้างข้อสรุป จากการตีความและการสัมภาษณ์รวมไปถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาและทำการทดสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้วนำกรอบแนวคิดมาเป็นตัวตีกรอบตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

บทบาทการสื่อสาร ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรม ความร่วมมือ และการมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน และรูปแบบการสื่อสาร ได้แก่ การร่วมพัฒนานโยบาย การร่วมกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การร่วมปฏิบัติงาน และการร่วมประเมินผล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงรายได้

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาบทบาทและสภาพปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย พบว่า 1) บทบาทการสื่อสาร ประกอบด้วย 1.1) การให้ข้อมูลข่าวสาร โดย อบต. มีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร ประชาชนเกิดการเรียนรู้สิทธิของตนเอง รวมถึงการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับมาตรการและนโยบายต่างๆ 1.2) การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยวิธีต่างๆ เช่น การจัดประชุมและรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ

การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของ อบต. การประชุมชมหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การรับและตอบสนองเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ของประชาชน การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของ อบต. เป็นต้น 1.3) การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือก ส่งเสริม ประสานงาน และดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาตำบล สร้างความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนัก การมีส่วนร่วม และความพร้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และ 1.4) การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน โดยให้อำนาจแก่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจตามหลักความเสมอภาค (Equality) โดยถือได้ว่าประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคกัน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือหลักที่ว่ารัฐจักต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกัน 2) สภาพปัญหาการสื่อสาร ประกอบด้วย 2.1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง การให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนไม่ชัดเจน ประชาชนใช้ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เป็น การนำเสนอเนื้อหาไม่เหมาะสม เนื้อหาที่มีประโยชน์ข่าวสารน้อยเกินไป อุปกรณ์สื่อสารไม่เพียงพอ และขาดบุคลากรที่มีทักษะความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการ 2.2) การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียจะไม่ทราบถึงหลักเกณฑ์ เหตุผลในการร่างกฎหมาย หรือการแก้ไขกฎหมาย วัตถุประสงค์ หรือโทษหากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น จึงไม่สามารถเข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ทัน หรือประชาชนผู้มีส่วนได้เสียบางคนไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะทำการส่งจดหมายมาเพื่อแสดงความคิดเห็นระยะเวลาเพียง 15 วันนี้อาจจะไม่เพียงพอ ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่ได้รับข้อมูลจริงๆ ที่ครบถ้วนรอบด้าน และไม่ได้รับข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้เสียจริงเพื่อนำไปปรับปรุงร่างกฎหมายให้ตรงตามความต้องการของประชาชน 2.3) การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือ การที่ประชาชนกลุ่มผู้คัดค้านไม่เข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์ทำให้ไม่ทราบถึงรายละเอียดต่างๆ ของโครงการที่ อบต. นำมาชี้แจงและทำให้กลุ่มผู้คัดค้านไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนให้กรรมการประชาพิจารณ์และผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานต่างๆ ทราบ ตลอดจนกลุ่มผู้คัดค้านไม่สามารถซักถามข้อสงสัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้ องค์การบริหารส่วนตำบลปากอ่า และองค์การบริหารส่วนตำบลรอบเวียง เป็นชุมชนนอกชานเมืองแต่ยังอยู่ในพื้นที่ราบ มีประชากรในเขตรับผิดชอบจำนวนมาก สภาพชุมชนค่อนข้างกระจายตัว ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือในกิจกรรม/โครงการต่างๆ ค่อนข้างน้อย 2.4) การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน ผู้มีอำนาจตัดสินใจไม่ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ หลังจากจัดทำประชาพิจารณ์แล้ว คณะกรรมการประชาพิจารณ์จะทำรายงานเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งจากที่ผ่านมาปรากฏว่าผู้มีอำนาจตัดสินใจมักจะไม่ให้ความสำคัญต่อรายงานดังกล่าว

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย พบว่า 1) การร่วมพัฒนานโยบาย ควรกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสูงเบื้อบน เพราะประชาชนสามารถให้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการตัดสินใจของผู้บริหารและควบคุมกิจกรรมต่างๆ ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การร่วมกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ การสร้างกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมที่ประชาชนสนใจร่วมกันเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบร่วมแสดงความคิดเห็น

รวมทั้งการติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวมไปถึงเกิดการประสานงานซึ่งกันและกันการทำงานในระยะเริ่มต้นอาจอาศัยผู้นำในการทำกิจกรรม 3) การร่วมปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ การร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในการพัฒนาองค์กรการที่ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ โดยมีกลยุทธ์ในการทำงานด้วยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน การให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนปัจจัย การติดต่อสื่อสารรวมทั้งการให้ขวัญและกำลังใจ และ 4) การร่วมประเมินผล ควรให้ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม การตรวจสอบและประเมินผลการบริหารของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าร่วมกันในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย พบว่า 1) การให้ข้อมูลข่าวสารควรสร้างความเข้าใจที่เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารที่ใช้ภาษาซึ่งเข้าใจได้ การทำกิจกรรมแบบเดิมซ้ำๆ ทำให้คนในชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปโดยปริยายๆ โดยเพิ่มบุคลากรและจัดอัตรากำลังให้เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดอัตรากำลังให้เพียงพอในการปฏิบัติงานมีความคล่องตัว รวดเร็ว และลดโอกาสเกิดความผิดพลาดในการสื่อสารข้อมูล เนื่องจากความเร่งรีบในการปฏิบัติงาน และปรับระบบการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานทุกหมู่บ้าน 2) การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการกระทำผิดของ อบต. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน มีการใช้องค์ความรู้และทรัพยากรของชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือ ควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยมีการบูรณาการบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานราชการเข้าด้วยกัน โดยใช้กลไกของคำสั่งและหน้าที่ความรับผิดชอบตามกรอบของกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร รวมทั้งมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนแม่บทหรือยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาท้องถิ่น และ 4) การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน ควรดำเนินงานแบบผสมผสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน ในการร่วมรับรู้ตั้งแต่ต้นร่วมคิด ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ โดยมีหน่วยงานจากส่วนกลางให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินการ พร้อมกับการกำกับ ดูแล และติดตามตรวจสอบ ประเมินผล อย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: Summary of Knowledge the Communication for Building the Community Development Participation by Administrator of the Subdistrict Administrative Organizations in Chiang Rai Province

จากแผนภาพ สรุปองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย มีข้อค้นพบดังนี้ ควรร่วมพัฒนานโยบายโดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสูงเบื้องบน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมที่สนใจ และร่วมตรวจสอบและประเมินผลการบริหารของ อบต.

ทั้งนี้ รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ใน จังหวัดเชียงราย ควรร่วมพัฒนานโยบายโดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสูงเบื้องบน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมที่สนใจ และร่วมตรวจสอบและประเมินผลการบริหารของอบต. และแนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสาร ควรสร้างความรู้ความเข้าใจ

ภาษาในการสื่อสาร สร้างความเชื่อมั่น สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ การบูรณาการ กลไกของคำสั่ง การควบคุม การป้องกัน และการบริหารจัดการ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย มีประเด็นในการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บทบาทและสภาพปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย พบว่า การให้ความรู้ต่างๆ สิทธิของประชาชน รับฟังความคิดเห็นผ่านการประชุมหมู่บ้าน สำนวญความคิดเห็นจัดโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประสานงาน มอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค สร้างความตระหนักในคุณค่าของตนเอง และพัฒนาตนเอง และสภาพปัญหาในการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ข้อกำหนดระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็น ขาดการเผยแพร่ข้อมูลและบุคลากรขาดความชำนาญ การกระจายตัวของชุมชน การประกอบอาชีพหลักผู้มีอำนาจตัดสินใจไม่ให้เกิดผลประกอบการตัดสินใจ และข้อจำกัดของกฎ ระเบียบ ทั้งนี้เป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่ และมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 และตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ตามที่กฎหมายกำหนด แก่ประชาชนในวันและเวลาราชการ สอดคล้องกับแนวคิด LAPP (2008) กล่าวไว้ว่า บทบาทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมมีกรอบปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วย การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้คำปรึกษา หรือการรับฟังความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรม ความร่วมมือ และการมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน และมีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมประกอบด้วย การปฏิบัติการสื่อสารด้านการร่วมพัฒนานโยบาย การร่วมกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การร่วมปฏิบัติงาน และการร่วมประเมินผล และงานวิจัยของ Wala, and Navaku (2022) พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีบทบาทอยู่ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม การตลาดและประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมสินค้าและผลิตภัณฑ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบสารสนเทศข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการ และการสร้างและพัฒนากลไกการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalee (2021) รูปแบบและวิธีการในการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย การให้บริการข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ Facebook Fanpage ป้ายประกาศ ป้ายประชาสัมพันธ์ LED ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของราชการ ช่องทาง Youtube สื่อสิ่งพิมพ์ และแอปพลิเคชัน Line ในลักษณะของการนำเสนอข้อมูล ประกาศ คำสั่ง และเปิดให้แสดงความคิดเห็น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย พบว่า ควรร่วมพัฒนานโยบายโดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมที่สนใจ และร่วมตรวจสอบและประเมินผลการบริหารของอบต. ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาตำบล ดังนั้น อบต.ควรเปิดโอกาสและส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรม พัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิด United Nations (1981)

ระบุว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ Cohen, and Uphoff (1980) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Warunsaharachaphon (2019) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย และงานวิจัยของ Deborjago, and Lanui (2020) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ด้านการร้องเรียนให้มีได้หลากหลายช่องทาง และให้ชี้แจงผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของ อบต. ให้มากขึ้น และต้องการให้ อบต. ทำหน้าที่ประสานงานกลุ่มประชาชนเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินงบประมาณตามแผนพัฒนาของ อบต. เพื่อการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย พบว่า ควรสร้างความรู้ความเข้าใจ ภาษาในการสื่อสาร สร้างความเชื่อมั่น สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ การบูรณาการ กลไกของคำสั่ง การควบคุม การป้องกัน และการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะการสื่อสารที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่สูงสุด ในอดีตที่ผ่านมาคนในชุมชนขาดความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจนกระทั่งมี อบต. เข้ามาดำเนินงานเพื่อขอข้อมูลและขอความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหา เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยรับฟังข้อมูลก่อนที่จะจัดประชาคมครั้งใหญ่โดยเชิญทุกภาคส่วนเข้าร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ Walaisathien (2003) ที่กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ ตั้งแต่องค์กรชุมชนในชุมชนเล็กๆ ในชนบท องค์กรชุมชนในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศ ที่ต้องใช้มติของภาคประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกันนั้น และผลจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Makkong, Sridee, and Thokaew (2022) พบว่า แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ภาครัฐ โดยจัดสัมมนากระดับความรู้ความสามารถด้านการจัดการปัญหา และภาคประชาชน จัดอบรมให้ความรู้สร้างเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานแก้ปัญหาทุกขั้นตอน การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ทำให้เห็นประโยชน์การเข้าร่วมกิจกรรมและด้านการจัดการ รวมทั้งการตั้งคณะทำงานโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานการขับเคลื่อนแนวทาง ผ่านกิจกรรมและการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง และงานวิจัยของ Changrea, and Biggins (2018) พบว่า มีกระบวนการสื่อสาร (SMCR) คือ ผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร (S) หลักโดยมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐร่วมด้วยในสถานการณ์ที่ชุมชนต้องการความน่าเชื่อถือด้านวิชาการ ถ่ายทอดเนื้อหาสาร (M) ในประเด็นที่สอดคล้องกับปัญหาทรัพยากรของชุมชน ใช้สื่อบุคคล โดยเน้นช่องทาง (C) การประชุมประชาคมเป็นช่องทางหลัก ได้แก่ การประชุมประชาคมระดับหมู่บ้านและระดับตำบลควบคู่กัน ถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร (R) คือประชาชนในชุมชนชุมชนท่าพรุ-อ่าวท่าเลน จังหวัดกระบี่ โดยชุมชนเน้นการสื่อสารกลุ่มที่เป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนและกลุ่มแกนนำชุมชน ตลอดจนการสื่อสาร

สาธารณะที่เป็นการสื่อสารร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำชุมชนและประชาชนในชุมชน มีการสลับบทบาทระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารเกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทั้งในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟัง การแสดงความคิดเห็น การร่วมปฏิบัติงานและการเสริมสร้างพลังอำนาจการตัดสินใจให้กับประชาชน

สรุป

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย นั้น มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1. การให้ข้อมูลข่าวสาร 2. การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น 3. การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือ และ 4. การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน ส่วนสภาพปัญหาการสื่อสารนั้น ประกอบด้วย 1. การประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนไม่ชัดเจน 2. การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียก็จะไม่ทราบถึงหลักเกณฑ์ จึงไม่สามารถเข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ทัน 3. การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือในกิจกรรม/โครงการต่างๆ ค่อนข้างน้อย และ 4. ผู้มีอำนาจตัดสินใจไม่ให้เกิดผลประกอบการตัดสินใจ หลังจากจัดทำประชาพิจารณ์แล้ว จากการศึกษาบทบาทและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถสร้างรูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้ 1. การร่วมพัฒนานโยบาย ควรกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสูงเบื่องบน 2. การร่วมกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ 3. การร่วมปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน และ 4. การร่วมประเมินผล ควรให้ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ได้โดย 1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ควรสร้างความเข้าใจที่เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารที่ใช้ภาษาซึ่งเข้าใจได้ และปรับระบบการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานทุกหมู่บ้าน 2. การให้คำปรึกษาหรือการรับฟังความคิดเห็น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการกระทำผิดของ อบต. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ 3. การเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือ ควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยมีการบูรณาการบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานราชการเข้าด้วยกัน และ 4. การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน ควรดำเนินงานแบบผสมผสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน พร้อมกับการกำกับ ดูแล และติดตามตรวจสอบ ประเมินผล อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ การให้ความรู้ต่างๆ สิทธิของประชาชน และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด

เชิงรายการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ตลอดจนเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างถูกต้องและทันต่อสถานการณ์ รวมถึงบริบทของพื้นที่ ด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค วางแผนการออกแบบเนื้อหาสาระ การนำเสนอและเผยแพร่ รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพปัญหา ความชอบความสนใจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการสื่อสารควรร่วมพัฒนานโยบายโดยใช้การสื่อสารแบบสองทางจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ควรมีเวทีสาธารณะเป็นการประชุมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเจ้าของโครงการกับประชาชนการประชุมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะรวมทั้งการซักถามเพื่อทราบรายละเอียด นอกจากนี้ข้อข้อใจแล้วข้อมูลจากการประชุมจะถูกนำไปปรับปรุงโครงการให้มีความเหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการใช้ประโยชน์จากการสื่อสาร ควรสร้างความรู้ความเข้าใจ ภาษาในการสื่อสาร สร้างความเชื่อมั่น สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ การบูรณาการ กลไกของคำสั่งการควบคุม การป้องกัน และการบริหารจัดการ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงรายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายการสื่อสารการมีส่วนร่วมมาพัฒนาการแก้ปัญหาชุมชนให้เป็นเครือข่ายสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน และการสร้างความร่วมมือในทุกๆ ฝ่ายไปในทิศทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการวิจัยในรูปแบบเชิงปริมาณควบคู่ไปกับเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการสร้างเครือข่ายการสื่อสารการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นด้วยช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหาแนวทางในการวางกลยุทธ์เครือข่ายความร่วมมือ และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

References

- Chalee, J. (2021). *Factors Affecting the Quality of Information Services: A Case Study of Organizations Administration of Sa Kaeo Province*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Changrea, T., & Biggins, U. (2018). Communication to Create Participation in Management Community Natural Resources to Tourism Sustainable: Tha Phru Community - Ao Tha Lane, Krabi Province. *Journal of Communication and Management NIDA*, 4(1), 62-72.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity*. New York: World Developments.
- Deborjago, B., & Lanui, A. (2020). *People's Participation in Administration of Batong Subdistrict Administrative Organization, Rueso District, Narathiwat Province*. Retrieved May 3, 2023, from <http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/husoicon2021/fullPDF/20211511317-456.pdf>

- IAPP. (2007). IAP2 Spectrum of Public Participation. Retrieved May 3, 2023, from http://c.ymcdn.com/sites/www.iap2.org/resource/resmgr/Foundations_Course/IAP2_P2_Spectrum.pdf
- Makkong, M., Sridee, S., & Thokaew, W. (2022). Engaging Communication to Solve the Wastewater Problem of Khlong Si Wa Passawat Samut Sakhon Province. *Journal of Administration and Local Innovation*, 4 (3), 79-98.
- Norasing Subdistrict Administrative Organization. (2018). *Authority of the Local Government Organization. Ang Thong: Norasing Subdistrict Administrative Organization*.
- Phra Thawatchai Santidhammo (Wannawin). (2018). *Public Participation in Community Development in the Municipality, Sakaew Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- United Nations. (1981). *Planned Population Distribution of Development*. New York: United Nations.
- Upayokin, P. (2017). Ethnic Diversity and Border Economic Development in Mae Sai District, Chiang Rai Province. *Journal of Social Sciences Faculty of Political Science*, 47(1), 81-105.
- Wala, T., & Navaku, S. (2022). The Role of Sub-district Administration Organizations in Local Tourism Management: A Case Study of Wat Sri Mongkol Community, Nan Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), 386-402.
- Walaisathien, P. (2003). *Processes and Techniques for Developers*. Bangkok: Project to Promote Learning for Happy Communities.
- Warunsaharachaphon, S. (2019). *Public Participation in Local Administrative Administration Talat Chinda Subdistrict Administrative Organization, Sampran District, Nakhon Pathom Province*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Yaboonna, N., Jullajakwat, J., & Jaipakdee, S. (2017). The People's Participation in Formulating the 3-year Development Plan (B.E. 2557-2559), Tombol Banpong Subdistrict Municipality, Amphor Hangdong, Chaingmai Province. *Ganesha Journal*, 13(1), 147-162.
- Yuenyong, Th. (2018). People's Participation Affecting Local Development in Nakhon Nayok Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 5(2), 119-132.

ความสำคัญของชุมชนทางศาสนาของสตรี: ความเป็นตัวตนและศักยภาพ
ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนาและการขับเคลื่อน
การทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย*

The Significance of Female Monasticism in Thailand: A Historical and
Ethnographic Investigation of Thai Mae Chis' Socio-Religious Roles and
Statuses in the Creation of Buddhist Knowledge and Communities

¹แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, ²มาร์ติน เซเกอร์ และ ³กรรณิการ์ ขาวเงิน

¹Kritsana Raksachom, ²Martin Seeger and ³Kannikar Khaw-ngern

^{1,3}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²มหาวิทยาลัยลีดส์

^{1,3}Graduate Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

²University of Leeds, United Kingdom.

¹Corresponding Author's Email: kritsana.rak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาย้อนรอยการสร้างข้อกติกาศาสนาและชุมชนทางศาสนาของสตรีและแม่ชีไทย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย และ 3) เพื่อพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก 20 คน การวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มตัวอย่าง 44 คน การวิจัยและพัฒนากลุ่มตัวอย่าง 420 คน วิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในลักษณะการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาย้อนรอยการสร้างข้อกติกาศาสนาและชุมชนทางศาสนาของสตรีและแม่ชีไทยสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างชุมชนของแม่ชี ข้อกติกาศาสนาและจริยวัตร วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช การบริหารจัดการสำนัก บทบาทการทำงาน และอัตลักษณ์ของแม่ชี 2) ผลการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยมีผลประเมินการอบรมหัวข้อภาษาบาลีในชีวิตประจำวัน ด้านความรู้ก่อนการอบรมได้ 7 คะแนน หลังการอบรมได้ 9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 และหัวข้อกรรมฐานในชีวิตประจำวัน ก่อนการอบรมค่าเฉลี่ย 3.048 หลังการอบรมค่าเฉลี่ย 3.742 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5 ทั้งสองหัวข้อมีผลประเมินในระดับมากที่สุดคือด้านวิทยากรค่าเฉลี่ย 4.680-4.726 รองลงมาผลในระดับมากคือด้านการจัดอบรมค่าเฉลี่ย 4.383-4.561 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ค่าเฉลี่ย 4.183-4.120 และ 3) ผลการพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นำเสนอความเป็นมาของสำนักแม่ชีไทย การสร้างชุมชนและความมีตัวตน บทบาทและหน้าที่ แม่ชีผู้สร้างประโยชน์ ศักยภาพแม่ชี ก้าวต่อไปในการทำงานและการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ชุมชนทางศาสนา; ความเป็นตัวตนและศักยภาพ; พระพุทธศาสนา; การขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนา; ชุมชนสตรี

Abstract

This research has three main objectives: (1) to retrospective study of the historical development of regulations and religious communities of Thai women and Mae-Chis, (2) to study the development of the potential of Thai Mae-Chis in Theravada Buddhism, specifically in promoting Buddhist knowledge and driving religious activities within the woman's community in Thai society, (3) to develop a set of knowledge in the form of e-books on the religious community of women and the Thai nunnery. This study employed mixed-method research as qualitative inquiry through in-depth interview with a sample size of 20 individuals, experimental research with a sample group of 44 individuals, and research and development involving a sample group of 420 individuals. Also, content analysis was conducted, and findings were presented as a narrative synthesis.

The results found that 1) retrospective study of the historical development of regulations and religious communities of Thai women and Mae-chis reflected the distinct characteristics of the Thai Mae-chis community, including the establishment of religious communities by Mae-chis, regulations and codes of conduct, the lifestyle of being a monastic practitioner, administration and management of monastic institutions, roles and responsibilities, and the identity of Thai Mae-chis about their gratification. 2) From the development of the potential of Thai Mae-Chis in Theravada Buddhism, specifically in promoting Buddhist knowledge and driving religious activities within the woman community in Thai society, assessment results on Pali topics in daily life, Knowledge before the training received 7 points, after the training it received 9 points out of a full score of 10. In terms of utilization, there was an average of 4.183, which was at a high level. In terms of lecturers, the average was 4.680, which was the highest level. The training had an average of 4.383, which was at a high level. Regarding the meditation topics in daily life, the knowledge and understanding before the training had an average of 3.048, while after the training, it had an average of 3.742 out of a full 5 average. The utilization had an average of 4.120, also at a high level. As for the lecturer, the average was 4.726, which was the highest level. Regarding training, the average score was 4.561, the highest level. 3) The development of knowledge was presented in an electronic book format, consisting of three parts: part 1, the main front section; part 2, content and illustrations, including Chapter 1: Chronicle: Background of Thai Mae-Chis, Chapter 2: Community Formation and Identity of Mae-Chis, Chapter 3: Primary Roles of Thai Mae-Chis in Various Aspects, Chapter 4: Power of Women: Mae-Chis as Benefactors, Chapter 5: Potential of Thai Mae-Chis: If You Look, then Recognize the Value, Chapter 6: Moving Forward in the Work of Thai Mae-Chis, Chapter 7: Enhancing Buddhist Knowledge Promotion Capacity, Chapter 8: Pre-conclusion: Final Summary, Chapter 9: Activity Illustrations, and Part 3: Bibliography and Appendices.

Keywords: Religious Community; Identity and Potential; Buddhism; Driving Religious Work; Women's Community

บทนำ

เนื่องจากประวัติความเป็นมาของแม่ชีหรือภิกษุณีสายเถรวาทในประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หากแต่พบหลักฐานครั้งแรกเกี่ยวกับแม่ชีจากการแปลจดหมายเหตุของ Komolbutr (2005) ยังได้กล่าวถึงหลักฐานของมองซิเออร์ เดอ ลา ลูแบร์ อัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ที่ได้บันทึกจดหมายเหตุเกี่ยวกับแม่ชีในสมัยอยุธยา พ.ศ. 2231 ไว้ว่านักบวชที่เป็นสตรีนั้นเรียกว่า นางชี (Nang Tchii) แต่หากจะให้ตรงกับต้นฉบับผู้เขียนใช้คำว่า ภิกษุณี (Talapouine) นางนุ่งขาวห่มขาวเหมือนอย่างตาปะขาว และไม่มีใครนับถือว่าเป็นสมณะเต็มตัวนัก อธิการเจ้าวัดธรรมดาก็บวชนางชีได้เหมือนกับเณร และนางชีคือสตรีที่ปฏิบัติพระวินัยสิกขาบทของพระภิกษุเป็นส่วนใหญ่ พวกนางไม่มีสำนักของตนเองต้องอาศัยอยู่ในวัด ชาวสยามเชื่อว่าอายุขัยอันล่วงเข้าวัยชราของสตรีเป็นเครื่องประกันอันเพียงพอของการสำรวมอินทรีย์บริสุทธิ์ แต่ความจริงก็ได้มีนางชีอยู่ทุกวัด แต่หากวัดไหนมีภิกษุณีนางชีก็จะตั้งอยู่ตามแนวรั้วไม้ไผ่ของวัด

หากพิจารณาตามความหมาย ลักษณะกายภาพและสถานะของแม่ชีนั้น ได้มีการกล่าวไว้ ดังนี้ Royal Academy (1996) ให้ความหมายแม่ชี หรือ ชี หมายถึง นักบวช นุ่งขาว ห่มขาว โกนคิ้ว โกนผม อย่างน้อยถือศีล 8 หรือศีล 10 สละบ้านเรือนเป็นอนาคาริกเพื่อปฏิบัติธรรมที่วัดหรือสำนักชีต่างๆ ทั่วประเทศไทย Mahachulalongkornrajavidyalaya University (1992) ได้กล่าวถึง“ชี”ว่าเป็นนักบวชหญิงถือบวชอุปาสิกาที่นุ่งขาว ห่มขาวโกนผมโกนคิ้วถือศีล หากแต่มีความขัดแย้งและเห็นไม่ตรงกันกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ไม่ได้เห็นว่าเป็นนักบวชหญิงเหมือนกับพระภิกษุอย่างชัดเจน นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าการดำรงชีพบางอย่างของแม่ชีไม่ได้รับสิทธิ์ เช่น ไม่ได้รับการลดราคาค่าโดยสาร ลดราคาในการรักษาพยาบาลและสวัสดิการต่างๆ ดูเหมือนว่าแม่ชีจะอยู่ในสถานะเดียวกับฆราวาสเพียงแต่แม่ชีถือศีลมากกว่าเท่านั้น

เมื่อหันกลับมามองในประเทศไทยเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่านักบวชหญิง หมายถึง แม่ชี ถึงแม้ว่าสังคมจะมีความคุ้นเคยกับแม่ชีมาเป็นเวลานาน แต่จากการรวบรวมหลักฐานและเอกสารในอดีตเกี่ยวกับแม่ชี พบว่ายังมีจำนวนน้อยมากที่ได้บันทึกข้อมูลชีวประวัติของแม่ชีและประวัติความเป็นมาของสำนักแม่ชี ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตั้งสำนักแม่ชี ซึ่งกำเนิดชุมชนแม่ชีนั้นจะพบได้ว่าเกิดขึ้นมาโดยมีการรวมตัวของแม่ชีด้วยกันและแม่ชีบางสำนักมีมาก่อนการก่อตั้งสถาบันแม่ชีไทยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2512 อีกทั้งแม่ชีมีกระจายกันอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ มีข้อกติกาวัดปฏิบัติและรูปแบบการอยู่อาศัยที่แตกต่างกัน เท่าที่พบมีทั้งกลุ่มที่อาศัยรวมกันเป็นหมู่ใหญ่สร้างสำนักเอกเทศปกครองกันเองไม่ขึ้นตรงต่อวัดและอีกจำนวนหนึ่งอาศัยรวมกันอยู่ในวัดขึ้นตรงต่อเจ้าอาวาส ในลักษณะของการทำงานของแม่ชีเป็นไปตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของตน Suwanbuppha (2002) ได้กล่าวไว้ว่า แม่ชีบางท่านสามารถเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นที่ปรึกษาของสตรีที่มีความทุกข์กายและทุกข์ใจ บางท่านเป็นผู้รับใช้พระภิกษุในกิจการงานครัว งานทำความสะอาด บางท่านถนัดในงานพิธีการของวัด และบางท่านทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชน

ด้วยเหตุผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการก่อตั้งสำนักแม่ชีและที่มาของแม่ชีมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนแม่ชีจึงมีความสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงประวัติศาสตร์แม่ชีไทย บุคคลสำคัญที่มีผลต่อการก่อตั้งสำนักแม่ชีอันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในตัวแม่ชีกับการเป็นตัวอย่างบุคคลผู้เป็นนักปฏิบัติหญิงที่ดีเด่นและเป็นตัวอย่างสำหรับสตรีในยุคปัจจุบันได้ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ของชนรุ่นหลังไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ แม่ชีหรือประชาชนที่สนใจเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังพบได้ว่าบทบาทและหน้าที่สำคัญของแม่ชี คือ การทำงานในวัด การช่วยเหลือชุมชน และสังคมทั้งในฐานะของผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้อุทิศตนเพื่อรับใช้พระพุทธศาสนา หากแต่หน้าที่นั้นเป็นไปตามความสามารถและทักษะของแต่ละคน ดังนั้น

ความรู้ของแม่ชีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการทำงานทางพระพุทธศาสนา หากแต่การพัฒนา นั้นจะนำไปสู่ศักยภาพอย่างสูงสุดและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ผู้ที่จะ เข้ามาช่วยพัฒนาศักยภาพจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิหลังและความเป็นมาของสำนักแม่ชี การสร้างข้อคิด ระเบียบวินัย บทบาทและหน้าที่ของแม่ชี การรู้พุทธศาสนา การส่งเสริมการทำงาน ทางศาสนา เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยและตรงกับความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แม่ชียังเป็นการรักษาไว้ซึ่งข้อมูล ที่เป็นมุขปาฐะระดับท้องถิ่นที่มีคุณค่าไม่ให้เลือนหายไปดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา ได้แก่ การศึกษาประวัติศาสตร์ ชุมชนแม่ชีไทย ข้อคิดการระเบียบปฏิบัติ โครงสร้างการบริหารสำนักแม่ชี บทบาทหน้าที่ และวิถีชีวิตของการ เป็นนักบวช จากผลการศึกษา นำมาซึ่งการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้ พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย และการจัดทำชุดความรู้ เพื่อใช้เรียนรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาย้อนรอยการสร้างข้อคิดและชุมชนทางศาสนาของสตรีและแม่ชีไทย
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและ การขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย
3. เพื่อพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนัก แม่ชีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากหลักฐานทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความและรายงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง ประวัติการก่อตั้งชุมชนทางศาสนาของแม่ชี พัฒนาการของชุมชนแม่ชี ในพระพุทธศาสนา การสร้างข้อคิด ระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติและโครงสร้างการบริหารและการปกครอง ของชุมชนทางศาสนาของแม่ชี การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการ ขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย และการพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหัวหน้าแม่ชีและแม่ชี 10 สำนัก ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 4 สำนักแม่ชี จังหวัดนครปฐม 2 สำนักแม่ชี จังหวัดราชบุรี 2 สำนักแม่ชี และจังหวัดเพชรบุรี 2 สำนักแม่ชี การวิจัย เชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการ รู้พระพุทธศาสนา” สำหรับการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้ในการพัฒนาชุดความรู้ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 หัวหน้าแม่ชีและแม่ชี จำนวน 20 คน จาก 10 สำนัก โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจากสำนักที่มีอายุการก่อตั้งชุมชนหรือแม่ชีในสำนักมีความโดดเด่น ด้านการทำงานทางศาสนาและการรับใช้สังคม กลุ่มที่ 2 คือ ผู้เข้าอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมจำนวน 44 คน โดยการลงพื้นที่รับสมัคร ที่สำนักแม่ชี ที่สถาบันแม่ชีไทยและการรับสมัครออนไลน์ แบ่งเป็นผู้เข้าอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” จำนวน 22 คน และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” จำนวน 22 คน และกลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างประเมิน

ชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย จำนวน 420 คน โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมประชุมใหญ่สถาบันแม่ชีไทย ระหว่างวันที่ 24-26 มีนาคม 2566, ณ อาคารไทยเกอร์วู้ด สถาบันแม่ชีไทยสาขapakทอ ต.ปากทอ อ.ปากทอ จ.ราชบุรี

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์หัวหน้าแม่ชีและแม่ชี 10 สำนักแม่ชี
2. ชุดกิจกรรมแผนการสอนและแบบประเมินผลการจัดอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน”
3. แบบประเมินชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย

ขั้นตอนที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการประมวลผลหลักฐานทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง ประวัติการก่อตั้งชุมชนทางศาสนาของแม่ชี พัฒนาการของชุมชนแม่ชีในพระพุทธศาสนา การสร้างข้อกติกา ระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติและโครงสร้างการบริหารและการปกครองของชุมชนทางศาสนาของแม่ชีจากสำนักแม่ชี 10 สำนัก
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยการจัดกิจกรรมและการประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทยในหัวข้อการอบรม “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” จากผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 44 คน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลการพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสือ ความง่ายเหมาะสม ส่งเสริมทักษะการคิด การประยุกต์ใช้ มีข้อมูลที่เพียงพอที่จะให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยตนเองและสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และคุณค่าทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้อ่านจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย มีรายละเอียดดังนี้

1. จากผลการศึกษาวิจัยการสร้างชุมชนทางศาสนาของแม่ชี ข้อกติกา ระเบียบและจริยวัตร วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช การบริหารจัดการสำนัก และบทบาทและการทำงาน และอัตลักษณ์ของแม่ชีไทย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” ในหัวข้อการอบรม “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” ด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 0.00 - 1.50 = มีความคิดเห็นในระดับน้อยมาก
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 = มีความคิดเห็นในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 = มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 = มีความคิดเห็นในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 = มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทยที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสือ ความยากง่ายเหมาะสม ส่งเสริมทักษะการคิด การประยุกต์ใช้ มีข้อมูลที่เพียงพอที่จะให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยตนเองและสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และคุณค่าทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาปรับปรุงชุดความรู้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลและนำเสนอข้อมูลอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ชุมชนทางศาสนาของแม่ชีจาก 10 สำนัก กระบวนการและผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมการรู้พุทธศาสนา และการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของแม่ชีในพุทธศาสนาเถรวาทและจากการจัดอบรมหลักสูตร “พัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา” ในหัวข้อการอบรม “บาลีในชีวิตประจำวัน” และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” และผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนทางศาสนา การสร้างข้อกติกา วิถีชีวิต การบริหารจัดการสำนัก และบทบาทหน้าที่ของแม่ชี ทั้ง 10 สำนัก ผลการวิจัยพบว่า การสร้างชุมชนทางศาสนาในลักษณะแม่ชีสร้างชุมชนของตนเองหรือมีผู้ศรัทธาสร้างชุมชนให้แม่ชี การสร้างข้อกติกามาจากสำนักแม่ชีสร้างขึ้นเอง การปรับใช้ข้อกติกามาจากสำนักอื่นและบางสำนักแม่ชีใช้ข้อกติกามาจากสถาบันแม่ชีไทย นอกจากนี้บางสำนักได้กำหนดระเบียบของผู้อยู่ในสำนักแต่ไม่มุ่งขาวไว้เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับวิถีชีวิตของการเป็นนักบวช สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของแม่ชีในการเลี้ยงชีพด้วยการออกบิณฑบาต ไม่ได้ออกบิณฑบาต เนื่องจากอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของวัดต้องเลี้ยงชีพด้วยตนเอง หรือการได้รับเงินช่วยเหลือรายเดือนจากมูลนิธิสำนักที่แม่ชีสังกัดหรือการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาทำบุญ การบริหารจัดการสำนักแม่ชีได้มีโครงสร้างสำนักแบบมีหัวหน้าสำนักและมีกรรมการ มีหัวหน้าและกรรมการและขึ้นอยู่กับวัดสังกัด ไม่มีหัวหน้าสำนักขึ้นอยู่กับวัดสังกัด ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะพบว่าการปกครองมีหัวหน้าและกรรมการแบบขึ้นอยู่กับวัดที่สังกัด แต่อย่างไรก็ตามทางวัดได้ให้สิทธิและอำนาจกับแม่ชีในการดูแลและปกครองกันเอง บทบาทหน้าที่ของสำนักแม่ชีและแม่ชี มีทั้งการจัดการศึกษา สังคมสงเคราะห์และช่วยเหลือชุมชน และส่งเสริมให้แม่ชีเรียนอักษรธรรม เรียนบาลี สอนธรรมะ นอกจากนี้ แม่ชียังต้องช่วยเหลืองานวัดและร่วมกิจกรรมของวัด เช่น ถวายความรู้ภาษาบาลีแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด สวดมนต์ข้ามปี การรับผู้มาบวชเป็นแม่ชี บวชเนกขัมมะและการรับผู้มาปฏิบัติธรรม สอนธรรม สอนศาสนาให้แก่ผู้ที่มาบวช การอาราธนาศีล การสอนเคหะศิลป์ ฯลฯ หากแต่ปัจจุบันนี้ ด้วยสถานการณ์และเหตุปัจจัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ความชราภาพ ของแม่ชี โรคประจำตัวที่ไม่เอื้อต่อการทำหน้าที่ส่งผลทำให้การทำหน้าที่บางอย่างขาดความต่อเนื่องหรือยุติการดำเนินการในบทบาทนั้น แต่มีกิจกรรมทำบุญประจำปีที่สถาบันแม่ชีไทยและสำนักแม่ชีดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อรำลึกคุณของบูรพาจารย์ผู้มีพระคุณ การแสดงออกถึงความเคารพนับถือ การยกย่องสรรเสริญ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของการเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีอันเป็นอัตลักษณ์ของแม่ชีไทย ในด้านของการดำรงไว้ซึ่งประเพณีอันดีงาม การเชิดชูเกียรติ การสร้างความสามัคคีในกลุ่มแม่ชี การส่งเสริมคุณค่าและความภูมิใจในความเป็นแม่ชี ซึ่งผลจากการศึกษาประวัติสำนักแม่ชีทั้ง 10 สำนักนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมของสถาบันแม่ชีไทย มูลนิธิสถาบันแม่ชีไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ และสมาคมแม่ชีไทย ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

ผลการศึกษาประวัติของสถาบันแม่ชีไทยพบว่า สถาบันแม่ชีไทยบริหารจัดการในรูปแบบ คณะกรรมการ (องค์กร) ที่ทำหน้าที่ปกครองแม่ชีไทยที่เป็นสมาชิกของสถาบันแม่ชีไทย สนองงานมูลนิธิ สถาบันแม่ชีไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2512 โดยมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อให้แม่ชีผู้ใหญ่มีโอกาสพบหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันส่งเสริมสร้างสรรค์ และแก้ไขอันเป็นไปเพื่อความมั่นคงและเจริญงอกงามของคณะแม่ชี 2) เพื่อให้แม่ชีผู้ใหญ่ได้รู้จักคุ้นเคย อันนำมาซึ่งความสามัคคีและความเข้าใจที่ดีต่อกัน 3) เพื่อให้แม่ชีรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น จะได้นำมาเป็น ข้อมูลประกอบการพิจารณาในการประชุมและเพื่อประโยชน์โดยตรงของแม่ชี และ 4) เพื่อยกสถานภาพของ แม่ชีให้ดีขึ้น อนึ่งผลจากการย้อนรอยสถาบันแม่ชีไทยพบว่า มีการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการ ก่อให้เกิดการจัดตั้งสถาบันแม่ชีแห่งประเทศไทยได้สำเร็จ การวางระเบียบปฏิบัติสำหรับแม่ชีไทยให้เป็นแบบ เดียวกัน การกำหนดกฎเกณฑ์สุทธิบรรณประจำตัวแม่ชี การจัดการเงินบริจาคตั้งเป็นมูลนิธิเก็บดอกผลบำรุง กิจกรรมของแม่ชีไทย นำมาสู่การจัดทำวารสาร “แม่ชีสาร” นอกจากนั้นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ ของสถาบันแม่ชีไทย มี 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านบริการสังคมสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการปกครอง ปัจจุบันมีสาขาสถาบันแม่ชีไทย 29 สำนัก

สำหรับการศึกษาข้อมูลของมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ พบว่า มูลนิธิสถาบันแม่ชี ไทยได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2515 ได้ตั้งทุนเพื่อดำเนินกิจการทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับการจดทะเบียนมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทยต่อมาในพ.ศ. 2528 จดทะเบียนในพระบรมราชินูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมกิจการของคณะแม่ชีไทยให้มีศักยภาพในด้านสถานะทางสังคม การศึกษาอย่างกว้างขวาง ส่งเสริม ให้มีการตั้งโรงเรียน วิทยาลัยแม่ชีและสถานศึกษาเพื่อเป็นสถานที่แหล่งเรียนรู้ ทั้งวิชาการทางโลกและ การพระพุทธศาสนา ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศภายใต้ การบริหารงานของคณะกรรมการมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 19 รามอินทรา 14 แยก 6 แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10230 และการศึกษาข้อมูลของสมาคมสถาบันแม่ชีไทย พบว่า ได้ก่อตั้งและจดทะเบียนประทับตราเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ใช้ชื่อว่า “สมาคมสถาบันแม่ชีไทย” เพื่อให้การบริหารจัดการให้เกิดความมั่นคง ทางสถาบันแม่ชีไทย เป็นองค์การสาธารณกุศลไม่หวังผลประโยชน์ หรือแสวงหากำไร และเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวและเป็นพลังกลุ่มในการขับเคลื่อนการทำงานทาง พระพุทธศาสนา จึงมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเป็นสมาคม การสมัครเป็นสมาชิก มีหน้าที่ดูแลสมาชิกแม่ชีไทย และสวัสดิการแม่ชีไทย

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยในพุทธศาสนาเถรวาทด้านการส่งเสริมการรู้ พุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า แม่ชี ต้องการพัฒนาความรู้ภาษาบาลีและการปฏิบัติกรรมฐาน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้กำหนดหลักสูตร กำหนด แผนการการอบรม ประกอบด้วย วิทยาการอบรม กำหนดการอบรมระหว่างวันที่ 13 มีนาคม-15 เมษายน พ.ศ. 2566 เวลา 13.30 น. - 15.00 น. ใช้วิธีการอบรมแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom โดยมีเนื้อหาอบรมหัวข้อ “บาลีในชีวิตประจำวัน” ดังนี้ ความสำคัญของภาษาบาลี ฝึกอ่าน เขียนและแปลภาษาบาลี การศึกษา ความหมาย การวิเคราะห์ศัพท์ และจำนวนตัวเลขในภาษาบาลี และหัวข้อ “กรรมฐานในชีวิตประจำวัน” มีเนื้อหา ดังนี้ การกำหนดอิริยาบถใหญ่ อิริยาบถย่อย การกำหนด รูป นาม ชันธ 5 สังโยชน์ 10 ผ่านการรับรู้ และกำหนดตามคู่มือแห่งการรู้แจ้ง โดยอบรมแต่ละหัวข้อจำนวน 15 ครั้ง และกำหนดตัวบ่งชี้ ค่าเป้าหมาย และประเมินผลการวัดระดับความรู้ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ด้านวิทยาการและด้านการจัดอบรม โดยสรรหา และคัดเลือกผู้เข้าอบรม ด้วยวิธีการรับสมัครด้วยการลงพื้นที่และการรับสมัครออนไลน์ ผลจากการรับสมัครได้ ผู้เข้าอบรมหัวข้อละ 22 คน รวมทั้งสิ้น 44 คน เข้าสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้วยรูปแบบการ

อบรมที่กำหนดไว้เป็นพื้นฐานด้วยหลักไตรสิกขา คือ สมาธิและปัญญา คือ ก่อนอบรมจะนำสวดมนต์ไหว้พระ และนั่งสมาธิ จากนั้น นำเข้าสู่เนื้อหาและการปฏิบัติทำแบบฝึกหัดและนั่งกรรมฐาน และผลการประเมินการอบรมมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการอบรมหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย การส่งเสริมการรู้พระพุทธานุภาพ”

ตัวบ่งชี้	ค่าเป้าหมาย/ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ผลลัพธ์	
		คะแนนก่อนอบรม/ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	คะแนนหลังอบรม/ การแปลผล
หัวข้อ บาลีในชีวิตประจำวัน			
1) ค่าคะแนนผลการทดสอบผู้เข้าอบรมหัวข้อบาลี ในชีวิตประจำวัน	≥5 คะแนน จาก คะแนนเต็ม 10	7 คะแนน	9 คะแนน
2) ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	4.183	0.873	มาก
3) ด้านวิทยากร	4.680	0.469	มากที่สุด
4) การจัดกิจกรรม	4.383	0.783	มาก
หัวข้อ กรรมฐานในชีวิตประจำวัน			
1) ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบผู้เข้าอบรมหัวข้อ กรรมฐานในชีวิตประจำวัน	≥3.00 จาก ค่าเฉลี่ยเต็ม 5	3.048	3.742
2) ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	4.120	0.619	มาก
3) ด้านวิทยากร	4.726	0.448	มากที่สุด
4) การจัดกิจกรรม	4.561	0.500	มากที่สุด

สำหรับผลการวิจัยในการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาพบว่า แม่ชีที่เข้ารับการอบรมได้นำความรู้ไปใช้ในการทำงานในพระพุทธศาสนา ด้วยการสอน การถ่ายทอดความรู้ และ Up-skills ต่อยอดความรู้และทำงานในพระพุทธศาสนาของแม่ชีไทยในฐานะครูผู้สอน ผู้นำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นการเผยแผ่ศาสนาไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียน การสวดมนต์ไหว้พระ การสอนภาษาบาลี การสอนธรรม การสอนคุณธรรมจริยธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพแม่ชีและขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของแม่ชีเป็นการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ การเสียสละและการประพฤติปฏิบัติดีเป็นหน้าที่ของแม่ชีที่ต้องสร้างความเป็นแบบอย่างให้กับสังคม ภายใต้แรงขับที่ทำให้แม่ชีทำงานในพระพุทธศาสนาเกิดจากการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีเป้าหมายและความมุ่งมั่นของการเป็นนักบวชที่ชัดเจน การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในศักยภาพของแม่ชี ซึ่งพบได้ว่า ศักยภาพ (Potentiality) จะนำออกมาใช้ได้จริงภายใต้การเปลี่ยนความคิดให้เป็นความจริง (Implementation) ด้วยการยกระดับการรู้พุทธศาสนา และการภาวนา (Action) ด้วยการลงมือปฏิบัติ/ขยายผล (Actuality) ที่สามารถสร้างความประทับใจ (Impression) และสร้างประโยชน์แห่งตน ประโยชน์แห่งสังคม และประโยชน์แห่งพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย คณะผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ความสอดคล้องและความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ความยาวที่เหมาะสม การใช้ภาษาที่ใช้สื่อสารชัดเจน เพื่อนำมาออกแบบชุดความรู้โดยนำมัลติมีเดียมาใช้ในการออกแบบให้มีภาพชัดเจน ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุดความรู้ได้ผลลัพธ์และนำเสนอแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนหน้าหลัก ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหาและรูปภาพ มี 9 บท ได้แก่ บทที่ 1 บันทึกเหตุการณ์: ความเป็นมาของสำนักแม่ชีของไทย บทที่ 2 การสร้างชุมชนและควมมีตัวตนของแม่ชี บทที่ 3 บทบาทหลักของแม่ชีไทยในด้านต่างๆ บทที่ 4 พลังของสตรี: แม่ชีผู้สร้างประโยชน์ บทที่ 5 ศักยภาพแม่ชีไทย: หากมองหาจึงมองเห็นคุณค่า บทที่ 6 ก้าวต่อไปในการทำงานของแม่ชีไทย บทที่ 7 การพัฒนาศักยภาพด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทศาสนา บทที่ 8 ก่อนจบ: บทสรุปท้ายเล่ม บทที่ 9 ภาพประมวลกิจกรรม และส่วนที่ 3 บรรณานุกรมและภาคผนวก จากนั้นได้นำเสนอชุดความรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปเผยแพร่ผ่านช่องทางการสื่อสาร YouTube เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนถึงสำคัญของชุมชนทางศาสนาของสตรี: ความเป็นตัวตนและศักยภาพด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทยผ่านกระบวนการศึกษาทั้งระบบด้วยวิธีการค้นหา คัดเลือก เก็บรวบรวม ข้อมูลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแม่ชีไทย 10 สำนัก การพัฒนาศักยภาพแม่ชี และการพัฒนาชุดความรู้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ แบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การย้อนรอยชุมชนทางศาสนาของแม่ชีไทย ประกอบด้วย สำนักแม่ชีไทย สถาบันแม่ชีไทย มูลนิธิสถาบันแม่ชีไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมาคมแม่ชีไทย
2. ข้อกติกาและชุมชนทางศาสนาของสำนักแม่ชีไทย ประกอบด้วย การสร้างชุมชนแม่ชี ข้อกติการะเบียบและจริยวัตร วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช การบริหารจัดการสำนัก บทบาทและการทำงาน
3. การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย ที่ตอบสนองต่อความต้องการของแม่ชีและนำมาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนการทำงานทางพุทศาสนา ได้แก่ การอบรมหัวข้อภาษาบาลีในชีวิตประจำวัน และกรรมฐานในชีวิตประจำวัน
4. ชุดความรู้ชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย ประกอบด้วย บันทึกเหตุการณ์: ความเป็นมาของสถาบันแม่ชีไทย การสร้างชุมชนและควมมีตัวตนของแม่ชีไทย บทบาทหลักของแม่ชีไทย พลังสตรี:แม่ชีผู้สร้างประโยชน์ ศักยภาพแม่ชีไทย: หากมองหาจึงมองเห็นคุณค่า ก้าวต่อไปในการทำงานของแม่ชีไทย การพัฒนาศักยภาพด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทศาสนา ก่อนจบ: บทสรุปท้ายเล่ม และภาพประมวลกิจกรรม

ความสำคัญของชุมชนทางศาสนาของสตรี: ความเป็นตัวตนและศักยภาพด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย

ย้อนรอยชุมชน
ทางศาสนาของ
แม่ชีไทย

- สำนักแม่ชีไทย
- สถาบันแม่ชีไทย
- มูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย
- สมาคมสถาบันแม่ชีไทย

ข้อกติกาและ
ชุมชนทางศาสนา
ของแม่ชีไทย

- การสร้างชุมชนแม่ชี
- ข้อกติกา ระเบียบ และจริยวัตร
- วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช
- การบริหารจัดการ
- บทบาทและการทำงาน

การพัฒนา
ศักยภาพ
แม่ชีไทย

- โครงการพัฒนาศักยภาพ
แม่ชีด้านส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา
- หัวข้อ บาลีในชีวิตประจำวัน
- หัวข้อ ธรรมเนียมปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ชุดความรู้ชุมชน
ทางศาสนาของ
สตรีและสำนัก
แม่ชีไทย

- บันทึกเหตุการณ์: ความเป็นมาของ
สถาบันแม่ชีไทย
- การสร้างชุมชนและควมมีตัวตนของแม่
ชีไทย
- บทบาทหลักของแม่ชีไทย
- พลังสตรีแม่ชีผู้สร้างประโยชน์
- ศักยภาพแม่ชีไทย: หากมองหาจึง
มองเห็นคุณค่า
- ก้าวต่อไปในการทำงานของแม่ชีไทย
- การพัฒนาศักยภาพด้านการส่งเสริมการ
รู้พระพุทธศาสนา
- ก่อนจบ: บทสรุปท้ายเล่ม
- ภาพประมวลกิจกรรม

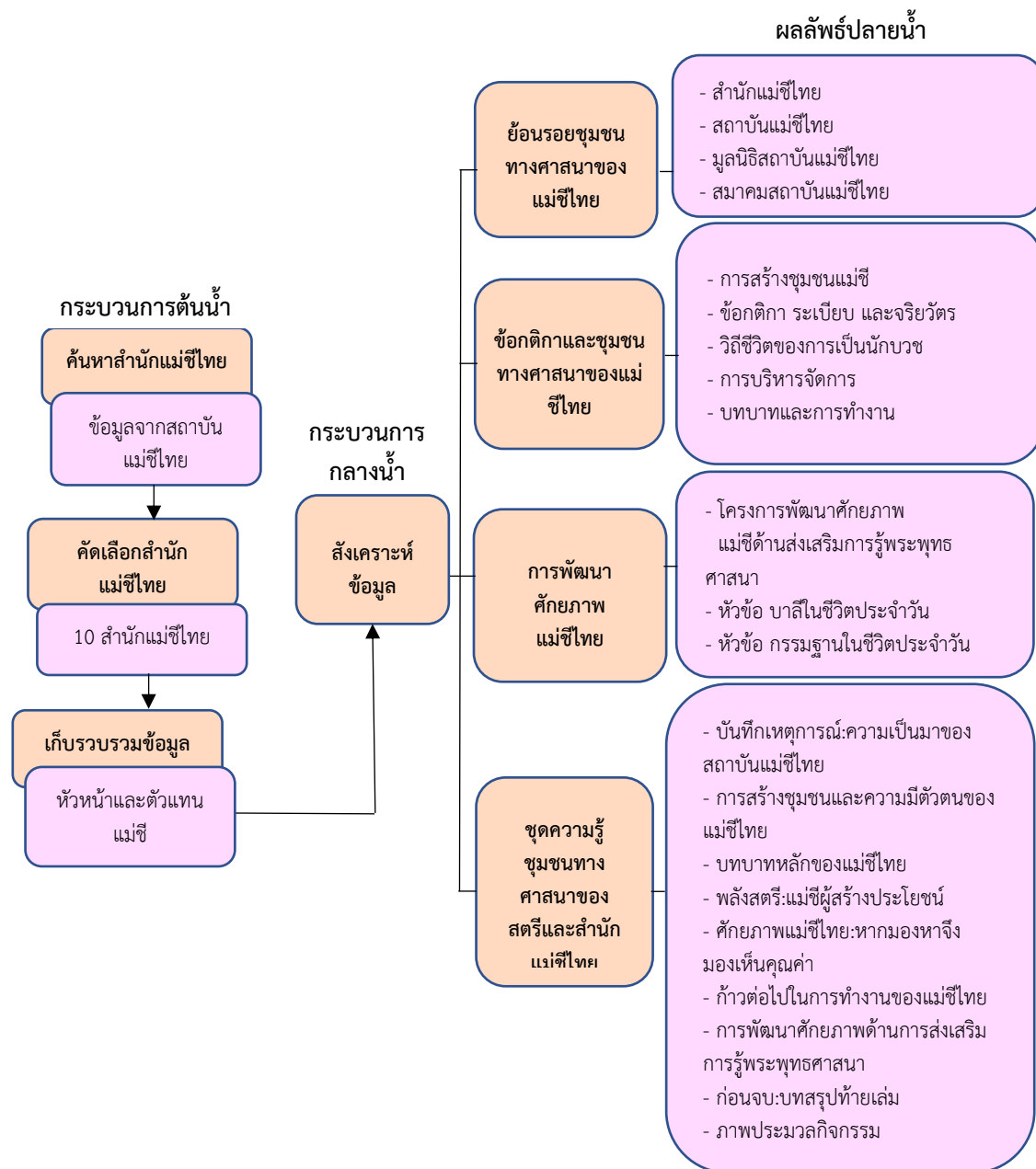

Figure 1: The Model of the Significance of Female Monasticism in Thailand

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการสำนักแม่ชีได้พบได้ว่ามีลักษณะของการบริหารและโครงสร้างสำนักแบบมีหัวหน้าสำนักและมีกรรมการ ไม่มีหัวหน้าสำนักขึ้นอยู่กับวัดสังกัด มีหัวหน้าและกรรมการและขึ้นอยู่กับวัดสังกัด ทั้งนี้ ส่วนใหญ่จะพบว่าการปกครองแบบขึ้นอยู่กับวัดนั้น แต่อย่างไรก็ตามทางวัดได้ให้สิทธิและอำนาจกับแม่ชีในการดูแลและปกครองกันเอง ซึ่งลักษณะการบริหารสำนักสอดคล้องกับการวิจัยของ Duangtun (1999) กล่าวว่าสำนักวัดปากน้ำอยู่ภายใต้การปกครองของพระสงฆ์ มีสถานภาพเหมือนผู้อาศัยวัด แม่ชีมีบทบาทและการทำงานด้านการจัดการศึกษาให้กับแม่ชี การสอนธรรมะ อภิธรรม บาลี ด้านสังคมสงเคราะห์และช่วยเหลือชุมชนและเป็นผู้นำสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

ในโครงการต่างๆ และการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tantivanichanon, and Siripong (2018) และ Pilouk (2020) กล่าวถึงบทบาทแม่ชีและภารกิจต่อสังคมมีมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การทำงานช่วยเหลือสังคม ตลอดจนบทบาทในการเข้าร่วมและทำหน้าที่เป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาและคลี่คลายวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยเหลือคนยากจนหรือการช่วยผู้ยากไร้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจนเป็นที่ยอมรับในสังคม และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างศรัทธา แต่อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมหนึ่งของบทบาทแม่ชี Nun Nathathai Chatinawat (2021) ได้พบว่าแม่ชีวัดปากน้ำบาทบาทและหน้าที่ในการทำงาน ได้แก่ แม่ชีธรรมกาย มีสิทธิพิเศษและมีหน้าที่ประจำในการ นั่งสมาธิ การรักษาโรค ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษา แม่ชีโรงครัว มีหน้าที่หลักในการประกอบอาหารทุกประเภทรวมถึงขนมและน้ำปานะ แม่ชีศาลา มีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดเรียบร้อยภายในศาลาฉันอาหารและอำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุ สามเณรและเจ้าภาพผู้มาทำบุญ แม่ชีนักเรียน ทำงานที่โรงครัวและศาลาศึกษาปริยัติธรรมภาษาบาลีและธรรมศึกษา ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย

นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่าสถาบันแม่ชีไทยและสำนักแม่ชีได้มีการทำบุญประจำปีเพื่อการรำลึกคุณของบูรพาจารย์ผู้มีพระคุณเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพนับถือ การยกย่องสรรเสริญ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของการเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีอันเป็นอัตลักษณ์ของแม่ชีไทยในด้านของธำรงไว้ซึ่งประเพณีอันดีงาม การเชิดชูเกียรติ การสร้างความสามัคคีในกลุ่มแม่ชี การส่งเสริมคุณค่าและความภูมิใจในความเป็นแม่ชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fuangfusakul (2000) และ Ta Mafu (2006) ในการสร้างอัตลักษณ์ (Identity) แก่ตัวเองมีความสัมพันธ์กันที่แสดงถึงการสร้างภาพลักษณ์และภาพตามจริง อัตลักษณ์ของนักบวชหญิงจึงไม่ได้เป็นภาพหยุดนิ่งหากแต่มีการเปลี่ยนแปลงระดับจิตตลอดเวลาและแสดงออกมาของความเป็นปัจเจกภายใน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แม่ชีมีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถเกี่ยวกับภาษาบาลี การพัฒนาจิต การใช้เทคโนโลยี การปฏิบัติกรรมฐาน และ ภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ เพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้แม่ชีมีศักยภาพในตนเองได้นำมาใช้ในการทำงานทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีพของตนในฐานะของการเป็นนักบวชได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผลดีต่อศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ Somdet Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2022) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์มีศักยภาพสูง มีความสามารถที่จะศึกษาฝึกตนได้ ศักยภาพนี้ เรียกว่า โพธิ ซึ่งแสดงว่าจุดเน้นอยู่ที่ปัญญาและศักยภาพที่มนุษย์ฝึกได้ และในด้านของปัญญาให้เห็นว่าแก่นนำของการฝึกศึกษาอยู่ที่ปัญญาและศักยภาพสูงสุดก็แสดงออกที่ปัญญา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Falk (2007) และ Cook (2010) ได้กล่าวถึงชีวิตพรหมจรรย์มีความหมายในตัวเองในฐานะเป็นนักบวชหญิงในทัศนะคติเป็นชีวิตที่ดีกว่าการใช้ชีวิตทางโลก เป็นนักบวชอยู่ในศาสนาไม่ใช่แค่ผู้สละ และเป็นผู้สร้างสรรค์และสร้างความหมายใหม่ในสังคมไทย แม่ชีได้กำลังใจในการศึกษาคัมภีร์ บาลีและการปฏิบัติธรรมและเห็นว่าความรู้ทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งที่ช่วยให้แม่ชีสามารถนำความรู้ไปประพฤติปฏิบัติและทำงานในศาสนาได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของคณะผู้วิจัยในประเด็นบทบาทของแม่ชีที่มีความแตกต่างจาก Suwanbuppha (2002) ได้ศึกษาบทบาทของแม่ชีในปัจจุบันไว้ว่าแม่ชียังคงทำหน้าที่ดูแลการทำครัว การทำความสะอาด การจัดการและกิจกรรมทั่วไปในวัด แสดงถึงสังคมไม่ได้ยอมรับสถานภาพนักบวชของแม่ชีและทัศนคติที่มีต่อแม่ชีและความสามารถที่จำกัดของแม่ชี นอกจากนี้ การกำหนดรูปแบบด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนาที่คณะผู้วิจัยกำหนดการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นการพัฒนาความรู้และเสริมทักษะร่วมกับการบรรยาย (Lecture) อธิบายเนื้อหาสาระโดยวิทยากรเชี่ยวชาญเฉพาะทางบาลีและกรรมฐาน มีลักษณะของการสื่อสารระหว่างวิทยากรและแม่ชีเปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์จริงภายใต้การบูรณาการหลักไตรสิกขา คือการนำบูชาพระรัตนตรัย (ศีล) ก่อนเริ่มอบรม การนั่งกรรมฐานก่อนหรือหลังการอบรม (สมาธิ) และ

การอบรมให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอบรม (ปัญญา) ซึ่งสอดคล้องกับ Metheeworachat (2020) ได้กล่าวถึง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามแนวพุทธศาสนาจะต้องเริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการ คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา โดยบูรณาการกับหลักธรรมไตรสิกขา จะก่อให้เกิดศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม Fukitkan (2016) ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การพัฒนาทางการศึกษา การฝึกอบรม และการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้การพัฒนามนุษย์ประสบความสำเร็จได้ สำหรับแผนการอบรมการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้านการส่งเสริมการรู้พุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การอบรมมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและยังสอดคล้องกับกิจกรรมระหว่างอบรมทั้งการฟัง พูด อ่านเขียนภาษาบาลีและการรู้กรรมฐานพร้อมฝึกปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ Nipakasem Pannengpetch, and Chuenwong (2021) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนา หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติแก่บุคคลทั่วไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้หลักธรรมจนนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางพุทธ

นอกจากนี้ เห็นได้ว่าแม่ชีสามารถนำความรู้มาพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดียิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานทางพระพุทธศาสนา การทำกิจกรรมทางศาสนา การสอนธรรมและคุณธรรมจริยธรรม การเป็นครูสอนวิปัสสนา และการถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phromtha (1994) และ Sirarojjananan (2017) พบว่า แม่ชีมีการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีบทบาทเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสรรสร้างเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันเชิงคุณธรรมและแนะนำเยาวชนให้เห็นคุณค่าของความรักในมิติคุณค่าของพระพุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์และสังคมยิ่งกว่านั้น ผลการวิจัยของ Chulvanich, and Wattanapradit (2019) ได้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของสตรี ไว้ว่า ผู้หญิงมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหา มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นให้เกิดการพัฒนาได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การพัฒนาชุดความรู้ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทย ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลและขั้นตอนการประเมินชุดความรู้ โดยพิจารณาด้านความถูกต้อง และความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ความยาวที่เหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษาที่ใช้สื่อสารชัดเจน และยังมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tipuppathum (2017) ได้ประเมินคุณภาพด้านความถูกต้องของคำศัพท์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุดความรู้ นอกจากนี้ ผลของการออกแบบมีความเหมาะสมและความคิดสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้อ่าน ด้วยวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาเรียงร้อยเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจการออกแบบให้มีภาพชัดเจน ขนาดตัวอักษร ประกอบเนื้อหา ภาพ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่าน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาได้เร็วขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจูงใจผู้อ่านเข้าชมผ่านลิงค์ได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถโหลดไฟล์เก็บไว้อ่านได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pimpapian, and Chaturongkul (2017) ที่นำเสนอผลการออกแบบหนังสือ มีประโยชน์เหมาะสำหรับการนำไปใช้ รูปแบบการจัดวางหน้าหนังสือ ความสะดวกในการใช้ ความง่ายในการเปิดอ่าน ความเหมาะสมของรูปแบบและการจัดวางเนื้อหา ความสอดคล้องของรูปภาพกับเนื้อหา การใช้โทนสี ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอเนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย ความชัดเจนและการสื่อความหมายของภาพประกอบ ความเหมาะสมของขนาดและรูปแบบอักษรที่ใช้ นอกจากนี้การออกแบบชุดความรู้ของคณะผู้วิจัย เน้นการเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทุกที่ทุกเวลา และสามารถใช้งานร่วมกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และเน้นถึงการใช้ประโยชน์จากชุดความรู้เพื่อการศึกษา เรียนรู้เพิ่มเติม การนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานทางพระพุทธศาสนา ยังสามารถโหลดไฟล์

จัดเก็บและพิมพ์รูปเล่มได้ตามที่ผู้อ่านต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Letchumanan, and Tarmizi (2010) ได้กล่าวถึงเหตุผลในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) คือ ประหยัดเวลาในการใช้และช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้และส่วนใหญ่จะใช้ในการสืบค้นหาข้อมูลสำหรับการทำงาน

สรุป

การศึกษาข้อมูลในอดีตและปัจจุบันของสถาบันแม่ชีไทย มูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย สมาคมสถาบันแม่ชีไทย และสำนักแม่ชี 10 สำนัก แสดงให้เห็นถึงการสร้างชุมชนทางศาสนาของตนเองและมีผู้ศรัทธาสร้างชุมชนให้กับแม่ชี การสร้างข้อดีก็มีลักษณะที่สำนักแม่ชีเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ใช้ข้อดีการร่วมกับสำนักอื่น และใช้ข้อดีของสถาบันแม่ชีไทย วิธีชีวิตในการดำรงชีพด้วยการออกบิณฑบาต ไม่บิณฑบาต ได้รับเงินช่วยเหลือจากมูลนิธิของสำนักและเลี้ยงชีพด้วยตนเอง การบริหารจัดการสำนักแบบมีหัวหน้าสำนักและมีกรรมการสำนัก บางสำนักแม่ชีไม่มีหัวหน้าสำนักขึ้นอยู่กับวัดสังกัด บางสำนักมีหัวหน้ามีกรรมการและขึ้นอยู่กับวัดสังกัด บทบาทการทำงานด้านจัดการศึกษาให้กับแม่ชี ชุมชนและสังคม ด้านสังคมสงเคราะห์และช่วยเหลือชุมชน การรับผู้มาบวชเป็นแม่ชีและการบวชเนกขัมมะ นอกจากนี้ สถาบันแม่ชีไทยและสำนักแม่ชีได้สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูต่องานอันเป็นอัตลักษณ์ของแม่ชีไทยในด้านของการธำรงไว้ซึ่งประเพณีอันดีงาม การเชิดชูเกียรติและรำลึกถึงผู้มีพระคุณ การสร้างความสามัคคีในกลุ่มแม่ชี การส่งเสริมคุณค่าและความภูมิใจในความเป็นแม่ชี

การพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนาได้ผ่านกระบวนการค้นหาความต้องการ การกำหนดหลักสูตร วัตถุประสงค์ แผนการอบรม ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายเพื่อการวัดและประเมินผล การรับสมัคร การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ การปฐมนิเทศ อบรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และปัจฉิมนิเทศ การประเมินผลการจัดอบรม ผลที่ได้จากผู้เข้าอบรม คือ ระดับคะแนนความรู้ความเข้าใจ หลังการอบรมสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด ผลประเมินการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การประเมินวิทยากร และประเมินการจัดกิจกรรมอบรม ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด และการติดตามและขยายผลการนำความรู้ไปใช้ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถในการสอนธรรมะ การถ่ายทอดความรู้และการต่อยอดองค์ความรู้ในการทำงานและทำกิจกรรมในพระพุทธศาสนา ภายใต้การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป้าหมายเดียวกัน ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจิตวิญญาณ (Spirit) การทำงานของแม่ชีไทยเป็นประโยชน์แห่งตน ประโยชน์แห่งพระพุทธศาสนา เพื่อดูแลสังคมโดยรวม

การพัฒนาชุดความรู้ด้วยกระบวนการจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถาบันแม่ชีไทย มูลนิธิแม่ชีไทย สมาคมแม่ชีไทย และสำนักแม่ชีไทย 10 สำนัก โดยการพัฒนาชุดความรู้ตามหลักการความถูกต้อง ความสอดคล้องสัมพันธ์ต่อเนื่อง ภาษาที่ใช้สื่อสารชัดเจนเพื่อนำมาออกแบบชุดความรู้อย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้อ่านและนำมาใช้ได้มีภาพและตัวอักษรมีความชัดเจน จากนั้น พัฒนาชุดความรู้ทั้ง 9 บท แล้วนำไปประเมินชุดความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาปรับปรุงชุดความรู้ และเผยแพร่ชุดความรู้ ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทุกที่ทุกเวลา ใช้งานร่วมกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ และโหนดไฟล์เก็บเป็นข้อมูลเพื่อการใช้งาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แม่ชีไทยมีประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งเป็นสถาบันแม่ชีไทย มูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย สมาคมสถาบันแม่ชีไทย ตลอดจนสำนักแม่ชีไทย 10 สำนัก สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างชุมชนทางศาสนา การสร้างข้อกติกา วิถีชีวิตของการเป็นนักบวช การบริหารจัดการสำนักแม่ชีและบทบาทหน้าที่ของแม่ชี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) ควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการข้อมูลชุมชนทางศาสนาของสตรีและแม่ชีไทย เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลแม่ชีไทยและการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

2) ควรกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งในอัตลักษณ์และศักยภาพของแม่ชีไทยที่มีส่วนให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสังคมไทยและชาวโลก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แม่ชีมีศักยภาพในตนเอง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ การฝึกอบรม และการปฏิบัติ หากแต่ศักยภาพนั้นจะนำมาขยายผลใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง พระพุทธศาสนาและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบและการสนับสนุนจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) ควรมีการกำหนดเป็นแผนพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยสู่ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมและสนองต่อความต้องการของทุกภาคส่วนที่ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและการรับใช้สังคม

2) ควรผลักดันการยกระดับแม่ชีไทยและการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นรูปธรรมและเพิ่มพูนการเรียนรู้พระพุทธศาสนาควบคู่กับศาสตร์สมัยใหม่ในเชิงวิชาการและขยายผลสู่การนำไปใช้ในการทำงานในพระพุทธศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ชุดความรู้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาและประสบการณ์ตรงในการทำงานทางพระพุทธศาสนาของสตรีและสำนักแม่ชีไทยที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้และการนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) ควรบูรณาการจากชุดความรู้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เกี่ยวกับชุมชนทางศาสนาของสตรีและแม่ชีไทยอย่างเป็นระบบจนกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของแม่ชีไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาขบวนการพุทธใหม่กับการสร้างชุมชนทางศาสนาของสตรีและแม่ชีไทย

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทยตลอดช่วงชีวิต โดยมุ่งเน้นการเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแม่ชีไทยในแต่ละช่วงวัย

2.3 ควรศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพแม่ชีไทย เพื่อการทำงานในพระพุทธศาสนาและการทำคุณประโยชน์ต่อสังคม

References

- Chulvanich, S., & Wattanapradit, K. (2019). Women and Sangha: A Study of Ways for Women's Participation in the Development of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(Supplement Issue), S122-S135.
- Cook, J. (2010). *Meditation in Modern Buddhism: Renunciation and Change in Thai Monastic Life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Duangiun, Y. (1999). *Buddhist Women and Ordination: A Comparative Study of the Status and the Attitude of the "MAEJI" at Wat Paknam, Phasicharoen in Bangkok and at Danmahamongkol Meditation Center in Kanchanaburi*. (Master's Thesis). Mahidol University. Nakhon Pathom.
- Falk, M. L. (2007). *Making Fields of Merit: Buddhist Female Ascetics and Gendered Orders in Thailand*. Copenhagen: NIAS Press.
- Fuangfusakul, A. (2000). *The Religion of Modern Urban Community: A Case Study of Wat Phra Dhammakaya*. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 5(1), 4-88.
- Fukitkan, C. (2016). *Human Resource Development*. Bangkok: SE-Education, Plc.
- Komolbutr, S. T. (2005). *La Lubere Archives: Kingdom of Siam*. Translated by Santho Komolbutr. Nonthaburi: Sri Panya Publishing.
- Letchumanan, M., & Tarmizi, R. A. (2010). Utilization of E-book among University Mathematics Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 8(2010), 580-587.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1992). *Buddhist Dictionary Dharma Edition*. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Metheeworachai, W. (2020). Buddhist Method Development of Personnel Potential of Local Administrative Organizations. Nakhon Sawan Province. *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College*, 8(1), 443-444.
- Nipakasem, U., Pannengpet, Y., & Chuenwong, P. (2021). A Study of Lay Person's Role in Promoting Buddhism as Found in Theravada Buddhism Scriptures. *Journal of Prajna Ashram*, 3(1), 1-12.
- Nun Nathathai Chatinawat. (2021). Thai Nun Status: A Case Study of Wat Park Num Bhasichroen. *Journal of Graduate Studies Review*, 17(1), 124-143.
- Phromtha, S. (1994). Women in Buddhism. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 1(3), 38-52.
- Pilouk, P. (2020). Guidelines for Adaptation and Role of Buddhist Female Priests in Thai Society 4.0 Era. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(9), 409-420.
- Pimpapian A., & Chaturongkul, K. (2017). Electronic Book Design: Creativity Bamboo. *The 3rd National Academic Conference "Home Phum Wisdom to the Future"* (pp. 405). Khon Kaen: Faculty of Architecture Khon Kaen University.
- Royal Academy, (1996). *Royal Institute Dictionary 1982*. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.

- Sirarojjananan, M. (2017). Nun: Woman who Guides the Way of Love. *Journal of Graduate Studies Review*, 13(2), 160-175.
- Somdet Phra Buddhaghosacariya (P. A. Payutto). (2022). *Dharma Collection Book: Human Potential is the Beginning of Buddhism*. Retrieved October 27, 2022, from <https://www.payutto.net/book-content/>
- Suwanbuppha, P. (2002). *Nuns and Educational Missions in Thailand*. Bangkok: Office of the National Education Commission.
- Ta Mafu, L. (2006). The Nun: The Forgotten Women's World. *Journal of Social Sciences Chiang Mai University*, 2, 106-110.
- Tantivanichanon, J., & Siripong, P. (2018). The Role of Nun Who Patronize the Communication. *Journal of Social Sciences Mahamakut Buddhist University*, 1(2), 17-27.
- Tipuppathum, C., (2017). Design of Animated E-book in Eco-package Design. *Art and Architecture Journal Naresuan University*, 8(1), 169-181.

การพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์*

The Development of a Body of Knowledge, Techniques, and the Processes of Caring for the Well-being of Monks

¹สุพิชฌาย์ พรพิชนรงค์ และ พระธรรมวชิราจารย์ (สุชาติ กิตติปัญโญ)

¹Supitcha Pornpitchanarong and Phradhammavachirajahn (Suchart Kittipañño)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบวรศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Palisuksabuddhagosa Nakhon Pathom Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: supitcha96@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความรู้การดูแลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการอบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์และ 3) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก การวิจัยนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความรู้การดูแลด้านสุขภาวะของ พระสงฆ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในเขตกรุงเทพมหานคร 362 รูป ระยะที่ 2 ศึกษาผลการทดลองการใช้โปรแกรมอบรมพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับ พระสงฆ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ที่เข้าร่วมอบรมพระคิลานุปัฏฐากจำนวน 76 รูป และการ ปรับปรุงพัฒนาโปรแกรม โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 10 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ t-test, และ Paired-samples T-test

ผลการวิจัย พบว่า 1. ความรู้ด้านสุขภาวะของพระสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคล ที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยต่อความรู้ด้านสุขภาวะแตกต่างกัน เมื่อจำแนกระดับการศึกษานักธรรม และระดับ การศึกษาบาลีที่ต่างกัน ไม่เป็นปัจจัยต่อความรู้ด้านสุขภาวะ 2. หลังการอบรมพระสงฆ์ที่เข้าร่วม โครงการมีค่าเฉลี่ยการพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน และค่าเฉลี่ยการพัฒนาการดูแล ด้านสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมอบรม เทคนิคและกระบวนการดูแลพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การขับเคลื่อนงาน ความรู้เรื่องสุขภาวะร่วมกับภาคีเครือข่าย 2) การพัฒนาโปรแกรมการอบรมและกลไกการทำงาน 3) การ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ และ 4) พระสงฆ์ทุกกลุ่มวัยมีทักษะความรู้ ด้านสุขภาวะ

คำสำคัญ: การพัฒนา; องค์ความรู้; เทคนิค; กระบวนการดูแลสุขภาวะ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the knowledge of caring for the well-being of monks; 2) to explore the results of the training

*Received August 27, 2023; Revised October 5, 2023; Accepted October 11, 2023

program to develop techniques and processes of caring for the well-being of monks; and 3) to develop a body of knowledge, techniques, and processes of caring for the well-being of monks by nursing monks. The study employed research and development method, divided into two phases: 1) The first phase was the study of monks' knowledge of caring for the well-being. The sample group for the study consisted of 362 monks attending the rains-retreat in Bangkok; and 2) The second phase was the study of results of testing the training program to develop techniques and processes of caring for the well-being of monks. The sample group in the study included 76 monks who participated in the nursing monk program. The program was improved through focus group discussion with 10 people. The statistics used were t-test and paired-samples t-test.

From the study, the following results were found: 1) The knowledge of caring for the well-being of monks is overall at a high level. Different personal factors contribute to different levels of knowledge regarding well-being; however, there is no difference when distinguishing between Dhamma and Pali studies according to different levels of education; 2) The posttest of caring for well-being in all four aspects is higher with a statistical significance of 0.05 after the monks participated in the training program to develop techniques and processes of caring for the well-being of monks in all four aspects; and 3) The improvement of the training program to develop techniques and processes of caring for the well-being of monks is divided into four points, namely (1) the development with network partners on well-being knowledge, (2) the development of training programs and operating mechanisms, (3) the creation of an environment conducive to the development of well-being knowledge; and (4) monks of all groups and ages possess well-being skills and knowledge.

Keywords: Development; Body of Knowledge; Techniques; Processes in Well-being

บทนำ

พระสงฆ์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการอาศัยปัจจัย 4 จากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้พอดำรงอยู่ได้ สาเหตุของการเกิดโรคของพระสงฆ์ส่วนใหญ่มาจากการบริโภคไม่ถูกหลักโภชนาการ การสูบบุหรี่ ดื่มกาแฟ เครื่องดื่มชูกำลัง และขาดการออกกำลังกายที่เหมาะสม ประกอบกับสภาพของพระสงฆ์ไม่เอื้อต่อการออกกำลังกาย ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรค (Department of Health, 2022) การพัฒนาองค์ความรู้และ กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพให้กับพระสงฆ์กำลังเป็นที่สนใจของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครอง ของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพตามแนวพระพุทธศาสนา สามารถ เห็นประโยชน์ของการส่งเสริมความรู้ทางสุขภาพให้กับพระสงฆ์ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมหรือ งานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวดี สัตินไชย และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (Seetochai, and Wongwatthanaphong, 2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และพฤติกรรม การปฏิบัติตามธรรมนูญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบต่อการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ต่อธรรมนูญสุขภาพ ทั้งนี้เพื่อ พระสงฆ์จะฉันอาหารแต่พอประมาณ หรือไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และฉันอาหารประเภทของหวานให้น้อยลง

ประชาชนจะได้ทราบถึงการปฏิบัติตนตามธรรมนุญสุขภาพ รวมทั้งพระสงฆ์ต้องตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขออกไปให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่พระสงฆ์ เป็นระยะ ทุก 3 ถึง 6

การพัฒนาองค์ความรู้และกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพให้กับพระสงฆ์กำลังเป็นที่สนใจของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ ให้มีการขับเคลื่อนงาน “พระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ” โดยกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานภาคีเครือข่าย อาทิ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และพระสงฆ์นักพัฒนา ได้ร่วมกัน พัฒนาหลักสูตร “พระคิลานุปัฏฐาก พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.)”

พันธกิจของ พระคิลานุปัฏฐากผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติดูแลพระสงฆ์อาพาธ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์พระคิลานุปัฏฐาก มีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมและดำเนินการตามภารกิจที่พึงมีดังต่อไปนี้ (1) ปฏิบัติดูแลพระสงฆ์อาพาธ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการกำจัดปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ ด้วย (2) จะต้องมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (3) มีหน้าที่ดูแลสุขภาพอุปัชฌาย์ อาจารย์และสหธรรมิก ในขณะอาพาธ (4) มีหน้าที่ช่วยจัดระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ (5) มีหน้าที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกของวัดในการจัดให้มีระบบและกลไกในการสร้างเสริมสุขภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมตลอดถึงการประเมิน และพัฒนาระบบและกลไกการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับประโยชน์ ในความสัมพันธ์ระหว่างพระคิลานุปัฏฐากที่มีต่อกันของพระสงฆ์ในเบื้องต้น 3 ประการของกรมอนามัย (Bureau of Elderly Health, Department of Health, 2018)

ผู้วิจัยจึงตระหนักในความสำคัญในแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแล ด้านสุขภาพสำหรับพระสงฆ์ การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพพระสงฆ์ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยยกระดับการจัดการสุขภาพอย่างยั่งยืนให้กับคณะสงฆ์ได้ ตามแนวคิดของ Nutbeam (2000) ได้เสนอ องค์ประกอบหลักของความรอบรู้ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อ และใช้วิธีการการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักสาธารณสุขและทฤษฎีทางจิตวิทยา อีกทั้ง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพระคิลานุปัฏฐากควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์และเป็นประโยชน์ต่อ สถาบันหลักของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้การดูแลด้านสุขภาพของพระสงฆ์
2. เพื่อศึกษาผลของโครงการอบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลด้านสุขภาพสำหรับพระสงฆ์
3. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เทคนิค และกระบวนการดูแลด้านสุขภาพสำหรับพระสงฆ์ของ พระคิลานุปัฏฐาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ที่เน้นการออกแบบการพัฒนา โดยใช้กระบวนการออกแบบและปรับปรุงพัฒนาควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ การดำเนินงานวิจัยในงานวิจัยนี้แบ่งเป็นสองระยะ จำแนกได้เป็น 4 ส่วน

ตารางที่ 1 แบบแผนดำเนินการวิจัย

ระยะการวิจัย	การศึกษาชั้นที่ 1 (R1)	การพัฒนาชั้นที่ 1 (D1)
ระยะที่ 1	ศึกษาความรอบรู้การดูแลด้านสุขภาวะ ของพระสงฆ์ และแนวทางการพัฒนา โปรแกรมหลักสูตรการอบรม พระคิลานุปัฏฐาก	สร้างและตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือวัดความรอบรู้การดูแล ด้านสุขภาวะของพระสงฆ์และสร้าง โปรแกรมหลักสูตรการอบรม พระคิลานุปัฏฐาก
ระยะการวิจัย	การศึกษาชั้นที่ 2 (R2)	การพัฒนาชั้นที่ 2 (D2)
ระยะที่ 2	ทดลองใช้โปรแกรมพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะ สำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก	สรุปการทดลองใช้โปรแกรม และ ปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 1 ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความรอบรู้การดูแลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ ประชากร คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 14,479 รูป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้สูตรตารางประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970) เนื่องจากจำนวนประชากรสำหรับงานวิจัยมีจำนวนมาก กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95% จะมีขนาด 375 คน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาผลโปรแกรมอบรมการพัฒนาองค์ความรู้เทคนิค และกระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก ประชากร คือ พระสงฆ์อาวาสที่จำพรรษาในเขตกรุงเทพมหานครที่เข้าร่วมอบรมการพัฒนาองค์ความรู้เทคนิค และกระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากจำนวน 76 รูป และผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 10 รูปคน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 แบบวัดความรอบรู้ด้านสุขภาวะพระสงฆ์ ผู้วิจัยศึกษาแบบวัดความรอบรู้ด้านสุขภาพพระสงฆ์ที่บูรณาการสุขภาวะบนฐานแนวคิดของ Nutbeam เสนอกรอบแนวคิด (Conceptual model) ของความรอบรู้ด้านสุขภาวะ โดยเสนอองค์ประกอบหลักของความรอบรู้ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการจัดการตนเอง และการรู้เท่าทันสื่อ และโปรแกรมหลักสูตรการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาวาสสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสม.) ขั้นต้น หลักสูตร 35 ชั่วโมง จำนวน 3 หมวดวิชา จำแนกได้ 12 แผนการสอน

การวิจัยระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ได้รับการศึกษาและพัฒนาจากขั้นตอน R1 และ D1 ได้แก่ 1. แบบวัดการพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 2. โปรแกรมพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในระยะที่ 1 3. คู่มือแนวทางการอบรมหลักสูตรการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาวาสสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด - อสม.) ขั้นต้น หลักสูตร 35 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน t-test, F-test, LSD, และ Paired –Samples T-test และปรับปรุงโปรแกรมพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้โดยวิธีการเปลี่ยนข้อมูลดิบ เป็นสารสนเทศการวิจัยเป็นบทสรุปของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความรอบรู้การดูแลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับ และลำดับ ความรอบรู้การดูแลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ โดยรวมทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 3.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ด้านความรู้ ความเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย 3.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.91 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 2 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตาม อายุ พรรษา และระดับการศึกษาสูงสุด และปัจจัยด้านสุขภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับระดับความรอบรู้การดูแลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยต่อความรอบรู้ด้านสุขภาวะแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลเมื่อจำแนกระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษบาลี และลักษณะสุขภาพแตกต่างกันไม่เป็นปัจจัยต่อความรอบรู้ด้านสุขภาวะแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมอบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของทักษะการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ในการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ 2. ด้านทักษะการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ 3. แนวทางปฏิบัติการดูแลด้านสุขภาวะพระสงฆ์ 4. ด้านการมีจิตสาธารณะ และองค์ประกอบการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากมี 4 ด้าน ได้แก่ 1. การดูแลสุขภาวะด้านร่างกาย 2. การดูแลสุขภาวะด้านสังคม 3. การดูแลสุขภาวะด้านจิตใจ และ 4. การดูแลสุขภาวะด้านปัญญา โดยภาพรวม ก่อนการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ 3.80 หลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ 4.04 ผู้วิจัยใช้สถิติ Paired sample t – test ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองใช้โปรแกรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ พบว่า หลังการอบรมพระสงฆ์ที่เข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การพัฒนาการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก โดยภาพรวม ก่อนการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ 3.82 หลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ 4.01 ผู้วิจัยใช้สถิติ Paired sample t-test ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก พบว่า หลังการอบรมพระสงฆ์ที่เข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เทคนิค และกระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในการปรับปรุงพัฒนาโปรแกรม

อบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์สำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากให้สมบูรณ์สามารถสรุปประเด็นการได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนงานความรอบรู้ทางสุขภาวะร่วมกับภาคีเครือข่าย

การที่พระสงฆ์จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้อย่างยากและมีแนวโน้มที่อาจจะไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขาดปัจจัยที่สำคัญที่มีการจูงใจให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสร้างเครือข่ายสุขภาพเป็นเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความสนใจทางด้านสุขภาพและใช้ความเป็นเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหาสุขภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ในการสร้างโอกาสและการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ดังการสนทนาผู้เชี่ยวชาญได้เสนอว่า

“การที่พระสงฆ์จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้อย่างยากและมีแนวโน้มที่อาจจะไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขาดปัจจัยที่สำคัญที่มีการจูงใจให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม”

“เครือข่ายสุขภาพเป็นเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความสนใจทางด้านสุขภาพและสามารถใช้ความเป็นเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหาสุขภาพ”

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากเป็นกลไกอย่างหนึ่งของพระคิลานุปัฏฐาก การสร้างความเข้มแข็งให้แก่สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา เป็นการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมพระสงฆ์ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการเกิดโรค นอกจากเป็นหลักและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสุขภาวะตนเองแล้ว ยังทำให้เกิดความกรุณาต่อสหธรรมิกด้วย คือทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคิดจะช่วยเหลือ ตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตร สามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไข้ปัญหา เพื่อฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิตหรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข ดังการสนทนาผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า

“การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก เป็นกลไกอย่างหนึ่งของพระคิลานุปัฏฐาก การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา”

“ขั้นตอนปฏิบัติ เทคนิคและกระบวนการดูแลในการช่วยเหลือพระสงฆ์ที่มีภาวะวิกฤตกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น ประเมินภาวะวิกฤติ ประเมินความรู้สึกตัว ประเมินการหายใจ สังเกตลักษณะการหายใจ การคลำชีพจร ประเมินการไหลเวียน การนวดหัวใจ (CPR) ปัญหากล้ามเนื้ออ่อนแรง การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้”

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการอบรมและกลไกการทำงาน หลักในการพัฒนาโปรแกรมการอบรมและกลไกการทำงานของพระคิลานุปัฏฐากควรมีระบบการจัดการข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการและการเก็บและให้ข้อมูลในการดูแลสุขภาวะตามพระธรรมวินัยซึ่งยังประสบปัญหาความครอบคลุม ข้อมูลที่ต้องใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ในการให้บริการสุขภาพ ดังการสนทนาผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า

“ควรมีระบบการจัดการข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการและการเก็บและให้ข้อมูลในการดูแลสุขภาวะตามพระธรรมวินัย”

“ข้อมูลที่ต้องใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ในการให้บริการสุขภาพใน 4 มิติ ทั้งร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา และพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสมถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย”

ประเด็นที่ 4 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ “วัด” สามารถเป็นฐานในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี โดยส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและเอื้อต่อการมีกิจกรรมสำหรับยกระดับสุขภาวะของสังคม ดังการสนทนาผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า

“การส่งเสริมให้วัดเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ การใช้วัดเป็นฐานในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี โดยส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและเอื้อต่อการมีกิจกรรมสำหรับยกระดับสุขภาวะของสังคม”

“การจัดสภาพแวดล้อมที่ลดความผิดพลาด สถานที่ต้องมีความผิดพลาดน้อยที่สุดเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นทางด้านร่างกาย สภาพแวดล้อมมีความมั่นคงปลอดภัยเป็นสถานที่ๆ มีความปลอดภัยก่อให้เกิดความสบายใจ รวมทั้งมีสุขอนามัยที่ดี ไม่มีกลิ่นเหม็นหรือแมลงรบกวน สภาพแวดล้อมมีความเป็นส่วนตัวทำให้รู้สึกสบายใจ มีแสงส่องสว่างอย่างเหมาะสม”

ประเด็นที่ 5 พระสงฆ์ทุกกลุ่มวัยมีทักษะความรอบรู้ด้านสุขภาวะ ความรอบรู้ทางสุขภาวะ เป็นปัจจัยสำคัญของพระสงฆ์ทุกช่วงวัยทั้งในภาวะสุขภาพปกติและผิดปกติซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพและผลลัพธ์ทางสุขภาพ หากพระสงฆ์ได้รับการพัฒนาความรอบรู้ทางสุขภาวะก็จะมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีขึ้น ส่งผลให้เจ็บป่วยและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง การพัฒนาความรอบรู้ทางสุขภาวะ จึงเป็นสิ่งที่พระคิลาณุปฏิญาณต้องให้ความสนใจดังการสนทนาผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า

“ความรอบรู้ทางสุขภาวะ เป็นปัจจัยสำคัญของพระสงฆ์ทุกช่วงวัยทั้งในภาวะสุขภาพปกติและผิดปกติซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพและผลลัพธ์ทางสุขภาพ จึงเป็นสิ่งที่พระคิลาณุปฏิญาณต้องให้ความสนใจโดยการประเมินความรอบรู้ทางสุขภาวะของพระสงฆ์”

“การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ โดยการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระคิลาณุปฏิญาณ สามารถพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความรอบรู้ทางสุขภาวะ”

องค์ความรู้ใหม่

การขับเคลื่อนด้านสุขภาวะพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องเพิ่มความร่วมมือคณะปกครองสงฆ์ ให้ทุกฝ่ายมีบทบาทและให้ความสำคัญร่วมกันในการทำงาน มีกลยุทธ์ในการพัฒนาการบริหาร ดังสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยดังที่แสดงในแผนภาพ

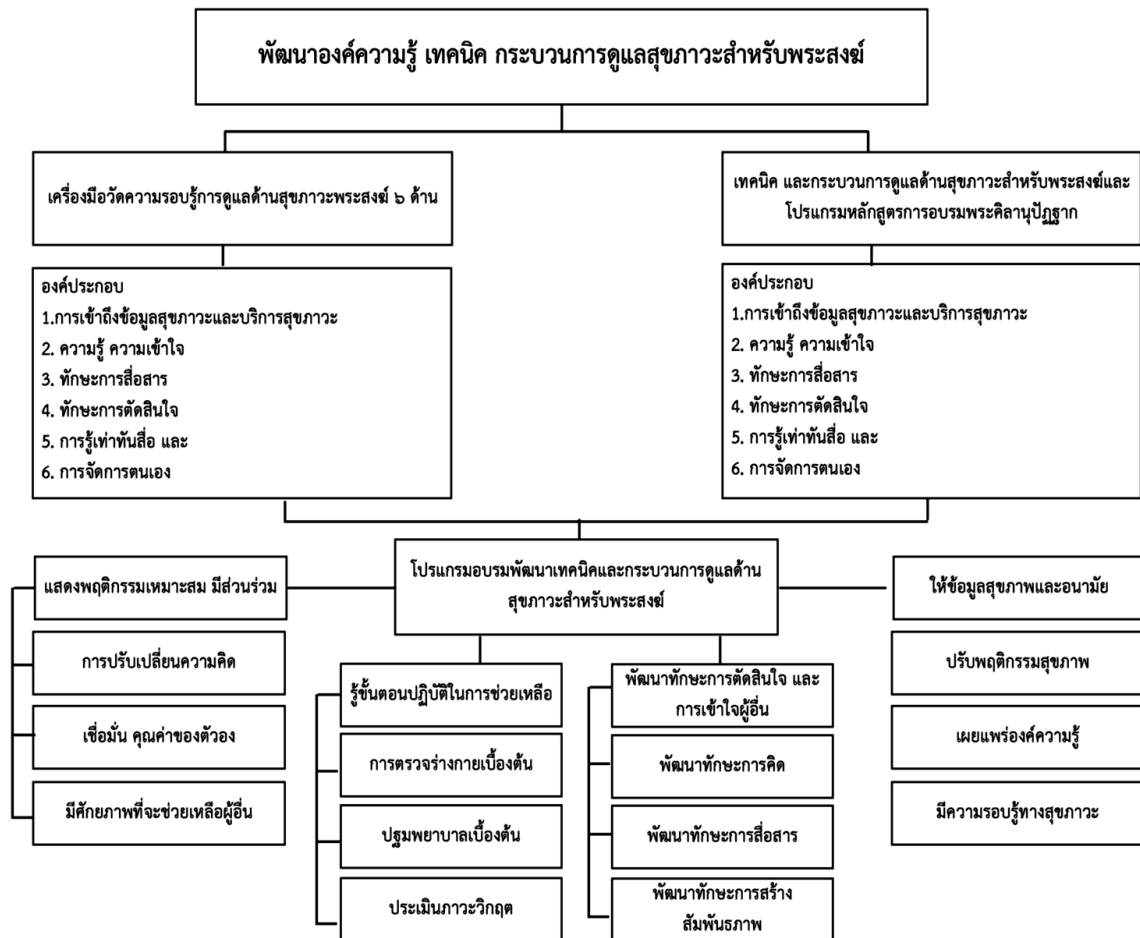

Figure 1: The New Body of Knowledge

การพัฒนาสุขภาวะพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยสนับสนุนบริหารจัดการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ และยกระดับความรู้ ทักษะพระคิลานุปัฏฐาก การโดยการพัฒนาโปรแกรมการอบรมสำหรับพระสงฆ์และเครื่องมือชี้วัดการทำงาน ไปสู่การพัฒนาสุขภาวะพระสงฆ์สามเณรทุกช่วงวัย และเพิ่มความร่วมมือระดับภาคีเครือข่าย การสร้างเครือข่ายจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือเพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม สามารถแนะนำข้อมูลสุขภาพและสร้างกระบวนการสื่อสารที่ถูกต้องเชื่อถือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พระสงฆ์กรุงเทพมหานครมีความรอบรู้ทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับดี แต่อย่างไรก็ตามหากพระสงฆ์มีระดับความรู้ทางสุขภาพต่ำย่อมจะส่งผลต่อสภาวะสุขภาพในภาพรวม การมุ่งส่งเสริมให้พระสงฆ์เกิดความตระหนักและมีความรู้ในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ แนะนำประโยชน์ของการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อส่งเสริมสุขภาพ จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ที่เข้ารับการอบรมโปรแกรมการพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค และกระบวนการการดูแลด้านสุขภาวะพระสงฆ์สามารถพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิคและกระบวนการดูแลสุขภาวะได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อูมาพร นิมตระกูล (Nimtrakul, 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพจากพระคิลานุปัฏฐากสู่พระนักสื่อสารในเขตสุขภาพที่ 1” พบว่า พฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้

รู้ด้านสุขภาพของพระคิลานุปัฏฐาก ผลคะแนนเฉลี่ยพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมพระคิลานุปัฏฐากมีความรอบรู้ด้านสุขภาพมากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการอบรมมีความแตกต่างกันทางสถิติ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ หันมาดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นเอาตนเองเป็นต้นแบบและบอกต่อให้กับคนอื่น และมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารและพฤติกรรมกรออกกำลังกายมากกว่าพระคิลานุปัฏฐากที่ไม่ได้ผ่านการอบรม พระนักร้องสารไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลังการอบรมพระสงฆ์ที่เข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยการพัฒนาเทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาพะทั้ง 4 ด้าน และค่าเฉลี่ยการพัฒนาการดูแลด้านสุขภาพะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากทั้ง 4 ด้าน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะเห็นได้ว่าการดูแลสุขภาพะสำหรับพระสงฆ์ จำเป็นที่จะต้องยกระดับความรู้ ความสามารถของพระคิลานุปัฏฐากเพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญในการดูแลสุขภาพะองค์รวมสำหรับพระสงฆ์ ดูแลให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริปัญญาญโยค (Phrakhrusiripanyanuyok (Panya Phumala), 2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาสุขภาพะทางสังคมของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า กระบวนการให้ความรู้ โดยการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาจิตใจ และกระบวนการบริหารจัดการ มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาพะให้กับประชาชน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การพัฒนาโปรแกรมอบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ เพื่อที่พระคิลานุปัฏฐากสามารถปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1. พัฒนาการความรู้ด้านสุขภาพะพระสงฆ์ โดยมุ่งส่งเสริมให้พระสงฆ์เกิดความตระหนักและมีความรู้ในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ แนะนำประโยชน์ของการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อส่งเสริมสุขภาพ 2. พัฒนาพฤติกรรมตามธรรมนุญสุขภาพะของพระสงฆ์โดยมุ่งส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรอบรู้ด้านสุขภาพะและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัญหาสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตติยา สารธิมา ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพหลักสูตรการพัฒนาพระนักร้องสารส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี 4. พัฒนาเครือข่ายพระคิลานุปัฏฐากและเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์กลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มเปราะบาง พบว่า องค์ประกอบตามหลักการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ของหลักสูตร ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม การกำหนดเนื้อหา จัดลำดับประสบการณ์กิจกรรมเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา 4 แผนกิจกรรมเรียนรู้ ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การแบ่งกลุ่มระดมสมองและฝึกปฏิบัติเป็นวิทยากร พระสงฆ์มีความสนใจและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้ได้ดี มีค่าเฉลี่ยความรู้และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่พระนักร้องสารส่งเสริมสุขภาพ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, เรืองวิทย์ นิลโคตร และชาตรี ลุนดำ (Charoenlak, Nilkote, and Lundam, 2023) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาในการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบางในชุมชน พบว่า การเสริมศักยภาพเครือข่ายจิตอาสาดูแลกลุ่มเปราะบาง ความจำเป็นด้านการเสริมสร้างสุขภาพและการจัดการตนเองของกลุ่มเปราะบาง ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน

สรุป

การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก เป็นกลไกอย่างหนึ่งของพระคิลานุปัฏฐาก การสร้างความเข้มแข็งให้แก่สุขภาพะทางกาย สุขภาพะทางสังคม สุขภาพะทางจิต และสุขภาพะทางปัญญา เป็นการดูแลสุขภาพะแบบองค์รวมพระสงฆ์เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการเกิดโรคขั้นตอนปฏิบัติ เทคนิค และกระบวนการดูแลในการช่วยเหลือพระสงฆ์ที่มีภาวะวิกฤตกับการปฐมพยาบาล

เบื้องต้น สุขภาวะองค์รวมที่ดีทำให้พระสงฆ์และพระคิลานุปัฏฐากมีชีวิตที่มีความสงบสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามอัตภาพสามารถดำเนินชีวิตปฏิบัติศาสนกิจได้กลมกลืนกับธรรมชาติ การพัฒนาโปรแกรมอบรมและกลไกการทำงาน ควรจัดแบ่งออกเป็น 1. พระธรรมวินัยกับการดูแลสุขภาพ กลุ่มพระสงฆ์ถือเป็นกลุ่มประชากร ควรมียระบบการจัดการข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการและการเก็บและให้ข้อมูลในการดูแลสุขภาพตามพระธรรมวินัย 2. การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลสุขภาพอย่างสมดุล ธรรมชาติบำบัด อาหารและโภชนาการ กิจกรรมบริหารกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ 3. พระคิลานุปัฏฐากกับการพัฒนาวัดและชุมชน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและกระบวนการสื่อสารที่ดี ช่วยลดผลกระทบจากความขัดแย้ง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ พระคิลานุปัฏฐาก บุคลากรทางการแพทย์ก่อให้เกิดความสามัคคี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

พระสงฆ์กรุงเทพมหานครมีความรอบรู้ทางสุขภาวะและพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับดี แต่อย่างไรก็ตาม หากพระสงฆ์มีระดับความรู้ทางสุขภาวะต่ำย่อมจะส่งผลต่อสภาวะสุขภาพในภาพรวม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ดูแลสุขภาพพระสงฆ์กลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มเปราะบาง ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์สูงอายุ และการปรับพฤติกรรมตามธรรมนูญสุขภาพของพระสงฆ์โดยมุ่งส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรอบรู้ด้านสุขภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัญหาสุขภาพ

หลังการอบรมพระสงฆ์ที่เข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยการพัฒนาเทคนิค กระบวนการดูแลด้านสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน และค่าเฉลี่ยการพัฒนาการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากทั้ง 4 ด้าน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้สุขภาพในวัด รวมถึงส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับวัด พัฒนาวัดให้มีศูนย์บริการสุขภาพและพระคิลานุปัฏฐากประจำวัด โดยนำองค์ความรู้ เทคนิคและกระบวนการดูแลด้านสุขภาวะสำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก โดยมุ่งส่งเสริมให้พระสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ได้รับบริการด้านสุขภาวะ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนามาตรฐานงานกรมอนามัย

ในการปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมอบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ สำหรับพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากให้สมบูรณ์ การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก เป็นกลไกอย่างหนึ่งของพระคิลานุปัฏฐาก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ สร้างความเข้มแข็งให้แก่สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา ดูแลสุขภาพแบบองค์รวมพระสงฆ์ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการเกิดโรค เพื่อสุขภาวะองค์รวมที่ดีทำให้พระสงฆ์และพระคิลานุปัฏฐากมีชีวิตที่มีความสงบสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามอัตภาพสามารถดำเนินชีวิตปฏิบัติศาสนกิจได้กลมกลืนกับธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นการวิจัยในครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่อง การบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ทฤษฎีแนวคิดทางตะวันตกในการพัฒนาโปรแกรมอบรมพัฒนาเทคนิคและกระบวนการดูแลสุขภาพสำหรับพระสงฆ์ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมพระคิลานุปัฏฐากได้

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่อง การประเมินผลประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมอบรมพัฒนาเทคนิค และกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของพระคิลานุปัฏฐากที่ต้องพัฒนาและฝึกฝน เพื่อให้เกิดความชำนาญ

2.3 ควรมีการศึกษาเรื่อง รูปแบบการปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมอบรมพัฒนาเทคนิค และกระบวนการการดูแลพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้พระคิลานุปัฏฐากรุ่นใหม่สามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

References

- Bureau of Elderly Health, Department of Health. (2018). *Kilanupattak Training Guide*. Bangkok: Bureau of Elderly Health, Department of Health, Ministry of Health.
- Charoenlak, N., Nilkote, R., & Lundam, C. (2023). Research and Development of a Volunteer Network in the Community to Promote Health in the Vulnerable. *Journal of MCU Peace Studies*, 11(3), 848-861.
- Department of Health. (2022). *Invite the Merit Line to Give Alms to the Monks with a Healthy Menu*. Retrieved July 15, 2023, from <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/130765/>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nimtrakul, U. (2020). Health Behaviors of Monks and Health Literacy from Phra Kilanuphatthak to Communicators in Health Region 1. *Journal of Buddhist Studies*, 11(1), 33-51.
- Nutbeam, D. (2000). Health Literacy as a Public Health Goal: A Challenge for Contemporary Health Education and Communication Strategies into the 21st Century. *Health Promotion International*, 15(3), 259-267.
- Phrakhrusiripanyanuyok (Panya Phumala). (2018). *A Model of Sangha Administrators Social Well-being Promotion in Thai Society*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Seetochai, W., & Wongwatthanaphong, K. (2021). Perceptions and Behavior of the Health Statute of Monks in Muang District, Phichit Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(3), 103-111.

การพัฒนาบทเพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ*

The Development of Music to Promote Happiness

Based on Buddhist Peaceful Principles

¹ศิริวัฒน์ หวานฉ่ำ และ พระมหาวีระศักดิ์ อภินนทเวที

¹Siriwat Wanchum and Phramaha Weerasak Abhinandavedi

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Siriwat162495@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการประพันธ์บทเพลง เพื่อ สร้างความสุข และหลักพุทธสันติที่ส่งเสริมบทเพลงสร้างความสุข 2) เพื่อพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติและทดลองใช้บทเพลงสร้างความสุข เป็นกรแบบผสมวิธี และศึกษาค้นคว้า หนังสือบทความ ตำรา พระไตรปิฎก รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาบทเพลงสร้างความสุข แล้วสร้างโปรแกรมอบรมเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรด้านดนตรี ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักการประพันธ์บทเพลงเพื่อสร้างความสุข มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) เนื้อหาของบทเพลงบ่งบอกถึงความสุข ความสงบ ความมีสันติ และ 2) บุคลากรด้านดนตรี 3 กลุ่มมีความรู้ มีทักษะความชำนาญในการดนตรี คือ ผู้ประพันธ์เพลง นักดนตรี และ นักร้อง และหลักพุทธสันติที่ส่งเสริมบทเพลงสร้างความสุขประกอบด้วยหลักธรรมที่นำมาใช้เป็นเนื้อหาของเพลงที่มีความหมายสร้างความสุข จัดความกังวลและเสริมสร้างพลังใจ และหลักธรรมที่สร้างเสริมสมรรถนะให้แก่บุคลากรด้านดนตรี 2. รูปแบบการพัฒนาบทเพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาบทเพลงสร้างความสุข ประกอบด้วย บุคลากรด้านดนตรี 3 กลุ่ม ซึ่งมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ทางดนตรีอยู่แล้ว ประกอบด้วย ผู้ประพันธ์เพลง นักดนตรี นักร้อง และบทเพลงที่มีเนื้อหาสร้างความสุข ลดความกังวล 2) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรด้านดนตรี ซึ่งเป็นการให้ความรู้ด้านสันติวิธี การรักษาศีล 5 ปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 และภาวนา 4 ทำการพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขโดยใช้เนื้อหาจากบทสวดโพชฌังคปริตร และ 3) การทดสอบบทเพลงสร้างความสุข

คำสำคัญ: การพัฒนาบทเพลง; การสร้างความสุข; หลักพุทธสันติ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate principles, concepts, theories, and methods for composing happiness-induced music and the Buddhist peaceful principles for promoting happiness-induced music; and 2) to develop happiness-induced music based on the Buddhist peaceful principles and test the music. A mixed-

*Received November 9, 2022; Revised October 23, 2023; Accepted October 25, 2023

methods research design was used in the study, collecting data from books, textbooks, Tipitaka, and related research, in order to investigate the methods of developing music to promote happiness. A training program was developed to improve personnel music competency. Data obtained from documents and interviews were examined using content analysis.

From the study, it was found as follows: 1) The principles for composing happiness-induced music consist of two main components, which are (1) music content that demonstrates happiness, peace, and peacefulness, and (2) Three groups of musical personnel have knowledge and skills in music: composers, musicians, and singers. The Buddhist peaceful principles that promote happiness-inducing music consist of Buddhist teachings used as music content, with the meaning that creates happiness, eliminates worries, and strengthens the power of the mind. This also includes Buddhist teachings that promote the competence of musical personnel; and 2) The development model for happiness-inducing music, based on Buddhist peaceful principles consists of three steps, namely (1) studying the components for developing happiness-inducing music, which includes three groups of musical personnel with knowledge and skills in music i.e., composers, musicians, and singers. This includes happiness-inducing music to reduce anxiety, (2) the development of a program to improve the competence of employees in music, with the aim of providing knowledge of peaceful means, observance of the five precepts, *satipaṭṭhāna* (four foundations of mindfulness) and *bhāvanā* (four types of development). This contributes to the creation of happiness-induced music by using content from *bojjhaṅga paritta* (sutta of the seven aspects of enlightenment), and (3) testing happiness-induced music.

Keywords: Music Development; Creating Happiness; Buddhist Peaceful Principles

บทนำ

ดนตรี เป็นศิลปะสากลหรือกล่าวได้ว่าเป็น “ภาษาสากล” ที่คนทุกเชื้อชาติ ทุกภาษา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสีผิวสามารถสื่อถึงกันได้ด้วยความรู้สึก จากการฟังระดับเสียง จังหวะ ท่วงทำนอง โดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจถึงภาษาที่ใช้พูด จึงเป็นสื่อกลางสำหรับความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีต่อกันของมวลมนุษยชาติทั่วโลก สิ่งที่เรามองเห็นได้ด้วยตา รับรู้ถึงความสดใส สวยงามน่าอภิรมย์ เสียงดนตรีอันไพเราะ ที่เรสัมผัสได้ด้วยหู ก็สร้างสรรค์ความรู้สึกอันสดใส น่าอภิรมย์ได้ดุจเดียวกัน เมื่อเปรียบกับอาหารที่ให้ความอิ่มเอมทางกาย ดนตรีก็ให้ความอิ่มเอมทางจิตใจได้เช่นกัน เสียงดนตรี สามารถกล่อมจิตใจของคนให้อ่อนโยน เยือกเย็นลงได้ การรู้จักฟังดนตรีด้วยความรู้สึกซาบซึ้งในรสของเพลงนั้น มีประโยชน์สำหรับชีวิตอย่างมาก นอกจากผ่อนคลายอารมณ์ เวลาที่รู้สึกอ่อนรนเคร่งเครียดแล้ว ยังเป็นเพื่อนในเวลาเหงาเศร้า ช่วยกระตุ้นให้รู้สึกคึกคักกล้าหาญ ในเวลาที่หวาดกลัวภัย การบรรเลงดนตรี ร่วมกันระหว่างนานาชาติซึ่งพูดกันคนละภาษา แต่ดนตรีทำให้เกิดภาษาที่ทุกคนเข้าถึงใจของกันและกันได้ แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และที่สำคัญยิ่งคือโลกของดนตรี เป็นโลกแห่งความมีสันติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งแห่งความเป็นอยู่ของอารยชน ทั้งด้านความรู้และความบันเทิงอันสูงค่า เป็นขนบธรรมเนียมที่สร้างขึ้น เป็นรากฐานความเจริญแห่งวัฒนธรรม เป็นการศึกษา

สร้างสรรค์เชิงบวกต่อสังคม (Sirirattanapan, 2017) เสียงดนตรีมีอิทธิพลในการสร้างอารมณ์ได้หลากหลาย เช่น “ท่อน intro ขึ้นด้วยกีตาร์โปร่งกรีดสายใสๆ บรรเลงแบบอะคูสติคจะเป็นบรรยากาศสบายๆ ผ่อนคลาย ท่ามกลางทะเลหรือขุนเขา ลมพัดเบาๆ ในยามค่ำ ส่วนเรื่องอารมณ์สื่อถึงอารมณ์รักใสๆ แอบเศร้า แต่ถ้าเป็นจังหวะ rock หรือ metal หนักๆ จะเกิดความฮึกเหิม เปลี่ยนความโกรธความขุ่นเค้น ให้มาเป็นพลัง เกิดความมุ่งมั่น มานะ มีความมั่นใจ” ดนตรี เป็นศิลปะที่ช่วยสะท้อนความเป็นไปของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย ได้เป็นอย่างดี บางครั้งได้บันทึกเหตุการณ์สำคัญๆ ไว้ในบทเพลง สืบสานถ่ายทอดเรื่องราวในสังคมจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากการใช้ดนตรีเป็นเรื่องของการบันเทิงแล้ว ปัจจุบันมีการนำดนตรีมาใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย เช่น เป็นเครื่องบำบัดโรค เรียกว่า “ดนตรีบำบัด” (Changchana, 2020) ที่สำคัญดนตรียังแสดงถึงความเป็นชาติ ที่แสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Wattanasiritham, 2007) เสียงดนตรีเป็นภาษาสากลที่สื่อสารกันได้ทั่วโลก กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ได้ทุกลักษณะ มนุษย์คุ้นเคยกับดนตรี ทั้งในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การแสดงออก การแสดงความสามารถขั้นสูงที่บุคคลพึงกระทำได้ จนถึงความสามารถพิเศษที่มีบางคนเท่านั้นที่เป็นอัจฉริยะ จึงจะสามารถแสดงได้ กิจกรรมทางดนตรีช่วยระบายอารมณ์ เป็นการผ่อนคลายความเครียดขณะทำงาน หรือเวลาว่าง เป็นกิจกรรมนันทนาการ ที่ต้องมีควบคู่กับสังคม และเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันที่มีบทบาทต่อบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ สามารถเสริมสร้างให้บุคคลมีรสนิยม มีเสน่ห์ มีคุณวุฒิและสามารถทำให้การทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายเกิดความพร้อม และมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่ระดับประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นประโยชน์ต่อประชากรทั่วโลก ธุรกิจดนตรีเพลงประเภทต่างๆ ทำรายได้มหาศาลให้แก่ผู้ประกอบการด้านนี้ พิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่า เพลงมีอิทธิพลต่อจิตใจคนทั่วโลก ดนตรีและเสียงเพลงได้แผ่ขยายออกไปในวงกว้าง ได้ง่ายในปัจจุบัน ซึ่งมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นโลกที่ไร้พรมแดน ดังนั้น หากทุกฝ่ายได้ช่วยกันส่งเสริมกันอย่างจริงจังในการนำดนตรีมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจมนุษย์ ให้อ่อนโยน มีความสุข มีความเมตตาต่อกันได้ อาจเริ่มจากจุดเล็กๆ ในจิตใจของคน ขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สู่ประเทศ และไปทั่วโลก ตามคุณลักษณะพิเศษของดนตรี ที่เป็นสากล และไม่มีพรมแดนใดๆ มาขวางกั้นได้ โลกมนุษย์อาจสามารถเข้าสู่ยุคแห่งความสุขและสงบสันติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สถานการณ์โลกเริ่มวุ่นวายหนักมากขึ้นในศตวรรษที่ 20 ต่อเนื่องมาถึงศตวรรษที่ 21 จนถึงปัจจุบัน แต่ละประเทศมีการแข่งขันกัน ใช้ทรัพยากรธรรมชาติกันมากขึ้น ประเทศมหาอำนาจหาทางเอาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของประเทศอื่นๆ ถึงขั้นเกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน เป็นสงครามทางเศรษฐกิจ แย่งชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน จนมีหลายประเทศ ที่ทำการก่อสงครามกันขึ้นทั้งภายในประเทศ และสงครามระหว่างประเทศ เป็นปัญหาที่ซับซ้อนที่ได้รุกรามไปทั่วโลก เกิดวิกฤตสันติภาพ ต่อความมั่นคงภาพไปทุกประเทศ ส่งผลให้นักดนตรีสากล ทำการแต่งเพลง และเล่นดนตรีเพื่อการส่งเสริมสันติภาพกันมากขึ้น ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา มีเหล่าศิลปินที่มีชื่อเสียงได้แสดงตัว ผลิตผลงานต่อต้านนโยบายการสร้างสงครามของประเทศตนเองมาโดยตลอดเช่นกัน ผลงานเพลงหรือสินค้าจากอุตสาหกรรมบันเทิง ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีแต่เรื่องสนุกสนาน ประโลมโลก ดราม่า รักใคร่ เท่านั้น แต่สามารถประดิษฐ์ ร้อยเรียงให้เป็นผลงานที่เต็มไปด้วยสาระกระตุ้นเตือนจิตสำนึก แบ่งปันแนวคิดเรื่องสันติภาพ ความเท่าเทียมในโลกให้ความรู้ ให้ปัญญาผู้คนได้ เนื่องจากอุตสาหกรรมบันเทิงของสหรัฐอเมริกา มีอิทธิพลต่อประชากรทั่วทั้งโลก ทั้งด้านวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด และค่านิยมต่างๆ ผลงานเพลงด้านการสร้างสันติภาพ เช่นของ จอห์น เลนนอน จึงเป็นแนวทางให้ศิลปินในประเทศต่างๆ นำมาสร้างสรรค์ผลงานด้านสันติภาพของตนเองขึ้นมา (Farose Podcast, 2023)

สำหรับสถานการณ์ของประเทศไทย เริ่มมีการขัดแย้งทางการเมืองเรื่อยมา สาเหตุพื้นฐานมาจากการแย่งชิงผลประโยชน์ผ่านพรรคการเมืองระหว่างพรรคฝ่ายค้านด้วยกัน และระหว่างพรรคฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล แย่งชิงอำนาจในการบริหารกิจการบ้านเมือง อาศัยช่องโหว่ทางกฎหมายตีความเข้าข้างตนเองโดยไม่คำนึงถึงความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นในประเทศ ถึงขั้นยุยงให้ประชาชนแตกความสามัคคีแบ่งฝ่ายต่อสู้กันเอง รุกلامไปทั่วประเทศ จนฝ่ายทหารต้องเข้ามาทำการยึดอำนาจการบริหารแผ่นดิน ทำการปฏิรูปประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา บ้านเมืองได้รับความสงบจากความวุ่นวายทางการเมือง แต่การเยียวยาความสุขสงบสันติยังไม่บรรลุผลตามที่คาดหวัง เพราะภาพรวมแล้วประชาชนยังไม่ได้มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากปัญหาความแตกแยกสามัคคีที่มีอยู่เดิม รวมกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นใหม่อีกทั้งยังมีปัญหาสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ระบาดไปทั่วโลก ตั้งแต่ต้นปี 2563 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (ธันวาคม 2563) ประเทศไทยประสบปัญหาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประเทศอื่นๆ แม้ว่าจะได้มีการเตรียมการป้องกันที่ดีแล้วในระดับหนึ่ง จากปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้าเข้ามาส่งผลให้ประชาชนชาวไทยตั้งแต่เด็กนักเรียน นักศึกษา คนวัยทำงานและผู้สูงอายุ ต่างก็มีความเครียด วิตกกังวลต่อปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่ และวิถีการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต ผู้วิจัย พิจารณาเห็นว่า การนำดนตรีมาใช้บรรเทาความทุกข์ ความเครียด ของประชาชน จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะสนับสนุนการแก้ไขปัญหาตามแนวทางหลักของรัฐบาลที่กำลังดำเนินการอยู่ได้บ้าง ไม่มากก็น้อย การนำดนตรีมาใช้ในการบรรเทาปัญหาทางสังคมนั้น ประเทศไทยเคยปฏิบัติมาแล้ว ดังเช่น มีการจัดมหกรรมดนตรีเพื่อสันติภาพแห่งโลก ขึ้นในประเทศไทยเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544 และวันที่ 11 มกราคม 2545 อันมีเหตุสืบเนื่องมา จากเหตุการณ์การก่อการร้ายที่อาคารเวิร์ลเทรด นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 และต่อมาได้มีการโจมตีที่ประเทศอัฟกานิสถาน ซึ่งสถานการณ์ขยายขอบเขตไปเรื่อยๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าไทยสนับสนุนสันติภาพ คนไทยมีความสมานฉันท์และเป็นดินแดน แห่งความสงบและรักสันติภาพ การจัดมหกรรมดนตรีเพื่อสันติภาพครั้งนี้ มีทบวงมหาวิทยาลัย เป็นเจ้าภาพคิดการขึ้น โดยเห็นว่าในสภาพการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น ดนตรีเพื่อสันติภาพจะสามารถสร้างบรรยากาศและกล่อมเกลาคิดใจได้ ประกอบกับประเทศไทยมีศักยภาพทางด้านดนตรีในระดับสากล และสนับสนุนสันติภาพโดยใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือและเป็นสื่อสำคัญในการผลักดัน เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์และสันติภาพขึ้นในโลก พร้อมกันนี้เป็นการส่งเสริมทักษะความสามารถให้แก่ศิลปินชาวไทย ในการสร้างผลงานการประพันธ์ เพลงใหม่เพื่อสันติภาพ เพื่อใช้สำหรับวง Symphony Orchestra งานมหกรรมดนตรีเพื่อสันติภาพแห่งโลก จัดขึ้น 2 ระดับ คือ กิจกรรมระดับประเทศ จัดที่หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันอังคารที่ 11 ธันวาคม 2544 ถ่ายทอดสดไปทั่วประเทศ มีการแสดงดนตรีไทยและสากลของ เยาวชนและศิลปิน การอ่านบทกวี โดยศิลปินแห่งชาติและกวีซีไรต์จากประเทศ ASEAN และจัดกิจกรรมในทุกจังหวัดทั่วประเทศพร้อมกัน สร้างกระแส นำไปสู่กิจกรรมระดับโลก ซึ่งจัดที่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่ง ประเทศไทย ในวันที่ 11 มกราคม 2545 เป็นกิจกรรมของรัฐบาลไทย มีการเผยแพร่เครือข่ายโทรทัศน์ไปทั่วโลก โดย นายกรัฐมนตรี เป็นผู้กล่าวปราศรัย และมีการแสดงคอนเสิร์ต เพื่อสันติภาพ ที่ประพันธ์เพลงโดยนายสมเถา สุจริตกุล นักประพันธ์ดนตรีเอกของประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ได้เชิญ Klaus Ager ผู้อำนวยการวงระดับโลกจากประเทศนอร์เวย์ มีผู้แทนจากประเทศต่างๆ คณะทูตานุทูตจากทุกประเทศที่ประจำประเทศไทย ผู้แทนจากสหประชาชาติ องค์กร ระหว่างประเทศ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี เข้าร่วมกิจกรรม ได้จัดทำแผ่นบันทึกเพลงส่งเป็นของขวัญไปยังทุกประเทศทั่วโลกด้วย

ในห้วงเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ตามนโยบายของรัฐบาลไทย มีความจำเป็นต้องสร้างความสามัคคีปรองดองให้แก่คนในชาติ ให้เกิดความสมานฉันท์ หวังสร้างความสุขให้กลับคืนสู่คนไทยโดยเร็วที่สุดเป็นอันดับแรก เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความมีสันติภาพให้เป็นปึกแผ่น

อย่างมั่นคง และมีความยั่งยืน ผนวกกับหลักการของสันติศึกษาที่ไผหาความสุขสงบ สยบความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรมของพระสมณโคดมองค์บรมศาสดา ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาด้านสันติศึกษาพิจารณาเห็นว่า การสนับสนุนและส่งเสริมการแก้ปัญหาด้านการสร้างความสุขและสันติภาพของรัฐบาลซึ่งดำเนินการตามแผนปฏิรูปที่เป็นแนวทางหลักอยู่แล้ว ด้วยการนำจุดเด่นของศิลปินดนตรี มาช่วยส่งเสริมการสร้างความสุข และสันติภาพให้แก่คนไทย เพราะอิทธิพลและคุณค่าของเนื้อร้อง และทำนอง เพลงที่ประพันธ์ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน จะช่วยชักนำจิตใจของคนไทย ให้มีความสุข มีความรัก ความเมตตา มีจิตใจใฝ่สันติ ผู้วิจัยจึงคิดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาบทเพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ” โดยเน้นการประพันธ์เนื้อร้อง และ ทำนอง ที่ส่งเสริมให้คนไทยมีความสุข รู้รักสามัคคี มีใจใฝ่สันติภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการ ประพันธ์บทเพลงเพื่อสร้างความสุขและหลักพุทธสันติที่ส่งเสริมบทเพลงสร้างความสุข
2. เพื่อพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ และ ทดลองใช้บทเพลงสร้างความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทเพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ” เป็นการแบบผสมวิธี คือ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการสร้างบทเพลง และวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อทดสอบประสิทธิผลของบทเพลงแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการ ประพันธ์บทเพลงเพื่อสร้างความสุขและหลักพุทธสันติที่ ส่งเสริมบทเพลงสร้างความสุข แบ่งการดำเนินการออกเป็น ๓ ขั้นตอนย่อย โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการ ประพันธ์บทเพลงเพื่อสร้างความสุข

1) ประเด็นที่ศึกษา

1.1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการประพันธ์เพลง

1.2) องค์ประกอบของบทเพลงเพื่อสร้างความสุข

2) วิธีการศึกษา

2.1) ศึกษาเอกสาร ตำราการประพันธ์เพลง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลง

2.2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการประพันธ์เพลง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการประพันธ์

เพลงที่สร้างความสุข และสันติภาพ

3) แหล่งที่ศึกษา

3.1) ห้องสมุด, เว็บไซต์

3.2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประพันธ์เพลง ๕ ท่าน

4) เครื่องมือที่ใช้

4.1) สมุดบันทึกสรุปรวเนื้อหา

4.2) แบบสัมภาษณ์ เทคนิคการประพันธ์เพลงสร้างสุข

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1) อ่านเอกสาร สรุปรว จดบันทึกสรุปรว

5.2) นัดสัมภาษณ์ รายบุคคล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา จากเอกสาร และการสัมภาษณ์

ขั้นตอนย่อยที่ 2 ศึกษาหลักพุทธสันติที่ส่งเสริมบทเพลงสร้างความสุข

1) ประเด็นที่ศึกษา หลักพุทธสันติธรรมที่ส่งเสริมการประพันธ์เพลงเพื่อความสุข

2) วิธีการศึกษา

2.1) ศึกษาพระไตรปิฎก ตำราการประพันธ์เพลง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลง

2.2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเทคนิคการนำหลักธรรมไปใช้ส่งเสริม

เนื้อเพลง และ การพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะของบุคลากรด้านดนตรี

3) แหล่งที่ศึกษา

3.1) ห้องสมุด, เว็บไซต์, พระไตรปิฎก

3.2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 3 รูป

4) เครื่องมือที่ใช้

4.1) สมุดบันทึกสรุปเนื้อหา

4.2) แบบสัมภาษณ์เทคนิควิธีการนำหลักธรรมไปใช้

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1) อ่านเอกสาร สรุป จัดบันทึก

5.2) นัดสัมภาษณ์เป็นรายรูป

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา ทั้งจากเอกสาร และการสัมภาษณ์

ขั้นตอนย่อยที่ 3 บูรณาการหลักการประพันธ์เพลงกับ หลักพุทธสันติธรรมที่ส่งเสริมการประพันธ์เพลง

1) ประเด็นที่ศึกษา บูรณาการหลักการประพันธ์เพลง กับหลักพุทธสันติธรรมที่ส่งเสริมการประพันธ์

เพลง

2) วิธีการศึกษา

2.1) พิจารณาความสอดคล้องของหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการใช้ประพันธ์เนื้อร้อง

2.2) พิจารณาหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะบุคลากรทางดนตรี

2.3) บูรณาการหลักธรรม กับการประพันธ์เพลง

3) แหล่งที่ศึกษา ผลสรุปจากขั้นตอนย่อยที่ 1 และ 2

4) เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัย

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดบันทึกผลการบูรณาการความสอดคล้อง

6) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ และทดลองใช้บทเพลงสร้าง

ความสุข

ในขั้นตอนที่ 2 แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การเสริมสร้างพัฒนาคุณลักษณะผู้เกี่ยวข้องกับดนตรี (ผู้ประพันธ์เพลง นักดนตรี

นักร้อง)

1) จัดโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะบุคลากรทางดนตรี ด้านความมั่นคงในสมาธิ ความเมตตา

ความคิดสร้างสรรค์ ตามหลักสติปัฏฐาน 4 เวลา 2 วัน

1.1) สร้างความเข้าใจร่วมกัน ถึงจุดมุ่งหมายการประพันธ์เพลงเพื่อสร้างความสุข

- 1.2) พิจารณาผลการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการประพันธ์เพลง
 - 1.3) ฝึกสมาธิตามหลักสติปัฏฐาน 4
 - 2) ประเมินผลการเสริมสร้างคุณลักษณะ
- ขั้นตอนย่อยที่ 2 ปฏิบัติการประพันธ์เพลงเพื่อสร้างความสุข ใช้เวลา 1 เดือน
- 1) แบ่งงาน มอบหมายหน้าที่ การปฏิบัติงาน ประพันธ์เนื้อเพลง จังหวะ ทำนอง ดนตรี ผู้ร้องเพลง
 - 2) ดำเนินการตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย
 - 3) ติดตามผลการดำเนินการ
- ขั้นตอนย่อยที่ 3 ทดสอบบทเพลงที่ประพันธ์
- 1) ทดสอบ การบรรเลงดนตรี การขับร้อง ครั้งที่ 1
 - 2) ทดสอบครั้งที่ 2
 - 3) ทดสอบ ครั้งที่ 3
- ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ
- 1) ประเด็นที่ศึกษา จัดนำเสนอบทเพลง บนเวที
 - 2) วิธีการศึกษา จัดเวทีคอนเสิร์ต เชิญประชาชนเข้าร่วมการแสดงดนตรี
 - 3) จัดการแสดงบทเพลง ด้วยนักร้องคุณภาพ
 - 4) ประเมินผลการรับฟัง ด้วยแบบประเมิน ความสุข
 - 5) เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมินความสุขจากการรับฟังเพลง
 - 6) สรุปผลจากแบบประเมิน
 - 7) นำเสนอบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การประพันธ์เพลงที่สร้างความสุขได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ผู้ประพันธ์เพลง หรือผู้แต่งเพลง มีความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึงหลักการทางดนตรีที่ลึกซึ้ง มีทัศนคติ แนวคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม มีความสุข มีทักษะสูง ซึ่งอธิบายได้ว่า คุณลักษณะของผู้ประพันธ์เพลงที่กล่าวมานี้ นอกจากจะเกิดขึ้นจากความชอบในดนตรีแล้ว ยังมาจากการฝึกฝนพัฒนาตนเองในเรื่องการแต่งเพลงอยู่เป็นประจำ ให้เกิดประสบการณ์มากยิ่งขึ้น
2. เนื้อเพลง คำร้อง บ่งบอกความสุข ความบันเทิง รื่นเริงใจ ต่อธรรมชาติ ต่อสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ สามารถถ่ายทอดจินตนาการเป็นรูปธรรมได้ สอดคล้องกับจังหวะ ทำนองเพลง ที่กลมกลืนกัน แร้งบันดาลใจให้เกิดบทเพลงอาจนำมาจากหนังสือที่อ่าน ภาพยนตร์มีไปดูลมา การเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ หรือข่าวสารที่ได้รับประจำวัน มากระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ปรับเป็นเพลง
3. นักดนตรีมีฝีมือ คือสามารถบรรเลงดนตรีด้วยลีลา อารมณ์ที่พลิ้วไปตามเนื้อเพลง ชัดเจนตามจังหวะ และทำนอง คุณลักษณะนี้เกิดจากการขยัน อดทน มีวินัยฝึกซ้อมอย่างหนัก เกิดทักษะการบรรเลง ได้สอดคล้องกลมกลืน กระตุ้นอารมณ์ พฤติกรรมของผู้ฟัง ให้เกิดกิริยาอาการไปตามจังหวะ และทำนองเพลงได้
4. นักร้องเยี่ยม คือ มีคุณภาพเสียงที่ไพเราะ ทรงพลัง ทำนองคำร้องชัดเจนตามจังหวะดนตรีได้อย่างถูกต้อง ใช้ลมหายใจกำกับเสียงไม่ขาดหาย รักษาระดับเสียงได้ตามคีย์ เข้าถึงอารมณ์ไปตามเนื้อเพลง และเสียงดนตรีได้อย่างกลมกลืน สามารถชักนำอารมณ์ของผู้ฟังให้มีจินตนาการตามไปได้ เช่นเดียวกับนักดนตรี นักร้องต้องมีความอดทน มุ่งมั่น ขยันฝึกฝน พัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

หลักพุทธสันติ ที่นำมาใช้ส่งเสริมบทเพลงสร้างความสุข เกิดจากองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการประพันธ์เพลงสร้างความสุข หมายถึง การนำเนื้อหาสาระของหลักธรรมที่มี

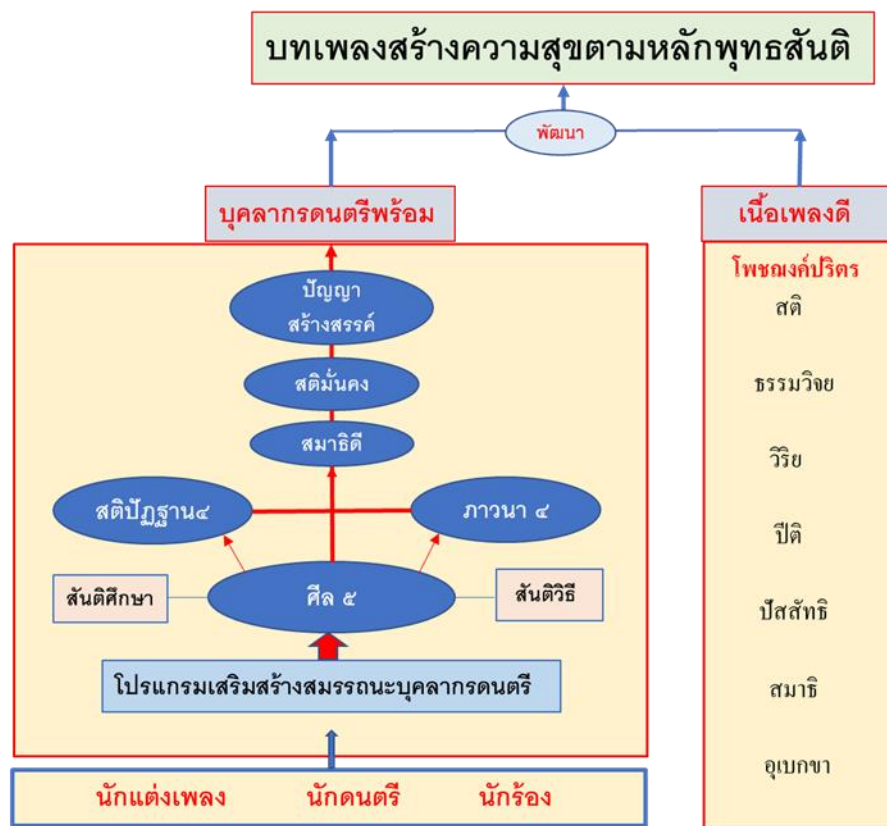

คำสอน ให้เข้าใจถึงความหมายที่บ่งบอกถึงความสุข ความคลายกังวล ความหลุดพ้นอย่างอิสระ โดยเฉพาะเมื่อนำคำสอนนั้นไปปฏิบัติจะสามารถบรรลุถึงความสุขได้ด้วยตนเอง นักประพันธ์เพลงสามารถเลือกนำหลักธรรมดังที่กล่าว มาใช้เป็นเนื้อหาสำหรับการแต่งเพลงได้ หลักพุทธธรรมที่กล่าวนี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา และหนังสือสอนธรรมะต่างๆไป เช่น หลักการรักษาศีล 5 หลักเมตตาธรรม กรุณา มุทิตา โลกธรรม 8 มรรคมีองค์ 8 เป็นต้น ดังนั้นการนำหลักธรรมคำสอนหมวดต่างๆ หรือ นำบทสวดมนต์ มาใช้แต่งเป็นบทเพลง ไม่เพียงแต่จะสร้างความสุขให้แก่ผู้รับฟังเพลงเท่านั้น แต่เป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปด้วย ดังคำสอนบทสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยว่า “สวากขาโต ะกะวะตาธัมโม, สันทิฎฐิโก ะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูสีติ” แปลความว่า “พระธรรมเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ดีแล้ว เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล เป็นสิ่งที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่าท่านจงมาดูเถิด เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็นสิ่งที่ผู้รู้รู้ได้เฉพาะตน” 2. หลักธรรมที่นำมาใช้พัฒนาสมรรถนะบุคลากรดนตรี เป็นหลักธรรมที่นำมาใช้สร้างเสริมให้บุคลากรดนตรี คือ ผู้ประพันธ์เพลง นักดนตรี และ นักร้อง ให้มีสมรรถนะในด้าน ความมีสมาธิ มีสติมั่นคงมากขึ้น มีจิตเมตตากรุณา เพิ่มพูนปัญญา ความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น หลักธรรมดังกล่าว เป็นหลักธรรมที่บุคลากรด้านดนตรีต้องนำมาฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย การรักษาศีล 5 การปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 ภาวนา 4 เพื่อส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดมีคุณลักษณะแห่ง พรหมวิหาร 4 และ สังคหัตถุ 4 (Bodharamik, 2018)

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติมีวิธีการสำคัญ คือ

1. การสร้างโปรแกรมการอบรมบุคลากรดนตรี ควรมีระยะเวลาอบรม 2 วัน 2 คืน และสมรรถนะที่มีความสำคัญจำเป็นต้องเสริมสร้าง คือ ความรู้ด้านสันติศึกษา ความมีสมาธิ ความมีสติ ความเมตตา กรุณา ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้หลักการอบรมผู้ใหญ่ เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรม 2. การดำเนินการอบรมหรือวิธีการอบรม ใช้การบรรยายเนื้อหาด้านสันติศึกษาและการสร้างสติ และต้องมีการฝึกปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 เพื่อสร้างสมาธิ พัฒนาสติ เพิ่มพูนปัญญา การสวดมนต์ วัชระ รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด ฝึกสมาธิโดยพระวิปัสสนาจารย์ และการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปฏิบัติสมาธิ สอบอารมณ์ ใช้กระบวนการกลุ่ม จากการสนทนากลุ่ม ในวันที่ 2 ของการอบรม บุคลากรทางดนตรี ได้ปรึกษาหารือ มี ผลสรุปว่าการประพันธ์เพลงสร้างความสุข ควรนำบทสวดมนต์ บทโพชฌงค์ปริตร มาพัฒนาเป็นเนื้อเพลง เพราะชาวไทย รู้จักประโยชน์ของบทสวดนี้ และบทเพลงนี้จะ มีประโยชน์ต่อผู้ป่วยในระยะพักฟื้น และผู้ป่วยติดเตียง

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: Model for The Development of Music for Implementing Happiness
According to Buddhist Peace

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบการประพันธ์เพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เนื้อหาบทเพลงที่บ่งบอกถึงความสุข 2) บุคลากรดนตรีมีความชำนาญ เชี่ยวชาญด้านดนตรี ตามบทบาทหน้าที่ คือ แต่งเพลงดี เล่นดนตรีดี และ ร้องเพลงได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ หลักการที่ มอลี วอเรน ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า บทเพลงที่สร้างความสุข ได้ ต้องประกอบไปด้วย เนื้อหาสาระของบทเพลง บ่งบอกถึงความสุข ผู้ประพันธ์เพลง มีความรู้ ความสามารถในการแต่งเพลง นักดนตรี มีความชำนาญในการบรรเลงเพลงได้ดี และ นักร้องเยี่ยม น้ำเสียงไพเราะ ถ่ายทอดอารมณ์ได้ดี เนื่องจากอิทธิพลของเสียงเพลงจากเนื้อร้อง จังหวะดนตรี และสไตล์การร้องเพลง ที่มีต่อจิตใจของมนุษย์มาก

เนื้อหาของบทเพลงสร้างความสุขในการวิจัยนี้ เป็นการนำบทสวดโพชฌงค์ปริตร มาแต่งเป็นบทเพลง เนื่องจากบทสวดมนต์หรือสวดพระปริตรเกิดจากการรวบรวมคำสอนของพระพุทธองค์มาทำเป็นบทสวดให้พุทธสาวกที่มาบวชได้ท่องจำ คำสอนได้แม่นยำมากขึ้น เป็นการสืบทอดคำสอนต่อเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และพระสงฆ์สาวก ได้นำมาสวดในพิธีอันเป็นมงคลต่างๆ ด้วยจุดประสงค์เพื่อสอนธรรมบทต่างๆ สู่ประชาชน เป็นการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้าให้กว้างขวางออกไป ในขณะที่เวลาการสวดมนต์ได้สร้างศรัทธาและความเชื่อในอานิสงค์ของการสวดมนต์หรือการได้ฟังเสียงสวดมนต์ในบทสวดต่างๆ เช่น

บทสวดอังคุลิมาลปริตร ช่วยให้มารดาคลอดบุตรง่าย มารดาและลูกแคล้วคลาดปลอดภัย บทสวดโพฆณค-
ปริตร ช่วยขจัดโรคร้ายให้หมดสิ้นไป หรือ บทสวดมงคลจักรวาล 8 ทิศ เพื่อกู้มครองป้องกันภัย เป็นต้น

ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสอนหมวดต่างๆ หรือ นำบทสวดมนต์ มาใช้แต่งเป็นบทเพลง ไม่เพียงแต่
จะสร้างความสุขให้แก่ผู้รับฟังเพลงเท่านั้นแต่เป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปด้วย เป็นการ
กระทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดี ที่ได้ทำการสนับสนุน ส่งเสริมอุปถัมภ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่
พระพุทธองค์ทรงมอบหมายหน้าที่ให้พุทธสาวกว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์
เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย.....สัตว์ทั้งหลายที่มีกิเลสน้อยมีอยู่ ผู้สามารถรู้ธรรมยังมีอยู่”
(Wannapok, 2018)

การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะบุคลากรดนตรี ตามหลักพุทธสันติ มีจุดมุ่งหมาย
เพื่อให้บุคลากรดนตรีที่มีพื้นฐานความรู้ และทักษะด้านดนตรีที่ดีอยู่แล้ว ได้เพิ่มพูนเสริมสร้างสมรรถนะจำเป็น
ให้ดียิ่งขึ้นโดยเฉพาะการเสริมความรู้ด้านพุทธสันติวิธี การเสริมสร้างสมาธิให้เข้มแข็ง เพื่อให้มีสติที่มั่นคงมาก
ขึ้น เป็นแนวทางที่สร้างเสริมปัญญาความคิดสร้างสรรค์ ให้เกิดจินตนาการอย่างมีเหตุผลมีผลแบบโยนิโสมนสิการ
ดังนั้นจึงต้อง ศึกษาพิจารณาองค์ประกอบที่จะนำมาใช้พัฒนาโปรแกรมอย่างละเอียดรอบคอบ โดยคำนึงถึงว่า
บุคลากรดนตรีที่คัดเลือกมา อย่างเฉพาะเจาะจง ทั้ง 10 คน มีวิญญูเป็นส่วนใหญ่ การจัดคอร์สอบรมจึงต้อง
คำนึงถึงจิตวิทยาความเป็นผู้ใหญ่ ที่มีประสบการณ์สูง มีความรู้ ความเชื่อมั่นในตนเองสูง จึงไม่สามารถ
ให้บุคลากรเหล่านี้มานั่งฟังการบรรยายอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องใช้กิจกรรมเสริมที่น่าสนใจ และให้กลุ่ม
ได้แสดงออกทางความรู้ความคิดเห็นให้มากที่สุด ต้องใช้การอบรมให้เกิดการมีส่วนร่วม ใช้กิจกรรมปฏิบัติ
เป็นหลัก และมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันทั้งนี้บรรยากาศในการอบรม และสถานที่
ต้องเอื้ออำนวยให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจมากที่สุด จึงต้องใช้ที่พักตากอากาศของ ป่าสัก
แคมป์ปิ้ง อ.แก่งคอย จ.สระบุรี เพราะเป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับการอบรมในลักษณะนี้

สำหรับกระบวนการที่สำคัญมากที่สุดของการอบรมตามโปรแกรมนี้นี้ คือมีวิทยากรผู้มีพร้อมด้านคุณวุฒิ
ทั้งความรู้และประสบการณ์ และวิญญูมาให้ความแนะนำ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับสันติศึกษามีพระมหาหรรษา
ธมฺมหาโส ศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรสันติศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้เกียรติ
มาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และพระครูสังฆรักษ์ธงชัย จากวัดนาหลวง มาแสดงหลักธรรมและเทคนิคการนำ
หลักธรรมไปใช้ ตลอดจนวิธีฝึกปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ทำให้เนื้อหา สาระที่กำหนดไว้ในกรอบ
ตามจุดมุ่งหมาย ที่ตรงกับจริตของผู้เข้าอบรมที่เป็นบุคคลทางดนตรี คือ การสร้างสมาธิ สร้างสติ สร้างความคิด
สร้างสรรค์ และสร้างความสุขในจิตใจ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (Phramaha Hansa
Dhammahāso, 2013)

สภาพการณ์จัดอบรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ การอบรมสร้างเสริมสมรรถนะ
บุคลากรดนตรี ประสบความสำเร็จด้วยดี ทำให้บุคลากรดนตรีมีความรู้เพิ่มขึ้น และสามารถสร้างความพึงพอใจ
ให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้มาก ผู้วิจัย ต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่า การพัฒนาเพลงสร้างความสุขตามหลัก
พุทธสันติ นั้นแม้ว่าบุคลากรด้านดนตรีจะมีความรู้พื้นฐานและมีประสบการณ์ด้านดนตรีมาดีอยู่แล้ว
แต่ก็จำเป็นต้องมีสมรรถนะเสริมเพิ่มพูน ในเรื่องการมีสมาธิและสติที่มั่นคงเพิ่มเติมด้วยแนวทางพุทธสันติ
อีกด้วย

การนำหลักธรรม ที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ไปปฏิบัติจะเกิดผลได้จริงทุกประการ สอดคล้องกับ
คำสอนในบทสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยว่า “สวากขาโต ะกะวะตา ธัมโม, สันทิญฺญูโก ะกาสิโก
เอหิปัสสิโก โอบะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูสฺสิดิ” แปลความว่า “พระธรรมเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์

ทรงตรัสไว้ดีแล้ว เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล เป็นสิ่งที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่าท่านจงมาดูเถิด เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็นสิ่งที่ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตน”

การเลือก เนื้อหาจากบทสวดมนต์ โพชนกปริตร มาใช้เป็นประพันธ์บทเพลง สร้างดนตรีประกอบ และให้นักร้อง ขับร้อง นับเป็นการตัดสินใจร่วมกันของบุคลากรด้านดนตรีที่ได้ผลดี เพราะ เป็นช่วงที่สอดคล้องกับภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ทำให้คนไทย เกิดภาวะเครียด กังวล ต้องการพลังทางด้านคุณธรรม ความดีจากบทสวดมนต์ เข้ามาช่วยพยุงจิตใจ และ บทสวดมนต์นี้ มีความหมายถึงการใช้หลักธรรม ๗ ประการ กำกับจิตใจอย่างมีสติ รู้เท่าทันการเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย พิจารณากาย พิจารณาธรรม อย่างมีอุเบกขา มีตัวอย่างจากเหตุที่พระพุทธองค์ทรงอาพาธ แล้วให้พระจุนทะเถระสวดมนต์บทนี้ให้พระพุทธองค์ก็ทรงหายจากอาการอาพาธ และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระประชวร มหาเถรสมาคมได้มีมติให้คณะสงฆ์ทั่วประเทศร่วมกับพสกนิกรชาวไทย ร่วมกันสวดมนต์บทนี้ถวายเป็นพระราชกุศลตลอดปีถวายให้ พระเจ้าอยู่หัวทรงหายจากอาการประชวร โพชนกปริตร จึงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายกันมาโดยตลอด เมื่อประพันธ์เป็นเพลง จึงเป็นที่พอใจ แก่คนทั่วไป นอกจากนี้ ผู้ที่ไม่อยู่ในสถานการณ์ความเจ็บป่วย และไม่สามารถสวดมนต์ด้วยตนเองได้ ก็สามารถเปิดเครื่องเล่น ซีดี ฟังเพลงแห่งความสุขได้

การเลือกทดสอบประสิทธิผลของการใช้บทเพลงสร้างความสุข กับผู้ป่วยฟอกไต นับว่าเป็นผลดีอย่างต่อเนื่องโดยตรงกับผู้ป่วยโรคไต เพราะสถานการณ์ปัจจุบันเรื่องเกี่ยวกับโรคไต เป็นปัญหาใหญ่ด้านสุขภาพในสังคมไทย เพราะข้อมูลจากสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย พบว่าคนไทยป่วยเป็นโรคไตเรื้อรังประมาณร้อยละ 17.6 ของคนไทย คิดเป็นจำนวน 8 ล้านคน มี 80,000 คนเป็นไตวายระยะสุดท้าย และมีแนวโน้มมากขึ้นทุกปีๆ โรคไตเรื้อรังเป็นโรคที่พบบ่อยและเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศไทย เป็นโรคที่รักษาไม่หายขาด จำเป็น ต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และมีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูงมาก โดยเฉพาะไตวายระยะสุดท้าย วิธีการรักษาโรคไตวายเรื้อรังมี 3 วิธี วิธีแรก คือการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม (Hemodialysis) เป็นการนำเลือดของผู้ป่วยซึ่งมีของเสียคั่งค้าง ผ่านเข้าไปในเครื่องกรองเลือด ซึ่งจะกรองของเสียจากเลือดและนำเลือดที่ถูกกรองจนสะอาดแล้วกลับสู่ร่างกายผู้ป่วยวิธีที่สอง คือ วิธีล้างช่องท้องด้วยน้ำยา (CAPD) วิธีนี้ผู้ป่วยจะต้องใส่น้ำยาเข้าไปในช่องท้องตนเอง ครั้งละ 2 ลิตร วันละ 4 ครั้ง ครั้งละ 6 ชั่วโมง หรือทำกลางคืนตลอดทั้งคืนทุกวัน วิธีที่สาม คือ การเปลี่ยนไต หรือ ปลูกถ่ายไต (Kidney Transplantation) เป็นวิธีการรักษาโรคไตวายเรื้อรังที่ดีที่สุด

ผู้ป่วยไตวายที่ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นผู้ป่วย ที่รักษาอาการด้วยวิธีแรก คือ ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ความยากลำบากของผู้ป่วย คือ การฟอกไตแต่ละครั้งใช้เวลานานมาก ประมาณ 4-5 ชั่วโมง อาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง สร้างความอึดอัดลำบากใจให้ผู้ป่วยมาก เกิดความกังวลต่อการเจ็บป่วย ว่าอาการจะดีขึ้นหรือไม่ กังวลต่อการติดเชื้อจากโรคต่างๆ เมื่อมาโรงพยาบาล โดยเฉพาะโรคไวรัสโคโรนา-19 ที่กำลังระบาดอยู่ อึดอัดกับเวลาที่ต้องนอนอยู่ถึง 4-5 ชั่วโมง

ดังนั้น การได้รับฟังเพลงสร้างความสุขจะช่วยให้เกิดความสบายใจ มีความสุขจากเสียงดนตรี และเสียงขับร้อง นอกจากนี้เนื้อเพลงยังมีธรรมสอนใจให้รู้เข้าใจในการปฏิบัติตนให้เกิดความสุขได้อีก จึงเป็นที่คาดหวังว่า ถ้าสามารถเผยแพร่บทเพลงสร้างความสุข ที่พัฒนาขึ้นให้แพร่หลายออกไป จะสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ป่วยโรคไต ได้อีกทางหนึ่ง หรืออาจมีนักวิจัยท่านอื่นๆ ที่คิดหาทางพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขด้วยหลักธรรมอื่นๆ ขึ้นมาได้ ก็จะเป็นการสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ป่วยโรคไตอื่นๆ ได้อีกมาก

หลักพุทธธรรม ที่นำมาใช้สร้างเสริมสมรรถนะบุคลากรด้านดนตรี มุ่งใช้เรื่อง การรักษาศีล 5 ใช้เป็นพื้นฐานหลักให้บุคลากรดนตรี รับผิดชอบต่อสังคม แม้ว่าจะระยะการอบรมมีแค่ 2 วัน อาจจะน้อยไป แต่การเลือก

กลุ่มบุคลากรดนตรีแบบเจาะจง เป็นการคัดกรองบุคคลที่มีคุณสมบัติในการครองศีล 5 อยู่แล้ว จึงทำให้ง่ายต่อการฝึกสมาธิตามหลักสติปัฏฐาน 4 แม้ว่าอาจมีบางคนเคยฝึกสมาธิแบบอื่นๆ มา แต่ก็สามารถปรับมาใช้ในการกำหนดลมหายใจแบบสติปัฏฐาน ได้โดยไม่ลำบาก และการที่บุคลากรดนตรี มีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ด้านดนตรีมาดีแล้ว ย่อมเป็นหลักประกันได้ประการหนึ่งว่า บุคคลกลุ่มนี้มีทักษะด้านสมาธิและสติมั่นคงจากการฝึกฝนอบรมทางดนตรีมาบ้างแล้ว การมาอบรมเสริมสร้างความรู้ด้านสันติวิธี ด้านการฝึกสมาธิและสร้างสติให้ดีขึ้น จึงอยู่ในวิสัยที่จะทำได้ในเวลาอันสั้นนี้ และเป็นเงื่อนไขว่า เมื่อบุคลากรดนตรีผ่านการฝึกอบรมตามโปรแกรมนี้แล้ว จะต้องนำไปปฏิบัติต่อเนื่องที่บ้านต่อไป จนกว่าจะสามารถพัฒนาเพลงเพื่อสร้างความสุขขึ้นมาได้สำเร็จ จากประเด็นที่กล่าวมานี้ ก็เป็นข้อมูลสนับสนุนได้ว่า โปรแกรมอบรมที่พัฒนาขึ้นมา ด้วยหลักพุทธธรรมตามหลักพุทธสันติ จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ (Tib-Ut, Boon-Im, and Phra Athikarn Suchat Chantasaro, 2019)

การทดสอบประสิทธิผลของบทเพลงเพื่อสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ โดยใช้กลุ่มคนไข้ฟอกไตที่อยู่ในสภาพช่วยเหลือตนเองได้บ้าง โดยไม่มีการประเมินความคิดเห็นก่อนทดสอบ แต่ใช้การประเมินความคิดเห็นหลังการฟังเพลง อย่างเดียว จึงเป็นการประเมินผลการฟังเพลงสร้างความสุขทันทีหลังการรับฟังเพลงสั้นสุดลง เป็นการประเมินทันที โดยไม่มีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอย่างอื่น โดยผู้วิจัยมั่นใจว่าผู้ป่วยฟอกไต มีศักยภาพในตนเองเพียงพอที่จะประเมินผลการรับฟังเพลงเพื่อสร้างความสุข ได้อย่างทันทีทันใดด้วยตนเอง

สรุป

การพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขตามหลักพุทธสันติ มีกระบวนการเริ่มต้น จากการศึกษา ค้นคว้า หาดองค์ประกอบของการพัฒนาบทเพลงแห่งความสุข จนพบว่า มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ การประพันธ์บทเพลง ที่ต้อง อาศัย ผู้ประพันธ์เพลงที่มีความรู้ และทักษะสูงด้านการแต่งเพลง ต้องอาศัยนักดนตรีที่มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงดนตรี และ นักร้องที่มีน้ำเสียงไพเราะและมีลีลาในการถ่ายทอดเสียงที่สร้างความสุขได้ ที่สำคัญคือ สมรรถนะที่สำคัญ มากต่ออาชีพทางด้านดนตรี คือ ความมีสมาธิ มีสติที่มั่นคง และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นเลิศ ซึ่งจำเป็นที่ต้องใช้แนวทางแห่งพุทธสันติ ทักษะการบำเพ็ญ ทำให้ต้องสร้างโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะด้านดนตรีให้แก่บุคลากรทางดนตรี หลักพุทธธรรมสำคัญที่นำมาใช้ คือ หลัก เบญจศีล เบญจธรรม เป็นพื้นฐาน เพื่อบำรุงเสริมการปฏิบัติอานาปานสติ ตามหลักสติปัฏฐาน 4 และการเจริญสติให้คงมั่นตามแนวทางภาวนา 4 ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งสมรรถนะทางด้านความมีเมตตา เอื้อเฟื้อ ความขยัน ความมีวิริยะ และระเบียบวินัยในการทำงาน หลังจากผ่านการฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะแล้ว บุคลากรดนตรีจะร่วมมือกันพัฒนาบทเพลงสร้างความสุข ขึ้น แล้วนำไปทดสอบให้ผู้ป่วยฟอกไต รับฟัง เพื่อพิสูจน์ว่า บทเพลงที่พัฒนาขึ้น สามารถสร้างความสุขให้แก่ผู้ฟังได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานเกี่ยวกับการดูแล ส่งเสริมสุขภาพคนในประเทศไทย กำหนดแนวทาง ด้านการพัฒนาบทเพลงสร้างความสุขตามหลักสันติธรรม เพื่อการพัฒนาจิตใจของคนไทย

1.2 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แนะนำให้ทุกคณะส่งเสริมให้นักศึกษาดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการการสร้างความสุขให้แก่ชาวโลก ด้วยหลักสันติศึกษา

1.3 ผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพคนไทย จัดทำซีดีเพลงเพื่อสร้างความสุข เผยแพร่ไปให้สถานที่หน่วยงาน องค์กรต่างๆ เพื่อให้บุคคลในหน่วยงานได้มีโอกาสรับฟัง

1.4 หน่วยงานด้านการรักษาพยาบาลผู้ป่วย นำเพลงนี้ไปเปิดให้ผู้ป่วย และบุคลากรทั่วไประับฟังตามสภาพที่เหมาะสมภายในสถานพยาบาล

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วิจัยและพัฒนา บทเพลงเพื่อสร้างความสุข ให้มีทั้งภาพและเสียงประกอบการเคลื่อนไหว

2.2 วิจัยประสิทธิผลการใช้เพลงจากธรรมชาติหมวดต่างๆ ช่วยฟื้นฟูผู้ป่วยด้วยโรคประเภทอื่น

References

- Bodharamik, N. (2018). The Vales of Brahmaviharas in Thai Society. *Journal of Arts Management*, 2(1), 1-10.
- Changchana, W. (2020). Music Therapy: Calmness of Meditation towards Unlimited Imagination. *Bansomdej Music Journal*, 2(1), 119-134.
- Farose Podcast (2023). *People You May Know: John Lennon*. Retrieved May 16, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=NB-Q-U5sZPk>
- Phramaha Hansa Dhammahāso. (2013). *The Tenfold Virtue or Duty of The King: 10 Indicators for Organizational Leaders*. (1st ed.). Bangkok: Srisane Printing Limited Partnership.
- Sirirattanapan, B. (2017). Karawek:Kaen Music in Contemporary Music Dimension. *Rangsit Music Journal*, 12(2), 89-102.
- Tib-Ut, J., Boon-Im, D., & Phra Athikarn Suchat Chantasaro. (2019). Self-training According to Buddhaddhamma of Inmates, Lampang Central Prison. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal*, 8(2), 20-29.
- Wannapok, S. (2018). *Phutthaphāsīt Kap Phutthasātsanāsuphāsīt*. Retrieved May 5, 2022, from https://www.matichon.co.th/columnists/news_924420
- Wattanasiritham, J. (2007). *Archive of Musical 5 King of Siam*. Bangkok: Octoberprint.

การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติ*

The Development to Processes to Promote Family Happiness

Based on Buddhist Peaceful Principles

อุดมวิทย์ ทองเจือ

Udomwit Thongchua

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Doctor of Philosophy, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: Udomwit.tj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบริบท สภาพทั่วไป ของครอบครัวในชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครและหลักการ แนวคิดทฤษฎี วิธีการร่วมสมัยที่สร้างความสุขในครอบครัว 2. ศึกษาหลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาการสร้างความสุขในครอบครัว ชุมชนแขวงลำผักชี 3. พัฒนาและทดสอบกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธีสำหรับชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด 15 ครอบครัว โดยการวิเคราะห์ระหว่างการพัฒนา การวิจัยพัฒนา กับทฤษฎีที่ทดลอง

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาครอบครัวของชุมชนแขวงลำผักชี คล้ายคลึงกับชุมชนอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร คือ สภาพครอบครัว ขาดความอบอุ่นเพราะสมาชิกในครอบครัวใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวจนไม่มีเวลาให้กันเท่าที่ควร ทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหินจากกันและกัน บุตรหลานหันไปคบสมาคมกับเพื่อนนอกบ้านแทน บทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวลดความสำคัญลง จนกลายเป็นการขาดความรับผิดชอบต่อกิจการในบ้านเรือนตนเอง 2. หลักพุทธธรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย การพัฒนาคุณลักษณะเบญจธรรมด้วยการสังวรระวัง ใน ศีล 5 การพัฒนาสติสัมปชัญญะที่มั่นคงด้วยการสวดมนต์ปฏิบัติสมาธิภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ส่งเสริมให้เกิดความมีเมตตา ความคิดสร้างสรรค์ สังคตฤ 4 และการพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตร 3. กระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธี มี 4 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การสร้างข้อตกลงร่วมกันให้เป็นกฎ ระเบียบปฏิบัติของครอบครัว นำมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้รับทราบร่วมกัน และใช้ปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทของสมาชิกแต่ละคนอย่างเคร่งครัด บนพื้นฐานของหลักธรรมตาม ทิศ 6 เป็นเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 3 การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ที่เสริมสร้างความสามัคคีปรองดอง สานสัมพันธ์ให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน โดยเฉพาะการปฏิบัติกิจกรรมวิถีพุทธร่วมกัน เช่น การสมาทานศีล 5 การสวดมนต์เช้า เย็น การปฏิบัติสมาธิ ขั้นตอนที่ 4 การปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการในครอบครัว ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่อาจมีขึ้นในครอบครัว หรือมีเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ; การสร้างความสุข; หลักพุทธสันติวิธี

*Received November 9, 2022; Revised October 23, 2023; Accepted October 31, 2023

Abstract

The research article consisted of the following objectives 1) to investigate the context and general conditions of families in Lam Phak Chi Subdistrict, Nong Chok District, Bangkok, as well as contemporary principles, concepts, theories, and methods for promoting family happiness; 2) to examine Buddhist peaceful means conducive to promoting family happiness in Lam Phak Chi Subdistrict, Nong Chok District, Bangkok; and 3) to develop and evaluate processes that promote family happiness based on Buddhist peaceful means for the Lam Phak Chi Subdistrict, Nong Chok District community. A mixed-methods research strategy was used for the study. The sample group consisted of 15 families chosen through purposive sampling based on the specified qualities. The research and development approach, as well as quasi-experimental research, were included in the analysis.

From the study, the following results are found: 1) Family problems in Lam Phak Chi Subdistrict are similar to those in other Bangkok communities, such as the lack of affection within the family because members spend so much time earning money for the family that they have no time for each other, causing them to feel distant and their descendants to seek friendships with friends outside the family. As a result, family roles become less important, leading to a lack of responsibility for matters within one's family; 2) The Buddhaddhamma that develops desirable qualities of family members include the development of the five ennobling virtues through observing the five precepts, the development of mindfulness and comprehension through chanting and meditation based on *Satipatṭhāna* (the four foundations of mindfulness), the development of loving-kindness, creating thinking, and *Śaṅgahavatthu* (the four bases of social solidarity), and lastly, the development of *Kalyāṇa-mittatā* (good friendship); and 3) The processes to promote family happiness based on Buddhist peaceful means consist of four steps, which are (1) the first step is to establish mutual agreement as a family rule and regulation, writing it down as a record, and ensuring that everyone is fully informed and implements, (2) the second step is to perform one's responsibilities within the family based on *Disā* (six directions), (3) the third step is to engage in activities that promote harmony and build relationships in order to foster love, particularly Buddhist activities such as observing the five precepts, conducting morning and nightly chanting, and meditation, and (4) the fourth step is to consult about family matters, problems, and obstacles that may arise within the family or among family members using good friendship principles.

Keywords: Process Development; Promoting Happiness; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ครอบครัว เป็นสถาบันหนึ่งในสังคมที่ประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาอยู่ร่วมในครัวเรือนเดียวกันในฐานะสามีภรรยา พ่อแม่ พี่น้อง มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยการสมรส การสืบสายโลหิตหรือการยอมรับตามกฎหมาย มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการรับรู้ความทุกข์สุข มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน

ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรม จริยธรรมต่างๆ เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมต่อไป โดยที่ครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคม แต่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชน สังคม มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เพราะครอบครัวที่เข้มแข็งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เมื่อแต่ละชุมชนมีความเข้มแข็ง ก็จะส่งผลให้ประเทศชาติเข้มแข็งมั่นคงตามไปด้วย รัฐบาลไทยเน้นการให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัว โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว 5 ยุทธศาสตร์ ซึ่งกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านครอบครัวพ.ศ.2563-2565 โดยเร่งจัดทำโครงการตามยุทธศาสตร์สำคัญคือ การพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้มีความเข้มแข็งและเกิดความมั่นคง ซึ่งเป็นประเด็นที่ตรงกับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวมากที่สุด มีจุดประสงค์ ให้ 1) ครอบครัวมีศักยภาพ และสัมพันธภาพที่ดี สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม 2) สมาชิกครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม มีภูมิคุ้มกัน สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น กลยุทธ์สำคัญที่นำมาใช้ดำเนินการ มี 3 ประการ คือ 1) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีสัมพันธภาพที่ดี และทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม 2) ส่งเสริมให้ครอบครัวดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรม 3) ส่งเสริมให้ครอบครัวดำเนินชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกัน พึ่งพาตนเองได้ ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว ดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 ที่ต้องการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21มีการปรับเปลี่ยนค่านิยม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (Ministry of Social Development and Human Security, 2021)

แนวทางการพัฒนาสถาบันครอบครัว ตามแผนปฏิบัติการด้านครอบครัว ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ร่วมด้วยช่วยกันปฏิบัติการตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ดังนี้ **1) เริ่มที่สถาบันครอบครัว** เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาครอบครัว จึงมุ่งหวังส่งเสริมให้ครอบครัวดำเนินการดังนี้ (1) ใช้กิจกรรมปลูกฝังค่านิยมและบรรทัดฐานวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดู เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม การมีธรรมาภิบาล อุดมคติ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ จิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างเสริมให้สถาบันครอบครัว เข้มแข็งและอบอุ่น (2) สร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย โดยส่งเสริมความรู้ให้บุคคลในครอบครัวรู้จักการวางแผน ชีวิตที่เหมาะสมกับค่านิยมของคนรุ่นใหม่ และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมบนฐานความรู้ทางวิชาการตั้งแต่ช่วง ตั้งครรภ์และถึงช่วงอายุต่างๆ พัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ การทำงาน การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ของสมาชิกครอบครัวในแต่ละช่วงวัย การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง ส่งเสริมการเกื้อกูลกัน การดูแลสมาชิกในครอบครัว การสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การเลี้ยงดูบุตรและ ดูแลผู้สูงอายุ การใช้สื่อเชิงสร้างสรรค์ ในการให้ความรู้ ต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งครอบครัว จัดที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตครอบครัว ส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีความปลอดภัย มีคุณภาพมาตรฐาน **2) บทบาทของสถานศึกษาทุกระดับ** นอกจากสอนเรื่อง วิชาความรู้และการประกอบอาชีพแล้ว ยังต้องบูรณาการด้วยกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับสถาบันครอบครัว เช่น ในเรื่องความซื่อสัตย์ ระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม สิ่งแวดล้อม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น **3) สถาบันศาสนา** ต้องมีความเข้มแข็ง ในการเผยแพร่วาทะคำสอนที่ดี จัดให้มีการเรียนรู้ทางศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมและการนำหลักธรรม

ทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน การอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ การเรียนรู้ อนุรักษ์ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักรู้ รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้รองรับ การเปลี่ยนแปลง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาให้สมาชิกภายในครอบครัว อยู่ร่วมกันได้ และมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวอื่นๆในชุมชน บนพื้นฐานหลักการดังนี้ (1) มีการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล บนฐานวิถีวัฒนธรรมไทย โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการ ดำเนินชีวิต ผ่านการเลี้ยงดูของครอบครัว ชุมชน กลไกและเครือข่ายการทำงานด้านครอบครัวทุกระดับ (2) มีหลักประกัน ความมั่นคงและสวัสดิการขั้นพื้นฐานของครอบครัว ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม การงานอาชีพและรายได้ ด้านนันทนาการ กระบวนการยุติธรรม การบริการ สังคมทั่วไป ให้เหมาะสมกับครอบครัวทุกลักษณะ เพื่อสร้างโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความเสมอ ภาคทางสังคมด้วย ความเป็นธรรมในทุกมิติ (3) ปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรม อนุรักษ์พัฒนา และสืบสาน มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รณรงค์ ส่งเสริม ความเป็นไทยในระดับท้องถิ่นและชุมชน จัดให้มีพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ มีฐานความรู้การสร้างวิถี ชีวิตพอเพียง (4) ส่งเสริมให้ทุกครอบครัวมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สร้างจิตสาธารณะ และจิตอาสาโดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร สร้างเสริมผู้นำ การเปลี่ยนแปลง และต้นแบบที่ดีทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และองค์กร โดยการ ยกย่องผู้ที่มีจิตสาธารณะและ จิตอาสา และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ปัญหาในครอบครัวเป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นได้ทุกวันในทุกสังคมทั่วโลก ปัญหาครอบครัว ในสังคมไทย ที่ได้ยินได้ฟังกันบ่อยๆ การทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสามี ภรรยา หรือคู่ชีวิต ความไม่ลงรอย กันระหว่าง พ่อแม่ ลูก หรือการทำร้ายร่างกายกันระหว่างคนรักโดยมีสาเหตุที่หลากหลาย ข้อมูลจาก กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เปิดเผยว่า ‘สถิติความรุนแรงในครอบครัว’ ในปี พ.ศ. 2564 ระหว่าง เดือน ต.ค.2563 - พ.ค.2564 มีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว 1,492 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง 81% แบ่งเป็น ความสัมพันธ์สามี-ภรรยา 39% วัยกลางคน 32.4% และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น 32.1 ซึ่งมักไม่ ดำเนินคดีสูงถึง 78% ปัญหาที่พบ เป็นการทำร้ายร่างกายมากที่สุดถึง 64.5% รองลงมาคือ จิตใจ 31.4% และ เรื่องเพศ 3.6% ซึ่งมีปัจจัยกระตุ้น คือ ยาเสพติด สุรา อาการหึงหวง การมีโทสะ การรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจ มากกว่า การมีปัญหาสุขภาพทางจิต และความเครียดทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้สถานที่เกิดเหตุมักเกิดภายในบ้านของ ตนเอง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร นับว่ามีผู้ถูกกระทำความรุนแรงเพิ่มขึ้นมาก

จากสภาพปัญหาครอบครัวโดยทั่วไปดังที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเกิดความคิดว่า จะมีแนวทางหรือวิธีการ ไตบ้างที่จะนำมาใช้ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครอบครัวให้มีความสุขสันติ ตามที่แผนปฏิบัติการครอบครัว ในระดับชาติมุ่งหวังไว้ โดยมีแนวทางหนึ่งที่แต่ละครอบครัว สามารถดำเนินการเองได้ คือการใช้กิจกรรม ที่สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติกันเป็นประจำมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสร้างสุขร่วมกันในครอบครัว (Family Activities for Happiness) เช่น 1. บอกรักกันด้วยคำพูด 2. จัดวันครอบครัวในสัปดาห์ 3. ทำอาหาร ร่วมกัน 4. ช่วยกันตกแต่งบ้าน 5. เล่นเกมส์บอร์ด ต่ออักษร ร่วมกัน 6. ประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ด้วยกัน 7. บอกรักด้วยภาษากาย 8.สร้างความตื่นเต้นสนุกสนานด้วยเกมส์คอมพิวเตอร์ หรือกิจกรรมวิถีพุทธ ที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เช่น การสวดมนต์ การปฏิบัติสมาธิ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การใส่บาตรพระภิกษุสามเณร ประจำวัน เป็นกิจกรรมเสริมสร้างความสุขและความสันติในครอบครัวได้เช่นกัน (Mohprasit, 2017)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพทั่วไป ของครอบครัวในชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และหลักการ แนวคิดทฤษฎี วิธีการร่วมสมัยที่สร้างความสุขในครอบครัว
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาการสร้างความสุขในครอบครัว ชุมชนแขวงลำผักชี
3. เพื่อพัฒนาและทดสอบกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธีสำหรับชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยพัฒนา (Research and Development) กับการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบ่งการดำเนินการเป็น 9 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบท สภาพทั่วไป ของครอบครัวในชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย
 - 1.1 บริบทพื้นที่ จำนวนประชากร ลักษณะครอบครัว อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม
 - 1.2 ปัญหาครอบครัว สาเหตุ แนวทางแก้ไขจากหน่วยงานในพื้นที่ (บ้าน วัด สถานศึกษา หน่วยงานอื่นๆ)
2. แหล่งข้อมูล ประชากรในพื้นที่ บ้าน วัด โรงเรียน รายงานประจำปีของหน่วยงานต่างๆ
3. วิธีการศึกษา
 - 3.1 ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนครอบครัว สังเกต สทนากลุ่ม แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม
 - 3.2 ศึกษาเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้อง อ่าน สรุป บันทึก
4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในท้องที่
5. เครื่องมือที่ใช้ แบบสังเกต แบบบันทึกการสนทนา สรุปข้อมูล จากเอกสาร
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดเวลา ลงพื้นที่ สนทนากับสมาชิกในครอบครัว
7. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา
8. ผลที่ได้รับ บริบทชุมชน ปัญหาครอบครัว สาเหตุ แนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี วิธีการ ร่วมสมัย ที่ส่งเสริมความสุขในครอบครัว

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย หลักการและวิธีการสร้างความสุขในครอบครัว ด้วยกิจกรรมร่วมสมัยแบบต่างๆ
2. แหล่งข้อมูล / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บทความ ตำรา วารสาร งานวิจัย เว็บไซต์
3. วิธีการศึกษา/ เครื่องมือที่ใช้ / การเก็บรวบรวมข้อมูล อ่าน สรุป แบบบันทึก
4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา
5. ผลที่ได้รับ ประเททกิจกรรม ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อสร้างความสุขในครอบครัว

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสุขในครอบครัว

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย หลักธรรมที่สมาชิกในครอบครัวนำไปปฏิบัติเฉพาะตัวและปฏิบัติร่วมกันแล้ว ทำให้ครอบครัวมีความสุข
2. แหล่งข้อมูล พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือธรรม คู่มือการปฏิบัติธรรม

3. วิธีการศึกษา/เครื่องมือที่ใช้/เก็บรวบรวมข้อมูล อ่านเอกสาร สรุป แบบบันทึก
4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา
5. ผลที่ได้รับ หลักธรรม และวิธีปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคนในครอบครัว เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

ครอบครัว

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาหลักพุทธสันติธรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างความสุขในครอบครัว

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา คือ นำหลักพุทธธรรมมาสอดแทรก หรือบูรณาการในกระบวนการสร้างความสุข

2. แหล่งข้อมูล ผลสรุปจากขั้นตอนที่ ๒ และขั้นตอนที่ ๓
3. วิธีการศึกษา การตรวจพินิจ พิจารณา เพื่อหาทางบูรณาการองค์ความรู้ ที่สรุปมาได้
4. เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ
5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่
6. ผลที่ได้รับ หลักพุทธสันติธรรม เพื่อสร้างความสุขในครอบครัว

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างโปรแกรมอบรมกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธี

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา คือ พัฒนาโปรแกรมอบรมให้สมาชิกในครอบครัวทำกระบวนการสร้างความสุขได้

2. แหล่งข้อมูล

2.1 ตำรา เรื่องการสร้างโปรแกรมอบรม / วิธีการจัดอบรม / เนื้อหาการอบรม

2.2 ผลสรุปจาก ขั้นตอนที่ 2-3-4

3. วิธีการศึกษา ประมวลองค์ความรู้ที่ศึกษาได้จากขั้นตอนที่ผ่าน จัดทำเป็นโปรแกรมการอบรมกระบวนการ สร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

4. เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ
5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อ สังเคราะห์เป็นโปรแกรมการอบรม
6. ผลที่ได้รับ โปรแกรมอบรม กระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

ขั้นตอนที่ 6 การตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรมอบรมกระบวนการพัฒนาความสุขในครอบครัว

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา คือ พิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ การนำไปใช้ และความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมการอบรมกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัว

2. แหล่งข้อมูล ผลสรุปจากขั้นตอนที่ 5

3. วิธีการศึกษา สทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ ๖ ท่าน

4. เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ การนำไปใช้ และความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมอบรมกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการพิจารณาจากดุลยพินิจของผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ผลที่ได้รับ การรับรองโปรแกรมอบรมกระบวนการสร้างสุขครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

ขั้นตอนที่ 7 ใช้โปรแกรมกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวอบรมสมาชิกในครอบครัวและประเมินผล

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา คือ จัดอบรมสมาชิกในครอบครัวให้ใช้กระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวได้

2. แหล่งข้อมูล

- 2.1 โปรแกรมการอบรม ฯ จากขั้นตอนที่ ๖
- 2.2 สมาชิกครอบครัวจากชุมชนแขวงลำผักชี
- 2.3 วิทยากรอบรมที่มีคุณภาพ

3. วิธีการศึกษา

- 3.1 จัดอบรมตามโปรแกรม
- 3.2 ประเมินผลการอบรม ด้วยแบบประเมินความคิดเห็น

4. เครื่องมือที่ใช้

- 4.1 ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ
- 4.2 โปรแกรมการอบรม ฯ
- 4.3 แบบประเมิน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 การสังเกตการดำเนินการ ตลอดการอบรม
- 5.2 วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบประเมิน

6. ผลที่ได้รับ

- 6.1 การอบรมดำเนินการได้สำเร็จตามขั้นตอนที่กำหนด
- 6.2 ผู้เข้าอบรม มั่นใจว่าสามารถจัดกิจกรรมสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรมได้
- 6.3 ผู้เข้าอบรมพึงพอใจต่อการจัดอบรม

ขั้นตอนที่ 8 ติดตามผลการนำกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธีไปใช้จริง

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา คือ การติดตามผลว่าผู้ที่ผ่านการอบรมตามโปรแกรมฯ สามารถนำกิจกรรมสร้างความสุข ไปใช้ได้ผลจริงในครอบครัวของตน

2. แหล่งข้อมูล สมาชิกในครอบครัวชุมชนแขวงลำผักชี 15 ครอบครัว ที่ผ่านการอบรมตามโปรแกรมฯ

3. วิธีการศึกษา

3.1 ให้ผู้ที่ผ่านการอบรมแล้ว นำกิจกรรมสร้างความสุขในครอบครัว ไปทำการปฏิบัติจริงในครอบครัวของตน เป็นเวลา 1 เดือน

3.2 บันทึกผลการดำเนินการ ตลอดสัปดาห์ ตามแบบบันทึกรายงานผลที่ผู้วิจัย จัดเตรียมไว้ให้

3.3 ตรวจสอบทุกครอบครัวที่นำกระบวนการไปใช้ ทุกสัปดาห์ พร้อมผลการบันทึกการทำกิจกรรม

กลับมา

4. เครื่องมือที่ใช้

- 4.1 การปฏิบัติกิจกรรมสร้างความสุขในครอบครัว
- 4.2 แบบบันทึกประเมินผลการจัดกิจกรรมสร้างความสุขในครอบครัว
- 4.3 การตรวจเยี่ยมครอบครัว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกประเมินผล

6. ผลที่ได้รับ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

ขั้นตอนที่ 9 เสนอรูปแบบ กระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

1. ประเด็นที่ทำการศึกษา คือ

- 1.1 ปรับปรุงกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม
- 1.2 จัดรูปแบบ การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

2. แหล่งข้อมูล

2.1 ผลการประเมินและข้อเสนอแนะ จากขั้นตอนที่ 8

3. วิธีการศึกษา

3.1 ตรวจสอบผลการประเมิน และข้อเสนอแนะ นำมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงขั้นตอน

3.2 จัดองค์ประกอบ และความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบ เพื่อสร้างรูปแบบ

4. เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยทำการตรวจพินิจ และสร้างรูปแบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกประเมินผล และข้อเสนอแนะ

6. ผลที่ได้รับ รูปแบบการพัฒนากระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพทั่วไป ของครอบครัวในชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครและหลักการ แนวคิดทฤษฎี วิธีการร่วมสมัยที่สร้างความสุขในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าเป็นสภาพปัญหาครอบครัวของชุมชนแขวงลำผักชี และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยให้ครอบครัวมีความสุข มีดังนี้ 1) สภาพปัญหาครอบครัวของชุมชนแขวงลำผักชี ประกอบด้วย ครอบครัวขาดความอบอุ่น เพราะบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง คร่ำครวญอยู่กับอาชีพการงาน ต่างฝ่ายต่างช่วยกันหารายได้มาใช้ในการครอบครัว ไม่มีเวลาให้กับบุตรหลานอย่างเพียงพอ ไม่ค่อยได้พูดคุยกับลูก ความห่างเหินเช่นนี้ ทำให้บุตรหลานคบเพื่อนนอกบ้าน ติดเพื่อน วัยรุ่นเป็นวัยคะนอง ขาดสติยังคิดในการกระทำการต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม บุตรหลานพูดจาโป้ปด กล่าวเท็จเพื่อปกปิดความจริงบางประการ มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากการนอกใจคู่ครองของตน จากการดื่มสุรา ทำให้ขาดสติ ขาดสำนึกรับผิดชอบ การทำโทษบุตรหลาน โดยไม่มีเหตุผลสมควร เป็นต้น 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญ เนื่องจากความสุขในครอบครัว เกิดจากการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก คุณลักษณะที่ดีของสมาชิก โดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัว คือ ต้องเป็นผู้มีศีล 5 เป็นพื้นฐาน เป็นผู้มีความมั่นคง มีความเป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นเป็นเนืองนิจ โดยเน้นการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นหลัก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาการสร้างความสุขในครอบครัว ชุมชนแขวงลำผักชี ผลการวิจัยพบว่าการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักวิทยาการร่วมสมัย คือ การวางระบบให้ครอบครัวมีความมั่นคงด้วยหลักการปฏิบัติ 5 ประการ คือ

- 1) การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกให้เป็นกติการองครอบครัว
- 2) การแบ่งเบาภาระรับผิดชอบในครอบครัวตามบทบาทหน้าที่ของตนตามทิศ 6
- 3) มีความเป็นผู้นำในครอบครัวที่ดี มีศีลธรรม
- 4) การทำกิจกรรมต่างๆที่สร้างความสุขสนุกสนานร่วมกันในครอบครัว รวมทั้งกิจกรรมอาสาในชุมชน
- 5) ใช้หลักกัลยาณมิตรในการปรึกษาหารือกิจการของครอบครัวและปัญหาของสมาชิกที่เกิดขึ้นร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาและทดสอบกระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธี สำหรับชุมชนแขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาบุคลากรในครอบครัวให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้วยหลักพุทธธรรม คือ การสังวรรักษาศีล 5 การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อพัฒนาสมาธิ สร้างสติให้มั่นคง ภาวนา 4 เพื่อเสริมสร้างความมีเมตตา ความมีกัลยาณมิตร และการปฏิบัติในทิศ 6

การส่งเสริมให้ใช้กิจกรรมวิถีพุทธ คือการสวดมนต์ ปฏิบัติสมาธิ เป็นวิถีปฏิบัติประจำวันของสมาชิก ครอบครัวชุมชนแขวงลำผกชี และปฏิบัติกิจกรรมย่อยต่างๆเพื่อสนับสนุนกิจกรรมวิถีพุทธ เช่นการประกวดสวด ชุมนุมเทวดา หรือการสวดมนต์บทธออื่นๆระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ฯ ฟังเสียงสวดมนต์นิกายอื่นๆ กิจกรรมสาธยาย ความหมายของบทสวดมนต์บทต่างๆ การเล่นนิทานชาดก กิจกรรมวาดภาพ ระบายสีภาพ พุทธประวัติ กิจกรรมฝึกสมาธิด้วย การแข่งขันกรอกน้ำใส่ขวด คัดเมล็ดพันธ์พืช ผัก ต่อจิ๊กซอร์ภาพฯ กิจกรรมให้คำปรึกษา ปัญหา ข้อคับข้องใจในการเรียน การงาน การคบเพื่อน กิจกรรมบันทึกความดี เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

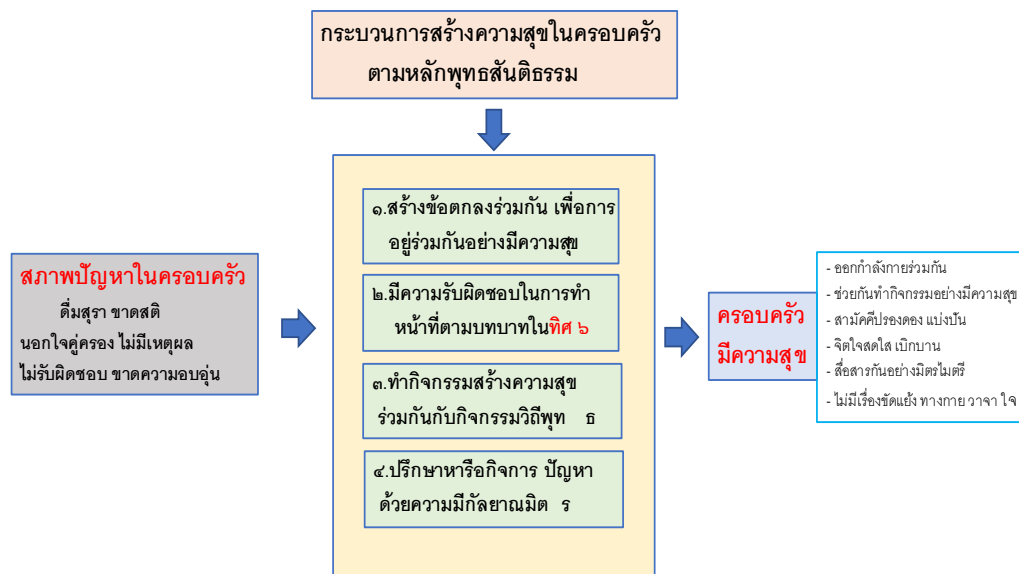
กระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติวิธี มี 4 ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างข้อตกลงร่วมกัน ให้เป็นกฎ ระเบียบปฏิบัติของครอบครัว โดยให้ผู้นำครอบครัว จัดให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ เปิดใจร่วมปรึกษาหารือกันว่า เพื่อให้ครอบครัวของเราอยู่กัน อย่างมีความสุขสงบที่มั่นคง ยั่งยืนกันอย่างแท้จริง สมาชิกในครอบครัวควรมีกติกา มารยาท การปฏิบัติร่วมกัน อย่างไรกันบ้าง เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว นำมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้รับทราบร่วมกัน และใช้ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทของสมาชิกแต่ละคนอย่างเคร่งครัด บนพื้นฐานของหลักธรรมตาม ทิศ 6 เป็นเบื้องต้น หมายถึงสมาชิกทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจการ ส่วนรวมของครอบครัวโดยไม่หลีกเลี่ยง ละทิ้ง ดูดายหรือทำให้ตกเป็นภาระของสมาชิกคนอื่นต้องมาทำแทน หมายถึงรวมถึงสิ่งที่ตนเป็นภาระหน้าที่ส่วนตัวเองด้วย ให้เป็นไปตามที่ได้พูดคุย สนทนา ตกลงกันไว้แล้ว ทั้งนี้หน้าที่ ภาระรับผิดชอบดังที่กล่าวนี้ หากต่างฝ่ายต่างมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกันทำ ยิ่งเสริมให้ครอบครัวมีความสุข ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ที่เสริมสร้างความสามัคคีปรองดอง สานสัมพันธ์ให้เกิด ความรักใคร่กลมเกลียวกัน ได้จากการร่วมกันปฏิบัติ เช่น การออกกำลังกาย การประกอบอาหารจัดเตรียม อาหารและรับประทานอาหารร่วมกัน การพักผ่อนด้วยวิธีการต่างๆร่วมกัน ที่สำคัญ คือ การปฏิบัติกิจกรรมวิถีพุทธ ร่วมกันเช่น การสมาทานศีล 5 การสวดมนต์เช้า เย็น การปฏิบัติสมาธิภาวนา เสริมสร้างสติสร้างปัญญา กันเป็นประจำ ยิ่งทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัว ได้ฝึกฝนเต็มเต็มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดี มีศีลธรรมที่เต็มบริบูรณ์ มากขึ้น จะทำให้เป็นครอบครัวที่มีความสมบูรณ์พูนสุข ยิ่งๆขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 4 การปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการในครอบครัว ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่อาจมีขึ้น ในครอบครัว หรือมีเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน เป็นการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือกันตลอดเวลา ไม่มีความลับ ความหวาดระแวงต่อกัน ความอบอุ่นในครอบครัวก็จะเกิดขึ้น

Picture 1: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาค้นคว้า บริบทและสภาพและสาเหตุปัญหาครอบครัวชุมชนแขวงลำผักชี ทำให้พบว่ามีปัญหาครอบครัวที่ไม่ต่างจากสภาพปัญหาครอบครัวที่ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครประสบอยู่ ซึ่งมีสาเหตุพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในครอบครัว และสภาพแวดล้อมภายนอกหลากหลายประการเชื่อมโยงกับปัญหาทางสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา สอดคล้องกับที่ Tumkosit (1993) กล่าวไว้ในดัชนีพินธ์เรื่องลักษณะและสาเหตุของปัญหาความยากจนของครอบครัวชนบท ถึงลักษณะพื้นฐานของชุมชน ที่มีส่วนสัมพันธ์ไปถึงความเป็นครอบครัว คำว่าบริบทชุมชนหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมา รวมถึงความเชื่อของชุมชน ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและบุคลากรของชุมชน โดยตรงทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนสภาพทั่วไป เน้นที่สภาพปัญหาครอบครัวและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาที่ได้ดำเนินการไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้ศึกษาถึงวิธีการสร้างความสุขในครอบครัว ด้วยหลักการและกระบวนการต่างๆ ตามวิถีชีวิต ปัจจุบัน มีตัวบ่งชี้สำคัญประการหนึ่งว่า ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ไม่ดีหลายอย่างของบุคคลในครอบครัว เป็นเหตุสำคัญที่สร้างความขัดแย้งและความแตกแยกขึ้น รวมถึงการกระทำที่รุนแรงต่อกัน ส่งผลให้คนในครอบครัวอยู่กันอย่างไม่มีความสุข ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า คุณลักษณะพื้นฐานที่พึงประสงค์ของคนในครอบครัวโดยเฉพาะผู้นำครอบครัวที่สังคมครอบครัวทั่วไปต้องการ คือ ความเมตตา กรุณา การมีสติควบคุมระบับ อารมณ์ที่ไท่พึงปรารถนา ความเป็นกัลยาณมิตร ความมีเหตุผลของผู้ใหญ่ในครอบครัว มีบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น คุณลักษณะเหล่านี้ เกิดจากการรักษาศีล 5 การฝึกสมาธิ สร้างสติ การปลูกฝังความรักความเมตตา ตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นต้น สอดคล้องกับที่ (Prasertsuk, 2015) กล่าวไว้ในหนังสือภาวะผู้นำ สภาพในสังคมไทยและวิถีแก้ไข หลักการและวิธีการที่สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติเพื่อสร้างความสุขในครอบครัวได้นั้น ควรประกอบด้วย

1) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวควรมีข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้มีการปฏิบัติที่ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เมื่ออยู่ในสังคมเดียวกันต้องมีการเคารพสิทธิ การเคารพสำหรับครอบครัว

2) มีการแบ่งงานกันทำ สมาชิกต้องช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การทำงานในบ้านตามบทบาทหน้าที่ของตน ปรึกษาหารือเมื่อมีปัญหา หรือเรื่องที่ต้องตัดสินใจร่วมกันภายในครอบครัวและการทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน อยู่เสมอ

3) ครอบครัวต้องมีผู้นำเป็นหลักของครอบครัว และกำหนดสถานะภาพตามลำดับเครือญาติของสมาชิกในครอบครัว เคารพในสิทธิเสรีภาพ และความเป็นส่วนตัวของกันและกันอย่างเหมาะสม

4) มีความร่วมมือ ประองตองรักใคร่กันด้วยความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ มีคุณธรรม ทั้งภายในครอบครัว และสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อสังคมภายนอก

5) มีการสื่อสารกันอย่างกัลยาณมิตรภายในครอบครัว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขในครอบครัวโดยการใช้กิจกรรมพัฒนาหรือกิจกรรมในการสร้างความสุข สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง เส้นทางใหม่การส่งเสริม สุขภาพ อภิวัตน์ชีวิต และสังคม Wasi (2011) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับความสุขในสังคมเกิดจากหลายองค์ประกอบรวมกัน ซึ่งหากองค์ประกอบใด บกพร่อง/ขาดความสมดุลไป จะทำให้ความสุขลดลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุข มี 5 องค์ประกอบหลัก การกำหนดเป้าหมายความสุขในชีวิต ยึดแนวเศรษฐกิจที่พอเพียง มีครอบครัวอบอุ่น การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ อยู่ในชุมชนหรือสังคมที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยมองว่าแม้ว่าความสุขจะเกิดจากหลายองค์ประกอบ แต่การสร้างความสุขด้วยตนเองเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด และสามารถทำได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใด

ผลจากการศึกษาเอกสาร ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ครอบครัวมีความสำคัญที่สุดในชีวิต เป็นจุดเริ่มต้นจากวัยเด็ก ครอบครัวเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม การพัฒนาทุกอย่างการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มจากครอบครัวทั้งสิ้นจึงเป็นผลทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขเป็นเหตุในการสร้างฐานครอบครัวและสังคมมั่นคง ยังสอดคล้องกับงานวิจัย องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา และสังคมแห่งชาติ

กล่าวถึงความสุขในการพัฒนาที่ดีมีความสุขนั้นจะประกอบด้วย 7 ด้าน คือ

1) ด้านสุขภาพอนามัย ดังคำกล่าวที่ว่า สุขภาพดี มีความสุข

2) ด้านความรู้ ความรอบรู้ ความรู้รอบ ความเท่าทันต่อความรู้ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการดำเนินชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม

3) ด้านชีวิตการทำงาน การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การมีรายได้ดี อย่างต่อเนื่อง มีความมั่นคง ส่งผลให้คนเราสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้และมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

4) ด้านรายได้และการกระจายรายได้

5) ด้านชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข ครอบครัวที่ดีมีสุข คือ ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น รับผิดชอบหน้าที่ของครอบครัว มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้และมี การเกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม

6) ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต สิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี

7) ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีประสิทธิภาพและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนา

หลักธรรมเสริมสร้างความสุขในครอบครัว จากสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่า การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการพัฒนาเป็นความต้องการและสอดคล้องกับความรู้สึกที่ดีของครอบครัว ที่ต้องการร่วมการพัฒนาคความตระหนักรู้และปลูกจิตสำนึก ทำให้นำไปสู่สภาวะที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมการอยู่ร่วมกัน ปัญญา เป็นตัวชี้วัดความสุข โดยไม่จำกัดกรอบแนวคิดอยู่กับการพัฒนา หรือการเลือกการตัดสินใจในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้อง กับงานวิจัย เรื่อง บุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ต้องประกอบด้วยองค์คุณ 7 ประการ เมื่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว ต่างทำหน้าที่ของตนที่มีต่อทิศทั้ง 6 ให้สมบูรณ์ได้ ดังคำสอนของพระพุทธองค์ในทศ 6 ประสทธิผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจะส่งเสริมให้ครอบครัวเกิดความเข้มแข็งและเกิดสันติสุขได้อย่างสมบูรณ์

หลักพุทธสันติวิธี ที่สร้างความสุขในครอบครัว สันติสุขนั้นจะไม่เกิดขึ้นด้วยตัวมันเอง แต่สันติสุขเป็นสิ่งที่เราต้องร่วมกันสร้างอย่างกระตือรือร้น โดยการร่วมมือร่วมใจในครอบครัว ปัจจัยมูลเหตุของปัญหาครอบครัว ต่างมีที่มาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและต่างก็เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน ปัญหาหลักคือปัญหาหนี้สินในครอบครัวและปัญหาความยากจน วิธีปฏิบัติเพื่อการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง ทำได้โดยแต่ละครอบครัวหันมาใส่ใจพัฒนาตนเองในองค์ประกอบที่มีคุณภาพของการปฏิบัติ ระดับต่ำ โดยยึดองค์ประกอบที่มีคุณภาพของการปฏิบัติระดับสูง เป็นต้นแบบ กล่าวคือศึกษาและนำวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในครอบครัวของตน ขณะเดียวกันก็นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับครอบครัวเข้มแข็งภายในชุมชนของตน มาเป็นจุดแข็งในการพัฒนา และการสงบสร้างเสริมความเข้มแข็งสันติภายในภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมจะทำให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว และความสมดุลของชีวิต

สรุป

จากการศึกษาค้นคว้า บริบท สภาพ และสาเหตุปัญหาครอบครัวในชุมชนแขวงลำผักชี พบว่ามีปัญหาครอบครัวที่ไม่ต่างจากครอบครัวในชุมชนอื่นๆ ในกรุงเทพมหานครประสบอยู่ สาเหตุพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เชื่อมโยงกับปัญหาทางสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา เป็นต้น ลักษณะและสาเหตุของปัญหาของความยากจนในครอบครัว ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ไม่ดีในครอบครัว เป็นเหตุแห่งการสร้างความแตกแยก ขัดแย้ง นำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกัน อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำครอบครัวที่สังคมครอบครัวทั่วไปต้องการ คือ มีเมตตา กรุณา มีสติ สามารถควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนาได้ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีความเป็นผู้ใหญ่ คุณลักษณะเหล่านี้ เกิดจากการรักษาศีล ๕ การฝึกสมาธิ การสร้างสติ การปลูกฝังความรักความเมตตาตามหลักพุทธศาสนา เป็นต้น

ครอบครัวมีความสำคัญที่สุดในชีวิต องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข เริ่มจากครอบครัว การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการพัฒนา เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับความรู้สึกที่ดีของครอบครัว เมื่อสมาชิกในครอบครัว ปฏิบัติตามทศ 6 ให้สมบูรณ์ได้ จะส่งเสริมให้ครอบครัวเกิดความเข้มแข็งและเกิดสันติสุขได้อย่างสมบูรณ์ หลักพุทธสันติธรรม ที่สร้างความสุขในครอบครัว จะไม่เกิดขึ้นด้วยตัวมันเอง แต่สันติสุขเป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันสร้าง อย่างกระตือรือร้น จากความร่วมมือร่วมใจในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยๆ เพื่อให้สร้างความสุขความเข้มแข็ง

1.2 ความผูกพันในครอบครัว เป็นตัวหลักที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจและการกระทำของเด็กๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรณรงค์และส่งเสริมในครอบครัวได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันอันนำไปสู่การเสริมสร้างความสุขสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัว เกิดความรัก ความผูกพัน สร้างบรรยากาศความอบอุ่นเกิดขึ้นภายในครอบครัว

1.3 ประเพณีและกิจกรรมทุกชนิด เป็นตัวแปรในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุข โดยเฉพาะกิจกรรมวันหยุดสำคัญทางศาสนา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาณรงค์และพัฒนาส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัว ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน แสดงออกความคิดเห็นทางบวก ในการร่วมกิจกรรมในวันหยุดและวันสำคัญทางศาสนาให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากข้อค้นพบด้านการร่วมกิจกรรมทางพุทธสันติวิธี การร่วมจัดกิจกรรมการสวดมนต์กับบุตรหลานหรือการร่วมกิจกรรมตามประเพณีต่างๆ ถือเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในชุมชน หรือในสถาบันการศึกษา โดยมีการทำงานวิจัยเชิงทดสอบเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นในด้านผลสัมฤทธิ์ของการเจริญสติภาวนา และด้านความรักความสัมพันธ์ในครอบครัว

2.2 บุคลากรหรือนักวิจัยควรนำกระบวนการในการพัฒนาครอบครัวมีความสุขในการร่วมกิจกรรมที่เรียนรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้หรือทำวิจัยด้านส่งเสริมกิจกรรมร่วมสมัยนำการพัฒนาต้นแบบในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสุขในครอบครัวตามหลักพุทธสันติธรรมที่ดีของครอบครัวอื่นๆ ในชุมชนที่ต้องการ

References

- Anna, Alexandrova. (2005). Subjective Well-Being and Kahneman's Objective Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 6(2), 301-324.
- Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2021). *What to Do When Violence Is Not Far Away? And Home Is Not Everyone's Safe Zone*. Retrieved April 13, 2022, from <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30715>
- Ministry of Social Development and Human Security. (2021). *Familial Action Plan A.D. 2020-2022*. Retrieved April 13, 2022, from https://www.opsmoac.go.th/chachoengsao-action_plan-files-431091791793
- Mohpravit, N., (2017). *A Study of Composition and Criteria of Buddhist Behavioral of Family in Thai Society*. (Research Report). Lampang: Buddhist Research Institute of MCU.
- Phra Vorawat Dhammadinno (Meekull). (2018). *The Method of Resolving the Problems of the Family Confliction According to the Buddhist Principle*. (Master's Thesis) . Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

- Polsri, P., Seehabun, K., & Aneksuk, B. (2016). Approaches of Building Family Strengths in the Slums in Ubon Ratchatani Province. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University*, 4(12), 64-73.
- Prasertsuk, N. (2015). Constructive Communication for Family Happiness. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(2), 737-747.
- Thongthako, K. (2010). *Five Precepts*. Retrieved October 10, 2022, from <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ศีล-๕-๓-สิงหาคม-๒๕๕๓>
- Tumkosit, U. (1993). *Persistent Causes and Problem of Rural Family Poverty: A Case of Songkhla Province*. (Doctoral Dissertation) . National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Wasi, P. (2020). Art of Creating Sustainable Happiness. *Baddhana Journal*, 7(2), 11-13.

แนวทางให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา*

Career Counseling Guidelines for High School Students

จิตตินันท์ บุญสถิรกุล

Jittinun Boonsathirakul

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education (Psychology and Guidance), Kasetsart University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: fedujub@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงอาชีพที่เหมาะสมและสุขภาวะของผู้เรียนในปัจจุบัน ซึ่งการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพแบบคุณลักษณะและองค์ประกอบและความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการที่สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้ นอกจากนี้ยังประเมินถึงสุขภาวะของผู้เรียน กระบวนการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพแบบคุณลักษณะและองค์ประกอบประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อสร้างสัมพันธภาพ และการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน 2) ระบุตัวแปรด้านพัฒนาการ เพื่อระบุการรับรู้ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของผู้เรียน 3) การประเมินเพื่อประเมินความสามารถ ค่านิยม และความสนใจของผู้เรียน 4) ระบุหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสามขั้นก่อนหน้า 5) สร้างสรรค์และวิเคราะห์ความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม เพื่อทำนายทิศทาง ความพึงพอใจและความต้องการที่ชัดเจนของผู้เรียน 6) ยืนยัน สำรวจ และตัดสินใจ เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทั้งหมด และ 7) ติดตามผล เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกระบวนการให้คำปรึกษา โดยผู้ให้คำปรึกษาสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และพัฒนาทักษะยืดหยุ่นให้กับผู้เรียน เพื่อสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป

คำสำคัญ: แนวทาง; การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ; นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

Abstract

Effective career counseling considers the appropriate occupation and the learner's current wellness. Trait-and-Factor to Person-Environment Fit Counseling is a process by which learner can choose a career that is suitable for their learners. It also assesses the learners' wellness, this process consists of 7 steps as follows: 1) Intake interview, to build a relationship and collect general information 2) Identify developmental variables, to identify learners' perceptions of internal and external variables 3) Assessment, to evaluate the abilities, values and interests of the learners. 4) Identify and Solve problems, to analyze the data from the previous three steps. 5) Generate person-environment-fit analysis, to predict the direction, satisfaction and clear needs of learners 6) Confirm, explore, and decide, to verify the results of the analysis of all results. and 7) Follow-up, to monitor the progress of the counseling

*Received August 28, 2022; Revised November 14, 2022; Accepted November 17, 2022

process. The counselor able to apply technology and develop flexible skills for learners to be able to adapt to different environments.

Keywords: Guidelines; Career Counseling; High School Students

บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงทางเทคโนโลยีที่เป็นการใช้เทคโนโลยีสร้างเป็นนวัตกรรมใหม่เข้ามาแทนมาตรฐานเทคโนโลยีเดิม หรือการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้เศรษฐกิจทั่วโลกเกิดการชะลอตัว ยิ่งไปกว่านั้นหลายองค์กรยังกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี (Digital Transformation) ซึ่งหมายถึงการนำเทคโนโลยีและกลยุทธ์ทางดิจิทัลเข้ามาใช้ในการวางรากฐาน เป้าหมาย การดำเนินธุรกิจ และการบริหารบุคคล (Denning, 2016) ซึ่งเหตุผลที่องค์กรต่างๆ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงก็เพราะการแทรกแซงทางเทคโนโลยีที่สร้างผลกระทบมากมายในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใหม่ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น และวิธีการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เหตุผลดังกล่าวทำให้องค์กรต่างๆ ทั่วโลกความต้องการอาชีพและทักษะใหม่ๆ เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการประชุม World Economic Forum: WEF (2020) เกี่ยวกับประเด็นด้านอาชีพการงานในอนาคต ด้วยความกังวลถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่ระบบอัตโนมัติเข้ามาแทนที่มนุษย์มากขึ้น รวมไปถึงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยทาง WEF ได้ทำการสำรวจความต้องการของประเทศต่างๆ ว่ามีแนวโน้มต้องการอาชีพอะไรมากที่สุด พบว่า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับระบบออนไลน์ นักวิเคราะห์ข้อมูล วิศวกรทางด้านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) นอกจากนั้น WEF ยังพบว่าบางอาชีพที่มีแนวโน้มต้องการน้อยลง เช่น พนักงานฝ่ายบุคคล บัญชี นอกจากนั้นการสำรวจยังพบว่า องค์กรต่างๆ ก็ต้องการทักษะใหม่ๆ เช่นเดียวกัน โดยทักษะที่มีความต้องการมากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น การรับมือความเครียดและความยืดหยุ่น การคิดวิเคราะห์และความคิดเชิงนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบเทคโนโลยีและเขียนโปรแกรม การแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน และความฉลาดทางด้านอารมณ์ ซึ่งมีความต้องการที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับว่าองค์กรในประเทศนั้นๆ เน้นรูปแบบอุตสาหกรรมแบบไหน (World Economic Forum, 2020)

ด้วยความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาจำเป็นต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงต่อทั้งแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงาน และทักษะใหม่ๆ ที่แต่ละองค์กรทั้งไทยและต่างประเทศต้องการ ผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาข้อมูล เรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางอนาคตของตนเอง โดยค้นหาและเข้าใจตนเองให้มากที่สุด ในกรณีของผู้เรียนทางด้านสายอาชีพ ก็จะสามารถเลือกเส้นทางและฝึกทักษะที่สอดคล้องกับอาชีพในอนาคตของตนเองได้ ในกรณีที่ผู้เรียนจะต่อสายสามัญ ก็จะสามารถเลือกเรียนสาขาในมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายของตนเองได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในกรณีของผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่าร้อยละ 60 กำลังจะก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย ยังหาคำตอบให้กับตัวเองไม่ได้ว่าต้องการเรียนในสาขาอะไร หรือจะประกอบอาชีพในด้านไหน หลายคนเลือกเข้าเรียนต่อเพราะเป็นสาขาหรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความถนัดและความสามารถของผู้เรียน ส่งผลให้เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาไปแล้ว ก็ยังไม่สามารถทำงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายของตัวเองได้ หรือเหมาะสมกับความต้องการของตนเอง สอดคล้องกับที่ ดร.ธีรช ไซยยศ ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ให้ความเห็นว่าผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาไม่ทราบว่าจะต้องการอะไร ไม่ชัดเจน ในการตัดสินใจจริงๆ มักจะไม่รู้ความถนัดของตัวเอง ไม่รู้ว่าจะเรียน

ต่อต้านไหนดอย่างชัดเจน (Admission Premium, 2018) อีกทั้งในช่วงระดับมัธยมศึกษายังมีปัจจัยทางด้านช่วงวัยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะมีการศึกษา พบว่า ร้อยละ 10 ถึง ร้อยละ 20 วัยรุ่นมีปัญหาในด้านต่างๆ เช่น การขาดความกระตือรือร้น และแรงจูงใจ ความแปรปรวนทางความคิด รวมไปถึงมีอาการฉุนเฉียว ซึ่งทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการเรียน เช่น การหนีเรียน และการออกกลางคัน (Schulte-Körne, 2016)

จากปัญหาทั้งหมดโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างปฏิเสธไม่ได้ ที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลายก็สามารถค้นหาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตัวเองได้ ซึ่งกระบวนการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ (Career Counseling) สามารถช่วยเหลือให้ผู้เรียนให้เข้าสู่อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ค่านิยม ศักยภาพของตนเอง และสามารถตั้งเป้าหมายทางด้านอาชีพของตัวเองได้ เพราะหากผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายที่สอดคล้องกับอาชีพตนเองต้องการได้ เขาก็จะสามารถเตรียมฝึกฝนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพนั้นๆ ได้ อีกทั้งทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะประเภท Soft Skills ที่ต้องฝึกฝนผ่านประสบการณ์ชีวิต และเป็นทักษะที่สำคัญประกอบไปด้วยคุณสมบัติภายในที่ดีของมนุษย์ เพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ดีกว่าเดิม (Bellanca, and Ronald, 2010) ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้เรียนเลือกศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพที่ตรงกับศักยภาพของผู้เรียนเอง ก็จะทำให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดปัญหาการเปลี่ยนงาน หรือออกจากงาน (Schiersmann et al. 2012) ซึ่งกระบวนการแนะแนวสามารถช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตนเองพึงพอใจอย่างมีเหตุผล รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพที่สอดคล้องกับความสามารถ อุปนิสัย และความชอบของผู้เรียนมากที่สุด แต่บ่อยครั้งพบว่าแม้ว่าผู้เรียนจะเข้ามาด้วยปัญหาทางอาชีพ แต่ก็มักมีปัญหาส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงเสมอ ซึ่งปัญหาสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพก็คือการไม่เข้าใจตัวเอง การไม่สามารถค้นพบเอกลักษณ์ในตัวเองได้ (Crites, 1974) ดังนั้นกระบวนการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจึงเป็นหนึ่งในกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะสามารถตอบสนองทั้งทางด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้เรียนและปัญหาอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ และการเข้าใจและการค้นหาตนเองของผู้เรียนได้

ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อให้คำปรึกษาด้านอาชีพกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

โลกพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย พร้อมไปกับองค์กรจำนวนมากที่กำลังเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี โดยการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย การดำเนินธุรกิจ และการบริหารบุคคล รวมไปถึงแรงงานอัตโนมัติที่กำลังเข้ามาแทนแรงงานคนมากขึ้น อีกทั้งยังมีการนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) มาใช้ในการทำงานมากขึ้น ทำให้ระบบสามารถประมวลผลได้อย่างรวดเร็ว Schawab (2016) เรียกสิ่งนี้ว่า “เป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4” สอดคล้องกับการรายงานที่เก็บข้อมูลโดย International Federation of Robotics : IFR (2017) ที่คาดการณ์ว่าทุกประเทศทั่วโลกจะมีแนวโน้มการติดตั้งหุ่นยนต์ในอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2017 ได้มีการติดตั้งในอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 18 หรือ 346,800 ตัว และยังมีความต้องการมากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งไปกว่านั้น โลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการระบาดของโควิด-19 ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตและการทำงานต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อีกทั้งการระบาดยังทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกเกิดการชะลอตัว บริษัทจำนวนมากต้องปิดตัวลง หลายองค์กรจึงเร่งนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เนื่องจากผู้บริโภคหันมาทำกิจกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ทั้งการทำงาน หรือการซื้อสินค้าและบริการ หน่วยงานต่างๆ จำเป็นต้องปรับมาใช้ระบบอัตโนมัติเพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัส ยกตัวอย่างเช่น Family Mart ที่นำระบบอัตโนมัติมาใช้ช่วยให้ลูกค้าคิดเงินค่าสินค้าด้วยตนเอง และบริษัทยาและเครื่องสำอางในญี่ปุ่นตัดสินใจเพิ่มและยกระดับหุ่นยนต์ที่ใช้

ในคลังสินค้า โดยหุ่นยนต์รุ่นใหม่จะมีระบบ AI ซึ่งทำงานที่ซับซ้อนได้มากขึ้น กล่าวได้ว่าสถานการณ์โควิด-19 เป็นตัวเร่งให้ธุรกิจต่างๆ ปรับมาใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติได้เร็วขึ้น (Szczepura, Nomura, and Wild, 2020)

ด้วยการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งหมดที่กล่าวมาส่งผลกระทบไปถึงเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ในภาพรวม เปิดทางให้กับรูปแบบการทำงานที่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการทำงานร่วมกันเข้ามาแทนที่ อาชีพต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ด้วยความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้เรียนมีเวลาจำกัดในการค้นหาตนเอง และเมื่ออาชีพมีจำนวนเยอะมากขึ้นก็ทำให้ผู้เรียนมีตัวเลือกเพิ่มมากขึ้น จนเกิดความสับสน และวิตกกังวลตามไปด้วย รวมไปถึงพฤติกรรมเปรียบเทียบกับคนอื่นด้วยเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาดูอาชีพในปี ค.ศ. 2010 ล้วนเป็นงานที่ยังไม่เกิดเลยในปี ค.ศ. 2004 เพราะนวัตกรรมก็เริ่มก้าวกระโดด และจากการประเมินสถานการณ์อนาคต พบว่าร้อยละ 65 ของเด็กระดับมัธยมในวันนี้อาจจะลงเอยด้วยการทำงานที่ตอนนี้ยังไม่มีใครสร้างมันขึ้นมาเลยด้วยซ้ำ (Ringwald, 2015) ผู้ที่สามารถปรับตัวสำเร็จ ก็จะมีความก้าวหน้าและจะประสบความสำเร็จในการทำงาน (Bellanca, and Ronald, 2010)

ในขณะเดียวกันด้วยความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด ความหวาดหวั่นและสะสมจนกลายเป็นความท้อแท้ใจ ซึ่งในที่สุดอาจนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าได้ (Wongpiromsarn, 2020) ยกตัวอย่างเช่น สถานการณ์โควิด-19 ทำให้ผู้เรียนในหลายๆ ประเทศต้องปรับตัวไปเรียนในรูปแบบออนไลน์ มีมาตรการเว้นระยะห่าง ส่งผลให้ผู้เรียนหลายคนเกิดมุมมองเชิงลบขึ้นมามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียน ความสามารถของผู้สอน หรือโอกาสในการเข้าถึงผู้สอนในระหว่างเรียนออนไลน์ (Abbasi et al. 2020) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนมีความเครียดสูงขึ้นกว่าเกณฑ์วิกฤตระหว่างการเรียนออนไลน์ (Schwartz et al. 2021) อีกทั้งยังมีการศึกษาที่พบว่ายิ่งสถานการณ์โควิด-19 ระบาดเป็นระยะเวลานานมากขึ้น ยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวล นอนไม่หลับ และเกิดความเครียดเพิ่มมากขึ้น (Orgiles et al. 2021)

นอกเหนือจากสถานการณ์โควิด-19 ที่กำลังสร้างความเครียดและความวิตกกังวลให้กับผู้เรียนแล้ว ยังมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านอาชีพและการทำงานที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียดได้เช่นเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า อาชีพเกิดขึ้นใหม่ๆ จำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น วิศวกรปัญญาประดิษฐ์ (AI/Machine Learning Engineers) ผู้จัดการโครงการ (Project Manager) งานพัฒนาธุรกิจ (Business Development) หรือ นักวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) บางอาชีพที่ยกตัวอย่างอาจเคยเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ในปัจจุบันกระบวนการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ยกตัวอย่าง อาชีพนักวิเคราะห์ข้อมูลที่เข้าไปจัดการกับข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ซึ่งเป็นข้อมูลจำนวนมากมหาศาล เพราะการที่ธุรกิจใดก็ตามสามารถรวบรวมข้อมูลจำนวนมากออกมาใช้ได้จะได้เปรียบอย่างมากในการทำธุรกิจ อย่างไรก็ตามแม้ว่าแต่ละอาชีพที่ยกตัวอย่างจะมีกระบวนการทำงานที่แตกต่างกัน แต่ก็มีจุดร่วมที่สอดคล้องกัน เนื่องจากหลายองค์กรมีความจำเป็นจะต้องปรับขนาดองค์กรให้เล็กลง เพื่อให้เกิดความคล่องตัว (Agile) ลดกระบวนการทำงานที่ไม่จำเป็น (Lean) โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ทดแทน หรือเลือกบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากภายนอกมาทำงานแทน (Boonsathirakul, 2021a) ทั้งหมดนี้ทำให้แต่ละอาชีพต้องทำงานร่วมกันมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น นักวิเคราะห์ข้อมูล ต้องทำงานร่วมกันกับฝ่ายพัฒนาธุรกิจ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะช่วยเหลือฝ่ายพัฒนาธุรกิจเพื่อนำข้อมูลไปใช้ดำเนินงานบริหารต่อไป หรือ ผู้จัดการโครงการต้องทำงานร่วมกับวิศวกรปัญญาประดิษฐ์เพื่อทำโครงการที่ได้รับการว่าจ้าง เช่น การออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อสะสมแต้มร้านค้า

ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพที่กล่าวมา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่สนามการทำงานในอนาคตที่เต็มไปด้วยการแข่งขันสูง และผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องมีความทักษะ

ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ในบทนำเกี่ยวกับรายงานของ World Economic Forum (2020) พบว่าแต่ละองค์กรทั่วโลกต่างก็ต้องการทักษะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะเด่นของอุตสาหกรรมในประเทศนั้นๆ แต่ก็มีหลายทักษะที่ทุกประเทศต่างต้องการเหมือนกัน เช่น การคิดวิเคราะห์และความคิดเชิงนวัตกรรม การแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน การรับมือความเครียดและความยืดหยุ่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความฉลาดทางด้านอารมณ์ ซึ่งทักษะเหล่านี้ยังสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อีกด้วย (Bellanca, and Ronald, 2010)

ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายที่ยากลำบากสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะทั้งสถานการณ์โควิด-19 การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพและการทำงาน รวมไปถึงความต้องการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนไม่สามารถใช้เวลาอันสั้นในการฝึกฝนได้ แต่จะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นเวลาพอสมควร จึงทำให้ผู้เรียนต้องเผชิญกับความเครียด ความหวาดหวั่นและสะสมจนกลายเป็นความท้อแท้ใจ ซึ่งในที่สุดอาจนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าได้ (Wongpiromsarn, 2020) นอกจากนี้ผู้เรียนยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังต้องประสบกับความกดดันในด้านการศึกษา ความคาดหวังของครอบครัว และสังคม ทำให้เกิดความเครียดสะสมมากขึ้น เช่นเดียวกัน (Boonsathirakul, 2021b) สอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ในปี พ.ศ. 2562 ที่พบว่า วัยรุ่นอายุ 11-19 ปีเข้ามาขอรับบริการปรึกษาสายด่วนสุขภาพจิต 1323 จำนวน 10,000 สาย ซึ่งปัญหาสุขภาพจิตที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรกสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ อันดับที่ 1 ความเครียด/วิตกกังวล ร้อยละ 51.36 อันดับที่ 2 ปัญหาความรัก ร้อยละ 21.39 และอันดับที่ 3 ซึมเศร้า ร้อยละ 9.82 (Koomsiri, Jankaew, and Kongpon, 2020) โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ การศึกษาต่อ และการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต อีกทั้งผู้เรียนในระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายยังมีความกังวลในเรื่องของการสอบสูงมากที่สุด โดยมีสาเหตุมาจากความคาดหวังของครอบครัว ไม่เพียงแค่นั้นยังมีความเครียดจากการบ้านและรายงานจำนวนมาก ปัญหากับครูผู้สอน ความไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน และการไม่มีเพื่อนที่โรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องเพื่อนที่มีบทบาทสำคัญในการลดระดับความเครียด ไม่ว่าจะเป็นการรับฟัง และบอกเล่าความไม่สบายใจแก่กันและกัน (Frydenberg, 1997; Chang, 1998)

ในหลายโรงเรียนจะมีกระบวนการแนะแนวทางด้านอาชีพที่เป็นกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตนเองพึงพอใจอย่างมีเหตุผล รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ และความสนใจ และความต้องการของตลาดแรงงาน (Schiersmann et al. 2012) แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับยุคสมัยที่มีทั้งวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงมากมาย เพราะอย่างที่ Crites (1974) ได้อธิบายเอาไว้ว่า บ่อยครั้งพบว่าถึงแม้ว่านักเรียนจะเข้ามาด้วยปัญหาทางอาชีพ แต่ก็มักมีปัญหาส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงเสมอ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางสุขภาพจิตจากการศึกษา ความคาดหวังของครอบครัว และสังคม หรืออาจจะเป็นปัญหากับครูผู้สอน ความไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน และการไม่มีเพื่อนที่โรงเรียน กล่าวคือปัญหาทั้งหมดส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้เรียน ซึ่งการที่ผู้เรียนจะตัดสินใจเลือกเส้นทางอนาคตตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องจัดการกับปัญหาอื่นๆ ของตัวผู้เรียนเองไปพร้อมกับการเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ดังนั้นกระบวนการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจึงเป็นหนึ่งในกลวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเลือกเส้นทางอนาคตของตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ

ในอดีตการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพส่วนใหญ่ ผู้ให้คำปรึกษามักนิยมให้คำแนะนำข้อมูลทางด้านอาชีพโดยตรงจากการใช้เครื่องมือในการประเมินเพื่อค้นหาอาชีพที่เหมาะสม แตกต่างกับในปัจจุบันที่ใช้วิธีเน้นความร่วมมือกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา อีกทั้งการให้คำปรึกษาในปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดและความรู้สึกโดยมองว่าทั้งสองปัจจัยเชื่อมโยงกัน (Swanson, 1992) กล่าวคือในปัจจุบันการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจึงไม่ใช่เพียงการให้คำแนะนำในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมอย่างเดียวอีกต่อไป แต่เป็นการทำความเข้าใจกระบวนการคิดและความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษา

จากการศึกษารูปแบบการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพมาตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาพัฒนาการทางด้านอาชีพ และพบว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดและความรู้สึกของบุคคลก็คือ รูปแบบการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพของ Del Valle, Werner, and Rodriguez (2002) ซึ่งพัฒนามาจากหลากหลายแนวคิด (Dawis, 1996; Rounds, and Tracey, 1990; Walsh, 1990; Swanson, 1992) โดยรูปแบบดังกล่าวเรียกว่าการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพแบบคุณลักษณะและองค์ประกอบและความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (Trait and Factor and Person-Environment-Fit) ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สัมภาษณ์เบื้องต้น (Intake Interview) เป็นการเริ่มต้นดำเนินการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ และยังเป็นการเริ่มต้นสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนและผู้ให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจะไม่วางอำนาจเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่จะให้ความสำคัญไปที่มิตรภาพระหว่างกัน นอกจากนั้นในขั้นตอนนี้ยังเป็นการที่ผู้ให้คำปรึกษา และผู้เรียนพูดคุย เจาะทางเลือกต่างๆ ในลักษณะของความร่วมมือซึ่งกันและกัน

ในขั้นนี้ยังเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ประวัติส่วนบุคคลที่เก็บผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการอภิปราย ทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลแวดล้อมที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้คำปรึกษาจะประเมินสถานะทางอารมณ์และกระบวนการคิดของผู้เรียน รวมไปถึงลักษณะบุคลิกภาพก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นตอนประเมินโดยใช้เครื่องมืออีกทีหนึ่ง

ขั้นที่ 2 ระบุตัวแปรด้านพัฒนาการ (Identify Developmental Variables) เป็นข้อมูลให้ผู้ให้คำปรึกษาได้จากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 1) การรับรู้เกี่ยวกับตัวเองของผู้เรียน ยกตัวอย่างเช่น อัตลักษณ์ อัตมโนทัศน์ ภาพพจน์ และ 2) การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ยกตัวอย่างเช่น สถานะทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม ซึ่งตัวแปรดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นโอกาสของผู้เรียน เพราะแต่ละคนมีข้อจำกัดที่ต่างกันออกไป สอดคล้องกับ Gottfredson (1981) ที่เรียกสิ่งนี้ว่าการประนีประนอม (Compromise) ซึ่งต้องพิจารณา อุปสรรค โอกาส หรือ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ โดยมองว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อโอกาสในการประกอบอาชีพ ยกตัวอย่างเช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ความคาดหวังของครอบครัว หรือ สถานที่ทำงาน อาจส่งผลต่อโอกาสในการประกอบอาชีพ ในบทความการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 Boonsathirakul (2021c) อธิบายว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่ดำรงชีวิตร่วมกันเป็นสังคม การที่ผู้เรียนสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง และได้รับการยอมรับจากสังคม จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีศักดิ์ศรีและจะทำให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างน่าพึงพอใจ อย่างไรก็ตามสถานทางสังคมหรือเศรษฐกิจสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับประเมินของตัวบุคคลเอง โดยการเปรียบเทียบกับคนรอบตัว (Payne, 2017) กล่าวคือ ต่อให้ผู้เรียนมีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูง ก็อาจจะมองว่าตัวเองมีสถานะดังกล่าวที่ต่ำกว่าคนอื่นจากการเปรียบเทียบ ยกตัวอย่างเช่น ผู้เรียนอาจรู้สึกว่าคุณเองมีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าเพื่อน เพราะเพื่อนใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีราคาแพงมากกว่าตนเอง

ขั้นที่ 3 การประเมิน (Assessment) เป็นขั้นตอนที่จะประเมินความสามารถ ค่านิยม และความสนใจของผู้เรียนอย่างครอบคลุม ซึ่งลักษณะทั้งหมดที่ประเมินจะต้องสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา รูปแบบต่างๆ โดยผู้ให้คำปรึกษาจะนำข้อมูลทั้งหมดไปประมวลผลเพื่อกำหนดความต้องการ และศักยภาพที่สามารถส่งเสริมหรือต่อยอดได้ จุดประสงค์หลักของการประมวลผลก็เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่คาดการณ์ว่าจะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพึงพอใจ ซึ่งทักษะการประมวลผลเป็นสิ่งที่สำคัญในขั้นนี้ รวมไปถึงกลยุทธ์ในการมอบหมายงานเพื่อเสริมสร้างทักษะระหว่างขั้นตอนการให้คำปรึกษา โดยรายละเอียดเกี่ยวกับทักษะการประมวลผลข้อมูลจะสอดคล้องกับขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 ระบุหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Identify and Solve Problems) เป็นขั้นที่ผู้ให้คำปรึกษารวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากทั้ง 3 ขั้นแรกเพื่อระบุข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ ความต้องการรู้เกี่ยวกับตัวเอง และระดับการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน กรณีที่ผู้เรียนมีปัญหาทางด้านอารมณ์หรือพฤติกรรม ยกตัวอย่างเช่น มีภาวะซึมเศร้า หรือวิตกกังวลขั้นรุนแรง ก็จะต้องดำเนินการให้คำปรึกษาโดยเน้นให้ความช่วยเหลือทางด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม หรือส่งต่อกับผู้เชี่ยวชาญหรือจิตแพทย์ อีกกรณีหนึ่งที่อาจพบเจอก็คือผู้เรียนที่มีความเชื่อที่ไม่สมจริง หรือรับรู้ตัวเองคลาดเคลื่อนไปจากความจริง ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาจะต้องใช้กลยุทธ์เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียนต่อไป

ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพหลายคนรวมถึง Rounds, and Tracey (1990) ให้ความสำคัญกับทักษะการประมวลผลข้อมูลเพื่อการตัดสินใจด้านอาชีพอย่างเหมาะสม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อจัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสม กล่าวคือ การวินิจฉัยว่าผู้เรียนมีปัญหาทางสุขภาพจิตอื่นๆ ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพหรือไม่ เพื่อประเมินว่าผู้ให้คำปรึกษาจะใช้กลยุทธ์ในการช่วยเหลืออย่างไร กระบวนการดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์หลักของการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพรูปแบบนี้

ขั้นที่ 5 สร้างสรรค์และวิเคราะห์ความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (PEF) (Generate PEF Analysis) ในขั้นนี้ผู้ให้คำปรึกษากับผู้เรียนจะร่วมกันพัฒนากระบวนการทางปัญญา (Cognitive Schema) หรือกรอบความคิด (Conceptual Framework) เพื่อนำไปสู่ความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (PEF) เป็นลักษณะของการวางแผนร่วมกัน โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ที่ผ่านมา ซึ่งสุดท้ายแล้วรูปแบบความสามารถ รูปแบบบุคลิกภาพ คุณค่า และปัจจัยอื่นๆ ของผู้เรียนจะสามารถใช้เพื่อการทำนายความพึงพอใจต่ออาชีพในอนาคตได้ อีกทั้งยังสามารถใช้เพื่อกำหนดความต้องการของผู้เรียนได้อีกด้วย หลังจากนั้นผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจะทำรายการอาชีพที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะพบกับอาชีพที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด สุดท้ายกระบวนการดังกล่าวจะมีความแม่นยำมากขึ้นเมื่อผู้ให้ปรึกษาทางด้านอาชีพทราบทิศทางที่ชัดเจนหรือความพึงพอใจและความต้องการที่ชัดเจนของผู้เรียน

ขั้นที่ 6 ยืนยัน สำรวจ และตัดสินใจ (Confirm, Explore, and Decide) เป็นขั้นตอนที่ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทั้งหมด เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่ พึงพอใจหรือไม่ ในกรณีที่ผู้เรียนพิจารณาแล้วไม่เห็นด้วยหรือไม่พึงพอใจกับผลการวิเคราะห์ ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจะต้องเริ่มกระบวนการใหม่อีกครั้งหนึ่งจนกว่าผู้เรียนจะเข้าใจและยอมรับผลลัพธ์ทั้งหมด แต่ในทางกลับกันหากผู้เรียนพิจารณาแล้วและเห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์ ก็ควรทำการเจาะลึกถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานของอาชีพนั้นๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกในท้ายที่สุด

ขั้นที่ 7 ติดตามผล (Follow-up) เป็นขั้นที่ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนหาสามารถแวดล้อมในการทำงานที่ลงตัวกับผู้เรียนมากที่สุด และเป็นที่น่าพึงพอใจมากที่สุด ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจะช่วยเหลือผู้เรียนในการค้นหาอาชีพที่เหมาะสม ในกรณีที่ผู้เรียนเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยเหลือผู้เรียนให้เลือกเรียนในสาขาที่สอดคล้องกับอาชีพในอนาคตของผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับขั้นตอนการตั้งเป้าหมายและวางแผนปฏิบัติการ (Goal Setting and Action Planning) ของ Boonsathirakul (2021c) ที่แบ่งเป้าหมายออกเป็นระยะสั้น และระยะยาว โดยระยะสั้น ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพควรเตรียมพร้อมสำหรับการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการทำ Portfolio ทำความเข้าใจขั้นตอน Admission หรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสาขาที่จะเข้าศึกษาต่อ ส่วนเป้าหมายระยะยาวผู้ให้คำปรึกษาและผู้เรียนจะต้องร่วมกันวางแผนสำหรับอนาคตข้างหน้าของผู้เรียน เช่น การฝึกฝนทักษะที่จำเป็นสำหรับอาชีพนั้นๆ หรือการพัฒนาทักษะจำพวก Soft Skills ที่จำเป็นในศตวรรษ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันเทคโนโลยี ฯลฯ ซึ่งทักษะดังกล่าว เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการสะสมประสบการณ์ (Sunarto, 2015)

รูปแบบการให้คำปรึกษาดังกล่าวจะให้ความสำคัญไปที่ความเหมาะสมระหว่างตัวบุคคลและอาชีพ ซึ่งอาชีพจะเหมาะสมกับผู้เรียนมากแค่ไหนขึ้นอยู่กับความสามารถ ค่านิยม และความสนใจของตัวผู้เรียนเอง โดยข้อมูลดังกล่าวจะถูกวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงอัตนัย เช่น ความคิด อารมณ์ และกระบวนการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน อย่างไรก็ตามการจะทำงานในอนาคตได้อย่างพึงพอใจและมีความสุข สภาพแวดล้อมในการทำงานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะต่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าตนเองอยากศึกษาต่อในสาขาอะไร เพื่อจะประกอบอาชีพอะไร อย่างชัดเจนแล้ว แต่เมื่อผู้เรียนเข้าถึงช่วงวัยที่จะต้องประกอบอาชีพที่เลือกเอาไว้ ก็อาจจะพบเจอ วัฒนธรรมองค์กร เงินเดือน ระยะเวลาเดินทาง กฎระเบียบ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่ไม่สอดคล้องกับตัวตนของผู้เรียน ดังนั้นการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจะประสบความสำเร็จในระยะยาวมากแค่ไหนขึ้นอยู่กับว่าผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพสามารถทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจหรือตระหนักถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานของอาชีพนั้นๆ ได้มากเพียงใด

ผู้ให้คำปรึกษาสามารถใช้เครื่องมือในปัจจุบันมาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพแวดล้อมในการทำงานได้ดีมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพนั้นๆ การศึกษาดูงาน และการหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ หรือคลิป YouTube: One day with ที่เป็นคอนเทนต์เกี่ยวกับการทำงานของอาชีพต่างๆ ในหนึ่งวัน อย่างไรก็ตามต่อให้มีข้อมูลจำนวนมากแค่ไหนก็ตาม แต่ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพก็ไม่สามารถมั่นใจได้อย่างแน่นอนว่าผู้เรียนจะพึงพอใจหรือเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของงานได้ อย่างแท้จริง อีกทั้งองค์กรในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็มีความแตกต่างกันทั้งสภาพแวดล้อมและเนื้องาน แม้ว่าจะเป็นอาชีพเดียวกันก็ตาม ดังนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะความยืดหยุ่น ซึ่งเป็นทักษะแห่งอนาคต เพื่อจะสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนั้นทักษะยืดหยุ่นจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกอาชีพ และปรับตัวต่อกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีที่มีแนวโน้มจะก้าวหน้าไปมากขึ้น

Rudolph, Lavigne, and Zacher (2016) ได้ทำการวิเคราะห์ห่อหุ้มเกี่ยวกับทักษะการปรับตัว และค้นพบว่าทักษะการปรับตัวมีความสัมพันธ์กับ การเลื่อนตำแหน่ง รายได้ การมีส่วนร่วมในงาน ประสิทธิภาพในการทำงาน การตัดสินใจทางด้านอาชีพ ความพึงพอใจชีวิต และ ความตั้งใจลาออกจากงาน อีกทั้งผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะเสริมสร้างทักษะการปรับตัวของผู้เรียนได้ โดย Savickas, and Porfeli (2012) อธิบายว่า การที่บุคคลจะสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพสามารถมอบหมายภาระงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการลองผิดลองถูกและค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งจะเป็นการหล่อหลอมทักษะในการปรับตัวต่อไปในอนาคต และสุดท้ายเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่กำลังจะมาถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุป

ในปัจจุบันโลกกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์โควิด-19 เศรษฐกิจที่ชะลอตัว การเรียนออนไลน์ ส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ๆ และความต้องการทักษะใหม่ๆ เพิ่มขึ้นรวมถึงวิธีการทำงานที่เปลี่ยนแปลงทำให้หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้เรียนจะเกิดความเครียด ความกดดัน ความวิตกกังวลเพิ่มมากขึ้น การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพแบบคุณลักษณะและองค์ประกอบและความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้แล้วยังประเมินสุขภาวะทางจิตใจของผู้เรียนด้วย ซึ่งกระบวนการให้คำปรึกษาด้านอาชีวดังกล่าวแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์เบื้องต้น เป็นการเริ่มต้นสร้างสัมพันธภาพ และการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน อื่นๆ เพื่อประเมินสถานะทางอารมณ์ บุคลิกภาพ และกระบวนการคิดของผู้เรียน ขั้นตอนที่ 2 ระบุตัวแปรด้านพัฒนาการ แบ่งออกเป็น 1) การรับรู้เกี่ยวกับตัวเองของผู้เรียน เช่น อัตลักษณ์ และภาพพจน์ 2) การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ขั้นตอนที่ 3 การประเมิน เป็นขั้นตอนที่จะประเมินความสามารถ ค่านิยม และความสนใจของผู้เรียนอย่างครอบคลุม ขั้นตอนที่ 4 ระบุหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นที่ผู้ให้คำปรึกษารวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากทั้งสามขั้นเพื่อระบุข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ ความต้องการรู้เกี่ยวกับตัวเอง และระดับการประมวลผลข้อมูล เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียนต่อไป ขั้นตอนที่ 5 สร้างสรรค์และวิเคราะห์ความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม เป็นลักษณะของการวางแผนร่วมกันเพื่อทำนายทิศทางที่ชัดเจนหรือความพึงพอใจและความต้องการที่ชัดเจนของผู้เรียน ขั้นตอนที่ 6 ยืนยัน สำรวจ และตัดสินใจ เป็นการให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทั้งหมด เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่ และขั้นที่ 7 ติดตามผล เป็นขั้นที่ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนหาสามารถแวดล้อมในการทำงานที่ลงตัวกับผู้เรียนมากที่สุด การให้คำปรึกษาด้านอาชีพตามกระบวนการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากผู้ให้คำปรึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และพัฒนาทักษะยืดหยุ่นให้กับผู้เรียน เพื่อจะได้สามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป

References

- Abbasi, S., Ayoob, T., Malik, A., & Memon, S. I. (2020). *Perceptions of Students Regarding E-learning During Covid-19 at a Private Medical College*. Retrieved July 5, 2022, from <https://doi.org/10.12669/pjms.36.COVID19-S4.2766>
- AdmissionPremium. (2018). *More than 60% of High School Students Nationwide Who Are about to Enter the University Fence. I Do Not Know What to Study*. Retrieved June 20, 2022, from <https://www.admissionpremium.com/content/3296>
- Bellanca, J., & Ronald, S. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Indiana: Solution Tree.
- Boonsathirakul, J. (2021a). *Life Career Development*. Bangkok: Faculty of Education, Kasetsart University.
- Boonsathirakul, J. (2021b). Crisis and Stress Coping of Senior High School Students. *Academic Journal of Education*, 22(2), 204-219.

- Boonsathirakul, J. (2021c). Career Preparation for Students in the 21st Century. *Kasetsart Educational Review*, 36(2), 1-11.
- Chang, C. (1998). Disposition Optimism and Primary and Secondary Appraisal of a Stressor: Controlling for Confounding Influences and Relation to Coping and Psychological and Physical Adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 1109-1120.
- Crites, J. (1974). Major Contribution Career Counseling: A Review of Major Approaches. *The Counseling Psychologist*, 4(3), 3-32.
- Dawis, V. (1996). *The Theory of Work Adjustment and Person-Environment Correspondence Counseling*. California: Jossey-Bass.
- Del Valle, J., Werner, C., & Rodriguez, D. (2002). *Adolescent Career Development: Classroom, Group, and Individual Guidance Activities*. California: Books/Cole.
- Denning, S. (2016). Christensen Update Disruption Theory. *Strategy & Leadership*, 44(2), 10-16.
- Frydenberg, E. (1997). Interrelationships between Coping, School Connectedness and Wellbeing. *Australian Journal of Education*, 53(3), 261-276.
- Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription and Compromise: A Developmental Theory of Occupational Aspirations. *Journal of Counseling Psychology*, 28(6), 545-579.
- International Federation of Robotics. (2017). *Executive Summary World Robotics 2017 Industrial Robots, Working Paper of International Federation of Robotics*. Retrieved June 28, 2022, from https://ifr.org/downloads/press/Executive_Summary_WR_2017_Industrial_Robots.pdf
- Koomsiri, P., Jankaew, S., & Kongpon, T. (2020). A Case Study of Determinants of Using Mental Health Helpline 1323 in Crisis and Effective Practice of the Counselor. *Journal of Mental Health of Thailand*, 28(2), 99-110.
- Orgiles, M. et al. (2021). *Coping Behaviors and Psychological Disturbances in Youth Affected by the COVID-19 Health Crisis*, *Frontiers in Psychology*. Retrieved July 7, 2022, from <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.565657>
- Payne, K. (2017). *The Broken Ladder: How Inequality Affects the Way We Think, Live, and Die*. New York: Viking.
- Ringwald, A. (2015). *3 Ways to Fix Our Broken Training System*. Retrieved July 1, 2022, from <https://www.weforum.org/agenda/2015/01/three-ways-to-fix-our-broken-training-system>
- Rounds, B., & Tracey, J. (1990). *From Trait and Factor to Person-environment Fit Counseling: Theory and process*. New Jersey: Erlbaum.
- Rudolph, C., Lavigne, K., & Zacher, H. (2016). Career Adaptability: A Meta-analysis of Relationships with Measures of Adaptivity, Adapting Responses, and Adaptation Results. *Journal of Vocational Behavior*, 98(1), 1-49.
- Savickas, L., & Porfeli, J. (2012). Career Adapt-abilities Scale: Construction, Reliability, and Measurement Equivalence Across 13 Countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 661-673.

- Schiersmann, C., Ertelt, B. J., Katsarov, J., Mulvey, R., Reid, H., & Weber, P. (2012). *Nice Handbook for the Academic Training of Career Guidance and Counselling Professionals*. Heidelberg: Heidelberg University.
- Schulte-Körne, G. (2016). Mental Health Problems in a School Setting in Children and Adolescents. *Dtsch Arztebl Int*, 113(11), 183–190.
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution: What it Means, How to Respond*. Retrieved June 30, 2022, from <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond>
- Schwartz, K. et al. (2021). COVID-19 and Student Well-Being: Stress and Mental Health During Return-to-School. *Canadian Journal of School Psychology*, 36(2), 166-185.
- Sunarto, D. (2015). Improving Students Soft Skills Using Thinking Process Profile Based on Personality Types. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 4(3), 118-129.
- Swanson, L. (1992). Vocational Behavior: Life-span Career Development and Reciprocal Interaction of Work and Nonwork. *Journal of Vocational Behavior*, 41(1), 101-161.
- Szczepura, A., Nomura, T., & Wild, D. (2020). The Future of Robots in a Super-aged Society. *Annals of Robotics and Automation*, 4(1), 18-21.
- Walsh, B. (1990). *A Summary and Integration of Career Counseling Approaches*. New Jersey: Erlbaum.
- Wongpiromsarn, Y. (2020). Mental Health and the COVID-19 Crisis in Thailand. *Journal of Mental Health of Thailand*, 28(4), 280-291.
- World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. Retrieved June 23, 2022, from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf

การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย*

The Cultural Diversity Management for Tourism in Thailand

¹ศรายุทธ ทองหมั่น, ²กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล และ ³นิมิต ชื่นสัน

¹Sarayute Thongmun, ²Kanyapat Pattanapokinsakul and ³Nimit Soonsan

^{1,2,3}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

^{1,2,3}Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University, Thailand.

³Corresponding author email: nimit.s@pkr.ac.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจบูรณาการแบบสหวิทยาการ ระหว่างภูมิภาค และระหว่างอาณาเขต ดังนั้น การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ท้องถิ่นใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับกิจกรรมการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และผลกระทบของนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่อการท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อการท่องเที่ยวจึงมีประโยชน์มากมาย สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ รวมถึงชุมชน ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และนักท่องเที่ยว จากบทความนี้ เสนอการจัดการเบื้องต้นสำหรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: วัฒนธรรม; การท่องเที่ยว; กิจกรรม; ภาพลักษณ์

Abstract

Tourism is an interdisciplinary, inter- regional, inter- territory integrated economy; therefore, the culturally diverse management and associated tourism will help localities in Thailand take more advantage of tourism resources and products to meet the diverse needs of visitors. This research article presents the culturally diverse management for tourism in Thailand. This includes the following contents: cultural diversity affecting natural and cultural tourism, the relationship between religions and tourism activities, tourism image, and the impact of innovation and technology on tourism. Thus, the diverse cultural management for tourism has many positive benefits for various stakeholders, including the community, government, entrepreneurs, service providers, and tourists. Based on this paper, we propose preliminary management for cultural diversity as a way of sustainability.

Keywords: Culture; Tourism; Activity; Image

*Received September 15, 2022; Revised October 24, 2022; Accepted October 25, 2022

บทนำ

ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติจากทั่วโลก จึงทำให้อุตสาหกรรมสามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้ไปยังภาคส่วนต่างๆ จำนวนมากมาย ก่อนการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี พ.ศ.2562 สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน มาเลเซีย อินเดีย เกาหลีใต้ และรัสเซีย อย่างไรก็ตาม หลังนโยบายการเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้อีกครั้งนั้นแสดงให้เห็นว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อินเดีย มาเลเซีย สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา (Ministry of Tourism and Sports, 2022) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนปฏิบัติ การดำรงชีวิต และยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละจุดหมายปลายทาง (Tong-intarach, 2021)

การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้นักท่องเที่ยวมีความชอบ และมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างหลากหลายแต่ละชาติ เช่น รูปแบบการท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง การเลือกใช้บริการ รวมถึงการความพึงพอใจต่อสินค้าและบริการมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (Panphae, et al., 2020; Muangsan, 2019) โดยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของตน การประพฤติปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมและการประกอบพิธีกรรม ซึ่งวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้การตอบสนองต่อพฤติกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรมต้องแตกต่างกันไปด้วย (Wongpipan, and Pattayanon, 2020) ดังนั้นวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวต้องมีการทบทวนเพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Muangsan, 2019)

วัฒนธรรมส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเกิดการรับรู้ ความรู้สึก ทักษะ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจึงทำให้ข้อค้นพบและข้อจำกัดที่แตกต่าง (Tongchoiy, 2021) การศึกษาข้ามวัฒนธรรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว (Hofstede, 1980, 2001) การศึกษาบางชิ้นงานมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวเอเชียที่มีพฤติกรรมการเดินทางแบบกลุ่มและทำกิจกรรมด้วยกันเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างกันจากนักท่องเที่ยวชาวยุโรป (Kim, and Stepchenkova, 2016; Li, 2014) การศึกษาข้ามวัฒนธรรมช่วยให้นักการตลาดสามารถกำหนดนโยบายสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรมได้ดีมากยิ่งขึ้น (Beuthner et al., 2018)

บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย ที่สามารถสร้างการรับรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติตามวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป และทำให้เกิดความเข้าใจให้กับผู้บริหารการท่องเที่ยวในการตอบสนองให้แก่นักท่องเที่ยวแต่ละชาติได้ตามความต้องการอย่างเหมาะสม ทั้งนี้บทความประกอบด้วยเนื้อหาได้แก่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและกิจกรรมการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรม และผลกระทบของนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีต่อการท่องเที่ยวของแต่ละวัฒนธรรม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural diversity) มีอิทธิพลอย่างมากต่อความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและเหมาะสมกับวัฒนธรรม รวมถึงความรู้ที่มีคุณค่า ทักษะ จริยธรรม ภาษา และโลกทัศน์

นอกจากนี้ส่งผลต่อความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และยอมรับความแตกต่างระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ (UNESCO, 2002) ดังนั้นการศึกษาความหลากหลายวัฒนธรรม ควรกระทำ ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมและในการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การส่งเสริมความเฉพาะเจาะจงของวัฒนธรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม และค่านิยม การอนุรักษ์วัฒนธรรมเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการศึกษา วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการแสดงออก ความต้องการ หรือความคาดหวัง (Li, 2014) โดยการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวข้ามวัฒนธรรมช่วยให้เข้าใจการค้นพบข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของวัฒนธรรมที่ต่างกัน และสามารถวิเคราะห์มิติวัฒนธรรมต่างๆ หรือปัจจัยที่แสดง ให้เห็นถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม โดย Hofstede (1997) นิยามความหมาย ของวัฒนธรรม “เป็นชุดรวมคำสั่งของจิตใจที่ซึ่งแตกต่างไปตามสมาชิกของกลุ่มหรือประเภทของคน จากกลุ่มอื่นๆ” ซึ่งส่วนประกอบของวัฒนธรรมรวมไปถึงภาษา สัญชาติ ภูมิสำเนา กลุ่มเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และวัฒนธรรมองค์กร (Legoharel et al., 2009) การศึกษาที่ผ่านมาในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาความแตกต่างสัญชาติ เชื้อชาติ ภูมิสำเนา ประเทศที่อยู่อาศัย ซึ่งสามารถ ถูกจำแนกได้ง่ายและมีความชัดเจนในการวิเคราะห์เพื่อตอบสนองความต้องการได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Li, 2014)

การวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวข้ามวัฒนธรรมช่วยให้นักการตลาดสามารถวางแผนให้เหมาะสม กับรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม (Khoo-Lattimore, and Prayag, 2018; Woodside, Hsu, and Marshall, 2011) การศึกษาก่อนหน้านี้ได้ชี้ชัดและแสดงความคิดเห็นต่อวัฒนธรรม ของนักท่องเที่ยวที่ต่างกันส่งผลต่อความคาดหวังที่ต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรม และการแสดงออกที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มนั้นๆ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อจุดหมายปลายทางแห่งนี้อีกด้วย (Moital, Dias, and Machado, 2013) การศึกษาของ Xu and Zhang (2016) แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนมีความผูกพันกับพื้นที่มากกว่านักท่องเที่ยว กลุ่มตะวันตก นอกจากนั้นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความผูกพันกับพื้นที่และความภักดีต่อจุดหมาย ปลายทางของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีระดับอิทธิพลต่อปัจจัยของความภักดีต่อจุดหมายปลายทางที่แตกต่าง กันด้วย โดยวัฒนธรรมกลุ่มประเทศตะวันตกมีความหลากหลายทางชนชาติก่อให้เกิดความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม จึงส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันตามหลักมนุษยธรรม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ การเคารพเพื่อนมนุษย์ด้วยกันที่มีความหลากหลายอย่างเป็นเอกภาพ (Varanetra, 2018) ดังนั้นการอธิบาย ความแตกต่างของวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรม ของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

จุดหมายปลายทางแต่ละแห่งควรจะต้องสร้างประสบการณ์ที่ดีเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ มากที่สุด จากสาเหตุดังกล่าวจุดหมายปลายทางแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างกันตามศักยภาพจึงสร้าง ขีดความสามารถในการแข่งขัน (Moital et al., 2013) การศึกษาของ Lin and Kuo (2018) ตรวจสอบการ พัฒนาภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไต้หวันจากมุมมองของนักท่องเที่ยวสามสัญชาติ ได้แก่ ชาวจีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น การศึกษาครั้งนี้ได้ยืนยันการศึกษาก่อนหน้านี้ที่ได้ค้นหาความแตกต่างระหว่างสัญชาติ ของนักท่องเที่ยว โดยการรับรู้ภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวทั้งสามสัญชาติมีความแตกต่างกัน นอกจากนั้น Bideci and Albayrak (2016) ตรวจสอบแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวระหว่างชาวรัสเซียและเยอรมัน ซึ่งแรงจูงใจที่มีต่อการเดินทางท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันระหว่างนักท่องเที่ยวทั้งสองสัญชาติ โดยระดับ แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวเยอรมันแสดงให้เห็นว่ามีระดับสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวรัสเซีย ดังนั้นการศึกษา เชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์ข้ามวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว โดยมีการศึกษาความแตกต่างสัญชาติของกลุ่มชาวตะวันออก (Eastern) ได้แก่ จีน ฮองกง ไต้หวัน ส่วนกลุ่ม

ชาวตะวันตก (Western) ได้แก่ เยอรมัน อังกฤษ ออสเตรเลีย ซึ่งการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเป็นการวิเคราะห์ข้ามวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ช่วยให้นักการตลาดให้วางแผนการตลาดให้เหมาะสมกับจุดหมายปลายทางแต่ละแห่ง (Chen et al., 2016)

ดังนั้น เพื่อให้มีความเข้าใจในบริบทของการวิเคราะห์ข้ามวัฒนธรรมให้มีความกระจ่างมากยิ่งขึ้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของประเทศไทยในมุมมองตลาดของนักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถช่วยสร้างการรับรู้และเปลี่ยนแปลงตลาดเป้าหมายให้เหมาะสม นอกจากนั้นแล้วการวิเคราะห์คุณลักษณะของนักท่องเที่ยวสามารถทำนายความต้องการที่แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพิจารณาในประเด็นความสำคัญของวัฒนธรรมนักท่องเที่ยว (Shen et al., 2017; Yu, and Ko, 2012)

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างหลากหลายที่สวยงาม มีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยว และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวและเลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางลำดับแรกๆ เมื่อจะเดินทางท่องเที่ยว สอดคล้องกับการรายงานของ Grand View Research (2021) พบว่าขนาดตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วโลกมีมูลค่า 185.87 พันล้านดอลลาร์ในปี 2564 และคาดว่าจะขยายตัวที่อัตราการเติบโตต่อปี (CAGR) 15.2% จากปี 2565 ถึง 2573 และการแพร่กระจายของการระบาดใหญ่ของ COVID-19 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลง 72% ในปี 2564 ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงในการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวธรรมชาติ นอกจากนี้สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ (DPN, 2022) ในปีงบประมาณ 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 20.56 ล้านคน และในปีงบประมาณ 2565 มีจำนวน 11.49 ล้านคน มีจำนวนที่ลดลงแต่ปัจจุบันมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของประเทศไทย จากการศึกษาของ Maneekul et.al. (2021) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนมักสนใจสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามเป็นหลักโดยการท่องเที่ยวในภูมิภาคที่ทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นทะเล เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนชอบความแปลกใหม่และกิจกรรมที่มีความตื่นเต้นทำให้รู้สึกเปิดโลกกว้างได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Thongsawang (2021) พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวจีนเดินทางไปนั้นต้องมีกิจกรรมที่มีความน่าสนใจและหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่จะได้รับความตื่นเต้นเมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เกิดความน่าสนใจ จึงแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับทะเล โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีที่มีแหล่งธรรมชาติที่สวยงาม และกิจกรรมที่หลากหลายจึงเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่นักท่องเที่ยวชาวจีนชื่นชอบ

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวออสเตรเลียเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นครอบครัว เนื่องจากส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาวของประเทศต้นทาง นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวชาวออสเตรเลียมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบครอบครัว ดังนั้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เลือกทำในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันได้ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การอาบแดด การล่องเรือ และการดำน้ำ ที่สามารถสร้างสัมพันธ์ในครอบครัวได้เป็นอย่างดี (Keadsap, 2018; Siripirom, 2015) เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจจึงจะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมหลากหลายและน่าสนใจ การได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและกิจกรรมที่น่าตื่นเต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในประเทศไทย (Khwanthong, and Swangkong, 2020; Anyapornsuk, 2016)

ดังนั้น เพื่อให้มีความเข้าใจในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติให้มีความชัดเจนมากขึ้น การจัดกลุ่มการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องด้วยการพัฒนาแบรนด์ด้วยกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่า ทะเล และอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น ทำให้เกิดการเชื่อมโยงและช่วยสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์และหลากหลายมากขึ้น ทำให้ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น (Tien et al., 2021) นอกจากนั้นแล้วสามารถทำการวิเคราะห์ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบ การสื่อสาร ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวโน้มการเติบโตของส่วนแบ่งตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาดว่าจะเพิ่มขึ้น 3.76 พันล้านดอลลาร์จากปี 2020 ถึง 2025 เป็นการเติบโตของตลาดจะเร่งขึ้นที่ CAGR 16.41% (Infiniti Research, 2021)จากการรายงานของ TAT (2021) พบว่า ประเทศไทยติดอันดับ 5 ของโลกด้านอิทธิพลมรดกวัฒนธรรมในปี 2564 จากนิตยสาร CEOWORLD ด้วยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและความสมบูรณ์ของวิถีชีวิตในหมู่บ้าน อิทธิพลของประเพณีท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันวิจิตรงดงาม ตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา ไปจนถึงบ้านเชียง นอกจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมแล้วประเทศไทยยังมีอาหารแปลกใหม่ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อปีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงหลายล้านคน และมีรายรับจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเยือนประเทศไทย เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนกว่า 26 พันล้านบาทในเดือนมิถุนายน 2565 (Manakitsomboon, 2022) ดังนั้นการตัดสินใจทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกให้ความสนใจมากกว่านักท่องเที่ยวชาวตะวันออก การศึกษาของ Katsuwan (2020) พบว่านักท่องเที่ยวชาวยุโรปสนใจชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เรียนรู้วัฒนธรรมไทย เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตคนไทย และชมแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมไทย อีกทั้งยังสนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมประเพณีไทยและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย โดยเฉพาะการเที่ยวชมเทศกาลตามประเพณีไทย ไหว้พระ ทำบุญ ชมการแสดงละครไทยในโรงละคร และสิ่งที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบที่สุดนั้นคือการช้อปปิ้งสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวตะวันตกต้องการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ จากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นในประเทศไทย (Sangsee, and Parasakul, 2017; Petchphanthong, 2017)

นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย มีความสะดวก ส่วนใหญ่ชอบสัมผัสวิถีชีวิตในชุมชนที่มีความเรียบง่าย ชมแหล่งท่องเที่ยวโบราณที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่ช่วยทำให้ได้รับประสบการณ์ที่น่าประทับใจผ่านการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แปลกใหม่ (Intanupat, 2020) นอกจากนั้นการศึกษาของ (Walam et al., 2018) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียสนใจในการท่องเที่ยวตลาดน้ำเพื่อชิมอาหารท้องถิ่นและเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนาและจิตวิญญาณและความน่าสนใจของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพุทธศาสนาแบบเถรวาท (Phakdee-auksorn, 2016)

ดังนั้น แนวทางทางการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถนำไปสู่การตลาดเชิงประสบการณ์ ที่จะพยายามสร้างประสบการณ์และน่าจดจำผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว โดยเน้นการกระตุ้นผ่านการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ บริการ สถานที่ สิ่งแวดล้อม กิจกรรม และสังคมออนไลน์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามสามารถพัฒนาแนวทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถรองรับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้ โดยเครื่องมือและวิธีการที่นักการตลาด ได้แก่

1) คำแนะนำและผู้อ้างอิง 2) การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและพิธีกรรม และ 3) การฝึกอบรมจากการศึกษาของ Cuomo et al. (2021) พบว่า ประสพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอิงจากการใช้ Big Social Data ส่งผลต่อการวางแผนการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพที่คาดหวังและการรับรู้สำหรับประสพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและการจัดการท่องเที่ยว

ศาสนาของแต่ละวัฒนธรรมเป็นปัจจัยละเอียดอ่อนที่ผู้ให้บริการการท่องเที่ยวของประเทศไทยควรให้ความสำคัญ ซึ่งความหลากหลายทางด้านศาสนาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน การศึกษาของ Dabphet et al. (2021) พบว่านักท่องเที่ยวชาวมุสลิม มีข้อกำหนดทางศาสนา ส่งผลให้พฤติกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงในเรื่องของการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่พักต้องเหมาะสมตามหลักศาสนา องค์ประกอบการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม เช่น สถานที่ท่องเที่ยวนั้นต้องมีความพร้อมตามหลักของศาสนาอย่างเหมาะสม สภาพแวดล้อมต้องเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม การตกแต่งสถานที่ต้องไม่มีสื่ออวัยวะทางเพศ สถานที่พักผ่อนต้องหลีกเลี่ยงการบริการของมีนเมา และมีสถานที่สำหรับการละหมาด ด้านของอาหารต้องมีมาตรฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับเครื่องหมายฮาลาล เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม สอดคล้องกับ (Walam et al., 2018) ซึ่งให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวมุสลิมจะมีเงื่อนไขและความต้องการจากนักท่องเที่ยวศาสนาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเสื้อผ้า การแต่งกาย อาหาร และที่พัก จึงทำให้นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมกังวลในเรื่องของการได้รับความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น โรงแรมที่มีเครื่องหมายกิบลัต ป้ายบอกทางไปห้องละหมาด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมจากประเทศต่างๆ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในจำนวนที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีพฤติกรรมที่เคร่งครัดในศาสนาปฏิบัติจึงทำให้มีความแตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่นับถือศาสนาอื่น ดังนั้นผู้ประกอบการที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมุสลิมจึงจำเป็นต้องเร่งทำความเข้าใจที่แท้จริงเพื่อที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมได้อย่างถูกต้องหลักของศาสนาอิสลาม Suksanchananun et al. (2018)

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในสังคมไทย ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยนึกถึงวัด เช่น การทำบุญ การบริจาคทาน การสันทนาการ เป็นต้น ในทางกลับกันนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มองว่าวัดเป็นสถานที่สวยงาม รูปแบบการก่อสร้างที่แปลกตา ความงดงามของพระพุทธรูป และจิตรกรรมต่างๆ ภายในวัดที่สร้างสรรค์ออกมาอย่างสวยงาม (Phra Srisungkom Jayanuvaddho (Thanavongs), and Valaisathien, 2020) ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาให้ความสนใจกับความเชื่อทางศาสนาและจิตวิญญาณ (Wang, and Phakdee-auksorn, 2016) โดยการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนายังขาดการจัดการเพื่อบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านศาสนาของมัคคุเทศก์ ควรมีการเน้นสาระสำคัญของพระพุทธศาสนามากกว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว (Prompanyo et al., 2013) ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจของความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเมือง ให้มีความเข้าใจมากขึ้นการศึกษาในบริบทการตลาดของกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว คุณค่าที่รับรู้ ความพึงพอใจ และความภักดีของนักท่องเที่ยว เป็นต้น สามารถช่วยกำหนดตำแหน่งทางการตลาดได้ชัดเจนและสอดคล้องกับตลาดเป้าหมาย นอกจากนั้นแล้วการเล่าเรื่องราวของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำการสื่อสารไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันได้ดี และนำไปสู่จุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยให้สอดคล้องกับแต่ละวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว (Choe, and O'Regan, 2020)

การสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ภาพลักษณ์ของประเทศไทยมีผลต่อนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรมแตกต่างกันไป เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความหลากหลายวัฒนธรรมและหลากหลายเชื้อชาติ จึงทำให้การรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยแตกต่างกันออกไป โดยนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันได้มองเห็นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยผ่านสื่อในประเทศของตนจนเกิดความอยากรู้ อยากมาสัมผัสวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยด้วยตนเอง เช่น การพ้อนรำ การลิ้มรสอาหารไทย และขนมรูปแบบต่างๆ เป็นต้น (Tiengprateed et al. 2010) ซึ่งรับรู้ภาพลักษณ์ใกล้เคียงกับนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและออสเตรเลียที่ให้ความสำคัญกับศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่อาจจะแตกต่างไปจากชาติอื่นๆ (Rakson, 2020; Keadsap, 2018)

นักท่องเที่ยวชาวตะวันตก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากกลุ่มอาเซียนมองภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่เด่นชัดมากที่สุด คืออาหารไทยมีรสชาติอร่อย (Santawee, 2019) นอกจากนั้นการต้อนรับและการเป็นเจ้าบ้าน การสื่อสารด้วยรอยยิ้ม มนุษยสัมพันธ์ ยังเป็นภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านให้ความสำคัญ (Chamnian & Chamnian, 2019) ส่วนนักท่องเที่ยวชาวจีนรับรู้ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่โดดเด่นในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นหรือบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีอัธยาศัยไมตรีและเป็นกันเอง (Kieanwatana, 2018)

ดังนั้น การสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจุดหมายปลายทาง สามารถช่วยพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยว การศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ของทัศนคติ อารมณ์ และความคิดของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย จึงความจำเป็นในการสร้างจุดเด่นของนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรมให้มีความเข้าใจ เช่น การสร้างแคมเปญการท่องเที่ยว โดยการรวมกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มการรับรู้และสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เป็นต้น และการส่งเสริมมิติทางอารมณ์ผ่านการขายและกระตุ้นอารมณ์กับนักท่องเที่ยวผ่านทางนักท่องเที่ยวรายบุคคล ตัวแทนท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นแล้วภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจ รวมถึงความตั้งใจที่จะแนะนำ ความตั้งใจที่จะเยี่ยมชม และความตั้งใจที่จะกลับมาอีกครั้ง (Afshardoost, and Eshaghib, 2020)

นวัตกรรมและเทคโนโลยีกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีผลต่อการท่องเที่ยวของแต่ละวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป เนื่องด้วยประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และการพัฒนาของนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีความแตกต่างกัน ปัจจุบันมีการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเสนอการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม โดยการเพิ่มประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้เกิดการแพร่กระจายของวัฒนธรรม และเป็นการสร้างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวด้านสุนทรียะและความรู้ความเข้าใจ ตัวอย่าง นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พบกับสภาพแวดล้อมที่ใหม่ เช่น ภาพวิดีโอความละเอียดสูง เสียง การจำลองสภาพแวดล้อมจริงเข้าไปให้เสมือนจริง (Virtual Reality; VR) กลิ่น พื้นผิวสี และการเคลื่อนไหว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Tangchittilert (2022) นำเทคโนโลยีโลกเสมือนผสมผสาน (Mixed media reality) โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) ผ่านการรับรู้แก่ผู้ชมเพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ในการชมงานประเพณีควบคู่เทคโนโลยีเป็นการเปลี่ยนแปลง (Transformation) และการพลิกโฉมประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีเอกลักษณ์ช่วยส่งเสริมอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวและชุมชน

นอกจากนี้ เทคโนโลยีอัจฉริยะ (Smart technologies) เป็นที่มาของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวอัจฉริยะ (Smart tourism destination) และ เมืองอัจฉริยะ (smart cities) ซึ่งตามงานวิจัยของ Femenia-Serra, Perles-Ribes, and Ivars-Baidal (2019) พบว่า การนำเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ระบบเซ็นเซอร์ ความเป็นจริงเสมือน (VR) และความเป็นจริงเสริม (AR) การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่าน Wi-Fi และเครือข่ายอื่นๆ มือถือ เว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ และแชทบอท เป็นต้น เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยส่งเสริมระดับปฏิสัมพันธ์การร่วมสร้างสรรค์ และความเป็นส่วนตัวที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Tawitiyamon (2022) ทำการพัฒนาแพลตฟอร์ม BKK Smart Guide เป็นการท่องเที่ยวเกาะรัตนโกสินทร์ สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่บูรณาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เน้นเชิงคุณค่าทางวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ช่วยสำหรับการวางแผนการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ด้วยการแนะนำข้อมูลการท่องเที่ยวแบบ "Walking Trip" ผ่าน application มุ่งเน้นการท่องเที่ยวแบบไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่ง Azis et al. (2020) พบว่า เทคโนโลยีการท่องเที่ยวอัจฉริยะและประสบการณ์การท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะกลับมาเยี่ยมชมและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้กับเพื่อน ครอบครัว และนักท่องเที่ยวคนอื่นๆ มากขึ้น

จากพฤติกรรมการการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความหลากหลายในการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ เช่น Little Red Book, Weibo, Wechat, Taobao และ Baidu เป็นต้น (Zhu et al., 2020) หรือนักท่องเที่ยวอินเดียมีการจองการเดินทางออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และวิดีโอแชท (Department of International Trade Promotion, 2020) และนักท่องเที่ยวชาวยุโรปผ่านสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ เช่น Facebook, Instagram, Line, TripAdvisor เป็นต้น สอบถามคนรอบข้าง และเอเยนต์ทัวร์ท้องถิ่น (Tourism Authority of Thailand, 2017)

ดังนั้น นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มีบทบาทสำคัญในการจัดการการเดินทางสมัยใหม่ และให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการค้นหาข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สำหรับประเทศไทยในแง่ของเทคโนโลยีมือถือแนวความคิด และการประยุกต์ใช้รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีในการท่องเที่ยว เพื่อประสบการณ์การของนักท่องเที่ยว สร้างรูปแบบใหม่ของความรู้ ข้อมูล นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับธุรกิจและกลุ่มนักท่องเที่ยว

สรุป

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละวัฒนธรรมจึงส่งผลให้รูปแบบการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันด้วย โดยการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เลือกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เนื่องจากความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยนั้นค่อนข้างมีความหลากหลาย นอกจากนั้นทรัพยากรทางวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นสิ่งที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันออกไป ส่วนภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวที่ได้มาสัมผัสกับธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะภาพลักษณ์ความคุ้มค่าที่ชาวต่างชาติรับรู้และตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย นอกจากนี้สามารถ

สรุปประเด็นที่มีความน่าสนใจของการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย

รูปแบบการท่องเที่ยว	วิธีการจัดการ
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม	- การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของประเทศไทยในมุมมองตลาดของนักท่องเที่ยวต่างชาติ - การวิเคราะห์คุณลักษณะของนักท่องเที่ยวสามารถทำนายความต้องการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการพิจารณาในประเด็นความสำคัญของวัฒนธรรมนักท่องเที่ยว
การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	- การพัฒนาแบรนด์ด้วยกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ - ด้วยวิธีการจัดกลุ่มจังหวัดและเส้นทางการท่องเที่ยวที่ - การวิเคราะห์ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบ - การสื่อสาร ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรม
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	- การตลาดเชิงประสบการณ์ โดยเน้นการกระตุ้นผ่านการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ บริการ สถานที่ สิ่งแวดล้อม กิจกรรม และสังคมออนไลน์ เป็นต้น - การพัฒนาแนวทางการตลาด โดยเครื่องมือและวิธีการที่นักการตลาด ได้แก่ (1) คำแนะนำและผู้อ้างอิง (2) การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและพิธีกรรม และ (3) การฝึกอบรม เป็นต้น
ศาสนาและการจัดการท่องเที่ยว	- การถ่ายทอดความรู้ด้านศาสนาของมณฑลเทศาภิบาล เน้นสาระสำคัญของพระพุทธศาสนามากกว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว - การพัฒนาวิธีการนำเสนอด้วยการมุ่งสร้างประสบการณ์และเรื่องราวทางศาสนา ผ่านเทคโนโลยี
นวัตกรรมและเทคโนโลยี	- การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนผสมผสาน (Mixed media reality) ด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) ผ่านการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ - การพัฒนาการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว เช่น การใช้แอปพลิเคชัน วิดีโอแชท และสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น - การจัดการข้อมูลและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อการจัดกลุ่มของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีความหลากหลาย

การศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว ทำให้หน่วยงานต่างๆ เช่น กรมการท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถรับรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปได้ อีกทั้งช่วยสร้างความเข้าใจให้กับผู้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวต่างชาติแต่ละวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม หากผู้ให้บริการที่เข้าใจพฤติกรรม ภาษา ความคิดและการแสดงออกของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ย่อมทำให้การติดต่อและการบริการย่อมสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีที่สุด

References

- Afshardoost, M., & Eshaghi, S. M. (2020). Destination Image and Tourist Behavioural Intentions: A Meta-analysis. *Tourism Management*, 81, 104-154.
- Anyapornsuk, T. (2016). *Factors Affecting Decision-making Process of the Senior Tourists from Europe When Choosing Thailand as a Travel Destination*. Retrieved May 4, 2022, from <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/159691.pdf>
- Azis, N., Amin, M., Chan, S., & Aprilia, C. (2020). How Smart Tourism Technologies Affect Tourist Destination Loyalty. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 11(4), 603-625.
- Chamnian, M. & Chamnian, K. (2019). The Communication of Image and Thai Identity in Multi-cultural Society of Penang, Malaysia. *Humanities, Social Sciences, and Arts*, 12(1), 228-240.
- Choe, J., & O'Regan, M. (2020). Faith Manifest: Spiritual and Mindfulness Tourism in Chiang Mai, Thailand. *Religions*, 11(4), 177.
- Cuomo, M. T. et al. (2021). Digital Transformation and Tourist Experience Co-design: Big Social Data for Planning Cultural Tourism. *Technological Forecasting and Social Change*, 162, 120-345.
- Dabphet, S. et al. (2021). *The Development of Religious Attributes in Consumer's Perceptions and Behaviors toward Korean Wave in Lampang City Municipality - Lampang Province*. Retrieved May 11, 2022, from <http://it.nation.ac.th/studentresearch/files/5601131029218f.pdf>
- Department of International Trade Promotion. (2020). *Survey Results of Indian Tourists after the COVID-19 Crisis*. Retrieved July 25, 2022, from https://www.ditp.go.th/contents_attach/614025/614025.pdf
- Femenia-Serra, F., Perles-Ribes, J. F., & Ivars-Baidal, J. A. (2019). Smart Destinations and Tech-savvy Millennial Tourists: Hype Versus Reality. *Tourism Review*, 74(1), 63-81.
- Grand View Research. (2021). *Ecotourism Market Size, Share & Trends Analysis Report Forecasts, 2022-2030*. Retrieved October 22, 2022, from <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/ecotourism-market-report>
- Infiniti Research. (2021). *Cultural Tourism Market Growth, Size, Trends, Analysis Report, Segment Forecast 2021-2025*. Retrieved October 22, 2022, from <https://www.technavio.com/report/cultural-tourism-market-industry-analysis>
- Intanupat, N. (2020). Factors Affecting Tourism Experience on Biodiversity, Art and Culture, and Local Wisdom in Sikhoraphum Community, Surin Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 22(1), 181-198.
- Katsuwan, S. (2020). *Components of Tourist Destination Affecting Cultural Tourism Behaviors of European Tourists in Thailand*. Retrieved May 8, 2022, from <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/928/1/g611130278.pdf>

- Keadsap, W. (2018). The Traveling Behavior of Oceania Tourists During the Low Season in Phuket. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 4(2), 133-134.
- Khwanthong, C. & Swangkong, K. (2020). Behavior and Motivation of European Tourists to Visit Samet Island, Rayong Province. *School of Administrative Studies Academic Journal*, 4(2), 166-182.
- Kieanwatana, K. (2018). The Early Adult Chinese's Attitude towards Tourism Image of Thailand Singapore and Malaysia. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 13(2), 16-24.
- Manakitsomboon, H. (2022). *Tourism Industry in Thailand-statistics & Facts*. Retrieved October 22, 2022, from <https://www.statista.com/topics/6845/tourism-industry-in-thailand/#dossierKeyfigures>
- Maneeikul, T. et al. (2021). *Chinese Investment and Impact on Tourism Business Security in Northern Thailand Project*. Retrieved April 20, 2022, from https://service.trf.or.th/fullP/RDG6010023/RDG6010023_full.pdf
- Ministry of Tourism and Sports. (2022). *Tourist Statistic*, Retrieved July 15, 2022, from <https://www.mots.go.th/news/category/411>
- Muangsan, U. (2019). Cultural Difference Perception Influencing Thai Business's Service Management for Middle Eastern Tourists. *Social Science Journal of Prachachuen Research Network*, 1(3), 48-49.
- Panphae, P. et al. (2020). National Cultures and Management in Organization. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*, 8(2), 1-22.
- Petchphanthong, R. (2017). *The Satisfaction of Foreign Tourists on Somdet PhraNarai National Museum*. Retrieved May 12, 2022, from <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Rinyarat.Pet.pdf>
- Phakdee-auksorn, P. (2016). A Study of Chinese Tourist Motivation towards Buddhist Tourism in Phuket, Thailand. *Journal of International Studies*, 6(1), 74.
- Phra Srisungkom Jayanuvaddho (Thanavongs), & Valaisathien, P. (2020). Buddhist Tourism: The Pattern and Network Tourism Management of the Temples in Thai Society. *Mahachula Academic Journal*, 7(3), 246-247.
- Prompanyo, M. et al. (2013). Management Guideline for Religious Tourism toward the ASEAN Community: Ubonratchathani Province. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 8(2), 36-47.
- Rakson, K. (2020). Analysis of Coexistence in Australia's Multicultural Society. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 8(2), 233-249.
- Sangsee, N. & Parasakul, L. (2017). Motivations and Perceptions of Western Tourists Affecting their Satisfaction of Visiting Temples in Bangkok: The Case Study of Wat Phra Si Rattana Satadaram, Wat Phra Chettuphon Wimon Mangkhalaram, and Wat Arun Ratchawararam. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 12(2), 198-210.

- Santawee, K. (2019). Guideline to Creating Thailand's Image as a Food Tourism Destination among ASEAN Countries. *Social Communication Innovation Journal*, 7(2), 59-70.
- Siripirom, E. (2015). *Tourism Authority of Thailand Promote Tourism Image Invite Australians to Visit Thailand*, Retrieved May 8, 2022, from <https://www.mabrisbane.com/fun-corner/other-interests/tat-sydney-interview>
- Suksanchananun, W. et al. (2018). A Study on Potential Levels of Halal Tourism Resource in Lower Songkhla Lagoon Area for Muslim Tourists. *Social Sciences Research and Academic Journal*, 13(38), 31-46.
- Tangchittilert, P. (2022). *The Transformation of "Ratchathani Siwanalaiw" into Relational Aesthetics Multisensory*. Retrieved July 25, 2022, from http://www.thai-explore.net/search_detail/result/13306
- Tawitiyamon, P. (2022). *Innovative Platform for Rattanakosin Island Tourism for Foreign Tourists*. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Thongsawang, S. (2021). Guidelines for Promoting Thailand Tourism for Chinese Tourists in the Chonburi Province. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(8), 307-324.
- Tien, H. N., Thuy, T. T., Diem, L. D., & Ngoc, B. P. (2021). Development of Tourism in South Central Coastal Provinces of Vietnam. *Palarch's Journal of Archaeology Egypt/Egyptology*, 18(8), 1408-1427.
- Tiengprateed, A. et al. (2010). Tourism Image of Thailand: American Perspective. *Journal of Communication Arts Review*, 24(3), 84-85.
- Tongchoiy, N. (2021). Middle East Tourist's Behavior in Bangkok. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 16(1), 40-55.
- Tong-intarach, T. (2021). Participatory Process for Promoting and Improving Local. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(12), 237-251.
- Tourism Authority of Thailand. (2017). *Evaluation and Research Project on Thailand's Image Awareness*. Retrieved July 25, 2022, from <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T26570.pdf>
- Tourism Authority of Thailand. (2021). *Thailand Ranked Fifth Best in World for Cultural Heritage Influence in 2021*. Retrieved October 22, 2022, from <https://www.tatnews.org/2021/02/thailand-ranked-fifth-best-in-world-for-cultural-heritage-influence-in-2021/>
- UNESCO. (2002). *Cultural Diversity*. Retrieved October 22, 2022, from <https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/cultural-diversity>
- Varanetra, W. (2018). European Refugee Crisis 2015, Multiculturalism, and Public Opinion in Member States. *Journal of European Studies*, 25(2), 38.
- Walam, A. et al. (2018). Malaysian Muslim Tourist's Travel Pattern for Travelling in Hat Yai District, Songkhla Province. *KKBS Journal of Business Administration and Accountancy*, 2(3), 51-60.

- Wang & Phakdee-auksorn. (2016). A Study of Chinese Tourist Motivations Affecting Tourism in Buddhist Tourist Sites in Phuket, Thailand. *Journal of International Studies*, 6(1), 74.
- Wongpipan, S. & Pattayanon, P. (2020). Using Theatrical Activities to Promote Coexistence in Multiculturalism of Ethnic Students: Case Study: Mae Chan Suksa Songkhro School Mae Chan District, Chiang Rai Province. *Journal of Pacific Institute of Management Science*, 6(3), 371-380.
- Zhu B. W., Huang, Z., & Xiong, L. (2020). Application of the Kano Model and DEMATEL Technique to Explore Sustainable Promotion Strategies for Thai-Chinese Temples as Tourist Attractions. *Religions*, 11(4), 199.

คุณลักษณะและองค์ประกอบผู้นำในการบริหารสถานศึกษา: การบริหาร
ตามยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ*

Leadership Characteristics and Components in Educational Institutions:
Administration Based on the Strategies of Bioeconomy, Circular Economy,
and Green Economy of Rajabhat University

วรุณรัตน์ คนชื้อ
Waroonrat Khonsue
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdetchaopraya Rajabhat University, Thailand.
Corresponding Author's Email: waroonrat.kh@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นข้อกำหนดด้านนโยบายภาครัฐที่มหาวิทยาลัยทั่วประเทศต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์การพัฒนาย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยของไทยต่างมีข้อจำกัดในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และตัวแบบดังกล่าว โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ ซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการต่อการวางยุทธศาสตร์การบริหารงานสถานศึกษาให้เกิดความสอดคล้องต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านการวางแผนทาง การบริหารงาน ทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยี ในอันที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เกิดจากการพัฒนาร่วมกับ ชุมชนและท้องถิ่น ตามข้อกำหนดจากนโยบายซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดต่อการพัฒนา ให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ภาครัฐของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ก็คือผู้นำอันเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย ราชภัฏ โดยประการแรก ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏจำเป็นต้องมีคุณลักษณะและองค์ประกอบ ของผู้นำ หรือผู้บริหารที่สามารถนำพาการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่เป้าหมายความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ ของภาครัฐข้างต้น ประการที่สอง คุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้บริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์เพื่อการบริหารมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้บริบท แวดล้อมต่างๆ ได้อย่างประสบผล

คำสำคัญ: คุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้นำ; ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ; ตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ; เศรษฐกิจหมุนเวียน; เศรษฐกิจสีเขียว

*Received September 11, 2022; Revised October 7, 2022; Accepted October 7, 2022

Abstract

Universities across the nation must adopt government policies based on the models of bioeconomy, circular economy, and green economy in order to achieve the strategic goals of sustainable development. Nonetheless, Thai universities face constraints in implementing such strategies and models, particularly universities in the Rajabhat group, which have many limitations in planning the administrative strategies to align with their own development plans, which center around the models of bioeconomy, circular economy, and green economy. These limitations cover management orientation, resources, personnel, and technology, in order to produce innovations that result from cooperative development with locals and communities in accordance with policy requirements that constitute a development strategy. The most important things in developing Rajabhat University's strategy include: firstly, the administrators or leaders must possess the characteristics and components of leaders or administrators capable of leading Rajabhat University's administration toward the goals of success set forth in the above government strategy; and second, the aforementioned characteristics and components of university administrators can be successfully applied to university administration particularly in universities in Rajabhat group, who can successfully apply them in a variety of environmental contexts.

Keywords: Leader Characteristics and Components; Administrators of Rajabhat University; Bioeconomy Model; Circular Economy; Green Economy

บทนำ

ยุทธศาสตร์ตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนที่มหาวิทยาลัยทั่วประเทศต้องนำไปดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและผลลัพธ์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับมหภาค รัฐบาลให้ความสำคัญและได้มอบหมายให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กำหนดแนวทางให้มหาวิทยาลัยต่างๆ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2021) แต่ข้อจำกัด ในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และตัวแบบดังกล่าวของมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏยังมีอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านการวางแผนงานบริหารงานทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยี รวมถึงความร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่นเพื่อพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องพิจารณาคือ คุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้นำอันเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจะต้องนำพาการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่เป้าหมายความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของภาครัฐข้างต้น

บทความนี้จะทบทวนแนวคิดคุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้นำร่วมกับแนวคิดผู้บริหารสถานศึกษา และแนวคิดผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ ภายใต้แนวทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018, 2001) เพื่อผลลัพธ์ของการพัฒนาในระดับชาติ

การทบทวนแนวคิดทฤษฎีข้างต้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อสรุปของคุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้บริหารหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานตามแนวทางของยุทธศาสตร์ข้างต้นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

แนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ได้วางแนวทางไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018, 2001) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ไปพร้อมกัน โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความเติบโตทุกด้าน เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนมีความเข้มแข็ง อยู่ร่วมและคำนึงถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ท้ายที่สุดคือการเกิดความสามารถ แข่งขันได้ในระดับโลก แนวคิดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ของเศรษฐกิจหลัก (Office of the Higher Education, Science, Research and Innovation Policy Council, 2021) คือ 1) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า เชื่อมโยงกับ 2) องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจให้มากที่สุด องค์ประกอบทั้ง 2 อยู่ภายใต้ 3) องค์ประกอบของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหามลพิษ เพื่อลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน จะเห็นว่า การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาข้างต้นเป็นการรองรับแนวทางปฏิบัติที่กำหนดในวิสัยทัศน์ประเทศไทย (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2021) “โดยมีเป้าหมาย การพัฒนาประเทศ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในความหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในการกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ แนวทางดังกล่าว ทำให้กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ต้องนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาประเทศไปในทิศทางตามแนวทางยุทธศาสตร์ 20 ปี โดยมีการกำหนดแนวทางให้มหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทยนำไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การบริหารมหาวิทยาลัยตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ และเกิดความสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาในระดับกระทรวงฯ แนวทางดังกล่าว ได้แก่ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2021 : 1) การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์ ด้วยการสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลของความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการอนุรักษ์ พันธุ์ จากนวัตกรรมทางสังคมและการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่รวมทั้งการบริหารจัดการแบบยั่งยืน 2) พัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการนำทุนทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมชุมชนมาสร้างประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ พร้อมกับการพัฒนาบุคลากรให้เกิดศักยภาพทางการผลิตและการตลาด 3) ยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ทั้งด้านการเกษตร อาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุ เคมีชีวภาพ และด้านการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งการที่จะต้องทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน 4) เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยการพัฒนาศักยภาพของคน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพ และการพัฒนาเทคโนโลยีสู่นวัตกรรม

แนวคิดการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นอกจากการบริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยเฉพาะพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 กำหนดให้กระทรวงอุดมการณ์ศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมสามารถวางแผนทางให้สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายตามพระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ในมาตรา 32/1 “กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัยและการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม” กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏของไทยจึงมีหน้าที่ในการดำเนินการตามแนวทางข้างต้นทั้งหน้าที่ตามแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติและแนวทางที่กำหนดจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดังนั้น การบริหารงานของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อแนวนโยบายทั้ง 2 ระดับ ไม่ว่าจะเป็น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว National Education Act, พ.ศ. 2547 และ National Education Act (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 National Education Plan พ.ศ. 2560-2579 และข้อกำหนดจาก Ministry of Ideology, Education, Science, Research and Innovation ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ ซึ่งการบริหารโดยมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏเน้นสิ่งต่างๆ ดังนี้ 1) การศึกษาที่ทั่วถึงและทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคม 2) การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อผลทางเศรษฐกิจ 3) มาตรฐานการศึกษา การผลิตบัณฑิต มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานบุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ และมาตรฐานของกลไกในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น สื่อ เป็นต้น เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรม มีความเชี่ยวชาญ สนองตอบต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ 4) การจัดการระบบข้อมูลบุคคลของผู้เข้าเรียน คุณภาพผู้เข้าเรียน รวมถึงความเสมอภาคของผู้เข้าเรียน 5) การแสวงหาความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น 6) การพัฒนาเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากร เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทั้งชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภายในประเทศและองค์กรภายนอกประเทศ 9) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เป็นมหาวิทยาลัยที่ชาญฉลาด สามารถสร้างนวัตกรรมในการบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

แนวทางการบริหารตามนโยบายของกระทรวงอุดมการณ์ศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

แนวนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไทยตามแนวทางยุทธศาสตร์ ตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ และโดยถือว่าเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาของประเทศ แนวทางการบริหารงาน

ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จึงมีการกำหนดเพื่อความสอดคล้องต่อนโยบายทั้งระดับชาติและระดับกระทรวง การกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับสถานศึกษา หรือมหาวิทยาลัยแม้จะมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม ของลักษณะพื้นที่ ชุมชน ท้องถิ่น และความแตกต่างกันของทรัพยากรการบริหาร แต่ก็มีภาพรวม ของยุทธศาสตร์การบริหารมหาวิทยาลัย ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (Chiang Mai Rajabhat University, 2022) มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา (Suan Sunandha Rajabhat University, 2022) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ (Bansomdetchaopraya Rajabhat University, 2022) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 2022) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (Nakhon Ratchasima Rajabhat University, 2022) และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (Chandrakasem Rajabhat University, 2022) จึงมุ่งเน้นเพื่อตอบสนองต่อแนวทางตามตัวแบบดังกล่าว ดังนี้ 1) การสร้างมาตรฐานในการผลิต บุคลากรทางการศึกษา เช่น ครู อาจารย์ ให้มีสมรรถนะเป็นมืออาชีพ ตามอัตลักษณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัย ราชภัฏ 2) การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อม 3) ส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม ท้องถิ่นจากระดับโรงเรียนสู่ระดับอุดมศึกษา 4) ยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องต่อบริบททั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ 5) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อทำให้เกิดผลิตบัณฑิตที่มีมาตรฐานตอบสนองสังคมในระดับ ชุมชน ท้องถิ่น และระดับชาติ 6) สร้างความร่วมมือและเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาคเอกชนและ ภาครัฐ นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือชุมชนกับท้องถิ่น เพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพให้กับ บัณฑิต 7) พัฒนาการวิจัยเพื่อทำให้เกิดนวัตกรรมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และตอบสนองการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มาจากความ หลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ 8) สร้างแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ต่อระบบทรัพยากรทางการบริหารและบริการ ทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ งบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร ให้เกิด ความเหมาะสม และเกิดรายได้อย่างมีเสถียรภาพมั่นคงและยั่งยืน 9) พัฒนาฐานข้อมูลให้เกิดความเป็น อัจฉริยะเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยด้วยกัน เครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชน เครือข่ายชุมชน และท้องถิ่น 10) การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม การใช้ซ้ำ การหมุนเวียน เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าของ การบริหารทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว

แนวคิดการบริหารงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กระบวนการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนหนึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับองค์กรทั่วๆ ไป และส่วนหนึ่งมีลักษณะเฉพาะ ดังแนวคิดที่นำเสนอโดย Pickersgill, Barneveld, and Bearfield (1998) ดังนั้น การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้แนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจ หมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 27 และ 28 ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารในระดับอธิการบดี จำเป็นต้องใช้ความสามารถทั้งลักษณะ การบริหารงานทั่วไปและลักษณะเฉพาะให้มีแนวทางในการบริหารงานที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหน้าที่ทางการบริหาร ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และแนวนโยบายซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ ในการบริหารและพัฒนาวิทยาลัย การออกแบบโครงสร้างการบริหารงานเพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่สามารถ สร้างทักษะและความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากการถ่ายทอดและสร้างขึ้นมาเองได้อย่างมีคุณภาพ (Padro, 2018) นอกจากนั้น McInnis (1998), Bossu, Brown, and Warren (2019), Adams (2016) และ Whitchurch

(2017) มีฐานคิดร่วมกันต่อแนวคิดการบริหารมหาวิทยาลัยทำให้สามารถอนุมานได้ว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏต้องมีความชัดเจนในการบริหารงานแต่ละส่วนโดย 1) สร้างความชัดเจนด้านอัตลักษณ์จากบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ได้แก่ 1.1) อัตลักษณ์ที่ส่งเสริมวิชาการ 1.2) อัตลักษณ์การพัฒนาและสร้างนวัตกรรมด้านวิชาการเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งในระดับชุมชนและท้องถิ่น 1.3) อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล 1.4) อัตลักษณ์ในด้านการกำหนดเป้าหมายการทำงาน 1.5) อัตลักษณ์ในการแสดงออกของมหาวิทยาลัย 1.6) อัตลักษณ์การบริหารการเงินในการวางแผนการจัดทำงบประมาณ การติดตามและประเมินผล (Villegas, 2015) 2) ความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ได้แก่ 2.1) การสร้างการผลิตนักศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อภาคสังคมโดยเฉพาะตลาดแรงงานที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานที่มีทักษะและความสามารถด้านเทคโนโลยีและด้านวิทยาศาสตร์ ในทุกสาขาที่สูงมากขึ้น 2.2) ความรับผิดชอบตามนโยบายภาครัฐหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งที่กำหนดในระดับประเทศและในระดับกระทรวง เพื่อตอบสนองต่อแนวทางดังกล่าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางตามเป้าหมายของแนวนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนา ทว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏยังต้องมีพื้นฐานจากคุณลักษณะต่างๆ ตามแนวคิดคุณลักษณะผู้นำใหม่ (The new leadership approach) ซึ่งต้องบริหารงานท่ามกลางการวิวัฒน์และการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมซึ่งเป็นไปตามบริบทภาวะแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จากยุค อนาล็อก (Analog) สู่ยุคดิจิทัล (Digital) ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงต้องใช้ความรู้ทักษะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการนำคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะผู้บริหารมาใช้ในการบริหารมหาวิทยาลัยฯ ทั้งนี้ แนวคิดร่วมที่อธิบายการบริหารงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยของ Chung, and Magginson (1981), Pellegrino, and Varnhagan (1985) และ Anannawee (2008) สรุปได้ว่าการบริหารงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นพฤติกรรมที่แสดงออก เป็นศักยภาพทางความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหาร ที่ทำให้เกิดความสามารถเรียนรู้ สังสมประสบการณ์ ผึกฝน พัฒนาดน ให้ทันการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่างๆ เป็นผู้สร้างสรรค์และเื้ออำนวยการให้กิจกรรมการบริหารงานสามารถดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในระดับต่างๆ อย่างไรก็ตาม การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ยังมีปัญหาอยู่ไม่น้อย ปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ของไทยภายใต้บริบทของตัวแปรที่แตกต่างกันทั้งในระดับพื้นที่ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง และความเชี่ยวชาญในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากงานวิจัย (Maria et al, 2022)

แนวคิดคุณลักษณะและองค์ประกอบผู้นำของผู้บริหาร

คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร

พื้นฐานของแนวคิดคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ได้นำเสนอถึงคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารซึ่งประกอบด้วยทักษะที่เกี่ยวข้องกับคน (Human Skill) และทักษะด้านเทคนิคการทำงาน (Technical Skill) ทั้งนี้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับคน (Human Skill) (Katz, 1955; Stogdill, 1981; Bass, 2008; Heller, and Porter, 1990; Goleman, 1995; Sergiovanni, 1996; Yukl, 1997) ได้แก่ 1) มีความสง่า และสถานภาพเป็นที่ยอมรับจากการศึกษา สติปัญญา บุคลิกภาพของความเชื่อมั่น ความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ทะเยอทะยานสู่ความสำเร็จ 2) มีความรับผิดชอบ เคร่งครัดในระเบียบ เชี่ยวชาญทางสังคม เข้าใจผู้คน 3) ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น ยอมรับข้อผิดพลาด มีความพร้อมในการนำเสนอ อภิปรายกับ

บุคคลอื่น 4) มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล องค์กรที่เกี่ยวข้อง และมีความเข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์กรของตนเองได้อย่างถ่องแท้ 5) มีวิจรรย์ญาณ คิดได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจความเป็นมนุษย์ สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เคารพ ตระหนักในคุณค่าของบุคคลอื่น มีความซื่อสัตย์ 6) มีความสามารถในการจูงใจการสื่อสาร สามารถสร้างแรงผลักดัน มีความกระตือรือร้น 7) มีความสามารถควบคุมในการควบคุมตนเอง ทั้งด้านพฤติกรรม การแสดงออก และอารมณ์ สามารถปรับตัวได้ตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ 8) มีการปรับปรุงพัฒนาตนเองทั้งการสร้างทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรอยู่เสมอ สำหรับทักษะด้านเทคนิคการทำงานประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารปกครอง 2) ความสามารถในการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดเป็นกลไกในการกำหนดมาตรฐานการทำงาน 3) ความสามารถในการกำหนดแผนและยุทธศาสตร์ เข้าใจในความแตกต่างและความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนและยุทธศาสตร์ระหว่างองค์กรในระดับต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร 4) มีความเข้าใจในปัญหาความขัดแย้ง สามารถจัดข้อขัดแย้งได้อย่างดี 5) มีความสามารถในการระดมทุนของกลุ่มเพื่อการทำงานเป็นทีม 6) มีแนวคิดในการปฏิบัติงานหลักการบูรณาการเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าของงาน 7) มีความสามารถในการสร้างความเข้าใจต่อหลักการปฏิบัติงานเพื่อประสานการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางของเป้าหมาย 8) มีความสามารถในการบริหารจัดการคนเพื่อให้เกิดคุณภาพทั้งด้านการทำงานตามเป้าหมายองค์กร คุณภาพของคน คุณภาพงาน และผลผลิตในองค์กร การบริหารจัดการคนดังกล่าวมีส่วนต่อการช่วยเหลือสังคมด้วย

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร

การนำคุณลักษณะผู้นำมาอธิบายความเป็นผู้บริหาร ในเบื้องต้นพอจะจำแนกได้ว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารประกอบด้วย องค์ประกอบด้านทักษะ แบ่งเป็น องค์ประกอบของทักษะด้านคน และองค์ประกอบของทักษะด้านเทคนิคการบริหาร ในที่นี้รวมถึงการใช้เทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมต่อกระบวนการบริหารด้วย สำหรับองค์ประกอบของทักษะตามแนวคิดอื่น เช่น Amico, Szopik-Depczynska, Beltramo, D'Adamo, and Loppolo (2022) รวมทั้ง Bulan (2017) ได้นำเสนอถึงบทบาทภาวะผู้นำโดยพิจารณาถึงทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ทักษะของเทคนิคการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ทักษะด้านกรอบแนวคิดความเจริญเติบโตสีเขียว 3) ทักษะด้านคนและสังคม ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากแนวคิดในการบริหารของผู้บริหารทั้งในการบริหารสถานศึกษา และการบริหารทั่วไป Alshammri, and Alenesi (2021) นำเสนอถึงรูปแบบทางความคิดของผู้บริหารหรือสไตล์การบริหาร 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการคิดภายใต้ปัญหาที่อ่อนไหว 2) รูปแบบการคิดอย่างคล่องแคล่วรวดเร็วไม่ซ้ำซาก 3) รูปแบบการคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากบุคคลอื่น และ 4) รูปแบบการคิดแบบยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม โดยรูปแบบทั้ง 4 ประการ มีนัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อการจัดการแบบมีส่วนร่วม Anosike, Banini, and Lim (2021) นำเสนอรูปแบบการคิดโดยเน้นบทบาทการสร้างวัฒนธรรมเพื่อเป็นกลไกการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการคิดทั้ง 4 ประการซึ่งมีนัยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อการจัดการมีส่วนร่วมข้างต้น นอกจากนั้น แนวคิดบทบาทซึ่งเป็นแนวคิดการแสดงออกเชิงพฤติกรรมจนมีผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Phaengthai, 2016) มีความเห็นว่า บทบาทของผู้บริหารจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจึงต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูงเพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ด้วยการแสดงออกผ่านพฤติกรรมการทำงาน (Spreitzer, McCall, and Mahoney, 1997) ซึ่ง Hong, Wen, Xie, and Coates (2020) ก็เชื่อถึงการแสดงบทบาทผ่านพฤติกรรมการบริหารที่เป็นพลวัตของผู้บริหารหรือผู้นำเช่นกัน ดังนั้นการพิจารณาถึงองค์ประกอบ

ของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสามารถจำแนกเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านทักษะที่เชี่ยวชาญโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ได้แก่ 1.1) ทักษะด้านคน และสังคม 1.2) ทักษะด้านเทคนิค-เทคโนโลยี ในการบริหาร 2) องค์ประกอบด้านรูปแบบการคิดซึ่งผู้บริหาร จะมีรูปแบบการคิดจากคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารในลักษณะต่างๆ ได้แก่ 2.1) รูปแบบการคิดภายใต้ปัญหาที่อ่อนไหว 2.2) รูปแบบการคิดอย่างคล่องแคล่วรวดเร็วไม่ซ้ำซาก 2.3) รูปแบบการคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากบุคคลอื่น และ 2.4) รูปแบบการคิดแบบยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม 3) องค์ประกอบด้านบทบาทเชิงพฤติกรรมซึ่งผู้นำจะมีคุณลักษณะที่แสดงออกทางการบริหารในหลายๆ บทบาท ได้แก่ 3.1) บทบาทเชิงพฤติกรรมในการสร้างกลยุทธ์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง 3.2) บทบาทเชิงพฤติกรรมในเทคนิคการบริหารคนและสังคม (Spreitzer, McCall, and Mahoney, 1997)

สรุป

คุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้บริหาร ซึ่งได้พิจารณาจากแนวคิดข้างต้น และได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางการอธิบายคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ต้องมี พบว่า องค์ประกอบตามคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารที่ปรากฏมี 3 ประการ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านทักษะ 2) องค์ประกอบด้านรูปแบบการคิด และ 3) องค์ประกอบด้านบทบาทเชิงพฤติกรรม ดังนั้น การนำคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารมาใช้อธิบายคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีการบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว จึงสามารถจำแนกคุณลักษณะผู้นำและองค์ประกอบต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทข้อกำหนดของแนวทางที่ได้วางไว้ตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในภาพรวมของการจำแนกองค์ประกอบตามคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ จะใช้แนวคิดต่างๆ มาเป็นกลไกการอธิบาย แต่ในความเป็นจริงมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งจะมีข้อกำหนดของบริบทด้านภูมิลักษณะ ความถนัด ทรัพยากรฯ และปัจจัยอื่นๆ แตกต่างกัน จึงอาจต้องมีการปรับองค์ประกอบจากคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ให้เกิดความสอดคล้องต่อแนวทางการบริหารตามยุทธศาสตร์นี้

ภาพรวมสรุปคุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปคุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ

องค์ประกอบผู้นำของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ	คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ	แนวทางการบริหารตามยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
ทักษะที่เชี่ยวชาญ	1. ทักษะด้านคนและด้านสังคม 2. ทักษะด้าน เทคนิคและ เทคโนโลยีการบริหาร	1. การสร้างความร่วมมือโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับบุคลากร 2. การสร้างความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรต่างๆ ชุมชน และท้องถิ่น 1. กลไกการสื่อสาร และประสิทธิภาพในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เพื่อความสอดคล้องต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ระดับกระทรวงและระดับชาติ

องค์ประกอบผู้นำของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ	คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ	แนวทางการบริหารตามยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
		2. กลยุทธ์การบริหารที่สอดคล้อง ต่อการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้อง ต่อยุทธศาสตร์ 3. นวัตกรรมในการบริหารวิชาการเพื่อตอบสนอง เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในทุกระดับ
รูปแบบการคิด	1. รูปแบบการคิดภายใต้ปัญหา ที่อ่อนไหว 2. รูปแบบการคิดอย่าง คล่องแคล่วรวดเร็วไม่ซ้ำซาก 3. รูปแบบการคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างจากบุคคลอื่น 4. รูปแบบการคิดแบบยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม	1. อัตลักษณ์ของภูมิลักษณะในพื้นที่ 2. ความถนัดของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้าน วิชาการซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตาม เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนา 3. วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น 4. ความหลากหลายทางชีวภาพ และ สิ่งแวดล้อม 1. การริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรม 2. การตัดสินใจอย่างไม่ลังเลต่อ การเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหาร ที่สอดคล้องต่อยุทธศาสตร์ 3. การตัดสินใจที่มีอัตลักษณ์ต่อ แนวทางการบริหารมหาวิทยาลัย 1. การกำหนดรูปแบบ แนวทาง การบริหารการศึกษา หลักสูตร สาขาวิชาซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรม 2. การคิดค้นร่วมกับชุมชนและท้องถิ่นต่อการสร้าง นวัตกรรมที่นำไปสู่ประโยชน์ส่วนรวม ทั้งในเชิงสังคม และเชิงเศรษฐกิจ 1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ในเชิงหมุนเวียน 2. การยืดหยุ่นต่อระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อความ สอดคล้องต่อความคล่องตัวในการปฏิบัติ 3. การปรับเปลี่ยนวิธีคิดจากการพิจารณาปัจจัยที่ เหมาะสมต่อแนวทางการพัฒนาด้านชีวภาพ การหมุนเวียนทรัพยากร เพื่อก่อให้เกิดลักษณะ สีเขียว หรือสิ่งแวดล้อมที่สะอาด
บทบาทเชิงพฤติกรรม	1. บทบาทเชิงพฤติกรรมในการ สร้างกลยุทธ์ให้สอดคล้องต่อ การเปลี่ยนแปลง	1. การดำเนินกลยุทธ์เพื่อการบริหารการสร้างแนว ทางการพัฒนามหาวิทยาลัย อย่างรอบด้านเพื่อ สนองตอบยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ 2. พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ 3. คำนึงว่า สร้างสรรค์กลยุทธ์ใหม่เพื่อการบริหาร และพัฒนามหาวิทยาลัย

องค์ประกอบผู้นำของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ	คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ	แนวทางการบริหารตามยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
	2. บทบาทเชิงพฤติกรรมของ เทคนิคการบริหาร คน และ สังคม	1. สร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วน ทั้ง ภายใน และภายนอกองค์กร 2. คำนึงถึงการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรมสู่ การนำมาใช้ประโยชน์ สาธารณะ

References

- Adams, T. L. (2016). Professional Self-regulation and the Public Interest in Canada. *Professions & Propressionalism*, 6(3), 1-17.
- Alenesi, A. K., & Alshammri, F. S. (2021). Creative Leadership and Its Relationship to Thinking Styles among Saudi University. Reader International. *Journal of Education and Practice*, 9(2), 340-353.
- Amico, G. D., Beltramo, R., D'Adamo, I., Ioppolo G., & Szopik-Depczynska, K. (2022). Smart and Sustainable Bioeconomy Platform: A New Approach towards Sustainability. *Sustainability*, 14(1), 466.
- Anannawee, P. (2008). *Principles Concepts and Theories of Educational Administration*. Chonburi: Montree.
- Anosike, A. & Banini, J., & Lim, M. K. (2021). *Literature Analysis in Sustainable Supply Chain Management Leadership Style Culture*. Research Gate. Retrieved July 25, 2022, From <https://www.researchgate.net/publication/349044251>
- Bansomdetchaopraya Rajabhat University. (2022). *Strategic Plan of Rajabhat University Somdetchaopraya House of the Fiscal Year 2022*. Bangkok: Division of Policy and Planning, Office of the President.
- Barneveld, V. K., Bearfield, S., & Pickersgill, R., (1998). *General and Academic Work: Are They Different? A Discussion Paper on Current P1998*. Practices and Options for Changing Work Organization and Enterprise Bargaining: Evaluations and Investigations Program.
- Bass, B. M. (2008). *The Bass Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications Vol. 2*. (4th ed). New York, USA: Free Press.
- Bossu, C., Brown N., & Warren, V. (2019). *Professional and Support Staff in Higher Education: An Introduction*. Singapore: Springer Nature Singapore Pte., Ltd.
- Bulan, K. (2017). Characteristics of Educational Administrators that Will Lead the Organization to Success. *Journal Dusit Thani College*, 11(1), 380-394.
- Chandrakasem Rajabhat University. (2022). *Strategic Plan of Chandrakasem Rajabhat University Fiscal Year 2022*. Bangkok: Division of Policy and Planning, Office of the President.

- ChiangMai Rajabhat University. (2022). *Annual Strategic Plan of Chiang Mai Rajabhat University Budget 2022*. Chiang Mai: Division of Policy and Planning, Office of the President.
- Chung, K. H., & Megginson, L. C. (1981). *Organization Behavior Management Skill*. New York: Harper and Row Publisher.
- Coates, H., Hong, L. L. X., & Wen, W., Xie Z. (2020). Global University President Leadership Characteristics and Dynamics. *Studies in Higher Education*, 45(10), 2036-2044.
- Feindt, P. H., Maria, P., & Nicolai, P. (2022). *A Global Correlational Analysis of Bioeconomy Policy Problematisations, Humboldt-Universität Zu Berlin*. Retrieved July 25, 2022, from https://scholar.google.co.th/scholar?q=related:=wUh2x541or8J:scholar.google.com/&scioq=++A+Global+Correlational+Analysis+of+Bioeconomy+Policy+Problematisations++&hl=th&as_sdt=0,5&as_ylo=2022&as_vis=1
- Geloma, D. (1995). *Emotional Intelligence: The Groundbreaking Book that Redefines What It Means to Be Smart*. New York: Random House Publishing Group.
- Government Gazette Office. (2004). *Rajabhat Institute Act, B.E. 2004*. Bangkok: Author.
- Heller, F. A., & Porter, L. W. (1990). *Personal Characteristics Conductive to Success in Business Quoted in Maureen Guirdham, Interpersonal Skills at Work*. Great Britain: Prentice Hall International (UK) Ltd.
- Katz, R. L. (1955). *Skills of Effective Administrator*. Retrieved June 10, 2022, <https://hbr.org/1974/09/skills-of-an-effective-administrator>
- Mahoney, J. D., McCall, M. W., & Spreitzer, G. M. (1997). Early Identification of International Executive Potential. *Journal of Applied Psychology*, 82(1), 6-29.
- McInnis, C. (1998). Academics and Professional Administrators in Australian Universities Dissolving Boundaries and New Tensions. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 20(2), 161-173.
- Ministry of Education. (2017). *National Education Plan 2017 – 2036*. Bangkok: Sweet Chili Graphic Co., Ltd.
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). *Offer BCG in Action: The News Sustainable Growth Engine Economic Model for Sustainable Development*. Bangkok: Author.
- Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. (2022). *Strategic Plan of Rajabhat University Nakhon Si Thammarat for the Fiscal Year 2022*. Nakhon Si Thammarat: Division of Policy and Planning, Office of the President.
- Nakhonratchasima Rajabhat University. (2022). *Strategic Plan of Rajabhat University Nakhon Ratchasima, Fiscal Year 2022*. Nakhon Ratchasima: Division of Policy and Planning, Office of the President.
- Office of the National Council for Higher Education, Science, Research and Innovation Policy. (2019). *National Education Act (No. 4)*. Bangkok: Author.

- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *National Strategy 2018 - 2037*. Government Gazette. Bangkok: Author.
- Padro, F. F. (2018). *University Development and Administration*. Toowoomba, QLD, Australia: University of Southern Queensland.
- Pellegrino, J. W. & Varnhagan, C. K. (1985). *Behavior Management Skill*. New York: Harper and Row Publisher.
- Phaengthai, S. (2016). The Role of School Administrators in the 21st Century the Role of Administrators in the 21st Century. *Journal of the Asian Graduate College*, 6(1), 201-210.
- Sergiovanni, T. J. (1996). *Leadership for the School House: How Is It Different? Why Is It Important?* New York: McGraw-Hill.
- Stogdill, R. M. (1981). *Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. New York: The Free Press.
- Suan Sunandha Rajabhat University. (2022). *Strategic Plan Suan Sunandha Rajabhat University Fiscal Year 2022*. Accessed August 8, 2022. Retrieved July 25, 2022, from <http://ssruplan.ssru.ac.th/ssruplan2010/index.php?option=report>
- Villegas, B. S. (2015). Factors Influencing Administrators' Empowerment and Financial Management Effectiveness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 466-475.
- Whitchurch, C. (2017). *Professional Staff Identities in Higher Education*. In Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions. Dordrecht: Springer.
- Yukl, G. A. (1997). *Leadership in Organization*. (3rd ed). Eagle Wood Cliffs: Prentic Hall.